PROVERBELE ROMÂNILOR

Floriferis ut apes in saltibus dulcia libant,
Omnia nos itidem depascimus aura dicta
Aurea, perpetua semper dignissima vita.

LUCREŢIU, III, p. 11—13.

Un fenomen, o credinţă... şi éta o legendă; un basm, o poţélă şi éta un proverb.

B. P. HĂŞDEŬ, *Cuv. Bĕtr.*, II, XIX.

FIE-CARE EXEMPLAR VA PURTA ISCĂLITURA AUTORULUĬ

ANTON PANN

1794-1854.

PROVERBELE ROMÂNILOR

DIN

Romania, Basarabia, Bucovina, Ungaria, Istria şi Macedonia

PROVERBE, ḌICĔTORÍ, POVĂŢUIRÍ, CUVINTE ADEVĔRATE, ASEMENĂRÍ, IDIOTISME ŞI CIMILITURI

CU UN

GLOSAR ROMÂNO-FRANCES

DE

IULIU A. ZANNE

VOL. II

OPERĂ PREMIATĂ DE ACADEMIA ROMÂNĂ

BUCURESCI

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE, CAROL GÖBL

EDITURA LIBRĂRIEI SOCECŬ & Comp.

1897.

BIBLIOGRAFIE ROMÂNĂ [1]

AUTORĬ CITAȚĬ.

1. ÁCZ (KAROLY). — Magyar, Német, Olasz, Român, (Olâh), Csek-tot és Szerb beszelgetések otthon és uton. — Pest, 1859, Kladják Lauffer és Stolp.
2. ACSINTI URICARUL. — A doua domnie a luĭ Neculaĭ Alexandru Mavrocordat V. V. in Moldova. — Cronicele Românieĭ de Michail Kogălniceanu.—Bucurescĭ, 1872, C. N. Rădulescu.
3. ADRIAN (I. V.). — Abecedar Ilustrat.—Botoşanĭ, 1870.
4. ALEXANDRESCU (GRIGORE). — Suvenire chi impresiı, epistole chi fabule. — Bucurescĭ, 1847.
5. — Scrierĭ în versurĭ şi prosa. — Bucurescĭ, 1893.
6. ALEXANDRESCU (GR. I.). — Literatura şi sciinţa. Director Dobrogeanu Gherea. Vol. II, 1894.
7. ALEXANDRI V. & LASCAR ROSETTI. — Mică colecţiune de 89 proverbe culese de Lascar Rosetti pentru V. Alexandri, urmate de 156 proverbe extrase din *Povestea Vorbeĭ*; manuscris din biblioteca Academieĭ Române.
8. ALEXANDRI (V.). — Opere complecte, IX Vol.— Bucurescĭ, 1875, Socec & Comp.
9. — Poesiĭ populare ale Românilor. — Bucurescĭ, 1867. Tipografia lucrătorilor asociaţĭ.
10. — Diverse. — Convorbirĭ literare
11. — Operile luĭ C. Negrutzi, Edit. Socec. Prefaţă.
12. AMIRAS (A.). — Cronica anonima a Moldavieı, 1662—1733. — Cronicele Românieı de M. Kogălniceanu. — Bucurescĭ, 1874, C. N. Rădulescu.
13. ANTIM IVIRÉNUL (MITROPOLIT). — Din didahiile ţinute în mitropolia din Bucurescĭ. Edit. dr I. Cornoĭ. Librăria Sococü & Comp. 1895.
14. ARSENIE. — Noua colecţiune de basme, I—II. — Bucurescĭ, 1884.
15. ASAKI (G.). — Fabule. — Iaşĭ, 1862.
16. BĂDESCU (A.). *preot c. Mărgineni, j. Prahova.* — Etymologicum Magnum, B. P. Hăşdĕŭ.
17. BAÏCAN (E.). - - Vorbe bune (Bineţe) întrebuinţate la Românı şi adunate de. — Bucurescĭ, 1884.

1) La începutul ultimuluĭ volum se va complecta, de va fi trebuinţă, lista corespondenţilor şi autorilor citaţĭ.

18. BĂLĂŞEL (TEODOR). *Invĕţător c. Stefănescĭ, j. Vâlcea.* — Şezatórea
19. BARONZI. (GEORGE). — Limba română şi tradiţiunile eĭ. — Galaţĭ, 1872.
20. BELDIMAN (ALEXANDRU). — Tragedia, saŭ maĭ bine a ḑice jalnica Moldovei întîmplare după resvratirea Grecilor. — Cronicele Românilor. Vol. III, de M. Kogălnicénu, Bucurescĭ, 1874.
21. BENGESCU. — Opere publicate în Convorbiri Literare, An. XI—XII.
22. BERTOLDO (VIAŢA LUI). — Chrestomaţia româna şi literatura populara româna de Dr Gaster.
23. BIBICESCU (I. G.). — Poesii populare din Transilvania. — Bucurescĭ, 1893.
24. BIBLIE.
25. BOGDAN (N. A.). — Poveştĭ şi Anecdote. — Şaraga, Iaşĭ.
26. BOLINTINEANU (DIMITRIE).—Ielele.—Bucurescĭ, 1869, C. N. Rădulescu.
27. BOLIAC (CESAR).— Culegere de maĭ multĭ articolĭ. — Bucurescĭ, 1861.
28. BUJOR (P.). Nuvele.
29. BURADA (TEODOR). — Diverse. — Convorbirĭ literare şi Revista pentru Istorie, Archeologie şi Filologie.
30. CALENDARIU pe anul dupa Hristos 1829. — Buda, tipografia universităţiĭ unguresci.
31. CALENDARIU pe anul dupa Hristos 1832. — Buda, tipografia universităţiĭ unguresci.
32. CALENDARIU pe anul dupa Hristos 1841. — Buda, tipografia universităţiĭ unguresci.
33. CALENDAR pe anul 1853. — Tipografia Româno-Francesă, Iaşĭ.
34. CALENDAR PENTRU TOŢI. — profetic, amusant şi popular pe anul comun 1863. — Bucurescĭ, Edit. Bălăceanu şi Varta.
35. CĂLUGĂRENI (I.), *înv. c. Movilenĭ*, J. *Tecuciŭ.* — Etymologicum Magnum, B. P. Hăşdĕŭ.
36. CANDREA (AURELIU). — Poreclele la Românĭ. — Revista Noua, An. VII.
37. CANIAN (M.). — Poesii Populare. — Şaraga, Iaşĭ.
38. CANTA (SPĂTARUL IÓN). — Letopiseţul Moldoveĭ, 1741 — 1769. — Cronicele Românieĭ de Mihail Kogălniceanu, Vol. III.
39. CANTEMIR (PRINCIPELE DIMITRIE). — Divanul. — Edit. Academieĭ Române, Bucurescĭ 1878.
40. — Descrierea Moldaviei. — Edit. Academieĭ, Bucurescĭ, 1875.
41. — Istoria Ieroglifica. — Edit. Academieĭ, Bucurescĭ, 1883.
42. — Evenimentele Cantacuzinilor şi Brâncovenilor. — Edit. Academieĭ, Bucurescĭ, 1878.
43. CARAGIALI (I. L.). — Teatru. — Edit. Socecŭ & Comp. Bucurescĭ, 1889.
44. CARP (P. P.), *c. Ţibănescĭ*, J. *Vasluiŭ.* — Monitorul Oficial, An. 1895, No. 183, p. 983.
45. CATARGIU (LASCAR), *c. Goläşeĭ*, J. *Covurluiŭ.* — Monitorul Oficial An. 1894, No. 94.
46. CHIBICI-RÊVNEANU (A.). — Diverse. — Convorbirĭ literare.
47. CIHAC (A. DE). — Dictionnaire d'etymologie Daco-Romane, 2 Vol. Francfort s/M. Ludolphe St. Goar, 1870 — 1879.
48. CODRESCU (TEODOR). — Uricaru, XXII volume. — Iaşĭ, 1852—1892.
49. COLUMNA LUI TRAIAN. — Revistă. — B. P. Hăşdĕŭ, Anul VII, 1876.
50. CONSTANTINESCU (BARBU). — Carte de cetire prelucrata de invetatorii asociaţi Barbu Constantinescu, Lambrior, Aug.

Laurian, St. Mihailescu, I. Manliu. — Partea II, Edit. XV, Soceců & Comp. 1892.
51. — Idem. — Partea II, Edit. XII. — Soceců & Comp. 1893.
52. — Proverbele românescı din colecțiunea Reinsberg-Düringsfeld.
53. CONSTITUȚIONALUL. Ḑiar. — Bucurescĭ
54. CONVORBIRI LITERARE. — An. I. — XXIX.
55. CORESSI. — Evanghelie. — Etymologicum Magnum, B. P. Hăşdĕŭ.
56. COŞBUC (G.) — Balade şi Idile. — Soceců & Comp. 1893.
57. — Fóıe pentru toțí. — An. I.
58. COSTIN (MIRON). — Scrierile luĭ Miron Costin. — Cronicele României de Mihail Kogălniceanu, Vol. I & III, Bucurescĭ, 1872 — 1874.
59. COSTIN (NICOLAE). — Scrierile luĭ Nicolae Costin. Cronicele României de Mihail Kogălniceanu, Vol. I & II, Bucurescĭ, 1872.
60. CRĂCĬUNAŞ (GR.) *Invĕțător în Transilvania*. — Etymologicum Magnum, B. P. Hăşdĕŭ.
61. CRĂSESCU (VICTOR). — Schițe şi Nuvele. - H. Steinberg, Bucurescĭ, 1893.
62. CRAINICEANU (Dr G.). — Diverse. — Convorbirí Literare. — An. XXII.
63. CREANGĂ (ION). — Poveştí. — Edit. Grig. I. Alexandrescu, 1890.
64. — Amintirĭ din copilarie şi anecdote. Şaraga, Iaşĭ, 1892.
65. CRISIAN (T.). *Invĕțător c. Cugieru, Transilvania*. — Etymologicum Magnum, B. P. Hăşdĕŭ.
66. CRONICA ANONIMĂ. — Istoria țereí Românescí de la anul 1809 încóce, continuată de un anonim. — Magasin Istoric pentru Dacia. Vol. V, 1847.
67. DAME (FR.). — Nouveau dictionnaire Roumain-Français. Bucarest, 1893 — 1896.
68. DELAVRANCEA (ST.). — Trubadurul. — Haimann, Bucurescĭ, 1887.
69. — Sultanica. — St. Mihălescu, Bucurescĭ, 1885.
70. DIACONOVICI-LOGA. — Chemare la tiparirea carților românescı. — Buda, 1821.
71. DONCEV. — Curs de literatura românâ, 1865.
72. DONICI (A.). — Fabule. Cartea I, Iaşiĭ, la cantora Dacieĭ literare 1840.
73. — Fabule. Cartea II. Fără dată.
74. DOSOFTEIŬ. — Etymologicum Magnum, B. P. Hăşdĕŭ.
75. DRAPELUL. — Ḑiar, Bĕrlad, J. Tutova.
76. DREPTATEA. — Ḑiar, Banat, 1895.
77. — Ḑiar, Bucurescĭ.
78. DUMITRESCU (AL.) — Galicisme, proverbe, maxime, barbarisme. Carol Müller, Bucurescĭ, 1894.
79. EVENIMENTUL. — Ḑiar, Iaşĭ.
80. EMINESCU (M.). — Diverse. — Convorbirı literare.
81. FILIMON (N.). — Ciocoı vechı şi noı. — Revista Româna, 1861—1862.
82. FRÂNCU T. & G. CANDREA. — Rotacismul la Moțı şi Istrienı. Bucurescĭ, 1886.
83. FUNDESCU (ION C.). — Basme, Orații, Pacalitırı şi Ghicitorĭ. — Bucurescĭ, 1875.
84. GALLIN, NĂDEJDE, ȚIGHILIŬ, ŞI CANDREA. — Carte de citire, 1893.
85. GANE (N.). — Nouvele. — Convorbirĭ literare, 1875—1876.
86. — Poesiĭ. — Şaraga, Iaşĭ.
87. — Diverse. — Convorbirı literare.
88. GASTER (Dr M.). — Literatura populara română. — Bucurescĭ. 2 Vol.
89. — Chrestomatie Româna. 2 Vol. Leipzig. — Bucurescĭ 1891.

90. — Ţiganul ce 'şi-a mâncat biserica. — Revista Tocilescu, I, 1883.
91. GAZETA POPORULUĬ. — Ḑiar, Bucurescĭ.
92. GEORGESCU, *Invĕţător c. Coşorenĭ*, J. *Ialomiţa*. — Etymologicum Magnum.
93. GHEORGACHI (AL DOILEA LOGOFĔT). — Condica obiceiurilor vechi şi noi ale Domnilor Moldovei. — Cronicele Românieĭ de Mihail Kogălniceanu. Vol. III, 1874.
94. GHICA (ION). Amintiri din pribegia dupa 1848. — Socecŭ & Comp. Bucurescĭ 1890.
95. — Scrisorĭ catre V. Alexandri. — Socecŭ & Comp. Bucurescĭ 1887.
96. GIL. - Nuvele. — Convorbiri literare.
97. GOLESCĬ (CONSTANTIN DIN). — Adunare de pilde bisericescĭ şi filosoficescĭ. — Buda. 1826.
98. GOLESCU (VORNICUL IORDACHE). — Pilde, poveţuiri i cuvinte adeverate şi poveţi adunate de dumnealui Vornicul Iordache Golescul, fiul reposatului banul Radul Golescul. — Manuscris din biblioteca Academieĭ Române. Proverbele extrase din acest manuscris sunt trecute în PROVERBELE ROMÂNILOR, cu însemnarea: *Mss.* I.
99. — Copie întocmai a precedentului manuscris, care se afla depusa la biblioteca naţionala de la Iaşi. — Proverbele extrase din acest manuscris sunt trecute in PROVERBELE ROMÂNILOR, cu insemnarea: *Mss.* II.
100. GOVORA (PRAVILA DE LA). — Pravila bisericésca tiparita la 1640 in monastirea Govora. — Edit. Ion M Bujoreanu, Bucurescĭ, 1885.
101. GRĂDIŞTEANU (PETRE). — Voinţa Naţionala, An. 1895. — Gazeta Poporului, An. I, No. 192.
102. GRIG. — Nuvele. — Convorbiri literare.
103. GROSMAN (S. I.). — Dicţionar germano-român. — Iaşĭ. In curs de publicaţiune.
104. HALLER (Dr IOSEPH). — Altspanische Sprichwörter und sprichwörtliche Redensarten aus den Zeiten vor Cervantes. Vol 2. — Regensburg, 1883.
105. HARAM (VASILE). — Carte de lectura, 1894.
106. HĂŞDEŬ (ALEXANDRU). — Domnia Arnautului. — Revista Noua, An. VIII, No. 10—11.
107. HĂŞDEŬ (B. PETRICEICU). — Etymologicum magnum Romaniae.
108. — Trei Crai de la Resarit. — Bucurescĭ.
109. — Ion Voda cel cumplit. — Bucurescĭ, 1865
110. Columna lui Traian. — Bucurescĭ, 1882—1883.
111. Cuvinte din Betrâni, 2 Vol. — Bucurescĭ, 1878.
112. — Traian. — Ḑiar, An. 1869, No 63.
113. HELIADE-RĂDULESCU (ION). — Mémoire sur l'histoire de la régeneration roumaine ou sur les evenements de 1848. — Paris, 1851.
114. — Vocabular de vorbe straine. — Bucurescĭ, 1847.
115. — Tandalida.
116. — Biblioteca portativa, LXV. — Poesii inedite. — Bucurescĭ. 1860.
117. HINŢESCU (I. C.). — Proverbele Românilor. — Editura Closius. Sibiŭ, 1877.
118. HODOS (ENEA). — Poesii poporale din Banat. — Caransebeş, 1892.
119. IANOV. — Diverse. — Convorbiri literare.
120. IARNIK-BÂRSEANU. — Doine şi strigaturi din Ardeal date la

iveala de Dr. Urban Iarnik și Andrei Bârseanu. — Bucuresci, 1885.
121. ICS. — în Paloda, An. XIV, No. 27.
122. IDEM. — Dicționar de proverbe în Calendarul Românilor pentru 1892.
123. IONESCU (I.). — Carte de cetire, II. — Ioseph Göbl, Bucuresci.
124. — Carte de cetire, III. — T. Ioniţiu & I. Alcalay, Bucuresci.
125. IPSILANT V. V. (ALEXANDRU ION). — Pravilnicesca condica a Domnului Ion Ipsilant. — Bucuresci, 1841.
126. ISPIRESCU (PETRE). — Legende sau Basmele Românilor. — Bucuresci, 1882.
127. — Snóve sau poveştı populare adunate din gura poporului de un culegetor tipograf. — Ediția II, cu multe adause. Bucuresci, 1879.
128. — Basme, snóve și glume adunate din gura poporuluĭ de P. Ispirescu. — Craiova, 1893.
129. — Pilde și ghicitorı adunate de P. Ispirescu.—Bucuresci, 1880.
130. — Pilde, fabule, ghicitori adunate de P. Ispirescu. — Bucuresci, 1880.
131. — Din poveștile unchiașului sfatos, basme păgânescĭ întocmite de P. Ispirescu. — Bucuresci, 1879.
132. — Dicetorĭ populare. — Revista pentru Istorie, archeologie și filologie. An. I & II.
133. — Basme, snóve, etc., de un culegĕtor tipograf. — Bucuresci, 1872.
134. — Idem. — In Chrestomația Româna de Dr M. Gaster Vol. II.
135. — Diverse. — Convorbirı Literare.
136. JIPESCU (GLIGORE M.). — Opincaru, cum ieste și cum trebuie sa hie sateanu. — Bucuresci, 1881.
137. — Reurile orașelor. — Bucuresci, 1884.
138. KOGĂLNICEANU (ENACHE). — Diverse. — Cronicele Românieı dn Mihail Kogălniceanu, Vol III, 1872.
139. KOGĂLNICEANU (MIHAIL). — Ședințele Divanuluı ad-hoc din Moldova. — Respuns vorniculuı Alecu Balș.
140. LAHOVARY (ALEXANDRU N.). — Monitorul Oficial. Ședința Camerii din 2 Decembre 1894.
141. LAMBRIOR (A.). — Convorbirı Literare, An. VIII—IX.
142. LAURIAN-MAXIM — Dicționarul limbeı Române. 3 Vol. — Bucuresci, 1871—1876.
143. LITA (IOSIF). — *Invĕțător în Transilvania.*— Etymologicum Magnum, B. P. Hășdĕŭ.
144. LUCACIU (DR. VASILE) *paroh greco-catolic, c. Șișesci*, p. u. Felsö-Banya. Ungaria. — Gazeta, I, No. 160.
145. LUMEA ILUSTRATĂ. — Revistă, An. II, 1894.
146. LUMEA NOUĂ. — Diar. — Bucuresci.
147. LUPESCU (M.). — *Invĕțător, c. Brosceni, J. Suciava.* — Șezatórea.
148. MAGASINUL ISTORIC PENTRU DACIA. — Volumurĭ IV și V.
149. MAGIUNCA (S.). — Etymologicum Magnum, B. P. Hășdĕŭ.
150. MAIORESCU (TITU). — Critice. — Bucuresci, 1874.
151. MARIAN (S. FL.). — Nascerea la Românı. — C. Göbl, 1892.
152. — Nunta la Românı. — C. Göbl, 1890.
153. — Inmormintarea la Românı. — C. Göbl. 1892.
154. — Ornitologia poporana Româna, 2. Vol. Cernăuțĭ, 1883.
155. — Satire poporane Române. — Socecŭ & Comp. 1893.
156. — Descântece poporane Române, Suciava, 1886.
157. — Tradițiĭ poporane Române in Bucovina, Bucuresci, 1896.
158. MATEI BASARAB V. V. — Indreptarea legieı cu Dumnedeu care

are tóta judecata archierésca și împaratésca de tóte vinele preoțescı și mirenescı. Pravila, etc. — Ediția Ion M. Bujoreanu. Bucurescĭ. 1885.
159. — Pravila. — Studiu asupra elementelor grecescı în limba româna, de G. Murnu.
160. MAWR (DÓMNA E. B.). — Proverbele Românilor. — Bucurescĭ și London, 1882.
161. — Analogous Proverbes in ten languages. — London Elliot Sock. 62, Paternoster Row, E. C. 1885.
162. MEISSNER C. & V. DOGAR. — Prima carte de lectură, II, Ploescĭ, 1894
163. MELHISEDEC (EPISCOP). — Revista pentru Istorie, Archeologie și Filologie, An. II. Visita Episcopuluı Gr. Țamblac.
164. MERA (I. T.). — Diverse. Convorbirı Literare, An. XVI.
165. MIHĂILESCU (S.). — *Invĕțător*, Ședetórea, An. I.
166. MILESCU (SPĂTARUL NICOLAE). — Cronica pre scurt a Românilor. — Cronicele Românieı de Mihail Kogălnicénu, Vol. I, 1872.
167. MONITORUL OFICIAL. — Ședința din 2 Decembrie 1894 ; No. 183, din anul 1895.
168. MUNTEANU (G. I.). — Carte de lectura românésca pentru clasele gimnasiale inferiorĭ și reale. — Brașov, 1861.
169. MURNU (G). — Studiu asupra elementelor grecescı în limba româna. — Bucurescĭ, 1895.
170. MUSTE (NICOLAE). — Letopisețul țereĭ Moldoveĭ de la domniea luĭ Istrati Dabija V. V. pâna la a treia domnie a luĭ Mihaĭ Racovița V. V. atribuita luĭ Nicolae Muste, dieac stara de divan, 1662—1729. — Cronicele Românieı de Mıhail Kogălnicénu, III, 1874.
171. NĂDEJDE (DÓMNA SOFIA). — Fie-care la rindul seŭ. — Nuvele. — Samitca, Craiova, 1895.
172. NAUM. — Scrierı. — Dictionnaire Dımé.
173. NECULCE (ION). — Letopisețul Moldovei. — Cronicele Românieı, de Mihail Kogălniceanu. II, 1872.
174. NEGRUZZI (C.). — Opere complecte, 3 Vol. — Socecŭ & Comp. 1873.
175. NEGRUZZI (I.). — Diverse. — Convorbirĭ Literare.
176. ODOBESCU (ALEXANDRU IÓN). — Pravilnicésca condică a luĭ Alexandru Ión Odobescu.
177. ODOBESCU (ALEXANDRU I). — Scrierĭ literare și istorice, 3 Vol. — Socecŭ & Comp. 1887.
178. ODOBESCU-SLAVICĬ. — Carte de citire. — Bucurescĭ, 1893.
179. OMILIAR DE LA GOVORA. — Etymologicum Magnum. — B. P. Hășdĕŭ.
180. PALODA. — Diar. — Bêrlad, Tutova.
181. PĂLTINÉNU (GR.). — *Invĕțător c. Țiubarĭ, Transilvania.* — Etymologicum Magnum, B. P. Hășdĕŭ.
182. PANN (ANTON). Culegere de proverburı sau Povestea vorbeĭ. — Ediția Cucu 1889, reproducere după cea din 1847.
183. Proverburı sau Povestea vorbeı, 3 broșure. — Bucurescĭ 1852—1853.
184. — Calendar pentru anul 1848.
185. — Nasdravaniile luı Nastratin-Hogea. — Bucurescĭ, 1887.
186. — Fabule și Istorióre, 2 Vol. — Ediția I, Bucurescĭ, 1841.
187. — Ințeleptul Archir și nepotul seu Anadam.—Bucurescĭ, 1880
188. — O șezatóre la țéra sau povestea luı Moș-Albu, partea I· Bucurescĭ, 1851.
189. — Idem, partea II. — Ediția Lazăr, Craiova, 1890.

190. PANU (GHEORGHE). — *Publicist.* -- Ziarul Epoca 1896—1897.
191. PĂSCULESCU (M.).—La intâlnire, sfaturi şi diverse pentru toţi, de M. P. Miosotis. — Tipografia Lazar, Craiova.
192. POMPILIU. — Diverse. — Convorbiri Literare.
193. POP (EM.). — *Invĕţător, c. Somcuţeĭ-Mare, Ungaria.* — Etymologicum Magnum, B. P. Hăşdĕŭ.
194. POP-FLORENTIN (ION). — Diverse. — Convorbirí Literare.
195. POPESCU (N.). — Calendarul Basmelor. — An 1881—1882—1883.
196. POPOVICĬ (G.). — Convorbirí Literare. An XXV.
197. REINSBERG-DÜRINGSFELD (IDA UND OTTO FREIHERRN VON). — Sprichwörter der Germanischen und Romanischen Sprachen, 2 Vol. Leipzig, 1875.
198. REVISTA PENTRU ISTORIE, ARCHEOLOGIE ŞI FILOLOGIE, sub direcţiunea luĭ Gregoriŭ G. Tocilescu, 1882—1895.
199. REVISTA NOUĂ, sub direcţiunea luĭ B. P. Hăşdĕŭ, 1888 -1894.
200. RÎUREANU (I. M.).—Despre datoriile copiilor catre parinţĭ lor.— A cincea ediţiune, Bucurescĭ, 1887.
201. — Noué istorióre pentru copii. — A patra ediţiune, Bucurescĭ, 1887.
202. — Morala. — Volumul IV din biblioteca portativă. Bucurescĭ, 1860.
203. ROMÂNIA LIBERĂ.—No. 838 din 15 Martie 1880. Moş Grăilă.
204. ROSETTI (LASCAR). — Veḑĭ Alexandri (v.).
205. ŞAGUNA (MITROPOLIT). — Diverse.
206. ŞĂINĔNU (LAZAR). — Basmele Române. — C Göbl, 1895.
207. — Ielele, dinsele, vintósele, frumósele, şoimanele, maiestrele, milostivele, zînele. — Bucurescĭ, 1886.
208. — Incercarí asupra semasiologieĭ limbeĭ române. — Revista pentru Istorie, Archeologie şi Filologie. Vol. VI, 1891.
209. — Elemente turcesci in limba româna.—Revista pentru Istorie, etc. Anul II şi III.
210. — Filosof-Filoscos. — Convorbirĭ literare. An. XXI.
211. — Dicţionar universal al limbeĭ Române.—Samitca, Craïova, 1896.
212. SALVIŬ (G. P.). — *Invĕţător, c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.* — Şezatórea.
213. SBIERA (ION AL LUĬ G.).—Poveştĭ poporale românescí. Cernăuţ, 1886.
214. SCHULLER (IOHAN KARL). — Aus der Walachei: Romänische Gedichte und Sprichvörter.—Hermanstadt, 1851.
215. SEḐĂTÓREA. — Revista. — Buda-Pesta.
216. SEḐĂTÓREA — Revista. — Director A. Goroveĭ, Folticenĭ.
217. SEVASTOS (DÓMNA ELENA D. O.). — Poveştĭ. — Şaraga, Iaşĭ.
218. SILASI (DR. GR.). — Renascerea limbei românescĭ in vorbire şi scriere. — Stein, Cluşiŭ, 1879.
219. — Apologie. — Stein, Cluşiŭ, 1879.
220. SIMA (GR). — Convorbirĭ literare.
221. SIMU (R.). — *Invĕţător, c. Orlat, Transilvania.* — Etymologicum Magnum, B. P. Hăşdĕŭ.
222. ŞINCAI DIN ŞINCA (GHEORGHIE). — Cronica Românilor, 3 Vol. Bucurescĭ, 1886.
223. SION. — Fabule, Bucurescĭ.
224. SLAVICI. — Nuvele. — Convorbirĭ literare. An. 1875—1876
225. SOLOMON. — Paremiile luĭ Solomon extrase din biblia de la 1688. — Socecŭ & Comp. 1895.
226. SPERANŢIĂ (TEODOR). — Anecdote populare, I. — Ediţia II. Basilescu, Bucurescĭ, 1892.
227. — Alte anecdote populare, II. — Ediţia I. — C. Sfetea, Bucurescĭ, 1890.

228. — Tot anecdote populare, III. — H. Steinberg, Bucurescĭ, 1893.
229. STAMATI (c.). — **Musa.**
230. STĂNCESCU (dimitrie). — **Basme şi snóve.** — H. Steinberg, Bucurescĭ, 1894.
231. — **Alte basme.** — H. Steinberg. Bucurescĭ, 1893.
232. STURDZA (d. a.). — In **Voinţa Naţionala,** An. XII, No. 3278.
233. TEODORESCU (g. dem.). — **Cercetarĭ asupra proverbelor române.** — Bucurescĭ, 1877.
234. — **Poesiĭ populare române.** — Bucurescĭ. 1885.
235. — **Miturı lunare. Vircolaciı. — Convorbirĭ literare.** — An. XXIII.
236. — **Viéţa şi activitatea luĭ Anton Pann.** — I. Göbl, Bucurescĭ, 1893.
237. — **Operele luĭ Anton Pann.** — I. Göbl, Bucurescĭ, 1893.
238. — **Incercarĭ critice asupra unor credinţe, datine şi moravurĭ ale poporuluí român.** — Tipogr. Petrescu-Conduratu, Bucurescĭ, 1874.
239. ŢÉRA NOUĂ. — Tomul III. Bucurescĭ, 1897.
240. THEODORESCU (g.). — *Invĕţător, Galatz.* — **Etymologicum Magnum,** B. P. Hăşdĕŭ.
241. THEODORESCU (t.). — *Invĕţător.* — **Şezatórea.**
242. ŢICHINDEAL (dimitrie). — **Filosoficescı şi politicescı prin fabule moralince învețăturĭ.** Buda, 1814.
243. TIMPUL. — Ḑiar, Bucurescĭ.
244. TOCILESCU (gr.) Veḑĭ **Revista pentru istorie,** etc.
245. — **Diverse. — Convorbirĭ Literare.**
246. TOMESCU (v.). — *Invĕţător, c. Buda,* J. *Tecuciŭ.* — **Etymologicum Magnum,** B. P. Hăşdĕŭ.
247. TRĂILĂ (preot c.), *Temişóra.* — **Etymologicum Magnum,** B. P. Hăşdĕŭ.
248. TRAIAN. — ḐIAR. Veḑĭ **Haşdeu.**
249. TRIBUNA. — Ḑiar. Sibiŭ, 1885—1894.
250. URECHI (vornicul grigori). — **Domniı Moldoveĭ,** 1354 — 1594. — **Cronicele Românieı** de M. Kogălniceanu, Vol. I.
251. URECHIĂ (v. a). — **Legende Române.** — Socecŭ & Comp. 1891.
252. — **Diverse. — Convorbirĭ Literare,** An. XXI.
253. VĂCĂRESCU (ión). — **Opere. — Etymologicum Magnum. — Convorbirĭ Literare,** An. XVIII.
254. VALENTINEANU (i. g.). — **Cugetarĭ, maxime, proverbe, anecdote.** — Bucurescĭ, 1890.
255. VARRON (c.). — **Nopţile lungĭ sau poveştĭ, fabule şi anecdote.** — Brăila, 1877.
256. VASILE LUPU V. V. — **Carte românésca de învețatura de la Pravilele împeratescĭ şi de la alte gíudeţe eu dişa şi cu tóta cheltuéla a luĭ Vasile Voevodul şi domnul ţereı Moldoveĭ.** — Edit. Ión M. Bujorénu, 1885.
257. VOINŢA NAŢIONALĂ. — Ḑiar. Bucurescĭ.
258. VOINŢA PRAHOVEI. — Ḑiar. Ploescĭ.
259. WANDER (k. f. w.). — **Deutsches Sprichvörter. — Lexikon,** 5. Vol. — Brockhaus. Leipzig, 1867—1880.
260. ZILOT ROMÂNUL. — **Cronica inedita. — Columna luĭ Traĭan,** 1882 până la 1883
261. — **Scrierı inedite. — Revista pentru istorie,** etc. An. III, 1885.
262. — **Jalnica cântare. — Revista pentru Istorie,** etc. Vol. IV, 1891.

CORESPONDENŢĬ.

263. ALBU (GH.), *elev la scóla normală de învĕţătorĭ din Bârlad*, c. Schinenĭ, J. Tutova.
264. ALBU (M.), *elev la scóla normală de învĕţătorĭ din Bârlad*, c. Ivescĭ, J. Tutova.
265. ALEXANDRESCU (GRIGORE I.), *preşedinte de tribunal Galatz*, J. Covurluĭ.
266. ALEXANDRESCU (C.), *elev la scóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, c. Alexenĭ, J. Ialomiţa.
267. ALEXANDRESCU (P.) *elev la scóla normală de învĕţătorĭ din Bârlad*, c. Mircescĭ, J. Vasluĭ.
268. ALEXANDRESCU (A.), c. Hîrşova, J. Constanţa.
269. ANTONESCU (I.), *elev la scóla normală de învĕţătorĭ din Bârlad*, c. Plăinescĭ, J. Rîmnicu-Sărat.
270. ANTONESCU, *elev la scóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, c. Vălcele, J. Argeş.
271. ARBORE (ION), *inginer*, J. Buzĕŭ.
272. ARSENESCA (ANICA), *servitóre*, Bucurescĭ, J. Ilfov.
273. BĂLĂNESCU (GR.), *avocat*, c. Focşanĭ, J. Putna.
274. BĂLĂNESCU (Dna S.), c. Focşanĭ, J. Putna.
275. BĂLĂŞEL (TEODOR), *învĕţător*, c. Ştefănescĭ, J. Vâlcea.
276. BALLY (COSTACHE), *proprietar*, c. Cârlomănescĭ, J. Tutova.
277. BALLY (Dna CL.). c. Nicorescĭ, J. Tecuciŭ.
278. BĂNESCU (ION), *profesor*, c. Roman, J Roman.
279. BEREA (IORGU), *agricultor*, c. Urlaţĭ, J. Fălciŭ.
280. BUDIŞTEANU (MAIOR P.), Bucurescĭ, J. Ilfov.
281. BUDIŞTEANU (Dna V.), Bucurescĭ, J. Ilfov.
282. BUNGEŢIANU (PREOT C.), *învĕţător*, c. Cosovĕţ, J. Mehedinţĭ.
283. BUNGEŢIANU (C. C.), *elev la scóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, c. Cosovĕţ, J. Mehedinţĭ
284. CĂLIN (IORDACHE), *elev la scóla de institutorĭ din Bucurescĭ*, J. Argeş.
285. CĂLIN (VASILE), *elev la scóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, J. Argeş.
286. CALOĬ (Da S.), c. Bărlad, J. Tutova.
287. CANIAN (M.), *publicist*, c. Iaşĭ, J. Iaşĭ.
288. CATRINIU, *elev la scóla normală de învĕţătorĭ din Bârlad*, c. Rădiŭ, J. Vasluĭ.
289. CHIRIAC (ION), *elev la scóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ.*
290. CIOCOIŬ (A.), *elev la scóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, J. *Dorohoiŭ.*
291. CIORICE (PREOT D.), *învĕţător*, c. Merenĭ, J. Olt.
292. COJOCARU (A.), *elev la scóla normală de învĕţătorĭ din Bêrlad*, c. Ţifescĭ, J. Putna.
293. CONSTANTINESCU (I. N.), *agricultor*, c. Ciulniţa, J. Ialomiţa.
294. CORBIŞ (GRIGORE), *agricultor*, c. Càndescĭ, J. Némţu.
295. COSTACEA, *profesor*, c. Galatz, J. Covurluiŭ.
296. COSTACHE (ION), *agricultor*, c. Gădinţĭ, J. Roman.
297. CRISTESCU (C.), *sub-locotenent*. Proverbe culese în c. Rucăr, J. Muscel.
298. CRUCEANU (DIM.), *elev la şcóla normală de învĕţătorĭ din Bêrlad;* c. Popenĭ, J. Tutova.
299. CURIERU (NICULAE), *agricultor*, c. Tinţa, J. Prahova.
300. DAMÉ (Da EUGENIA), c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
301. DANIILESCU (C.). *elev la şcóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, c. Scundu, J. Vâlcea.

302. DIANU (c.), *Revisor scolar*, J. Mehedinţĭ şi în urmă Argeş.
303. DONCA (I. I.), *elev la şcóla normală de învĕţătorĭ din Bêrlad*, c. Cârja, J. Tutova.
304. DORDEA (MARIA), c. Topîrcea, Transilvania.
305. DRAGAN (I.), *elev la scó'a normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, c. Coşula-Miletin, J. Botoşanĭ.
306. DRĂGUESCU (DIM.), c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
307. DUMBRAVĂ, *elev la scóla normală de învĕţătorĭ din Bêrlad*, c. Schinenĭ, J. Tutova.
308. DUMITRESCU (MARIN), c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
309. DUMITRESCU (I.), *învĕţător*, c. Gâncĭova, J. Dolj.
310. DUMITRESCU (STEF.), *elev la scóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, c. Balşu, J. Romanaţĭ.
311. DUMITRU (MARIN), *agricultor*, c. Moţăenĭ, J. Dâmboviţa.
312. DUNCA (TITUS), *inginer*, c. Tulcea, J. Tulcea.
313. ENESCU (H. D.), *învĕţător*, c. Zamostea, J. Dorohoiŭ.
314. FĔTU, *elev la scóla normală de învĕţătorĭ din Bêrlad*, c. Onescĭ, J. Bacăŭ.
315. FOCHIDI (ALEXANDRU), *proprietar*, c. Urzicenĭ, J. Ialomiţa.
316. FORESCU (VASILE), c. Folticenĭ, J. Sucĭava.
317. FRUMUŞANU (TITU), *avocat*, c. Tîrgu-Jiŭ, J. Gorj.
318. FURCĂ (N.), *inginer*, c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
319. GABRIELESCU (ION), *inginer*, c. Tîrgovişte, J. Dâmboviţa.
320. GABUNEA (C.), *inginer*, c. Slatina, J. Olt.
321. GÂRBOVICEANU (P.), *profesor* la seminariul central din Bucurescĭ, pentru clasele VII şi VIII.
322. GEORGESCU (CRISTEA), *magistrat*, c. Huşĭ, J. Fălciŭ.
323. GHEORGIU (DIMITRIE), *elev la scóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, c Tecuciŭ, J. Tecuciŭ.
324. GLODARIU (ANICA), c. Sibiŭ, Transilvania.
325. GOROVEĬ (ARTUR), *magistrat*, c. Folticenĭ, J. Sucĭava.
326. GRIGORESCU (ION), *elev la scó'a normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
327. GR. . . . (Dª ELEN.), c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
328. HARAM (VASILE), *învĕţător*, c. Griviţa, J. Tutova.
329. HRISTIDI, *student*, c. Buzĕŭ, J. Buzĕŭ.
330. HUĬBAN (MARGHIOALA), c. Avramescĭ, J. Tutova.
331. IFRIM (V.), *elev la scóla normală de învĕţătorĭ din Bêrlad*, c. Corodescĭ, J. Tutova.
332. ILASEVICĬ (I.), *învĕţător*, c. Stĭubenĭ, J. Dorohoiŭ.
333. ILIEŞ (PETRE), *inginer*, c. Haţeg, Transilvania.
334. IONESCU-GION, *profesor*, Bucurescĭ, J. Ilfov.
335. IONESCU (I.), *învĕţător*, c. Beciŭ, J. Olt.
336. IONESCU (G.), *învĕţător*, c. Beciŭ, J. Olt.
337. IONESCU (N. G.), *învĕţător*, c. Mamorniţa, J. Dorohoĭ.
338. IORDĂCHESCU (C.), *elev la şcóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, c. Cristescĭ, J. Botoşanĭ
339. IORDAN (N), *elev la şcó'a normală de învĕţătorĭ din Bêrlad*, c. Tecucel J. Tecuciŭ.
340. IORGULESCU (I.), *învĕţător*, c. Baia-de-Aramă, J. Mehedinţĭ.
341. ISTRĂTESCU (I.), *învĕţător*, c. Cobia, J. Dîmboviţa.
342. J.... (Dª Z.), c. Fedescĭ, J. Tutova.
343. JUVARA (N) *propeietar*, c. Popenĭ, J. Fălciŭ.
344. JUVARA (ALFRED), *student*, c. Bĕrlad, J. Tutova.
345. JUVARA (HENRI), c. Bĕrlad, J. Tutova.
346. J..... (Dª AGLAË), c. Bĕrlad, J. Tutova.
347. KRUPENSKI (Dra SAFTA), c Beţescĭ, J. Némţu.

348. LAMBRINO (Dª SMARANDA). c. Găgescĭ, J. Fălciŭ.
349. LINDE (Dª LUȚA), c. Bĕrlad. J. Tutova.
350. LUPAN (CĂPITAN). c. Fălciŭ J. Fălciŭ.
351. LUPESCU (M.), *învĕțător*, c. Brosceniĭ, J. Suciava.
352. LUZZATTO (Dra P.), c. Iașĭ, J. Iașĭ.
353. MACHIDON (N.), *elev la scóla normală de învĕțătorĭ din Bĕrlad*, c. Nicorescĭ J. Tecuciŭ.
354. MACRI (Dª CALIOPI), c. Galațĭ, J. Covurlui
355. MĂGURĂ (T.). *profesor*, J. Prahova.
356. MANOILESCU (C.), *elev la scóla normală de institutorĭ din București*. c. Cosmescĭ, J. Vasluiŭ.
357. MĂRĂCINE (C.), *inginer*. c. Slatina. J. Olt.
358. MARDARE (I. S.), *elev la școla normală de învĕțătorĭ din Bĕrlad*, c. Certescĭ, J. Tutova.
359. MARIN (ILIE). c. Bucurescĭ. J. Ilfov.
360. MARINESCU (DOBRE), *învĕțător*, c. Pirvu-Roșu, plasa Teleorman, J. Argeș.
361. MARINESCU (ANDREI), *învĕțător*, c. Humele, J. Argeș.
362. MARINESCU (I.), *învĕțător*, c. Bradu-de-jos, J. Argeș.
363. MARTINIAN (AL.) c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
364. MATAK, *inginer*, c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
365. MATEESCU (N.), *învĕțător*, c. Movilița J. Putna.
366. MEISSNER (C.), *profesor*, c. Iașĭ. J. Iașĭ.
367. MICLESCU (Dra EUFROSINA CAT.), c. Bĕrlad, J. Tutova.
368. MICLESCU (LOCOTENENT C. C.), c. Miclescĭ. J. Vasluiŭ.
369. MICU (GHEORGHE), *agricultor*, c. Băsescĭ, J. Fălciŭ.
370. MICU (ION), *agricultor*, c. Băsescĭ. J. Fălciŭ.
371. MIHĂILESCU (E.), *elev la școla normală de învĕțătorĭ din Bĕrlad*, c. Băsescĭ, J. Fălciŭ.
372. MIRON (N.), *elev la școla normală de învĕțătorĭ din Bĕrlad*, c. Onescĭ, J. Bacăŭ.
373. MOTAȘ (VASILE), *agricultor*. c. Adânca. J. Dîmbovița.
374. MOVILĂ (MITICĂ), *proprietar*, c. Movilenĭ, J. Covurluiŭ.
375. MUSICESCU (GAVRIL), *profesor*, c. Iașĭ J. Iașĭ.
376. N.... c. Găescĭ. J. Dîmbovița.
377. N.... *elev la școla normală de învĕțătorĭ din Bĕrlad*, c. Schiopenĭ, J. Fălciŭ.
378. NECULESCU (Dª EFROSINA A.), c. Constanța, J. Constanța.
379. NIȚĂ BIRJARU, c. Pitescĭ, J. Argeș.
380. NIȚESCU (IÓN), *învĕtător*, c. Viespescĭ, J. Olt.
381. OLARU (ILEANA), c. Crângu, J. Tutova.
382. ONIȘOR (GAVRIL), *profesor*. Proverbele sunt adunate din c. Dobrovĕț, plasa Crasna. J. Vasluiŭ. [1]
383. PASCAL (MIHAI), *profesor*, Bucurescĭ, J. Ilfov.
384. PATRICIU (E. I.). *învĕțător-diriginte*. c. Smulțĭ, J. Covurluiŭ.
385. PETRESCU (I.), c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
386. PETRESCU (AT.), *inginer*, Curtea-de-Argeș, J. Argeș.
387. PETROV (N.), *elev la scóla normală de învĕțătorĭ din Bĕrlad*, c. Codăescĭ. J. Vasluiŭ.
388. PÎRVU, *elev la scóla normală de învĕțătorĭ din Bêrlad*, c. Ivescĭ, J. Tutova.
389. POBORAN (G.), *institutor-diriginte*, c. Slatina, J. Olt.
390. PONICĬ (Dª E.), *institutóre*, Cernavoda, J Constanța.
391. POPESCU (EM.), *învĕțător*, c. Ciocănesci-Mărginenĭ, J. Ialomița.

[1] Indemnuluĭ și amabilitățiĭ domnuluĭ profesor Gavril Onișor datoreĭ tóte proverbele primite de la elevil școleĭ normale de învĕțătorĭ din Berlad.

392. POPESCU (V.), *agricultor*, c. Petroşiţa, J. Dimboviţa.
393. POSSA (C.). *elev la scóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*. c. Humulescĭ. J. Némţu.
394. PROCOPIESCU (TR.), *învĕţător-diriginte*, c. Islaz. J. Romanaţĭ.
395. RĂDULESCU (MARIN). *elev la scóla normală de institutorĭ la Bucurescĭ*. c. Slatina. J. Olt.
396. ROMAŞCU (GHEORGHE), *agricultor*. c. Urdeştĭ, J. Fălciŭ.
397. ROSETOS (ION). *inginer*. c. Roman. J. Roman.
398. SALVIŬ (G. P.). *învĕţător*. c. Smulţĭ. J. Covurluiŭ.
399. SCURENĬ. *revisor scolar*. Bacăŭ. J. Bacăŭ.
400. SIMION (I. G.), *elev la scóla normală de învĕţătorĭ din Bêrlad*. c. Băsescĭ-Tămăşenĭ, J. Fălciŭ.
401. SION (Dna PROFIRA). c. Bêrlad, J. Tutova.
402. SPERANŢIA (TEODOR) *profesor*, Iaşĭ. J. Iaşĭ [1]).
403. STĂNCEANU (M.). *învĕţător*. c. Piria. J. Mehedinţĭ.
404. STĂNESCU (ION). *elev la scóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*. J. Argeş.
405. STEFĂNESCU (LAZAR). c. Perişanĭ. J. Argeş
406. STOIAN (VASILE N.). *agricultor*, c. Roşiori-de-Vede, J. Teleorman.
407. STOIAN (VASILE). c. Olteniţa. J. Ilfov.
408. TARCUŞ (N.). *învĕţător*. c. Piscu, J. Covurluiŭ.
409. TEODOR (LISAVETA). c. Bêrlad, J. Tutova.
410. TEODORESCU. *elev la scóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*.
411. TEODORESCU (I). *învĕţător*. c. Cotârgaş. J. Suciava.
412. ŢIFANCA (ILEANA), c. Ţifu. J. Fălciŭ.
413. TILA (S.), *elev la scóla normală de învĕţătorĭ din Bêrlad*. c. Brăhăsescĭ. J. Tecuciŭ.
414. TITORIAN (I.). *profesor*. Basarabia.
415. TODER (VASILE), *agricultor*. c. Roşioriĭ-de-Vede, J. Teleorman.
416. TRIFU (ILIE), *elev la scóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*. c. Bucurescĭ. J. Ilfov.
417. TROTEANU (C.). *elev la scóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*. c. Stâncescĭ, J. Botoşanĭ.
418. URECHIĂ (V. A.). *profesor universitar*. c. Iaşĭ. J. Iaşĭ.
419. VĂCĂRESCU (ION). *picher*, c. Măcin. J Tulcea.
420. VÂLCOF (ION). *elev la scóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, c. Craiova. J. Dolj.
421. VARLAM (T.), *învĕţător*. J. Putna.
422. VASILE (I.). *agricultor*. c. Vadu-Lat. J. Vlaşca.
423. VASILE A LUI STAN. c. Rucăr, J. Muscel.
424. VEJA (I.). *profesor*. c. Alexandria. J. Teleorman.
425. VOINESCU (ALEXANDRU), *elev la scóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, J. Gorj.
426. VULCĂNESCU (ILLIU), *elev la scóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*. c. Pelescĭ. J. Dolj.
427. WELTZ (CAPITAN), c. Constanţa, J. Constanţa.
428. X.... *elev la şcóla normală de institutorĭ din Bucurescĭ*, c. Nănescĭ. J. Bacăŭ.
429. ZAMFIRESCU-DIACON (K. A.), *învĕţător*, c. Ştiubenĭ, J. Dorohoĭ.
430. Z.... (Da EC.). c. Bărlad, J. Tutova.
431 ZANNE (Da SOFIA). c. Bucurescĭ. J. Ilfov.
432. ZANNE (Dra ALEXANDRINA). c. Bucurescĭ. J. Ilfov.
433. ZANNE (Da VICTORIA), c. Bucurescĭ, J. Ilfov.
434. ZANNE (DIMITRIE). *arhitect*. c. Bolintinu din-Vale, J. Ilfov.

[1]) Tóte proverbele primite de la elevii scólei de institutorĭ din Bucurescĭ s'aŭ cules după îndemnul şi staruinţa d-luĭ Teodor Speranţă, profesorul lor.

BIBLIOGRAFIE

PENTRU

DIALECTELE DIN ISTRIA ŞI MACEDONIA

AUTORĬ CITAŢĬ

1. BAGAV (ANDREIUL AL.). — **Carte de alegere scrisa in dialectul Macedo-Român.** — Bucurescĭ, 1887.
2. BOJADSCHI (MIHAI G.) — *Γραμματικη Ρωμανικη ητοι Μακεδο-Βλαχικη, υπο Μιχαηλ Γ. Μποϊατζη.* — Bucurescĭ, 1863. Ediţia identică cu acea din Viena, 1813.
3. GAZETA MACEDONIEI. — Ḑiar, Bucurescĭ.
4. LAURIAN & MAXIM. **Dicţionarul limbeĭ române.** — Bucurescĭ, 1871—1876.
5. MIKLOSICH (Dr FRANZ). — **Rumunische Untersuchungen : Istro und Macedo-Rumunische Sprachdenkmähler.** — 2 Broşure. Carl Gerold's, Wien, 1881—1882.
6. NENIŢESCU (ION). — **De la Românii din Turcia europeana.** — Carol Göbl. Bucurescĭ, 1895.
7. WEIGAND (GUSTAV). — **Die Aromunen, etnographisch-philologisch-historische untersuchungen über das volk der sogenanneten Makedo-Romanen oder Zinzaren von Zweiter Band-Volks litteratur der Aromunen.** — Leipzig. 1894.
8. PAPAHAGI (PERIKLE) **in Zveiter Iahresbericht der Institut fur roumänische Sprache,** zu Leipzig 1895, publicat de d-l doctor Gustav Weigand.

CORESPONDENŢĬ.

9. BUÏA (Da ATHENA), c. Ochrida, Macedonia.
10. CAPSALE (XENOFONTE), *student*, c. Pîrlepe, Macedonia.
11. DAN (D.), *student* c. Nevesca, Macedonia.
12. DIAMANDI (VASILE), *profesor*, c. Meţova (Arminciŭ), Macedonia.
13. GHIOCA (CONSTANTIN), c. Bitolia, Macedonia; prin D. Jeronimy.
14. GHICU (ILIE). *profesor*, c. Ianina, Epir.
15. META (CONSTANTIN), *student*, c. Molovişte, Macedonia.
16. MILESCU (D. A.), *student*, c. Gopeşĭ, Macedonia.
17. N. ST., c. Nijopole, Macedonia; prin D. Ieronimy.

SEMNE CONVENŢIONALE.

* Proverbe cunoscute personal de autor saŭ culese de dinsul.

Proverbe sătescĭ.

Proverbe întrebuinţate numaĭ de literaţĭ.

Proverbe dubióse saŭ traduse din cele străine, carĭ însă nu s'aŭ depărtat pentru diferite motive.

PROVERBELE ROMÂNILOR

CAPITOLU IV

OMUL ȘI ORGANELE SALE

Omul în genere. — Bărbat. — Femee. — Copiĭ. Organe. — Membre.

ALBA

2695 *A trecut alba prin raiu.

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

Vedĭ Cap. III. *Albă, Fată.*

Despre o fată care șĭ-a pĭerdut fecĭoria.

ALUNIȚA

2696 Alunitele negre, dar podóba muierilor.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 129.

Şi un cusur póte fi câte-o-dată folositor. Alunițele revin adese-orĭ în poesiile nóstre poporale. Dăm un fragment din următorul cântec cules de d-l T. Balășel, în județul Vâlcea:

Ióná, Ióná, taicá Ióná.
Naiba te scóse 'n polaná;
Albá ca o butianá;
Frumósá ca o icóná!

Sărut ochiul și-o sprîncénă,
Și-alunița de sub génă,
Și negelul din obraz.
C'aĭ făcut la mulțĭ necaz
De nu te maĭ măritașĭ.

BABA

Vedĭ *Belea, Bubă, Colac, Copac, Dijmar, Dinte, Drac, Fecĭor, a Fluerà, Moș, Mut, a se Peptănà, a Proroci, Rada, Sat, Surd, Vis, a Vorbi.*

2697 * △ Cât e baba de betrână
Tot doresce ḑiuă bună.

K. A. Zamfirescu-Diacon, *înv.* J. *Dorohoĭ.*

Omul, cât de bătrân să fie, tot nu vré să móră.

2698 * △ Cât e baba de betrână
Tot doresce voe bună.

S. Fl. Marian, *Nunta*, p. 362.

* △ *Cât e baba de bĕtrână*
Tot doresce voe bună,
Batîr o dată în septemână,

Artur Gorovei, *c. Folticenĭ*, J. *Sucĭava.*

* △ *Baba, câtu'ĭ de bĕtrână,*
Tot aștéptă 'n septemână.

Gavr. Onișor, *prof. c. Dobrovĕț* J. *Vasluĭ.*

Pentru femeile carĭ nicĭ la bĕtrânețe nu se părăsesc de rele.

2699 D'ar avé și baba, ca ómenii barbă,
Atuncea i-ar ḑice: «ce maĭ moș de trébă.»

A. Pann, III, p. 150

La bĕtrânețe, bărbat saŭ femee, tot una este și nimica tot.

2700 *Nu s'a vĕḑut nicĭ babă frumósă, dar nicĭ doctorii bune și copil cu minte.

V. Forescu, *c. Folticenĭ*, J. *Sucĭava.*

Vedĭ *Copil.*

Se ḑice pentru cele carĭ nu pot fi.

«Va să fie frumos şi să fie şi bĕtrân; aceste două pofte nu se tocmesc: de veĭ fi bĕtrân, nu veĭ fi frumos» — *St. Augustin*, p. 22.

2701 Babele dĕ cele trecute pururea birfesc.

IORD. GOLESCU, *Mss.* I, 533.

Bĕtrânul, *laudator temporis acti*, îşĭ reamintesce cu plăcere, vremile trecute pe care le şi laudă in pizma timpurilor de faţă.

2702 * △ Baba betrâna nu sĕ sperie de druga (druga) grósa.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 88; III, 65.—ANDREĬ MARINESCU, *inv.* J. *Argeş.* — *preot* C. BUNGEŢIANU, *inv.* J. *Mehedinţĭ.*

Baba bĕtrână nu se teme de vorbă grósă.

C. NEGRUZZI, I, p. 251. — E. I. PATRICIŬ, *inv.*, J. *Covurluiu.*

Veḑĭ *Curvă.*

Omul bĕtrân, find maĭ încercat în nevoĭ, nu se sperïe de fie-ce lucru. Se ḑice despre acel care a păţit şi scie multe.

2703 * △ Baba e calu dracului.

LAURIAN & MAXIM, I, 341.—ANDREĬ MARINESCU, *inv. c. Humele*, J *Argeş.*

Veḑĭ *Drac, Femeĭe*

Femeile bĕtrâne fiind meştere in farmece, după credinţa poporuluĭ, nu le póte întrece nimenĭ in şiretenïe.

Veḑĭ N. A. Bogdan, *Nu te juca cu..... baba* p. 104—109.

«*Calul draculuĭ de babă* nu puteà să vadă în ochĭ pe fata unchiaşuluĭ.» — P. ISPIRESCU.

2704 * △ Baba e talpa iadului.

M. LUPESCU, *inv.* J. *Sucĭava.*

Babele fiind meştere in rele.

Talpa ĭaduluĭ, ḑice poporul, e însuşĭ mama luĭ Scaraoschi, o babă hîdă şi urită, de se sperie şi sfinţiĭ când o vĕd.

«Un *tălpoiŭ* de babă meşteşugósă în trebile sale, cum 'ĭ sfredelu draculuĭ» — *Conv. Lit.* XI; 31.

2705 Babele cu sânge bĕtrân
Se sperie (sparia) şi scuĭpa 'n sin.

A. PANN, III. p. 53. — HINŢESCU, p. 8.

Despre ceĭ fricoşĭ.

2706 * Unde baba face,
Dracul nu desface.

I. ARBORE, *inginer*, J. *Buzĕŭ.*

* *Unde baba face,*
Nicĭ dracul nu desface.

AL. MARTINIAN, J. *Ilfov.*

Arată puterea pre care, credinţa poporuluĭ, o atribue farmecelor şi vrajelor facute de babe.

2707 Nu se lasa nici o baba
Caci e betrâna si slaba;
Ci pentru ca-ĭi ḑic: mama,
Si n'o maĭ bag în séma.

A. PANN, III, 150.

Femeile nu vĕd nicĭ odată că aŭ îmbĕtrânit, şi nu se lasă de rele de cât atuncĭ când nu maĭ găsesc cu cine să le făptuéscă.

2708 * Baba caletóre,
Nu-are serbatóre.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 132; II, p. 85. — P. ISPIRESCU, *Rev Ist.* I, 450. — I. T. MERA, *Conv. Liter.*, XVI. — V. FORESCU, *c. Broştenĭ* J. *Sucéva.* E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.* — *Semin. Buc.* cl. VIII *prin* P. GÂRBOVICÉNU, *prof.* — G. ONIŞOR, *prof. c. Bîrlad*, J. *Tutova.*

Omul caletor, fie la mâncare, fie la dormire, saŭ orĭ-ce alt, nu cautä după cum 'ĭ este gustul, ci după cum póte găsì.

De aceea şi maĭ ḑice Românul: *La drum mănâncă omul ce găsesce, că Dumneḑeŭ iértă pĕcatele.*

2708 b. * Baba tace
Ca n'are ce face.

TEOD. BĂLĂŞEL, *învĕţ. c. Stefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

A face ce-va de nevoe.

2709 A se arunca în ... ca babele în catei si motani.

C. NEGRUZZI, I, p. 3. — B. P. HAŞDÉU, *Etym. Magn.* p. 2269.

A îndragi ce-va de odata şi peste mĕsură.

Pe când uitasem că suntem Românĭ şi că avem şi noĭ o limbă, pe când ne lipseaŭ şi cărţĭ şi tipografie, pe când tótă lumea se aruncase în dosiĭ şi perispomenĭ *ca babele în căţeĭ şi motanĭ,* căcĭ la şcóla publică se învĕţà numaĭ grecesce... . — C. NEGRUZZI.

2710 * △ **A căşunat ca baba (matuşa) la mormînt.**

A. PANN, III, 4. — HINŢESCU, *p.* 30. — B. P. HAŞDEŬ, *Etym. Magn. p.* 2269. — ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.*—*preot* C. BUNGEŢIANU, *înv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţĭ.*

Se ḑice omuluĭ care, fiind saŭ nu chemat unde-va, nu maĭ are gând să plece, precum şi celuĭ care nu isprăvesce îndată un lucru.

In acéstă ḑicĕtóre se sub-înţelege *pentru pomană* .

2711 * **A fi o baba.**

B. P. HAŞDEŬ, *Etym. Magn.* p. 2268.

Se ḑice, in bătae de joc, ómenilor becisnicĭ, fără vlagă.

2711b **Taie-baba.**

V. ALEXANDRI, *Poesiĭ*, I, p. 59.

Se ḑice de omul lăudăros.

2712 * **A fi ca o babă turcéscă.**

Despre omul spân şi cu sbîrciturĭ pe obraz.

2713 * △ **Nu te gramadi ca baba la raiu.**

FR. DAMÉ, II, *p.* 79.—I. TEODORESCU, *înv.* J. *Suciava.*

Veḑĭ *Prasnic, Vadană.*

Se ḑice acelor carĭ se îndésă la o trébă şi o fac cu placere.

2714 * △ **Scie cât baba mea.**

A. PANN, I. p. 10.—GR. JIPESCU, *Opinc. p.* 74.—B. P. HAŞDEŬ, *Etym. Magn.* 2267.—GR. JIPESCU, *Opinc.* p. 74.

Adică prea puţin.

Scie sfătuirĭ să dea
Cât scie şi baba mea.

A. PANN, I, p. 10.

«N'ar strica să hiĭe şi doftorĭ dă ghite, că mulţĭ din ăĭ d'aḑĭ sciŭ maĭ numa *cât baba mea*, vorba ăluĭa.» — GR. JIPESCU.

2715 * △ **Babă**
Caraba.

POMPILIU, *Conv. Liter.* IX, 190.

△ *Babă*
Catarambă

R. Simu, *Etym, Magn.* p. 2267.

Se ḑice de o babă gârbovită de bětrâneţe, precum ne arată bine urmětórea poesie populară din Ardél.

Dragele badiĭ copile
De v'ar puté badea cresce
Să vě facă tot neveste
Din neveste babe
Slabe,
Şi din babe,
Cătărambe.

R. Simu, *Poes pop.*

Pentru Român cuvîntul *babă* nu însemnéză adîncele bětrâneţe, şi când vroesce să'ĭ dé acest înţeles îl însoţesce cu epitetele de *bětrână*, *carabă* saŭ *catarambă*.

Şi-a strîns fine
Şi vecine
Şi toţĭ finiĭ
Şi veciniĭ
Şi vr'o treĭ babe bětrâne
Care sciŭ rîndul la pâne

G. Dem. Teodorescu, *Poes. pop.* p. 146.

2716 **A dà pîrciul babei.**

Fr. Damé, I, p. 109.

A dà peste cap tumbă, cu voĭe saŭ fără voĭe.

BĂĬAT

2717 * **Băieţii sunt dracu gol.**

Gr. Jipescu, *Opincar*, p. 118.— Andrei Marinescu, *înv. c. Humele, J. Argeş.*

Vedĭ *Copil, Drac.*

Arată năsdrăvăniile ce le fac copiiĭ şi ne învaţă să ne ferim de dînşiĭ.

2718 △ **Ai mai veḑut v'un băiet cu minte şi babă frumósa?**

S. Mihăilescu, *înv. Şezătórea*, II, 74.

Se ḑice spre desvinovăţirea copiilor şi despre cele carĭ nu s'aŭ mai vėḑut.

2718 b * △ Baiatul cere pușcă și fata cere furcă.

T. Bălășel, *înv. c. Ștefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

Fie-care trage unde 'l împinge firea.

BARBĂ

Vedĭ *An, Babă, Cap. XXI c. Barbă, Brânză, Cărbune, Ciubuc, Copil, Gâscă, Ghiocel, Iérbă, Mâniă, Pĕcat, Pĕr, Popă, Prepeliță, a Rade, Răsătură, Spân, Șórece, a Stupi, Vorbă.*

2719 * Barba lasa să se ducă,
Capul să trăiască.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 134; II, p. 87.—Ilințescu, *p.* 10.

Se ḑice spre mângâierea celor carĭ suferă o pagubă, arĕtându-le că acéstă ar fi putut să fie și maĭ mare.

In vechime raderea barbeĭ erà, pentru boer, o necinste și o degradare.

Turcu, de la care e de credut că ne a venit acest proverb, și pentru care barba este lucrul cel maí scump din lume, ḑice ca și noĭ: *Trebue să jertfescĭ barba pentru a scăpa capul.*

Mieux vaut perdre la laine que la brebis:
Prov. Franc.

Antes a lâ se perca, que la ovelha. [1]
Prov. Port.

Better give the wool than the sheep. [2]
Prov. Engl.

2720 Cine are barbă, sĕ îngrijașce dĕ pieptene.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 79.

* △ *Cine are barbă să-șĭ cumpere (și) pieptene (peptene)*

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 95; III, p. 111. – T. Bălășel, *înv. c. Ștefănescĭ*, J. *Vâlcea.* — H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea* J. *Dorohoĭ.*

---

[1]) Maĭ bine să pierḑĭ lâna de cât óĭea.
[2]) Dă maĭ bine lâna de cât óĭea.

* △ *Cine are barbă, are şi peptene.*

C. Negruzzi, I, 249.— Abecedar Ilustrat, 29. — A. Başota *prin* V. Forescu, *Folticenî*, J. *Suciava.* — E. I. Patriciu, *înv. c. Sinuļţi*, J. *Covurluĭ.*

* △ *Cine pórtă barbă să-şĭ cumpere şi peptene.*

P. Ispirescu, *Rev.* II, p. 153.— H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea*, J. *Dorohoĭ.*

Cine pórtă barbă trebue să aĭbă şi peptene.

P. Ispirescu, *Leg.* I, *Edit.* 1872 p. 166. — Hinţescu, p. 10.

* *Cine are barbă să aĭbă şi peptene.*

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

* *Çel ce are barbă, are şi chéptene.*

V. Diamandy, *c. Meţova, Armînciu, Macedonia.*

Cari ş'ari barba, ş-ari ş-cáptin li. [1])

Pericle Papahagi, *Zveit. Iahres*, p. 152.

1• Adică cine are casă, trebue să îngrijască d'ale caseĭ. (Golescu).

2• Cuĭ îĭ place să se fuduléscă, să aĭbă dichisurĭ.

3• Prin acéstă ḑicere se arată că cine-va e în stare a se împotrivi învinovăţirilor ce i se aduc de alţiĭ. — Patriciu.

2721 Ceĭ cu barbe, ca caprele tot înainte merg.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 202.

Adică boeriĭ.

2722 Când începe să ĭésă barba fiuluĭ teŭ, tu rade pe a ta.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 176.— P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 457.

Dacă începe să ĭésă barba fiuluĭ tĕŭ tu rade pe a ta.

A. Pann, II, p. 147.

) Cine are barbă, are şi pleptene.

Adică gătesce-te de ducă, căcĭ de aci înainte îţĭ sunt ḑilele numĕrate, şi nu te maĭ ĭeà nimenea în sémă.

2723 **Barbă lungă şi capra are, dar minte nicĭ cum are.**

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 532.

Şi capra ari barbă, m'a tut capră ş'ésti. [1])

Pericle Papahagi, *Zweit. Iahres.* p. 161.

Boeriĭ, preoţiĭ şi bĕtrâniĭ noştriĭ, adică toţĭ aceĭ carĭ eraŭ cu învĕţătură mare saŭ trecuţĭ prin multe, şi prin urmare cu experienţă, se purtaŭ odinióră cu barba lungă.

Si philosophum oporteat ex barba metiri, hircos priman laudem ablaturos. — Eunuchus.
Se barbe le sens encusent.
Bouc et chèvres moult sages fusent.

Roman du Renart, v. 2321, XIII Siècle.

2724 **Nu te fali în barba lungă când mintea 'ţe scurta.**

Iord Golescu, *Mss.* I, p. 532.

Nu te fălì cu slujbele marĭ pre care le aĭ putut dobândì, daca nu e nimica de tine.

2725 **Barbă mare,**
Fară minte n'are.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 454.

*

Barbă mare,
Minte n'are.

Cine are barbă mare, minte nicĭ cum are.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 78.

Adică socotesc că mintea stă în barbă (Golescu). Se ḑice bărbaţilor proştĭ.

SNOAVĂ.

Un bărbier vĕḑênd că un boier îĭ plătesce pentru rasul capuluĭ cincĭ parale, ĭar pentru gătéla barbeĭ cincĭ galbenĭ: boĭerule, îĭ ḑise, să vede că mintea din cap, tótă s'a scoborît în barbă, d'aceĭa maĭ mult barba de cât capul o cinstescĭ.—Iord Golescu. *Mss.* I, p. 739.

Ἐκ πώγωνος σοφοί, και ἀπὸ πώγωνος σοφισταί, καὶ ἀπὸ πώγωνος φιλόσοφοι. [2])

Prov. Elin.

[1]) Şi capra are barbă, dar tot capră este.
[2]) Barbæ tenus sapientes, et sophistæ et philosophi.

Barbæ tenus sapientes.

Prov. Lat.

En la grant barbe ne gist pas li savoir.

Anc. Prov. Mss. XIII *Siècle.*

La sapienza non istà nella barba [1]).

Prov. Ital.

Barba fa bucc igl um ed in bi restigiu bucc il signur [2]).

Prov. Reto-romans.

2726 * △ Barbă lunga, minte scurtă.

IORD. GOLESCU, *Mss*, I, p. 532.— T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Stefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

* △ *Barbă lungă şi minte scurtă.*

ANDREI MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.*

Barbă lungă, până 'n burtă,
Şi minte până 'n gât scurtă,

A. PANN, I, p. 88. — HINŢESCU, p. 10. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* I. p. 451.

Bĕtrânii greşesc şi eĭ câte odată, saŭ greşind nu ascultă poveţele celor tinerĭ, şi li se ḑice: *aĭ îmbĕtrânit de géba,* saŭ: *eştĭ bĕtrân şi n'aĭ minte ca un copil,* saŭ: *barbă lungă şi minte scurtă.*

Ḑicerea corespunḑĕtóre pentru femeĭ este: *póle lungĭ şi minte scurtă.*

«De va ḑice neştine altuia *tu aĭ barbă* mare, iaste cuvînt ce să prinde şi dirept sudalmă şi nu dirept sudalmă, pentru că acéstea cuvinte sĕ chiémă ca neşte isvóde, şi giudeţul maĭ bine créde cum să fie fără sudalmă, dirept aceia nu sĕ va certà atuncĭ acela ce aŭ ḑis acele cuvinte.» —*Pravila* VASILE LUPU, p. 53.

2727 Plinĭ de barbă si goĭ de minte.

ZILOT ROMÂNUL, *Cronică*, p. 20.— *Columna Traian*, 1882, p. 285.

Acelaş înţeles ca la numĕrul 2726.

«Ocărîtă ispravă a Căpitan-paşeĭ şi a celor-l-alţĭ paşĭ, *plinĭ de barbă şi goĭ de minte.* —ZILOT ROMÂNUL.

[1]) Sciinţa nu stă în barbă.
[2]) Barba nu face pe om şi haĭna nu face pe boer.

2728 Scăparea luĭ la barbă.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 67.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce sĕ silesc din proştĭ să ajungă marĭ cu lăsarea barbeĭ, pentru că din vechime cine ajungea boer mare, îşĭ lăsà barba, ca un semn dĕ cinste (Golescu).

2729 *De barbă şi de cóte góle să nu te plângĭ nicĭ odată.

Maior P. Budişteanu, J. *Ilfov.*

Veḑĭ *Copil, Cot, Insurat, Măritat, Păr.*

Căcĭ vin fără a le dori cine-va.

2730 Altu ş-ardi barba, ş-altu ş'aprindi ţigara [1])

Per. Papahagi, *Zweit. Iahres,* p. 149.

Veḑĭ *a se Peptănà.*

Când unul petrece pre când altul suferă vre-un rĕŭ.

2731 * △Lasă-mĕ de barbă că sĕ rupe leuca.

I. Teodorescu, *c. Cotirgaş*, J. *Suciava.* — T. Bălăşel, *Inv.* J. *Vâlcea.*

De una mĕ vaiet şi de alta 'mĭ pasă. Se ḑice maĭ ales pentru Evreĭ.

SNOAVĂ.

O dată un percĭunat de Ovreĭ plecă cu o căruţă c'un cal, unde, nu sciŭ să vĕ spun, că nicĭ el n'a vrut să 'mĭ spue. Sciŭ dór atâta că pĕ drum se întâlni cu un puişor de Român.

De la una la alta Românul înhaţă pe strănepotul luĭ Abraham de barbă, şi dă-l căţéua ca pe! Ovreiul ameţit de durere şi de tîrnuială, nu avu putere să facă alt-ceva, de cât că se apucă voinicesce de leuca căruţeĭ şi începu a strigà de la ficaţĭ: «*Lasă-mĕ de barbă, că se rupe leuca.*»

2732 *A se face dîră prin barba.

* △*Cărare să nu suferĭ (laşĭ) să ţi se facă prin barba.*

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 104. — C. Başota *prin* V. Forescu, *c. Folticenĭ*, J. *Suciava.*

Să nu trécă odată şórecele p'în barbă.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 113.

[1]) Unu îşĭ arde barba, şi altu îşĭ aprinde ţigara.

Iţĭ fac drum prin barbă pe de'ntregu.

V. Alexandri, *Teatr.* p. 38.

* *Să nu se facă dîră prin barbă.*

Laurian & Maxim, *Glosar*, 228.

Să nu se facă dîră.

Laurian & Maxim, *Glosar*, 227.

△ * *A face dîră prin barbă.*

Fr. Damé, I, p. 119. 376. — M. Canian, J. *Iaşĭ.*—E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ, Covurluĭ.*

Adică să nu suferim cât de mică supĕrare, ca să nu sĕ facă obiceiŭ (p. 104). Adică să ne păzim, a nu se face obiceiŭ spre a nóstră supĕrare, să nu ĭertăm cea d'întâiŭ supĕrare (p. 113).—(Golescu).

Să nu se deschidă cale, să nu se facă început, să nu devină învĕţ. Presupune în tot-d'auna o pagubă.

2733 * △ Nu mi ciudă că trece păduchele prin barba, da mi ciudă că face cărare.

Pârvu, *stud. c. Ivescĭ*, J. *Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 2521.

2734 * Il manâncă barba pre cine-va.

B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.* p. 2509.

Adică vede ce-va pe care ar vré să 'l fure.

«Intrând pe uşă în casă, aŭ aruncat unul din eĭ ochiĭ în pod şi, zărind o slănină mândră şi grósă aninată în pod, aŭ ḑis către cela-l-alt: Fărtate *mĕ mănâncă barba!*—Lasă c'om rade-o! rĕspunse cela-l-alt.»—Ion al lui Sbiceea, *Pov.* p. 268.

2735 * △ 'I-a intrat barba în gură.

T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

I s'a apropiat sfîrşitul.

2736 * A căutà cuĭ-va în barbă.

B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.* p. 2507.—Fr. Damé, I, p. 119.

Veḑĭ *Obraz.*

A stimà, a cinsti pre cine-va.

2737 * A 'şĭ da barba în mina cuĭ-va.

Ziloĭ Românul, *Cronica*, III, p. 46.

Vedĭ *Pĕr.*

A se da pe mânele cuĭ-va, a se pune la discreţia luĭ.

«El tot acela erà, sĕrmanul, dar ce folos! că *'şĭ dedese barba în mâna fiu sĕŭ.*»—Zilot Românul.

2738 * △ A smulge barba cuĭ-va.

Laurian & Maxim., I, p. 117.— Andreĭ Marinescu, *inv. c. Humele. J. Argeş.*

1° A-l bate, a l batjocori.

Acest înţeles îl avé, în parte, ɖicĕtórea identică la Romanĭ: Est illud sumptum a gestu, *barbam vellere,* quo summum contemptum ac ludibrium significamus.—P. Manutiu.

2° Se maĭ ɖice şi de omul păcălit saŭ rĕmas într'o prinsóre.

Τόν πώγωνα τίλλειν [1].

Prov. Elin.

Barbam vellere [2].

Prov. Lat.

2739 * △ A'ĭ luà barba foc.

T. Bălăşel, *inv. c. Ştefănescĭ, J. Vâlcea.*

Vedĭ *Pĕr.*

A'l sguduì de barbă, a'l bate.

2740 * △ A'l luà barba puĭ.

T. Bălăşel, *inv. c. Ştefănescĭ. J. Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 2739.

2741 A'şĭ neteɖi barba.

Laurian & Maxim, I, p. 117.

A se arĕtà, a fi fórte mulţumit în inima sa.

BĂRBAT

Vedĭ Cap. IX, *c. Bărbat, Femeie, Muiere, Vĕduvă.*

2742 * △ Barbatul să fie puţinţel maĭ frumos de cât dracul.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 106; II, p. 129.—Hinţescu, p. 10.—Andreĭ Marinescu, *inv. c. Humele, J. Argeş.*

[1] A smulge barba.
[2] Idem.

Bărbatul nu stă în frumos,
Ce a fi de cât dracul ce-va maĭ frumos.

A. Pann, *Moş Alb*, II, p. 77.

Bărbatuluĭ i se cere maĭ multe alte darurĭ de cât frumuseţea, putênd să fie maĭ urît, pe când femeia trebue, înainte de tóte, să fie frumósă.

2743 * △Barbatul dupa vînă, sî muierea după dinţı.

Iord. Golescu, *Mss.* I. p. 546.

Arată darurile ce se cer de la un bărbat şi de la o femeĭe.

2744 Doı barbaţi la un loc tot pot lăcui, ĭar două muıerĭ într'o casă, nicĭ cum pot trăi.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 327.

* △*Ḑece Românĭ pot şedé într'o casă, că sè 'mpacă, da două femeĭ ba.*

Gr. Jipescu, *Opincar*, p. 23. — Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş* — *preot* C. Bungeţianu, *înv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţi*.

Veḑĭ *Muĭere*.

Prin acest proverb, adese-orĭ întrebuinţat, se caracteriséză rĕutatea femeilor şi neputinţa lor de a se uni maĭ multe la un loc.

2745 Fie un beţ descojat
Tot se numesce bărbat.

A. Pann, II, p. 55. — Hinţescu, p. 12.

Bărbatul, cât de prost să fie, tot bărbat sĕ socotesce.

L'ombre d'un homme vaut cent femmes.

Prov. Franc.

2746 * △Barbat bun şi usturoiu dulce nu sĕ póte.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 105; II, p. 113. — Hinţescu, p. 10. — Dr. Gaster, *Liter. pop.* p. 218.—Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*.

Usturoiŭ dulce şi bărbat ĭar móle nu sĕ póte în lume.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 14; I, p. 55.

* *Bărbat bun şi usturoiŭ dulce.*

Acest proverb ne dă părerea femeilor despre bărbaţĭ.

Că *usturoiŭ dulce și bărbat ĭar móle*
Nu se póte-în lume, el nu pórtă póle.
Cât de bun să 'ţĭ pară tot el cĭocan este.
A. PANN, *Edit.* 1889, p. 14.

Il n'est homme ni femme où il n'y ait un si.
Prov. Franc.

Es ist kein Mann,
Er hat nen Wolfs zahn[1]).
Prov. Germ.

2747 * △Nicĭ bărbatul în (la) argea, nicĭ muĭerea la rĕsboiŭ.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 49.—ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeș.*

Adică fieș-care la ceea ce din fire i sĕ cuvine (GOLESCU).

Nu la tóte ómeniĭ le este dat a face acelaș lucru, de aceea nu trebue să se amestece nimenĭ unde vede că nu póte face. Ne arată datoriile firescĭ ale bărbatuluĭ și ale femeieĭ.

2748 Unde bărbatul lipsesce, ca gardul când lipsesce, pază nu sĕ maĭ găsesce.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 207.

Arată rolul și însemnătatea bărbatuluĭ în familie.

2749 * △Unde nu 'ĭ (e) bărbat în casă,
Nicĭ mămaligă pe masă.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 105 — DIMITRIE ZANNE, J. *Ilfov.*—ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeș.*

Unde nu 'ĭ bărbat în casă,
Nu e nicĭ pâĭne pe masă.

G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.* p. 22.

Bărbatul este cheĭea caseĭ, bărbatul este stîlpul caseĭ, fără el casa nu maĭ este casă, masa nu maĭ este masă.

Există o variantă a acestuĭ proverb care nu se póte publică.

2750 Bărbatul fară muĭere, ca când ar fi luat de Iele.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 207.

E ca un trup fără suflet.

---

[1]) Nu e om care să nu aĭbă un dinte de lup.

L'homme qui est seul est fol.

Adages français XVIe *Siècle.*

2751 Bărbatul fară muiere, ca fórfeca fără soție, ce nu taie ci numaĭ sgârie.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 207.

Acelaș înțeles ca la No. 2750.

2752 Rĕmasul bărbatuluĭ cu trântitura muerilor.

Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.*, p. 218, 401.

Pilda acésta va să se înțelégă, că orĭ-cum lucrul s'ar tîmplà, tot pe voĭe este să fie. — Dim. Cantemir.

«Apoĭ nedejdea îndiplecându-mĭ diceam, că din colțiĭ Dulăilor de va cum-va scăpà, di fălcile crocodiluluĭ nicĭ cu un mijloc nu se va mântuì; și așa saŭ despre o parte, saŭ despre alta, *rĕmasul bărbatuluĭ cu trântura muerilor*, tot voĭ dobândì, și gândul meŭ început tot voĭ isprăvì.— «Dim Cantemir, p. 218.

Origina acesteĭ diceri ni se dă tot de Dim. Cantemir:

«Este poveste, că vrĕnd două muerĭ să se trântéscă, dicé, orĭ care a s'a biruì să facă voĭea bărbatuluĭ; bărbatul îndată a se găti începĕnd, ele dicé: Ce te gătescĭ? El rĕspunse: Orĭ așa, orĭ așa tot eŭ dobândesc.» — *Istorie Ieroglificǎ*, pag. 401.

2753 Barbatul capul muerii,
Barbatul legea muerii,
Barbatul crucea muĭerii.

Iord Golescu, *Mss.* I. p. 546.

Arată întâĭetatea bărbatuluĭ.

2754 * △ Barbatul este cheiea caseĭ.

Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeș.*

Arată însemnătatea bărbatuluĭ.

Francesul de altă părere dice: *La femme est la clef du ménage.*

La femme est la clef du ménage.

2755 * △ Barbatul e stîlpu caseĭ.

Dim. Zanne, J. *Ilfov.* — Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeș.*

Barbatul ține casa; când dînsul lipsesce casa sĕ surpă.

L'homme est l'âme de la maison.

Prov. Franc.

2756 *Barbatlu cu cruçea în cap,
Mĭearea cu draclu tu iuima. [1])

N. St. *Nyjopole, Macedonia.*

Bărbatul este bun şi muĭerea rea.

2757 Barbatul surd nu prea bine, muierea mută cu mult, mult maĭ bine.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 546.

Vedĭ *Muĭere.*

Nu e prea bine când bărbatul lasă să trécă de la dînsul, şi se face că nu aude ţipetele şi vorbele rele ale muĭeriĭ, ci e mult maĭ bine când acésta din urmă tace şi ascultă de bărbat.

Pour faire un bon ménage il faut que l'homme soit sourd et la femme aveugle.

Prov. Franc.

2758 * △ A fi bărbat la gură.

I. Veja, *prof. Alexandria,* J. *Teleorman.*

Adică harnic la mâncare.

2758 b * A fi bărbat.
Om cu vlagă.

BĂRBIE

2759 * △ A lăsat bârbie.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Iĭ merge bine, a făcut avere.

BEREGATĂ

Vedĭ *a Scuĭpà.*

2760 * A avė beregata curcanuluĭ.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A înghiţi repede şi ne-mestecat.

BÓCĂ

2761 * △ A fi tare de bócă.

G. Poboran, *inst.* J. *Olt.* — T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

[1]) Bărbatul cu crucea în cap, muĭerea cu dracul în inimă.

Gros la bócă.

Fr. Damé, *Dict.* I, p. 141.

Vedĭ *Cap.*

1° A fi tare de cap, a nu pricepe uşor.—J. *Olt.*

2° A nu 'ĭ prea păsà de orĭ-ce întîmplare, a nu 'ĭ fi urît, a răbdà multe.—J. *Vâlcea.*

BOJOC

2762 *Varsă bojocii dintr'însu.

E apucat de vĕrsăturĭ grozave şi dureróse.

2763 * △ A se umflà în bojogĭ [1]).

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A se necăjì, a face gură mare.

BOT

Vedĭ Cap. IV, *c. Bot, Ólă, a Pupà.*

2764 * △ A unge pe (la) bot (botu).

Fr Damé, I, p. 152. — G. Poboran, *inst. c. Slatina,* J. *Olt.*

Vedĭ *Ochiŭ.*

A mituì, a dà cuĭ-và un bacşiş, o plată nedatorită, cu scopul de a dobândì chiar şi fără drept, un lucru pe care îl dorim.

Pe zapciŭ *unse pe bot.*

A. Pann.

Francesul ḑice cu un înţeles identic: *graisser la patte.* A se vedé în *La Mésangère*, pag. 472 o snóvă din evul-mediŭ privitóre la acéstă locuţiune.

2765 * △ A se sterge pe bot.

Laurian & Maxim, *Glosar,* pag. 89. — *Conv. Liter.* IX, p. 459. — I. Creangă, *Amint.* p. 110.— Fr. Damé, I, p. 152. — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.*

* △ *Sterge-te pe bot.*

V. Alexandri, *Teatr.* p. 1561.— G. Poboran, *inst. c. Slatina* J. *Olt.*

---

1) In judeţul Vâlcea se ḑice *bojog* iar nu bojoc, precum, în loc de plămânĭ, se ḑice *flămânĭ* şi *flomojĭ.*

Să se stérgă (ştérgă) pe bot.

P. Ispirescu, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 169. — Hinţescu. p. 181.

* △ *Sterge-te la bot.*

T. Bălăşel, *înv*, J. *Vâlcea.*

Vedĭ *Buză.*

Ca unul care a mâncat óre-ce şi în urmă se şterge pe gură. Insemnéză a pĭerde un lucru, un folos, etc., fără nădejde de a'l maĭ redobîndì vre-odată, a-şĭ luà gândul de la dînsul; a nu i se face pe voĭe:

— «Nu vĕ daŭ nicĭ o bucăţică de purcel, măcar să crăpaţĭ.
— Iar de nu, cel ce ḑice, rĕspunde Gâtlan.
— Amin! bleştesc eŭ cu jumĕtate de gură.
— Şi eŭ m'anin, spuse Pavel după sobă.
— Amin, ne amin, *stergeţi-vĕ pe bot*, despre purcel.» — I. Creangă, *Amint.* p. 110.

Francesul ḑice: *se brosser le ventre.*

2766 * A fi bot gros.

M. Canian, J. *Iaşĭ.*

A fi mojic la vorbă.

2767 * A dà cuĭ-va peste bot.

A'l înfruntà, a'l dojenì cu asprime.

2768 * A'şĭ linge botul.'

Laurian & Maxim, *Glosar*, p. 89.

Vedĭ *Buză.*

A simţì mare plăcere din óre-ce.

2769 * A se linge în (pe) bot cu cine-va.

Laurian & Maxim, *Glosar*, p 89. — Fr. Damé, I, p. 152.

Vedĭ *a Pupà.*

A fi fórte prietin cu cine-va.

2770 * △ Linge-te pe bot, de-acum!

Gavr. Onişor, *prof. e. Bĕrlad*, J. *Tutova.*

Ica-ţĭ nădejdea de un lucru.

2771 * △A merge în bot.

M. Stănceanu, înv. c. *Piria* J. *Mehedinți.*

Se ḑice despre bețivii carĭ, la fie-care pas, cad la pămînt.

2772 * △A tunde botul cuĭ-va.

T. Bălășel, înv. c. *Ștefănescĭ,* J. *Vâlcea.*

A'ĭ tăĭà vorba.

BOTOS

2773 * △A rĕmânė botos.

G. P. Salviŭ, înv. c. *Smulțĭ.* J. *Covurluiŭ.*

Veḑĭ *Buză.*

A fi înșelat în așteptările sale.

2774 *A fi botos.

T. Bălășel, înv. c. *Stefănescĭ,* J. *Vâlcea.*

A fi ne-rușinat, obraznic.

BRÂNCA

2775 *A dà pe brâncĭ.

Baronzi, p. 46. — Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraș,* p. 58.—P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p. 155.

A nu maĭ puté, a cădé istovit la pămînt. Se ḑice prin asemĕnare cu dobitócele.

2776 * △Eŭ mĕ duc, dar dațĭ-mĭ brâncĭ că mĕ daŭ de treĭ orĭ peste cap.

Lazăr Stefănescu, c. *Perișani,* J. *Argeș.*

Când vreĭ un lucru și te facĭ că nu țiĭ la dînsul.

BRAȚ

Veḑĭ *Cap. XXI c. Braț.*

2777 *Cu brațe deschise.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 31.— Laurian & Maxim. I, p. 249.

Adică dragoste mare (Golescu).
Francesul ḑice ca şi noĭ: *à bras ouverts.*

2778 **A fi cu braţele deschise.**
S. Fl. Marian, *Trad. pop.*, p. 196.

Primitor.

2779 ***Ca în braţe el ţine.**
Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 222.

*△*A ţiné (purtà) pre cine-va în (pe) braţe.*
Laurian & Maxim, I, p. 249. — T. Bălăşel, *înv. c. Ştefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

A'l căutà cu cea maĭ mare dragoste, a îngrijì bine de dînsul.

2780 ***A stà (şedè) cu braţele încrucişate.**
Laurian & Maxim, I, p. 249.

A nu lucrà nimica, a stà nepăsător, a nu se amestecà.

2781 *△**A fi cu braţele prinse.**
T. Bălăşel, *înv. c. Ştefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

A avé copil mic.

2782 ***A avè braţele legate.**
Larian & Maxim, I, p. 249.

A nu avé putere, a fi oprit de pĭedicĭ materiale saŭ morale.

2783 ***A fi braţul drept al cui-va.**
Laurian & Maxim, I, p. 249.
Veḑĭ *Mână.*

A fi persóna cu care se servesce cine-va bucuros în tóte afacerile sale; fără de care cine-va nu póte.

2784 ***A se aruncà în braţele cuĭ-va.**
Laurian & Maxim, I, p. 249.

A se dà în mânele luĭ, a se supune buneĭ luĭ plăcere, a se pune sub scutul luĭ.

BUCĂ

Veḑĭ *a Pişpăĭ.*

2785 *△**A dà într'o buca sa crepe cea-l-altă.**
T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A plesni de gras.

BURIC

Veḑĭ *Mósă, Naş, Pepene.*

2786 * △ **Buricul pururea în mijloc.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 86.— ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.*

Ca un buric în mijlocul pântecelui.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 207.

Adică orĭ-ce la locul sĕŭ, cum şi domnul în mijlocul norodului (GOLESCU).

2787 * △ **Calabalîc.**
La buric.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p 24.— P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* I, p. 455.— ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.* — *preot* C. BUNGEŢIANU, *înv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţi.*

1° Adică la cendrul stăpânirii pururea calabalîc, adunare (GOLESCU).

2° Când sĕ certă maĭ mulţĭ ómenĭ şi s'aŭ grămădit uniĭ peste alţiĭ li sĕ ḑice: «*s'a făcut calabalîc la buric.*»—J. *Argeş.*

Calabalîc este un cuvînt turcesc care însemnéză: bagaj, glótă, larmă. Veḑĭ *Revista pentru Istorie, Archeologie şi Filologie*, II, p. 667.

2788 * **A nu cadé buricul cuĭ-va.**

1° Se ḑice, spre îndemnare, aceluĭ care nu prea vroesce să facă un lucru creḑênd că se înjosesce făcêndu'l.

2° De poftă:

«Dă-ĭ, şi luĭ *să nu'ĭ cadă buricul.*

2789 * **A taià buricul cuĭ-va.**

A'l potrivì cum se cade.

2790 * △ **De când cu buricul verde.**

G. P. SALVIU, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

De când erà copil mic.

2791 * △Buricul pămîntului.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, J. Covurluiŭ.*

Se ḑice despre omul mic de stat.

BURTĂ

Veḑĭ *Copil, Ochiŭ, Popă, Şérpe, Viţel.*

2792 * △Burta omuluĭ n'are feréstră să se vaḑă ce e în ea.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 454.— Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele, J. Argeş.*

Veḑĭ *Pântece.*

1° Omul mănâncă multe şi de tóte căcĭ, precum maĭ ḑice Românul: *nu scie omul din ce se îngraşă.*

2° Maĭ mult să ne îngrijim de ceea-ce se vede, adică de îmbrăcăminte, de cât de mâncarea nóstră pre care nimenĭ nu o póte cunósce.

Mieux vaut belle manche que belle panse.
Prov. Franc.

Sa bentre (matta) non la bidet niunu. [1])
Prov Sard.

Man sieht nicht in den Magen,
Wohl aber auf den Kragen. [2])
Prov. Germ.

2793 *Burta plină nu învaţă bine.

I. Arbore, J. *Buzĕŭ.*

Veḑĭ *Fóle, Stomah.*

1° Se ḑice copiilor micĭ după ce aŭ mâncat prea mult, saŭ când vrem să-ĭ oprim de a maĭ mâncà.

2° Dacă nu te împinge nevoĭea nu lucreḑĭ cu atâta inimă.

2794 Burta priimesce şi multe şi puţine.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 543.

Se mulţumesce omul cu mult şi cu puţin.

---

1) Burta nu o vede nimenĭ.
2) Nu se vede în burtă, dar se vede gulerul.

Au ventre tout y entre.

Trésordes Sentences, XVI, Siècle.

2795 *A stà cu burta la sóre.

M. Canian, J. *Iaşi.*

A nu face nicĭ o trébă. Se ḑice despre ceĭ leneşĭ.

2796 *Cu burta de pamînt.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 129

Cu burta la pămînt.

Baronzi, p. 70.

1° Adică în fuga mare, prin asemĕnare cu dobitócele.

Calul fugeà de *dà cu burta de pămînt.*—P. Ispirescu.

2° A nu face nicĭ o trébă. Se ḑice despre ceĭ leneşĭ;

«Stă, *cu burta la pămînt*, tótă ḑiuà.»

Francesul ḑice: *courir ventre à terre.*

2797 * △Par'că 'i-a fript peste burta.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Veḑĭ *Şérpe.*

Acelaş înţeles ca la No. 2513.

2798 * △A avè burtă de iépa.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A nu se maĭ săturà mâncând.

2799 * △'I-a mas şóreci în burta.

G. Poboran, *inst.* J. *Olt.*

Veḑĭ *Maţ, Pântece.*

Se ḑice pentru cel flămângĭos.

2800 * △A cresce 'n burta.

T. Bălăşel, *înv*, J. *Vâlcea.*

A nu se maĭ îngrijì de cât de mâncare.

2801 * △A fi numaĭ burtă şi cacĭula.

T. Bălăşel. *înv.* J. *Vâlcea.*

A fi scund.

2802 * △A fi numai burta de cine-va.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A fi gros şi scund.

2803 * △ **A fi larg în burtă.**

T. Bălăşel, *înv.* J *Vâlcea.*

A fi bolnav; a răbdà mult.

2804 * △ **A nu sci ce are în burtă.**

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A nu'ĭ aflà voile orĭ ceea ce scie saŭ ce póte şi, cum ḑice Francezul: *chercher à savoir ce qu'il a dans le ventre.*

2805 * △ **A face burta butie şi gura pîlnie.**

Lazăr Şăineanu, *Semas.* p. 351.— Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraş.* p. 113.— G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Se ḑice despre ceĭ beţivĭ.

2806 * △ **Burta-Verde.**

Laurian & Maxim, *Glosar*, p. 107.—Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele* J. *Argeş.*—*preot* C. Bungeţianu. *înv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţi.*

Iordache Burtă-Verde.

S. I. Grossmann, *Dict. Germ.* p. 227.

1° Acest nume se dă aceluĭ ce mănâncă mult, ce se îmbuĭbă şi se îndópă din cale afară, şi de aci, prin metaforă: om dat la interes şi viéţa, materială. şi prin acésta lipsit de cugetărĭ şi simţirĭ înalte şi generóse.

2° Om prost saŭ un om care n'are grijă de nimic, ci aşteptă să i se dea tóte de'a gata. — *J. Argeş şi Mehedinţi.*

BUZĂ

Veḑĭ Cap. I, *c. Crăcĭun, Inimă.*

2807 **In buze miere şi'n inimă fiere.**

Iord Golescu, *Mss.* II, p. 17.

Pre buze mĭere, în inimă fĭere.

Laurian & Maxim, II, p. 292.

Veḑĭ *Faţă, Gură.*

Arată cugetul celuĭ făţarnic şi viclén (Golescu).

2808 * △ **Buzele cele mute
Vorbesc pe tăcute.**

A. Pann. I. p. 167. — Hințescu p. 21. — Andrei Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeș*.

1° Se ḑice despre ceĭ fățarnicĭ.
2° Și tăcerea este un rĕspuns.

2809 * **A scăpără buza de....**

Gr. Jipescu, *Opincar*, p. 148.

* △ ***A crĕpà cuĭ-va buza.***

Laurian & Maxim, I, p. 272. — Dna E. Grigoriu, J. *Ilfov*. — G. Poboran, *inst. c. Slatina* J. *Olt*.

A fi în mare lipsă de un lucru, și a'l dori fórte mult; a fi în mare nevoĭe de un lucru a căreĭ satisfacere nu maĭ sufere amânare:

«Țĕraniĭ, opincariĭ, hine, sciĭ aŭ multe treburĭ cu negustoru. Când *le scapără buza dĕ parale*, sĕ duc la el a-casă, în ḑi de sĕrbătóre, și ieaŭ arvună ca să-ĭ ducă cu chirie în carile lor: scândurĭ, sare, buțĭ, lemne....» Gr. Jipescu.

2810 * **A fi cu lapte pe buze.**

Gavril Onișor, *prof. c. Bĕrlad*, J. *Tutova*.

Veḑĭ *Caș*.

A fi încă copil.

Si on lui pressait le nez il en sortirait du lait.

Prov. Franc.

2811 **Buzele cele dulcı, ca lipitórea te sug.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 205.

Arată puterea sărutatuluĭ precum și tristele urmărĭ ale dragosteĭ.

2812 * **A se sterge (spĕlà) pe buze.**

V. Alexandri, *Teatr.* pag. 948 & 917.

Veḑĭ *Bot, Gură.*

A'șĭ luà gândul de la un lucru, a'l pĭerde fără nădejde de a'l maĭ redobândi vre-odată.

«Florica. — Ce hârtie.

Colivescu. — O copie de pe testamentu cucónei Todosiea, prin care te lasă pe tine clironómă averiĭ sale.

Florica. — *(uĭmită)* Pe mine?

Florin. — Pe dînsa? d'apoĭ eŭ?

Colivescu. — Tu *te spală pe buze* despre avere! Pe tine te lasă argat Floricăĭ.» — V. ALEXANDRI.

2813 * △ A rĕmâné cu buzele umflate.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 272. — ANDREÏ MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*.—ION AL LUÏ SBIERA, *Pov.* p. 272. — G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi* J. *Covurluiŭ*.

* △ *A rĕmas cu buza umflată.*

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 175; *Leg.* p 234; *Rev. Ist* I. p. 232.—N. FILIMON, *Ciocoĭ*, p. 42, —HINŢESCU, p. 21.—*preot*, C. BUNGEŢIANU, *înv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţi*.

A lăsà cu buza umflată.

V. ALEXANDRI, *Conv. Lit.* II, p. 142. — P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 249; *Unch. Sfăt.*, p. 11.

⁂ *A rĕmâné buzat.*

P. ISPIRESCU, *Unch. Sfăt.* p. 50.

⁂ *Cu buza umflată.*

V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 70 & 739.

1° A pierde ce-va, a rĕmâné supĕrat.

2° A fi înşelat în aşteptările sale, a nu isbuti într'o întreprindere, a nu căpĕtà ce aştéptă să capete.

3° *A veni cu buzele umflate* adică a fi nepregătit.—E. I. PATRICIU.

2814 * A lăsà buza.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 272.— P. ISPIRESCU, *Rev. Istor.* I, p. 229.

⁂ *A pune buza.*

LAURIAN & MAXIM, I, p. 272.

A fi gată să se supere, să se îmbufnéscă, să plângă.

credeaŭ că dacă o pórtă pe dînşiĭ, vor câştigà procesele cele maĭ grele.

Francesul ḑice de un copil născut cu căiţă: *il est né coiffé.*

CĂLCÂIŬ

Veḑĭ *Cur, Fóme, Genuchiŭ, Inimă.*

2824 Isbesce cu calcâĭele 'n pinteni.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 7.

Adică singur sĕ rănesce (Golescu).

2825 Dă cu calcâĭul în pintene.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 93.

Sĕ zice pentru cel ce vatĕmă pe însuşĭ sine (Golescu).

2826 * △ El îĭ dà călcâie să stea,
Şi ĭépa maĭ tare fugea.

P. Ispirescu, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 171; *Rev. Ist.* III, p. 377. — Hinţescu, p. 181. — T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

Când unul, prins cu mâna 'n sac, caută a se desvinovăţi dând argumente cam slabe.

SNÓVĂ

Un diavol de ţigan ce făcuse, ce dresese, că furase o ĭépă de la un om. Păgubaşul l'a prins şi l'a chemat la judecată. La ḑiua înfăţişăriĭ judecătorul întrébă pe ţigan: «De ce aĭ furat ĭépa, cĭóră? — Hapoĭ nu am furat'o eŭ pa ea, ea m'a furat pa mine, zĕŭ aşa, să trăiţĭ boearule, mâncaţ-aş.—Cum te-a furat, întăcĭunatule?—Hapoĭ huĭte cum a făcut. S'a vîrît, huite aşa, su mine şi m'a luat pa sus, şi a tulit'o cu mine la horaş să mĕ vîndă. *Eŭ îĭ dam călcâe să stea şi ea maĭ tare fugea*, până m'a băgat în horaş. Şi eŭ, ca să nu mĕ vîndă ea pa mine, am vîndut'o eŭ pa ea zĕŭ aşa boearule, să trăescĭ!»

2827 * Din calcâie pân'la glezne.

A făcut şi Vişa grîŭ din călcâie pân'la glezne.

A. Pann, I, p. 166. — Hinţescu, p. 202.

* △ *A făcut şi Vişa grîŭ din călcâĭ şi pân'în glezne.*

Andreĭ Marinescu, *înv.* J. *Argeş.*

Se ḑice:

1° Despre o laudă próstă.

2° Când se face muncă multă şi spor puţin.—J. *Argeş.*

2828 * △Fugiţi calcâe, ca vě calc.

N. IORDAN, *stud*, c. *Tecucel*, J. *Tecuciŭ*.

Când unul e în premejdie, e ameninţat, şi de frică nu scie cum să fugă, cum să scape.

2829 * △A face albéţă 'n călcâĭ.

T. BĂLĂŞEL, *inv.* J. *Vâlcea*.

Se dice când eĭ pe cine-va în bătae de joc.

2830 * △Iĭ jócă şorecii 'n călcâe.

I. ANTONESCU, *elev. scol. inst. c. Vâlcele*, J. *Argeş*.

Om ne-astîmpěrat.

2831 * △A'şi dà cu călcâiu 'n cur.

T. BĂLĂŞEL, *inv. c. Ştefănesci*, J. *Vâlcea*.

A perde vremea în zadar.

2832 A dà cu călcâiu cuĭ-va saŭ la ce-va.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 317.

* △*A'ĭ dà cu călcâiu' în cur.*

T. BĂLĂŞEL, *inv. c. Ştefănesci*, J. *Vâlcea*.

Vedĭ *Picior*.

A'l dispreţui, a'l aruncà cu dispreţ.

2833 A lovi pre cine-va în calcâĭ.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 317.— FR. DAMÉ, I, p. 181.

1° A nu'l vătěmà de loc.
° A nu'şĭ atinge scopul.

2834 * △A bate din călcâĭ (calcâie).

FR. DAME, I, p. 181. — GR. JIPESCU, *Opinc.* p. 65.

Vedĭ *Pinten*.

A fi fórte vesel, bucuros.

2835 Din călcâe pân' la cap.

A. PANN, I, p. 133.— HINŢESCU, p. 77.

Vedĭ *Cap, Creştet.*

Cu totul, cu desăvîrşire.

E îmbrăcat ca un nap
Din călcâe pân' la cap.

A. Pann, I, p. 133.

2836 * **A pune sub calcâe.**

A stăpânì cu totul, a nimicì şi a înjosì pre cine-va.

2837 * △ **A se învîrti (sari) într'un calcâiŭ.**

M. Canian, J. *Iaşĭ.* — T. Bălăşel, *înv. c. Ştefănesci,* J. *Vâlcea.*

* *A se întórce (numaĭ) într'un călcâiŭ.*

P. Ispirescu, *Basme,* p. 75; *Le* p. 13.

A fi iute la trébă, a face orĭ-ce lucru repede, fără zăbavă, a fi vrednic.

«Punea la cale tot pentru drum, şi *să întorcea* numaĭ într'un călcâiŭ, când poruncea şi aşeḑa lucrurile de călĕtorie.» — P. Ispirescu, *Leg.* 13.

2838 * **Cât te-aĭ învîrti într'un cálcâiu.**

Vedĭ, *a se învîrtì.*

Repede, în puţină vreme, într'o clipă.

2839 * △ **A i se aprinde calcâile.**

V. Alexandri. *Teatr.* p. 194, 216, 260, 421, 581, 814, 943. — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.* — G. Poboran, *inst. c. Slatina* J. *Olt.*

* △ *Mi se aprinde (aprind) călcâile (călcâĭele) de doru-ţĭ.*

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 160; III, p. 129. — Hinţescu, p. 22. — *Semin. Buc. Cl. VIII prin* P. Gârboviceanu, *prof.*

* *I s'aŭ aprins călcăile.*

Baronzi, p. 47. — Ioan Creangă, *Pov.* p. 163. — I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

* △ *Iĭ ard călcâĭele.*

Gavril Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ, J. Vasluiŭ.*—Fr. Damé, I, p. 181.

Vedĭ *Talpă.*

Se ḑice:

1° De un om fără astîmpĕr, zorit în afacerĭ.

2° De un bărbat saŭ de o femeĭe care pică în dragoste. Acest din urmă înţeles e cel maĭ obicĭnuit

Tiţa.— Şi cu cine sĕ 'nsóră, cucónă... sciĭ d-ta?
Ferchezeancă. — I *s'o aprins călcâile* pentru mine.

Doĭ morţi viĭ, p. 581.

2840 * A arĕtà calcâile.

Laurian & Maxim, I, p 317.

A întórce dosul, a se pune pe fugă.

2841 A'şĭ luà călcâile de-a umere.

V. Alexandri, *Teatr.* p. 1034.

Vedĭ *Picĭor.*

A fugi repede, a o luà la sănĕtósa.

«M'am smucit voinicesce din ghiarele ce mĕ prinseseră de gât; *'mĭ-am luat călcăile de-a umere*, şi m'am dus, m'am dus, m'am dus până ce m'am vĕḑut departe şi de Iţic şi de agie...» — Ionoŭ de la Sagadura, p. 1034.

2842 A jucà din călcâiŭ.

Laurian & Maxim, I, p. 317.

Acelaşĭ înţeles ca la 2841.

2843 * △ Iĭ sfirîe călcâĭele.

P. Ispirescu, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 169; *Leg.* p. 12. — Hinţescu, p. 21.—T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ*, J. *Vâlcea*

Vedĭ *a Fugi.*

Fuge repede.

«Altă dată abia mĕ arĕtam înaintea vrăjmaşuluĭ şi, să te ţiĭ pîrleo! *îĭ sfirîĭaŭ călcâele* din naintea feţiĭ mele.»—P. Ispirescu, *Leg.* 12.

2844 * △ A se duce cu călcăile înainte.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ.* — T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ*, J. *Vâlcea.*—M. Lupescu, *înv.* J. *Sucéva.*

1° A fi dus mort la grópă. — J. *Sucéva.*

2° A stà pe loc, a nu merge unde aĭ gând.—J. *Vâlcea & Covurluiŭ.*

3° A fi oprit de la ce-va. — J. *Sucéva.*

CĂMAŞĂ

2845 *△ Nascut cu cămaşa (cămeşa).

ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.* — S. FL. MARIAN, *Nascere*, p. 65.

Vedĭ *Căiţă.*

1° Adică fórte norocos.—*Macedonia şi Ţéra Românéscă.*

2° Păgubos şi după mórte strigoiŭ.—*Ţéra Românéscă.* Vedĭ detaliurĭ la cuvîntul *Căiţă.*

CAP

Vedĭ *Au, Basamac, Barbă, Căciulă, Cap. V c. Căldură, Calindar, Cărbune, Chiulaf, Craiŭ, Cur, Ḑi, Dovléc, Drojdie, Evangheliĕ, Gărgăun, Gâscă, Glagole, Greere, Gură, Igrasie, Jidan, Judecată, Limbă, Mână, a Mâncà, Netuns, Ochiŭ, Pălărie, Perete, Pétră, Pólă, Prag, Rĕsboiŭ, Sat, a se Sculà, Sol, Sticlete, Tată, Tichie, Tufă.*

2846 Cap, mânĭ şi picióre am.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 135; II, p. 88. — HINŢESCU, p. 3.

Ḑice omul bărbat care scie bine că va fi, în orĭ-ce împrejurărĭ, în stare de a'şĭ câştiga viéţa, de a atinge ţinta dorită.

2847 *△ Capul duce piciórele.

ANDREI MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.*

Ceĭ maĭ maĭ marĭ, ceĭ maĭ învĕţaţĭ, ceĭ maĭ bunĭ trebue să poruncéscă, iar ceĭ-l'alţĭ să asculte de poruncile date.

2848 * Dacă nu e ('ĭ) cap, vaĭ dĕ picere (picióre).

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 87.— HINŢESCU, p. 26. — P. ISPIRESCU. *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 168; *Rev. Ist.* III, p. 154.—I. IONESCU, *Cart. Cit.* II, p. 157.—S. I. GROSSMANN, *Dict. Germ.*, p. 135. —P. ILIEŞ, *c. Haţegu, Transilvania.*

* *Unde nu e cap, vaĭ de picióre (picere).*

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 29 & 82; II, p. 4; III. p. 30. — Laurian & Maxim. I. p 429—430. — *Abecedar Ilustrat*, p. 25. — Em. Popescu, *înv. c. Ciocănesci-Mărgineni*, J. *Ialomiţa.* — I. Negruzzi, *Conv. Liter.* XII, p. 14. — Baronzi, p. 51. — Hinţescu, p. 26. — I. G. Valentineanu, p. 30. — Al. Dumitrescu, p. 151. — I. Dumitrescu, *înv. c. Gangiova*, J. *Dolj.* — C. Başota *prin* V. Forescu, *c. Folticeni*, J. *Suciava.* — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluĭ.*

Vaĭ de picere când nu e cap.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 17.

* *Vaĭ de picióre daca nu'ĭ cap.*

H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea*, J. *Dorohoĭ.*

Daca n'aĭ în cap, vaĭ de picióre.

Hinţescu, p. 26.

* *Când nu'ĭ cap, vaĭ de picere.*

D-na. V. Budişteanu, *Bucurescĭ*, J. *Ilfov.*

Când capul se ameţesce, piciórele dovedesc, şi când mădularele buĭguesc, lipsa crierilor arată.

Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.* p. 236.

Iu nu'ĭ cap, ca vaĭ di çiçóri [1].

Peri. Papahagi, *Zweit. Iahres.* p. 161.

Iu caplu lipsésce, ca vaĭ de cicióre [2].

Andreĭ al Bagavŭ, *Cart. Aleg.* p. 61

Vedĭ *Cap. III, c. Cap.*

Adică când n'avem bun stăpân, vaĭ dĕ norod (p. 87).—Adică dĕ cel ce nu-şĭ are minţile întregi, cum şi dĕ un norod fără stăpân (p. 17). — (Golescu).

1° Cel care nu 'şĭ aduce aminte, trebuĭe în urmă să alerge.

2° Dacă eştĭ prost facĭ o faptă rea într'o clipă, şi apoĭ alergĭ de te prăpădescĭ până o potolescĭ.

---

1) Unde nu'ĭ cap, vaĭ de picióre.
2) Unde capul lipsesce vaĭ de picióre.

Les jambes pâtissent pour la tête.

Prov. Franc.

Lou qui n'a pas cap, qu'aye cames [1].

Prov. Bearn.

Chi a non d'testa, abia ganbe [2].

Prov. Piem.

Was man nicht im Kopfe hat, muss mann in den Beinen haben [3].

Prov. Germ.

2849 * △ **Când nu 'i cap, nu 's nicĭ picióre.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Bêrlad*, J. *Tutova.*

Arată însemnătatea stăpânuluĭ.

2850 **Ahtari cap, ahtari minti** [3].

PERICLE PAPAHAGI, *Zweit. Iahres.* p. 148.

De la cap atîrnă totul.

Qualis rex, talis grex.

Prov. Lat.

2851 * △ **Capul sa tràiéscă, (că) belele curg.**

A. PANN. *Edit.* 1889, p. 134; II, p. 88. — HINŢESCU, p. 26. — FR. DAMÉ, I, p. 192.—E. I. PATRICIU, *inv* J. *Covurluiŭ.* — LAURIAN & MAXIM, *Glosar*, p. 65. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* I, p. 460.

* △ *Capul de ar fi sănătos, că belele curg gîrlă.*

I. CREANGĂ, *Conv. Lit.* XI, p. 181; *Pov.* p. 219. — C. N. TROTEANU, *Elev. Sc. Norm. c. Stăncescĭ*, J. *Botoşanĭ.*

* △ *Capu(l) să fie sănătos, că belele curg (gîrlă).*

IANOV, *Conv. Lit.*, XIII, p. 73.— S. MIHĂILESCU, *Sezăt.* I, p. 220.— C. CONACHI, *Op.*—V. FORESCU, *Fălticenĭ*, J. *Suciava.*

---

[1] & [4] Acel care nu are cap, să aĭbă picere.
[2] Ceea ce nu avem în cap, trebue să avem în picere.
[3] Atare cap, atare minte.

* — *Capul să trăĭèscă, că belele cură.*
G. Poboran, *inst.* J. *Olt.*

Vedĭ *a Răbdà.*

Ne îndémnă să ne ţinem firea, să nu pĭerdem nădejdea în nevoĭ.

2852 * △ Vaĭ de cap când talpa-ĭ mâncată pân' la os.
V. Alexandri, *Pros.* — Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.*

1° Vaĭ de ţéra în care norodul e sărac, rĕŭ nărăvit, etc.
2° Se ḑice de omul care se arată în faţa lumeĭ că stă bine şi el este prăpădit de viŭ, saŭ că e maĭ mult mort.

2853 * △ Bine ḑice moş Arvinte:
Vaĭ de cap unde nu'ĭ minte.
Reteganu, *Pov. Ard.* V. 79.
Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele* J. *Argeş.*

Vedĭ *Arvinte.*

Omuluĭ care pate o mulţime de rele pe urma faptelor sale i se ḑice ast-fel.

2854 * Pe cap bun stă bine şi o căciula rupta.
V. Forescu, *c. Folticenĭ*, J. *Suciava.*

Vedĭ *Căciulă.*

Căcĭ mintea iar nu portul omuluĭ să ĭea în sémă.

2855 * △ Capul lui nu plătesce cât o cépa degerata.
V. Forescu, *c. Folticenĭ*, J. *Suciava.*

* △ *Nu'ĭ face capul nicĭ o cépă degerată.*
Semin. Buc. cl. VIII, prin P. Gârboviceanu, *prof.*

Vedĭ *Pĭele.*

Se ḑice de omul prost, care nu preţuesce nimic. Vedĭ No. 529.

2856 * △ Nu'l taie capul nicĭ două mere degerate.
G. Poboran, *inst.* J. *Olt.*

Acelaş inţeles ca la No. 2855.

2857 △ Cap lejat, inimă 'ncinsă
Și de minte necoprinsa.

G. Dem. Teodorescu, *Poes. Pop.* p. 520.

Vedĭ No. 2895.

Adică femeile carĭ sunt lipsite și de minte și de judecată.

Ci tacĭ, maĭcă, la nalba,
Că așa e femeia:
Póle lungĭ și minte scurtă
Judecată maĭ măruntă.
Cap legat, inimă 'ncinsă
Și la minte necoprinsă.

Poes. Pop. Corbea, p. 520.

2858 * △ Capul până nu se sparge, creeriĭ nu se văd.

A. Pann. I, p. 145. — Hințescu p. 26. — Andrei Marinescu, *înv. c. Humele* J. *Argeș.*

1° După ce se descopere óre-ce, atuncĭ se văd cusururile.

2° Până nu facĭ fapta nu póte să'țĭ impute nimenĭ nimică, *până nu facĭ foc, fum nu ese.* — J. *Argeș.*

2859 Sacu capu are a saĕ misle. [1])

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.*, I, p. 15.

Câțĭ ómenĭ, atâtea și gândurĭ. Corespunde ḑiceriĭ româneschĭ *câte capete, atâtea părerĭ.*

Tante teste, tanti cervelli. [2])

Prov. Ital.

2860 Capul în jos, când în sus nu 'l poțĭ ține.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 103.

Adică să te plecĭ, unde nu poțĭ poruncĭ. (Golescu).

2861 * △ Capul plecat nu 'l prinde sabia.

Ión Neculce, *Letop. Mold.* II, p. 257.—K. A. Zamfirescu-Diacon, *înv. c. Stiubeniĭ*, J. *Dorohoĭ.* — N. Matrescu, *înv c. Movilița*, J. *Putna.*

* △ *Capul plecat sabia nu 'l tae.*

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 115; II, p. 52.—Da E. B. Mawr.. p. 16.— Fr. Damé, IV, p. 5. - Da Ec. Z. *c. Bêrlad*, J. *Tutova.* — *preot*, C. Bungețianu, *înv. c. Cosovĕț*, J. *Mehedințĭ.*

[1]) Fie-ce cap, are creeriĭ săĭ.
[2]) Câte capete, atâția creeri

* △ *Capul plecat nu 'l tae (taĭe) sabia.*

C. Negruzzi, I, p. 250. — Alexandru Hăşdĕŭ, *Rev. Nouĕ*, VII, p. 402.—Fr. Damé, I, p. 192.—P. Ispirescu. *Rev. Ist.* I. p. 460.—G. Dem. Teodorescu, *Cercet.* p. 30.—V. Forescu, *c. Folticenĭ*, J *Suclava*.—T. Frâncu & G. Candrea, *Rotac.* p. 75.—Andreĭ Marinescu, *c. Humele*, J. *Argeş*. — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ*. — *Semin. Buc. cl.* VIII *prin* P. Gârbovicénu, *prof.*—Gav. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ*, J. *Vasluiŭ*.

Capul plecat, pururea nevătĕmat, ĭar cel din potrivă, pururea culcat.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 25.

Capul plecat
De sabie e netăĭat.

I. Heliade Rădulescu, *Bibl. port.* p. 122.

* △ *Capul plecat*
De sabĭe (spadă) nu e tăĭat.

Laurian & Maxim, I, p. 426. — Baronzi, p. 53.—Hinţescu, p. 26. —I. G. Valentineanu. p. 10.—Al. Dumitrescu, p. 138.—G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

Capul plecat la tóte
Sabia să 'l tae nu póte.

A. Pann, *Archir*, p. 5.

* △ *Capul plecat de sabĭe nu e tăet.*

H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea*, J. *Dorohoĭ*.

Capul plecat nu se taĭe.

C. Bolliac, *Culeg.* p. 174.

Adică ceĭ plecaţĭ dĕ nimenĭ sĕ supĕră, ĭar ceĭ din potrivă la pămînt s'aruncă. — Golescu.

Prin supunere şi umilinţă se înlătură marĭ primejdiĭ. — Laurian & Maxim.

Omul neîncăpăţînat, supus la tóte, nicí odată nu pĭerde. — J. *Argeş & Mehedinţi*.

Nu face ca tată-sĕŭ Cantemir-Vodă să se pună împrotiva uneĭ crăiĭ cu o mână de ómenĭ slabĭ.... *capul plecat nu-l prinde sabia.»* — I. Neculce, II, p. 257.

Capul plecat nu'l taĭe sabia.

Evangheliĭ.

Pokornu glavu sablja ne sjece. [1]

Prov. Sîrb.

Timidi mater non flet. [2]

Probus. *Viéţa luĭ Trasibul.*

2862 Capul plecat, nu numaĭ pre ceĭ milostivi ce şi pre ceĭ nemilostivi, spre milostivire pornesce.

Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.* p. 149.

Acéstă ḑicere nu este de cât parafrasa aceleĭ de la No. 2861 şi are acelaş înţeles.

2863 Capul fie cât dĕ mare, ĭar gura potrivită, şi cu mult maĭ mică.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 103.

Adicĕ omul fie cât dĕ mare, însă vorba luĭ maĭ potrivită. — Golescu.

2864 Capul cel tâmpit, odorogesce ca un butoiŭ dogit.

G. Sion, *Fab.* p. 12.

Flecar şi prost.

2865 * △ Şi altul are cap, da,
Dar, ca al meŭ, ba-ba-ba!

A. Pann, I, p. 83. — Hinţescu, p. 3. — Andrei Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*. — Preotu C. Bungeţianu, *înv. c. Cosovĕţ*. J *Mehedinţi*.

1° Se ḑice despre cel prost. — A. Pann; C. Bungeţianu.

2° Adesea când greşesce cine-va ce-va, recunoscêndu-şĭ greşala ḑice: *şi altul are cap, dar ca al meŭ ba.* — Marinescu.

[1] Plecatul cap sabia nu'l taĭe.
[2] Muma celuĭ fricos nu plânge.

2866 * △ A fi batut la cap.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 339.— GR. JIPESCU, *Opinc.* p. 42. — T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Ştefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

A se frecă mult cu un lucru, a căpătă mare experienţă şi deprindere în acel lucru, şi de aci, a sci şi pricepe fórte bine, a se pricepe bine. — *L. M.*

2867 * △ E bătut la cap,
Tocmaĭ ca un ţap.

A. PANN, I, p. 10.—HINŢESCU, p. 26. — ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.* —*preot* C. BUNGEŢIANU, *înv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţĭ.*

Era bătut la glavă (cap) ca un berbec (berbece) întors.

P. ISPIRESCU, *Snóve*, p. 107; *Rev. Ist.* III, p. 378.

* △ *E bătut la cap ca berbecul (berbecele) la c.....*

I. MĂGURĂ, *prof.* J. *Prahova.* — *Maior*, P. BUDIŞTEANU, *Bucurescĭ*, J. *Ilfov.* — T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Ştefănescĭ*, J *Vâlcea.*

1° Se ḑice, în bătae de joc, celuĭ ce se crede că scie multe.
2° E greoĭu, guguman, prost.

2868 * △ Cap ai, minte ce 'ţi maĭ trebue.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* I, pag. 459 —CARAGIALI, *Conv. Liter.* XVI, p. 410. — FR. DAMÉ, I, p. 192. — ANDREĬ MARINESCU, *înv c. Humele.* J. *Argeş.* —*preot* C BUNGEŢIANU, *înv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţĭ.* —G. P. SALVIU, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluĭ.*

Se ḑice omului prost care greşesce în ce-va saŭ spune vre-o neroḑie; şi în deobşte celuĭ care crede că e de prisos să maĭ învețe spunênd că *are el cap*

2869 Cine vrednicia capuluĭ nu pricepe, acela lungimea coḑiĭ la mare cinste ţine.

DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierogl.* p. 106.

Se ḑice despre aceĭ carĭ nu judecă pe om după mintea ci după înfăţişarea luĭ.

2870 **Cu capul se lucră maĭ greŭ de cât cu sapa și cu lopata.**

Slavicĭ, *Conv. Liter.* IX, p. 188.

Se ḑice pentru aceĭ carĭ nu sciŭ prețui precum se cuvine munca intelectuală.

2871 * **Capu ĭi ese, si curu intra.**

I. S. Mardare, *stud. c. Cerțesci*, J. *Tutova*

1° Când îl cauțĭ, tot acolo îl găsesci.
2° El a ḑis, și tot el o intórce.

2872 * **Capul face, capul trage.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 82; III, p. 30. — Laurian & Maxim, I, p. 426. — P. Ispirescu, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 173; *Rev. Ist.* I, p. 460. — Hințescu, p. 26. — Reinsberg Düringsfeld, I, p. 224. — Barbu Constantinescu, *Cart. Cit.* III, p. 14. — I. G. Valentineanu, p. 7. — I. Ionescu, *Cart. Cit.* II, p. 115. — S. I. Grossman, *Dict. Germ.* p. 90, 92 & 158. — Fr Damé, I, p. 129. — I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.* — Em. Popescu, *înv. c. Cĭocănesci-Mărgineni*, J. *Ialomița.* — Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeș.* — *preot* C. Bungețianu, *înv. c Cosověț*, J. *Mehedinți.* — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulțĭ*, J. *Covurluiŭ.*

* *Caplu façe, caplu tradze* [1].

N. St., *Nijopole, Macedonia.* — Pericle Papahagi, *Zweit. Iahres.* p 161.

Pățitele sunt resultatul mințeĭ și cugetărilor, adese-orĭ greșite, ale omuluĭ. Orĭ-ce trébă să o facĭ cu precugetare.

Faber compedes quas fecit ipse gestet [2].

Prov. Lat.

Qui fait la faute, la boit.

Prov. Franc.

Chi la fa, la magna [3],

Prov. Venit.

[1]) Capul face, capul trage.
[2]) Lanțurile (entraves) pe care le a făcut lucrătorul, le va purta el singur.
[3]) Cine o face, o mănâncă.

Wie man's einbrokt, muss man's essen [1]).
Prov. Germ.

2873 * △ **Capul le face, inima le trage.**

G. Dem. Teodorescu, *Poes. Pop.* p. 279.—Andreĭ Marinescu, *inv. c. Humele*, J. *Argeş*.

Inima suferă adese-orĭ din pricina capuluĭ.

Se maĭ ḑice când facĭ un lucru care nu 'ţĭ place, dar care 'l facĭ, fiind-că interesul te silesce. — *J. Argeş.*

— Tacĭ, inimă, tacĭ
Că tot tu le facĭ:
Şi bune, şi rele.
Maĭ multe belele!

— Ba *capul le face,*
Inima le trage,
Oftéză şi tace
Că n'are ce'ĭ face!

Capul şi Inima.

2874 * △ **Câte capete, atâtea şi căciulĭ.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 36.—Dim. Ţichindeal, p. 416.—Andreĭ Marinescu, *inv. c. Humele*, J. *Argeş*.

* △ *Câte capete, atâtea părerĭ.*

Károly, Acs, p. 79. — G. Munteanu, p. 60. — I. G. Valentineanu, p. 47.—Hinţescu, p. 25.—Fr. Damé, I, p. 191. — H. D. Enescu, *inv. c. Zamostea*, J. *Dorohoi*.— V. Forescu, *Cernăuţi*, *Bucovina*.

* *Câte capete, atâtea ideĭ.*

Abecedar Ilustrat, p. 26. — V. Forescu, *c. Folticeni*, J. *Suciava*.

* △ *Câte capete, atâtea şi vorbe deşerte.*

V. Forescu, *c. Baja*, J. *Suciava*.

Câte capete, atâtea minţĭ.

Laurian & Maxim, I, p. 424.—Dr E. B. Mawr, p. 56.

Atâtea capete, atâtea părerĭ.

Fr. Damé, III, p. 186.

---

[1]) Ceea ce dumicĭ, aceïa trebue să mănâncĭ.

Atâtea părerĭ câte sunt şi capete.

Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraş.* p. 124.

Câţĭ ómiñĭ ahânti minţĕ. [1])

Pericle Papahagi, *Zweit. Jahres.* p. 165.

Vedĭ *Bordeiŭ, Om, Sat.*

Adică câţĭ ómenĭ, atâtea şĭ gândurĭ, că fieş-care cu părerea sa. — Golescu.

Nu toţĭ ómeniĭ sunt tot la un fel, fie ca inteligenţă, fie ca apucăturĭ, şi cum se maĭ ḑice: *nu toţĭ sunt făcuţĭ într'o ḑi.*

Ἄλλος γὰρ τ'ἄλλοισιν ἀνὴρ ἔπι τέρπεται ἔργοις [2]).

Omer, *Odis.*

Quot homines tot sententiæ. [3])

Terentiu. *Phormio.*

Quot capita tot sensus. [4])

Prov. Lat.

Tanti uomini, tanti pareri. [5])

Prov. Ital.

Many men, many minds. [6])

Prov. Engl.

Viel Köpfe, viel Sienne. [7])

Prov. Germ.

2875 * △ Capul luĭ a maĭ fost la o cióttă de răchită.

S. Mihăilescu, *Şeḑĕtórea*, I, p. 219. — V. Forescu, *c. Dorna*, J. *Suciava.* — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluĭ*

* △ *Capul luĭ a maĭ fost la un cur de babă (de mătuşă).*

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.* — Da Efr. A. Neculescu, *c. Constanţa*, J. *Constanţa.*— G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*— T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

---

1) Câţĭ ómenĭ, atâtea minţĭ.
2) Căcĭ unora unele ĭar altora alte lucrurĭ surîd şi le plac.
3) Câţĭ ómenĭ, atâtea minţĭ.
4) Câte capete, atâtea minţĭ.
5) Câţĭ ómenĭ, atâtea părerĭ.
6) Mulţĭ ómenĭ, multe păreri.
7) Multe capete, multe părerĭ.

*_Capul luĭ a maĭ fost la un cur de măgar._

MAIOR P. BUDIŞTEANU, J. _Ilfov._

Despre omul prost, saŭ nevrednic, care nu caută de el, de casa luĭ, ci umblă numaĭ să facă trébă pentru altul.

2876 *Fie-care este stapân pe capul luĭ.

P. ISPIRESCU, _Rev Ist._ III, p. 379.

Eştĭ stăpân pe capul tĕŭ,
Orĭ pe bine, orĭ pe rĕŭ.

A. PANN, II, p. 152.

Eştĭ stăpân pe capul tĕŭ,
Orĭ la bine, orĭ la rĕŭ.

HINŢESCU, p. 180.

Fie-care este stăpân de a face cum va vroi, căcĭ capul luĭ plătesce.

2877 Capul ţi l'oiŭ sparge, dar hatirul nu ţi l'oiŭ strică.

P. ISPIRESCU, _Rev. Ist._ I, p. 460.

Despre aceĭ carĭ ne arată o prietenie prefăcută.

2878 * △Ce 'i la cap, nu 'i la picióre.

X... _elev. Sc. Norm. c. Năneştĭ J. Bacăŭ._

Când un om se crede că face bine şi face rĕŭ. Maĭ bine gândeà cu piciórele de cât cu capul.

2879 *Cap fără creerĭ.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 964.

Om prost fără judecată.

2880 *A 'şi pune cenuşă pe cap.

E. I. PATRICIU, _înv. c. Smulţĭ,_ J. _Covurluiŭ._

A se pocăi, simţindu-se vinovat.

Acéstă ḑicere se trage de la un vechiŭ obiceiŭ al Evreilor.

«Şi pentru aceea mĕ osândesc şi mĕ pocăesc pe praf şi pe cenuşe.» — _Iob_, XLII, 5—6.

2881 * △Capul pute, códa mişcă.

E. I. PATRICIU, _înv c. Smulţĭ,_ J _Covurluiŭ._

Să ḑice maĭ ales pentru pesce, în mod ironic, arĕtând că e maı mult vechiŭ de cât próspĕt, şi de aci, într'un mod maĭ general, pentru lucrurile próste, carĭ se încércă uniĭ să ni le tréeă de bune.

2882 * △ Cine n'are cap, nu 'l dóre.

Gavr. Onişor. *prof.* J. *Tutova.*

Pentru ceĭ proştĭ.

2883 * △ A 'şı luà capul în póle.

Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.* p. 345. — Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.*

Veḑĭ *Póld.*

1°. A o luà la sănătósă, a fugi.

«Dobitócele, saracele, iarăşĭ în tóte părţile, cu mare tulburare, a se împrăştia li-aŭ căutat; din care unele, precum se ḑice ḑicĕtórea, *capul în póle luându-şĭ*, în monarhia pasirilor aŭ pribegit».—Dim. Cantemir.

2°. A se face că nu aude, nu vede nimic.—Marinescu.

2884 Capul când te dóre, tot trupul bolesce.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 228·

* *Când capul bolesce.*
Tot trupul pătimesce.

Când capul se ameţesce, picĭórele dovedesc, şi când mădularele buĭguesc, lipsa crierilor arată.

Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.* p. 236.

Arată însemnătatea celor marĭ, şi cum, de dînşiĭ atîrnă fericirea mulţimeĭ.

Si caput dolet, omnia membra languent. [1])

Prov. Lat.

A ki li chef deut touz les membres li faillent. [2])

Prov. Franc. XIIe *Siècle.*

Quando 'l capo duole, tutte le membro languono. [3])

Prov Tosc.

[1]) Dacă capul (te) dóre, tóte mădularele lânceḑesc.
[2]) Pe cine 'l dóre capul tóte mădularele 'l lasă.
[3]) Când capul (te) dóre, tóte mădularele lânceḑesc.

Wenn das Haupt krank ist, trauern alle Glieder. [1]
Prov. Germ.

2885 * △ Pe un cap 's stăpân, pe altu nu.

Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ*, J. *Vasluiŭ*.

Nu mĕ duc eŭ după capul altuia, ci după capul meŭ.

2886 * △ Cap mare, minte puţina.

Gavril Onişor, *prof.* J. *Tutova*,

Vedĭ *Mare*.

Pentru ceĭ proştĭ.

2887 Cine ce'o să tragă, la cap îĭ e scris.

A. Pann, I, p. 32.

Vedĭ *Frunte*.

Intîmplările viitóre sunt de maĭ nainte stabilite, şi nimica în lume nu le póte schimbà. Devisa fataliştilor.

2888 * Cap ce nu gândesce,
Numaĭ la bostan se găsesce.

Gavril Onişor, *prof. c. Bêrlad*, J. *Tutova*.

Se ḑice despre ceĭ proştĭ.

2889 Capete fara mintuirĭ masí la bostañí cresc. [2]

Andreĭ al Bagaviĭ, *Car. Aleg.* p. 90.

Vedĭ *No. 600*.

Despre ceĭ proştĭ, carĭ trăĭesc fără nicĭ o grijă.

Gailesiz baş bostanda biter [3].
Prov. Turc.

2890 Carle fale de cap, plate de scrigne [4].

Fr. Miklosich, *Rum. Unter*, I, p. 9.

Vedĭ *Pungă*.

Vaĭ de omul fără minte şi fără judecată, căcĭ nicĭ o greşală nu rĕmâne neplătită.

2891 Carele are capu de stecla, neca nu se bate cu e(rpa) [5].

Fr. Miklosich, *Rum. Unter*, I, p. 9.

---

[1] Unde capul e bolnav, tóte mădularele pătimesc (sunt triste).
[2] Capete fără de grijĭ şi la bostanĭ cresc.
[3] Cap fără de grijĭ la bostan cresce.
[4] Carele greşesce cu capul, plătesce cu punga.
[5] Carele are cap de sticlă nu se bate cu bolovanĭĭ de pétră.

Cine e slab nu se prinde la luptă cu ceĭ puternicĭ.

2892 * △ **Tufă 'n cap, tufă 'n mână, tufă 'n punga.**

MAIOR P. BUDIŞTEANU, *Bucurescĭ.* J. *Ilfov.*

Nimic în pungă, tufă 'n capete.

GR. JIPESCU, *Opinc.* p. 124.

Ţĕraniĭ de la munte, în Ţéra-Românéscă, batjocoreaŭ odinióră prin acéstă ḑicere pre soldaţiĭ Austriacĭ carĭ, la părăḑĭ, purtaŭ frunḑe de tufă la şacourĭ vrênd să arate că cataneIe nemţescĭ nu aŭ nimica în cap, căcĭ sunt próste; nimic în mână, căcĭ sunt vecĭnic bătute şi arma nu le este de nicĭ o trébă; nimic în pungă, căcĭ sunt sărace.

Au service de l'Autriche
Le militaire n'est pas riche
Chacun sait ça!

Veḑĭ No. 1213 la care se vor adăogà aceste variante.

2893 * **A fi cap sec.**

A. PANN, I, p. 93. — HINŢESCU, p. 27.

A nu avé minte, a fi nepriceput.

Işĭ pune *capul sec.*
Cu înţeleptul la întrec.

2894 * **A suci capul cui-va.**

G. POBORAN, *inst.* J. *Olt.*

A momì, a înşelà pe cine-va.

2895 * △ **A'şi legà capul.**

A. PANN, II, p. 96. — LAURIAN & MAXIM, I, p. 143. — P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 386. — ION AL LUI SBIERA, *Prov.* 110. — G. POBORAN, *inst. c. Slatina,* J. *Olt.*

Veḑĭ No. 2857.

1° A se mărità şi prin extensiune a se însurà.
2° A se învoì la un lucru; a se prinde că'l va face. — J. *Olt.*

Să scie că, la ţéră, numaĭ femeile măritate se póртă cu capul legat saŭ înhobotat, pre când fetele umblă tot-dé-una cu capul gol. — Din acéstă datină s'a născut ḑicĕtórea ce ne ocupă care, prin extensiune, s'a aplicat maĭ târḑiŭ şi bărbaţilor.

O vĕduvă însă când-va, după lege
Cu a doua nuntă *capul sĕŭ să'şĭ lege*
Ea atuncea ḑice cum că sĕ însóră,
Iar nu sĕ mărită pentru a doua óră.

A. PANN, II, p. 96.

Fata împĕratuluĭ nu voĭea cu nicĭ un chip să se mărite.... Eĭ nu'ĭ dă inima *să 'şĭ lege capul* cu nicĭ unul din peţitoriĭ ce veneaŭ să o céră. — P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 380.

«Cum te jălesc eŭ, luminate împĕrate, că *ţĭ-aĭ legat capul* cu o minunăţie ca acésta.» — ION AL LUI SBIERA, *Pov.* p. 110.

2896 * △ **Numaĭ ciupercĭ în cap nu mi-a crescut.**

E. I. PATRICIU, *înv.* J. *Covurluiŭ.*

Ḑice acel care scie şi a păţit multe.

2897 * △ **A'şĭ vîrî capul în gard.**

T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

De ruşine.

2898 * △ **A fi tare de cap.**

I. CREANGĂ, *Amint.* p. 66. — T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Stefănescĭ*, J. *Vâlcea*.

Vedĭ *Bócă.*

1° A nu înţelege uşor, a fi prost.
2° A fi răbdător.

«In sfîrşit mama, cât era ea de *tare de cap*, de la o vreme pĭerde răbdarea, şi vine tiptil, în vîrful degetelor, pe la spatele mele.—I. CREANGĂ.

3° A nu ţine socotélă de povaţa altuĭa. — J. *Vâlcea.*

2899 * △ **A fi hap (ap) pe cap.**

G. POBORAN, *inst.* J. *Olt.*

Tocmaĭ pe tocmaĭ.

2900 * △ **A fi cap în cap.**

G. POBORAN, *inst.* J. *Olt.*

Acelaş înţeles ca la No. 2899.

2901 * **A umblà cu capu 'n traistă.**

M. CANIAN, J. *Iaşĭ.* — G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A nu fi atent, a nu 'şĭ da séma de ceea ce se petrece împrejurul sĕŭ; a nu pricepe nimic; a nu chibzui bine lucrurile.

2902 *△ **A umblà cu capu 'n sac.**

ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*. — T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Stefănescĭ*, J. *Vâlcea*.

Acelaş înţeles ca la numerul 2901.

2903 **Are cap, nu devla.**

LAURIAN & MAXIM, *Glosar*, p. 219.

Se pricepe bine.

2904 *△ **A avé cap, nu dovléc (bostan).**

I. BĂNESCU, *prof.* J. *Roman*. — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ*. — LAURIAN & MAXIM, *Glosar*, p. 219.

**Cap nu dovléc.*

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ*.

*△ *A avé cap, tivgă (chĭulac).*

T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea*.

1° A fi deştept, chibzuit.
2° Se ḑice, în bătae de joc, omuluĭ prost care se creḑe deştept.

2905 *△ **A avé capul, ca dovlécul.**

T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea*.

A avé cap prost.

2906 *△ **A avé cap.**

B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.* 969.

*△ *A fi om cu cap.*

LAURIAN & MAXIM, I, p. 425.

1° A fi deştept, chibzuit, priceput.
2° A fi în stare de a face óre-ce.

Poţĭ desface ce-aĭ făcut
Dar eŭ *n'am cap* să te uĭt.
Că cu gândul te-aş uĭta,
Nu mĕ lasă inima.

IARNIK-BĂRSEANU, p. 164

2907 *△ **A avé graunte 'n cap.**

M. CANIAN, J. *Iaşĭ*. — G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ* J. *Covurluiŭ*.

A fi prost.

2908 * △ A avé apa la cap.

Andrei Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*.

* *A avé apă 'n cap.*

M. Canian, J. *Iaşi*.

Vedĭ *Urechie*.

Adică a fi palavatic, ţicnit.

2909 * △ A luat apa la cap.

E. I. Patriciŭ, *înv.* J. *Covurluiŭ*.

Adică s'a îmbĕtat.

2910 * A fi cu luna 'n cap.

M. Canian, J. *Iaşi*.

Acelaş înţeles ca la No. 2907. Cam pretutindenĭ poporul atribue luneĭ o înrîurire óre-care asupra minţeĭ unor ómenĭ. Francesul ḑice, despre omul care 'şĭ schimbă părerile dintr'un cés într'altul: *il est lunatique*, adică schimbător ca şi luna.

2911 * △ I-a rĕsarit luna 'n cap.

Gavr Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ*, J. *Covurluiŭ*.

A îmbĕtrânit; alusie la pleşuvie.

2912 * A fi greŭ la cap.

I. Creangă, *Amint.* p. 164. — Fr. Damé, I, p. 191; II, p. 83. — Laurian & Maxim, I, p. 425

Cap greŭ.

Laurian & Maxim, I, p. 425.

* *Om greŭ de cap.*

Laurian & Maxim, I, p. 425.

A nu pricepe uşor, a fi prost.

«Dumneḑeŭ să mĕ ierte, moş Ióne, dar dumneta, cum vĕd, *eştĭ cam greŭ la cap*; ia haidem în grădină, să vĕ fac a înţelege şi maĭ bine.» — I. Creangă.

2913 * A fi ajuns de cap.

I. Creangă, *Amint.* p. 106. — S. Fl. Marian, *Trad. pop.* p. 5.

Deştept, înţelept.

«Impěratul, care o cîrmuia, cu mult *maĭ ajuns de cap* şi maĭ vrednic. de cât paşa lor...» — S. Fl. Marian.

2914 *A fi uşor (uşurel) de cap.

Laurian & Maxim, I, p. 425. — Fr. Damé, IV, p. 205.

Cap uşor.

Laurian & Maxim, I, p. 425.

* △ *A avé cap uşor.*

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Se ḑice de omul care uşor şi curînd pricepe.

2915 *A fi gros de cap.

Laurian & Maxim, I, p. 425.

**Om cu capu gros.*

Laurian & Maxim, I, p. 425.

**Cap gros.*

Laurian & Maxim, I, p. 425.

**A fi gros la cap.*

M. Canian, J. *Iaşĭ.*

A pricepe anevoïe.

2916 *A avé cap mare.

M. Canian, J. *Iaşĭ.*

**A fi cu capul mare.*

Laurian & Maxim, I, p. 426.

A fi cap mare.

Laurian & Maxim, I, p. 426.

A fi mare de cap.

Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 99.

Se ḑice despre omul deştept, priceput; despre omul cu mare pretenţie de a dominà:

In casa acésta toţĭ sunt cu capul mare, adică toţĭ vor să poruncéscă.

2917 A umblà cu capul mare.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A se ţiné mare, a nu băgà în-sémă pre alţiĭ.

2918 * △ Om fără cap.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 425. — FR. DAMÉ, I, p. 191.

Adică fără minte, nepriceput, uşurel.

2919 * △ A luà în cap.

BARONZI, p. 44. — ANDREI MARINESCU, *inv. c. Humele*, J. *Argeş*.

1⁰ A pricepe.
2⁰ A se pune cu tótă rîvna să facă un lucru.

2920 * △ A'şi luà (aşa) în cap.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

Vedĭ *Dumnedeŭ*.

A face de capul sĕŭ, ne vrênd să asculte de nimenĭ.

2921 * △ A'şi pierde capul.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 424.

* △ *A nu scie unde 'ĭ-e capu.*

G. POBORAN, *inst.* J. *Olt*.

A se zăpăcì de trébă multă, a nu maĭ scie ce face.

2922 * △ De ţĭ-oiŭ pune mâna 'n cap.
De loc, rĕmâĭ ca cu 'n nap.

GAVR. ONIŞOR, *prof, c. Dobrovĕţ* J. *Vasluiŭ*.

Iţĭ voiŭ smulge pĕrul. Ameninţare.

2923 * Cu capu 'n jos.

V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 350.

1⁰ Umilit, ruşinat.
2⁰ Arată neorînduială, zăpăcélă; se ḑice despre lucrurile care nu sunt după rînduiéla obicĭnuită şi precum ḑice Francesul: *sens dessus dessous*.

«Tótă casa e *cu capu 'n jos*.... Cum să dreg trebile?» — *Pétra din casă*, p. 350.

2924 * A umblà cu capu 'n sus.

M. CANIAN, J. *Iaşi*.

* *A umblà cu capul (pe) sus.*

FR. DAMÉ, I, p. 192. — T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Stefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

A se ţine mare, a nu băgà în sémă pre alţiĭ.

2925 *A ridicà capul.

BARONZI, p. 43.

A se înalţà, a prosperà în afacerĭ.

2926 *A avé fumurı în cap.

LAURIAN & MAXIM. I, p. 1266.— G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A fi mîndru, a se crede.

2927 *A scóte fumurıle din capul cuı-va.

A aduce pre cine-va la cunoscinţa adevěrateĭ sale valóre, a 'ı scóte gărgauniĭ din cap.

2928 *△A umblà cu capul între urechı.

MAIOR P. BUDIŞTEANU, J. *Ilfov.* — M. CANIAN, J. *Iaşĭ.* — ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.*—*preot* C. BUNGEŢIANU, *înv. c. Cosověţ*, J. *Mehedinţĭ.* — A. PANN, *Edit.* 1889, p. 45; I, p. 155. — HINŢESCU, p. 26.—E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ.*

1° A nu fi atent la nimic, a fi leneş, a nu se ţine de nicĭ o trébă, a umblà gură-cască.

2° A nu 'şĭ dà sémă de ceea ce se petrece împrejurul sěŭ, a fi prost.

Acest din urmă înţeles e maĭ puţin obicĭnuit.

2929 *A 'sĭ ţiné capul cu....

N. MUSTE, *Letop.* III, p. 42.

A trăì, a 'şĭ ţiné casa cu...

«Avea şi sfetnic pe lângă sine o arětare de grec anume Spandoni.... un blestemat şi de nemică, fără de nicĭ o meserie; numaĭ cât *îşĭ ţinea capul* cu minciunile şi cu milosteniile ce 'ı daŭ.» — N. MUŞTE.

2930 *\A'sı (1) pune capul.

SIMEON DASCĂLU, *Diverse*, I, p. 405. — N. MUSTE, *Letop.* III, p. 4 & 52.— G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

1° A da chezășie pentru óre-cine saŭ óre-ce, a se prinde că va face un lucru.
2° A se pune în primejdie de mórte.
3° A fi doborît, a fi ucis, a muri.

«Iéră daca aŭ sosit în ţéra lui, îndată aŭ făcut oștĭ, și se bătea cu Moscalii ce eraŭ prin cetăţile ce le luase de la Svedĭ, și pre apă și pre uscat, până și el *'șĭ aŭ pus capul*, lovindu'l dintr'o pușcă.»—N. Muste, p. 52.

2931 * △ A mâncà capul cui-va.

Ión Neculce, *Letop.* II, p. 211. — N. Muste, *Letop.* III, p. 56. — *Șezătórea, Pov. Pop.* II, p. 32 ; III, p. 214.

Se cértă dĕ 'șĭ mănâncă capetele.

A. Pann, III, p. 23.—Hinţescu, p. 32.

A 'șĭ mâncà capul.

Ion al luĭ Sbiera, *Pov.* p. 56.

A nimicì, a împinge pre cine-va saŭ a se duce singur la peire.

«Din ţéra Muntenilor tot îl adăogà cu pîră Ștefan-Vodă până *i-aŭ mâncat capul.*» — N. Muste, III, p. 56.

Avé mulţĭ și marĭ neprietenĭ la Duca-Vodă, de *staŭ* în tot césul *să'ĭ mănânce capul*, pe toţĭ Cupărescii, și pe alţĭ boierĭ de ţéra Muntenéscă, tovareșĭ cu Cupărescii, și staŭ tot de'l pîrîaŭ. — Ión Neculce, *Letop*, II, p. 211.

Gruĭo! Gruĭo! fĕtul meŭ,
Fórte'ĭ rĕŭ năravul tĕu,
Cu beţivii te'nsoţescĭ,
Cu tâlharĭ te sfătuescĭ,
Numaĭ ţéra s'o prădezĭ
Și nimica nu lucrezĭ:
Lasă-te de tóte acéste
Că acéste-s fórte rele,
Că zeŭ și *capul ţi-l mâncă*
Saŭ șeḑĭ în temniţ'adîncă.

Gruia lui Novac. Poes. Pop. Șezătórea, II, p. 32.

2932 * A róde capul cui-va.

Fr. Damé, III, p. 342.

Veḑĭ *Urechie.*

A urmărì pre cine-va, a nu'ĭ dà pace, a'ĭ spune într'una acelaș lucru.

2933 * △ A tocà capul cui-va.

Acelaş înţeles ca la No. 2932.

2934 *△ **A se pune pe capul cui-va.**

A insistà mult, pre lângă cine-va, ca să facă un lucru.

2935 *△ **A nu maî scie unde 'ı stă capul şi piciórele.**

Gavril Onişor, *prof. c. Bĕrlad*, J. *Tutova*. — T. Bălăşel, *înv. c. Stefănesci*, J. *Vâlcea*.

1° A fi buĭmac de cap, zăpăcit.
2° A fi ostenit.

2936 ***Fără să'l dóră macar capul.**

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p. 381; *Leg.* p. 8. — Fr. Dame, I, p. 192 & 401.

Acum poţĭ să puĭ flóre la ureche şi nicĭ capul să te dóră.

P. Ispirescu, *Leg.* II, p. 135.

N'o să vĕ dóră nicĭ capul.

I. Creangă, *Pov.* p. 9.

△*Fără nicĭ capul să'l dóră.*

Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraş.* p. 144; *Opinc.* p. 72.

Adică fără să aĭ nicĭ o pagubă, nicĭ cea maĭ mică supĕrare nicĭ o grijă.

«De altele prea puţin îl dureà capul.»

2937 *△ **Are cap de întors furcı.**

K. A. Zamfirescu-Diacon, *înv. c. Stiubeniĭ*, J. *Dorohoĭ*.

*△ *Cap bun de întors furcĭ.*

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ*.

E prost rĕŭ, nu e de nicĭ o trébă.

Asemĕnarea vine de acolo că locuitoriĭ, când fac furcĭ cu carĭ se vor slujì la treerat, le întorc córnele într'un cap de cal mort, punênd, cele două córne ale furceĭ, în găurile ochilor aceluĭ cĭolan.

2938 ⁎ △ A fi dat cu capul şi de sus şi de jos.

E. I. Patriciu, *înv.* J. *Covurluiŭ.*

Veḑĭ *Prag.*

A păţit şi scie multe.

2939 ⁎ △ A se dà cu capul de (toţı) pereţii.

S. Mihailescu, *înv.* J. *Suciava*, *Sezăt.* II, p. 72. — T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

A fi fórte nenorocit, desnădăjduit, a'ĭ fi cĭudă de vr'o greşală.

2940 ⁎ A da cu capul de toţı pareţii.

Laurian & Maxim, II, p. 589.— Fr. Damé, III, p. 186.

1° A fi orb.

2° A fi distras saŭ zăpăcit, a nu maĭ scie ce să facă, şi cum ḑice Francesul: *Ne plus savoir où donner de la tête.*

2941 ⁎ △ A se dà peste cap.

Maior, P. Budişteanu, J. *Ilfov.*— G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A întrebuinţà tóte mijlócele pentru a'şi atinge ţinta.

In basme, zmeiĭ se daŭ de treĭ orĭ peste cap pentru a se preface, saŭ pentru a redobândi forma lor primitivă.

2942 ⁎ △ A dà peste cap.

G. Poboran, *inst.* J. *Olt.*

A bé.

2942 b. ⁎ △ Daca nu'ĭ cap, nu'ı noroc.

G. Madan, *c. Truşenĭ, Ţ. Chişeneŭ*, *Basarabia.*

Norocul şi'l face omu singur; numaĭ cel prost saŭ leneş se plânge că n'are noroc.

2943 ⁎ △ A 'şı luà lumea în cap.

A. Pann, II, p. 124. — Laurian & Maxim, I, p. 188 & 429. — Ion al luĭ Sbiera, *Pov.* p. 225.—Şezătórea, I. p. 284; II, p. 67.—Lazăr Şăineanu, *Semas.* p. 357. — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

A apucà lumea în cap.

Fr. Damé, I, p. 83.

A fugi pentru a scăpà de un rĕŭ fără a scie unde, a fugì nebun.

2944 * △ **A nu 'şĭ vedė capul.**

I. Creangă, *Amint.* p. 62. — T. Sperantia, II, p. 216 — Fr. Damé. I, p 191. — G. P. Salviŭ *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluĭ.*

1° De trebĭ multe ce are.
2° De supĕrare, de nevoĭ.

2945 * △ **A pune plumb în capul cuĭ-va.**

Maior, P. Budişteanu, J. *Ilfov.* M. Canian, J. *Iaşĭ.*

A 'l domoli, a 'ĭ băgà minte în cap.

2946 * **A se pune în cap şi în picĭóre.**

Vedĭ, *Cur, Picĭor.*

A încercà prin tóte mijlócele.

2947 * △ **A tăĭà pre cine-va capul.**

Laurian & Maxim, I, p. 425. — A. Pann, II, p. 123. — Hinţescu, p. 135. — Baronzi, p. 44 — T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

A se pricepe ca să facă un lucru.

Pe omul la maĭ marĭ drăciĭ *îl taĭe capul.* — A. Pann.

2948 * **Şi fără cap, şi fară picĭóre.**

M. Canian, J. *Ilfov.*

Fără început şi fără sfirşit. Om sucit, cu care nu te poţĭ, în nicĭ un chip, înţelege.

2949 * △ **A vedė să prindă capul loc.**

G. Poboran, *inst.* J. *Olt.*

A băgà de sémă cum se încep lucrurile, cuĭ să daĭ ce-va.

2950 * △ **A merge (o trébă) peste cap.**

G. Poboran, *inst.* J. *Olt.*

A nu merge bine, a merge pe dos.
«Totul merge *peste cap.*»

2951 * △ O data cu capul.

DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierogl.* p. 166. — V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 861. — LAURIAN & MAXIM, I, p. 424 — DIM TICHINDEAL, p. 57. — P. ISPIRESCU, *Leg.* 162. — G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*, p. 154. — GR. JIPESCU, *Opinc.* p. 36.

Adică cu nicĭ un preţ, chiar dacă ar trebui să pĭerdem viéţa.

O dată cu capul lucrul acesta neisbândit să nu'l lăsăm.» — DIM. CANTEMIR.

Căcĭ leĭca are o fată
Şi n'ar vré cu *capu-o dată*
Să steĭe ne-sărutată.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.* p. 154.

2952 * △ In ruptul capuluĭ.

I. CREANGĂ, *Pov.* 223; *Amint.* p. 116. — *Şezătórea*, I., p. 88. — GAVRIL ONIŞOR, *prof. c. Bêrlad*, J. *Tutora.*

* *Nicĭ în ruptul capuluĭ.*

I. CREANGĂ, *Pov.* 217; *Amint.* p. 49. — *Şezătórea*, I, p. 88. — P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 23.

1° Acelaş înţeles ca No. 2951.

«Nu se dă la muncă *nicĭ în ruptul* capuluĭ. — I. CREANGĂ.

2° Repede: «a şters'o în ruptu capuluĭ. — J. *Tutora.*

2953 * △ Din cap pâna în picere (picióre).

LAURIAN & MAXIM, I, p. 430. — S. DELAVRANCEA, *Sultănica.* — FR. DAMÉ, I, p. 192; III, p. 211.

Din cap până în călcâe.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 430.

Vedĭ *Călcâe, Creştet.*

Cu totul, preste tot; arată o asemĕnare desăvîrşită.

Erà chiar mă-sa *din cap până 'n picióre.* — STEF. DELAVRANCEA.

Ἐκ τῶν ποδῶν ἐς τὴν κεφαλήν [1]).

Prov. Elin.

[1]) Din picere până în cap.

A capite usque ad calcem [1]).

Prov, Lat.

Des pieds à la tête.

Prov. Franc.

2954 * A 'şi face de cap.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 424. — V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 1258. — G. P. SALVIŬ, *inv. c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.* — G. ONIŞOR, *prof. c. Bĕrlad,* J. *Tutova.*

A îndeplini fapte care pot primejduì viéţa saŭ aduce vre-un reŭ óre-care.

2955 * △ A 'şi dà de cap.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina,* J. *Olt.*

Acelaş înţeles ca la No. 2954.

2956 * △ A 'i dà de cap.

T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

A 'l resbì.

2957 * △ A da cu capul de multe.

A fi păţit, a i se fi întîmplat multe.

2958 * De cap şi-a făcut, de cap 'i-a fost.

LAURIAN & MAXIM, I, 424.

Fie-care suferă după faptele sale.

2959 Se ţine de capul luĭ ca gaia maţul.

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 178.

Adică într'una, fără încetare.
A se adaogà acéstă variantă la No. 1822.

2960 * △ A se pune (şedé) pe capul cuĭ-va.

I. CREANGĂ, *Pov.* 270. — E. I. CREANGĂ, *înv. c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.*—FR. DAMÉ, IV, p. 48.

1° A starui de cine-va.
2° A stà mereŭ lângă dînsul, a 'i cădé belea.

---

[1]) Din cap până în picere.

«Duceţi-vĕ de după capul meŭ.» — I. Creangă.

2961 ⁂ △ **A 'ĭ întórce capul.**

Ion Creangă, *Pov.* p. 165.

A ameţi, maĭ ales de dragoste.

Fata, bună mehenghe, *îĭ întórce capul*, şi Ipate vede că nu 'ĭ de lepădat.» — I. Creangă.

2962 ⁂ **A se suì, (a sàri, a se urcà) în capul cuĭ-va.**

Laurian & Maxim, I, p. 428. — Fr. Damé, IV, p. 126.

A atacà pre cine-va cu violenţă, fie cu fapte, saŭ cu vorbe injurióse. — Laurian.

A stăpâni pre cine-va.

2963 ⁂ **A fi de capul sĕŭ.**

A nu avé stăpân, a nu fi cine să 'ĭ poruncéscă.

2964 ⁂ △ **A fi cap tăiat (leit)...**

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Arată o mare asemĕnare fisică întrĕ două persóne.

«E tată-sĕŭ, *cap tăiat.*»

CĂPĔŢÎNĂ

2965 ⁂ △ **Două căpĕţîne într'o căciulă.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 90. — Andrei Marinescu, *înv c. Humele*, J. *Argeş.*

Vedĭ *Căciulă.*

Adică ceĭ ce aŭ tot un gând, tot o părere. — Golescu.

Deux têtes sous le même bonnet.

Prov. Frac.

CARNE

Vedĭ *Mumă, Saramură, Tată, Unghie.*

2966 ⁂ **Carne cu ochĭ.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 25. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 460. — Fr. Damé, I, p. 201.

* *Boț cu ochĭ.*

I. Creangă, *Amint.* p. 71.—Da Sofia Nădejde, *Nuv.*—Fr. Damé, I, p. 152.—G. P. Salviŭ. *înv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ*.

1° Adică om de nimic. — Golescu

«Nu mĭ-ar fi ciudă încaltea, când aĭ fi și tu ce-va și de te mirĭ unde: îmĭ ḑice cugetul meŭ; dar așa, *un boț cu ochĭ* ce te găsescĭ, o bucată de humă însuflețită din sat de la noĭ...» — I. Creangă.

2° Se ḑice de o față fără expresiune.

Frumósă! un *boț cu ochĭ*.—Da Sofia Nădejde.

3° Om cu desĕvîrșire prost.

2967 * A cresce carnea pe cine-va.

Laurian & Maxim, I, p. 456.—P. Ispirescu, *Leg.* 108.—Fr. Damé, I, 201.

A se îngrășà, a 'ĭ merge bine, a fi mulțumit, bucuros.

2968 * Nu maĭ cresce (nu se prinde) carne pe el.

Laurian & Maxim, I, p. 967.

De rĕŭ saŭ de inimos ce este.

2969 * Isı manànca carnea de pe el.

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman*.—T. Bălășel, *înv. c. Stefănescĭ*, J. *Vâlcea*.

* △ *A 'șĭ mâncà din carne.*

G. Poboran, *inst.* J. *Olt*.

1° Acelaș înțeles ca la No. 2968.

2° A ajunge rĕu, nebun. — J. *Vâlcea*.

2970 A-șĭ mâncà carnea cu cine-va.

Laurian & Maxim, I, p. 456.

A-șĭ mâncà amarul, a duce o viéță fórte amară cu cine-va.

2971 * △ Carnea ca fıeru.
Vîna ca otelu.

T. Bălășel, *înv.* J. *Vâlcea*.

Acéstă ḑicere, pre care o intîlnim adese-orĭ în poesiile poporane, și se întrebuințéză mult de popor, arată pre un om bĕtrân cu puterile ne-slăbite

2972 *△Mi s'a mâncat de carne.

G. Poboran, *inst. v. Slatina*, J. *Olt.*

Mi s'a urît, mi s'a acrit, mi s'a găgit.

2973 *A dà în carne.

A lovi unde dóre, a nu dà alăturĭ.

2974 *△A nu avė carne pe el.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A fi rĕŭ, supĕrăcĭos. Vedĭ No. 4331.

2975 *△A fi cu carnea baltata.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Vedĭ *Inimă.*

A fi om cu nazurĭ, rĕutăcĭos.

2976 *△A mâncà omul.

*△*A mâncà carne de (din) om.*

Laurian & Maxim, I, p. 456. — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

1° A fi fórte rĕú, aspru, varvar şi crud.

2° A fi cumplit in felul sĕŭ, fie în bine saŭ în rĕŭ. — Laurian & Maxim.

3° A fi urît din cale afară.

E urîtă de *mănâncă omul.*

2977 *A fi carne rea.

*△*A fi rĕŭ de carne.*

Laurian & Maxim, I, p. 456. — T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

1° Aplecat la plăcerile sexuale.

2° Are sângele stricat, ast-fel ca orĭ-ce rană se tămădue cu greŭ.

2978 *△A taià în carne vie.

V. Codrescu, Ubicaru, XXII, p. 51. — L. Şăineanu, *Dict.* p. 793.

A curma reul fără cruţare, prin mijlóce energice şi cum dice francesul: *couper dans le vif.*

2979 *A fi de carne si de óse.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 455.

A fi expus la ostenélă ca orĭ-ce fiinţă cu puterĭ mărginite şi slabe. Este opusul dicerii: *a fi de pétră*, a nu simţi ostenélă.

2980 *În carne şi în óse.

P. ISPIRESCU. *Leg.* p. 103. — FR. DAMÉ, I, p. 201.

Adică în fiinţă, înaintea ochilor.

Se deşteptă şi fata de unde dormeà ea, şi cum îĭ vĕdù *în carne şi în óse*, îĭ dise: tu să fiĭ soţul meŭ.» — P. ISPIRESCU.

2981 *A se scuturà carnea de pe om.

P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 129.

A se încrîncinà carnea pe om.

I. CREANGĂ, *Pov.* 77.

De scârbă, de frică.

Atuncĭ unde se făcu un noroiŭ cleĭos şi puturos de *ţi se scuturà carnea* de pe tine.» — P. ISPIRESCU.

CÉFĂ

Vedĭ Cap. III, c. *Céfă, Faţă, Ochiĭ.*

2982 * — A A fi gros la (în) céfă.

ANDREI MARINESCU, *înv. c. Hamele*, J. *Argeş.* — M. CANIAN, J. *Iaşĭ.* — *Preot* C. BUNGEŢIANU, *înv. c. Cosorĕţ*, J. *Mehedinţĭ.* — FR. DAMÉ, II, p. 86

E gros la céfă are de ros.

A. PANN, III, p. 105. — HINŢESCU, p. 101.

A fi gras la céfă.

BAUONZI, p. 42.

Céfă grasă.

LAURIAN & MAXIM, I. p. 568.

Om cu céfa grasă.

LAURIAN & MAXIM, I. p. 568.

* △ *A fi cu céfa grósă.*

M. LUPESCU, *inv.* J. *Suciava.*

1° A fi om bogat.
1° A fi mojic, gros de obraz. Acest din urmă înţeles e fórte puţin întrebuinţat în Ţéra Românéscă, şi se aude maĭ ales prin Moldova.

2983 A avé céfa lată.

G. POBORAN, *ins.* J. *Olt.*

Acelaş înţeles ca la No. 2893.

2984 A lovi în céfă c'un bulgăre de ĭască.

M. CANIAN, J. *Iaşĭ.*

A spune vorbe nepotrivite.
Vezi variantele acesteĭ ḑicĕtorĭ la No. 777.

2985 * △ A pune la céfă.

G. POBORAN, *inst.* J. *Olt.*

Veḑĭ *Spate.*

A dà uităriĭ, a nesocoti o poruncă dată; nu'ĭ pasă.

2986 * A scărpina la céfă.

LAURIAN & MAXIM, I. p. 568.

* △ *A'ĭ dà la céfă*

T. BĂLĂŞEL, *învĕţ.* J. *Olt.*

A bate şi, într'un mod metaforic, a se purta rĕŭ cu cine-va, a l scutura rĕŭ.

2987 * △ A fi tare de céfă.

G. POBORAN, *inst.* J. *Olt.*

Veḑĭ *Chică.*

A fi bogat.

2988 * △ A vorbi până ţi s'a strîmbá gura la céfă.
A vorbì mult şi fără rost, fără să te oprescĭ.

2989 *△Când mi-oi (ţi-ï) vedé céfa.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 128 —V. Alexandri, *Teatr.* 642 & 1662.—I. Creangă, *Pov.* p. 227. — T. Speranţia, I, p. 188. — Fr. Damé, I, p. 216. — G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*—T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

Vedĭ *Chică.*

Nicĭ o dată; se dice pentru cele peste putinţă.

Lasă, las, prin satul vostru
Nu vĕ cad de-acum belea,
Să vĕ vĕd atunce numaĭ
Céfa cand îmĭ voiŭ vedea.

Ţiganul la Mănăstire, p. 188.

2990 *△A întórce céfa cuĭ-va.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A nu'ĭ băga în sémă vorbele.

2991 *△A umflà céfa de pumnĭ şi spatele de cĭomege.

A. Pann, I, p. 25.—T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A bate rĕŭ.

2992 *△A 'ĭ muĭà céfa.

G. Podoran, *inst.* J. *Olt*

Vedĭ *Os.*

Acelaş înţeles ca la No. 2913.

CHICĂ

Vedĭ *Vlădică.*

2993 Cuĭ e chica désă
Sa vie la masă,
Ér cuí e chica rară,
Să ésă pe uşă-afară.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* II, p. 159.

*△*Cuĭ este chica désă*
Să poftéscă la masă.

V. Forescu, *c. Varatic* J. *Némţu.*

Mod glumeţ de a pofti pre cine-va la mâncare, saŭ la nuntă la masa cu dar.

2994 * △ A fi tare de chică.

G. Poboran, inst. c. *Slatina*, J. *Olt*.

Vedĭ *Céfă*.

1° A fi sănătos, gras.

2° A fi bogat.

2995 * A face cuĭ-va chica topor.

I. Creangă, *Prov.* p. 254.

A scăpà cu chica topor.

Ion Ghica, *Conv. Liter.* XIV. p. 86; *Scrisorĭ*, p. 41.

* △ *Cu chica topor.*

V. Alexandri & Lascar Rosetti, *Mss.* Andreĭ Marinescu, înv c. *Humele*, J. *Argeş*. — V. Forescu, c. *Folticenĭ*, J. *Suciava*.

1° A fi bătut.

Iea să-ĭ facĭ *chica topor*, spinarea tobă şi pântecele cobză, ḑise Setilă, căcĭ almintrelea nicĭ nu e de chip s'o scoţĭ la capĕt cu buclucaşul acesta.» — I. Creangă.

2° A fi ruşinat, supĕrat.

3° Unuĭ om bine făcut la trup, care se pórtă bine îmbrăcat şĭ care este vesel în tot-deauna i se ḑice ast-fel. — Marinescu.

2996 * A i se face chica măciucă.

I. Bănescu, *prof.* J, *Roman*.

Vedĭ *Pĕr*.

I s'a sbîrlit pĕrul în cap, de frică.

2997 * △ A umflà de chică.

T. Bălăşel, înv. J. *Vâlcea*.

A luà de pĕr, a bate.

2998 * △ A'l ţinè de chică.

Dim. A. Sturdza, *Voinţa Naţion.* XII No. 3278. - *Maior* P. Budişténu, J. *Ilfov*. — Gr. P. Salviu, înv. c. *Smulţi*, J. *Covurluĭ*.

Vedĭ *Pĕr*.

A stăpânì cu totul, a avé în mână.

«Credeaĭ că eĭ sunt în stare să ţie *de chică* tótă ţéra.» — D. A. Sturdza.

2999 * △ Când mĭ-oĭ vedė chica.

G. Poboran, inst. J. *Olt*.

Vedĭ *Cértă.*

Nicĭ odată.

CHIP

Vedĭ *Frumos.*

3000 Chipurile maı de departe, ca maı dĕ aprópe semnele le vedesc.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 101.

Adică pĕ muıerı maĭ de départe să le privim, că maĭ dĕ aprópe li sé cunosc sbîrciturile obrazuluĭ. — Golescu.

3001 *Fiı dupa cum te arata chipul.

P. Ispirescu, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 176; *Rev. Ist.* III, p. 382. — Hințescu, p. 33.

Indemnare ca să fim de trébă.

3002 Cum țı-e chipul te pórtă.

G. Dem. Teodorescu, *Poes. Pop.* p. 339.

Vedĭ *Port.*

Acelaș înțeles ca la No. 3001.

Daca 'țĭ trebuĭe muĭere
Băĭete, băĭete,
Vin 'la maĭca de mĕ cere
Nu fluiră pe la pórtă,
Ci *cum țĭ'e chipul te pórtă.*
Poes. Pop.

3003 *△Chipul omuluĭ e oglinda sufletuluı luı.

V. Forescu, c. *Folticeni & Dorna,* J. *Suciava.*

Vedĭ *Ochiŭ.*

Infățișarea omuluĭ il arată de bun saŭ de rĕŭ.

CĬOLAN

Vedĭ Cap. VII, c. *Cĭolan, Piele.*

3004 *△A'șĭ face de cĭolane.

A face un lucru care 'țĭ póte aduce vre un neajuns, care se va sparge în capul tĕŭ.

«In locurile unde hoțiĭ *îșĭ fac de cĭolane* unul de léc nu găsescĭ.»

3005 *A trece cıolan prin cĭolan.

I. Creangă, *Conv. Liter.*, IX, p. 283; *Pov.* p. 5.— M. Canian, J. *Iași.*

A fi rupt de ostenélă.

«Acum de-odată, până te-ĭ maĭ odihni, ĭea furca în brîŭ şi până mâuĭ deminéţă să gătescĭ fuĭórele aceste de tors, penele de strujit şi mălaĭuĭ de pisat. Eŭ mĕ las puţin că *mĭ-a trecut cĭolan prin cĭolan* cu nunta vóstră.» — I. Creangă.

3006 *A fi cu cĭolane în pântece.

Fr. Damé, I, p. 246.

Veḑĭ *Pântece*.

A fi însărcinată, se ḑice maĭ ales despre fetele carí aŭ greşit.

CĬUF

Veḑĭ *Faţă, Pĕr*.

3007 * △ A'ĭ face Dumneḑeŭ parte d'un cĭuf.

T. Bălăşel, *inv.* J. *Vâlcea*.

A fi rînduit să trăescĭ cu urîtul în casă.

Prin cuvîntul *cĭuf* se înţelege un om nesimţitor şi rĕŭ făcut.

CÓDĂ

3008 Códă lungă, minte scurtă.

Baronzi, p. 51. — Hinţescu, p. 36. — Al. Odobescu, III. p. 44.

Veḑĭ *Plétă, Pólă*.

Se ḑice despre femeĭ, pentru a arătà că sunt lipsite de minte; şi precum ḑice Dim. Cantemir: *Cine vrednicia capuluĭ nu pricepe, acela lungimea coḑiĭ la mare cinste ţine.*

3009 A împleti códă albă.

Baronzi, p. 46. — B. P. Hăşdĕu, *Etym. Magn.* p. 707.

Veḑĭ *Cosiţă*.

1° Despre o fată care a îmbĕtrânit fără a se mărità.

2° A face o muncă nefolositóre. — B. P. Hăşdĕu.

C . . Ŭ

Veḑĭ *Lucru, Para*.

3010 *A strînge de c... pre cine-va.

Laurian & Maxim, I, p. 773.

1° A'l vătĕmà, a'l surpà.

2° A'l umilì, supune, a'l îmblânḑì, a'l silì să facă un lucru.

3011 * △ Zdranga, zdranga iţele,
Dragí 'mĭ sunt c....

T. Bălăşel, *inv.* J. *Vâlcea*.

Se ḑice fetelor și nevestelor leneșe și bune de prieteni.

3012 *A fi cu c....

A fi cu vlagă, bărbat.

3013 * ∠Umbla ca un c.... într'o caldare.

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.* — Gavril Onișor, *prof. c. Dobrovĕț,* J. *Vasluiŭ.*

Veḑi *Cuiŭ.*

Umblà fără rost, se învîrtesce și tot pate.

Țiganul ne-avênd de cât un c.... de miel l'a pus într'o căldare ca să facă ciorbă.

COLȚAT

3014 * △A fi colțat.

T. Bălășel, *inv.* J. *Vâlcea.*

Veḑi *Colțos.*

1° Bun de gură, care rĕspunde fără frică și vorbesce unde nu e poftit.

2° Arțăgos, care se înfige la cértă.

Veḑi ḑicĕtórea de la No. 1718e

COLȚOS

3015 * △A fi colțos.

M. Lupescu, *inv.* J. *Suciava.*

Acelaș înțeles ca la No. 3014.

COLTUC

3016 * △A'ı arĕtà (dà) coltucul (cultucul).

G. Poboran, *inst. c. Slatina,* J. *Olt.* — Laurian & Maxim, I, p. 986.

Veḑi *Babic, Cot.*

A'i întórce spatele, a nu'i dà nimic.

COPIL

Veḑi *Adevĕr, a Bate, Bĕtrân, Bogat, Cuțit, Drac, a Flămânḑi a Mâncà. Mince, Móșă, a Plânge Sĕrman, Stăpân.*

3017 *Copiı, nebunii si omul bét vorbesc adevĕrul.

Dim. Zanne, J. *Ilfov.*

* △ *De la un copil, şi (de la) un nebun afli adevĕrul.*

Baronzi, p. 52. — Hinţescu, p. 38. — Dr E. B. Mawr, p. 23. — Dr Gaster, *Liter. pop.* p. 218.— Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*.

* *De la un copil şi un nebun afli tot-dé-una adevĕrul.*

I. G. Valentineanu, p. 10.

Vedĭ *Adevĕr, Nebun.*

Afli adevĕrul de la copil şi de la nebun pentru că copilul şi nebunul n'aŭ vicleşug la inimă, nu pot ţine o taĭnă.

A fol, enfans et à gens ivres
Ne faut ses secrets révéler
Car, selon que trouvons es livres,
Jamais ne veulent rien celer.

Mots dorés de Caton XVIe *Siècle.*

I mati e i putei dise la verita [1].

Prov. Venit.

Kinder und Narren, sagen die Wahrheit [2].

Prov. Germ.

Children and fools tell (speak) truth [3].

Prov. Engl.

Barn segir jafnan sannleik [4].

Prov. Island.

3018 * △ **De copiĭ, de barbă şi de cóte góle să nu te plângĭ nicĭ o dată.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 120; III, p. 111. — Hinţescu, p. 37. — Dr Gaster, *Liter. Pop.* p. 218.—Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*. —*Preot* C. Bungeţianu, *înv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţi*.

[1] Nebuniĭ şi copiiĭ spun adevĕrul.
[2] Copiĭ şi nebuniĭ spun adevĕrul.
[3] Idem.
[4] Copilul spune tot-dé-una adevĕrul.

* △ *De copiĭ și de cóte-góle nicĭ o dată să nu te vaĭțĭ (plângĭ, jĕluescĭ).*

P. Ispirescu, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 165. — Gavril. Onișor, *prof. c. Bĕrlad*, J. *Tutova.*

De copiĭ și de cóte-góle să nu se vaete cine-va nicĭ o dată.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p. 157.

Vedĭ *Barbă, Cot, Insurătóre, Măritat, Pĕr.*

De copiĭ să nu se plângă, nimenĭ, pentru că copiĭ face orĭ-ce nătafleț, și apoĭ *e maĭ bine să dică cine-va: vaĭ de mine de cât vaĭ de noĭ.*

De barbă să nu se plângă, căcĭ barba arată pe om bĕtrân.

Iar de cóte góle d'asemenea să nu se plângă, căcĭ sărăcia vine când n'aĭ gândì.

3019 * △ Doĭ la oĭ,
Doĭ la boĭ,
Doĭ cu tata la cimpoiu;
Și Marița și Mateiŭ,
Și la foc ìs mititeĭ.

S. Mihăilescu, *Șezătórea*, I, p. 210.

* △ *Doĭ în car,*
Doĭ sub car,
Doĭ pe chinga caruluĭ,
Iar Marița,
Și Gahița,
Și Mateiŭ,
Și Dorofteiŭ
Staŭ la foc, că 's mititeĭ.

Dª Ec. Z. *Bèrlad*, J. *Tutova.*

Doĭ în brațe,
Doĭ în mațe,
Doĭ de póle li s'agață!
Și Marica,
Și Săftica;
Dar Mateiŭ

Şi Dolofeiŭ
Care sunt m ĭ mititeĭ...

P. Ispirescu, *Basme* p. 74.

Doĭ la oĭ,
Doĭ la boĭ,
Doĭ cu tat-sĕŭ la cimpoiŭ.
Doĭ în car,
Doĭ sub car,
Doĭ în chilna caruluĭ.
Iar Ciurilă,
Şi Burilă,
Şi Frăţilă,
Şi Mândrilă,
Şi Mafteiŭ,
Şi Dorofteiŭ,
Şed la foc că's mititeĭ.

Paloda, *ziar*, an. 1894

Se ḑice, în glumă, despre aceĭ carĭ aŭ copiĭ mulţĭ.

3019b.* △ Unu 'n braţe,
Altu 'n maţe,
Ş'altu de póle s'agaţa.

T. Bălăşel, *inv.* J. *Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 3019.

3020 Copilul ca copacĭul, când dĕ mic sĕ strîmbéză, anevoie sĕ maĭ îndreptéză.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 61.

Cel ce din mic copil să dedă cu nĕravurĭ rele, anevoĭe a să maĭ desbară de ele. — Veḑĭ No. 547.

3021 Câţĭ copiĭ ca tine duce la grópă cel bĕtrân şî 'ngrópă!

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 37.

Sĕ ḑice pentru ceĭ tinerĭ ce aştéptă când şî când să móră ceĭ bĕtrânĭ (Golescu).

3022 Până copil mic eram,
Nebuniĭ multe făceam,
Acum c'am îmbĕtrâ it,
Mintea cu totul mi-a lipsit.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 59.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce, şî la betrâneţe, dĕ nebuniĭ nu sé lasă.— Golescu.

3023 *Copiı micı, grije micı,
Copiı mari, grije marı,

Dna E. Damé, c. *Bucurescĭ*, J. *Ilfov.*

Cine are copiĭ nu 'ĭ nicĭ odată lipsit de grije.

3024 Să nu vie în capul copiluluĭ ce-ĭ menesce maıca-sa.

Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.* p. 261.

Părinţiĭ trăiesc tot-dĕ-una cu frica în sîn.

Precum maĭcele către fiiĭ seĭ aevea dovadă sunt, carele orĭ de fiete ce mică a orînduialiĭ sănătăţiĭ mutare, grele şi primejdióse bóle cuconilor seĭ prepun şi de celea ce să nu le cum-va sĕ vie să tem, acele precum să le fi venit de frică socotesc, de unde cuvîntul a se ḑice s'aŭ apucat: *să nu vie în capul copiluluĭ ce-ĭ menesce maĭca-sa*». — Dim. Cantemir.

3025 *Nu mĕ învĕţà să-mĭ înec copiiĭ.

A. Pann, *Edit.* 1889. p. 158; III, p. 127. — M. Canian, J. *Iaşĭ.*

Veḑĭ *Părinte.*

Adică a face rele.

3026 Copilul orĭ ceĭ place, aceıa cere, fară a cunósce de 'ĭ folosesce saŭ nu.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 233.

Mulţĭ ómenĭ marĭ sémănă copiilor, în acéstă privinţă.

3027 Nu eştĭ copil fără dinţĭ.
Să te ĭeà (scóţă) omul de (din) minţĭ.

A. Pann, II, p. 147. — Hinţescu, p. 38.

Veḑĭ *Dinte.*

Adecă eştĭ în stare a judecà un lucru.

3028 *Nu maĭ sunt copiı.

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

Adese-orĭ copiiĭ sunt maĭ şireţĭ de cât s'ar crede şi pricep lucrurĭ carĭ s'ar păré că întrec mintea lor.

Romaniĭ ḑicéŭ despre copiĭ: *Nasum rhinocerontis habent*, lungimea nasuluĭ fiind privită ca semnul uneĭ minţĭ agere.

3029 Nu 'mĭ plàng oopiiĭ de fóme.

A. Pann, II, p. 107. — Hinţescu, p. 37.

N'are copiĭ să 'ĭ plângă de fóme.

A. Pann, II, p. 144. — Hinţescu, p. 37.

***Ce 'ţĭ plâng copiiĭ de fóme?*

Maior. T. Budişteanu, *c. Bucurescĭ*, J. *Ilfov*

Nu 'ĭ de grabă. Arată nepăsarea omuluĭ care nu are de cât sufletul luĭ de îngrijit.

3030 * △Îl trag copiiĭ de pólă.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*

Iĭ-e de grabă.

3031 Copiiĭ după părinţĭ, ca pómele după pom.

Iord. Golescu, *Mss* II, *Asem.*, p. 61.

Copiiĭ sunt frumoşĭ saŭ urîţĭ, bunĭ saŭ rĕĭ, după cum sunt şi părinţiĭ lor.

Tel père, tel fils.

Prov. Franc.

3032 *Aşa sĕ 'nşală copiiĭ.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 5. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 233.

***Aşa se 'nşélă copiiĭ şi femeile.*

Maior P. Budişteanu, *c. Bucurescĭ*, J. *Ilfov.*

Sĕ ḑice când sĕ 'nşală ceĭ ce sĕ socotesc de iscusiţĭ. (Golescu).

3033 Copilul ne-pedepsit
Ajunge ne-procopsit.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 29 — Lazăr Şăineanu, *Semas.* p. 235.

** △Copilul ne-pedepsit*
Rĕmâne ne-procopsit.

A. Pann, I, p. 61; II. p. 5. — Hinţescu, p. 38. — *Semin. Buc. Cl. VIII prin* P. Gârboviceanu, *prof.*

Copilul ne-pedepsit
Ajunge ne-pricopsit.

Dr Gaster, *Liter. Pop.* p. 218.

Ficĭorlu açel ne-pedepsit procopsitu nu pó'e să hibă.

Andrei al Bagavŭ, *Cart. Aleg.* p. 99.

Copilul prin pedepse se îndréptă și sĕ cuminţesce. Acest înţeles, ce se dă astădĭ ḑiceriĭ, este greşit și ar trebui să se spună: copilul *neînvĕţat* rĕmâne nepricopsit.

In adevĕr vechiul înţeles al cuvîntuluĭ *pedépsă* este *învĕţatură.*

Şi acésta am făcut la tălmăcirea aceştiĭ sfinte Scripturĭ, făcĕnd multă nevoinţă și destulă cheltuială, despre o parte puind dascălĭ sciuţĭ fórte den limba elinească... și despre parte aĭ noştri ómenĭ aĭ loculuĭ nu numaĭ *pedepsiţĭ* întru a nóstră limbă ce și de limba elinească avĕnd sciinţă.» — *Biblia din* 1688. *Predoslovia* I.

Ce-va maĭ curios: vorbele *învĕţ, învĕţătură,* aŭ dobândit sub influenţa luĭ *pedepsesc, pedépsă,* înţelesul de a pedepsi, pedépsă• înţeles străin limbelor romanice.

A se vedé în acéstă privinţă capitolul: *Creştinismul şi limba* în Semasiologia d-luĭ L. Şăineanu.

Vom însemnà că un fenomen analog s'a întîmplat și la Francesĭ pentru cuvintul *chastier.*

Vechiul proverb: *Bien labeure qui chastoie son enfant,* are înţelesul de: Bine lucréză cine 'şĭ cresce bine copilul.

In adevĕr citim în Le Roux de Lincy: I, 217.

Dans notre vieux langage, *chastier* ne voulait pas dire *punir*, *corriger*, mais *élever*, *instruire*, *endoctriner*, comme le prouve le poëme iutitulé le *Castoiement d'unPère à son Fils*, composé au XIIIe Srècle, et qui n'est qu'une suite de préceptes accompagnés d'exemples à l'appui».

Fiul certat (învețat) înțelept va fi și pre cel nebun slugă 'l va avea. *Biblia,* 1689. *Parem. Solom.* X § 5.

3034 **Copilul rasgâĭat (răsgaıat, rîsgăĭat)**
Remâne ne-învetat.

A. Pann, *Edit.* 1889, 29; II, p. 5. — Hinţescu, p. 38. — Barbu Constantinescu, *Cart. Cit.* III, p. 14.

Fiçiorlu diziñirdat, armâne ne-invițat [1].

Pericle Papahagi, *Zweit. Iahres,* p. 156.

Multu disñĭerdat fiçiorlu, ne 'nvĕţat póte s'a-rĕmână [2].

Andreiŭ al Bagavu, *Cart. Aleg.* p. 99.

«Eŭ să 'ţĭ spun că Românu care nu 'şĭ piersică, nu 'ĭ urechiesce, nu 'ĭ mustră, nu 'ĭ pişcă și nu 'şĭ stăpânesce copiiĭ dĕ micĭ, mult pĕcătuesce; căcĭ la mare, ies nisce spînḑuraţĭ și ajung rĕŭ.» — Gr. Jipescu, *Opincar,* p. 118.

---

[1]) Copilul desmĭerdat, remâne ne-învĕţat.
[2]) Mult desmĭerdatul copil, ne-învĕţat póte se rĕmână.

Enfant par trop caressé
Mal appris et pis réglé.

Trésor des Sentences, XVIe *Siècle.*

3035 * △ Copilul alintat
E Român (om) stricat.

E. I. Patriciu, *inv.* J. *Covurluiŭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 3034.

3036 * △ Mulţimea copiilor, averea omului.

V. Alexandri, *Poes. Pop.*

* △ *Mulţimea copiilor, averea Românuluĭ.*

Andreĭ Marinescu, *inv. c. Humele*, J. *Argeş.* — S. Fl. Marian, *Nunta*, p. 1.

Mulţimea copiilor, bucuria Românuluĭ.

S. Fl. Marian, *Nunta*, p. 1.

Căcĭ mulţimea copiilor este un mare ajutor şi nicĭ cum o povóră pentru lucrătorul de la ţară.

Enfans sont richesses de pauvres gens.

Adages françois XVIe *Siècle.*

3037 Lucrătorul de pămînt, cu cât maĭ mulţĭ copiĭ are cu atât maĭ folosit.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 282

Veḑĭ *Ţĕran.*

Acelaş înţeles ca la No. 3037.

3038 Unde mulţĭ copiĭ, acolo blagoslovenia Domnuluĭ.

Iord. Golescu, *Mss.* I. p. 232.

Acelaş înţeles ca la No. 3037.

3039 * △ Din glumă sĕ fac copiĭ.

I. Arbore, *ing.* J. *Buzĕŭ.* — Andreĭ Marinescu, *inv. c. Humele*, J. *Argeş.* — *Maior* P. Budişteanu, *c. Bucurescĭ*, J. *Ilfov.* - *Preot* C. Bungeţeanu, *inv c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţĭ.*

1° Când un om vré să se desvinovăţéscă de un lucru făcut de dînsul şi care nu a eşit la un bun sfîrşit, se rĕspunde prin ḑicătórea de maĭ sus.

2° Glumă pe care o fac adesea bărbaţiĭ pe socotéla femeilor.

3040 **Copilul rîde şi când nu e dĕ rîs.**

Iord. Golescu. *Mss.* II, p. 27.

Vedĭ *a Rîde.*

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce rîd fără vreme (Golescu).

3041 * △ **Copilul până vremea nu 'ĭ vine, nu ese din sgăul mă-seĭ.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 26.—Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.*

Adică orĭ-ce, până nu-ĭ vine vremea, nu sĕ săvîrşasce (Golescu).

3042 **Copilul, ce vede cu ochiĭ, cere.**

A. Pann, III, p. 154. — Hinţescu, p. 38. — P. Ispirescu, *Rev. Ist*, II, p. 157.

Căcĭ crede că *tot ce sbóră sĕ mănâncă.*

3043 * **Fie-căruĭa i se pare că copilul sĕŭ e maĭ frumos.**

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III p. 382.

Fie-căruĭa i se pare că copilul sĕŭ e maĭ frumos,
D'ar fi cât de urîcĭos.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 3; I, p. 7.

Proverb care se află în tóte ţĕrile şi la tóte popórele. Veḑĭ prov. 1612 şi legenda care'l însoţesce.

Ieder Mutter Kind ist schön [1]

Prov. Germ.

All'occhi di e mamme tutti i figlioli so belli [2]

Prov. Cors.

3044 * △ **Copiiĭ ómenilor sunt dracĭ goĭ.**

A. Pann, II, p. 122. — G. Dem. Teodorescu, *Cercet.* p. 72. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.* II, p. 157. — Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J, *Argeş.*

* △ *Copiiĭ sunt dracĭ goĭ.*

Hinţescu, p. 37. — *Preot* C. Bungeţianu, *înv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţĭ.*

---

1) Pentru fie-care mumă copilul (sĕŭ) e frumos.
2) In ochiĭ mumelor toţĭ copiiĭ sunt frumoşĭ.

Copiiĭ sunt numaĭ dracul gol.

G. Dem. Teodorescu, *Cercet.* p. 72.

Vedĭ *Băĭat, Drac.*

Acelaş înţeles ca la No. 2717.

Se dice *goĭ*, adică întocmaĭ ca dracul, fiind-că, după credinţa poporuluĭ, necuratul e gol, adică neîmbrăcat cu nimic.

3045 **De copii, case sparte nu s'aŭ vědut.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 120; III, p. 112. — Hinţescu. p. 37. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p. 157. — Dr. Gaster, *Lit. Pop.* p. 218.

* △ *Casa, de copiĭ nu se strică.*

Andrei Marinescu, *înv. c. Humele,* J. *Argeş.* — *Preot* C. Bungeţianu, *înv. c. Cosověţ,* J. *Mehedinţĭ.*

La o casă tata şi mama sunt totul, iar copiiĭ vin în al doilea rînd.

Iar unul dintr'înşiĭ, vrênd să'ĭ maĭ mângâe:
Lăsaţĭ, dice, frate plânsul să rĕmâe,
Casa nu v'e sparta, c'a murit copilul,
Sunteţĭ încă tinerĭ ş'o să faceţĭ altul.

A. Pann, II, p. 138.

3046 **Copilul, e ca maĭmuţa, ce vede face.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 19; I, p. 68. — Hinţescu, p. 38. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.* II, p. 157.

* △ *Copilul e ca maimuţa.*

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

In multe trebue să ne ferim de copiĭ, căcĭ ceea ce věd la părinţĭ aceia învaţă şi fac la rîndul lor.

3047 ***Copilul numaĭ ce mănâncă e halal, ce îmbraca e haram.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 166; III, p. 133.

* *Halal de ce mănâncă, şi pěcat de ce pórtă.*

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

Ne învaţă să ne îngrijim maĭ mult de mâncarea pre care o dăm copiilor, de cât de straele cu care 'ĭ îmbrăcăm.

3048 Copilului da-i cu palma peste cur sa-i vie minte la cap.
A. Pann, *Edit.* 1889, p. 166; III, p. 133.

Copilului dă-i cu varga peste ședut, să'i vie minte la cap.
Hințescu, p. 38.

Vedi *Cur.*

Bătaia și pedépsa îndreptéză firea próstă a copiilor și le bagă minte în cap.

Nebunia este legată de inima copilului
Dar varga pedepsitóre o va scóte din el.
Prov. Solom. XXII, § 15.

3049 Cui e mila nuiaoa sa nu'și frânga
El maĭ pe urmă copilul o să-și plângă.
A. Pann, *Edit.* 1889, p. 166; III, p. 133.

Cuĭ îĭ e frică să nu frângă nuiaua, pe urmă o să 'ĭ plângă copilul maĭ bine.
Hințescu, p. 125.

Acelaș înțeles ca la No. 3048.

Care nu se îndură de toïag, urasce pe fiul sĕŭ,
Iară cel ce 'l ĭubesce cu nevoință îl cértă.
Biblia, 1688. *Parem. Solom.*

3050 Cuĭ i-e milă dĕ copil, nu ĭubesce pĕ copil.
Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 207.

Ne învață că pĕ copiĭ fară milă să 'ĭ dojenim șî să nu 'ĭ rĕsfățăm. — Golescu.

3051 *Vaĭ dĕ copilul acela ce n'ascultă dĕ părințĭ.
Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 232.

Căcĭ de la dînșiĭ nu putem primi de cât sfaturĭ bune și folositóre. De alminterea Românul maĭ dice: *ascultarea e viéță și neascultarea e mórte.*

3052 Copiii la părințĭ ca un ochiŭ dĕ viéță.
Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 61.

Arată dragostea părinților pentru copiĭ.

3053 * △ Copilul să nu 'l ieĭ pe credință.

T. Bălășel, înv. J. *Vâlcea.*

Pe vorba omuluĭ fără minte să nu te ieĭ.

3054 * △ Copilul cu légănul se adórme.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 107.— Andreĭ Marinescu, înv. c. *Humele*, J. *Argeș.*

Copilul cu légănul sĕ amăgesce și tace.

A. Pann, II. 125. — Hințescu, p. 38.—Dr Gaster, *Lit. Pop.* p. 218.

Cu vorbe bune și cu blândețe facĭ trébă.

3055 * Și noĭ am fost copiĭ.

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.* — *Maior* P. Budișteanu, c. *Bucurescĭ*, J. *Ilfov.*

Se ḑice acelor carĭ se plâng că copiiĭ sunt sburdalnicĭ, neastîmpěrațĭ, îndemnându'ĭ să fie îngăduitorĭ.

Wir sind auch Kinder gewesen [1].

Prov. Germ.

Alle barn i början [2].

Prov. Norv

3056 * Cât trece cióra peste gard copilul flamânḑesce.

Dr Z. J c. *Fedescĭ*, J. *Tutova.*

Copilul e vecĭnic flămând.

3057 * △ Are burtă ca de copil sĕrac.

T Bălășel, înv. c. *Stefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

Pentru cel flămângĭos.

3058 Nevoiea învață pe om și nuiaua pe copil.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 29 ; II, p. 5. — Hințescu, p. 123.

Acelaș înțeles ca la No. 3048.

[1]) Și noĭ am fost copiĭ.
[2]) Totul e maĭ întâiŭ copil.

3059 Dacă 'ı copil, să se jóce.
Dacă 'ı cal, să traga,
Dacă 'ı popă, sa citésca.

I. Creangă, *Amint.* p. 38.

Arată firea și menirea fie-căruıa.

«Să mânânce și să se jóce acum, cât îs mititeĭ; că le-a trece lor sburdăcĭunea, când or fi maĭ marĭ și i-or luà grijile înainte; nu te teme, că n'or scăpà de asta. Ș'apoĭ nu scii că este o vorbă: *dacă-ĭ copil, să se jóce; dacă-ĭ cal, sà tragă, și dacă-ĭ popă, să citéscă*». — I. Creangă.

3060 * △ A ajunge (dà, veni) în dóga copiilor.

G. Munteanu, p. 121. — I. Ionescu, *Cart. Cit.* III, p. 108. — E. E. Patriciu, *înv. c. Smulți*, J. *Covurluĭ.* — G. Poboran, *inst c. Slatina*, J. *Olt.* — T. Bălășel, *înv. c. Stefănesci*, J. *Vâlcea.*

* △ *A ajunge în mintea copiilor.*

Sezătórea, III, p. 200.

Vedĭ *Copilăric, Dógă.*

A fi, ca copiiĭ, lipsit de judecata; a se prostì; se ḑice despre aceĭ bătrânĭ a căror minte s'a întunecat.

«Baba copiĭ n'a maĭ făcut, și de dor de a avé și ea, îșĭ făcuse un légăn și în el pusese, în loc de băet, un lemn de teiŭ ce 'l înfășase și 'l îmbrobodise ca pe copiĭ. Se vede că *ajunsese baba în mintea copiilor*». — M. Lupescu.

Δὶς παῖδες οἱ γέροντες [1]).

Prov. Elin.

Bis pueri senes. [2])

Prov. Lat.

3061 Am ajuns să ne ĭeà copiiĭ în picĭóre.

A. Pann, III, p. 150 — B. P. Hașdĕŭ, *Etym. Magn.* p. 633.

A ajuns (vremea) să ne ĭeà copiiĭ în picĭóre.

P. Ispirescu, *Rev. Ist* I, p. 225.— Hințescu, p. 37.

Vedĭ *Picĭor.*

Ḑic ceĭ bĕtrânĭ când tineriĭ nu le maĭ ascultă sfaturile și povețele.

1) Bătrâniĭ sunt pentru a doua óră copiĭ.
2) Idem.

3062 Copilul până nu plânge, țița nu suge.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 27.

* △ *Copilul până nu plânge, muma țiță nu'ĭ dă.*

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 149; III, p. 120. — *Preot* C. Bungețianu, *înv. c. Cosovĕț*, J. *Mehedinți.*

Pruncul până nu plânge, nu'ĭ dă țiță muma-sa.

A. Pann, *Nastratin-Hogea*, p. 74.

* △ *Copilul până nu plânge, mumă-sa nu'ĭ dă țiță.*

Baronzi, p. 52. — Hințescu, p. 38 & 114. — H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea*, J. *Dorohoiŭ.*

* △ *Copilul până nu plânge, mă-sa nu'ĭ dă țiță.*

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* II, p. 157. — S. Mihăilescu, *Sezătórea*, II, p. 218. — Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeș.* — G. P. Salviu, *înv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ.* — E. I. Patriciu, *înv. c. Bursucanĭ*, J. *Covurluiŭ.* — I. G. Valentineanu, p. 49.

Copilul până nu plânge, muma nu'ĭ dă țiță.

Hințescu, p. 114.

* △ *Până ce copilul nu plânge, mama nu'ĭ dă țiță.*

N. Gh. Ionescu, *înv. c. Mamornița* J. *Dorohoiŭ.*

* △ *Copilul, până a nu plânge, nu'l aplécă muma.*

V. Forescu, *c. Folticenĭ* J. *Suciava.*

* △ *Copilul, până nu plânge, nu capĕtă țiță.*

Gavr. Onișor, *prof. c. Bĕrlad*, J. *Tutova.*

Feciorlu carĭ s-nu plângă, nu'li da mă-sa țiță. [1]

Per. Papahagi, *Zweit. Iahres.*, p. 172.

[1] Copiluluĭ care nu plânge, nu'ĭ dă mă-sa țiță.

Vedĭ *Fecior*.

Adică până nu cerĭ, nimenĭ nimic nu-ţĭ dă. — (GOLESCU).

Cere şi ţi se va da. Daca vreĭ să aĭbĭ un lucru, şi dobândirea luĭ atîrnă de altul, cere'l, căcĭ necerut nu ţi se dă.

Quen nao falla, nao o ouve Deos. [1]
Prov. Port.

Cli nu pianghie, mancu tetta. [2]
Prov. Cors.

Han fær inkje, som inkje bed. [3]
Prov. Norv.

Aglámaian ciogiugá memé vizmezlér. [4]
Prov. Turc.

3063 Copilul, cu plânsorĭ dobândesce dĕmâncare.
IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 134.

Acelaş înţeles ca la No. 3062.

3064 *△De copil, copil e, dar cu nevésta să nu 'l laşĭ singur.
T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

Omul, şi dacă nu se pricepe la ceva bun, la cele rele tot îĭ dă în gând.

3065 *Copilul trebue să fie copil.
I. BĂNESCU, *prof.* J. *Roman.* — DIM. ZANNE, *Bucurescĭ*, J. *Ilfov.*

Nu e bine ca copilul să fie bĕtrâncĭos în gusturile şi gândurile sale.

Kinder sind Kinder. [5]
Prov. Germ.

Barn er Barn. [6]
Prov. Island.

I giovo a venta ch'a la fasso da giovo. [7]
Prov. Piem.

---

1) Cine nu vorbesce, Dumnedeŭ nu 'l aude.
2) Cine nu plânge, nu suge ţiţă.
3) Acela nu primesce nimic, care nimic nu cere.
4) De nu plânge băĭetul nu i se dă de mâncare (ţiţă). — Acest proverb mi s'a comunicat de d-l C. Maşu, student din Veles, Macedonia.
5) Copilul să fie copil.
6) Copilul e copil.
7) Tinĕriĭ la două decĭ (de anĭ) trebue să trăéscă ca tineriĭ.

3066 * △Copilul rĕŭ, blestemul lui Dumneḍeŭ.

M. Matebscu, înv. c. Moviliţa, J. Putna

Credinţă fórte rĕspândită în popor.

3067 *Copil cu minte şi babă frumósă.

**Nu s'a vĕḍut nicĭ babă frumósă, dar nicĭ doctoriĭ bune şi copil cu minte.*

M. Forescu, c. Folticenĭ, J. Suciava.

* △*N'a vĕḍut nimenĭ copil cu minte şi babă frumósă.*

G. P. Salviŭ, înv. c Smulţĭ, J. Covurluĭ.

Veḍĭ *Babă, Băĭet.*

Se ḍice despre lucrurĭ carĭ nu s'aŭ maĭ vĕḍut, carĭ nu pot fi; şi maĭ ales despre copiĭ, când se plânge unul că cutare copil nu e cu minte.

3068 * △Copil de suflet.

V. Alexandri, *Teatr*, p. 1626.— P. Ispirescu, *Basme* p. 89; *Rev. Ist.* II, p. 157.

Adică copil înfiat, numit *copil de suflet* pentru că după mórtea părinţilor sĕĭ adoptivĭ va îngrijì de sufletele lor, făcênd cele de lipsă pentru ca să li se ĭerte pĕcatele şi să mérgă de a dreptul în raiŭ.

3069 Să nu ĭeĭ în viéţă copil de suflet să crescĭ.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 130; III, p. 117.

**Copil de suflet să nu ĭeĭ,*
Taĭna să n'o spuĭ nevestiĭ,
Si prietinĭ de masă să nu aĭ.

Maior P. Budişteanu. c. *Bucurescĭ*, J. *Ilfov.*

Căcĭ nu sunt recunoscĕtorĭ şi la nevoĭe 'ţĭ sunt duşmaniĭ ceĭ maĭ marĭ. Infiind şi crescênd copiĭ carĭ nu sunt aĭ noştri uităm că, precum a ḍis Socrat: κακοὺς ποιῶν εὖ, θρέψαι λύκους, făcênd bine celor rĕĭ, nutrescĭ lupĭ.

Veḍĭ A. Pann, Edit. 1889, pag. 120—131.

3070 **Mila de la copil de suflet ca umbra de maracine.**

P. Ispirescu, *Basme*, p. 97.

Daca copiii, născuţi din carnea şi din ósele tale, sunt adeseorĭ nerecunoscĕtorĭ şi reĭ pentru părinţiĭ lor, dar încă ceĭ adunaţĭ de pe drumurĭ.

Vedĭ Ispirescu, Basme, pag. 88—97.

3071 * **Copil din florĭ** [1]).

Laurian & Maxim. I, p. 925. — Baronzi, p. 106. — S. Fl. Marian, *Nascere* p. 59. — *Preot* C. Bungeţianu, *înv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţi*.

Vedĭ *No. 5605.*

Adică copil pre care l'a născut fată nemăritată şi, prin extensiune, orĭ-ce copil natural.

Acest soiŭ de copiĭ pórtă, după localităţĭ, denumirĭ fórte variate şi anume: *'copil din florĭ, copil de pripaz, spurŭ*, fem. *spuróĭcă, urzicar, fecĭor de isbelisce, copil de lele, copil de căpătat, copil de la umbră* saŭ *proptéua garduluĭ, foachi* (Trans.) şi *bitongĭ* (Trans.).

Românul crede că aceştı copiĭ sunt de obiceiŭ cu mult maĭ talentaţĭ, maĭ deştepţĭ, maĭ isteţĭ, maĭ întreprinḑĕtorĭ şi maĭ frumoşĭ de cât mulţĭ dintre copiiĭ născuţĭ dintr'o căsătorie legiuita, dar tot de-odată şi maĭ desfrînaţĭ.

Intilnim o asemenea credinţă la diferite popóre şi maĭ ales la Francesĭ.

In lucrarea d-luĭ S. Fl. Marian, *Nascerea la Românĭ*, se va găsi un însemnat numĕr de credinţe şi de obiceiurĭ privitóre la *copiiĭ din florĭ*.

Vom spune numaĭ ca, la Românĭ, copilul natural a purtat în tot-dé-una numele mumeĭ sale, chiar când acésta a avut un bărbat şi copiĭ legiuiţĭ, dovadă: Ión Vodă *Arménul*, a căruĭ mumă era o Arménćă, soţia luĭ Sarpega, Petru *Rareş* [1]) şi Ale-

---

[1]) Inainte vreme cuvîntul *copil* se întrebuinţà, maĭ ales în Moldova, numaĭ pentru copiiĭ naturalĭ, pe când ceĭ născuţĭ dintr'o căsătorie legiuită se ḑicéŭ *fecĭorĭ*.

Fecĭoriĭ ce se vor nasce den călugăriţă, acela sunt *copiĭ;* nu vor mosceni nemică deutru averea mâne-sa. — *Pravila.* Vasile Lupu.

Acésta sĕ înţelége când cuconul cel suduit încă nu va fi osĕbit de tată-sĕŭ; iară de 'ĭ va fi fecĭor de suflet, saŭ de 'ĭ va fi *copil* atunce nu va putea să margă la giudeţ să 'şĭ plângă sudalma fecĭoruluĭ sĕŭ. — *Pravila.* Vasile Lupu.

Glava 207. — Când face neştine copil cu muĭarea luĭ ceea ce e blagoslovită pre lége, acela copil se chiamă *adevĕrat.*

Iară când ţine neştine muĭare în casa luĭ ne-blagoslovită, şi se culcă cu dînsa de faţă, de va face copil se chiamă *hireşĭ.*

Iară când sĕ culcă cu muĭare *afară* de casa luĭ, acela copil ce va face se chiamă *copil.*

Iară când va nasce copil şi nimenea nu scie care tată l'aŭ făcut, nicĭ cela ce l'aŭ sĕmĕnat, acela se chiamă *întunecat.* —*Pravila.* Mateĭ Basarab.

Aceştĭ din urmă copiĭ se numesc de Franceşĭ: *Enfant de la messe de minuit, qui cherche Dieu à tâtons.*

xandru *Lăpuşnénu*, fiul uneĭ Lăpuşnence. Intîlnim un obiceiŭ identic la Elinĭ şi la Romanĭ probă ḑicerile: Τῆς μητέρος ὡς αἰξ καλεῖται, Matris ut capra dicitur. [2])

Ce-va maĭ mult, la Românĭ, copilul din florĭ vine cu drepturĭ egale la împărţirea moştenireĭ rĕmasă de la mumă; dînsu póte fi legitimat prin căsătorie saŭ adoptat, cu formele cerute de lege.

La Evreĭ, în vechime, copiiĭ naturalĭ aveaŭ aceleaşĭ drepturĭ ca ceĭ legitimĭ dacă nu eraŭ născuţĭ din o servă saŭ o idolatră.

La Elinĭ copiiĭ naturalĭ făceaŭ parte din familie. In lipsă de copiĭ legitimĭ, eĭ nu moşteneaŭ Prin legitimaţie dobândeaŭ drepturĭ în succesiune.

La Francesĭ un tată póte recunósce un copil natural. Cu tóte ca un asemenea copil nu are nicĭ un drept asupra averiĭ părinţilor sĕĭ, a căror moştenitor nu este, i se recunósce calitatea de succesor neregulat.

La Prusacĭ copilul natural are tóte drepturile unuĭ copil legitim în succesiunea mumeĭ. Tatăl, care l'a recunoscut, îĭ datoréză o pensie de întreţinere şi educaţia până la 14 anĭ; are dreptul la a şésea parte din succesiunea acestuia dacă nu aŭ avut şi copiĭ legitimĭ.

La Austriacĭ copiiĭ naturalĭ moştenesc numaĭ pre mamă, dar cu aceleaşĭ drepturĭ ca copiiĭ legitimĭ.

Originea ḑiceriĭ *copil din florĭ*, este cam îndoĭósă şi putem alege între următórele versiunĭ.

1° Copil din florĭ, adică făcut printre florĭ, prin liveḑĭ şi nu în casă ca copiiĭ legitimĭ. În favórea acesteĭ versiunĭ avem şi ḑicerile: *copil de gard*, *copil de la umbră* saŭ *proptéua gardului*, *urzicar*.

Francesiĭ daŭ, în unele provinciĭ, copiluluĭ natural numele de *champi*, adică născut pe câmp.

2° Se ḑice copil din florĭ prin alusiune la fecĭóra care a născut din mirosul uneĭ florĭ.

«Intr'una din ḑile, domniţa poftind la o flóre frumósă, rugă pe róba-ĭ să ĭ-o aducă şi cum o mirosi, rĕmase însărcinată.» — *Flórea şi Florea*, DIM. STĂNCESCU.

Acéstă credinţă o întîlnim şi la Romanĭ, la carĭ vedem că Iunone atîngênd o flóre concepù pe ḑeul Marte.

Protinus herentem decerpsit pollice florem,
Tangitur; et tactu concepit illa sinu.

OVIDIU, *Fasti*, V. 255.

---

[1]) Să nu pue pre altul la Domnie, ci pre Petru Măjearul, ce l'aŭ poreclit Rareş, dupre numele muieriĭ ce aŭ fost dupĕ alt bărbat, tîrgoveţ din Hârlĕŭ, şi l'au chiemat Rareş. — Gr. Urechie, I, p. 190.

[2]) In spurios dictum videtur, quorum pater incertus est, eaque gratia a matre denominantur. — P. Manutiu.

Odinióră vechiĭ Elinĭ credeaŭ că ceĭ d'întâiŭ ómenĭ s'aŭ născut din stejarĭ şi din pietre, probă fabula luĭ Deucalion.

Οὐ γὰρ ἀπὸ δρυὸς ἐσσι παλαιφάτου, οὐδ' ἀπὸ πέτρης.
OMER. *Odis.*

Ex. quercubus ac saxis nati.
Prov. Lat.

Latiniĭ întrebuinţaŭ acéstă ḑicĕtóre în potriva ómenilor eşiţĭ din popor, şi a căror origină erà necunoscută, saŭ celor lipsiţĭ de orĭ-ce crescere, şi cruḑĭ la inimă.

3° La ţară maĭ ales, florile le pórtă tinĕriĭ ne-căsătoriţĭ. Copiiĭ născuţĭ în acest timp sunt făcuţĭ când ambiĭ parinţĭ eraŭ purtătorĭ de florĭ, saŭ eraŭ eĭ înşuşĭ florĭ nescuturate, şi de aceĭa, la ast-fel de copiĭ, li se ḑice *copiĭ din florĭ*, adică nevinovaţĭ ca şi florile, căcĭ sunt făcuţĭ din dragoste.

Acéstă din urmă versiune, care explică ḑicerea printr'un obiceiŭ românesc şi bine cunoscut, pare a fi cea maĭ probabilă. Sunt însă argumente destul de puternice in favórea celeĭ-l-alte versiunĭ, ast-fel că nu ne putem pronunţà într'un mod absolut pentru una din aceste treĭ soluţiunĭ, în lipsă uneĭ probe hotărîtóră.

3072 Dolofan de copil.

P. ISPIRESCU, *Unch. S'ăt.* p. 18; *Rev. Ist* III, p. 162.

Pentru un copil gros şi gras.

3073 *△A face pe copilul.

ANDREĬ MARINESCU, *înv. J. Argeş.*

A face pe naivul, pe nesciutorul şi cum ḑice Francesul: *faire l'enfant.*

3074 *Ca un copil de ţîţă.

IORD. GOLESCU. *Mss.* II. *Asem.* p. 61.

Veḑĭ *Ţîţă.*

Adică nepriceput, naiv, care nu scie nimica.

3075 Ca un copil cu ţîţa în gură.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 223.

* *Ca un copil la ţîţă.*

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 61.

Adică mulţumit, fericit.

3076 Ca copilul cu două ţîţe.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 223.

Adică în belşug.

COŞ

3077 *A fi tare în coş.

N*** *Bĕrlad*, J. *Tutova.* — Ion al lui Sbiera, *Pov.* p. 109.

A fi sdravăn, sănătos, puternic.

3078 *A rupe în coş.

A trage o bătae straşnică, sor cu mórtea.

3079 *A se rupe în coş.

A lucra cu sîrguinţă, a se prăpădi de prea multă muncă.

3080 *A fi rupt în coş.

I. Creangă., *Pov.* p. 261.

A fi prăpădit de fóme şi de sete.

COSIŢĂ

3081 *A împleti cosiţa albă.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 233; *Rev. Ist.* I, 229.

Vedĭ *Códă.*

A îmbĕtrâni remânênd fată.

«Intrase la grijĭ că o să-ĭ îmbĕtrânéscă fetele în vatră, şi o să *împletéscă cosiţa albă*, fără să pue pirostriile în cap». — P. Ispirescu, *Leg.* p. 233.

3081b Cusiţă lungi ş-minţi scurtă [1]).

Pericle Papahagi, *Zweit. Iahres.* p. 169.

Vedĭ *Plete, Pólă.*

Arată mintea cea slabă a muierilor.

3082 *Cosiţa-albă.

Fr. Dame, I, p. 294.

Poreclă ce se dă feteĭ care a îmbĕtrânit fără a se mărită.

---

1) Cosiţe lungĭ şi minte scurtă.

CÓSTĂ

Vedĭ *Pântece, Spin.*

3082 * △ **A bate la treĭ cóste.**

Laurian & Maxim. I, p. 125 & 953.—*Preot* C Bunoeţianu, *înv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţi*.

Vedĭ, *No. 4441.*

A bate fórte rĕŭ.

3083 * **A se bate în treĭ cóste.**

Andreĭ Marinescu, *înv.* J. *Argeş*.

A se bate ca o soréţă, [1] a alergà mult.

3084 * △ **A 'l luà din cóste.**

G. P. Salviŭ, *înv.* J. *Covurluiŭ*.

Cum iĭ vine maĭ greŭ.

3085 * △ **A 'şi dà cóste cu cine-va.**

Laurian & Maxim. I, p. 953.—G. Dem. Teodorescu, *Poes. pop.* p. 339.—G. Poboran, *inst. c Slatina.* J. *Olt.* — T. Codrescu, *Uricariu*, XXII, p. 99, *Doc.* XVIII[a] *Secol.*

△ *A 'şĭ dà cóstele cu cine-va.*

Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 83.

Vedĭ *Cot.*

1° A se înţelege în ascuns, în paguba dreptuluĭ, în contra cuĭ-va, şi în deobşte, a se înţelege, a se învoi, a se unì.

Nu gândi că 's tóte próste
Ca *să 'şĭ dè* cu tine *cóste*.

Curtea-Maha.

2° A se învecina şi a se hotărî.

«Care pîrăŭ sĕ rupe din zarea délului despre ţinutul Suceveĭ; şi vine alăturea cu moşia Buda, până în préjma vîrfuluĭ văeĭ Bradinii, şi până acolo *îşĭ daŭ cóste* Mogoseştiĭ cu Buda.» — Uricaru, XXII, p. 99.

3086 * △ **A avé cóstele lipite.**

G. Poboran, *inst.* J. *Olt.*

A fi lihnit de fóme.

---

[1] Un soiŭ de pesce.

3087 * △ **Gras de-ĭ numera côstele.**

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.* — T. Bălăşel, *înv. c. Ştefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

Slab de-ĭ numĕră côstele.

I. Creangă, *Pov.* p. 194 & 286.

* △ *Iĭ numĕră côstele de o poştă.*

G. P. Salviŭ, *înv.* J. *Covurluiŭ.*

Adică slab.

COT

3088 * △ **Când cotul sĕ lovesce, tôtă mâna patimesce.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 34. — Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.*

Adică când cârma sĕ vatămă, tôte părţile pătimesc. — (Golescu).
Când greşesce cine-va, saŭ când pĭerde ce-va, tot ce-ĭ aparţine suferă.

3089 **De côte-gole şi de maţe flămânde nime nu se vaită, (vaĭetă).**

Baronzi, p. 53. — Hinţescu, p. 39.

Vedĭ *Copil, Insurătôre, Măritat, Pĕr.*

Căcĭ de rele şi de nenorocire nu putem scăpà.

3090 * △ **A'i arĕtà (dà) cotul**

G. P. Salviu, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ.* — T. Bălăşel, *înv. c. Ştefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

Vedĭ *Coltuc.*

1° A 'şĭ bate joc de cine-va, după ce nu maĭ are nevoe de dînsul; a 'ĭ întôrce spatele.
2° A'ĭ respinge cererea.

3091 * **A fi un côte gôle.**

M. Canian, J. *Iaşĭ.* — I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

* *Côte gôle.*

Laurian & Maxim, I, p. 957. — P. Ispirescu, *Rev. Istor.* II, p. 158. — Caragiali, *Nopt. furt.* I, *sc.* 1. — A. Pann. *Edit.* 1889, p. 120; III, p. 111. — Hinţescu, p. 37. — Dr Gaster, *Lit. pop.* p. 218. — N Gane, *Nov.* II, p. 34. — Dna El. Sevastos, *Prov.* p. 175.

Vedĭ *Copil, Pĕr.*

A nu avé nimic, nicĭ măcar cu ce să se îmbrace.

Şi am venit aicĭ în vale.
Ca să vĕd un *cóte góle.*
De neveste fermecat,
De prăjină 'ncălecat...
N. Gane.

3092 * A 'şı dă cóte cu cine-va.

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.* — I. Caragiali, *apud. Damé,* I, p. 295.

Vedĭ *Cóstă.*

1° A se lovi cu cotul.

«Işĭ dedéŭ cóte şi rîdéŭ». — P. Ispirescu.

2° A fi în înţelegere, a se învoì, a se unì cu cine-va.
3° A trăi la un loc cu cine-va.

Când omul îşĭ *dedeà cóte* cu Dumneḑeŭ pe faţa pămîntuluĭ.» — D. C. Ollănescu, *Teatr. la Rom. p. 35.*

CRAC

3093 Iţı stă înainte cu cracii.
Ca ursu 'n spinarea vacii.

A. Pann, III, p. 37. — Hinţescu, p. 179.

Despre ceĭ obraznicĭ.

3094 * △ Lung în craci,
Bun de vacĭ.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.*

Se ḑice, în zeflemea, despre ceĭ lungĭ, ca să se arate ca nu sunt bunĭ de vre-o trébă maĭ de sémă.

CREER

Vedĭ *Cap.*

3095 Unde lipsesc crierii dîn cap, acolo covîrşesce códa peste cap.

Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.* p. 106.

Când stăpânul saŭ cel maĭ mare este lipsit de minte, sluga saŭ cel maĭ mic poruncesce.

3096 Unde creerĭ maĭ puţine, acolo voĭnicie maĭ mare.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 13.

Adică la ceĭ nebunĭ.— (Golescu).

Ne dă a înţelege că numaĭ cel lipsit de minte, e voinic în orĭ-ce împrejurare, neputêndu-şĭ da sémă de tóte primejdiile la care se expune.

3097 * △ A avé fum (céţă) în creerĭ.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A fi bét.

3098 * △ A nu avé creerĭ în cap.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Vedĭ *Cap.*

A fi lipsit de judecată, a fi prost.

CREŞTET

3099 * Din creştet până în tălpì.

Ion al lui Sbiera, *Pov.* 302.

Vedĭ *Călcâe, Cap.*

Cu totul, preste tot.

3100 * △ De te-aĭ pune în creştet, tot de géba.

Gavril Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ* J. *Vasluiŭ.*

Vedĭ *Cap.*

Orĭ ce veĭ face, nu veĭ isbutì, nu 'ţĭ veĭ atinge scopul.

CUR

Vedĭ *Cap, a Dormì, Frumos, Gard, Gură, Nas, Óla, Popă, Rufă, Seceră, Smerit.*

3101 * △ Tótă lumea are cur, dar maĭ cur al cuĭ sĕ vede.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 69.— Andrei Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.* — D. Drăgoescu, *c. Bucuresci*, J. *Ilfov.* — *Preot* C. Bungeţianu, *înv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţi.*

* *A cuĭ cur e maĭ mare?—A cuĭ sĕ vede.*

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

Adică tot omul pĕcătos, dar maĭ pĕcătos cel ce urméză pĕcatul dĕ faţă. — Golescu.

3102 * △ Să nu 'ţĭ daĭ curul pe mâna altuia.

Gavril Onişor, *prof.* J. *Tutova.*

Să nu te daĭ pe mâna altuĭa căcĭ e rĕŭ de tine.

3103 *Cu curul (curu) în două luntre.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 29.— Dr E. B. Mawr, p. 15.—Fr. Damé, I, p. 321. — I. Bănescu, *prof.* J. Roman.—Al. Beldiman, *Trg.* III, p. 419.

***Umblă cu curu în două luntre.*

I. Bănescu, *prof.* J. Roman.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce sĕ razimă când în unul, când în altuĭ (Golescu).

Intre eĭ aveaŭ nădejde a lucrà ş'a isbuti,
Interesul la Domnie, cu dînşiĭ a'l isprăvi,
Cu curul în două luntre, paremiea ce avem,
Mĕ tem să mi-l vĕḑ în baltă, cum pe ceĭ maĭ mulţĭ vedem.

Al. Beldiman.

Ḑicerea nóstră corespunde proverbuluĭ latin: *duabus sedere sellis.*

Juliu Cesar numise senator pe poetul Laberius. Cicerone, când acesta sĕ înfăţişă în Senat, nu vroi să 'ĭ facă loc ḑicênd: *reciperem te nisi anguste sederemus.* Marele orator da ast-fel a se înţelege că dictatorul prė înmulţė din cale afară, numĕrul senatorilor. Laberius însă rĕspunse îndată luĭ Cicerone: *atqui solebas duabus sedere sellis,* făcênd alusie la purtarea în doĭ perĭ, pre care o avusese M. Tullius în vremea resbeluluĭ civil.

Solone facuse, la Atena, o lege prin care lovė fórte aspru, pe aceĭ carĭ, în timpul rĕscólelor, se daŭ pe lângă tóte partidele. Ce pĕcat că o asemenea lege, nu se află şi pe la noĭ.

Tegnî o pê in due scarpe. 1)

Prov. Ligur.

Sich zwischen zwei Stühle setzen. 2)

Prov. Germ.

Sittia emillan twå stolar. 3)

Prov. Sved.

3104 Cine umbla cu curul în două luntri, în nicĭ una este.

Iord. Golescu, *Mss.* III, p. 79.

1) A ţine un picior în două încăcţăminte.
2) A se aşeḑă într'un două scaune.
3) Idem.

* △ *Cine şéde (umblă) cu curu în douĕ luntre pică (cade) în apă.*

Maior P. Budişteanu, *c. Bucuresci*, J. *Ilfov*.— E. I. Patriciu, *inv. c. Smulţi*, J. *Covurlui*.

Cu curu în douĕ luntre (luntriĭ) nu poţĭ şedé.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 73; III, p. 99. — Hinţescu, p. 41.

Nu póte omul să şadă (şédă) cu curul în douĕ luntriĭ.

A. Pann, I, p. 149. — Hinţescu, p. 131.

Nu âmblă cu curu in douĕ luntre.

C. Negruzzi, I, p. 250.

Nu şedé cu curul în douĕ luntre.

Reinsberg-Düringsfeld, II, p. 440.

Vedĭ *Luntre*.

Adică cine slujasce la douĕ slujbe, la nicĭ una se găsesce. (Golescu).

Cel care se rézĕmă când pe unul, când pe altul şi care, cum maĭ ḑice Românul, vreà să împace şi capra şi varza, nu face nicĭ o ispravă, şi nemulţumesce pre toţĭ.

Demeurer entre deux selles le cul à terre.

Prov. Franc.

No se pol tegnir el culo su do scagni. [1])

Prov. Venit.

Wer auf zwei Stühlen sitzen will, fällt oft mitten durch. [2])

Prov. Germ.

Between two stools the breech cometh to the ground. [3])

Prov. Engl.

3105 * △ Lesne douĕ-ḑecĭ şi cincĭ (cincĭ ḑecĭ, o suta) de bice (nuiele) la curu altuia.

Maior P. Budişteanu, *c. Bucuresci*, J. *Ilfov*. — E. I. Patriciu, *inv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ*.

1) Nu se póte ţine curul pe douĕ scaune.
2) Acel care vré să sté pe douĕ scaune, cade de multe orĭ între ele.
3) Intre douĕ scaune curul cade la pămînt.

Cincĭ sute de nuele lesne în spate la alţiĭ.

A. Pann, II, p. 12.

O sută de bice la curul altuĭa, ca nicĭ unul la curul nostru.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 10.

L'alt cincĭ sute de nuele
Lesne când nu guştĭ din ele.

A. Pann, *Fab.* I, p. 116.

Maghini nŏ sut-di çumădz pri truplu alăntui, di nŏ siñgură pre-amél. [1])

Pericle Papahagi, *Zweit. Iahres.* p. 168.

1° Adică cazna altuĭa noĭ nu o simţim, nicĭ ne pasă de ea, că pĕ noĭ nu ne vatĕmă. Sĕ ḑice pentru ceĭ cumpliţĭ (Golescu).

2° Pentru a se arĕtà că o trébă nu se face aşa uşor după cum se crede.

3° Lesne a sfătuì fără să ieĭ parte.

Veḑĭ A. Pann, povestea vorbiĭ, II, p. 5—14.

SLUGA OSÎNDITĂ

Un aga se necăjise
  Pe sluga'şĭ ce ĭĭ greşise
Şi a poruncit îndată
  Aci 'nainte'ĭ să'l bată,
Strigând: puneţi'l jos iute
  Şi iĭ daţĭ la tălpĭ cincĭ sute.
Aman Aga! ḑise sluga,
  Ascultă mĭ puţintel gura.
Judecata dumitale
  Este prea fórte cu cale,
Dar eŭ 's încă la 'ndoélă
  Şi am mare bănuélă
Că or n'aĭ mâncat bătae,
  Să sciĭ durerea cum tae,
Saŭ nu scii numĕrà bine,
  Şi poruncescĭ cum îţĭ vine.
Sutel'ale de nuele,
  Nu 's ce-va maĭ puţiutele!
Agao făcĕnd haz mare
  Iĭ dete, atuncĭ, ertare.

Pann, *Fab.* I, p. 116.

SNÓVĂ

Se povestesce că un boer, supĕrat pe un ţĕran de respunsul luĭ, a chemat o slugă şi 'ĭ a poruncit. Mĕĭ! Iea să 'mĭ aşternĭ pe ţĕrănoiul ĕsta la pă-

[1]) Maĭ bine o sută de ciomege pe trupul altuĭa, de cât unul singur pe al meŭ.

mînt şi să 'ĭ tragĭ douĕ şi ḑecĭ de loviturĭ la spate că el nu vreà să înţelégă ce 'ĭ spun eŭ; el pune vorbele mele la cur» Ţĕranul începe a rĕcni şi a se rugà: «Mĕ rog, cucóne, iértă-mĕ, că nu maĭ puĭ vorbele D-tale la cur.—Auḑĭ, bre?! Maĭ trage'ĭ douĕ-ḑecĭ şi cincĭ, că el ci-că nicĭ la cur nu pune vorbele mele! «Ţĕranul începe ïar a se rugà: Mĕ rog, cucóne! Iértă-mĕ că le puiŭ!—Maĭ trage'ĭ, bre, douĕ ḑecĭ şi cincĭ că, ïan auḑĭ, ci-că vorbele mele le pune la cur.» — P. G. Salviŭ.

3106 * △Curul nóptea vornic mare.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 30.— P. Ispirescu, *Rev. Ist.* II, p. 162.— Andrei Marinescu, *înv. c. Humele, J. Argeş.*

** Curul nóptea vornic mare,*
Că vorbesce singur tare.

Dim. Zanne, *arch.* J. *Ilfov.*

Adică fieş-care, la vremea sa, mare sĕ arată, şî că în pustietăţĭ şi ceĭ maĭ proştĭ marĭ sĕ arată (Golescu).

3107 Înfricoşază'ţĭ cusurul
Să nu 'ţĭ umple curul.

A. Pann, III, p. 53.

Înfrînéză 'ţĭ cusurul
Să nu 'ţĭ umple curul.

Hinţescu, p. 42.

Ameninţare pentru casul când nu ne vom opri din relc.

3108 Ieà din cur şî bagă 'n gură, şî pâzeà sá nu te spurcĭ.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p, 7.

** Ieà din cur şi bagă în gură şi ḑi că 'ĭ bucată bună.*

Maior P. Budişteanu, *c. Bucurescĭ, J. Ilfov.*

** △ Ieà din cur şi bagă în gură.*

T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ, J. Vâlcea.*

1° Adică mănâncă oŭ şî să nu te picĭ. Sĕ ḑice pentru cele urîte urmărĭ, cà piste putinţă a nu te molevsi dĕ ele (Golescu).
2° Să ḑice celor murdarĭ. — J. *Vâlcea.*
3° Mulţumeşte-te cu ce aĭ. — P. Budişteanu.

3109 *Dacă n'ai bătut cur mic,
Nu 'nfricoşà p'ăl voinic.

A. PANN, III, p. 53. — HINŢESCU, p. 41.

Nu te legà de omul puternic, dacă nu aĭ îndrăznit să lovescĭ pe altul maĭ slab.

3110 * △A fi cur bĕtrân.

A fi om în virstă.

3111 * △A duré în cur.

T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Olt.*

A nu 'ĭ păsà de altul.

3112 *Bate curul, că sĕ învaţă capul.

I. BĂNESCU, *prof.* J. *Roman.*

* △*A trage (a dà) bătaie la cur, ca să vină mintea la cap.*

LAURIAN & MAXIM, I, p. 124. — T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Stefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

**Dăĭ la cur ca să se sue mintea la cap.*

ALFRED JUVARA, *Bĕrlad*, J. *Tutova.* I. BĂNESCU, *prof.* J. *Roman.*

* △*Dă 'ĭ la cur să 'ĭ fugă mintea la cap.*

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Dă 'ĭ cu nuĭao la cur, să 'ĭ vie mintea la cap.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* III, p. 155.

Vedĭ *Copil.*

A bate pre cine-va pentru o greşală.
Se ḑice maĭ ales despre copil, care numaĭ cu pedépsa se cumintesce şi sĕ îndreptéză.

3113 * △A fi cur greŭ.

T. BĂLĂŞEL, *înv*, J. *Vâlcea.*

A fi gras.

3114 *Iĭ jócă curul ca o mărgea.

I. BĂNESCU, *prof.* J. *Roman.*

Despre omul ne astâmpĕrat.

3115 *Par 'că are argint-viŭ în cur.

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.* — *Maior* P. Budiştkanu, *c. Bucurescĭ* J. *Ilfov.*

Acelaş înţeles ca la No. 3114.

3116 *△A şedé cu curu 'n cenuşă.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A fi leneş. Se ḑice maĭ ales femeilor.

3117 *△Îĭ pute curu a usturoiŭ.

E. I. Patriciu, *înv, c. Smulţi,* J. *Covurluĭ.*

Veḑĭ *Usturoiŭ.*

Are ce-va pe consciinţă.

3118 *△A fi cur gros.

T. Bălăşel, *înv,* J. *Vâlcea.*

A fi îmbuĭbat.

3119 *△Nu'ĭ ajunge curul de calcăe.

G. P. Salviŭ, *înv.* J. *Covurluĭ.*

Are multe treburĭ şi nu se maĭ póte odihni.

3120 *△A pune seŭ la cur.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A'ĭ merge bine, a face avere.

3121 *△A fi cu c . . . t la cur şi a ḑice că e seŭ.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A fi sĕrac şi prost şi a te crede lucru mare.

3122 *A strînge din cur.

De frică,

3123 *△A se sculà cu curu 'n sus.

*△*S'a sculat hursus, cu curu 'n sus.*

V. Forescu, *c. Dorna,* J. *Suclava.*

Se ḑice despre omul care se supĕră de orĭ-ce, chiar şi fără pricină bine cuvîntată, care stă tot fără chef şi posomorît.

3124 *Curu eĭ (luĭ) si patru banĭ,
Şi-o căruţă de ţiganĭ.

Maior P. BUDIŞTEANU, J. *Ilfov.*— Dr S. C. *Bêrlad*, J. *Tutova.*

Pentru cel nepăsător. Există şi o altă variantă care nu se póte dà.

3125 *A fi cur şi vale.

Se ḑice de omul nechibzuit, cheltuitor fără nicĭ o socotélă. Se aude în Moldova.

3126 * △ A se pune în cur şi în cap.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* I, 234.— LAURIAN & MAXIM, I, p. 428.—FR. DAMÉ, I, p. 321. — GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Bărlad*, J. *Tutova.*

**A se dà, în cur şi în cap.*

LAURIAN & MAXIM, I, p. 1001.— FR. DAMÉ, I, p. 192.

Veḑĭ *Picĭor.*

A 'şĭ pune tóte puterile, a face totul, a întrebuinţà tóte mijócele pentru a isbutì.

«De te-aĭ pune *în cur şi 'n cap* tot de géba.»

3127 * △ A pune curul pentru altul.

T. BĂLĂŞEL, *inv.* J. *Olt.*

A lua apĕrarea cuĭ-va fără folos.

3128 *Îşĭ face singur sunet curul.

E. I. PATRICIU, *inv* J. *Covurluiŭ.*

1° Când unul prost făcênd ce-va maĭ de nimica, se laudă pe tóte căile că a făcut o mare ispravă.

2° Când unul caută să svonéscă un lucru care n'ar trebui să se maĭ audă.

3129 * △ C'o mână culege ştir, cu alta se scarpină 'n cur.

T. BĂLĂŞEL, *c. Ştefănescĭ, inv.* J. *Vâlcea.*

Se ḑice femeilor leneşe, murdare şi tăndălóse.

Acéstă ḑicere se află într'un cântec de horă, cules în judeţul Vâlcea.

Harnică, nevasta mea,
Harnică, naiba s'o ïea!
C'o mână culege ştir,
Cu alta se scarpină 'n cur,
Să se facă ştiru bun,
Să 'ĭ placă ş'ăluĭ bĕtrân!

3130 * △ A ajuns curul cap.

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Stefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

* *Vaĭ de ţéră când ajunge curul cap şi l... pârcălab.*

I. BĂNESCU, *prof.* J. *Roman.* — *Maior* P. BUDIŞTEANU, J. *Ilfov.*

Veḑĭ *Sat.*

Când ceĭ proştĭ ajung maĭ marĭ şi ne daŭ poruncĭ; când cel prost învaţă pe cel cu minte.

3131 * △ A merge cu curu înapoi.

M. CANIAN, J. *Iaşĭ.* — *Maior* P. BUDIŞTEANU, c *Bucurescĭ*, J. *Ilfov.*

Veḑĭ *Rac.*

A dà îndĕrĕt, a nu isbutì.

3132 * A rĕmâné cu curu pe ghéţă.

1° Inşelat în aşteptările sale.

2° Sărac cu desăvîrşire.

La Francesĭ ḑicĕtórea *être à cul*, se apropie de a nóstră, şĭ are o originá destul de curiósă pentru a merità ca să o reproducem aci.

In Evul-Mediŭ studenţiĭ de la Universitatea din Paris şedéŭ, în clase, jos, pe pae. Fie-care se sculà, când i se puné vre-o întrebare, şi dacă nu puté rĕspunde se aşeḑà la locul luĭ, cea ce se numia *être à cul* saŭ *être mis de cul*, precum se vede în acéstă frasă din Rabelais, Cart. II: «Il tint contre tous les régents et orateurs et *les mit de cul.*»

3133 * △ Hăpa 'n sus, cur betrân,
Că la ïérnă să 'ţĭ daŭ fîn.

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Stefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

Se ḑice persónelor bĕtrâne şi cu deosebire celor ce se scolă anevoïe.

3134 *A fi cu curu mare.

A. Pann, I, p. 160. — Hințescu, p. 118.

A se ține mândru, a se crede.

3135 * △ A pune curu la tînjala.

T. Bălășel, înv. J. Olt.

A se pune pe lucru strașnic.

3136 * △ A se ține de curul cuĭ-va.

A'l urmărì, a nu'l slăbì, a nu se despărțì de dînsul.

3137 * △ A dà din cur sa esĭ din ĭernă.

T. Bălășel, înv. c. Ștefănescĭ, J Vâlcea.

A te pune pe muncă dacă vreĭ să scapĭ de sărăcie.

3138 * △ A nu avè loc de curul cuĭ-va.

T. Bălășel, înv. c. Ștefănescĭ, J. Vâlcea.

A nu lăsà pre cine-va în pace, a'l vorbì de rĕŭ.

3138b * △ A se frecà de curul cui-va.

Acelaș înțeles ca la No. 3138.

DEGET

Vedĭ *Bețiv, Dumnedeŭ, Gol, a Jucà, Mare, Mĭere, Raiŭ, Sóre, Vorbă.*

Domnul T. Bălășel, învĕțător, ne-a comunicat următórele credințe și datine culese în județul Vâlcea.

De degetul cel mic se légă, la morțĭ, o para, cu care mortul are să plătéscă la vămile văzduhuluĭ.

Buricele degetelor se jupóe, când vedĭ pe altul făcêndu'șĭ neputințele. Ca să scapĭ de acéstă jupuială trebue să sufli în deget și să dicĭ:

Mâĭnele mele ca tunul
Curul tĕŭ ca cĭurul

Când lovescĭ pre cine-va cu degetele în ochĭ, cel lovit să'țĭ sufle în degete, că'ĭ trece îndată.

Celuĭ ce șĭ trosnesce degetele i se dice că are amorezĭ.

Popilor numaĭ degetul cel mic li se vede din iad.

Peste degetele mâneĭ drepte fetele pun de trece salamandrița ca să pótă cóse rîurĭ frumóse pe cămășĭ.

3139 *Îĭ întinḍı degetul şi 'ţĭ cere mâna.

I. G. Valentineanu, p. 32. — I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

**Daĭ un deget şi 'ţĭ ieà mâna tótă.*

Da Z. J., *c. Fedeşti*, J. *Tutova.*— *Maior*, P. Budişteanu, *c. Bucurescĭ*, J. *Ilfov.*

Se ḍice despre cel lacom, şi obraznic

Si digitum porrexeris, manum invadet. [1])

Prov. Lat.

Si vous lui donnez un pied, il en prendra quatre.

Prov. Franc.

Al villano, se gli porgi il dito, ei prende la mano. [2])

Prov. Ital.

Wenn man Einem den Finger giebt, so will er gleich die ganze Hand. [3])

Prov. Germ.

Give a clown your finger and he'll take your whole hand. [4])

Prov. Engl.

3140 Degetele să 'mĭ trăĭască, inele multe.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p 88.

* △*Degetele sà 'mĭ tràiascà, inele 's multe.*

Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.*

* △*Degetul sà 'mĭ tràĭascà.*

Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.*

1° Sĕ ḍice când nu vrem să scim dĕ cele maĭ próste, dĕ cele ce nu ne plac. (Golescu)

2° Când pĭerde cine-va un om şi vré să se arate că nu 'ĭ pare rĕŭ ḍice: *eŭ să traesc că am să fac altul*, saŭ: *degetul să-mĭ trăĭéscă.* — J. *Argeş.*

---

1) De 'ĭ întinḍĭ degetul, apucă mâna.
2) Ţĕranul, de 'ĭ întinḍĭ degetul, apucă mâna.
3) Când sĕ dă cuĭ-va degetul, vré îndată mâna tótă.
4) Daţĭ ţĕranuluĭ degetul vostru şi vĕ va luà mâna tótă.

3141 Al meu deget sa 'mı traıasca, alt inel în loc.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p 2.

Vedĭ *Scaun.*

Sĕ ḑice când nu ne pasă dĕ ceea ce am pĭerdut, cum nevasta dĕ bărbat, şĭ bărbatul dĕ nevastă (Golescu).

3142 * △ Cincı degete sunt la o mână, şi unul cu altul nu se potrivesc.

A. Pann, *Edit.* 1889, p 103 ; II, p. 80. — P. Ispirescu. *Rev. Ist.* II, p 149. — H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea*, J. *Dorohoĭ.*

Cincĭ degete la o mână, împreună născute, împreună crescute, şĭ unul cu altul nicĭ cum sĕ potrivesce.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 84.—

* *Cincĭ degete sunt la o mână şi unul cu altul nu s'asémĕnă.*

Hinţescu, p. 44. — *Maior* P. Budişteanu, *c. Bucurescĭ*, J. *Ilfov.*

* △ *Cincĭ degete la o mână şi nu sémĕnă unul cu altul.*

Baronzi, p. 53.—*preot* C. Bungeţianu, *înv. c Cosovĕţ*, J. *Mehedinţĭ.*

* △ *Sunt cincĭ degete la o mână şi nu samînă tóte unul cu altul.*

I. Creangă, *Pov.* p. 19. — Ilie Trifu, *elev sc. înv. Bucurescĭ.*

* △ *Cincĭ degete la o mână şi nu se asémĕnă unul cu altul.*

Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.*

△ *Cincĭ degete sunt la o mână dar nu se potrivesc.*

Semin. Buc. cl. VIII *prin* Petre Gârbovicĕnu *prof.*

Cincĭ degete sunt la o mânĭ şi nu se potrivesce unul cu altul.

IDEM. *Calend. Român.* 1892

* △ *Cincĭ degete sunt la o mână şi nu sémĕnă (samĕnă) unu cu altu (dar ómeniĭ).*

AL. DUMITRESCU, p. 126.—G. P. SALVIU, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluĭ.*

* △ *Are omul cincĭ degete la o mână şi nu sunt tóte de o potrivă.*

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Ştefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

* △ *Cincĭ degete's la o mână, şi nu's tóte ca una.*

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ* J. *Covurluiŭ.*

Ţinţĭ dzédili tu mună, ş-un cu-alantu nu sunt ună. 1)

PERICLE PAPAHAGI, *Zweit. Iahres.* p 155.

Toţĭ zăzĕti nu scu ĭednac. 2)

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter*, I, p. 15.

Veḑĭ *Om.*

Arată neasemĕnarea ómenilor şĭ maĭ ales a fraţilor (GOLESCU). Dacă degetele care sunt la aceeaş mână nu se asémĕnă, cu atât maĭ puţin ómeniĭ care sunt crescuţĭ în diferite modurĭ, şi aŭ fire deosebite; se ḑice maĭ ales despre fraţĭ.

«Era odată o capră, care avé treĭ ieḑĭ. Iedul cel mare şi cu cel mijlociŭ daŭ prin băţ de obraznicĭ ce eraŭ: ĭară cel mic, erà harnic şi cu minte. Vorba cea : *sunt cincĭ degete la o mână, şi nu samînă tóte unul cu altul*».—CREANGĂ.

Les doigts d'une main ne s'entresemblent pas.

Prov. Galic. Mss. XV·e Siècle.

Tutte le dita non son pari 3)

Prov. Ital.

Los dedos de la mano no son iguales. 4)

Prov. Span.

1) Cincĭ degete (sunt) la o mână, şi unul cu altu nu sunt (tot) una.
2) & 3) Tóte degetele nu se asémĕnă.
4) Degetele de la mână nu se asémĕnă.

3143 * △ Lung în dejte,
Bun de cleşte;
Lung în craci,
Bun de vaci.

G. P. Salviu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ*.

Să ḑice, în zeflemea, despre ceĭ lungĭ, ca să se arate că nu sunt bunĭ de nicĭ o trébă maĭ de sémă.

3144 * △ Te lovescĭ la un deget şi te dóre trupul tot.

T. Bălăşel, *înv. c. Ştefănescĭ*, J. *Vâlcea*.

Şi de cel maĭ mic lucru al nostru ne pare rĕŭ.

3145 Degetul cel mare cu mult maĭ mic sĕ vede dĕ cele-l-alte.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 88.

Adică cel mare maĭ mic sĕ'nţelege, că la toţĭ slujasce. — Golescu.

3146 * △ L'o cumpĕrat cu cincĭ degete ş'o cătătură rea.

Catriniu, *stud. c. Bădiu*, J. *Vasluiŭ*.

Adică a furat lucrul.

3147 Carĭ dzédit va tal̄lı, di nu va ti dóră? [1])

Pericle Papahagi. *Zweit. Iahres.* p. 155.

Nicĭ pe unu, căcĭ tóte sunt trebuincĭóse.

3148 * Nu sunt numaı cu deştu (degetu) în gură, ci cu mâna tótă.

A. Pann, I, p. 162. — Hinţescu. p. 44. — *Maior* P. Budişteanu, c. *Bucurescĭ*, J. *Ilfov*.

Am credut că e cu degetul în gură, şi când colo el erà cu mâna tótă.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 231.

1° Dice săracul mândru. — A. Pann.
2° Adică de tot prost.

---

[1]) Ce deget vreĭ să taiŭ, să nu te dóră?

3149 *△A stà cu degetul (degetile) în gura.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 257.—*Maior* P. Budişteanu, J. *Ilfov.* — Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 61.

***A fi cu degetul în gură.*

Baronzi, p. 44.—T. Bălăşel, *inv.* c. *Ştefănesci*, J. *Vâlcea.*

***A pune degetul în gură.*

M. Canian, *publ.* J. *Iaşĭ.*

1° A nu munci, a stà cu mânele în sîn fără a face nimica.

«Eŭ socotesc, mărite împĕrate, că cel ce a făcut o asemenea vitejie, nu creḍ să se fi culcat pe urechia aĭa, şi să fi stat aşa *cu degetul în gură* după ce a ucis pe smeĭ.... trebue să fi luat el vr'un semn cu care să dé la ivélă vitejia luĭ.» — P. Ispirescu.

2° A fi nătărăŭ.

3° A fi sĕrac.

3150 *A rĕmas cu degetu în gură ca tăunul (musca) cu paiu în cur.

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.* — *Maior* P. Budişteanu, c. *Bucurescĭ*, J. *Ilfov.*

Adică păcălit, prost.

3151 *A rĕmâné cu degetul.

A. Pann, I, p. 133.

**△A ajunge (fi) ca degetul.*

T. Bălăşel, *inv.* c. *Ştefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

**△A ajunge (fi) cu degetul.*

G. P. Salviu, *inv.* c. *Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Adică sărac, lipit pămîntuluĭ.

S'ars, s'a stins într'un ceas.
Numaĭ *cu deştul* a rĕmas.

A. Pann.

3152 *Numaĭ cu degetu.

Adică săracă, fără ẓestre.

A luat'o numaĭ cu degetu, și cum se maĭ dice: *numaĭ cu cămașa pe dînsa.*

3153 *Maı bine sa pıerḑı un deget de cât mâna tótă.**

Maior P. Budișteanu, J. *Ilfov.*

Adică maı bine să pĭerḑĭ ce-va de cât întregul, un singur copil de cât pe toțĭ s. c. l.

Membrum perdere præstat quam totum corpus. [1])

Prov. Lat.

I vâ nû piede on bresse qui tot l'coirps. [2])

Prov. Wallon.

L 'è méi perdr un dì che una man. [3])

Prov. Romanș.

Besser den Arm brechen, als den Hals. [4])

Prov. Germ.

3154 *Isĭ dau cu degetele în ochĭ.

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

Cértă între prietinĭ.

3155 *Incérca marea cu degetul.

P. Ispirescu, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 170.

Vedĭ *Mare.*

Incércă lucrurĭ peste putință.
Acéstă variantă se va adaogă celor dejà date la No. 855.

3156 *Nicĭ la degetul cel mic nu te puiŭ (pune, ajunge).

A. Pann, I, p. 54.— E. I. Patriciu, *inv. c. Smulți*, J. *Covurlui.*— G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

**Nicĭ la degetul cel mic.*

P. Ispirescu, *Leg.* p. 352 — Dra Didina Zanne, *Bucuresci*, J. *Ilfov.*

A fi lăsat la degetul cel mic.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 233.

---

1) Maĭ bine să pĭerḑĭ un mădular de cât tot corpul.
2) E maĭ bine să pĭerḑĭ un braț de cât tot corpul.
3) E maĭ bine să pĭerḑĭ un deget de cât o mână.
4) Maĭ bine să pĭerḑĭ brațul de cât gâtul.

* △ *Nu 'l schimb nicĭ pe degetul meŭ cel mic.*

Gav. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ, J. Vasluiŭ.*

Arată mică însemnătate a unuĭ lucru, a uneĭ persóne, şi cât de puţin o preţuim faţă cu alta.

Nu 'l schimb nicĭ pe degetul meŭ cel mic, adică nu mĕ daŭ pe dînsul.

«Crinii şi viorelele rĕmăseseră pe jos, şi *nicĭ la degetul cel mic al eĭ nu le puneà.*» — P. Ispirescu.

3157 * △ **Nicĭ la vîrfu degetuluĭ.**

G. Poboran, *inst. c. Slatina,* J. *Olt.*

Acelaş înţeles ca la No. 3156.

«Nu te scriŭ *nicĭ la vîrfu degetuluĭ.*

3158 * **A numĕrà pe degete.**

Numaĭ pe deşte
Orĭ-ce socoteste.

A. Pann, I, p. 170.

A fi prost, a fi lipsit de orĭ-ce învĕţătură.

3159 * △ **Iĭ numerĭ pe degete.**

Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraş.* p. 188. — T. Bălăşel, *inv. c. Stefănesci,* J. *Vâlcea.*

Sunt puţinĭ la numĕr.

3160 * **Nu scie să 'şĭ numere degetele.**

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

E fórte prost.

3161 * **A scăpà un lucru p' intre degete.**

V. Alexandri, *Teatr.* pag. 1593.

* *I'a trecut p'intre degete.*

A pĭerde un lucru pe ne-aşteptate, fără a se puté împotrivi, şi când credeam că am pus stăpânire pe dînsul.

«Cum să fac?... Zestrea eĭ 'mĭ scapă *p'intre degete*». — V. Alexandri.

Il lui a glissé entre les doigts.

Prov. Franc.

3162 * △Ce'ı trece p' iutre degete,

S. Mihăilescu, *Sezăt.* II, p. 73.— G. P. Salviu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Adică puţin şi fără voiea luĭ.

«*Ce-ĭ trece p'între degete* dă şi stăpânuluĭ.» —Sezătorea.

3163 * △A scie pe degete.

M. Canian, J. *Iaşĭ.* — G. Podoran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

*A scie pe vîrful degetelor.

D-ra A. J. *c. Bârlad.* J. *Tutova.*

Adică fórte bine.

Latinii ḑicéŭ despre ce-va fórte bine lucrat: *factus ad unguem*, prin alusie la obiceiul pre care 'l avéŭ lucrătorii de a trece unghia degetuluĭ pe d'asupră rosturilor bucăţilor de marmoră împreunate, pentru a 'şĭ dà sémă daca aceste eraŭ bine apropiate şi nu rămăsese părţĭ maĭ ridicate.

Savoir sur le bout du doigt.

Prov. Franc.

3164 *A (se) ascunde (dà) după deget.

Baronzi, p. 48.—Fr. Damé, I, p 97.—*maior* P. Budişteanu, *c. Bucurescĭ*, J. *Ilfov.*—Ics. *Paloda* XIV, No. 27. — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

1° A da argumente próste, a se scusà fără dibăcie.
2° A îndosi ce-va.—E. Patriciu.

3165 * △A dà după deget.

T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ*, J. *Vâlcea.*—G. Podoran, *inst.* J. *Olt.*

A biruì pre cine-va în avere, cinste saŭ slujbe.

3166 * △Pâuă va dà diu deget.

Em. Popescu, *înv. c. Ciocănescĭ-Mărgineni*, J. *Ialomiţa.*

Se ḑice despre omul sîrguitor şi care nu 'şĭ póte atinge scopul: «Alérgă *până va dà din deget* şi tot el »

3167 * △ Cât va dà din deget.

Andreĭ Marinescu, înv. c. Humele, J. Argeş.

Adică cât va fi, cât va trăì

Sunt uniĭ ómenĭ carĭ vrênd să arate că fără eĭ nu se póte face nimica ḑic: *cât voĭ dà eŭ din deget*, n'are să se întîmple nimic.

3168 A bate cu degetul.

Enachi Kogălniceanu, *Letop. Mold.* III, p. 241.

In semn de amenințare.

«Erà om de trébă şi învĕţat, şi agiuns de minte, care stând treĭ ḑile în vederea noroduluĭ, aŭ trecut şi Sultan Mustafa împĕratul tiptil, şi vĕḑêndu'l *bătea cu degetul* ḑicênd: duşman, dând şi bacşiş la Eniceriĭ cariĭ îl păziaŭ.» — Enach. Kogăl.

3169 * △ A se trage cu cine-va în degete.

Laurian & Maxim, I. p. 1031. — I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.* — Fr. Damé, I, p. 345. — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

A trage degitu cu cine-va.

Laurian & Maxim, I, p. 1034.

A se împotrivì cuĭ-va, a se luà la cértă, a se judecà cu cine-va.

3170 * A fi arĕtat cu degetul.

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman,* — A. Pann, I, p. 111.

A se face de rîs prin purtarea sa.

Din potriva, la Elinĭ şi la Romanĭ a fi arĕtat cu degetul, însemnà: a se bucurà de o mare reputaţie.

Totum numeris hoc tui est
Quod monstror digito prætereuntium.
Oraţiu.

3171 * △ A 'şi băgà degetul în cur.

T. Bălăşel, *înv. c. Ştefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

A şedé de gébă, fără lucru.

3171 b. * A purta lumea pe degete.

I. Creangă, *Pov.* 190 & 267. — Fr. Damé, I, p. 344.

* △ *A purtà pe degete.*

Maior P. Budişteanu, J. *Ilfov.*— M. Canian, J. *Iaşi.* — Fr Damé, III, p. 300. — G. Poboran, *inst c. Slatina* J. *Olt.*

* *A învìrti dupà (pe) deget (degete).*

G. Poboran, *inst., c. Slatina*, J. *Olt.*

Vedĭ *a Jucà.*

1° A purtà cu vorba, cu minciunile şi după plac.

«Eŭ ţi'oiŭ arĕta-o pe unde se ascunde, iară tu să mĭ-o prindĭ, cum ţi-ĭ meşteşugul, şi să'ĭ strîmbĭ gâtul o lécă, să se învețe de altă dată *a maĭ purtà lumea pe degete.*» — I. Creangă, *Pov.* p. 267.

2° A duce după placul sĕŭ.

«Crede-mĕ că să aibĭ tu puterea mea, aĭ vînturà ţările şi mările, pămîntul l'aĭ dà de a dura, lumea acésta aĭ purta-o uĭte aşa, *pe degete,* şi tóte ar fi după gândul tĕŭ — I. Creangă, *Pov.* p. 190.

3172 **A suge ce-va din degete.**

Laurian & Maxim, I, p. 1031.— Fr. Damé, I, p. 345.

A imaginà, a închipuì un lucru.

3173 * △ **A pune degetul pe rană.**

Da E. B. Mawr, p. 103. — T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ,* J. *Vâlcea.*

* *A pune degetul pe bubă.*

Maior P. Budişteanu, *c. Bucurescĭ,* J. *Ilfov.* — I. Negruzzi, *Conv. Liter.* XII, p. 17.

Vedĭ *Bubă.*

A atinge punctul dureros, a lovì pre cine-va unde 'l dóre, a arătà rĕul fără ocol.

3174 * **A 'şi linge degetele.**

Vedĭ *Buză.*

De bun ce e. A mâncà un lucru cu mare plăcere. A mâncà totul şi a maĭ dorì dintr'acelaş lucru.

3175 * △ **A lins la mĭere de pe degete până ce şi le-a mâncat.**

M. Lupescu, *înv. c. Broscenĭ,* J. *Sucĭava.*

Vedĭ *Mĭere.*

De prea mare lăcomie îşĭ face de cap.

3176 *A 'şĭ muşcà degetele.

I. Creangă, *Pov.* p. 294. — Fr. Damé, III, p. 77.— G. Pobornan, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Veḑĭ *Pumn.*

1° De supěrare, de părere de rěŭ, de căinţă, de cĭudă, de ruşine.

2° De nerăbdare.

In legenda Asiriană, *Scoborîrea în iad a mareĭ zeiţe Istar*, citim: «Umilită, lovindu 'şĭ fruntea şi *muşcându 'şĭ degetul cel mare....*

3177 A 'şı muşcà degetele.

S. I. Grossman, *Dict. Germ.* p. 136.

Veḑĭ *Unghĭe.*

A fi sgîrcit.

3178 *△A nu avė nicĭ cu degetul ce face.

T. Bălăşel, *inv. c. Stefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

Se ḑice în glumă, de lucrurĭ slabe.

Când face câte cine-va un lucru slab, în glumă săteniĭ ḑic, că cutare a făcut un lucru de *nicĭ cu degetul n'aĭ ce 'ĭ face*, adică nicĭ cu degetul nu 'l poţĭ sfărîma.

3179 A avė degete lungĭ.

Laurian & Maxim, II, p. 226.

A fi cu degetele lungĭ.

Laurian & Maxim, II, p. 199.

Veḑĭ *Mână, Unghĭe.*

A fi hoţ, şi maĭ ales hoţ de casă.

3179b. *A pune degetul.

T. Codrescu, *Uricar*, XX. p. 88.

A iscăli.

3180 *△A'l strânge de degetul cel mic.

T. Bălăşel, *inv. c. Stefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

A fi epileptic.

Când cine-va are un atac de epilepsie obiceĭul poporuluĭ este de a 'l strânge de degetul cel mic, creḑênd că cu acĕsta îl face a 'şĭ venì în fire maĭ de grabă.

In Evul-Mediŭ, în Franța, cioclii eraŭ datorĭ să musce, şĭ chiar să rupă cu dinții, degetul cel mic de la morțĭ, păzându-se ast-fel ca un om, căḑut în catalepsie, să fie îngropat de viŭ. De la acest obiceiŭ vine numele de *croque-mort* care se dă ciocliilor până în ḑiua de astăḑĭ.

DINTE

Veḑĭ *Bărbat, Cap.* XXI, *c. Dinte, Inimă, Limbă, Lulea, Lună, Muiere, Părinţĭ, Póla, Sóre, Stea.*

3181 * △ Maĭ aprópe dinţiĭ
Decât (ca) parinţiĭ.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 43.— ANDREĬ MARINESCU, *inv. c. Humele*, J. *Argeş.* — *Preot* C. BUNGEŢIANU, *inv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţi.* — G. MADAN, *c. Truşeni*, J. *Chişineŭ*, *Basarabia.*

Îs maĭ aprópe dinţiĭ
Decât părinţiĭ.

I. CREANGĂ, *Amint.* p. 11.

Veḑĭ *Cămaşă, Genuchiŭ, Pele.*

Adică maĭ mult n'e milă dĕ noĭ dĕcât dĕ însuşĭ părinţiĭ noştrĭ (GOLESCU).

«Orĭ mĭ-or dà feciorii după mórte de pomană orĭ ba, maĭ bine să-mĭ daŭ eŭ, cu mâna mea. Că, orĭ-cum ar fi, tot *îs maĭ aprópe dinţiĭ de cât părinţiĭ.* S'aŭ vĕḑut de acestea! —I. CREANGĂ.

Vechiĭ Eliniĭ ḑicéŭ: *piciorul e maĭ departe de cât genuchiu.*

È più vicino il dente che nissun parente [1]).

Prov. Ital.

Ieder ist sich selbst der nächste [2]).

Prov. Germ.

3182 * △ Dintele minţiĭ la muiere tocma (tocmaĭ) dupa mórte iese.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 89.— HINŢESCU, p. 112.— ANDREĬ MARINESCU, *inv. c. Humele*, J. *Argeş.*— Dr GASTER, *Lit. Pop.* p. 217.

---

[1]) Maĭ aprópe e dintele de cât orĭ-ce rudă.
[2]) Fie-care este sie-şĭ maĭ aprópe.

Adică muĭerea după mórte dobândesce minte (Golescu).

Cu alte cuvinte, femeile sunt fără minte, pe ele le póte înşelà orĭ şi cine.

3183 Se plânge ca n'are dinţı,
Ş'apoĭ róde la cojiţĭ.

A. Pann, III, p. 92. Hinţescu. p. 46.

Se ḑice despre cel sgârcit, care nu se îndură să dé altora nicĭ măcar lucrul ce'ĭ este nefolositor.

3184 N'are dinţĭ sa ródă pânea, şi'ĭ cere inima mere acre.

A. Pann, III, p. 150.

Veḑĭ *Inimă.*

Se ḑice despre omul bĕtrân care tot poftesce la lucrurĭ ne potrivite pentru vîrsta şi puterile luĭ.

3185 Când n'avém în gură dinţı
N'avém atuncĭ în cap minţĭ.

A. Pann, III, p. 147.

Când n'avem în gură dinţĭ,
N'avem atuncĭ în cap minţĭ.

Hinţescu, p. 118.

Veḑĭ *Copil.*

Adică când eram copil. A doua variantă se póte aplicà şi bĕtrânilor.

3186 Dintele când te dóre, cu cleştele se domóla.

Iord. Golescu, *Mss*, II, p. 89.

Veḑĭ *Măsea.*

Adică rĕul cu depărtarea (şî) numaĭ sĕ vindecă (Golescu).

3187 *△ Ca si dinţiĭ babiĭ mele,
Fară şépte nu sunt opt.

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.* —
I. Măgură, *prof.* J. *Prahova.*

Se ḑice, în bătae de joc, aceluĭ care se laudă că are multe şi, la drept vorbind, nu are nimic.

3188 *△ A ajunge ca dinţii babeı.

Teod. Bălăşel, *înv. c. Ştefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

A se rărì.

3189 Treı-ḑecı şi doı de dinţı are omul în gură, dar nicı doı nu'ı remân până în urma.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 556.

Omul, când îmbetrânesce, pierde, una câte una, tóte însuşirile, tóte puterile sale.

3190 *△Dinţii 'ı-a eşit, maĭ sunt ochiı.

G. P. Salviŭ. *inv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ*.

Glumă réutăcĭósă care se face copiilor, şi maĭ ales bĕtrânilor.

3191 *Pána scobescı un dinte.

A. Pann, I, p. 91.

**Cât să te scobescĭ într'un dinte.*

Lazăr Şăineanu, *Semas.* p. 344. D. Stăncescu, *Basme*, p. 12.— Fr. Damé, IV, p. 36.

**Cât te-aĭ scobì în dinte.*

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

Adică îndată, repede, într'o clipă.

Dar gândirea i'a fost scurtă,
Că nu pierdem vreme multă,
Ci *până scobescĭ un dinte*
Ce să facă 'ı veni 'n minte.

A. Pann, I, p. 91.

3192 *A se scobi în dinţĭ de un lucru.

I. Creangă, *Pov.* p. 294.

A nu 'l puté dobândi, a renunţà la dinsul. Corespunde ḑiceriĭ francese: *tu peux te fouiller.*

Când prin dreptul pĕruluĭ, nu 'ı vorbă, că par'că erà bătut cu lopata de pere multe ce avé; dar credeţĭ c'a avut fata parte să guste vr'o una? Nu căcĭ pĕrul s'o făcut de-o mie de orĭ maĭ nalt de cum erà, de-ĭ ajunsese crengile în nourĭ! Ş'atuncĭ.. *scobesce-te* fata babeĭ *în dinţĭ!*—I. Creangă.

3193 *△Aı dinţı în gura
Ca parii la curătură.

N. Miron, *stud. c. Onescĭ*, J. *Bacăŭ*.

Puţinĭ şi rarĭ; aĭ îmbĕtrânit.

Curătura este locul unde se curăţă o pădure nelăsându-se nimica in urmă de cât, pe-icĭ pe-colo, câţi-va semicerĭ.

3194 I se clétana dinţiĭ.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 7.

Adică este pă sfîrşit (Golescu).

3195 * △ **Nu'l maĭ dóre dinţiĭ.**

Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*.

Se ḑice de acel care a murit.

Les dents ne lui font plus mal.

Ovidiu, *Curiosités françaises*

3196 * △ **A scóte (luà) cuĭ-va şi dinţiĭ din gura.**

Laurian & Maxim, I, p. 1044.— P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 234.— Fr. Damé, I, p. 375.— G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Veḑĭ *Măsea.*

A'ĭ luà tot ce are, a'l sărăcì cu desăvîrşire silindu'l a platì o datorie de unde are saŭ de unde nu are, a'ĭ luà şi cenuşa din vatră.

Laurian şi Maxim adaogă acestuĭ înţeles şi următórele: a ride saŭ a se opune, a ameninţà.— *Vol.* I, p. 1044 — 1045.

3197 * △ **Dinte pentru dinte, şi ochiu pentru ochiu.**

N. Gane, *Conv. Liter.* An. 1875 — 1876. — Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*.

De'ţĭ va face cine-va un reŭ, întórce'ĭ rěul ce ţi l'a făcut.

Origina acesteĭ ḑicerĭ: se găsesce în vechile legislaţiunĭ, carĭ stabileaŭ ceea-ce Francesul numesce: *le peine du talion.*

Ochĭ pentru ochĭ şi dinte pentru dinte.

Esod. XVI, § 23.

Acel care va răni pe vre-unul din concetăţeniĭ séĭ, va îndurà ce a îndurat cela-l-alt, va primi frângere pentru frângere, va perde ochiŭ pentru ochiŭ, dinte pentru dinte.

Levitic. XXIV, 19 & 20.

Rěŭ pentru rěŭ, ḑice cuvîntul vechiŭ.

Eschil, *Choeforele.*

3198 * △ **Om bun de dinte.**

Laurian & Maxim, I, p. 1044.

Care te înţépă cu vorba.

3199 * **A sedé cu dinții la stele.**

ANDREI MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeș*. — M. CANIAN, J. *Iași*. — Dª ELENA SEVASTOS, *Pov.* p. 52.—G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulți* J. *Covurluiŭ*.

*** *A ședé cu dinții la sóre.***

Maior, P. BUDIȘTEANU, *c. Bucurescĭ*, J. *Ilfov*.

Vedĭ *Stea*.

1° A nu avé ce mâncà, a răbdà de fóme. Se dice de dobitóce și de ómenĭ.

2° A pĭerde timpul în zadar. — J. *Argeș*.

Vedĭ dicĕtórea de la No. 296.

3200 * **A taià ca dinții babei.**

BARONZI, p. 43.

Adică rĕŭ și chiar de loc.

3201 * △ **A avé dinții de lapte.**

ANDREI MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeș*.—G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

A fi tînĕr, și prin urmare copiláros, nepriceput, necunoscétor de ale vieții.

3202 * **'Ș'a aretat dinții.**

KÁROLY ÁCS, p. 83.

Vedĭ *Colț*.

A se împotrivi la óre-ce; a 'șĭ arĕtà voința; a amenințà.

3203 **A ascuți dinții asupra cui-va.**

A. PANN, *Moș Alb*, II, p. 42.

A se obrăznicì cu cine-va, a'l atinge cu vorba.

Vedĭ *Povestea feteĭ*, Vol. I, pag. 499.

3204 * △ **Ascute'țĭ dinții.**

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ*.

Așteptarea țĭ-e zadarnică.

3205 * **A avé dinți de papura.**

I. BĂNESCU, *prof.* J. *Roman*.—M. CANIAN, J. *Iași*.

Se ḑice de omul care amenință fără a fi în stare să tréca şi la fapte.

3206 **A se spală pe dinţı de un lucru.**

V. Alexandri, *Teatr.* p. 1573.

Veḑĭ *Gură.*

A'şĭ luà nădejdea de la dînsul.

«Işĭ pusese ochiĭ grecu pe răzĕşia mea... spune'ĭ *să se spele pe dinţĭ.*» — V. Alexandri.

3207 **A beli dinţiĭ.**

Laurian & Maxim, *Gl.sar*, p. 65.

A rîde prostesce.

DOS

Veḑĭ *Faţă, a Injurà, a Muşcà, Obraz.*

3208 **— Unul în dos te'a'njurat.**
— În lipsa mea putea să mĕ şi bată.

A. Pann, I, p. 169.

Veḑĭ *Faţă, a Injurà.*

Arată nepăsarea de bîrfelile ómenilor.

3209 * △ **Ce aude dosu, n'aude faţa.**

Gavril Onişor, *prof. c. Bîrlad, J. Tutova.*

In lipsa omuluĭ multe se spun pe socotéla luĭ.

3210 **Tóte lucrurile ne sunt pe dos.**

A. Pann, II, p. 148.—Hinţescu, p. 189.

Nu sunt cum ar trebuì să fie.

3211 * △ **A eşi cu dosul la ómeni.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 57; III, p. 71.—Hinţescu, p. 134.—Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.*

A nu se purtà cum trebue, în lume.

3212 **Nicĭ în dos, nicĭ în faţă.**

Pravila luĭ Mateĭ Basarab, p. 139.

Adică în nicĭ un chip.

«Şi încă aceştia Sfinţĭ iubitorĭ de cinstea luĭ Dumneḑeŭ zăbréla blogocestieĭ, atâta biruiră înşelăcĭunile cât nu băga în sémă *nicĭ în dos nicĭ în faţă* frica lor.»—*Prav.* Mat. Bas.

3213 *Dos la fața.

V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 58, 216, 825, 1006 & 1169; *Conv. Liter.* I, p. 294.

A dà dos la fațd.

V. ALEXANDRI, *Conv. Lit.* VII, p. 370. — S. FL. MARIAN, *Trad. pop.*, p. 30.

Adică a fugì, a pleca.

«M'am dus.... Să ne videm cu bine, Măndică! Pe unde să es, ca să nu mĕ 'ntîlnesc cu el? Ha! pe feréstră.... *dos la față.*» — V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 825.

3214 *△A dà dos (dosul).

Pracila lui VASILE LUPU. p. 31. — N. COSTIN, *Letop. Mold.* II, p. 91. — N. MUSTE, *Letop.* III, p. 21, 38. — GR. URECHE, *Letop.* I, p. 231. — BARONZI, p. 41. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* I, p. 227. - E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ.*

A se întórce, a plecà, a fugì, de unde și cuvîntul *a dosi,*— vedĭ N. MUSTE, *Letop. Mold.* p. 32, — a fugì, a se ascunde.

«Svedul necunoscĕnd meșteșugul Moscalului, socotind că Moscalul de frica puteriĭ luĭ *aŭ dat dos* și fuge....» — N. MUSTE, III, p. 38.

3215 A dà dos la fugà.

NIC. COSTIN, *Letop. Moldov.* II· p. 109.

Acelaș înțeles ca la No. 3213.

«Vĕḑĕnd Tătariĭ așa, aŭ lepădat și robiĭ și dulumul și *aŭ dat dos la fugă.* — N. COSTIN.

3216 △A duce la dos.

S. MIHAILESCU, *Sezăt.* I, p. 220.

Veḑĭ *Spate.*

A nu ține sémă de ceea ce i se spune, a nesocoti o poruncă dată.

«Femeia *duce la dos* tot ce'ĭ spune bărbatu.

FALCĂ

3217 *△Cu o falca în cer si (cu) alta (una) în pamînt.

DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierogl.* p. 309. — P. ISPIRESCU, *Leg.* 6, 225, 263 & 302. — ION AL LUĬ SBIERA, *Pov.* p. 36. — V. FORESCU, *c. Folticeni*, J. *Suciava.* — I. CREANGĂ, *Amint.* p. 55; *Pov.* 58 & 214. — E. I. PATRICIU, *înv. c. Bursuceni*, J. *Covurluiŭ.* — G. P. SALVIU, *înv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ.*

Adică necăjit foc, mânios, gata să te prăpădéscă. Acéstă locuţiune este fórte des întrebuinţată în basme, de unde 'şĭ trage şi origina.

«Alţiĭ ĭ-ar fi spus, ca cum auḑind, cu amărăcĭune s'ar fi umplut, şi de voĭe rea s'ar fi otrăvit, cum ḑice cuvintul: *cu o falcă în cer şi cu alta in pămînt*, la şoim alergă». Dim. Cantemir.

3218 *△ **A vorbi cui-va sa 'ĭ trosnéscă falcile.**

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A vorbì aspru, fără ocolurĭ.

3219 * **A se lovi cu mâna peste falcă.**

P. Ispirescu, *Leg.* p. 293.

Veḑĭ *Gură.*

De mirare.

«Când auḑiră una cu acésta, toţĭ *se loviră cu mâna peste falcă.* Eĭ nu maĭ putură să 'şĭ stăpânéscă mirarea... — P. Ispirescu.

3220 * **A fi tare în falcĭ.**

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

Se ḑice despre omul care nu sĕ móĭe cu una cu douĕ.

3221 **Cu falcĭ deschise.**

A. Pann, *Moş Alb*, II, p. 42.

In gura mare, cu tărie.

Ḑise ea *cu fălcĭ deschise:*
Ba să ḑicĭ tu cum ḑic eŭ!

A. Pann.

3222 *△ **A dà falcĭ.**

Laurian & Maxim, I, p. 1218.— Fr. Damé, II, p. 9.— G. Poboran, *inst.* c. *Slatina*, J. *Olt.*

A'ĭ dà fălcĭ.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 228.

A îmbucà cu lăcomie.

FAŢĂ

Veḑĭ *Ban, Bĕtrân, Culcare, Ḑi, Cap XXI. c. Faţă, Faţă, a se Grăbi, Nevéstă, Pĕr, Nord, Ochelarĭ, a Schĭopătà, Scopit, Ţiţă.*

Domnul T. Bălăşel mĭ-a comunicat următórele credinţe şi datine, culese în judeţul Vâlcea.

Feteĭ marĭ căreia 'ĭ-a murit peţitorul, înainte de a se fi cununat cu el, nu 'ĭ maĭ vin alţĭ peţitorĭ, căcĭ n'are parte de bărbat.

Când fata merge la cine-va în casă, să stè repede jos pe scaun saŭ pe pat, căcĭ şi peţitoriĭ caiĭ or veni la ea şed, nu plécă îndată.

Când femeea însărcinată perde din sprincene, e probă că face fată.

Cand mama scaldă fetiţa mică, să nu încerce apa de ferbinte, în căldare, cu degetul căcĭ, când va fi copila fată mare, îşĭ va perde fecioria.

Când copilul mic va ḑice întâĭ *mamă*, copilul ce 'l va urmà va fi fată.

Mama când cóse la cea d'întâĭ a fetiţeĭ, să nu se scóle de jos până nu o gătesce, căcĭ numaĭ un singur peţitor va venì la fata eĭ şi va face cu el.

Copilul celuĭ mic să nu 'ĭ puĭ florĭ, de va fi băĭat, orĭ mărgele de va fi fată, până la anul, căci mama va face des şi numaĭ fete.

Când se îngrópă locul, saŭ cămaşa în care a stat copilul în pântice, sĕ pune în el un fir roşu şi o pană de găină, dacă vreĭ să facă mama maĭ târḑiŭ o fată.

Locul în care a fost fata se îngrópă după uşă.

Dacă mama vrea să facă fată în viitor, de patru-ḑecĭ de ḑile să 'şĭ facă molifta la biserică Marţia, Joĭa, Sâmbăta şi Duminica.

Fata când e fată, trebue să facă iţe, căcĭ dacă s'o mărită numaĭ e bine să facă la iţe.

Fetele trebue să bé vinul tot din pahar, să 'l scurgă, căcĭ se scurg ochiĭ flăcăilor după ele.

Fetele când se învaţă să cósă întâĭ, sara când se culcă pune un codru de turtă în cusătură, ca să nu o uĭte, după cum nu uĭtă turta.

Fetele marĭ ca să se mărite, spală clopotul şi cununiile bisericeĭ cu apă. Acea apă o bea, şi să scaldă cu ea ca să asculte lumea la ea, cum ascultă la clopot.

Fetele marĭ remase ne-măritate, în ḑiua de *Ropotinul ţestelor*, a treia Marţĭ după Paşte, fac un ţest mititel, îl usucă tot în ḑiua aceea; îl arde până roşesce şi bagă, sub el, un puĭ de găină viŭ şi îl lasă de se arde, ca să ardă inima în scrisul eĭ, întocmaĭ cum arde puĭul sub ţest.

In séra anuluĭ noŭ fetele ĭéŭ doĭ perĭ de porc; unul îl rînduesce eĭ şi altul băĭatuĭuĭ cu care ar vreà să se mărite. Pune aceştĭ doĭ perĭ, unul lângă altul, pe vatra arsă. Dacă periĭ se încârligă unul cu altul, e probă că fata are să ĭeà pe acel băĭat. Din potrivă dacă periĭ se încârligă fie-care în parte, să 'şĭ ĭeà gândul de la el.

Tot în séra anuluĭ noŭ fetele ĭéŭ treĭ sĕminţe de cânepă, le pune pe vatra foculuĭ ferbinte, şi încotro or sări sĕminţele, într'acolo este scrisul eĭ.

Tot în séra anuluĭ noŭ, fetele marĭ es afară cu ochiĭ închişĭ, trag la gard şi pun mâna pe un par din gard, şi încep a numĕrà de la acel par în rînd, începĕnd de la ḑece îndĕrĕt până la unul. Parul care va cădé la numĕrul unu, de va fi cu cójă pe el, soţul ce-l va luà bogat va fi, de va fi fără cójă, va fi sĕrac.

Tot în séra anuluĭ noŭ fetele marĭ merg în oborul vitelor şi, lovind uşor o vită culcată, ḑice: Heĭ, estimp! Heĭ, la anul! Heĭ, la alt an! şi aşa maĭ departe. La ce an se va sculà vita, la ala se mărită fata.

3223 * △ **Fetile marı, numaı dupa urşĭ nu merg.**

V. Forescu, *c. Folticenĭ*, J. *Suciava.*

Veḑĭ *Femeĭe.*

1° Fetele se mărită, nu după plac, ci după poruncéla, după cuviinţa, după vroinţa părinţilor, aşa că numaĭ urşĭ nu le pune înainte la măritiş.

2° Arată cât de mult rîvnesc fetele la căsătorie, precum şi mintea lor cea slabă, care le lasă a fi înşelate de orĭ şi cine.

3224 * △Fetele şi după ursĭ sĕ duc.

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

Aceeaşĭ idee ca la No. 3223, exprimată cu maĭ multă tărie.

3225 * △Nici mărgea ne-înşirata,
Nicĭ fata ne-măritată.

A. Pann, II, p. 128.—Hinţescu, p. 101. — Andreĭ Marinescu, *inv. c. Humele*, J. *Argeş.*

Nicĭ o mărgea ne'nşirată,
Nicĭ o fată ne-măritată.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 48.

1° Sĕ dice spre mângâierea fetelor ce întârdiéză a sĕ mărità, arĕtând că nu trebuĭe să sĕ deznădĕjduĭască. — Golescu

2° Intr'un mod maĭ general, cand cine-va dice că un lucru este peste putinţă de făcut, şi el este fórte uşor, şi'l póte face orĭ şi cine.

3226 *Fată mare,
Minte n'are.

Dª Z. J. *c. Fedescĭ,* J. *Tutova.*— Drª Alexandrina Zanne, *Bucurescĭ,* J. *Ilfov.*

Fetele n'aŭ minte, căcĭ orĭ-cine le póte înşelà.

3227 * △Cu gogoşi de fata mare nu se fac ouĕ roşii.

Andreĭ Marinescu, *inv. c. Humele.* J. *Argeş.*— G. Pohoran, *inst. c. Slatina,* J. *Olt.*

**Cu poveştĭ de fată mare nu se mănâncă ouĕ roşiĭ.*

Vedĭ *Beşină, Casă, Gogóşă, Ouă.*

Cu minciunĭ nu se face nicĭ o trébă; nu poţi face ca faptele tale să fie credute.

3228 — Măĭ, Ióne (Ivane), dragı ţi 's fetele?
— Dragĭ.
— Dar tu, lor?
— Şi ele mie.

V. Alexandri, *Teatr.* p. 719. — I. Creangă, *Amint.* p. 51.

— *Ţi 's dragĭ fetele?*
— *Dragĭ.*
— *Dar tu, lor.*
— *Şi ele mie.*

Dª Ec. Z. c. *Bârlad*, J. *Tutova*.

Se ḑice celor care ĭubesc fără a fi ĭubiţĭ la rîndul lor.

RĔVRĂTESCU. — Ţara nu 'ĭ de jac, dar tu 'mĭ eştĭ pe plac, pre legea me! SUSANA. — 'Ţĭ-oiŭ fi, d'apoĭ sciĭ povestea luĭ Ivan: *Măĭ, Ivane, dragĭ ţi 's fetele? — Dragĭ. — Dar tu, lor? — Şi ele mie....* — V. ALEXANDRI.

Veḑĭ N. A. Bogdan, Poveştĭ, p. 110.

3229 △Fata dacă 'mbetrânesce,
Pune pae şi-o pîrlesce.

S. FL. MARIAN, *Poes. pop.* 105.

Cacĭ şĭ-a pĭerdut toţĭ nuriĭ

3230 * △După ce trece dulcile,
Şed fetele ca curcile.

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Stefănescĭ*, J. *Vâlcea*.

După ce trece vremea în care fetele aştéptă peţitoriĭ, ele se întristéză, c'aŭ rĕmas ne-măritate.

Dómna Elena C. Bălăşel, a cules în comuna Bogdánescĭ, J. Vâlcea un cântec din care extragem urmĕtórele versurĭ.

Deséră sĕ lasă sec.
Mĕ duc, maĭcă, să mĕ 'nnec,
Că a trecut dulcile
Şi şedem ca curcile.
Fata mameĭ, nu te duce
Că maĭ vin şi alte dulce.

3231 * △Cine are fete multe, însóră mulţĭ măgarĭ.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 78.— HINŢESCU, p. 59. — ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*.

Adică le dă după orĭ-cine sĕ întîmplă, fie cât dĕ proştĭ (GOLESCU).

3232 * △Aĭ fete, strângĭ gunóe.

GAVRIL. ONIŞOR, *prof. c Bĕrlad*, J. *Tutova*.

Acelaş înţeles ca la No. 3231.

3233 Cine are multe fete, aduna nebuniĭ de pe drumurĭ.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* II, p. 150.

Acelaş înţeles ca la No. 3232.

3234 Cine are fete multe, sĕ închină la orĭ-cine.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 239.

Ca să le pótă mărită.

3235 *△ La o fată mare si un magar sbiară (sbéră) la uşă.

A. Pann, II, p. 134. — Hinţescu, 57. — Andrei Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*.

*△ *La fata mare şi măgarul sbéră.*

Semin. Buc., Cl. VIII, prin P. Gârbovicénu, *prof.*

*△ *La o fată sbéră (rage) şi un măgar.*

Gavril Onişor, *prof. c. Bĕrlad*, J. *Tutova*. — *Preot* C. Bungeţianu, *înv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţi*.

*△ *La o fată mare şi un măgar îĭ sbĭară (sbéră) la uşă.*

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 102 — H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea*, J. *Dorohoĭ*.

Pe o fată mare o póte cere orĭ şi cine în căsătorie, numaĭ să vré dînsa. Are acelaş înţeles ca ḑicerea: *şi măgariĭ sunt scoşĭ în tîrgul armăsarilor.*

3236 Aşa 's fetele, când senin când plóĭe.

V. Alexandri, *Conv. Liter.* V, p. 140.

Arată firea schimbătóre a fetelor carĭ acuma sunt vesele şi acuma se posomoresc.

3236 b △ Unde's şépte fete'n casă,
Nicĭ câlţi în casă,
Nicĭ mălaiŭ pe masă.

G. Dem. Teodorescu, *Poes. Pop.* p. 256.

Veḑĭ *Cumnată, Frate, Soră.*

Unde poruncesce mulţĭ nu ese nicĭ o ispravă. Acéstă ḑicală se află în basmul: *Vitézul cu mână de aur.*

3237 *△ La casa cu doue fete
Mor pisicele de sete.

Semin. Buc. cl. VII *prin* P. Gârbovicenu, *prof.*

Vedĭ *Cumnată.*

Acelaș înțeles ca la No. 3236.

3238 Fata pân'eĭ marită
Ḑile negre veĭ nodă.

Baronzi, p. 53.

Fata pân'eĭ mărită
Dile negre veĭ înnodă.

Hințescu, p. 57.

Căcĭ fetele se mărită anevoie, și 'țĭ fac ḑile fripte până le poțĭ dă pe la casele lor.

3239 Fata mare,
Grijă mare.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 238.

Căcĭ aŭ minte ușóră și orĭ-cine le póte amăgì.

3240 Fetișóra asta are treĭ cóste de drac într'însa; pe când (și chiar și) cea maĭ bună dintre femeĭ, și (înca) tot are una.

I. Creangă, *Conv. Liter.*, XI, p. 29; *Pov.* p. 164.

Fetele, chiar și cele maĭ bune, tot aŭ câte ce-va rĕŭ într'-însele.

«Fetișóra asta, o vedĭ d-ta cât e de scumpă la rîs? Par'că 'țĭ ar veni a crede că-ĭ de cele cu crucea 'n sîn, dar, ıea! una de aceste a înălbit o dată numaĭ într'o singură nópte pe moșu-meŭ în fântână.» — I. Creangă, *Pov.* 164.

De alminterea Românul crede că nu e bine să rĕmâie femeĭa fără nicĭ un drac într'însa.

3241 *△ Fata mare,
Ispravă n'are.

V. Alexandri, *Prosă*, p. 5. — Andrei Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeș.*

Adică nu'ĭ de nicĭ o trébă.

3242 Fata mare,
Bese tare.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 71.

*△ *Fată mare, bese tare,*
Umple casa de putóre.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, pag. 381. — T. Bălășel, *înv. c. Stefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce, cu cât maĭ marĭ sunt, cu atât maĭ marĭ greşĕlĭ fac, şî pentru ceĭ ce li sĕ aude numele dĕ dĕparte (Golescu).

Copiiĭ flecarĭ şi un adese orĭ în batjocură, în faţa fetelor, următórele versurĭ.

Fata mare,
Bese tare,
Umple casa de putóre,
Sparge fundul la căldare,
Sparie iépa din coşare.
Fata mică bese 'ncet,
Umple casa de oţet.

3243 **Fata, drac înzobonit.**

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 238.

Arată şiretenia fetelor.

3244 **Fata cu tuleĭ n'o ţinė pĕ vatră, că nu e facută dĕ vatră.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 114.

Adică fata în vîrstă n'o ţiné ne măritată (Golescu).

Il ne faut pas faire grenier de filles.

Prov. Franc.

Di donne e di vinu 'un ne fa magazzinu [1].

Prov. Cors.

Mädchen und Eier muss man nicht lange aufheben [2].

Prov. Germ.

3245 **Erĭ se jucà între fete**
S'astă-ḑĭ şade (şėde) 'ntre neveste.

A. Pann, II, p. 143. — Hinţescu, p. 59.

Erĭ erà cu fetele
Ş'astă-ḑĭ cu nevestele.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p. 378

* △ *Până ierĭ cu fetele,*
Astă-ḑĭ cu nevestele.

Poes. Pop.

Astă-ḑĭ cu fetele,
Mâne cu nevestele.

Ion Ghica, *Scrisorĭ,* p. 34

1) Fetele şi vinul nu se păstrézĕ.
2) Fetele şi ouĕle nu trebue păstrate multă vreme.

Pentru cei a căror stare s'a schimbat cu totul şi de curînd, precum şi de fetele cari aŭ greşit.

Aceste versuri formézǎ începutul vechiului cântec care se dice de zori şi a doua di după nuntă. Vedi, pentru mai multe detalii, ION GHICA. *Scrisori*, p. 33—36.

3246 *Nici cu fetele, nici cu nevestele.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 110.

Nici cu fetele la horă, nici cu nevestele la biserică.

A. PANN, II, p. 98.

**Neçi tri tu investi neçi tri tu feti.* [1]

D. A. MILESCU, *Gopeşi. Macedonia.*

Se dice despre acele cari, prin purtarea lor nesocotită, aŭ eşit din rîndul fetelor, fără ca să intre într'al nevestelor.

3247 * △Câte fete se ridică nu pot face o mamăligă.

G. P. SALVIŬ *inv. c. Smulţi*, J. *Covurlui.*

Nu sunt bune de măritat. Se dice pentru fetele care nu mai sunt copile mici, dar nici fete mari, după-cum se cred.

3248 * △Nu e nici fată nici nevéstă.

Semin. Buc Cl. VII prin P. GÂRBOVICÉNU, *prof.*

Acelaş înţeles ca No. 1553.

3249 *Fata mare, pétra'n casă.

I. BĂNESCU, *prof.* J. *Roman.*

Vedi *Pétră.*

Unii părinţi privesc fetele ca o sarcină în casa lor. Vedi No. 1003. In basmul cu *Doĭ împĕraţĭ* de Teodor M. Arsenie, citim:

— Impĕrate, împĕrate,
Tu aĭ treĭ fete,
Ca nisce pietre,
Ér eŭ am treĭ feciorĭ
Ca nisce bujorĭ.

3250 * △Fetele, la casa omului, 's petre de móra.

GAVRIL ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ*, J. *Covurluiŭ.*

---

[1] Nicĭ între neveste, nicĭ între fete.

* △ *Fetele sunt petri la casa omuluĭ.*

T. Bălăşel, *înv. c. Ştefănescĭ* J. *Vâlcea.*

Veḑĭ *Pétră.*

Acelaş înţeles ca la No. 3249.

3251 *De cât fétă ma ghine chétra.[1])

D. Dan, *Nevesca, Macedonia.* — D. A. Milescu, *c. Gopeşĭ. Macedonia.* — Xenofonte Capsale, *Pîrlepe, Macedonia.*

Ḑice Aromânul supĕrat că a căpĕtat o fată.

3252 *Di fete multe casa nu se asparze. [2])

D. A. Milescu, *c. Gopeşĭ, Macedonia.*

Veḑĭ *Copil.*

Cu tóte că fetele sunt pétră în casă, nu se strică o casă fiind că nevésta face numaĭ fete. Are câte-odată şi înţelesul proverbuluĭ românesc: *casa de copiĭ nu se strică.*

3253 *Săraca mândruţa mea
Cât e ea de neteḑea:
Demineţa când se scóla,
Ciórele din cap îĭ sbóră,
Èră séra când se culca
Gândescĭ că-ĭ o cĭóră smultă.

S. Fl. Marian, *Ornit.* II, p. 39.

Se ḑice cu privire la o fată, care îşĭ negrijesce corpul, care umblă ne-spălată, ne-peptenată şi négră.

3254 * △ A iubi fruntea fetelor
Şi-a luà ciuful verzelor.

T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

De cine nu aĭ gândit, de acela aĭ avut parte.

3255 * △ Fete multe, saracie la casa.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

De óre-ce le trebue zestre.

3256 * △ Să deà (dee) Dumneḑeu, mama, sa fiu eŭ fata (mare).

E. I. Patriciŭ, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*—C. Negruzzi, I, p. 250.

1) De cât fată maĭ bine pétră.
2) De fete multe casa nu se strică.

Arată îndoiêla ce o are despre ce-va.

3257 *De o vreà fata și mama, voiu și eŭ.

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

Daca o fi de la Dumnedeŭ
Ș'o vreà fata și muma, voiŭ și eŭ.

A. Pann, II, p. 143. — Hințescu, p. 59.

Dicem când nu atîrnă numaĭ de noĭ ca să se facă un lucru care, de almintrelea, ne este plăcut.

3258 De gata, tóte sunt gata,
Numai nu voesce fata.

A. Pann, II, p. 143. — Hințescu, p. 68.

* *Gata, gata,*
Dar nu vré fata.

I. Arbore, *ing.* J. *Argeș.*

* △ *Gata, numaĭ să vrê fata.*

Gr. P. Salviu, *înv. c. Smulți*, J. *Covurluĭ.*

Nu a sosit vreme de a se face óre-ce, și nu atîrnă de noĭ ca să se facă. Se dice aceluĭ care crede că un lucru este gata, pe când în realitate maĭ e mult până atuncĭ.

3259 Rusinea feteĭ, flórea frumuseței.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 238.

Podóba feteĭ este modéstia.

3260 Cinstea fetei, preț n'are.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 238.

Căcĭ odată perdută nu se maĭ póte redobândì cu tóte bogățiile lumiĭ.

3261 Mai bine fata mórtă
Dĕ cât ne-cinste să pórtă.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 238.

In memoriile luĭ Langeron, printre documentele privitóre la istoria Românilor găsim următórele liniĭ care ne dovedesc, cu prisosință, că la începutul acestuĭ secol se găseaŭ boierĭ, șĭ încă dintre ceĭ maĭ marĭ, carĭ eraŭ cu totul de altă părere de cât Virginiu, care șĭ-a omorît singur fata, în mijlocul foruluĭ de la Roma, vrênd maĭ bine să o vadă mórtă de cât necinstită de decemvirul Claudiu.

«Le boyard Constantin Philippesco, profitant cette impardonnable faiblesse de Miloradovicĭ, lui prostitua sa fille, s'empara de sa confiance, surprit par lui celle de Michelson, réussit à rendre Ipsilanti suspect, et enfin à l'éloigner, brouilla Michelson avec lui et fit déposer et persécuter Varlam.

3262 Maĭ bine fata cinstită,
Decât zestre grămădită.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 238.

Sunt mulţĭ, cu tóte acestea, care pretind că: *zestrea tóte le astupă.*

3263 Fata la vremea eĭ, ca mierea în fagul eĭ.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.*, p. 183.

Adică dulce şi plăcută.

3264 Fata dupa mumă, ca proba dupa pânza.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 183.

Cum a fost muma va fi şi fata.

3265 Fata ca mama.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 183.

Acelaş înţeles ca la No. 3264.

3266 * △ Nu umblà dupa fete, că rĕmâĭ fara ghete.

N. Iordan, *stud. c. Tecucel*, J. *Tecuciŭ.*

Dragostea fetelor, golesce punga omuluĭ.

3267 Cinstea feteĭ ca zapada, daca odata se topesce, albéţa nu i se maĭ vede.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 183.

Repetă sub o altă formă idea de la No. 3260.

3268 * △ A fi fata fatată.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Adică cu copiĭ.

3269 * △ A trecut fata prin raiŭ.

I. Bănescu, *prof. J. Roman.*

Vedĭ *Cap. III & IV, c. Alba.*

Şi-a pĭerdut fecĭoria.

3270 * △ A fi fata la cap.

T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

A 'şi fi perdut fecioria. Umblă cu capul gol, ca fetele, ar trebui însă sa se imbrobodéscă ca muierile.

3271 *△ **Sunt multe fete îngreunate.**

Andrei Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*.

Vedĭ *Drac.*

1° Se dice când tot de odată plouă şi sórele lucesce.

Francesul dice în acelaş cas: *c'est le diable qui bat sa femme et qui marie sa fille.*

2° Sunt mulţi ómenĭ carĭ, în faţă, ţi se arată într'un fel şi în inima lor aŭ alt ce-va, întocmaĭ ca şi unele fete cari, în faţă se daŭ de fete marĭ, pe când în fapt ele sunt muierĭ góle.

3272 * **A fi fata în flóre.**

Adică fată mare.

3273 **Ca o fată mare se arata.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 6.

*△ *A se purtà ca o fată mare.*

T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ*. J. *Vâlcea*.

*△ *Par'că e o fată mare.*

I. Creangă, *Amint.* p. 85. — G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ*.

Adica sfiicios, ruşinos, cu gusturĭ modeste, cu minte, aşedat, curat, cinstit, fără bănuelĭ.

Il est sage et timide comme une jeune fille.

3274 * **Tot ca una, fata (me) mea.**

A. Donicĭ, II *fab.* 9. p. 22.— V. Alexandri, *Teatr.* p. 717. — I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*— S. I. Grossmann, *Dict. Germ.* p. 83.— Da Sofia Nădejde. *Nuv.* p. 16. — Fr. Damé. II, p. 14. — *Gazeta Poporuluĭ An.* I. No. 230.

Se dice pentru cele care sunt de o potriva, de un fel, carĭ sunt *tóte ca una şi una ca tóte.*

Paternitatea acesteĭ dicere se atribue luĭ Donicĭ care, cel d'întâin, a întrebuinţat'o în următórea fabulă:

MOMIŢA ŞI OGLINDA.

In oglindă o momiţă
Chipul îşi vĕdù odată,
La a sa tovărăşiţă
Face semne mi-I arată,
Dicênd: «Uită-te, privesce
La ace caricatură,
Cum să strînbă, se sluţesce,
Parcă-I puhavă la gură.
Vedĭ grimasurĭ ce întórce.
Eŭ să fiŭ aşa de slută,
Samă singurĕ 'mĭ aş face
Şi m'aş spîndurà de ciudă.
Dar cum sunt din sorióre
Vr'o triĭ patru sluţişóre
Ca acésta, şi anume
Pot pe numĕr a le spune,
Nu mai cere trebuinţa,
I-aŭ rĕspuns tovăraşiţa,
Căcĭ fără de înşirare,
Adevĕrul de veĭ vre,
Noĭ suntem cam din nascare
Tot ca una fața me.

Cart. II, *fab.* 9.

3275 * △ Patru-deci de anı îmı pare
De când sunt fată mare.

T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

Se dice fetelor rĕmase ne-măritate.

3276 * △ A fi ca fata ne-maritata.

G. POBORAN, *inst.* J. *Olt.*

A fi fără nicĭ un rost în lume.

3277 * △ Are popa sépte fete, tóte stau sa fete.

T. BĂLĂŞEL *înv. c. Stefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

Se dice despre fetele cu rea purtare.

FAŢĂ

Vedĭ *Ceră, Comândare, Dos, Fata, Inţelepcĭune, a Judecă, Maĭ, Pămînt, Roşaţă, Suflet, Urit.*

3278 Se încaldesce la fata,
Iar spatele îı înghéta.

A. PANN, I, p. 155. - HINŢESCU p. 58.

Despre cel leneş şi trândav.

3279 **In faţa te cinstesce,**
Şi în dos te vorbesce.

A. Pann, I, p. 168.—Hinţescu, p. 34.

Despre cel faţarnic.

3280 **In faţă nna 'ţı vorbesce,**
Şi în dos alta 'ţı croesce (croıesce).

A. Pann, III, p. 63.—Hinţescu, p. 206.

* *Tu faţă una 'ţĭ sburasce.*
Şi dinapoĭ alta 'ţĭ curuésce. 1)

N. St. c. *Nijopole, Macedonia.*

Arată năravul celor viclenĭ şi făţarnicĭ.

3281 **În faţa dinţiı iţĭ albesce,**
Şi inima işı negresce.

A. Pann, III, p. 63.

Acelaş înţeles ca No. 3279 şi urmĕtórele.

3282 **In faţa te netedesce,**
Şi în dos te cıoplesce.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 88.

In faţă te netedesce,
Şi în spate te cĭoplesce.

A. Pann, III, p. 63. —Hinţescu, p. 122.

Acelaş înţeles ca la No. 3279 şi urmĕtórele.

Chi davanti te lica, dadrio te sgrafa 1).

Prov. Venit.

Hüte dich vor den Katzen,
Die vorne lecken und hinten kratzen 2).

Prov. Germ.

3283 △ **Pe din faţa magulesce,**
Pe din dos te otravesce.

S. Fl. Marian, *Poes. Pop Nun tă* p. 53.

Acelaş înţeles ca la No. 3279 şi urmĕtórele.

---

1) In faţă una 'ţĭ vorbesce, şi dinapoĭ alta 'ţĭ croĭesce.

3284 **In faţă miere,**
Şi în dos fiere,

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 88.

Vedĭ *Buză.*

Se ḑice despre cel făţarnic care:

C'albina 'n gură cu miere
Şi în códă cu ac şi fiere.

Honig im Munde, Galle im Herzen [3]).
Prov. Germ.

A honey-tongue, a heart of gall [4]).
Prov. Engl.

Langue de miel et cœur de fiel.
Prov. Franc.

Volto di mele, cor di fiele [5]).
Prov. Tosc.

Boca de mel, mãos de fel [6]).
Prov. Portug.

3285 * △ **In faţă te linge,**
In dos te frige.

Hinţescu, p. 58. — G. Poboran, *inst. c. Slatina,* J. *Olt.*

* △ *Pe din faţă te linge,*
Pe din dos te frige.

S. Mihăilescu, *Sezătórea,* II, p. 218. — V. Forescu, *c. Folticeni,* J. *Suciava.* — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.*

Arată năravul celuĭ făţarnic şi viclén.

3286 * △ **A judecà numaĭ fata, ĭar nu si inima.**

A judecat numaĭ faţa, ĭar nu şi inima.

A. Pann, II, p. 146.— Hinţescu p. 57.

A judecà după exterior, adică într'un mod superficial.

---

1) Acel care în faţă te linge, în dos te sgârie.
2) Păzesce-te de pisicele care te ling în faţă şi pe din dos te sgârie.
3) Miere în gură, venin în inimă.
4) O limbă de miere, o inimă de fiere.
5) Obraz de miere, inimă de fiere.
6) Gură de miere, mânĭ de fiere.

3287 Tot-d'a-una fetisóra.
Marita pe fetişóra.

A. PANN, II, p. 129. — HINŢESCU, p. 58

* △ *Feţişóra mângâie fetişóra.*

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 106.— P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* III, p. 382. —ANDREI MARINESCU, *înv. c. Humele J. Argeş.*

Vedĭ *Cap.*

1° Frumuseţea înlesnesce măritarea fetelor căcĭ, precum dice francesul: *La beauté est un bon passeport dans la vie.*

2° Acest proverb se întrebuinţéză cu maĭ multe înţelesurĭ. Uniĭ îl explică ast-fel: fetele sunt atrăgĕtóre, îţĭ mângâĭe feţişóra dar 'ţĭ golesc punguşóra.—MARINESCU.

Sunt maĭ multe variante a acesteĭ dicerĭ, carĭ nu se pot publică.

3288 Faţa subtire cu mare cheltuéla se tine.

G. MUNTEANU, p. 150.— HINŢESCU, p. 58.

Vedĭ *Boerie, Nerodie, Obraz.*

Cine vré să ducă o viéţă maĭ alésă, să trăiéscă bine, trebue să cheltuéscă.

3289 * △ Te uita în faţa,
Şi me întréba de viéţa.

A. PANN. *Edit.* 1889, p. 148; III, p. 120.— HINŢESCU, p. 194. — *preotul* D. CIORICE, *înv. c. Merenĭ. J. Olt.*

Omul sĕ uĭtă în faţă,
Şi îţĭ judecă viéţa.

A. PANN, I. p. 150.

Omul sĕ uĭtă în faţă
Şi 'ţĭ judecă a ta viéţă.

HINŢESCU, p. 135.

Uĭtă-te la obraz şi mĕ 'ntrébă dĕ nĕcaz;
Uĭtă-te la faţă şi mĕ 'ntrébă dĕ viéţă.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 11.

* △ *Uĭtă-te la faţă*
Şi mĕ 'ntrébă de viéţă.

Baronzi, p. 50. — Hinţescu, p. 58. — I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.* —P. Ispirescu, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 165. — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Privesce-mĕ în faţă.
Ş'apoĭ mĕ întrébă de viéţă.

V. Alexandri, *Teatr.*

* △ *Uĭtă-te la faţă,*
Şi'l întrébă de viéţă.

Semin. Buc. Cl. VIII, *prin* P. Gârboviceanu, *prof.*

Adică buna saŭ réua petrecere a omuluĭ sĕ cunósce după faţa obrazuluĭ (Golescu).

Se ḑice când se întîlnesc douĭ prieteni, carĭ nu s'aŭ vĕḑut de mult, şi să cercetéză despre sănătate şi despre starea lor materială.

— Ba ca să ḑicĭ, măĭ Ne-avere,
Vesel eştĭ, orĭ am părere?
— Dar orĭ nu veḑĭ? ce pustie!
Tu o să morĭ în prostie.
Apoĭ, *te uĭtă la faţă*
Şi mĕ 'ntrébă de viéţă

A Pann, I, p. 16.

3290 Dupa a lui faţă, firea lui de faţa.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 91.

Sĕ ḑice pentru ceĭ urîţĭ, ce aŭ şî faptele lor urîte, ca şî faţa (Golescu).

3291 Nu caută la faţa, si la naravul ce are în faţa.

Iord Golescu, *Mss.* I, p. 506.

Acelaş înţeles ca la No. 3286 sub formă de povaţă.

3292 * ∠ Me uit în faţa sa ved ce are în maţe.

Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.*

Veḑĭ *Ochiŭ.*

Căcĭ pe faţă se oglindesc năravurile omuluĭ.

3293 Şî pe faţa, sî pĕ dos, tot faţa din dos.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 98.

Veḑĭ *Frumos*.

Sĕ ḑice pentru cele maĭ urîte lucrurĭ (Golescu).

3294 ***Ma ghini sa arușėscă di cât sa îngalbinėșcă fațǎ** [1].

D. A. Milescu, *c. Gopeșĭ, Macedonia.*

Se aplică la însurătóre și maĭ cu sémă la aceea de a doua óră.

3295 **La fațǎ frumos s'în lăuntru gaunos, ca mĕrul cel frumos.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 192.

Veḑĭ *Frumos, Mĕr*.

Se ḑice pentru ceĭ ce la vedere se arată de ispravă, ĭar pe din năuntru sunt scârnavĭ și cumplițĭ, ca fățarniciĭ.

3296 **Când nu sunt de fațǎ póte să mĕ bată.**

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 731.— P. Ispirescu, *Basme*, p. 129.

Veḑĭ *Dos*.

Arată nepăsarea pentru cele ce sĕ spun de noĭ în lipsa nóstră.

Ḑice unul: cutare te ocărasce, dar acela îĭ rĕspunse: «*când nu sunt de-fațǎ, póte să mĕ bată.*»—Iord. Golescu, *Rĕspunsurĭ potrivite, Mss.* I, p. 731.

3297 **De fața fiind, lipsesce.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 94.

Se ḑice pentru ceĭ nesimțitorĭ (Golescu).

3297b ***Ca ta de fața, și bața** [2].

V. Diamandy, *prof. c. Mețova, Armiciu, Macedonia.*

După om și cinstea.

3298 *△**A fi cu douĕ fețe.**

D. Tichindeal, p. 321. — H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea*, J. *Dorohoĭ.* — K. A. Zamfirescu-Diacon. *înv. c. Stiubeniĭ*, J. *Dorohoĭ.*— M. Canian, J. *Iașĭ.*—Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraș.* p. 57. - G. Onișor, *prof. c. Bĕrlad*, J. *Tutova.*

Veḑĭ *Obraz, Taler.*

Adică fățarnic, și viclén.

D'acela părerea nóstră publică e *cu douĕ fețe* adică rĕzbuzată.» — Gr Jipescu.

---

[1] Maĭ bine să roșéscă de cât să îngălbinéscă fața.

[2] Cum e fața și palma.

3299 *A scapà cu fata curata.

BARONZI, p. 41 & 68. — P. ISPIRESCU. *Rev. Ist.* I, p. 233; *Leg.* p. 16.

Cu faţa curată.

FR. DAMÉ, I, p. 321.

Vedĭ *Obraz.*

Adică a eşì curat dintr'o afacere, fără ca să i sĕ pótă aruncà vre-o învinuire; a nu rĕmâné de ruşine.

«Pe drum calul spuse feteĭ cu ce tertipurĭ âmblă tată-sĕŭ să-ĭ încerce bărbăţia, şi o povăţuì ce să facă ca să scape *cu faţa curată.*» — P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 16.

Alnâm acic iuzim ac. [1])

Prov. Turc.

3300 Dupa faţa sì sufletul.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 157.

Vedĭ *Ochiŭ.*

Sufletul omuluĭ se oglindesce pe faţa luĭ.

3301 *A dà un lucru pe faţă.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 1213.

A descoperì un lucru, a'l dà în vileag.

3302 Nicĭ pe faţă, nicĭ pe sub mânecă.

BARONZI, p. 44.

Adică nicĭ pe faţă, nicĭ pe ascuns.

3303 * △ A'ı întórce faţa la céfa.

A lovì cu putere, cu palma, peste obraz.

3304 * △ 'I-a eşit pamîntu 'n faţa.

G. P. SALVIŬ, *inv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Se ḑice de ceĭ bolnavĭ, cărora li se înegresce faţa, *qui ont la figure terreuse*, cum ḑice francesul.

Ţĕranul crede că acésta este semn de mórte.

FĂTĂTĂŬ

3305 * △ A esi fatatau înaintea cui-va.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Cu îndrăsnélă, ca o fată care a perdut orĭ-ce ruşine.

[1]) Fruntea mĭ-este deschisă şi faţa 'mĭ albă; adică sunt fără pată. Proverb comunicat de d-l Ion Baracu, student din Avdela, Macedonia.

FECĬOR

Veḑĭ *Ban, Copil, Lele, Popă*

3306 Fecior de baba.

B. P. Hașdeŭ, *Etym. Magn* p. 2271.— Dim. Cantemir, *Descr Mold*- p. 151.

Se ḑice despre copiiĭ crescuţĭ pré mult timp pe mânele mamelor și a bunicelor.

3307 * △ Cine are feciori, are si pecate.

Gavril Onișor, *prof. c. Dobrovĕţ*, J. *Vaslui*.

Cine are copiĭ are și greutăţĭ, trebue să se aștepte să pată câte o rușine din pricina lor.

3308 Gúlobi si feciori cacu casa. [1])

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.* I, p. 9.

Cine are copiĭ nu 'șĭ póte ţiné casa curată.

Fioi e colombi smerda le case. [2])

Prov. Triest.

Enfants, poules et les coulombs.
Embrenent et souillent les maisons.

Trésor des sentences XVIe *Siècle.*

3309 *Feciori s'hiba, mea fete câte s'vrei. [3])

D. A. Milescu, *c. Gopeșĭ, Macedonia.*

Arata preferinţa Macedonenilor, ca și a Românilor în genere, pentru băieţĭ.

3310 *Ficiorli mâca ţapurne, (s') auslor le amortesc dintili (dinţiĭ). [4])

D. Dan, *c. Nevesca. Macedonia.*— Meta Costandin, *c. Moloriște, Macedonia.* —Xenofonte Capsale, *c. Pirlepe, Macedonia.* — Pericle Papahagi, *Zweit, Jahres.*, p. 156.

---

[1]) Porumbiĭ și copiiĭ scârnăvesc casa.
[2]) Copiiĭ și porumbiĭ scârnăvesc casa.
[3]) Băeţĭ să fie, căcĭ (dor) fete câte vreĭ.
[4]) Copiiĭ mănâncă prune verḑĭ, și bĕtrânilor li se strepezesc dinţiĭ.

***Ficĭorli mâncă prunele, şi-a auşlor le amorţesc dintlii* [1].

Ĭ. Guicu, *prof. c. Aminciu, Epir.*

Veḑĭ *Părinţĭ.*

1° Unul greşesce şi altul o păţesce, maĭ cu deosebire părinţiĭ mult trag în urma copiilor.

2° Când copiiĭ fac ce-va rele, părinţiĭ se îngrijesc.—*Epir.*

3311 *Cu ficíorli nu mâţi lapte că te pruschuchesc. [2])

D. Dan, *c. Nevască, Macedonia.*—Xenofonte Capsale, *c. Pîrlepe, Macedonia.*

Cine se adună cu ceĭ proştĭ, saŭ rĕŭ crescuţĭ, nevătămat nu scapă.

3312 Fecsorlli acelli cu minte plangu ma înainte di ci lli llia fômea [3]).

M. Bojadschi, Γραμ. Ρωμαν. p. 195.

Veḑĭ *Copil.*

Trebuĭe să fim prevĕḑĕtorĭ, să îngrijim de cu vreme de cele trebuincĭóse.

«Porcul agrul şedeà unā ẓuā sub arbure, şi intru xea dincilli. E vulpea ci trecea pre acolo lu vizu sub un arbure. Catrā ci fārā verunā lipsire ce intruxeşti dincilli? Şi acela rĕspuse: nu u fac incot, cā seste cā nli jine neapandaxita verunā lipsire, şi lli am indrepci, tra si nu şed aturcea si lli intruxesc, cândo si me lipséscā.» — M. Bojadschi.

3313 Şi fecĭorli nu s' fac cu punga di guse [4]).

I. Neniţescu, *Rom. Maced.* p. 283.

Se ḑice femeilor însărcinate arĕtându-se că, daca vor nasce o fată, şi acésta e cu norocul eĭ.

3314 Feciorı acatatı Sàmbata [5]).

I. Neniţescu, *Rom. Maced.* p. 164.

Cuvînt de ocară ce se ḑice copiilor de Românĭ din Tîrnova şi din Magarova.

Locuitoriĭ din aceste oraşe, maĭ toţi negustorĭ, sunt ocupaţĭ tótă sĕptĕmâna în Bitolia, şi numaĭ Sâmbăta se întorc acasă. Acéstă particularitate explică în de-ajuns ḑicerea.

[1]) Copiiĭ mănâncă prunele, şi bĕtrânilor le amorţesc dinţiĭ.
[2]) Cu copiiĭ nu mâncà lapte ca te stropesc.
[3]) Copiiĭ ceĭ cu minte plâng maĭ înainte de a le fi fóme.
[4]) Şi băeţiĭ nu sĕ fac cu punga de gât (guşă).
[5]) Copiĭ concepuţĭ Sâmbăta.

FEMEÏE

Veḑĭ *Casă*, *Cuc*, *Fus*, *Leneş*, *Muĭere*, *Păsat*, *Plétă*, *Sterp*.

FACEREA FEMEÏEĬ

I.

Spun, măre, ca Dumneḑeŭ, după ce a urḑit pămîntul cu ariciul, avù poftă să facă şi ómenĭ.

El şi-a împlinit pofta inimiĭ tocmaĭ pe tocmaĭ.

Făcù pe om şi se veselì o tónă. Căţelul cum este el linguşitor, tot fîţîĭea din códă şi se gudurà pe lângă Dumneḑeŭ; éră Dumneḑeŭ îl luase în nume de bine şi nu făceà un pas fără să nu fie şi căţelul cu dînsul.

Voind să facă şi pe muĭere; orĭ, că uĭtase cum făcuse pe om, saŭ că de témă că nu va maĭ nimeri să facă acelaş lucru a doua óră, precum îl făcuse întâiŭ, stătù la chibzuirĭ.

Se socotì ce se socoti, şi îndată adormì pe om. Pasămi-te că plănuise el ce-va noŭ în gând; şi de unde să nu fie aşa. Scóse o córtă de la om ca să facă pe muĭere, şi o puse jos, alăturĭ, până să închiḑă rana ce făcuse bĭetuluĭ om.

Căţelul stà şi el acolo, şi se uĭtà la stăpînul sĕŭ ce face.

Pe când Dumneḑeŭ se frămîntà cu firea şi se munceà a vindecà rana omuluĭ, căţelul haţ! ĭea cósta în gură şi pe icĭ ţĭ-e drumul. Veḑĭ că p'atuncĭ căţeiĭ nu eraŭ învĕţaţĭ a face slujĭ! Când bagă de sémă Dumneḑeŭ, cósta nu e. Se uĭtă în sus, se uĭtă în jos, şi ce să veḑĭ D-ta? fugea cânele, nene, de par'că îĭ dase cine-va sub códă cu unt-de-neft

Strigă Dumneḑeŭ: cuţu! cuţu! Dară unde să mi-l auḑă cânele. Cum bag de sémă, se dedulcise necuratul la carne de om. Iară dacă vĕḑù Dumneḑeŭ că nu este chip să scóţă cósta din gura câneluĭ alt-fel, se luă după dînsul. Cânele fugĭ, Dumneḑeŭ după el. Şi fugì, şi fugì, şi fugì, până ce Dumneḑeŭ se cam supĕră, şi unde mi se opintì odată, sărì cale de un conac şi mi-l apucă de códă. Cânele trage, Dumneḑeŭ ţine. Nu vreà, duşmanul să lase cósta din gură, nicĭ în ruptul capuluĭ. Şi trage, şi trage, până ce Dumneḑeŭ rĕmâne cu códa luĭ în mână, éră el se duse ca un turbat, şi dus a fost şi până aḑĭ.

Dumneḑeŭ mâhnit şi ostenit de atâta alergare, stătù loculuĭ şi se uĭtă când la câne, când la códa luĭ cu care rĕmăsese în mână; apoĭ scârbit, trântì códa jos, pe pămînt, şi ḑise:

— Muĭere să se facă. Şi muĭere sĕ făcu.

P. Ispirescu, *Snóve*, p. 92.

Veḑĭ in Şezătórea, IV, p. 177, o variantă a acesteĭ legende.

II.

Dumneḑeŭ, la început, a făcut şi pe femee tot cu atâtea cóste cı. câte făcut şi pe bărbat. Însă când a rĕmas móşa Eva însărcinată cu copilul cel d'întâiŭ, nu puté să-şi ţie sarcina, căcĭ se lăsà mereŭ în jos. Atuncĭ Dumneḑeŭ, vĕḑênd că a greşit'o, fiind-că trebuia să fi dat femeeĭ maĭ multe cóste ca bărbatuluĭ, a maĭ luat donĕ costiţe de la Adam, şi le-a pus la Eva. Aşa că de atuncĭ femeea a rĕmas cu maĭ multe cóste ca bărbatul. — T. Bălăşel, J *Vâlcea*.

3315 * △ Femeia te face să 'ţi ieĭ ale treĭ fuióre si lumea în cap.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 104. — Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*.

Arată rĕutatea femeĭelor.

Se garde de femme espouser
Qui veut en paix se reposer.

BRUSCAMBILLE, XVIIe *Siècle.*

3316 * Ce e maĭ rĕŭ de cât o femeĭe?—Două.

I. BĂNESCU, *prof.* J. *Roman.*

Aceaş idee ca la No. 3315 sub o altă formă.

Οὐδὲν γυναικὸς χεῖρον, οὐδὲ τᾶς καλῆς [1]).

Prov. Elin.

3317 * △ O femee vrednică e corónă caseĭ..

I. G. VALENTINEANU, p. 41. — ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele,* J. *Argeş.* — *Preot* C. BUNGEŢIANU, *înv. c. Cosovĕţ,* J. *Mehedinţĭ.*

* △ *Femeea cinstită este coróna bărbatuluĭ.*

Semin. Buc. Cl. VII prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Veḑĭ *Nevéstă.*

La ţéră maĭ cu sémă, tóte lucrurile din casă şi din curte sunt sub îngrijirea femeieĭ şi când acésta e vrednică tóte sunt bune, la din contra tóte sunt în stare rea.

Acéstă ḑicere ne vine din Biblie, unde se citesce: *Cel ce aŭ aflat muĭere bună, aflat-aŭ darurĭ şi aŭ luat de la Domnul îmblânḑire.—Parem.* SOLOM. XVIII, § 22. *Biblia 1688.*

Femme bonne vaut une couronne.

Recueil de GRUTHER.

Na fomna buna la val öna corùna [2]).

Prov. Lomb.

La muger buena corona es del maridado [3]).

Prov. Span.

A good wife's a godley prize [4]).

Prov. Engl.

3318 Femeea tot femee.

C. NEGRUZZI, I, p. 157.

[1]) Nimic nu e maĭ rĕŭ de cât femeĭa, chiar şi cea maĭ bună.
[2]) Femeĭea bună preţuesce o corónă.
[3]) Femeĭa bună este coróna bărbatuluĭ.
[4]) O femeĭe bună e de mare preţ.

* *Femeea e tot femee şi în ḑiua de Pascĭ.*

Maior P. Budiştranu, *c. Bucurescĭ*, J. *Ilfov.*

Adică în tot-dé-una slabă, fără judecată şi ne-statornică. Cu acest din urmă înţeles Francesul ḑice: *Fortune, ton nom est femme.*

Varium et mutabile semper femina.

Virgiliu.

Souvent femme varie,
Bien fol est qui s'y fie.

Prov. Franc.

3319 * Pusca, calul si femeia nu se împrumuta.

N. Gane, *Conv. Liter.* IX, p. 51. C. Başota *prin* V. Forescu, *c. Folticenĭ*, J. *Suciava.*

* *Treĭ lucrurĭ nu se împrumută: calul, puşca şi femeĭa.*

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

* △ *Calul şi femeĭa să nu le împrumuţĭ.*

Gavr. Onişor, *prof. c. Bêrlad*, J. *Tutova.*

* △ *Calu şi femeĭa să n'o daĭ pe mâna altuĭa.*

S. Mihăilescu, *Şezătórea*, I, p. 220. — V. Forescu, *c. Dorna*, J. *Suciava.*— E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluĭ.*

Veḑĭ *Cal.*

Sĕ ḑice despre lucrurile carĭ nu trebuesc împrumutate, căcĭ ţi se întorc cu pagubă. Sfat prielnic.

3320 * △ Femeea, pusca și calul n'are creḑemînt.

P. Ispirescu, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 174.— Andrei Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.*

* △ *Femeĭa, puşca şi calul n'aŭ (nicĭ odată) creḑemînt.*

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p. 381. — Hinţescu, p. 58 — G. Poboran, *inst c. Slatina*, J. *Olt.*—I. S. Mardare, *stud. c. Cerţescĭ*, J. *Tutova.*

* △ *Femeea şi calul n'aŭ credemînt.*

Semin. Buc. Cl. VII prin P. GĂRBOVICEANU, *prof.*

Vedĭ *Cal.*

Calul te póte trântì, puşca póte să nu ĭea foc şi femeea e mincinósă şi viclénă.

Γυναικῆ μὴ πίστους μηδ'ἂν ἀποθανῂ [1]).

Prov. Elin.

Nec mulieri, nec gremio credendum. [2]).

Prov. Lat.

De cattiva donna guardati, e della buona non ti fidar di nulla. [3]).

Prov. Neapol.

De le mala muger te guarda,
Y de la buena no fies nada [4]).

. *Prov. Span.*

Trust not a horse's heel, nor a dog's tooth. [5]).

Prov. Engl. .

Weibern und Geschossen soll Niemand trauen. [6]).

Prov. Germ.

3321 * **Femeea a prinde minte,**
Când a face curu dinte.

V. FORESCU, *c. Folticeni*, J. *Suciava*

Acelaş înţeles ca la No. 3182.

3322 * △ **Femeĭa şi cânele să nu credĭ.**

S. MIHĂILESCU, *Şezătórea*, I, p. 221. —E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

* △ *Credinţa femeĭeĭ şi a câneluĭ să n'o ĭeĭ nicĭ odată.*

Preot C. BUNGEŢIANU, *înv. c. Coşorěţ* J. *Mehedinţi.*

---

[1]) Să nu te încredĭ femeieĭ, nicĭ mórtă.
[2]) Nicĭ femeĭeĭ, nicĭ inimeĭ să nu te încredĭ.
[3]) Păzesce-te de femeĭă rea, şi nu te încrede celeĭ bune.
[5]) Nu te încrede în picĭorul caluluĭ, nicĭ în dintele câneluĭ.
[6]) Să nu te încredĭ în femeĭ şi în puscĭ.

Vedĭ *Cal, Câne, Muiere.*

Căcĭ femeĭa înşală pe bărbat şi cânele te muşcă pe furiş, chiar când te cunósce bine.

3323 * △ **Fă-mĕ, mama (un) val de teiŭ,**
Şi m'aruncă 'ntre femeĭ.

Andreĭ Marinescu, *inv. c. Humele*, J. *Argeş*. — G. Misail *apud* Ispirescu, *Rev. Ist* III, p. 380.

* △ *Fă-mĕ, Dómne, val de teiŭ.*
Şi m'aruncă 'ntre femeĭ.

I. Creangă, *Amint* p. 64.—*Preot* C. Bungeţianu, *inv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţĭ.*

* *Fă-mĕ, Dómne, bob de meiŭ,*
Şi m'aruncă 'ntre femeĭ.

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

Se ḑice despre bărbaţiĭ cărora le plac societatea femeelor; dorind să le afle gândurile ascunse.

Fă-mĕ, mamă, val de teiŭ
Şi m'aruncă 'ntre femeĭ,
Să le-aud vorba şi sfatul,
Cum îşĭ farmecă bărbatul.

Poes. Pop.

3324 * **Cine scie amnarul femeieĭ?**

I. Arbore, *ing.* J. *Buzĕŭ.*

Vedĭ *Drac.*

Pentru cele care nu se pot sci.

Căcĭ femeĭa nu are amnar anumit, şi ascute pe orĭ-ce bucată de fer, cleşte, pirostie, ş. c. l. care îĭ cade sub mână.

3325 **Femeeĭ când 'ĭ-e bine cauta pe dracu.**

Dr Elena Sevastos, *Pov.* p. 20.

Căcĭ femeia e vecĭnic nemulţumită de sórta eĭ şi cu gândul tot la rele.

3326 * △ **Femeia are gându draculuĭ, ca si el sa te asvîrle unde nu trebuie.**

I. Dumitrescu, *inv. c. Gâncĭova*, J. *Dolj.*

Vedĭ *Muĭere.*

Femeĭa e rea, şirétă şi vicléna.

3327 * △ Femeïa e calul draculuĭ.

Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*.

Veḑĭ *Babă*.

Căcĭ cu ajutorul femeïcĭ dracul îşĭ atinge scopurile. Veḑĭ legenda de la No. 3330.

3328 * Femeïa e scula draculuĭ.

Dim. Zanne, *Bucurescĭ*, J. *Ilfov*.

Acelaş înţeles ca la No. 3327.

3329 * Femeia e sora draculuĭ.

Dim. Zanne, *Bucurescĭ*, J. *Ilfov*.

Acelaş înţeles ca la No. 3327.
Rutenii ḑic: *femeïa-e fiica draculuĭ*.

3330 Femeea 'ĭ dracul.

C. Negruzzi, I, p. 251.

Veḑĭ *Muïere*.

Acelaş înţeleş ca la No. 3329, exprimat cu maĭ multă tărie. Veḑĭ No. 4018.

In tratatul de morală din papirusul Prisse, redactat sunt acuma cincĭ miĭ de anĭ, un învĕţat definesce femeia egiptiană «un mănunchiŭ care coprinde tóte rĕutăţile, un sac plin de tóte gândurile rele.»

LEGENDA

Sfete Spiridon, făcĕtor dĕ minunĭ, cică umblà cu Sfete Petre p'o cale. Da Sfete Spiridon sĕ abătù într'o leasă dĕ mărăcinĭ şĭ dete peste dracu călare pĕ muere. Sfete Spiridon, dĕ mare ciudă, scóse sabia şi le reteză capu la amîndoĭ, şĭ plecă lăsându'ĭ cărăbăniţĭ. Să dusă Sfete Spiridon, ajunse pe Sfete Petre şĭ-ĭ spuse tărăşenia.

Da Sfete Petre, îĭ fu milă şĭ ḑisĕ: «Rĕŭ făcuşĭ, Sfete Spiridóne, şi póte sa sĕ mânie cum-va Dumneḑeŭ pĕ noĭ. Ar fi bine să te 'ntorcĭ să le puĭ capetele la loc; rógă-te la Dumneḑeŭ, şĭ cum eştĭ făcĕtor dĕ minunĭ, o să învieze.»

Sfete Spiridon s'a întors iute înderĕt şi dĕ dĕgrabă a greşit capitile, *a pus capul draculuĭ la muere şĭ p'al mueriĭ la trupu draculuĭ*, şĭ ĭ-a înviat aşa. Şĭ d'atuncĭ tóte muerile, câte sĕ trag dîn blestemata aia dĕ muere, sunt cu capu dĕ drac, da nu sĕ cunosc din ale-l-alte. Şĭ ce creḑĭ, că muerile ălea lepădate dĕ suflet, care scóte pĕ dracu, care fac vrăjĭ dĕ învrăbjesc ómenilor, face dĕ sparge casele Rumânilor, îşĭ omóră copiiĭ, béŭ buruenĭ să nu maĭ facă copiĭ, şi câte felurĭ dĕ lucrurĭ nelegiuite, ce creḑĭ că alea sunt curate? Nu te maĭ gâudi că alea aŭ ce-va şĭ din partea diavoléscă. — *Sezătórea*, III, p. 33.

3331 * △ Femeea e maĭ dihaĭ de cât dracul.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

Acelaş înţeles ca la No. 3330.

3332 **Femeea hotaresce şi Satana împlinesce.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.* pag. 296 & 319.

Ce hotaresce femeia trebue să se împlinéscă; maĭ cu séină când are gândurı rele, ceea ce se întîmplă maĭ de obiceiŭ.

3333 **Femeıeĭ nici dracu nu'ı vine de hac.**

Dª ELENA SEVASTOS, *Pov.* p. 158.

Atât e de şirétă şi de viclénă. Vedĭ D-a El. Sevastos, Poveştĭ pag. 158—165.

SNÓVĂ

Dracul s'a prins într'o dị cu femeia că va cóse o bucată de pânză maĭ repede de cât dînsa. El îşĭ făcuse socotéla că va câştigà multă vreme petrecênd de odată un fir de aţă lung, lung cât tóte ḑilele, prin urechile aculuĭ, în loc de unul maĭ scurt precum se obicĭnuesse la cusut. Se pun amândoĭ la trébă; dar pe când femeia, cu firul eĭ cel scurt, lucrà repede şi cu spor, bietul împeliţat îşĭ perdé vremea tot trăgênd aţa luĭ cea lungă, astfel că femeia isprăvise deja pe când dracul abia făcuse câte-va împunsăturĭ.

La femme sait un art avant le diable.

Prov. Gallic. Mss. XV Siècle.

La dona per picola che la sia,
La vince el diavolo in furbaria. [1]

Prov. Venit.

3334 ***Femeea judeca pe dracu si'l scóte dator.**

V. FORESCU, *c. Folticenĭ* J. *Suciava.*

Vedĭ *Muiere.*

Pentru că meşteşugul femeesc e maĭ mare de cât cel drăcesc.

3335 * △ **Ceea ce femeea légă, nicĭ dracul nu deslégă.**

ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.*— Dª E. B. MAWR. p. 98.

Vedĭ *Muiere.*

Alusie la farmecele pe care, după credinţa poporuluĭ, le fac femeile, şi maĭ ales cele bĕtrâne.

Femeile sunt înzestrate cu darul de a aflà slăbicĭunea bărbatuluĭ, făcêndu'l în tot-dé-una să ḑică ca ele.

3336 * △ **Femeea a îmbĕtrânit pe dracul.**

ANDREI MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.*— HINŢESCU, p. 58.

[1]) Femeia cât de mică e dînsa, întrece pe dracul în şiretenie.

* *Femeea a îmbĕtrânit pe dracu cu descreţirea unuĭ fir de pĕr.*

Dr Gaster, *Liter. pop.* p. 137.

Vedĭ *Muĭere.*

Arată viclenia și iscusinţa femeĭeĭ.

Originea aceșteĭ ḑicerĭ se află într'o snóvă populară, fórte rĕspândită. Reproducem mai jos o variantă a aceșteĭ snóve după D-na E. Sevastos; la cuvîntul *Muĭere*, No. 3946, se vor mai găsì încă două variante, care se deosebesc, întru cât-va, de cea d'întâiŭ

SNÓVĂ

«Femeĭa aduce 3 fire de pĕr de porc, ca să 'ĭ facă din ele un ac ș'un suvac. Necuratul ca vîntul se duce la un ferar de ĭea foĭul, ilăul și tóte halaturile de câte avé trebuinţă; apoĭ face jăratic mare și pregătesce să împlinéscă cuvîntul ce a dat femeĭeĭ. Ieà un fir de pĕr, îl încălḑesce, îl maĭ încălḑesce până se face scrum. Il iea pe al doilea, îl încălḑesce maĭ pe departe îl pune pe ilăŭ, îl bate cu cĭocanul sdravăn, îl îndoae și ĭar și ĭar îl bate. De unde vede că n'are ce-ĭ face se chibzuesce că maĭ trebue încălḑit. Ișĭ face socotélă și 'l încălḑesce, îl bate cu cĭocanul până îl gătesce de ḑile. Atuncĭ ĭeà și pe al treilea fir de pĕr, îl încălḑesce maĭ pe departe, maĭ pe aprópe, îl sucesce, îl învîrtesce pân cel arde. Sciĭ ce? ḑice necuratul. Eŭ nu pot face nicĭ ac nicĭ suvac, dă-mĭ copilu să mĕ duc.

— Ba nu ne-a fost așa tocmala, bădișorule! Dar veḑĭ nu vreŭ sĕ ḑicĭ că nu-s milostivă; maĭ na-ţĭ un fir de pĕr să-mĭ facĭ dintr'însul o spelcă după pruba asta, ce ţi-o daŭ; ear de nu, să sciĭ că ţi s'aŭ închis cărările și să-ţĭ ĭeĭ tălpășiţa, că cu mine ţiĭ încîrcă. Ieà Ucigal-tóca pĕrul, îl îndoĭe după prubă, el nu șede, dă să 'l turtéscă cu cĭocanul, nicĭ atâta

Ișĭ face socotélă că tot cu focul trebue să 'l lucreze, îl maĭ sucesce, îl maĭ cârnesce și la urmă 'l pricopsesce ca și pe cele-l'alte. Atuncĭ Diavolul de necaz isbesce foile dinaintea ușeĭ ear el se duce pe sus și se vede numaĭ un fum în urma luĭ. Ear omul să uĭtă la femeĭe și dă din cap: amarnică ești tu, mĕĭ femeĭe, că nicĭ dracul nu ţi-a venit de hac.»

3337 * △ Femeĭa ne-batută, e ca móra ne-ferecata.

I. Creangă. *Pov.* p. 126.—Andreĭ Marinescu, *inv. c. Humele*, J. *Argeș.* —*Preot* C. Bungeţianu, *inv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţi.*—G. P. Salviŭ, *inv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

* △ *Fimeĭa ne-bătută (ne-mustrată), ca móra ne-fericată.*

V. Forescu, *c. Négra-Șarului*, J. *Sucĭava.* — G. Madan, *c. Truţeni*, J. *Chișineŭ*, *Basarabia.*

* △ *Femeĭa ne-ţesĕlată, e ca móra ne-ferecată.*

M. Lupescu, *Sezăt. IV*, p. 178.

Vedĭ *Muĭere.*

După cum móra trebue ferecată pentru a scóte malaiŭ bun, tot aşa şi femeia trebue bătută pentru a puté face trébă cu ea; căcĭ dealmintrelea: *Dumnedeŭ a făcut femeia din cósta bărbatuluĭ şi bărbatul are dreptul a-şĭ scărpinà cósta sa.*

Bossuet, reamintindu'şĭ modul cum Dumnedeŭ a creat femeia, o numesce, *un os surnuméraire.*

«Am s'o ieŭ de 'cânepa dracului, şi am s'o învĕţ eŭ cum trebuie să caute altă dată de bărbat; că *femeia ne-bătută, e ca móra ne-ferecată.*»
I. Creangă.

LEGENDĂ

Dice că demult, demult, demult, cine scie când va maĭ fi fost şi aceea, mergênd într'o di de primĕvară un om cu plugul în ţérină, şi începênd a arà un ogor al sĕŭ dă, după vr'o câte-va întorsăturĭ, de cuibul unuĭ Ciocărlan.

Ciocărlanul, cum îl vede că trece cu plugul pe lângă dînsul, şi că nu va trage multe brazde până ce i'l va strică cuibul, dise:

— Bădişorule! fiĭ bun şi nu-mĭ strică cuibul, că şi eŭ ţi-oiŭ prinde când-va vre un bine!

Şi ce bine poţĭ să-mĭ prindĭ tu? — întrebă omul plin de mirare, audindu-l vorbind.

— Fă numaĭ ceea ce te rog eŭ şi lasă dacă veĭ bănuĭ când-va, lasă dacă nu-mĭ veĭ fi tótă viéţa mulţămitoriu,—dise maĭ departe Ciocărlanul.

— Bucuros ţĭ-aşĭ împlinì dorinţa acésta, că nu e cel lucru mare, dar 'mi-ĭ témă să nu păţesc una cât dece.

— Şi ce poţĭ să păţescĭ?

— Ce pot să păţesc? Află că eŭ am o femee fórte rea, care, dacă va venì şi va vedé că n'am arat ogorul cum trebue să se are, o să mĕ bată de-mĭ va merge colbul.

— Cum se póte una ca acésta?... Femeea să te bată pe D-ta?... D'apoĭ bine: nu eştĭ d-ta bărbatu?...

Nu scĭĭ că femeea trebue să fie supusă bărbatuluĭ şi să se témă de dînsulu?

— Ba sciŭ!.. Aşa ar fi să fie, nu-ĭ vorbă, dar ce e de făcut după ce femeilor li e dată să fie maĭ tarĭ de cât noĭ bărbaţiĭ şi să ne bată orĭ şi când li vine cheful?... Trebue să răbdăm şi să tăcem!

— Ba, asta n'aşĭ maĭ face-o nicĭ o dată!

— Şi ce aĭ face, mĕ rog, când aĭ fi tu bărbat în locul meŭ?

— Ce aşĭ face?... Sciŭ eŭ ce aşĭ face, că'n viaţa sa n'ar maĭ pune mâna pe mine!...

Şi, dacă nu maĭ vreĭ, eŭ pot să te 'nvĕţ şi pre tine, ca de astă-dĭ înainte femeea ta să nu te maĭ bată ci s'o baţĭ numaĭ tu pre dînsa.

— Când m'aĭ învĕţà, mare pomană ţi-aĭ maĭ face, şi eŭ nu numaĭ că ţi aşĭ lăsà cuibul cum este, ci încă ţi-aşĭ fi fórte mulţămitor că, vaĭ Dómne! multe am maĭ avut să sufer până acuma din partea femeiĭ mele, multe bătăĭ am trebuit să maĭ mănânc! ..

— Ascultă dară! — dise Ciocărlanul — când va venì femeea ta în ţérină şi va voì să te bată, pentru că nu aĭ arat locul, unde se află cuibul meŭ, tu, în loc de rĕspuns, să apucĭ de grabă o prăjină lungă, şi cu prăjina aceea apoĭ să începĭ a mĭ-o croĭ pe unde veĭ apucà, scĭĭ colea... cum se cade, căcĭ ea, neavênd prăjină, nu se va puté apropia de tine ca să te bată, şi aşa o să scapĭ cu obrazu curat, fără să ţi se întâmple vre-un rĕŭ, nicĭ măcar cât e negru sub unghie. Iară femeea ta, neavênd în-cotro, va trebuĭ să înghită nodurĭ, să tacă şi să se întórcă a-casă de unde a venit...

Asta-I una!... Al doilea după ce te veĭ întórce de séră a-casă nevasta, fiind foc şi pară de mânie pe tine, cum veĭ intrà în casă are să sară cu o prăjină ca să te bată. Tu însă nicĭ de astă dată să nu te laşĭ, să apucĭ un băţ scurt, dar gros şi sănătos şi cu acela să începĭ a mĭ-o mĕsurà peste spate, scii colea... de la róte. Ea a voì să dee în tine cu prăjina, dar fiind acésta prea lungă de bătut în casă, nu ţĭ-a putea nimica face, pe când tu cu băţul tĕŭ poţĭ s'o baţĭ cât o încăpea într'însa.

Fă aşa, cum îţĭ spun eŭ, şi lasă de veĭ maĭ păţì vre-odată ceea ce aĭ păţit până acuma!

Omul îl ascultă! Incepù maĭ departe a arà, ĭară locul, unde erà cuibul ciocărlanuluĭ, îl încunjură, adică îl lăsă nearat.

Ciocărlanul, de bucurie că şĭ-a vĕḑut cuibul ne-atins, a început a se înălţà în naltul ceruluĭ tot învîrtindu-se în cercurĭ şi cântând de părea că tótă lumea erà a luĭ.

Iată însă că nu mult după acésta vine şi nevasta omuluĭ nostru c'o falcă în cer şi cu una în pămînt, şi cum dă cu ochiĭ de cuibul ciocărlanuluĭ că nu este arat, sare ca turbată la bărbatul sĕŭ şi nicĭ una nicĭ două vré numaĭ de cât să-l bată.

Insă bărbatul sĕŭ, care ĭ scià acuma prea bine năravul, nu o lăsă până ce s'a apropia de dînsul, ci apucând de grabă o prăjină unde nu începù a mi-o croì peste cap, peste spate, şi pe unde apucà, de ţi se păreà că îmblătesce păpuşoĭ, nu alta, şi dăĭ, şi dăĭ, până ce s'a săturat de bătut ḑicĕnd.

— Destul sunt eŭ ostenit şi năcăjit de mult lucru ce am, încă şi tu vreĭ să mĕ maĭ amărăscĭ?... Nu m'aĭ amărît destul până acuma?...

Na ceea ce-aĭ căutat, căcĭ dóră e vremea ca să-ţĭ ieĭ şi tu odată rĕsplata!...

Femeea, de durere şi mânie, stupià foc şi pară, nu alt ce-va. Dar de géba.... Nu puteà nimică să-ĭ facă... Şi aşa acuma întâia-şĭ dată în viéţa eĭ trebuì să rebde şi ea o bătae.

Apoĭ, după ce numaĭ de-abia cu chiŭ cu şi cu vaĭ, scăpà din mânele bărbatuluĭ, o luà îndărĕpt la fugă, spre casă, tot blestemând şi ameninţând:

— Lasĕ, mări mangositule, că-mĭ veĭ venì tu a-casă?... Te-oĭŭ învĕţà eŭ pre tine a bate de altă dată pre femeea ta, n'aveà tu grijă!..

Bărbatul, săltând de bucurie, că a fost şi el odată în stare aşĭ bate nevasta, îĭ dete pace să se ducă tot învîrtindu-se câte ḑile-s într'un an, şi-şĭ păzì maĭ departe lucrul .. Iară, după ce a înserat, s'a întors a-casă ca şi când nu s'ar fi întîmplat nimică.

Femeea cum îl vĕḑù că vine apucă de grabă o prăjină cât ḑiua de erĭ de mare, şi cu acésta punĕndu-se lângă uşă îl aşteptă, ca cum va intrà în casă, déună să încépă a-l croì.

Barbatul intră în casă. Femeea sare la dînsul şi voesce să-l bată. Dar de géba!.. Unde s'a maĭ pomenit ca să se pótă bate cine-va în casă cu prăjina?

Bărbatul sĕŭ însă, care asemenea se înarmase, din cu bună vreme, c'un resteŭ de cărpĕn gros şi vînjos, mĭ-o bătú şi de astă dată de-i merse colbul.

Şi din ḑiua aceea apoĭ nicĭ odată nu l-a maĭ bătut femeea, şi tot numaĭ el a bătut'o pre dînsa, când o mâncà pelea şi căuta vre o pricină.

De la acest bărbat apoĭ s'aŭ învĕţat şi ceia-l-alţĭ bărbaţĭ aşĭ bate femeile, căcĭ maĭ nainte nicĭ un bărbat nu scià cum să-şĭ bată femeea şi s'o înveţe minte, ci numaĭ femeile îşĭ băteaŭ bărbaţiĭ.

Iară de la tîrgoveţiĭ aceştia, căcĭ omul ce şi-a bătut întâia-şĭ dată femeea, era tîrgovĕţ, aŭ învĕţat şi alţĭ ómenĭ de prin satele învecinate aşĭ bate femeile.

Femeile, vĕḑĕnd de la un timp că s'a întors crângul moriĭ, că acuma nu-şĭ pot bate bărbaţiĭ ca maĭ nainte, ci din potrivă că aceştia de multe orĭ le frig în bătaie, fără ca să se pótă într'un mod óre-care apĕrà de dînşiĭ, s'aŭ strîns tóte la un loc, la vornicul tîrguluĭ, care erà o babă, şi dimpreună cu acésta aŭ ţinut apoĭ un sfat mare: ce e de 'nceput şi de făcut? Şi după multă chitélă şi chipzuélă, se puseră în cale ca tóte, până într'una, să-şĭ părăséscă bărbaţiĭ şi să fugă peste Dunăre.

Şi cum s'aŭ sfătuit, aşa aŭ şi făcut. Fie-care a luat ce a avut maĭ scump la casa sa, aŭ încărcat tóte lucrurile luate în maĭ multe care şi apoĭ, lăsându-şĭ bărbaţiĭ, s'aŭ pornit să trécă Dunărea, mergênd vornicul, adică baba, înainte iar nevestele după dînsa.

Bărbaţiĭ la rîndul lor, vĕḑênd că femeile nicĭ de cum nu şuguesc, cĭ că i-aŭ părăsit şi aŭ apucat lumea în cap, se porniră cu toţiĭ, ca nisce lupĭ turbaţĭ, asupra omuluĭ care i-aŭ învĕţat a le bate, voind să-l prindă şi să-l omóre.

Omul, prinḑênd de veste şi scăpând, cum va fi scăpat din mânele lor, apucă la fugă spre ţarină şi mergênd drept la ciocârlanul, căruia 'ĭ-a cruţat cuibul, îĭ ḑise tremurând ca varga de frică:

— Iată cum şi iată ce mi-aĭ făcut tu, măĭ ciocârlane!... m'aĭ învĕţat să-mĭ bat nevasta, şi te-am ascultat. De la mine s'aŭ învĕţat şi alţĭ bărbaţĭ aşĭ bate nevestele, şi acuma părăsindu-ne şi fugênd tóte nevestele de la noĭ, bărbaţiĭ lor vréŭ să mĕ prindă şi să mĕ omóre!... Ce să fac eŭ acuma?...

— Mĕĕĕĭ! mĕĭ!... ce maĭ ómenĭ bătuţĭ cu leuca!... să se témă, că într'o furie îĭ vor părăsì nevestele pentru tot-dé-una şi că nu se vor maĭ întórce nicĭ când înapoĭ!... N'aibĭ nicĭ o frică, căcĭ unde s'a maĭ vĕḑut vre o femee să fugă de bărbat... Dar dacă ţĭ-e frică să nu aĭ vre-o neplăcere din pricina mea, apoĭ... lasă-te numaĭ pe mine, că le întorc eŭ pe tóte, până într'una, maĭ de grabă de cum şĭ-ar închipuì cine-va, şi cum rostì ciocârlanul cuvintele acestea se avîntă de-odată în naltul ceruluĭ şi cât aĭ bate în palme, ajunse lângă Dunăre, în cotro i se spuse că aŭ apucat femeile. Şi tocmaĭ când ajunse el acolo, voiaŭ şi femeile să trécă Dunărea!

Ciocârlanul, cum le vĕḑù, începù a se învîrtì prin aer, de-asupra lor, şi a cântà:

Ţurluĭ, ţurluĭ, ţurluĭ, ţurluĭ!
Peste Dunăre bărbaţĭ nu-ĭ!
Ţurluĭ, ţurluĭ, ţurluĭ, ţurluĭ!
Peste Dunăre bărbaţĭ nu-ĭ!

Femeile auḑindu-l ast-fel cântând, ḑise una cătrĕ alta: Auḑiţĭ voĭ ce cântă paserea, care sbóră pe de-asupra nóstră?

— Da cum pĕcatele să n'o auḑim!... ci că peste Dunăre nu se află nicĭ un bărbat!...

— Eĭ dacă e aşa tréba trebilor, maĭ bine să ne întórcem înapoĭ la bărbaţiĭ noştriĭ, cariĭ ni i-a dat Dumneḑeŭ şi să suferim bătae de la dînşiĭ, decât, trecênd Dunărea, să fim tótă viéţa nóstră fără de bărbaţĭ.

Şi cum ḑiseră, aşa şi făcură. Tóte se întórseră înapoĭ la bărbaţiĭ lor. Şi de-atuncĭ apoĭ nu maĭ bat femeile pre bărbaţĭ, ci numaĭ bărbaţiĭ pre femeĭ. Şi dacă se 'ntîmplă să bată vre o femee pre bărbatul sĕŭ, apoĭ să sciţĭ că bărbatul acela nu e bărbat adevĕrat, ci un mămăligar. *Ornitologia*, I, p. 343.

Bon cheval, mauvais cheval veut l'éperon,
Bonne femme, mauvaise femme veut le baston.

Trésor des Sentences XVIe *Siècle.*

Abeilard pune în practică acéstă povaţă, precum o scim dintr'o scrisóre a sa către Heloisa: *In ipsis diebus dominicæ passionis,.... te nolentem ac dissuadentem sæpiùs minis ac flagellis ad consensum trahebam.*

Ausone ghicise inima Heloiselor viitóre, când ne spune în descrierea bunurilor uneĭ amante desăvîrşite: «*Va scie să pri-*

méscă loviturile, şi după ce le va primì, va îndrăgì cu maĭ mult foc pre amantul eĭ». — *Epigr.* 77.

De altmintrelea cine nu scie că bătaia este pentru ţărancele nóstre, proba cea maĭ hotărîtóre a uneĭ dragoste desăvîrşite.

Al caval spron, a la fomna baston [1]).
Prov. Piem

Weiber und Pferde wollen geschlagen sein [2]).
Prov. Germ.

3338 * △Femea ne-bătută (e) ca calul ne-ţeselat.

I. Dumitrescu, *înv. c. Gâncĭova*, J. *Olt.*

* △*Femeĭa ne-bătută îĭ ca şi calu ne-săcelat.*

S. Mihăilescu, *Şezătórea*, I, pag. 221.—E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 3337.

3339 * △Fimeile ne-mustrate,
Ca bucatele ne-sărate.

V. Forescu, *c. Folticenĭ*, J. *Suciava.*

Acelaş înţeles ca la No. 3337.

3340 * Femeile ne-chibzuite, ca bucatele ne-sărate.

V. Forescu, *c. Folticenĭ*, J. *Suciava.*

Femeile carĭ nu se gândesc la cele ce vorbesc, pĭerd din nurii lor.

3341 * Femeĭa ne-măritată e ca móra ne-ferecata.

V. Forescu, *înv. c. Folticenĭ*, J. *Sucĭava.*

Variante la No. 3337.

3342 * △Femeĭa numaĭ după urs nu se duce.

Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.*— N. Bogdan, *Nuv.* p. 97.

---

[1]) Caluluĭ pinten, femeieĭ bĕţul.
[2]) Femeĭle şi caiĭ cer să fie bătuţĭ.

* △ *Femeia numai după urs nu se duce, că 'i e frică c'a mânca o.*

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulți*, J. *Covurlui.*

Vedĭ *Fată.*

Arată slăbiciunea femeilor, precum și dorința lor de a se mărità.

Vedĭ Șeḑătórea, I. pag. 65, *Baetul moșnégului și fata Impĕratuluĭ.*

3343 Femeea trebue sa se téma de bărbat.

N. Gane, *Conv. Liter. an.* IX.

Căcĭ altmintrelea i sĕ suie în cap.

3344 * △ Femea vede chiar unde bărbatul abia zaresce.

I. G. Valentineanu, pag. 21.— Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeș.*

Arată agerimea mințeĭ la femeie.

3345 * △ Femeia 'i sac fara fund.

I. Creangă, *Pov.* 141. — Andreĭ Marinescu, *înv c. Humele*, J. *Argeș.*

1° Nimeni nu póte aflà adevĕrul femeiĭ, saŭ că ele nu pot ține ceea ce le spunĭ.

2° Nimenĭ nu le póte saturà nicĭ odata.

3346 * △ Femeia e câne, latră dar nu mușca.

Vasile Tóder, *c. Roșiorii-de-Vede*, J. *Teleorman.*

Vedĭ *Câne.*

Femeia amenință, însă fără nicĭ o ispravă. Ne învață a nu ține sĕmă de țipetele și vorbele eĭ cele próste.

3347 * △ Femeea de ciomag fuge, nu de colac.

G. P. Salviu, *înv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ.*

Vedĭ *Câne.*

Când fuge femeia cuĭ-va, e sigur că o bate, căcĭ de bine n'ar fi fugit.

3348 Femeea care nu voesce să framînte, tótă ḑioa cerne.

P. Ispirescu, *Rev. Ist* III, p. 381.

* △ *Femeĭa care nu vré (vra) să frămînte (plămădéscă) tótă ḑiua (ḑioa) cerne.*

P. Ispirescu, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 167. — Hințescu, p. 58. — I. Ionescu, *Cart. Cit.* II, p. 105. — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ.*

Veḑĭ *a Frămîntà, Muiere.*

Se ḑice despre aceĭ carĭ, ne-vroind să facă o lucrare, îșĭ pĭerd vremea cu pregătirile eĭ; se maĭ ḑice și despre ceĭ leneșĭ, pre care nu'ĭ trage inima la o trébă.

3349 * Când treĭ femeĭ se întîlnesc, maĭ mult de cât o sută gâsce gârâesc.

V. Forescu, *c. Folticenĭ*, J. *Suciava.*

Se ḑice de femeile carĭ se întîlnesc, că vorbesc tóte odată și nu se ascultă una pe alta, întocmaĭ ca și gâscele rătăcite când se găsesc ĭarăși grămadă.

3350 * △ Femeile, când se aduna, par'ca's gâscele la pîrĕŭ.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulți*, J. *Covurluĭ.*

Arată gura cea mare pre care o fac femeile, când se adună maĭ multe la un loc.

3351 Două femeĭ rele nu fac cât una buna.

Baronzi, p. 52. — Hințescu, p. 58.

Adevĕr ușor de primit.

3352 Femeĭa a scos pe om din raiu.

N. Filimon, *Ciocoĭ*, p. 204.

Arată rĕul pre care dînsa l'a făcut bărbatuluĭ.

3353 * △ Se póte pazi un sac de puricĭ, o turma de epurĭ, dar nu o fimee.

C. Bașota, *c. Folticenĭ*, J. *Suciava.*

Maĭ lesne poțĭ păzì un cârd de ĭepurĭ....

C. Negruzzi, I, p. 251.

* △ *E maĭ ușor a păzì un cârd de epurĭ de cât o femee.*

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ.*

Vedĭ *Iepure, Muĭere, Nevastă.*

E peste putință ca să păzescĭ o femee, dacă nu vré să se păzéscă singură.

Qui a femme à garder
N'a pas journée assurée.

Adages françois, XVIe *Siècle*.

3354 * △N'am maĭ vĕdut femee
Să lase voĭnic să pıee.

T. Bălășel, *înv. c. Stefănescĭ,* J. *Vâlcea.*

Femea, cine ĭ o ḑice, p'acela ĭubesce.

3355 *Treĭ lucrurı nu lasa în pace pe om: vinul, femeĭa și banul.

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

Vinul te îmbată și te împinge la rele; femeĭa te cicălesce tótă viéța ta, și banul nu 'țĭ dă pace până nu l'aĭ cheltuit, și fiind *ochĭu draculuĭ*, te și vîră în pĕcate.

Femme et vin
Ont leur venin.

Gabr. Meunier, XVI-e *Siècle.*

3356 Să te ferésca Dumneḑeu de femeĭa leneșă, mîrșavă și răsipitóre.

I. Creangă, *Pov.* p. 141.

Căcĭ tocmaĭ menirea femeĭeĭ este de a strînge, și de a ține casa prin munca eĭ; dînsa trebue să fie *pisica caseĭ.*

3357 * △A fi femee.

T. Bălășel, *înv. c. Ștefănescĭ,* J. *Vâlcea.*

A fi lipsit de vlagă.

3358 * △Femeea frumósa
Este pagubă la casa.

Marian Rădulescu, *elev. Șc. Inst. c. Slatina,* J. *Olt.*

Căcĭ e cheltuitóre și mulțĭ îĭ daŭ tîrcóle.

Beauté de femme n'enrichit homme.

Prov. XVI-e Siècle.

3359 * △ A'l bate si femeile.

T. Bălăşel, *inv.* J. *Vâlcea.*

A fi nevoiaş.

FĔT

3359b. Carle cavta de alţĭ fati, celii de ie nu mergu bire [1]).

Fr. Miclosich, *Rum. Unter.* I. p. 10.

Să îngrijim, înainte de tóte, de ale nóstre.

FICAT

3360 * A róde la ficaţı pre cine-va.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 51.

A se căì de un lucru.

«Şi apoĭ *o rodé la ficaţĭ* călcarea porunciĭ tatăluĭ lor. — P. Ispirescu.

3361 * A fi rănit la ficat.

A. Pann, II, p. 93.

A iubì pre cine-va, din dragoste.

3362 * A tăià la ficaţı.

Fr. Damé, II, p. 22.

Se ḑice de un frig mare: «e un ger de te *taĭe la ficaţĭ.*

3363 * △ A spune de la ficaţĭ.

T. Bălăşel, *inv. c. Ştefănescĭ,* J. *Vâlcea.*

A spune ce-va serios şi constrîns.

3364 * A oftà de la ficaţı.

Zilot Românul, *Rev. Ist*, III, p. 71.

Din adânc, cu mare durere.

3365 * A frige (arde) la ficaţı.

M. Canian, J. *Iaşĭ.*

A atinge la ficaţĭ.

Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.* p. 153.

[1]) Cine caută de copiiĭ altora, aĭ luĭ nu merg bine.

*△ *A secà la ficaţi.*

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

Arata durerea pe care o resimte acela căruia i se face un mare neajuns, saŭ pre care 'l atingem rĕŭ cu vorba.

Măcar că *până la ficaţĭ îĭ atingé* pildele...» — Dim. Cantemir.

3366 A se opinti de la ficaţı.

M. Păsculescu, *La întâlnire*, 5.

Adică cu putere.

FĬERE

Vedĭ *Buză, Mĭere, Muĭere, Sete.*

3367 *A plesni fierea în cine-va.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 26. — M. Canian, J. *Iaşĭ*. — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

*△ *A crăpà fierea în cine-va.*

P. Ispirescu, *Snóve*, p. 14.— A. Pann, III, p. 140. — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

1° De ostenélă şi grabă.
2° De necaz, de rĕutate.

«*Plesnì fierea într'însa* de necaz, cădù şi crăpă ca necuratul.» — P Ispirescu, *Leg.* p. 26.

3° De sete.

Când mĭ-e sete să-mĭ daĭ apă,
Iar nu *fierea după ce'mĭ crapă.*

A. Pann, III, p. 140.

4° A fi constrîns.

3368 *△ A'şı varsà fierea.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

Acelaş înţeles ca la No. 3367 § 2.

3369 *△ A fi fıere spurcata.

T. Bălăşel, *inv. c. Stefănescĭ*, J. *Vâlcea*

Om reŭ.

FIR

Vedĭ c. Fir, Cap. VI & X, Pĕr

3370 * △ A despică firu 'n patru.

Baronzi, p. 47; & 67.—P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p. 160.—Dobre Marinescu, *înv. c. Pirvu-Roşu*, J. *Argeş*.

A tăĭà un fir de pĕr în patru.

V. Alexandri, *Teatr.* p. 774.

Vedĭ *Pĕr.*

1° A cercetà cu de-a-măruntul.

2° A fi sgârcit.

Chirilă. — Aşĭ vré să sciŭ maĭ întâiŭ dacă nepotul d-tale are hristoiftie?
Agachi. — Are.
Chirilă. — Dacă 'ĭ om statornic, econom?
Agachi. — El?.... e în stare *să taĭe un fir de pĕr în patru.*

V. Alexandri, *Agachi Flutur.*

A FLOCĂÌ

3371 * △ A flocăi

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A bate, a luà de pĕr.

FLÓCE

3372 * △ Noróce, în flóce.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A avé parte de bătae.

FLUER

3373 * △ A cântà cu fluerele.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A şedé jos cu genunchiĭ la gură.

FÓLE

Vedĭ *Cap. X, c. Fóle, Póle, a Turnà.*

3374 * A dà pe foı.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 152.—Lazăr Şăineanu, *Semas.* p. 355. — Fr. Damé, III, p. 33.

A bate.

«Mânia grădinarului trecù orĭ ce hotare când venì şi vĕ]ù acea mare prăpădenie. Dară când voĭ *să 'ĭ dé pe foĭ*, pentru că nu îngrijise de grădină, fiĭca Impĕratuluĭ îĭ cerù florĭ, de la feréstră.»—P. Ispirescu.

FRUNTE

Vedĭ *Bour, Păduche, Cap. XII, c. Stea.*

3375 * △ Ce ţi-e scris, în frunte ţi-e pus.

Téra Nouĕ, *Tom.* III. *Bucur.* 1887. — Alexandrescu, *elev Sc. Norm. c. Alecsenĭ*, J. *Ialomiţa.* — C. Iordăchescu, *stud. c. Cristescĭ*, J. *Botoşanĭ.*

* △ *Ce'ĭ e scris omuluĭ, în frunte-ĭ e pus.*

I. Creangă, *Pov.* p. 82 & 220.— Teodorescu, *elev. Sc. Inv. prin* T. Speranţă.

Devisă fatalista Sórta fie-căruĭ om e stabilită maĭ dinainte şi nimic nu o póte schimbà.

Apoĭ dĕ, *ceea ce-ĭ scris omuluĭ, în frunte 'ĭ este pus*; şi tot de o mórte are să móră cine-va.» — I. Creangă *Pov.* 82.

3376 Omul nu póte scăpà de ce îĭ este (ĭ-e) scris în frunte.

P. Ispirescu, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 169. — Hinţescu, p. 134,

Trebuie să paţă omul ce 'ĭ o fi scris în frunte.

Hinţescu, p. 136.

* △ *Ce e scris în frunte, omul aĭa pate.*

T. Bălăşel, *inv. c. Ştefănescĭ*, J *Vâlcea.*

Aceeaşĭ idee ca la No. 3375, sub o altă formă.

«De lucrurile Dumnedeescĭ puţin sciŭ Mulţĭ dintre eĭ, şi în general maĭ tótă plebeea crede că Dumnedeŭ a destinat de maĭ înainte diua morţeĭ pentru fie-care fiinţă, şi că maĭ înainte de acéstă diuă nime nu póte să móră, nicĭ să piéră în resbel.

Şi acéstă credinţă atât curagiu le insuflă, în cât se aruncă câte-odată orbesce asupra inimiculuĭ.» — Dim. Cantemir, *Descri. Mold.* p. 139.

3377 △ De la frunte pân' la nas
Şépte poşte ş'un popas.

S. Fl. Marian, *Ornit.* I, p. 214.

Se dice celor urîte.

3378 A fi de șépte palme în frunte.

S. I. Grossmann, *Dict. Germ.* p. 93.

Nu 'ĭ cădutà sĕ fie măcar de şépte palme în frunte.

P. Ispirescu, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 179.— Hinţescu, p. 139.

De ar fi de şépte palme în frunte.

P. Ispirescu, *Unch. Sfăt.* I, p. 50; *Rev. Ist.* III, p. 156.

1° Adică ales, deosebit, minunat; lăţimea cea mare a frunţeĭ fiind privită ca semnul uneĭ minţĭ maĭ agere.

1° Voĭnic, uriaş.

«Eraŭ nisce muĭerusce (Amazónele) cu cari nu se puté jucà cine-va, că-ĭ lua pĕrul foc, de ar fi fost, el acolo, *de şépte palme în frunte.* Ercule se întovărăşĭ decĭ cu câţĭ-va prietinĭ d'aĭ luĭ ....» P. Ispirescu, *Unch. Sfăt.* I, p. 50.

3379 * △ A bate cu fruntea 'n norĭ.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

1° A fi înalt.
2° A fi mândru.

3379b. * △ A ridicà fruntea sus.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A fi vesel şi fără frică.

3380 * A avé fruntea senină.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluĭ.*

A nu se sci vinovat de nicĭ o faptă urîtă.

3381 * △ A fi frunte.

Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 25.

Din ceĭ d'întâĭ, din ceĭ maĭ bunĭ.

«Care maĭ bunĭ, care maĭ rĕĭ, care *frunte* care códă.» Gr. Jipescu.

3382 * △ A merge în fruntea coḑiĭ.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

* △ *A fi în capul códeĭ.*

M. Pasculescu, *la Intâln.* p. 15.

A fi prost, a fi tot la urmă.

«O să facem așa de târḑiŭ în cât tot *în capul códeĭ* o să fim.

3382 b. De cât códa frunțiĭ maĭ bine fruntea coḑiĭ.

Semin. Buc. cl. VII prin P. Gârboviceanu, *prof.*

Maĭ bine să fiĭ cel d'întâiŭ printre ceĭ micĭ, de cât cel de pe urmă printre ceĭ marĭ.

Cesar exprimà acéstă părere, cu maĭ multă tărie, când ḑicé că e maĭ bine să fiĭ cel d'întăiŭ într'un sat de cât al doilea la Roma.

GÂRLAN

Veḑĭ *a Suflà.*

GÂT

Veḑĭ *Leĭcă, Lingură, Meserie, Nod, Scripcă, Unghie.*

3383 Gutu face maere omu ėn malura [1]).

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.* I, pag. 9.

Cine nu-șĭ păzesce limba adese-orĭ îșĭ primejduesce viéța.

3384 *A o luà 'n gât.

Maior P. Budișteanu, *c. Bucurescĭ*, J. *Ilfov.*

O ieà în gât și merge înainte.

P. Ispirescu, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 169.

A se pune cu tótă rîvna să facă un lucru, prin asemănare cu boiĭ carĭ ieaŭ jugul în gât ca se tragă carul; a o luà asupră'ĭ.

3385 * △ A 'țĭ intrà pe gât ne-spalat.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulțĭ*, J. *Covurluiŭ.*

Când vederea sau presența unuĭa îțĭ este displăcută;

Se ḑice de ceĭ respingĕtorĭ, carĭ aŭ obiceĭul de a se apropià prea mult de cine-va, când vorbesc, și fac mișcărĭ cu degetele aprópe de gura omuluĭ.

1) Gâtu (gura) face să mérgă omul în nencrocire; adică: gura duce omul la peire.

3386 *△A 'ţı intrà pe gât ne-reghilat.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţî*, J. *Covurluiŭ*.

Acelaş înţeles ca la No. 3385.

3387 *A pune gâtul pentru cine-va.

A 'şĭ pune gâtul la mijloc.

I. CREANGĂ, *Amint.* p. 56.

A 'şĭ pune viéţa chezăşie pentru cine-va, a garantà pentru dînsul: «îmĭ *pun gâtul* că e om cinstit.»

3388 *A dà de gât pre cine-va.

A'l pĭerde, a'l nenorocì.

«Guvernul a esitat să *dé de gât* pe R....»

3389 *A se ţinė (stà) de gât cu cine-va.

FR. DAMÉ, II, p. 57.

Vedĭ *Brîŭ*.

A fi tare prietin cu dînsul.

3390 *A '(ı) stà în gât.

FR. DAMÉ, II, p. 58; IV, p. 98. — M. CANIAN, J. *Iaşĭ*. — G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

A avé 'n gât.

A fi displăcut, nesuferit cuĭ-va; a fi supĕrat de ceea ce i s'a spus.

3391 *A 'şı rupe gâtul.

M. CANIAN, *publ.* J. *Iaşĭ*.

1° A nu isbutì într'o afacere.

2° A'şĭ pĭerde bunul renume, cinstea, averea, posiţia în societate.

3392 *△A ajuns apa la gât.

E. I. PATRICIU, *înv.* J. *Covurluiŭ*.

Vedĭ *Apă*.

Arată culmea necazurilor.

3393 *△Pân 'n gât.

P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 161. — G. POBORAN, *inst.* J. *Olt*.

Vedĭ *Brîu, Genunchiu, Glezne.*

1° A sci fórte mult.

«Unii ḑicé că sci àcarte, până în glezne; alţiĭ ḑicé că până în genuchĭ, éră alţiĭ până în brîŭ. De m'ar fi întrebat pe mine, eŭ le-aş fi spus că scià carte *până in gât* — P. Ispirescu.

2° A fi inglodat în datoriĭ.

A fi dator *până'n gât.*»

3394 * A strînge de gât pre cine-va.

A'l supérà a'l scóte din sărite, a'ĭ venì rěŭ.

«*Mě strînge de gât* când te aud spunênd ast fel de lucrurĭ.»

3395 * △ Il potrivesce din gât, ca lupul.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.*

S'a lăsat a fi înşelat, dar şi el are să 'l înşele la rîndul luĭ.

3396 * △ A se strică la gât.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi* J. *Covurluiŭ.*

Vedĭ *Céţă.*

Arată desbinarea intre douě persóne.

GÂTLAN

Vedĭ *a Suflà.*

GÉNĂ

Vedĭ *Ene, Ochĭu.*

3396 b. * △ A lasà genele.

T. Bălăşel, *înv. c. Ştefănescĭ,* J. *Vâlcea.*

A se superà.

GENUNCHIŬ

Vedĭ *Judecător, Ţiţă.*

3397 Genuchele cu mult maĭ apròpe decât călcâiele la trup.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 85.

Vedĭ *Dinte, Piele.*

Arată că maĭ mult ĭubim pě ceĭ dě apròpe děcât pě ceĭ streinĭ (Golescu).

Eliniĭ ḑiceu: *Piciorul e maĭ departe decât genunchĭu.*

3398 * △ Strânge-ți genunchele de gura.

E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ*.

Să nu te întindĭ a face lucrurĭ marı, daca nu te bizuĭ.

3399 Genuche-Góle.

E. BAÏCAN, *Vorbe bune, p. 11*.

Adică sĕrac, și cum ar dice Francesul: *un va-nu-pieds*.

3400 * A dà cu genuchiu cuı-va.

Vedĭ *Picior*.

A'l respinge a'l depărtà cu dispreț.

3401 Pân 'n genuchiu.

P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 161.

Adică puțin. Vedĭ la No. 3393 frasa din Ispirescu.

3402 * △ Ce stricı orzul pe gâsce, când e ıérba la genunchĭ.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulțĭ*, J. *Covurluĭ*.

A se adaogă acéstă varianta la No. 933.

GHIARĂ

Vedĭ *Cap. III, C. Ghĭară*.

3403 * △ A dà cu ghıarele.

Preot C. BUNGEȚEANU, *înv. c. Cosovĕț*, J. *Mehedințĭ*.

Adică a muncì.

3404 * A pune ghıara pe cine-va.

* △ *A apucà în ghĭară*.

A pune mâna pe unul care rĕmâne la discreția nóstră; a venì vremea ast-fel ca altuĭa să-ĭ pese de tine.

3405 * △ Are ghıara lunga.

G. POBORAN, *inst.* J. *Olt*.

Vedĭ No. 1889.

1° E șiret.
2° E apucător.

GINGIE

3406 * △ A îngingià.

T BĂLĂȘEL, *înv. c. Stefănescĭ*, J. *Vâlcea*.

A face avere, a prinde chĭag.

GLEZNĂ

Vedĭ *Călcâĭe*.

3407 Până la glezne (glezna).

A. Pann, III, p. 153. — P. Ispirescu, *Leg.* 161; *Rev. Ist.* I, p. 229. — Hinţescu, p. 28. — Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 128.

Adică fórte puţin.

A învěţat carte *până la glezne*.

A. Pann, III, p. 153.

GRÉBĂN

3408 * △ A fi numai grébanul de el. [1])

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea*.

A fi prăpădit de slab.

GRUMAZ

3409 * △ Grumazul cel dulce îmmulţesce priatenii (prietenii).

Dim. Tîchindeal, p. 219—220.— Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*.

Cu cât cine-va este maĭ bun, maĭ blând, maĭ primitor, maĭ puţin mîndru, cu atât are maĭ mulţĭ prietinĭ, şi cum se maĭ ḑice: *vorbele cele dulcĭ, deşchid uşa cea de fĭer.*

GURĂ

Veḑĭ *Adevĕr, Apă, a Auḑì, Balan, Bale, Ban, Bărbat, Bét, Bucată, Cap. II, c. Burete, Calic, Cap, Caş, Cuvînt, Clopot, Dumneḑeŭ, Foc, Gard, Grâŭ, Îmbucătură, Inimă, a Întrebà, Jidan, Lacăt, a se Lăudà, Leica, Mână, Mcliţă, Meliţoĭŭ, Miere, Muĭere, Mură, Nebun, Ochiŭ, Om, Pară, Pĕcătos, Pocitură, Prescura, Prost, Prună, a Pupà, Sat, Sfânt, Suflet, Taină, Ţĕrînă, Tîrgovişte, Turc, Usturoiŭ, Vorbă, a Vorbì.*

3410 * △ Casca gura cât poţi înghiţi.

Andrei Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*.

[1]) Grébăn—şira spinăriĭ.

Nu te întinde la lucrurĭ prea marĭ pentru tine.

3411 Bine că nu a dat Dumneḍeŭ omuluĭ maı multe gure (gurĭ).

Laurian & Maxim, I, p. 144 — P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 452.

Se ḍice:
1° Despre ceĭ guralivĭ.
2° Despre ceĭ lacomĭ.

3412 Cel ce gura nu 'ĭ tace,
Ca rîndurêoa vorbă face.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 47.

Vorbesce mult însă fără nicĭ o ispravă, fără nicĭ un înţeles.

3413 *△ A 'şı pune lacata (lacată) la gura.

Dr Z. J. c *Fedeştĭ*, J. *Tutova*.—G. P. Salviŭ. *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ*.

Işĭ pune lacăt (lăcat) la gură.

A. Pann, I, p. 168.— Hinţescu, p. 86 — Fr. Damé. II, p. 89; III, p. 297.

Când vreĭ să vorbescĭ, la gură
Să aĭbĭ lacăt (lăcat) şi mĕsură.

A. Pann, I, p. 3 — Hinţescu, p. 206.

Nu vorbĭ peste mĕsură,
Ci puneţĭ lacăt (lăcat) la gură.

A. Pann, III, p. 9. — Hinţescu, p. 207.

*△ *Să aibĭ lacăt la gură.*

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluĭ*.

Veḍĭ *Gard, a Vorbi.*

A nu vorbi pré mult. Ne învaţă a vorbi cât de puţin şi cumpĕtat, căcĭ: *gura aduce ura.*

3414 Puneţı frîŭ la gură şi lacat (lacat) la inima.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 6; I, p. 21.—Hinţescu, p. 62.

Să vorbim cât de puţin şi, când vorbim, să nu ne destăĭnuim tóte gândurile.

3415 **Frate meu din gură ; iara de la inima foc și otrava**

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p. 383.
Fr. Damé, III, p. 167.

Se zice despre ceĭ fățarnici și vicleni.

3416 **Ḑici din gura c'ețĭ sunt draga,**
Limbă plina de otravă.

Iord. Golescu. *Mss.* II, p. 23.

Sĕ ḑice pentru ceı fațarnicĭ, ce sĕ fac că ne ĭubesc (Golescu).

Ἀπὸ γλώττης φίλος [1]).

Prov. Elin.

Lingua amicus [2]).

Prov. Lat.

3417 **Din gura miere, iar din inima otrava.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 88.

Ceĭ maĭ mulțĭ cu mĭerea 'n gură şî cu fierea 'n inimă.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 75.

Veḑĭ *Buză*.

Sĕ ḑice pentru ceı fațarnicĭ, aretând naravul lor (p. 88). — Adică dĕ față s'arată ca te ĭubesc şî pĕ d'în-dos te sapă; arată naravul fațarniculuĭ (p. 75). — Golescu.

3418 **Din gura te unge, si din inima te frige.**

Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraș.* p. 112.

Veḑĭ *Dumneḑeŭ, Față, Ochiŭ.*

Se ḑice despre cel fațarnic și viclén.

3419 **Din gura: fugı la nevoı;**
Din inima: vin(o) ca voiu.

A. Pann, II, p. 135. — Hințescu, p. 71.

Se ḑice despre ceĭ carĭ sĕ prefac că nu vor ceea ce doresc din tot sufletul, și maĭ ales despre femeĭ.

3420 **La gura ca un miel, iar la inima lup întreg.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 38.

Veḑĭ *No. 2149.*

Sĕ ḑice pentru ceĭ fățarnicĭ, arĕtând nĕravul lor (Golescu).

3421 * **Omu nu cauta ce'ı în inima, ci ce'ı în gura.**

Dª Z. J., c. *Fedeș'ĭ*, J. *Tutova*

---

[1]) Prietin din limbă.
[2]) Prietin din limbă.

Să luăm vorbele ómenilor cum ni se spun, fără a maĭ cercetà dacă exprimă adevĕratele lor gândurĭ şi simţirĭ.

3422 Din gura omuluı bun vorba de reu nu ese nicı odata.

A. Pann, I, p. 168. — Hinţescu, p. 136.

Căcĭ dînsul este indulgent chiar şi pentru ceĭ rĕĭ.

3423 O gură numaı are omul si urechĭ douĕ, dar d'impotrivă maı mult graĭesce de cât asculta.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 137.

Vedĭ *a Audì, Urechĭe.*

Arată năravul ómenilor şi ne îndémnă a urmà împotrivă.

3424 *De multe orı aĭ gura si n'aı limbă.

*△*Gură am (şi) limbă n'am.*

E. I. Patriciu, *înv. c. Bursucani*, J. *Covurluiŭ.*—G. P. Salviu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*—Gavril Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ*, J. *Vasluiŭ.*

Aĭ avé multe de dis şi trebue să tacĭ.

3425 Gura desfrînata maı tare alérga de cât pétra din dél résturnată, pre care un nebun cu picıorul póte a o prăvăli, şi o mie de înţelepţı a opri nu o pot.

Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.* p. 81.

Ne învaţă a ne cântărì vorbele căcĭ, cuvîntul slobodit nu se maĭ póte întórce, şi multe neajunsurĭ ne póte aduce.

3426 * △Intâiŭ clatesce-ţĭ gura, apoı varsa.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 102.—Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.*

Vedĭ *a Clotori.*

Adică întâiŭ socotesce-te, apoĭ grăĭesce (Golescu).

3427 * △Par'ca ţı-a esit un porumb din gura.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Când unul îşĭ arată o dorinţă pre care o împărtaşesce şi altul.

3428 * △Gura îndulcesce,
Gura amăresce.

H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea*, J. *Dorohoĭ.*

Veḑĭ *Limbă.*

Vorbele ne ţot aduce saŭ plăcere, saŭ supĕrare.

3429 *Ce intră 'n gura nu e pecat, ci ceea-ce iese din gură, aceea mare pecat.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 76.— P. Ispirescu, *Rev. Ist.* II, p 147.

**Nu e pĕcat ceea-ce intră în gură, e pĕcat ceea-ce ese.*

J. Arbore, *ing.* J. *Buzĕŭ.*

* *Nu e pĕcat de ce intră în gură, ci de ce ese din gură.*

I. G. Valentineanu, p. 32. — *preot* C. Bungeţianu, *înv. c. Cosovĕţ,* J. *Mehedinţĭ.*

* *Nu este pĕcat ce intră în gură, ci ce ese din gură.*

Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humule,* J. *Argeş.*

**Çe ese din gură e arĕŭ nu çe badzĭ* [1])

D. A. Milescu, *c. Gopeşĭ. Macedonia.*

Adica maĭ mult pĕcatuim cu gura pîrînd, dĕfăimând, grăind dĕ rĕŭ şi c. l. t. de cât mâncând de carne în ḑi dĕ post (Golescu).

Cu alte cuvinte nu mâncarea spurcă pe om, ci vorbele şi faptele luĭ.

3430 Nu ceea ce intra 'n gura spurca pĕ om, ci ceea ce iese din gura.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 50.

Nu ce intră în gură spurcă pĕ om, ci cele ce es din gură.

I. M. Riureanu, *Ist. Cop.* p. 96.

Adică nu mâncarea, ci vorba cea vicleana de faţarnic (Golescu).

Nu ceea ce intră în gură spurcă pĕ om, ci ceea ce ese din gură, aceea spurcă pe om.

Mateiŭ XV, 11; *Rom.* XIV, 14, XVII, 20, 1 *Tim.* IV, 4.

---

1) Ce ese din gură e rĕŭ, nu ce bagĭ.

3431 * △Nicĭ din ·gura bĕsina, nicı din cur vorba buna.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p 49.— I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.* — Andrei Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.*

Adică nicĭ dĕ la cel prost poţĭ audĭ vorbă bună, nicĭ dĕ la cel cinstit vorbă próstă (Golescu).

3432 * △Gura lui trebuiă pusă în alt loc.

G. P. Salviŭ *înv. c. Smulţi*, J. *Covurlui.*

Adică în locul curuluĭ. Se dice pentru cel ce spune vorbe próste.

3433 * △Iĭ-e gura pusa la loc rĕŭ.

G. P. Salviŭ *înv. c. Smulţi* J. *Covurluiŭ.*

Sĕ dice despre ceĭ flecarĭ.

3434 * △Lesne din gura, anevoie din mâna.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 40.

* *Lesne din gură.*

Adică lesne făgăduim, dar anevoĭe împlinim, şĭ lesne poruncim, dar anevoĭe sĕ săvîrşasce (Golescu),

3435 Gura de multe ori capul jos l'arunca.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 22.

Adică cu vorba dĕ multe orĭ şĭ viéţa ne-o rĕpunem (Golescu). Şi precum dice Solomon în Pareniile sale: *gura nebunuluĭ pĭeirea luĭ este, şi buzele luĭ laţ sufletuluĭ.* — *Biblia* 1688.

3436 Carı ș-avégli gura, caplu a lui s-avégli. [1]

Pericle Papahagi, *Zweit. Jahres.* p. 161.

Cine tace, merge în pace.

3437 * △Gura bate curu(l).

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 22.— C. Negruzzi, I, p. 247.—I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.* — V. Forescu, *c. Dorna*, J. *Suciava.*—E. I. Patriciu, *înv. c. Bursucanĭ*, J. *Covurluiŭ.* — Hinţescu, p. 72 —I. Arbore, *ing.* J. *Buzĕŭ.* — Andrei Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.*—G. P. Salviŭ, *înv. c Smulţi*, J. *Covurlui.* Gav. Onişor, *prof. c Bĕrlad*, J. *Tutova.*

Adică vorba fără cale ne osîndesce la pedépsă (Golescu).

---

[1]) Care 'şĭ păzesce (veghiază) gura, îşĭ păzesce capul.

3438 *Gura bate spatele.

P. Ispirescu, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 175. — Hințescu, p. 72. — *Tribuna (ziar)* An. 1895, p. 26.

De multe orı pe urma vorbelor o pate cine-va.

Briciul prea ager se știrbă și *gura bate spatele.* — *Tribuna.*

3439 * △Gura omuluı sparge cetațı.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 22 — Andrei Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeș.*

Arata puterea gurii (Golescu).

3440 Care nu 'l dóre gura, și munțili disica. [1]

Andreiŭ al Bagavu, *Cart. Aleg.* p 91.

Arata puterea guriĭ.

3441 * ∠ Gura aduce ura.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 7; I, p. 25 — V. Alexandri & Lascar Rosetti, *Mss.*—Baronzi. p. 58. — Hințescu, p. 71. — H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea*, J. *Dorohoĭ.*

Vorbele nechibzuite pot semĕnà ura între ómenĭ, și chĭar adevĕrul nu trebue spus în tot-d'a-una.

Veritas odium parit. [2]

Prov. Lat.

Die Wahrheit ist der Welt leid. [3]

Prov. Germ.

La verità genera odio. [4]

Prov. Tosc.

La verdad amarga. [5]

Prov. Span.

3442 Gura omuluı e plina, și varsa când i se pléca.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 22.

---

1) Care nu 'l dóre gura, și munțiĭ despică.
2) Adevĕrul nasce ura.
3) Adevĕrul e rĕu lumiĭ.
4) Adevĕrul nasce ura.
5) Adeverul e maĭ rĕu.

Adică omul când sĕ supĕră piste mĕsură, atuncĭ vorbesce maĭ cu prisos (Golescu).

3443 * △ Când nu tace o gura, nu tace o lume întrégа.

A. Pann, III, p. 77.—Hinţescu, p. 71. — Andrei Marinescu, înv. c. *Humele*, J. *Argeş*.

Aĭ spus cuĭ-va o taĭnă a ta, are să fie sciută de tótă lumea.

3444 Gura nu cere chirie,
Póte vorbi orĭ-ce fie.

A. Pann, I, p. 3. — Hinţescu, p. 72.

* *Gura nu cere chirie.*

D-na Luţa Linde, *Bêrlad*, J. *Tutova*.

* △ *Gura nu ţine chirie.*

P. Ispirescu, *Leg.* p. 293.—*Poes. Pop. apud* Damé, I, p. 235.—G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ*.

* *Gura nu cafta chirie ti sburîre.* 1)

D. A. Milescu, *Gopeşĭ*, *Macedonia*.

Pentru ceĭ vorbăreţĭ şi flecarĭ.

Bieţiĭ ómenĭ, de spaimă, şi sciind că *gura nu'ĭ ţine chirie*, spuse celor ce îĭ întrebară. precum îĭ învĕţase cotoşmanul. P. Ispirescu, *Leg.* p. 293.

3445 * △ Nu'l ţine gura parale.

Fr. Damé, II, p. 89.—Gavr. Onişor *prof. c. Bĕrlad*, J. *Tutova*.

Acelaş înţeles ca la No. 3449.

3446 Gura care e 'mpuţita,
Altuĭ e ne-suferita.

A. Pann, I, p. 5.— Hinţescu, p. 72.

1° Cusururile celor-l-alţĭ ne supĕră în tot-dé-una.
2° Mincinosul displace tutulor.

3447 Par'că 'ĭ-e gura 'nclestata
Şi de elele luată.

A. Pann, I, p. 105.

Par' că 'ĭ-e gura încleştată.

Hinţescu, p. 73.

1) Gura nu cere chirie pentru vorbire.

Se ḑice:
1° Despre cel leneş, care nicĭ să vorbéscă nu vré.
2° Despre cel prost.

3448 Ciue cauta guriı
'I se desgolesc (desgolesce) turiı.

A. Pann, *Edit.* 1889, p 49; I, p. 129. — Hinţescu, p. 73

Să fim cumpĕtaţı la mâncare,

Gouverne ta bouche selon ta bourse.

Prov. Franc.

3449 * △Gura nu te lasa.

G. P. Salviu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluĭ.*

Gura nu te ĭértă.

Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 134.

Gura cere ne-contenit mâncare. De tóte poţĭ răbdà, dar de fome, nu.

3450 Gura maı lesne vorbesce adevĕrul de cât minciuna.

A. Pann, III, p. 124.—Hinţescu, p. 72.

E maı uşor să spuĭ lucrurile cum sunt, de cât să ticluescĭ o mincĭună.

3451 Gura ḑice vavic istina [1]).

Fr. Miklosich, *Rum. Unter*, I, p. 9

Acelaş înţeles ca la No. 3450. Gura ar vorbi adevĕrul, omul însa o silesce adeseorĭ să spună mincĭunĭ.

La boca vuol dire sempre la verità.

Prov. Triest.

3452 *Frunḑa verde loboda,
Gura lumiı-e sloboda.

I. G. Valentineanu, p 32.—*Maior*, P. Budişteanu, *c. Bucurescĭ*, J. *Ilfov.*

* △*Gura lumiĭ slobodă*

Gavr. Onişor, *prof. c. Bĕrlad*, J. *Tutova.*

1) Gura ḑice în tot-dé-una adevĕrul.

Dice acel care se pórtă cum îĭ place, fără a ţine nicĭ o socotélă de vorbele şi părerile lumiĭ.

3453 * △ Gura lumiĭ nu o poţĭ opri (astupà)

Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele.* J. *Argeş.*— E. I. Patriciu, *înv. c. Bursucanĭ,* J. *Covurluĭ.*— G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ,* J. *Covurluĭ.*

* △ *Apa, vîntu şi gura lumiĭ nu o poţĭ (se pot) oprì.*

S. Mihăilescu, *Şezăt.* I, p. 220.— V. Forescu, *c. Folticenĭ,* J. *Suciava.*

Poţĭ oprì vîntul, apa şi gurile ómenilor?

I. Creangă, *Amint.* p. 67.

* △ *Apelor, vînturilor şi gurilor ómenilor nu le poţĭ pune frîŭ.*

C. C. Bungeţianu, *stud. c. Cosovĕţ,* J. *Mehedinţĭ.*

Nu poţĭ oprì lumea de a grăì cum îĭ place, fie şi pe nedrept.

«De unul este dis că: *cine va astupà gura la tótă lumea?* Acésta nu e cu putinţă.» Dim. Ţichindeal, *Fab.* p. 248.

3454 * △ Feréscă Dumnedeŭ de gura lumiĭ.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ,* J. *Covurluiŭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 3453.

3455 * △ Gura lumiĭ (lumeĭ) numaĭ pamîntul o astupa.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 4 & 159; I, p. 7; III, p. 128.— V. Alexandri & Lascar Rosetti, *Mss.*— V. Alexandri, *Teatr.* p. 1432.—P. Ispirescu, *Leg.* I, *Edit.* 1872. p. 164. —Baronzi, p. 56. —Hinţescu, p. 72. Gil, *Conv. Liter.* p. 24.—I. G. Valentineanu, p. 32.— H. D. Enescu. *înv. c. Zamostea,* J. *Dorohoiŭ.*— G. P, Salviŭ, *înv. c Smulţĭ,* J. *Covurluĭ*

Gura omuluĭ numaĭ pămîntul o astupă.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 196; *Mss.* II, p. 22.

* △ *Gura omuluĭ n'o astupă de cât pămîntul.*

Semin. Buc. Cl. VIII. prin P. Gârboviceanu, *prof.*

Gura lumeĭ nime n'o póte închide de cât pămîntul.

Da El. Sevastos, *Pov.* p. 97.

Gura lumeĭ numaĭ mormîntul o astupă.

I. G. Valentineanu, p. 47.

Numaĭ pămîntul astupă gura flecaruluĭ.

Baronzi, p. 51.—Hințescu, p. 139.

Vedĭ *Flecar.*

Adică omul, numaĭ după ce móre, nu maĭ póte grăì dĕ rĕŭ (Golescu).

Einmal in der heute Mund, kommt man schwer wieder heraus. [1]

Prov. Germ.

3456 Gura lumii nici pamîntul n'o astupa.

Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 113.

Acelaş înţeles ca la No. 3455 exprimat cu maĭ multă tărie.

3457 * △ Cânii când încep a latrà te maĭ lasă, dar gura lumii... pace.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulțĭ* J. *Covurluiŭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 3456.

3458 * Gura rea numai pamîntul o astupa.

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

Acelaş înţeles ca la No. 3456.

3459 * △ Gura de om,
Gură de câne,
Cere pâne.

Alfred Juvara, *c. Bĕrlad,* J. *Tutova.* — I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.* — I. G. Valentineanu, p. 45.

Orĭ-ce vietate în lume are nevoĭe de a mâncà, şi trebue să muncéscă ca să-şĭ agoniséscă hrana de tóte ḑilele.

[1] Odată (când aĭ intrat) în gura ómenilor, eşĭ cu greŭ afară.

3460 * △ Gura omuluĭ e ĭad,
Cât să'ĭ daĭ tot ḑice: ad!

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 50; I, p. 129 — HINŢESCU, p. 72. — *Semin. Buc. Cl. VIII, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Gura 'ĭ chiar un ead
Cât bé, tot ḑice: ad!

V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 239.

Se ḑice despre ceĭ lacomĭ la mâncare şi la bĕutură.

3461 * Gura nu dzice: nimal! [1]

D. A. MILESCU, *c. Gopeşĭ, Macedonia.*

Acelaş înţeles ca la No. 3460.

3462 Gura-ĭ iama: maı mun ce li se daıe, maĭ mun marânca. [2]

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter*, I, p. 9.

Gura nu se satură nicĭ odată.

3463 Gura nu-are saturare; da 'li cât vreı, nipoı va sa-aftă. [3]

ANDREIŬ AL BAGAVŬ, *Cart. Aleg.* p. 107.

Acelaş înţeles ca la No. 3462.

3464 Gura se satura, dar ochiı nicĭ odata.

I. G. VALENTINEANU, p. 46.

Gura ţe-o (ţi-o) poţĭ sàturà, dar ochĭul nicĭ odatà.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 175.— HINŢESCU, p. 72.

Veḑĭ *Ochiŭ.*

Arată lăcomia omuluĭ care tot pofteşce maı multe de cât îĭ trebue.

3465 Cânéscă e gura si lacomı sunt ochiı la pogace.

DIM. ŢICHINDEAL, *Fab.* p. 10.

Acelaş înţeles ca la No. 3460.

«Noĭ aşa suntem într'acéstă pĭele a nóstră cât nicĭ nouĕ însu-şĭ nu trebue cu totul să ne încredem: *nu crede, naşule, că cânéscă e gura, şi lacomĭ sunt ochiĭ la pogace.*—DIM. ŢICHINDEAL.

---

[1] Gura nu ḑice: destul!
[2] Gura 'ĭ o prăpastie: maĭ mult i se dă, maĭ mult mănâncă.
[3] Gura nu se satură: da 'ĭ cât vreĭ, va maĭ cere.

3466 Gura taie mai mult de cât sabia.

BARONZI, p. 52.—HINȚESCU, p. 72

* △ *Gura ucide mai mult de cât sabia.*

II. D. ENESCU, *inv. c. Zamostea*, J. *Dorohoi.*

Vedĭ *Limbă.*

Arată grelele urmărĭ, a vorbelor rele.

3467 Gura ḑice, gura minte; omul tot rĕmâne om de omenie.

HINȚESCU, p. 72.

Se ḑice în bătaie de joc, despre ceĭ mincinoşĭ.

3468 * △ Gură rea,
Inimă rea.

G. MUNTEANU, p. 150.—HINȚESCU, p. 72.—ANDREĬ MARINESCU, *inv. ç. Humele*, J. *Argeş.*

Numaĭ omul rĕŭ la inimă póte vorbi pre alţii de rĕŭ,

3469 Carĭ nu 'l dóri gura, tută dzua maçină [1]).

PERICLE PAPAHAGI, *Zweit. Jahres*, p. 162.

Pentru ceĭ flecarĭ.

3470 * △ Din gură în gura, are să ajungă pâna la urechile luĭ Voda.

G. P. SALVIŬ, *inv. c. Smulţi*, J. *Cerurluiŭ.*

Adică o să se afle.

SNÓVĂ

Ci-că odată, de mult, nisce ţĕranĭ, bătrânĭ şedéŭ în drum rótă, şi vorbéŭ de ce se maĭ aude prin ţéră. Unul ḑise: Ea asta *din gură în gură are să ajungă până la urechile luĭ Vodă*, şi ast-fel ḑicênd făcé lercea. percea cu băţul într'o baligă mare care se aflà înaintea luĭ.

3471 Gura are de vorbit
Şi (dar) cap n'are de gândit.

A. PANN, I, p. 94. —I. G. VALENTINEANU, p. 28. —HINȚESCU. p. 72.

Despre omul nerod.

3472 * Gură are si gura nu i se aude.

BARONZI, p. 59.—HINȚESCU, p. 72.

---

[1]) Carĭ nu'l dóre gura, tótă ḑiua macină.

Se ḑice:

1° Despre omul nerod.

2° Despre omul sfiicîos, care nu îndrăsnesce nicĭ să vorbéscă, în anumite împrejurărĭ.

Gură aŭ şi nu pot să grăĭască,
Cu ochĭ sînt şi nu pot să zărescă,
Urechĭ aŭ şi nu pot să audză,
Nice aburĭ nu le ĭaste 'n budză...,

Dosofteiu, 1673, *Psm.* CXXXV, 15, 16, 17, 18; *Psm.* CXV, 4, 5, 6, 7.

3473 **Gura luĭ ĕĭ suflă când cald, când rece.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 22.

Suflă când cald, când rece tot dintr'o gură.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 65.

Din gura luĭ ĭasă şi cald şi rece.

Dim. Tîchindeal, *Fab.* p. 183—184.

A scos din gură când cald, şi când rece.

A. Pann, I, p. 165.

Când frig suflă, când căldură.

G. Asaki, *Fab.* p. 113.

Adică vorbesce când bine, când rĕŭ, şi sĕ ḑice pentru ceĭ ce aḑı laudă, aḑĭ defaĭmă tot p'acel obraz (p. 22).—Adica când te ajută, când te dĕrapănă tot cu un graiŭ (p. 65).—(Golescu).

Se ḑice de omul făţarnic şi viclén.

Origina acestĕĭ ḑicerĭ se află într'o fabulă fórte veche povestită de Anian, şi de maĭ toţĭ fabuliştiĭ din antichitate. Acelaş subiect a fost tratat, la Francesĭ, de La Fontaine în Cart. V, fab. 7, iar la noĭ de G. Asaki, *Selbaticul şi Călĕtoriul*, p. 112—113, şi de Dim. Tîchindeal.

SATIRUL ŞI OMUL

Satirul e un om sĕlbatec saŭ maemucă de céle maiĭ, asemenea omuluĭ. Acesta s'aŭ prietenit cu un Om, şi pornind să călĕtorescă în soţie, acésta s'aŭ întîmplat iérna, pentru acela îĭ erà frig omuluĭ la mânĭ, şi apropiindu-le către gură suflă întrînsele ca să se încălḑéscă. Iară Satirul l'aŭ întrebat ce face el. Acesta aŭ rĕspuns că sĕ încălḑesce la mânĭ. Apoĭ după acea aŭ venit la un făgădăŭ unde li s'aŭ dat mâncare caldă. Atuncea Omul pentru ca să nu se ardă, iară aŭ început a suflà, să răcéscă mâncarea. Satirul mirându-se îl întrebă pentru ce acuma suflă? El îĭ spune, să rĕcéscă mâncarea, că e prea ferbinte. Eĭ! daca e acésta aşa, tu rĕmâĭ cu Dumneḑeŭ! că cu aşa priatenĭ mie nu-mĭ place, *din a căroĭ gură ĭasă şi cald şi rece.*— Dim. Tîchindeal.

De sufli scânteia, se va aţîţà o flacăre puternică; de scuĭpĭ pe dînsa, se va stinge; şi e gura care face şi una şi alta.

Ecclesiast. II, v. 14.

Ἐκ αὐτοῦ τοῦ στόματος τὸν θερμὸν καὶ τὴν ψυχρὸν ἐξάγειν. [1])

Prov. Elin.

Ex eodem ore calidum ac frigidum effl re. [2])

Prov. Lat.

Souffler le froid et le chaud.

Prov. Franc.

3474 *△ **Când ţi-ı gura amara, (atuncı) se cauta (cine-va a ţ'o îndulci) cine ţ'o îndulcesce, c'apoı (căcĭ) când îı dulce orĭ şi ci ıe (toţı) o sărută.**

S. Mihăilescu, *Şezătórea*, I, p. 219.—C. Başota, *prin* V. Forescu, *înv. c. Folticenĭ*, J. *Suciava.*

Nu se caută de cât acela care 'ţĭ dă ajutor în vremurĭ de grea cumpĕnă, căcĭ, când eştĭ fericit şi 'ţĭ merge bine, mulţĭ se găsesc să te linguşéscă şi să-ţĭ ofere serviciile şi sprijinul lor.

3475 **Nu te luà dupa gura lumiı ca daı în gropı.**

P. Ispirescu, *Leg.* I. *Edit.* 1872, p. 171. — Hinţescu, p. 73.

Căcĭ parerile şi credinţele lumiĭ sunt adese-orĭ greşite.

3476 * **Mult a asteptà, pàna 'ı-a veni mura în gura.**

V. Forescu, *c. Dorna, Bucovina.*

Se ḑice de cine-va care 'şĭ-a pĭerdut averea, saŭ o slujbă, o afacere de la care tragé mare folóse

3477 * **După gura, lingura.**

Gavril Onişor, *prof. c. Bêrlad,* J. *Tutova.*

Veḑĭ *Sac, Turc.*

Slujbe, folóse, locınale dupa om.

3478 **Gura care singura pre sine se lauda, pute.**

Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.* p. 224

Veḑĭ *Laudă, a se Lăudà.*

[1]) Din aceeaşĭ gură a suflà cald şi rece.
[2]) Idem.

Căcĭ numaĭ laudă pre care ne o aduc alţiĭ, are preţ.

3479 * △ **Asta va ţipà în gura celeĭ-l-alte.**

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Acésta va fi maĭ rea de cât cea de maĭ nainte.

3480 **Maĭ multă gura de cât tréba.**

Baronzi, p. 61 & 66.—Hinţescu, p. 73.—Da E. B. Mawr, p. 55.

* △ *Gură multă, trébă puţină.*

E. I. Patriciŭ, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Despre ceĭ lăudaroşĭ carĭ, după vorba Francesuluĭ: *font plus de bruit que de besogne.*

Verbis pugnas non re.

Prov. Lat.

3481 * △ **Sare cu gura proţap.**

E I. Patriciŭ, *înv. c. Bursucani*, J. *Covurluiŭ.*— G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Vedĭ *Prăjină.*

1° Când unul fiind vinovat, sare tot el cu gura mare.
2° Sare cu gura la toţĭ.

3482 * **Cu gura ce póte.**

Se ḑice pentru ceĭ carĭ, neputênd face maĭ mult, se apara cu vorbă, precum şi pentru ceĭ ce se laudă mult dar nu pot face nimic.

3483 * △ **Bun de gura.**

Ion Neculce, *Letop. Mold.* II, p. 286.— C. Negruzzi, I, p. 247.— Laurian & Maxim, I, p. 229. I. Negruzzi, *Conv. Liter.* II, p. 51.— Al. Odobescu, Ψευδο-Κυνηγετικ.— Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 453.

Bun de gură şi palavragiŭ de frunte.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 453

**Bun de fleóncă.*

P. Ispirescu, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 167; *Rev. Ist.* I, p. 453.— Hințescu, p. 20.

Om care se pricepe a vorbì, care vorbesce mult, limbut.

«Trimise câți-va breslași megieși de a lui Mihai-Vodă, Văsluieni tot de cei *buni de gură* și de pîrît .—I. Neculce.

3484 *△Bun de gura, (si) reu de lucru.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 158; III, p. 128.—Laurian & Maxim, I, p. 229.— Barbu Constantinescu, *Cart. Cit.* III, p. 15.— Ion Nițescu, *înv. c. Viespesci*, J. *Olt.*—V. Alexandri, *Teatr.* p. 471.— P. Ispirescu, *Rev, Ist.* I, p. 453. — Hințescu, 71.— I. Ionescu, *înv. c. Beciu.* J. *Olt.*— Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 107.— E. I. Patriciu, *înv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ.* —I. Dumitrescu, *înv. c. Gânciova*, J. *Dolj.*— A. Pann, *Edit.* 1889, p. 41; I, p. 152.

Bun de gură, rĕŭ la trébă.

Al. Dumitrescu, p. 129.

Cu gura țara bara, ma cu mâna csira-mara [1]).

Per. Papahagi, *Zweit. Iahres;* p. 170.

Vedi *Vorbă.*

Palavragiŭ și fără spor la lucru; se dice mai ales despre ceĭ flecarĭ și leneșı.

«Vĕ sciŭ eŭ de mult că sunteți *bunĭ de gură și rĕĭ de lucru.*» — V. Alexandri, *Teatr.* p. 47.

Les grands discurs ne sont pas les grands faiseurs.

Prov. Franc.

Gran pruméss e pöch fett [2]).

Prov. Romagn.

A mucha parola obra poca [3]).

Prov. Span.

Grosse Worte und nichts dahinter [4]).

Prov. Germ.

[1]) Din gură dic ce vréu, dar din mână nu fac nimic.
[2]) Mare făgăduințe și fapte puține.
[3]) La multă vorbă, trébă puțină.
[4]) Vorbe mari și nimic în dosul lor.

Acelaş înţeles ca la No. 3483.

3485 **Bun de gură, bun de mână.**

Baronzi, p. 43.

Adică:
1° Palavragiŭ şi ne-cinstit.
2° Spune şi face.

3486 **Bun de gură, rěŭ de mână.**

Baronzi, p. 52.—Hinţescu, p. 20.

Lăudăros şi de nicĭ o trébă.

3487 ***A 'şi păzi gura.**

I. Creangă, *Pov.* p. 82.

A 'şĭ cumpănì vorbele.

3488 **A 'şi pune gard la gură.**

V. Alexandri, *Teatr.* p. 915.—Fr. Damé, II, p. 89.—M. Canian, J. *Iaşĭ.*

A tăcé.

Elorica.—Să ieĭ pe alta? ba să nu te 'mpingă pěcatu că 'ţĭ scot ochiĭ, audĭ tu?.... îţĭ scot ochiĭ ceĭ de boier perpelit
Florin.—Perpelit? eŭ?... Florico, *pune'ţĭ gard la gură*, că pe crucea mea.... — V. Alexandri.

3489 **A'şĭ îngrădi gura.**

Fr. Damé, II, p. 188—189.

Acelaş înţeles ca la No. 3488.

3490 ***A avé gura împedicată.**

Fr. Damé, II, p. 135.

Vedĭ *Taĭnă.*

Despré aceĭ carĭ numaĭ cu greŭ pot vorbi.

3491 ***Gura lilice şi inima cernice.** [1]

D. A. Milescu, *c. Gopeşĭ, Macedonia.*

1° Despre omul care cautâ să-şĭ ascundă necazurile.
2° Despre cel făţarnic.

3492 ***Ĭi umblă gura ca curu.**

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

Spune nerodiĭ.

[1] Gura flóre şi inima dude negre.

3493 *Ii umbla gura ca rîşniţa.

Maior P. Budişteanu, c. *Bucurescî*, J. *Ilfov*.

Vedî *Meliţă*.

E flecar, vorbesce repede şi cum dice Francesul: *c'est un moulin à paroles*.

3494 * △ Iî umbla gura ca o móră (stricata).

V. Forescu, c. *Broştenî*, J. *Suciava*. — G. Poboran, *inst*. c. *Slatina*, J. *Olt*.

* △ *Iî umblă gura ca o móră hodorogită (hîrbuită).*

D. Georghiu, *stud*. c. *Tecuciŭ*, J. *Tecuciŭ*. — C. Iordăchescu, *stud*. c. *Cristenî*, J. *Botoşanî*.

Vedî *Móră*.

Când vorbesce omul vrute şi ne-vrute, spune multe ne-gândite, se asémĕnă cu o móră hodorogită care nu macină bine.

3495 * △ A luà pétră în gura,

G. Poboran, *inst*. c. *Slatina*, J. *Olt*.

A susţine o afirmare cu mare jurămînt.

«Fură, şi *ieà pétră în gură*, şi jură că nu a furat.

3496 *A dà cuı-va si pe gură si pe nas.

* △ *A dà cuî-va şi pe gură şi pe cur.*

I. Bănescu, *prof*. J. *Roman*.—V. Forescu, c. *Folticenî*, J. *Suciava*.

A dă cuı-va cu belşug şi maĭ mult de cât iĭ trebue, a 'l îmbuĭbà cu banĭ, mâncare, etc.

Se dice de obiceiŭ sub forma: *poţî să 'î daî şi pe gură şi pe cur şi tot nu o să 'l mulţumescî*, cu înţelesul că unuĭ nemulţămitor, orî cât bine i s'ar face, tot găsesce mijloc a se tângui că nu i se face destule îndatorirĭ.

3497 A avė gura împuţita.

A. Pann, I, p. 5.—Hinţescu, p. 72.

**A puţì gura cuî-va.*

Dr Z. J. c. *Fedescî*, J. *Tutova*.— Fr. Damé, III, p. 49.

Adică a fi mincinos: *Iî pute gura de minciunî.*

3498 *A vorbi cu gura altuia.

P. Ispirescu, *Unch. Sfăt.* p. 82.— Dn Ecat. Z... c. *Bêrlad*, J. *Tutova.* —Andrei Marinescu, *înv. c. Humele.* J. *Argeş.*— *Preot* C. Bungeţianu, *înv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţi.*— M. Canian, J. *Iaşi.*

1° Se ḑice când vorbesce un altul în locul unuĭ om care, fiind chemat să vorbéscă, saŭ sĕ ruşinéză saŭ nu se pricepe să vorbéscă.

2° A vorbì încet, între dinţĭ, mormăind, într'un mod ne-înţeles.

«Din pricina acéstă maĭ marele ḑeilor se uĭtà-la dînsul tot chĭondorîş, şi *îĭ vorbè cu gura altuĭa*, cum se ḑice.» — P. Ispirescu.

3499 * △ A vorbi ca cu gura altuia.

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.* G. P. Salviŭ. *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.* — S. Fl. Marian, *Trad. Pop.* p. 319.

Cu sfiélă, fără siguranţă, într'un mod ne-hotărît.

3500 * △ Mănâncă ca cu gura altuia.

Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ*, J. *Vasluiŭ.*

1° Nu'ĭ plac mâncările ce i se daŭ.

2° Iĭ stă gândul în altă parte. Nu'l maĭ cunoscĭ.

3501 * △ A vorbi cu gura pe jumatate.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

* △ *Cam (maĭ) cu jumatate de gură.*

I. Creangă, *Pov.* I, p. 197 & 262.— E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

1° A nu spune cu tótă inima, a nu vorbi verde, lamurit.

2° A vorbì încet.

«Bun sosit la noĭ, voĭnice, ḑise craĭul *cam cu jumatate gură.*» — I. Creangă.

3502 * △ Iĭ róde gura ghéţa.

Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ.* J. *Vasluiŭ.*

Veḑĭ *a Róde.*

E vorbăreţ.

3503 * △ Îi taie gura 'n sabiă.

GR. JIPESCU, *Opinc.* p. 112.

Vedĭ *Sabie.*

Se ḑice despre omul gureş, limbut, flecar dar şi cicălitor, aspru şi muşcător.

«Când are omu patima limbuţiĭ, ghierme la limbă, vorbeşce şi curate şi spurcate, şi hierte şi nehierte; e fĕmeie cicălitóre, ce-ĭ *taĭe gura 'n săbiĭ.* - GR. JIPESCU.

3504 * △ Îi taie gura în fier.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.* — T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Stefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 3503.

3505 * △ Îi taie gura.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Acelaş înţeles ca la No. 3504.

3506 * △ A vorbi cu două gurĭ.

A. PANN, I, p. 164. — GR. JIPESCU, *Opincar*, p. 133. — ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.*

Vedĭ *Faţă, Limbă, Obraz.*

1° A vorbì când bine, când rĕŭ şi se ḑice de aceĭ carĭ aḑĭ laudă şi tot aḑĭ defaĭmă pe acelaş om.

Spune pentru june că este cu stare,
Cu două gurĭ însă, şi şoptind şi tare,
Când vorbé de bine strigà să auḑă,
Şi când spuné rele abia mişcà buza.

A. PANN, I, p. 164.

2° A nu spune tutulor acelaş lucru, a fi pentru unii mumă şi pentru alţiĭ ciumă, şi precum ḑice Francesul: *avoir deux poids et deux mesures.*

Premaru vorbesce *cu două gurĭ:* cu una dĕsgreunéză p'aĭ luĭ, îĭ apără şi 'ĭ păsuiesce, cu alta te 'nteţesce pe tine şi nu te slăbiesce, până'nu plătescĭ şi lăscaia — GR. JIPESCU, *Opincar*, p. 133.

3507 * Până i se duce gura la urechĭ.

I. CREANGĂ, *Amint.* p. 67.

Vedĭ *Céfă.*

Despre cel care ride cu mare poftă.

Ridé *până li se ducé gura la urechĭ.* — I. CREANGĂ.

3508 *△ **Când o puĭ la gură, nu'ĭ!**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Bêrlad*, J. *Tutova*.

Veḑĭ *Pahar*.

Beţivul când bé cu ulcica o suge pe ne-rĕsuflate, şi întrégă, fără să maĭ lase şi pentru alţiĭ.

Arată pofta, plăcerea de o bĕutură bună.

3509 *△ **A intrat în gura lumiĭ.**

GAVRIL ONIŞOR, *prof. c Bĕrlad*, J. *Tutova*.

Il vorbesc ómeniĭ de rĕŭ.

3510 *△ **A avé apa 'n gura.**

V. HARAM, *înv. c. Griviţa*, J. *Tutova*. — M. CANIAN, J. *Iaşi*.

Se ḑice de ómeniĭ tăcuţĭ.

3511 *△ **'I-a venit apá(a) la gurá.**

ANDREI MARINESCU, *înv c. Humele*, J. *Argeş*. — *Preot* C. BUNGEŢIANU, *înv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţi*, — I. BĂNESCU, *prof.* J. *Roman*. — IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 34.

Veḑĭ *Apă*.

1° E în mare primejdie, desnădejduit, a dat de un necaz mare.

«Când *vine apa la gură*, tóte trec peste mĕsură.» — IORD. GOLESCU. *Mss.* II, p. 34.

2. Stă maĭ bine, a ajuns şi el maĭ mare, a dobândit un ajutor. Are acelaş înţeles ca: *'ĭ-a venit apa la móră*. — J. *Mehedinţĭ şi Argeş*.

3512 *△ **A'í lasà gura apă după ce-va.**

BARONZI, p. 40 & 68. — GR. JIPESCU, *Opinc.* p. 153. — P. ISPIRESCU, *Leg.* pag. 213 & 238. — I. CREANGĂ, *Pov.* p. 259.

* *A lăsà gura apă.*

Calend. Basm. 1875, p. 59.

1° A fi dorit de mâncare.

«Şi Inălţimeĭ vóstre gând bun şi mână slobodă, ca să ne daţĭ cât se póte maĭ multă mâncare şi bĕuturică, ḑise Setilă, căruia *îĭ lăsà gura apă*». — I. CREANGĂ, *Pov.* p. 259.

Salivam movere. [1])

Prov. Lat.

L'eau lui en vient à la bouche.

Prov. Franc.

2° A ĭubì fórte mult pre óre-cine; a poftì, a privì cu jind un lucru.

Crescé inima într'însul de bucurie și de fală, maĭ cu sémă când vedé pe cei-l-alțĭ fiĭ de împĕrațĭ și de domnĭ că *le lăsà gura apă* la toțĭ după o așa bucățică.» — P. Ispirescu, *Leg.* p. 213.

3513 *A se bate peste gura.

A se bate cu mâna peste gură.

I. Creangă, *Pov.* p. 243. — Fr. Damé, III, p. 14.

**A se bate cu palma peste gură.*

Gavril Onișor, *prof. c. Bêrlad, J. Tutova.*

**A pune mâna la gură.*

I. Creangă, *Pov.* p. 171.

1° De mirare la audul uneĭ întîmplărĭ nenorocite, rugându-ne ca Dumnedeŭ sa ne ferescă de un asemenea reŭ.

«Harap-Alb atuncĭ *se bate cu mâna peste gură* și dice: Dómne feresce de omul nebun, că tare 'ĭ de jălit, sĕrmanul! I. Creangă, *Pov.* p. 243.

2° Când ne a scăpat o vorbă și ne căim de ceea ce am spus.

3° De rușine la audul unor cuvinte próste.

«Trage în gazdă la babă, o ieà cam pe departe, și-ĭ spune ca să 'ĭ aducă de-sară pe nevesta luĭ Stan din satul cutare la dînsul.

«Baba când aude asta, *pune mâna la gură*, clatină din cap și dice:

«— Dómne, om bun, cum credĭ d-ta că așĭ face eŭ una ca asta.» — I. Creangă, *Pov.* p. 171.

3514 *Bate-te cu palma peste gura.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulți, J. Covurluiŭ.*

Maĭ bine di sa te ferescă Dumnedeŭ pe tine, și nu maĭ judecà pre alțiĭ.

3515 *A prinde cu mâna la gura.

I. Arbore, *ing. J. Buzĕŭ.*

[1]) A pune în mișcare (a veni în gură) saliva.

Adică asupra faptuluĭ.

3516 *A se sterge pe gură despre un lucru.

V. Alexandri, *Teatr.* pag. 228, 247 & 560.

**A se spălà pe gură.*

Laurian & Maxim, II, p. 1230.— *maior* P. Budişteanu, *c. Bucurescĭ*, J. *Ilfov.*

Vedĭ *Bot, Buză.*

A pĭerde un lucru fără nădejde de a 'l maĭ redobândì vreodată; a 'şĭ luà gândul de la dînsul.

Ispravnicul. — Vin de intră la mine fată 'n casă.
Dochiţa. — *Ştergete pe gură,* boierule.

V. Alexandri, *Craiŭ noŭ*, p. 228.

3517 *A'şi pune gura la cale.

I. Creangă, *Amint.* p. 60.

A mâncà.

3518 *Gură-lata.

Ion al luĭ Sbiera, *Pov.* p. 252.

Se ḑice, în dispreţ, aceluĭa care vorbesce mult şi tare.

3519 Gură-largă.

Costinescu, *Dict.* I, p. 505. — Aurel Candrea, *Rev. Nouĕ*, VII, p. 406.

Acelaş înţeles ca la No. 3518.

3520 *△A fi (un) gura-casca.

I. Creangă, *Pov.* p. 285. — M. Canian, J. *Iaşi.* — E. I. Patrioiŭ, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

A umblà gură-cască.

A. Pann, I, p. 96. — Hinţescu, p. 73

*△*Gură-cască.*

Laurian & Maxim, I, p. 498. — Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraş.* p. 266.— Baronzi, p. 95.

1° A căscà gura, ochiĭ mirându-se de ce vede.
2° A fi fără căpĕtâiŭ, a şedé zadarnic; a'şĭ petrece vremea cu nimicurĭ şi, prin extensiune, a fi prost.

«Moșnégul fiind un *gură-cască*, saŭ cum 'țĭ vré să-ĭ ḑicețĭ, se uĭtà în córnele eĭ, și ce-ĭ spuné ea, erà sfânt.» — I. CREANGĂ, *Pov.* p. 285.

3521 *Cască-gura.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 498.

Umblă cască-gură, pĭerde-vară.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 45.

Este un cască-gură, un pĭerde-vară.

HINȚESCU, p. 26 & 71.

A'șĭ pĭerde vremea cu nimicurĭ.

3522 * △ A remâné cu gura cascata.

Mirat, înșelat în așteptările sale.

Λύκος ἔχανεν.

Prov. Elin.

Și precum ḑice Lucian: εἰσῆν οὖν, μάτην λύκος χανὼν παρὰ μικρόν.

Lupus hiat.

Prov. Lat.

3523 Gura-cască, semn de minte próstă.

IORD. GOLESCU, *Mss.* I, p. 197.

Variantă a ḑicĕtóreĭ de la No. 3520.

3524 * ∠ Cine umbla cu gura cascata, îĭ intră muscele.

GAVRIL ONIȘOR, *prof. c. Bèrlad, J. Tutova.*

1° Acelaș înțeles ca la No. 3520.
2° Se ḑice, în deridere, celor carĭ staŭ cu gura căscată.

3524 b. * △ Gura luĭ daca ar fi de petică s'ar rupe.

G. P. SALVIU, *inv. c. Smulțĭ, J. Covurluĭ.*

Se ḑice despre ceĭ flecarĭ.

3525 * Gura-sparta.

FR. DAMÉ, *Dict.* II, p. 89, IV, p. 89.—E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulțĭ, J. Covurluiŭ.*

Se ḑice de omul flecar, care nu scie să ție o taină.

3526 *A avé gură de cârpa,

Baronzi, p. 45. — D. Drăguescu, *c. Bucuresci*, J. *Ilfov*. — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

A fi limbut, a nu puté ţine o taină.

3527 *Tócă-gura.

Baronzi. p. 83 & 96 — Aurel Candrea, *Rev. Nouă*, VII, p. 406. — Fr. Damé, IV, p. 167.

Adică flecar, care troncănesce din gură cât e ḑiulica de mare.

3528 * △A 'ĭ tocà gura.

Baronzi, p. 40. — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

A flecărì, a fi gureş, limbut.

3529 * △E numaĭ gura de el.

Laurian & Maxim, I, p. 1313. — T. Bălăşel, *înv. c. Ştefănesci*, J. *Vâlcea*.

1° Făgăduesce, dar nu sĕ ţine dĕ cuvînt.
2° Se laudă cu multe, fără să aĭbă puterea de a face.

3530 * △Daĭ cu gura să ıésă banul.

G. P. Salviu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ*.

Se ḑice în batjocură celor carĭ trăesc numaĭ cu gura, numaĭ cu minciunĭ, maĭ ales despre avocaţĭ.

3531 *Par'că are câlţĭ în gură.

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman*.

Despre ceĭ carĭ bălbăesc vorbind.

3532 *L'a luat gura pe din nainte.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 11; I, p. 52.—Hinţescu, p. 73.— C. Negruzzi, I, p. 263.— Al. Odobescu, III, p. 45.— G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

A scăpat o vorbă pre care nu ar fi vrut să o spuna.

«Crede-mĕ nicĭ eŭ n'aş voì să spun ceia ce nu pré este tocmaĭ adevĕrul, dar ce să 'ĭ facĭ năravuluĭ? *Mĕ ĭeà gura pe dinainte.*» — Al. Odobescu.

3533 * A apucà cu gura înainte.

V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 1181.

Se ḑice maĭ ales de omul care, sciindu-se vinovat, începe dinsul cu gura ca să ne ìeà apa de la móră.

3534 * Cum ĭi vine la gura.

Adică fără să se maĭ gândéscă, fără să 'şi maĭ cumpĕnéscă vorbele. «Ḑice *cum îĭ vine la gură.*»

3535 * △ A 'şi bate gura 'n vint.

GAVRIL ONIŞOR, *prof. c. Bĕrlad,* J. *Tutova.*

A vorbì de géba.

3536 * △ A 'şi reci gura de géba.

HINŢESCU, p. 204.—A. PANN, *Edit* 1889, p. 74; III, p. 101.— T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Stefănesci,* J. *Vâlcea.*

A vorbì fara nicĭ un folos, fără a dobândi ceea ce dorim.

Dacă nu ţi se trece vorba nu 'ţĭ rĕcì gura de géba.»

3537 A stà cu gura rece.

M. BOGDAN, *apud. Damé,* III, p. 319.

A nu îmbucà nimic.

3538 * A avé gura sloboda.

FR. DAMÉ, II, p. 88

* *A fi slobod la gură.*

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ,* J. *Covurluiŭ.*

A vorbì fără sfiélă, pré mult şi ceea ce nu trebue spus.

3539 * △ A avé gura.

B. P. HAŞDĔŬ, *Etym. Magn.* 969.

A vorbì fară sfiéla, a îndrăsni să vorbéscă.

3540 * A nu avé gura.

NIC. COSTIN, *Letop. Mold.* II, p. 10. — M. CANIAN, J. *Iaşi.* — FR. DAMÉ, II, p. 89

A nu îndrăsni sa vorbéscă de frică, de ruşine, etc.

Vaĭ, vaĭ, vaĭ inima mea,
Mult 'ĭ bună, mult 'ĭ rea,
Mult 'ĭ négră ca tina:
Mult se arde și se frige
Și *n'are gură* să strige.

IARNIK-BĂRSEANU, p. 213.

Boeriĭ carĭ eraŭ acolo, *gură n'avéŭ* spre împĕrăție, bucuroșĭ eraŭ să'șĭ scutéscă viéța.» — N. COSTIN.

3541 *△ A avé gură mare.

T. BĂLĂȘEL, *înv. c. Stefănescĭ, J. Vâlcea.*

A vorbì tare și răstit.

3542 A nu fi gura cuĭ-va chióra.

A. PANN, I, p. 15.

Despre cel care spune multe și fără vreme.

3543 *A'ĭ umblà prin gura.

GR. JIPESCU, *Opincar*, p. 15.

Se ḑice despre un lucru pre care îl scim de altmintrelea bine dar de care nu ne putem aduce aminte, pre care nu'l putem denumì în césul când vrem să vorbim de dînsul.

Avoir sur le bout de la langue.

Prov. Franc.

3544 *A se uità în gura cuĭ-va.

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 177; *Amint.* p. 163. — ION AL LUI SBIERA, *Pov.* p. 252. — FR. DAMÉ, II, p. 89. — GR. JIPESCU, *Opinc.* p. 136.

A căutà la gura cuĭ-va.

GR. JIPESCU, *Rĕur. Oraș.* p. 266; *Opinc.* p. 26 & 136.

A'l ascultà, a ține sémă de ceea ce spune.

«Și apoĭ dacă ne-am pricepe și noĭ la câte ce-va, *cine se maĭ uĭtă in gura nóstră?* Vorba ceĭa cocóne: Țăranul când merge, tropăĭesce și când vorbesce, hodogorogesce.» — I. CREANGĂ, *Amint.* p 163.

3545 A face gura pîlnie.

GR. JIPESCU, *Rĕur. Oraș.* pag 113 — LAZĂR ȘAĬNEANU, *Semas* p. 351.

A bé mult, a se îmbĕtà.

3546 *A purtà pre cine-va în gură.

Fr. Damé, III, p. 300.—Da Ec. Z. c. Bêrlad, J. Tutova.—Dna V. Budișteanu, c. Bucuresci, J. Ilfov.

A 'l vorbì de rěŭ.

3547 △*A purtà pe cine-va în gură ca pe un sfânt.

Gr. Jipescu, Opincar, p. 131.– Andreĭ Marinescu, inv. c. Humele, J. Argeș.

A 'l lăudà forte mult.

«Când te 'nalțĭ, te 'ngroșĭ și te tolănescĭ în binurĭ, atuncĭ te măresce, face spume la gură lăudându-te și *te pórtă în gură eĭ ca p'un sfânt*» – Gr. Jipescu.

3548 A avé gura strîmbă.

Laurian & Maxim, II, p. 1295.

*** *Gură-strîmbă.***

A fi mincinos.

3549 A strîmbà gura la cine-va.

Laurian & Maxim, II, p. 1294.

A batjocorì, a luà în rîs, a îngânâ pre cine-va.

3550 *△A face gura punga.

Gavril Onișor, *prof. c. Bĕrlad*, J. *Tutova*. — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

1° Efect care 'l produc lucrurile acre când le punem în gură.
2° A strînge din gură.

3551 *A fi bun de gură.

Fr. Damé, II, p. 89.

1° A vorbì pre alții de bine.
2° A fi vorbăreț.

3552 *A fi reu de gură.

I. Creangă, *Pov.* p. 285. — Fr. Damé, II, p. 89.

*** *Gură rea.***

Laurian & Maxim, I, p. 1313.

A vorbì pre alţiĭ de rĕŭ, chĭar fără drept.
Francesul ḑice: *être mauvaise langue.*

3553 *Gură de aur.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 1313.

Se ḑice despre acel care vorbesce cu eleganţă şi uşurinţă; a fi orator bun.

3554 *Fie-ţi gura aurită (rostul aurit).

Adică: să dé Domnul să vorbescĭ intr'un cés bun.

3555 *△Par'ca 'ı cu gura aurită.

GAV. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, J. Vasluiŭ.*

Bine a maĭ vorbit, verde a maĭ spus.

3556 *△A avė gura dulce.

GAVRIL ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ, J. Covurluiŭ.*

1° A fi plăcut la vorbă.
2° A fi blând la vorbă şi chĭar linguşitor.

3556b *Gura are, şi gura n'are.

I. GHICU, *prof. c. Abela, Epir.*

Pentru ceĭ carĭ tac din modestie saŭ sfiélă.

3556c. Iı merge gura ca pupaza.

I. CREANGĂ, *Pov.* — FR. DAMÉ, III, p. 298.

Se ḑice de omul vorbăreţ şi flecar.

3557 A se muıà gura cuı-va.

I. CREANGĂ, *Amint.* p. 58.

A vorbì maĭ domol şi chĭar a tácé.

«Tóte ca tóte, dar când am auḑit eŭ de tata, pe loc *mi s'a muĭat gura*; apoĭ încet, încet m'am furişat p'intre ómenĭ.» — I. CREANGĂ.

3558 *A'ĭ luà gura.

BARONZI, p. 44. — I. CREANGĂ, *Pov.* p. 15.

Veḑĭ *Vorbă.*

1° A face pre cine-va să tacă cu sila saŭ de ruşine.
2° A i se paralisà gura.

«Ielele i-aŭ luat gura și piciórele.» — I. Creangă.

3559 *A se sarută în gura cu cine-va.

A fi fórte prietin cu dînsul.

3560 A cască gura cât ocnița.

P. Ispirescu, *Unch. Sfăt.* p 124; *Rev. Ist.* II, p. 144.

Adică fórte mare. Se dice, maĭ ales, de cel lacom la mâncare.

3561 * △Are-o gura
Cât o șură.

V. Alexandri, & Lascar Rosetti, *Mss.* — Gavr. Onișor, *prof. c. Bĕrlad*, J. *Tutova.*

* △*Cască-o gură,*
Cât o șură.

I. Creangă. *Pov.* p. 54. — H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea*, J. *Dorohoi.*

Face-o gură,
Cât o șură.

V. Alexandri, *Teatr.* p. 473.

Acelaș înțeles ca No. 3560.

3562 * △A face gura cât tóte dilele.

T. Bălășel, *înv. c. Stefănesci*, J. *Vâlcea.*

A vorbì tare.

3563 * △Cu gura cascata.

Laurian & Maxim, I, p. 499.

Arata:
1° Dorință înfocată, aviditate, pasiune pentru óre-ce, neastîmpĕr, graba mare.
2° Mirare, înmărmurire și de aci prostie.

A umblà cu gura căscată după o slujbă.

3564 *A închide (astupà) gura cuĭ-va.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*—M. Canian, *publicist*, J. *Iași.*

A silì pre cine-va să tacă, prin amenințări, argumente puternice, sau chĭar cumpĕrându'ĭ tăcerea.

3565 *A unge cu gura.

A. Pann, III, p. 63.

A linguşì cu vorba pre cine-va, a 'ĭ spune vorbe plăcute şi de laudă.

3566 * △Mură în gură.

P. Ispirescu, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 167. — G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ*.

Veḑĭ *Păsat*.

«A 'ĭ cădea mură 'n gură. Se ḑice despre ceĭ leneşĭ, carĭ aştéptă orĭ şi ce de-a gata şi fără muncă.

A se adaogă acéstă variantă la No. 901.

3567 *Din gură în gura.

Fr. Damé, II, p. 88.

Adică de la unul la altul.

3568 A'l trece din gura în gura ca cânii prin tarbacélă.

Baronzi, p. 40.

Se ḑice când maĭ mulţĭ, pe rînd, vorbesc pe unul de rĕŭ.

3569 *Gură în gură.

Fr. Damé, II, p. 88.

Adică aprópe unul de altul şi precum ḑice Francesul: *bouche à bouche.*

3570 * △A sari cu gura.

I. Creangă, *Amint.* p. 155.

**A începe cu gura la cine-va.*

A. Pann, III, p. 136.

A certà pre cine-va; a se amestecà într'o discuţie, într'o cértă, etc.

3571 * △A'ĭ înturui gura.

T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ*, J. *Vâlcea*.

A vorbì ĭute.

3572 *A intrà în gura cuĭ-va.

Se ḑice când cine-va ne vorbesce de rĕŭ: «*să nu intri în gura* eĭ că e foc de tine»

3573 * △ In gura mare.

Ast-fel ca tótă lumea să audă, să afle, să înțelégă.

Apertis tibiis. [1])

Prov. Lat.

GURGUIŬ

Vedĭ *Țîță.*

GUȘĂ

Vedĭ *Nume.*

3574 * △ Ce are (ii-e) în gusa
Și în capusa.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Nu póte ține o taină, spune iute ce scie.

Mugurele viței de vie, se numesce *căpușe.* și cum se desgrópă vița începe a se deschide.

In acéstă ḑicere gura omuluĭ care nu póte ține o taină, se asémĕnă cu căpușa vițeĭ.

După alțiĭ, cuvîntul *căpușă* saŭ *căpuș*, ar însemnà aci un fel de fluer.

Prima explicare ne pare maĭ naturală.

3575 * A se umflà în gusa.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Vedĭ *Pană.*

A se mândrì, a se rățoì. Asemĕnare luată de la curcanĭ, păunĭ, etc.

HÎRCĂ

3576 * Hîrca.

Lazăr Șăineanu, *Dict.* p. 379.— Fr. Damé, *Dict.* II p. 106.

Babă fórte bĕtrînă, babornițǎ.

HOMÓCE

3577 * A luà de homóce.

T. Bălășel, *inv. c. Stefănesci*, J. *Vâlcea.*

A trântì de pĕŕ. Homóce însemnéză pĕr mare, stufos.

[1]) Cu flautele (bine) deschise.

ÎMPREJUR

3578 * △ A'l luà împrejur.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ*.

Adică îl zoresce cu vorba unul maĭ mare, cerêndu 'ĭ socotélă de ce-va.

ÎNAINTE

Veḑĭ *Nainte*.

3579 * △ A fi cu înaintea (haidea) înapoĭ.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

A fi om sucit.

ÎNCROZNIAT

3580 * △ A fi încrozniat

T. Bălăşel, *înv*. J. *Vâlcea*.

A fi urît, făcut rĕŭ, şi cu calităţĭ rele.

Cuvîntul *croznă* arată, în Vâlcea, partea de din jos de céfă coprinsă între ceĭ doĭ umerĭ, céfa şi şalele. *Iea 'l croznie*, adică ïea 'l în spinare.

INIMĂ

Veḑĭ *Bătaĭe, Bét, Buză, Chĭag, Cuiŭ, Cuţit, Drac, Dulce, Dumneḑeŭ, Faţă, Frumos, Gură, Iepure, cap. XIX, c. Inimă, a se însură, a Judecà, Leşie, cap. VII, c. Mĕr, Ochiŭ, Pĕr, a Răbdà. Racilă, a Săgetà, Şérpe, Venin, Vinḑĕtor*.

3581 Voinţa inimeĭ da aripĭ piciórelor.

V. Alexandri & Lascar Rosetti, *Mss*.

* △ *Inima voĭósă, piciĭóre agerĭ*.

Hinţescu, p. 80.— Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*.

Inima bucurósă, piciĭóre agerĭ.

G. Munteanu, p. 150.

1° Arată puterea voinţeĭ.

2° Se ḑice unuĭ om care în tot-dé-una este vesel, or la ce muncă îl veĭ pune.— A. Marinescu.

3582 **Inima o au pe limbă.**

DIM. CANTEMIR, *Descr. Mold.* p. 137.

Ce 'ĭ pe inimă aceea 'ĭ şi pe limbă.

S. I. GROSSMANN, *Dict. Germ.* p. 106.

* △ *Ce are pe (în) inimă are şi în gură.*

GAVR. ONIŞOR. *prof. c. Bĕrlad*, J. *Tutova*.

* *Ce are în (pe) inimă are şi pe buze.*

Vedĭ *Bét.*

Spune tot ce gândesce, tot ce are pe inimă.

In scrisul lor ĭeroglific Egiptieniĭ figuraŭ francheţa printr'o inimă atîrnată de un gât.

«Cu toţĭ sunt fórte glumeţĭ şi veselĭ; *inima o aŭ pe limbă;* dar precum uĭtă curînd mânia, chiar aşa amiciţia lor nu ţine mult.» —DIM. CANTEMIR,

Avoir le cœur à la bouche.

Prov. Franc.

3583 * △ **A avé (fi cu) inima aprópe de gură.**

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ*. — G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

Cu inima aprópe dĕ gură.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 27.— P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* II, p. 160.

A nu avé inima departe de gură.

BARONZI, p. 44.

* *A fi cu inima la gură.*

M. CANIAN, *publ.* J. *Iaşĭ*.

1° Adică lesne se mânie (GOLESCU).

2° Spune tot ce gândesce, tot ce are pe inimă.

3584 **Inima când se 'nveselesce faţa înfloresce.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* I, p. 506.

Mulţumirea omuluĭ se oglindesce pe faţa luĭ.

3585 **Inima si limba sunt de o palma una de alta.**

G. MUNTEANU, p. 60.—HINŢESCU, p. 80.

Se ḑice despre ceĭ vorbăreţĭ, carĭ nu pot păstrà la inimă vre-o taĭnă.

3586 **Inima 'mĭ crapă de foc,**
Şi luĭ îĭ arde de joc.

A. Pann, III, p. 7. — Hinţescu, p. 80.

Unul se 'nveselesce pre când altul e supĕrat.

3587 **Inima mea plânge şi el rîde.**

A. Pann, III, p. 7. — Hinţescu, p. 80.

Acelaş înţeles ca la No. 3586.

3588 **Din inimă rea, rĕŭ gând purcede.**

Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.* p. 318

Cel rĕŭ, cel mânios tot rele plănuesce.

«După ce Hameleonul aŭ cunoscut precum Inorogul din fălcile Crocodiluluĭ şi din tóte vicleşugurile luĭ nebetejit s'a mântuit, şi acmŭ tuturor de viclĭan dovedit, şi maĭ vîrtos despre Şoim tare probozit şi mascarit vĕḑêndu-se, precum se ḑice cuvîntul: *din inimă rea, rĕŭ gând purcede*, de cila nevé asupra Inoroguluĭ tóte rĕutăţile îşĭ pohârnì.» — Dim. Cantemir.

3589 * **Unde ţi-e inima, acolo si gândul.**

V. Forescu, *c. Folticenĭ, J. Suciara.*

Când ĭubescĭ pre cine-va eştĭ tot cu gândul la el.

3590 **Marea că e mare şi încă are fund, dar inima omuluĭ!**

V. Alexandri, *Teatr.* p. 101.

1º Şi omul se satură în cele din urmă.

2º Cu stăruinţa poţĭ aflà gândurile cele maĭ ascunse ale omuluĭ.

«Ba încă cumnatu meŭ, paharnicu, pretinde că m'aşĭ fi măritat chiar şi de a cincea óră, dacă ar fi fost ertat de discaterie... Apoĭ dĕ! nu ḑic ba!... că dór nime nu fuge de bine... *Marea că 'ĭ mare şi încă are fund, dar inima omuluĭ!*» — V. Alexandri.

3591 * △ **Tacĭ inima, tacĭ,**
Că tot tu le facĭ.

G. Dem. Teodorescu, *Poes. Pop.* p. 278.

Se ḑice, în glumă, celor carĭ ĭubesc şi păţesc óre-ce din acéstă pricină.

CAPUL ŞI INIMA

Tacĭ inimă tacĭ,
Că tot tu le facĭ:

Şi bune şi rele,
Maĭ multe belele!
Ba capul le face,
Inima le trage,
Oftéză şi tace,
Că n'are ce-ĭ face.

3592 * △ **A cădé tronc la inimă.**

I. Creangă, *Pov.* p. 166. — V. Alexandri, *Teatr.* p. 944. — Ion al lui Sbiera, *Pov.* p. 139. — G. P. Salviu, *înv. c. Smulţi, J. Covurluiŭ.*

* △ *Tronc la inimă.*

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 71.— M. Lupescu, *înv. c. Brosceni, J. Suciava.*

'I a căḑut la inimă tronc,
Ca cloşca pe ouĕ clonc.

A. Pann, II, p. 93. — Hinţescu, p. 21.

* △ *A cădé cu tronc la inimă.*

G. Poboran, *inst. c. Slatina, J. Olt.*

Se ḑice în bătaĭe de joc, când óre-cine sĕ face că sĕ sfărâmă cu inima pentru óre-ce (Golescu).

Se ḑice, într'un mod glumeţ, când cine-va ĭubesce de odată la prima vedere, când primesce ceea-ce Francesul numesce *le coup de foudre.*

«Fata, bună mehenghe, îĭ întórce capul şi Ipate vede că nu'ĭ de lepădat. Dar Chirică erà şi el p'acolo, şi cum se lasă Ipate din joc, îĭ ḑice:
— Eĭ, stăpâne, cum vĕd eŭ, nicĭ de asta nu te-aĭ dà în lăturĭ, aşa 'ĭ că *ţi-a căḑut tronc la inimă?*» — I. Creangă.

3593 * **Inima sanatósă e viéţa trupuluĭ.**

Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele, J. Argeş.*

Veḑĭ *Sănătos.*

Se ḑice unuĭ unuí om care, orĭ-ce i s'ar întîmplà, el este tot vesel.

Inima ce se veselesce face a fi sănătos, iară omuluĭ mâhnit usucă i-se ósele.

Biblia 1688, *Parem* XVII, 23.

3594 *A avè inimă verde.

MAIOR P. BUDIŞTEANU, c. *Bucuresci*, J. *Ilfov*.—M. CANIAN, J. *Iaşi*.

***Inimă verde.*

GR. JIPESCU, *Rěur. Oraş*. p. 112.

1° A fi vesel, voĭos.
2° A fi vitéz.—P. BUDIŞTEANU.

3595 *△A fi negru la inima.

***Inimă négră.*

I. BĂNESCU, *prof*. J. *Roman*.

Adică rěŭ, ţine-minte.

3596 *Inimă albastră.

P. ISPIRESCU, *Unch. Sfăt*. p. 45.—
G. POBORAN, *inst. c. Slatina* J. *Olt*.

Dor de inimă albastră.

GR JIPESCU, *Rěur. Oraş*, p. 112.

**△De inimă albastră.*

M. CANIAN, J. *Iaşi*.— G. P. SALVIU, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ*.

A fi supĕrat, întristat.

«Deul se supĕră foc. — Şi de ce atâta *inimă albastră?* Aŭ dóră nu cunoşcé deul ce pómă de ómenĭ sunt Elinii, că nu se ţin de vorbă?» —P. ISPIRESCU.

Cântecele de dragoste şi de dor se numesc şi *cântece de inimă albastră*.

3597 *A fi (stà, dà) cu inima închisă.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

A fi supĕrat, a dà cu pĕrere de rĕŭ.

3598 *A fi cu inima cernită.

Acelaş înţeles ca la No. 3597.

3599 *△Abraş la inimă.

G. P. SALVIU, *înv. c. Smulţi*, J *Covurluiŭ*.

Adică rĕŭ la inimă.

3600 * A avė scorbura la inima.

T. Bălășel, *înv. c. Ștefănesci, J. Vâlcea.*

A fi supěrat, a i să fi întîmplat vre-o ne-norocire.

3601 * △ A fi tare rînzos la inima.

M. Lupescu, *înv. c. Brosceni, J. Suciava.*— S. Mihăilescu, *înr. Sezătóre*, II, p. 74.

A ţine mânie.

3602 * A avė inima de pétră.

Costacea, *prof. c. Galaţi, J. Covurluiŭ.*

* *A avé inimă împetrită.*

Gr. Jipescu, *Rěur. Oraș.* p. 112.

A fi milos.

«*Mi s'a impetrit inima* de atâtea păţelĭ.» — Gr. Jipescu.

3603 * Inima de aur.

Se ḑice despre omul milos, bun la suflet, înzestrat cu porniri înalte.

3604 * A avė inima de fiere.

M. Canian, *publ. J. Iași.*

A fi rěutăcĭos, invidios

3605 * A avė inima legata cu curele.

A fi tare la inimă.

Illi robur et œs triplex
Circa pectus erat, qui fragilem truci
Commisit pelago ratem
Primus, nec timuit prœcipitem Africum
Decertantem Aquilonibus.

Horaţ. Ode III.

3606 Mi-am sarat inima!

I. Arbore, *ing. J. Argeș.—Maior* P. Budișteanu, *c. Bucuresci, J. Ilfov.*—G. Poboran, *inst. c. Slatina.*

Veḑĭ *Suflet.*

1° Așĭ împlinì dorinţa sau pofta, a se bucurà de o isbândă.

Se ḑice, într'o discuţie, de acel care a rĕmas pe protivnic, arĕtându-şĭ ast-fel mulţumirea.

2° Mĭ am rĕsbunat de el.

3607 * △ A 'sĭ ţinė inima cu dinţiĭ.

I. Creangă, *Conv. Liter.* IX, p. 460; *Pov.* p. 58.—G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

1° A stăpânì durerea pre care o resimte.

«Danilă crapă de durere! Dar orĭ cât îl duré de tare, el tot *îşĭ ţinù inima cu dinţiĭ* şi ḑise...» — I. Creangă.

2° A se împotrivì la ce 'ĭ dă inima brâncĭ.

3608 * △ A 'şı luà inima în dintĭ.

Laurian & Maxim, I. p. 318 & 1044.—P. Ispirescu. *Basme*, p. 89, *Leg.* 11, 86, 100, 121, 136, 177, 218, 261 & 381.—Ion al luĭ Sbiera, *Pov.* 283. — Ion Creangă, *Pov.* p. 156 & 291. — Lazăr Şăineanu, *Semas.* p. 357. – Fr. Damé, I, p. 375; II, p. 193.—M. Canian, J. *Iaşĭ.*— G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.* —A. Pann, *Moş Alb*, II, p. 49; II, p. 115.

Işĭ ieà inima în dinţĭ şi funia în traistă.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 19; I, p. 68. — Hinţescu, p. 80.

Ieà'ţĭ inima în dinţĭ şi lumea în traistă.

V. Alexandri & Lascar Rosetti, *Mss.*

A se îmbărbătà, a învinge frica naturală inimeĭ omenescĭ, a se hotărî să facă un pas care 'l costă.

Cu Dumneḑeŭ înainte, îmĭ *ieaŭ inima în dinţĭ.*
Mĕ 'nsor; cunună Părinte şi ḑică-mĭ toţĭ că n'am minţĭ. A. Pann, II, p. 115.

«*Işĭ iea inima în dinţĭ*, calcă în gura lacomieĭ, sĕ hotăresce să-şĭ ieà un copil de suflet.» — P. Ispirescu, *Basme*, p. 89.

Prendre son courage à deux mains.

Prov. Franc.

3609 A 'sı luà ınima în gura.

A. Pann, III, p. 115.

Acelaş înţeles ca la No. 3608.

Ea pe loc eşind afară, *inima în gură îşĭ ĭeà,*
Şi ţipă, răcnesce, sbiéră, aoleŭ şi vaĭ de ea.
A. Pann.

3610 *A prinde inima mucegaiu.

M. Canian, *publ.* J. *Iaşĭ.*

A îmbĕtrânì, a pĭerde orĭ ce urme de pornirĭ generóse.

3611 * △Îĭ rîcaie la inima.

A. Pann, I, p. 15.— Hinţescu, p. 144.— Fr Damé, III, p. 306.— G. Poboran, *inst c. Slatina,* J. *Olt.*

1° Nu póte ţiné o taĭnă.
2° Il supĕră fórte mult.— G. Poboran.

3612 * A cresce inima în cine-va.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 213 & 278. —G. Poboran, *inst c. Slatina,* J. *Olt.*

De mulţumire, de falā, de bucurie.

«*Cresce inima într'însul* de bucurie şi de fală, maĭ cu sémă când vede pe ceĭ-l-alţĭ fiĭ de împĕraţĭ şi de domnĭ că le lăsà gura apă, la toţĭ, după aşa bucăţică. P. Ispirescu.

3613 *A cresce inima cuĭ-va de o schiopă.

M. Canian, *publ.* J. *Iaşĭ.*

A se barbatà, a redobândì întru cât-va voinicia, speranţa, etc

3614 * Ĭ-a crescut inima cât un bostan.

Dª Z. J. *c. Fedescĭ,* J. *Tutova.*— G. P. Salviŭ *înv. c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.*

Ace aş ţeles ca la No. 3612 & 3613, însă într'un grad maĭ mare.

3615 * A fi cu inima mare.

T. Balăşel, *înv. c. Stefănescĭ,* J. *Vâlcea.*

A fi superat. Vedĭ N . 3647 b.

3616 * A inimmă.

T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ,* J. *Vâlcea.*

1° A prin e inimă, curaj
2° A începe să facă avere.

3617 * △ A i se face inima cât un purice.

LAURIAN & MAXIM. I, p. 64 & 545. — FR. DAMÉ, I, p. 208; III. p. 300. — P. ISPIRESCU. *Leg.* p. 200 & 304 — G. P. SALVIU, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

A'ĭ fi inima cât un purice (purece).

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 179. — HINŢESCU, p. 80.

A i se face inima numa cât un purice.

GR. JIPESCU *Rĕur. Oraş.* p. 111.

Cu inima cât un purice.

P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 281.

Adică cu inima strînsă de frică.

«Vitézul care privegh1a, *i se făcuse inima cât un purice*, dară îmbărbătându-se se repeḑì, şi unde se aruncà, mare, asupra balaurului cu sabia gólă în mână, şi se luptă cu dînsul până îĭ veni bine.» — P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 200.

3618 A se stârci inima cuĭ-va.

GR. JIPESCU, *Rĕur. Oraş.* p. 111.

De durere.

3619 * A se strînge inima cui-va.

GR. JIPESCU, *Rĕur. Oraş* p. 111.

De supĕrare, de întristare, de frică.

3620 * I se bate inima ca la un purice mort.

Da Z. J., *c. Fedeşti*, J. *Tutova.*

* *I se bate inima ca la un rac mort.*

I. BĂNESCU, *prof.* J. *Roman.*

De frică.

3621 * A i se pune o pétra pe inima.

FR. DAMÉ, III, p. 297.

Veḑĭ *Pétră.*

A se îngrijà de óre-ce. Acéstă variantă se adaugă la No. 1015.

3622 * △ A 'ĭ càdé de pe inimă o pétră de móra.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Bĕrlad*, J. *Tutova.*

A scăpà de o mare grijă.

3623 *Ĭ stă pe inima.

Adică vré să facă óre-ce şi nu póte. Dorinţă, rĕsbunare, etc.

3624 * △ A stà (sedè) grecesce în inima cuĭ-va.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, pag. 379.—Andrei Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*. — Fr. Damé, II, p. 81. — Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraş*. p. 112.

* △ *A şedé grecesce în inima (gândul) cuĭ-va.*

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ*.

A scì tot ce vroesce şi tot ce cugetă cine-va, a 'ĭ cunósce tóte gândurile, chĭar şi cele maĭ ascunse.

3625 * △ A stà calare în inima cuĭ-va,

Andrei Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*.— I. Arbore, *îng*. J. *Buzĕŭ*.

Eŭ şed călare în inima luĭ.

I. Creangă, *Pov.* p. 161; *Conv. Liter.* XI, p. 28. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, pag. 379.

Acelaş înţeles ca la No. 3624.

«De asta ţi-ĭ acum în grijă, stăpâne? dac'a rĕmas tréba până la atâta, apoĭ las' pe mine, că te-oiŭ face eŭ să ieĭ un drăguţ de femele, care nu se maĭ află! Căcĭ eŭ *şed călare în inima lor* şi, nu că mĕ laud, dar sciŭ tóte măruntaĭele dintr'însele.»—I. Creangă.

3626 A se pune calare pe inima cuĭ-va.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 108.

A stapânì pre cine-va, a 'ĭ impune voinţa sa.

«Daca îĭ cerură Arapiĭ inelul, el tăgăduià ca un nemernic. Se *pusese diavolul călare pe inima luĭ*, şi nu 'l lăsà nicĭ de cum să scóţă inelul la ivélă. — P. Ispirescu.

3627 'I a dat un fer ars prin inima.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 134, 239, 271 & 282 B. P. Haşdeŭ, *Etym. Magn.* p. 1731.

* *A trece un fier ars prin inimă.*

P. Ispirescu, *Leg.* p. 52, 92, 134 & 363.

* △ *M'o ars la inimă.*

M. Lupescu, *înv. c. Brosceni*, J. *Suciava.*

Vedĭ *Ouĭŭ*, *Cuţit.*

1° A se sperià.

2° A fi scârbit tare de ce-va, fórte ne-plăcut, la care nu ne aşteptam şi care ne apucă fără veste. Acest din urmă înţeles se aplică maĭ ales la varianta a treĭa.

«Fata cum vĕḑu furca, *îĭ trecù un fer ars prin inimă;* ea cunoscù furca şi pricepù că Prâslea cel viteáz trebue să fi eşit d'asupra pămîntuluĭ.» — P. Ispirescu, *Leg.* p. 92.

3628 * A lăsà cu inima arsa.

I. Creangă, *Pov.* p. 79.

Mâhnit, plin de durere.

«Nu 'ţĭ maĭ pune viéţa în primejdie! Şi apoĭ să ne laşĭ, tocmaĭ acum, străinĭ, *cu inima arsă*, şi fără nicĭ un sprijin.» — I. Creangă.

3629 * A'ĭ pune (rĕmâné) un ghimpe la inimă.

A remâné cu o părere de rĕŭ, cu o témă.

3630 * △ A 'şĭ calcà pe inimă.

Laurian & Maxim. I, p. 318. — F. Damé, I, p. 181. — S. Fl. Marian *Trad. pop*, p. 129.

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 3608.

3631 * Par'că a dat inima dintr'însul.

I. Creangă, *Pov.* p. 99.

Veḑĭ No. 3666.

Se ḑice când simte óre-cine o emoţie puternică, când află, pe ne-aşteptate, o veste ne-plăcută şi pare că se sfîrşesce auḑind'o.

«Cum s'a sculat împĕratul şi s'a pornit la vînătóre, credinciosul 'ĭ-a spus cu de-a măruntul, ce se petrecuse în odaĭa luĭ, în cele două nopţĭ din urmă. Şi împĕratul cum a auḑit acésta, pe loc a tresărit, de par'că 'ĭ-a dat inima dintr'însul.» — I. Creangă.

3632 * △ A 'ĭ sări inima din loc.

M. Lupescu. *înv. c Brosceni*, J. *Suc'ava.* — S. Mihăilescu, *Sezăt.* II, p. 74. — *Calendarul Basmelor*, 1877, p. 3.

A se tulburà, a se sperià de odată.

3633 *A nu'ĭ fi i ima la loc.

G. Poboran, *inst.* J. *Olt.*

A nu fi pe deplin mulţumit; a nu fi împăcat în sufletul sĕŭ.

3634 *A veni cuĭ-va inima la loc.

I. Creangă, *Pov.* p. 192. — P. Ispirescu, *Leg.* p. 310 —M. Canian, J. *Iaşi.*

A se linişti după ce s'a temut de óre-ce.

«Ea se duse şi se prinse în horă éră-şi lângă fiul împĕratuluĭ. Acesta cum o vĕḑù, *ĭĭ venì inima la loc*, fiind-că fata cam întârḑiase» P. Ispirescu.

3635 *A sfîrîi inima cuĭ-va după....

I. Creangă, *Pov.* 167.

Veḑĭ *Căledină.*

A iubì pre cine-va.

«Ce-a făcut el ce-a dres, că fetel şi luĭ Ipate aŭ început *a le sfîrîi inima* unul după altul.» — I. Creangă.

3636 *A remâné cu inima friptă.

A. Pann, III, p. 55.

*△*A fi fript (ars) la inimă.*

A. Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.*— S. Mihăilescu, *înv. Şezătórea*, II, p. 74.

Veḑĭ *Buză.*

A fi scârbit tare când pĭerdem óre-ce.

Dar îmĭ erà pentru tine, că din mână te pĭerdém,
Ş'atuncĭ *cu inima friptă* rĕmânênd mĕ prăpădém.

A. Pann, III, p. 55.

3637 *△A (i) sĕ sterge de la inimă.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Nu maĭ ţine la cine va, cum a ţinut până atuncĭ.

3638 *A 'şi rĕcori inima.

Ion al luĭ Sbiera, *Pov.* p. 34

A se bucurà de ceea ce a făcut, maĭ ales, în urma uneĭ rĕsbunărĭ.

3639 *A unge la inimă cu miere.

V. Alexandri, *Teatr.* p. 538 & 591.

*△*A unge la inimă.*

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A spune cuĭ-va vorbe plăcute, cuvinte de laudă, o veste dorită, s. c. l.

Ghiftuĭ.— Ce pĕcat că m'aĭ trezit!
Ferchezanca. — Pĕcat?
Ghiftuĭ.— Dar... 'mĭ-aĭ spăriet un vis cât se póte de plăcut... Pune 'ţĭ în gând că visam că eraĭ lângă mine, şi că 'mĭ ḑiceaĭ, c'un glas de înger, că nu mĕ poţĭ suferi... scĭĭ?... *par'că mĕ ungeaĭ cu miere la inimă.*
Ferchezanca. — Adese-orĭ visurile's mincinóse.
Ghiftuĭ. — *(Trist)* Pĕcat mare!

V. Alexandri, *Doĭ Morţĭ.*

3640 *△A'ĭ rîde inima.

Şezătórea (Buda-Pesta) An. 1879. — *Conv. Liter.* VI, p. 102. — I. Creangă, *Pov.* p. 4.

△*A rîde inima în cine-va.*

Iarnik-Bârseanu, *Poes. Pop.* p. 13

De bucurie.

3641 *A fi cu inima îngheţată.

**A îngheţă inima cuĭ-va.*

De frică, de supĕrare. Francesul ḑice, cu acelaş înţeles: *avoir le cœur transi.*

3642 'I-a trecut rece prin inimă.

Ion al luĭ Sbiera, *Pov.* p. 109.

Veḑĭ *Spate.*

S'a speriat.

3643 *△A'ĭ fi rĕcit inima.

T. Bălăşel, *inv. c. Stefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

S'a înfricoşat de ce-va.

3644 A fi móle la inimă.

Ion al luĭ Sbiera, *Pov.* p. 145.

Adică slab, milos.

«Fétul-babeĭ erà tare *móle la inimă.* Indată 'ĭ s'a făcut milă de bleata ţigancă, şi de aceea aŭ prins un iepure şi 'ĭ 'l-aŭ dat.» — I. Sbiera.

3645 ***A nu avé la inima.**

Vedĭ *Stomah, Suflet.*

A nu iubí pre cine-va. a nu-l puté suferì, a'l urî.

3646 * △ **Cacacĭos la inima.**

E. I. Patriciŭ, *înv.* J. *Covurluiŭ.*

Rĕu la maţe, invidios.

3646b * △ **Chişav la inima.**

E. I. Patriciu, *înv.* J. *Covurluiŭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 3646

Porecla de *chişav* se dă, la ţéră, omuluĭ rĕŭ în treburile luĭ căruia nu'ĭ sciĭ niciĭ voiea, nici nevoĭea, caruĭa i se maĭ ḑice: *rĕŭ la cheţi* saŭ *rĕŭ la maţe;* în fine omuluĭ care se scirbesce, de binele altuia.

3647 **Inimă de argint-viŭ.**

Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.* p. 249.

Adică iute, inimos. Veḑĭ No. 429.

3647b * △ **A fi cu inima.**

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

**A fi inimos.*

Simţitor, vrednic şi un muncitor. Veḑĭ No. 3615.

3648 ***A fi fara de inimă.**

Fr. Damé, I, p. 225.

* △ *A nu avé inimă.*

T. Bălăşel, *înv.* c. *Ştefănesci*, J. *Vâlcea.*

1° A fi crud, ne-milos.
2° A fi fară vlaga.

«N'are inimă într'însul.»

3649 ***De inima buna.**

A. Pann, I, p. 114. — Hinţescu, p 135. — Laurian & Maxim, I, p. 64.

Bună să 'ţĭ fie inima!

I. Creangă, *Conv. Liter.* X, p 376. — P. Ispirescu. *Rev. Ist.* I, p. 453.

1° De bunătate.
2° De bucurie.

«Omul se îmba'ă şi *de inimă bună* şi de inimă rea.» — A Pann.

3650 * △ De inimă rea.

Nic. Costin, *Let.p. Mold.* II. p. 88. — A. Pann, I, p. 114 & 138. — Hinţescu, p. 135. — Laurian & Maxim. I, p. 64.— Fr. Damé, III, p. 335.— *Şezătóre, Poes. Pop.* III, p. 213.

* △ *A fi cu inima rea*

Vedĭ *Licsandru.*

1° De rĕutate.
2° De supĕrare.

«Ĭĭ scrisese şi prietenii de la Pórtă, precum să nu 'şĭ facă *inimă rea* Nicolaĭ Vodă de mazilire.» — N. Costin.

Apoĭ maĭ o sĕptĕmână zăcuĭ *de inimă rea,*
De păré că tótă carnea şi ósele mĕ duré.

A. Pann, I, p. 138.

3651 * △ A'ĭ pune (remâné) o bubă la inima.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, J. Covurluiŭ.*

1° Adică a 'ĭ supĕrà. Se ḑice când unul vorbesce ce-va care'l costă mult pe un altul.
2° A păstrà rĕsbunarea.

3652 'I s'a pus la inimă.

Ion al lui Sbiera, *Pov.* p. 157.

Adică l'a ĭubit, l'a îndrăgit.

După ce aŭ zărit'o şi boierul. s'aŭ minunat fórte de chipul eĭ, şi îndată *'ĭ s'aŭ pus la inimă,* cât nu maĭ avé astîmpĕr nicăirĭ. Dragostea îl înghimpase urît.» — I. Sbiera.

3653 * A le pune tóte la inimă.

Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraş.* p. 111. Fr. Damé, II, p. 193.

A 'şĭ face supérare de orĭ-ce lucru, şi cum ḑice Francesul: *prendre tout à cœur.*

3654 *△ **A 'ĭ furà inima.**

1° A face pre cine-va să 'ţĭ facă în voe.
2° A 'l face să te ĭubéscă.

3655 *△ **A i se lipì de inimă.**

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A 'ĭ fi drag.

3656 *△ **A fi slab de inimă.**

T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

A fi fara vlaga

3657 * **A 'ı secà inima.**

G. Poboran, *inst. c Slatina.* J. *Olt.*—T. Bălăşel, *înv. c. Stefăneseĭ*, J. *Vâlcea.*

A 'ĭ păré rěu tare de ce-va.

«Imĭ *sécă inima* când o věd aşa de rea.»

3658 * **A cóce pre cine-va la inimă.**

Fr. Damé, II, p. 193.

Vedĭ *a Cóce.*

A dorì rěul cuĭ-va, şi cum ḑice Francesul: *lui garder un chien de sa chienne.*

3659 * **A avé foc la inimă.**

Fr. Damé, II, p. 193.

* ***A avé un mare foc.***

1° A fi tare supěrat.
2° A dorì fórte mult un lucru.

3660 * **'I-a remas la (pe) inima.**

Maior P. Budişteanu, *c. Bucurescĭ*, J. *Ilfov.*

1° A rěmas dorit de un lucru.
2° A remas supěrat de o vorbă, de o întîmplare.

3661 * **'I-a mers drept la inima.**

P. Ispirescu, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 177.—Hinţescu. p. 103.

Adică 'ĭ-a plăcut.

3662 *A fi cu inima împăcată.

A. Pann, III, p. 146.

Adică liniştit, fără nicĭ un prepus.

Iĭ ḑise ea ĭarăşĭ: mamă,
Eŭ nu pré am băgat sémă;
Ea maĭ citesce odată,
Să 'mĭ sté inima 'mpăcată.
A. Pann.

3663 * △A dà inima brâncĭ.

Baronzi, p. 44. — G. Poboran, *inst, c. Slatina, J. Olt.*

Nu 'mĭ dă inima brâncĭ.

Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraş.* p. 112.

Veḑĭ *Brâncĭ.*

Când te împinge inima la o faptă.

3664 * △A băgà inimă în cine-va.

G. Poboran, *inst.* J. *Olt.*

A'l îmbărbătà. *Bagă inimă în tine*, adică: fiĭ inimos, vrednic, ĭute.

3665 *A prinde la inimă.

I. Creangă, *Pov.* p. 212. — Ion al luĭ Sbiera, *Pov.* p. 182.

A 'şĭ venì în fire, a se îmbărbătà.

«Harap-Alb maĭ *prinḑénd o lécă la inimă* încalecă şi se lasă în voiea calului, unde o vré el să 'l ducă.» — I. Creangă.

3666 *A i se tăià inima.

Lazar Şaĭneanu, *Semas.* p. 361. — P. Ispirescu, *Basme*, II, p. 136.

De frică, de sperĭetură.

«Când auḑi porunca asta şi ameninţarea ce'ĭ făcŭ, *i se tăĭă inima* bietuluĭ picĭŭ, p'aci erà să'ĭ vie rĕŭ.» — P. Ispirescu.

3667 * △A'ı face căţeĭ pe inima.

G. Poboran. *inst. c. Slatina,* J. *Olt.*

A'l supĕrà rĕŭ şi el nu póte ḑice nimica.

3668 *I-a căḑut inima în călcâĭ.

Maior P. Budişteanu, *c. Bucurescĭ*, J. *Ilfov*.

Se ḑice:

1° Despre cel amoresat.

2° Despre cel fricos

Cu acest din urmă înţeles Latinul ḑicé: *Animus in pedes decidit*, şi Omer, în Iliada: Τάρβησαν, πᾶσιν δὲ παραὶ ποσὶ κάππεσε θυμός.

3669 A cadé cu inima.

Laurian & Maxim, I, p. 302.

A pĭerde curagĭu.

3670 A cădé cu inima pre ce-va.

Laurian & Maxim, I, p. 302.

A se pune cu tótă puterea şi tragerea de inimă pe un lucru

3671 *Până a dat inima din noĭ.

I. Creangă, *Pov* p. 160.

Adică fórte mult, până nu-a maĭ putut.

«Am muncit *până a dat inima din noĭ.*» — I. Creangă.

3672 *△A nu maĭ rĕmâné inimă în cine-va.

G. Poboran, *inst.* J. *Olt.*

A'şĭ pĭerde firea, puterea.

3673 *Din băierile inimeĭ.

M. Filimon, *Ciocoĭ*, p. 52. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 450. — Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraş.* p. 112. — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Din adîncul inimiĭ, cu tótă puterea: *oftă odată din băierile inimeĭ*

3674 *A se strică inima cuĭ-va.

Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraş*, p. 112.

A fi fără chĭef, supĕrat.

3675 △Inimă de teiŭ.

Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraş*, p. 112.

Adică slaba.

INIMĂ

Vedĭ *a se Plecà.*

3676 * △ **Când inima chiorăesce, gura nu pré contenesce.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p 34.— Andrei Marinescu, *înv. c. Humele*, J *Argeş.*

Adică la vreme dĕ nevoĭe omul cam cârtesce, şî maĭ ales când ĕĭ lipsesce dĕmâncarea (Golescu).

3677 * △ **A i se pune sórele drept inimă.**

I. Creangă, *Amint.* p. 66 — Dr Maria J. *c. Bĕrlad*, J. *Tutova.* — Gr. I. Alexandrescu, *Galatz*, J. *Covurluiu.*— G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ.*

Adică a i se face fóme.

«In totu-luĭ-tot, a fi trecut la mijloc vr'o jumĕtate de ceas, cât a zăbovit mama acolo, maĭ vr'o treĭ-patru de când fugisem d'a-casă, ş'ar fi trebuit să încépă *a mi se pune sórele drept inimă*, după cum se dice; căcĭ erà trecut de amiadă.» — I. Creangă.

Acéstă dicĕtóre se întrebuinţéză în tótă Moldova, şi maĭ mult la persóna întâiŭ de la singurit, fórte rar la persóna a doua şi a treĭa de la singurit, şi nicĭ odată la plural.

Origina acesteĭ figurĭ trebue să se afle în vre-o poveste saŭ istorióră a unuĭ ţigan, care uĭtându-se la sóre, ce erà sus, la meridian, şi fiindu 'ĭ fóme, a dis greşit că i s'a pus sórele, în locul fómeĭ, drept inimă. Asemenea inversiunĭ sunt nenumĕrate, la ţéră, şi tóte se daŭ pe séma ţiganilor.

LIMBĂ

Vedĭ *Albină, Boŭ, Dulce, Gâdiliciŭ, Gură, Inimă, Cap. XXI c. Limbă, Mórte, Nebun, Pasĕre, Pĕcătos, Popă, Puschie, Şĕrpe, a Tórce, Vacă, Voce.*

3678 **Maĭ lesne ar fi cuĭ-va apa curĕtóre a popri, de cât limbilor multe a stăpânì.**

Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.* p. 38.

Acelaş înţeles ca la No. 3453.

3679 **Limba 'nu are óse, şi sfarămă umerile.**

Berteldo, apud Gaster, *Lit. pop.* p. 210.

Limba óse n'are, dar óse sfărâmă.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 40.

Limba cea móle frânge óse.

CONSTANTIN DIN GOLESCI, I, p. 47.

* △ *Limba óse n'are și óse sfărâmă.*

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 5; I, p. 21. — BARONZI. p. 58. — HINȚESCU, p. 90. — K. WANDER, *Lexicon*, V. p. 633. — ANDREI MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeș*.

* *Limba fără óse, óse sfărâmă.*

V. FORESCU, *c. Fulticenĭ*, J. *Suciara.*

* △ *Limba óse n'are,*
Unde-atinge dóre.

I. ARBORE, *ing. cules în* J. *Vâlcea.*

Limba n'are óse, dar ea sfărâmă óse.

I. G. VALENTINEANU, p. 43.

* *Limba óse n'are, dar óse róde.*

I. BĂNESCU, *prof.* J. *Roman.*

* △ *Limba n'are óse.*

N. MATEESCU, *înv. c. Movilița*, J. *Putna.*

Limba n'are osu,
Ma face resbi dosu. [1])

FR MIKLOSICH, *Rum. Unter.* I p. 12

Óse limba nóstră n'are, mași ea óse póte să frângă [2]).

ANDREIŬ AL BAGAVŬ, *Cart. Aleg.* p. 98.

* *Limba óse (ósi) nu are (ari), (ș-) óse frândze.*

Gazeta Macedonieĭ, I, pag. 5.— PER. PAPAHAGI. *Zweit. Iahres.* p. 166. — I. GHICU, *prof. c. Turia-Aminciu*, *c. Simarina*, *Epir.*

---

[1]) Limba n'are os dar rupe spatele.
[2]) Óse limba nóstră n'are, însă ea óse póte să frângă.

Adică cu cuvîntul, marĭ lucrurĭ săvîrşim (GOLESCU). Saŭ că se spun glume carĭ vatĕmă pe altul.

Acéstă ḑicere se maĭ găsesc la Românĭ sub formă de ghicitóre :

Óse n'are, nicĭ aramă,
Insă ósele sfăramă.

Intru îndelungarea mânieĭ, sporul Impĕratuluĭ; ĭară limba móle sdrobesce óse.

Biblia 1688, *Parem.* XXV, 15; *Fac.* XXXII, 4; *Sam.* XXV, 24.

Chemicsic dil chemic chîrar [1]).

Prov. Turc.

La langue n'a grain n'y d'os
Et rompt l'échine et le dos.

Prov. Franc.

La lingua a n'ha d'osso, ma a rompe l'osso [2]).

Prov. Lig.

Eine Zunge ist kein Bein,
Schlägt aber Manchem den Rücken ein [3]).

Prov. Germ.

The tongue breaketh bone, tho 'itself have none [4]).

Prov. Engl.

3680 *Limba nu are óse, se îndóe după gând.

C. FORESCU, *c. Fulticenĭ*, J. *Suciava.*

Se deosibesce întru cât-va de proverbul de maĭ sus. Cel d'întâiŭ arată rĕul ce 'l póte aduce o vorbă pre care o scăpăm, al doilea ne învaţă că limba póte ḑice şi bine şi rĕŭ, adevĕrul ca şi minciuna, etc.

3681 *Cine 'şi pazesce limba, îşi pazesce capul.

HINŢESCU, p. 90.—FR. DAMÉ, II, p. 278.

Cine păzesce limba, 'şĭ păstrézá capul.

BARONZI, p. 61.

Veḑĭ *Gură.*

1) Limba fără óse, óse sfărâmă.
2) Limba n'are os, dar rupe osul.
3) O limbă nu e ciolan, dar lovesce pe maĭ mulţĭ pe spate.
4) Limba strică óse, cu tóte că singură nu are (óse).

Ne învață a ne cântărî cuvintele, arĕtând primejdia la care ne póte aduce o vorbă ne-socotită.

Cine păzesce gura luĭ şi limba, păzesce şi de scârbă sufletul luĭ.

Biblia 1688, *Parem.* XXI, 23.

3682 **Limba slobodă mult te vatĕmă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* I, p. 277.

Acelaş înțeles ca la No. 3681.

Căderea omuluĭ este pe limba luĭ.» Dice scribul Ani care traià în Egipet sub a XII-a dinastie.

3683 **Cine nu 'şĭ ține limba, îşı perde capul.**

IDEM. *Calend. Român.* an. 1892.

Acelaş înțeles ca la No. 3682.

3684 **De multe orĭ limba tae (taıe) maĭ mult de cât sabĭa.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 5; I, p. 21.—HINȚESCU, p. 90.—P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* III, p. 158.

* *Limba taĭe maĭ mult de cât sabĭa.*

ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*. — V. FORESCU, *c. Folticeni*, J. *Suclava.*

* *Limba taĭe maĭ rĕŭ ca sabĭa.*

HINȚESCU, p. 90.

Limba urîtă, maĭ ascuțită dĕ orĭ-ce sabĭe ascuțită.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 40.

Multe orĭ s'talie cu limba cama mult ca cu córda. [1]

ANDREIŬ AL BAGAVU, *Cart. Aleg.* p 98.

Vedĭ *Gură, Vorbă.*

Adica cu gura rea ucidĭ maı reŭ dĕcât cu cuțitul (GOLESCU).

Sunt ceĭa-ce grăesc de rănesc ca cu sabia, ĭară limbile înțelepților vindecă.

Biblia 1688, *Parem.* XII, 19.

[1] De multe orĭ se taĭe cu limba maĭ mult decât cu córda (de vióră).

Un coup de langue vaut pis qu'un coup de lance.
Prov. Franc.

Cattive lingue tagliano più che spade. [1])
Prov. Ital.

Mas hiere mala palabra, que espada afilada. [2])
Prov. Span.

Many words hurt more than swords. [3])
Prov. Engl.

Böse Zungen schneiden schärfer denn Schwerter. [4]).
Prov. Germ.

3685 ※ △ **Limba rea este cuţit cu douĕ tăiuşuri.**

Dª E. B. Mawr, p. 9. —Andrei Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*,

Vedĭ *Muĭere.*

1° Se ḑice de acel care se arată că voesce să te laude şi el te lovesce.
2° Omul rĕŭ de gură se rănesce singur vroind a lovi în alţiĭ.

3686 **Limba tae (taĭe) ca fórfecile.**

A. Pann, I, p. 167. — Hinţescu. p. 90.

Acelaş înţeles ca la No. 3684.

3687 ※ △ **Limba e bună, limba e rea.**

I. G. Valentineanu, p. 45. — Andrei Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*.

1° Pe urma vorbelor une-orĭ scapĭ, alte-orĭ o paţĭ.
2° Limba vorbesce şi bune şi rele.

Mórtea şi vïéţa sunt în puterea limbeĭ.
Solomon, *Prov.* XVIII, 21.

3688 **Limba ndrĕadzı, limba-aspardzi.** [5])

Per. Papahagi, *Zweit. Jahres.* p. 166.

Acelaş înţeles ca la No. 3687.

---

[1]) Limbele rele taĭe maĭ mult de cât sabia.
[2]) Maĭ rĕu lovesce o vorba rea de cât o sabie ascuţită.
[3]) Unele cuvinte lovesc maĭ rĕu de cât sabiile.
[4]) Limba rea taie maĭ rĕŭ de cât sabia.
[5]) Limba drege, limba sparge.

**Omulu limba 'l façe, limba l'aspardze.* [1]

I. Ghicu, *prof. c. Bălésa, Epir*

3689 *△ Limba dulce
Mult aduce.

I. Bănescu, *prof. J. Roman.— Semin. Buc.* cl. VIII, *prin* Petre. Gârbovicénu, *prof.*

Limba dulcè,
Bine aduce.

S. M. Riurénu, *Dot. Cop.* p. 97.

Limba dulçe
Multe bune aduçe.

Andreiul al Bagavŭ, *Cart. Aleg,* p. 54.

Vedĭ *Vorbă.*

Cu vorbe bune şi cu blândeţe dobândim, adese-orĭ, ceea-ce nu am fi putut căpĕtà altmintrelea.

3690 *△ Limba îndulcesce,
Limba amăresce.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 6; I, p. 21. — Hinţescu p. 90. — I. G. Valentineanu, p. 28 — K. Wander. *Lexicon,* V, p. 633. — Andrei Marinescu, *înv. c. Humele J. Argeş.*— V. Forescu, *c. Folticeni,* J. *Suciava.*—E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ,* J. *Covurluiŭ.*

Limba te 'ndulcesce şi tot ea te amăresce.

Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 56.

Tute câte le-amăresce limba, póte să le-îndulçéscă.

Andreiul al Bagavŭ, *Cart. Aleg.* p. 99.

Limba 'murasci, limba 'ndulçésci. [2]

Pericle Papahagi, *Zweit, Iahres,* p. 166.

Vedĭ *Gură.*

Omul după cum scie să vorbéscă, aşa trăesce. Vorba aduce şi mângâĭere şi supĕrare, laudă şi defaĭmă.

---

[1] Pe om limba 'l face, limba 'l sparge.
[2] Limba amăresce, limba îndulcesce.

A se vedé în *Viéța luĭ Esop,* de Planudu, anecdota meselor date de filosoful Xantos şi, la care tóte mâncările eraŭ făcute cu limbĭ.

En langue gist la mort et la vie.
Anc. Prov Mss. XIIIe *Siècle.*

3691 Limba și dulce și amară sĕ arată.
IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem*, p. 79.

Limba e maĭ dulce şi limba e maĭ amară.
BARONZI, p. 53.— HINȚESCU, p. 90.

* *Limba e şi dulce şi amară, după cum o daĭ.*
V. FORESCU, *c. Fulticenĭ,* J. *Suciava.*

Acelaş înțeles ca la No. 3690.

3692 Limba e dulce ca mĭerea și amară ca fierea.
Constituționalul, (ziar) An. 1894.

Acelaş înțeles ca la No. 3690.

3693 Nu pure limba, ĭuva nu te tucaĕ. [1])
FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter,* p. 14.
Vedĭ *Lingură, Ólă.*

Nu te amestecà unde nu te privesc.

Non metter bocca, dove non ti tocca [2]).
Prov. Tosc.

3694 Limba isbesce în dintele ce te dóre.
IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 40.

Limba 'n gură ne-o învertim la măséua çe ne dóre [3]).
ANDREĬUL AL BAGAVŬ, *Cart. Aleg.* p. 90.

Limba ñ-*gură o 'anvîrtescĭ, la mâşéua çe ti dóri* [4]).
PER. PAPAHAGI, *Zweit, Iahres.* p. 166.

---

[1]) Nu pune limba unde nu 'țĭ tócă.
[2]) Nu pune gura unde nu 'țĭ tócă.
[3]) & [4]) Limba 'n gura (ne)-o învîrtim la măséua ce ne (te) dóre.

Limba tradje, ľuva dintele dore 1).

Fr. Miklosich, *Rum Unter*. I, p. 12.

Adică te defaimă unde eţi pasă (Golescu).

Ὅπου τις ἀλγεῖ, κεῖσε καὶ τὴν χεῖρ᾽ ἔχει 2.).

Plutarch.

Ubi dolet quis, ibi et manum habet 3).

Prov. Lat.

Dişin ardâi erde dil docanîr 4).

Prov. Turc.

La langue va où la dent fait mal.

Prov. Franc.

Sa limba battit in ue sa dente dolet 5).

Prov. Sard.

Lá vaì a lingua, onde doe a gengioa 6).

Prov. Portug.

De tong gaat (is) waar de tand zeer doet 7).

Prov. Oland.

3695 **Limba când greşasce, adevĕrul grăiesce.**

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 276.

Limba greşind, adevĕrul spune.

V. Alexandri, *Teatr.* p. 1393.

**Limba greşind, adevĕrul grăesce.*

I. Petrescu, *ing. c. Curtea-de-Argeş*, J. *Argeş*.

Adese-ori omul spune adeverul fară să vré.

Neamuş.— Prin urmare eŭ sunt de părere să depărtăm de noĭ orĭ ce gând de prigonire în contra acestuĭ ném atâ de interesat... asta... atât de interesant, vroem să dic. .

Hîrzobeanu. *Limba greşind, adevĕrul spune.*

Boĭeri şi Cĭocoĭ, p. 1393.

3696 ***Inţeleptul învîrtesce de septe ori limba în gura, înainte de a vorbi.**

V. Fonescu, *c Folticenĭ*, J. *Suciava*.

1) Limba trage, unde dintele dóre.
2) & 3) Unde ce-va dóre, acolo şi mâna (o) are.
4) La măséoa care dóre limba atinge (tot-dé-una).
5) Limba bate acolo unde dintele dore.
6) Acolo merge limba, unde dore gingia.
7) Limba merge, unde dintele dóre.

Omul înţelept se gândesce maĭ întâiŭ bine, şi în urmă vorbesce. Se ḑice celor uşureĭ la vorbă.

Il faut tourner sept fois sa langue dans la bouche, avant de parler.

Prov. Franc.

3697 La nŭscŭntŭ taĭ dinţuĭ, ş-la nŭscuntŭ taĭ limba. [1])

Per. Papahagi, *Zweit. Ihres*, p. 166.

Pentru ómeniĭ rĕĭ de gura.

3698 Tótă pasĕrea pe limba eĭ pĭere.

P. Ispirescu, *Leg.* I, *Edit.* 1872. p. 175.

Se adaoga la No. 2268.

3699 * △ Limba lungă usor se scurtă.

Hinţescu, p. 90. — Andrei Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.*

1° Care nu scie să 'şĭ păzéscă gura o pate rĕŭ. Ameninţare pentru ceĭ vorbăreţĭ.

2° Omul care vorbesce multe se desvaţă de a maĭ vorbì cum trebue. — Andreĭ Marinescu, J. *Argeş.*

3700 * △ Maĭ scurtéză 'ţi cea limbuţă.

Gavr. Onişor, *prof, c. Dobrovĕţ*, J. *Covurluiŭ.*

Nu flecărì atàta.

3701 * △ A i să fi scurtat limba.

T. Bălăşel, *c. Ştefănescĭ, înv.* J. *Vâlcea.*

A nu puté vorbi.

3702 * △ A 'şĭ pune frîŭ limbiĭ.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A tăcé.

3703 A avé vierme la limba.

Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 112.

A fi limbut.

---

[1]) La uniĭ taïe dintele, la alţiĭ taïe limba.

3704 *A avė mâncărime de limbă.

M. CANIAN, J. *Iaşĭ.*

*△*A avé mâncăriciŭ de limbă.*

G. P. SALVIU, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ.*

*△*A avé mâncătură de limbă.*

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Stefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

1° A fi nerăbdător de a vorbì, a fi limbut; a vorbì când nu eştĭ poftit.

2° A nu puté ţine o taĭnă.

3705 *Il trije la limbă.

I. BĂNESCU, *prof.* J. *Roman.*

Acelaş înţeles ca la No. 3704.

3706 *△A 'şi bate limba.

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Stefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

A vorbì mult.

3707 *Imi vine pe limbă şi nu pot să spun.

I. BĂNESCU, *prof.* J. *Roman.*

*△*Imĭ stă pe limbă.*

G. POBORAN, *inst.* J. *Olt.*

Vedĭ *Gură.*

Acelaş înţeles ca la No. 3543.

Avoir sur le bout de la langue.

Prov. Franc.

3708 *△A esi cui-va (scóte) limba de-un cot.

M. CANIAN, J. *Iaşĭ.* — G. P. SALVIU, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

A fi într'o mare strîmtóre; a isbutì după multă trudă.

Tirer la langue d'un pied de long.

OUDIN, *Curios. Franç.*

3709 *A aşteptà cu limba scósă.

Fr. Damé, II, p. 278.

Cu ne-răbdare.

3710 *A umblà (alergà) cu limba scósă după...

Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 64.

A rîvnì mult la un lucru, a alergà mult pentru a'l puté dobândì.

3711 *A'ĭ îngheţà limba 'n gură.

I. Creangă, *Pov.* 256.

1° A fi îngheţat de frig.
2° A tăcé de frică.

3712 *Cu limba ce póte.

Pentru ómeniĭ carĭ, ne-avênd alte mijlóce, se apĕră saŭ atacă numaĭ cu vorba; se dice maĭ ales despre femeĭ.

In Iliadă Menelas, mustrând pre Elinĭ, dice: Ωμοι ἀπειλητῆρες ἀχαΐδες οὐκ ἔτ᾽ἀχαιοι.

Γλώττῃ πολεμίζειν. [1]

Prov. Elin.

Lingua bellare. [2]

Prov. Lat.

3713 * △ L'a muşcat albinele de limbă.

H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea*, J. *Dorohoi*. — E. I Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluĭ*.

E bét. Acest înţeles se adaogă celuĭ arĕtat la No. 1269.

3714 *A i se împedicà limba.

Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraş.* p. 113.

* △ *A i se împleticà limba.*

Gavr. Onişor, *prof. c. Bĕrlad*, J. *Tutova*.

A fi bét.

---

[1] A se luptà cu limba.
[2] Idem.

3715 *△ **A fi pişcat (prins, înţepat) la limbă.**

Gr. Jipescu. *Rěur. Oraş.* p. 113. — Fr. Damé, II, p. 213 & 278; III, p. 220.— Lazăr Şăineanu, *Semas.* p. 351.—G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Adică bét, ameţit, afumat.

3716 * **A fi prins la limbă.**

Gr. Jipescu, *Rěur. Oraş.* p. 113. Fr. Damé, III, p. 280.

Acelaş înţeles ca la No. 3715.

3717 * **Nicĭ limba nu 'ĭ asuda.**

Baronzi, p. 47. — I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

Se ḑice:

1° De omul ne-ostenit în vorbă.

2° Intr'un mod ironic, când învinuim pe un om muncitor că este leneş.

3718 *△ **A asudà sub limba.**

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ.*

Se ḑice, în bătaie de joc, de ceĭ carĭ se vaĭtă că aŭ muncit mult, când, la drept vorbind, nu aŭ făcut nimica.

3718b *△ **A se înaduşi sub limbă.**

T. Bălăşel, *înv. c. Ştefănescĭ*, J. *Valcea.*

Se ḑice, în gluma, când ţĭ-e frig.

3719 *△ **A legà limba cuĭ-va.**

Baronzi, p. 43.— Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.*— *Preot* C. Bungeţianu, *înv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţĭ.*

A face pre cine-va să nu maĭ vorbésca de frică, de interes, etc.

3720 *△ **A se legà limba cuĭ-va,**

I. Banescu, *prof.* J. *Roman.* — M. Canian, J *Iaşĭ.*—A. Petrescu, *ing. Curtea-de-Argeş*, J. *Argeş.* — S. Fl. Marian, *Trad. Pop.* p. 321. — Gavr. Onişor, *prof. c. Bĕrlad*, J. *Tutova.*

* △ *A se luà (perì, încurcà, îngroşà) limba cuĭ-va.*
T. Bălăşel, *înv. c. Ştefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

1° A nu îndrăsni să vorbéscă de un lucru.
2° Cu deosebire a fi pe patul morţiĭ, cu sufletul în gură.

3721 * △ A se deslegà limba cuĭ-va.
Laurian & Maxim, II, p. 165.—Baronzi, p. 48.—Gavr. Onişor, *prof. c. Bĕrlad* J. *Tutova.*

Adică póte vorbì; pricinele care 'l oprêŭ de a spune ceea ce scie aŭ perit, iĭ dă mână să vorbéscă.

3722 * △ A 'şĭ înghiţi limba şi a 'şĭ uĭtà morţiĭ.
C. Possa, *elev. Sc. Norm. c. Humulescĭ*, J. *Némţu.*

* △ *De 'ţĭ înghiţĭ limba.*
T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

Când mănâncĭ ce-va dulce, plăcut.

«Aşa'ĭ de bun că *'ţĭ înghiţĭ limba* şi 'ţĭ uiţĭ morţiĭ»

3723 *A avè limbă de aur.
Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 56.

Veḑĭ *Gură.*

A fi bun de gură, a vorbì bine şi frumos.

3724 * △ A fi cu limba fagur de mĭere.
T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

A fi dulce la cuvînt.

3725 *A fi cu două limbĭ.

Om cu două limbĭ.
Laurian & Maxim, II, p. 165.—Fr. Damé, II, p. 278.

Veḑĭ *Faţă, Gură. Obraz.*

Se ḑice de omul prefăcut care vorbesce când bine, când rĕŭ, aḑĭ laudă şi aḑĭ defaĭmă tot pe acelaş om.

3726 △ A avè multe limbĭ.
Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraş*, p. 10.

Se ḑice de omul făţarnic.

3727 * △ **A'şĭ muşcă limba.**

Laurian & Maxim, II, p. 165.— G. Poboran, *inst.* J. *Olt.*

Vedĭ *Mână.*

1° 'I pare fórte rĕŭ, se căesce de ce a vorbit.

2° Ar vroì să ḑică ce-va vătĕmător, dar îşĭ înfrînă pofta şi tace.

3728 * △ **A'l trage de limba.**

E. I. Patriciŭ, *înv. c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.* — G. Poboran, *inst. c. Slatina,* J. *Olt.*

A'l zori să spună o taĭnă.

3729 * **Par'că 'l trage cine-va de limba.**

Mihail Pascal, *prof. Bucuresci,* J. *Ilfov:*

Se ḑice despre ceĭ limbuţĭ carĭ nu se pot oprì de a spune ceea ce trebuia să tacă.

3730 **Limbă subţire.**

Gazeta Maced. I, 5.

Poreclă prin care Aromânii zugrăvesc firea linguşitóre şi făţarnică a Greculuĭ.

3731 * △ **S'o spargĭ cu limba.**

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.*

Adică fórte subţire; se ḑice maĭ ales de pânze şi borangicurĭ.

Cămaşă de borangic *s'o spargĭ cu limba.»*

3732 * △ **A fi limbă lata.**

T. Bălăşel, *înv. c. Stefănesci,* J. *Vâlcea.*

A vorbì urît, din causa limbei marĭ.

3733 * △ **A avé limba lunga.**

Laurian & Maxim, II, p. 165.— Hinţescu, p. 90. — Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele.* J. *Argeş.*— K. A Zamfirescu, *Diacon, înv. c. Stiubenii,* J. *Dorohoĭ.*

* △ *A fi lung la (de) limbă.*

S. Mihăilescu, *înv. Şezătórea*, II, p. 47. — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, J. Covurluiŭ.*

A nu puté păstra tăcerea, a vorbì prea mult, a nu puté ţine o taĭnă. Cu acelaş înţeles se maĭ ḑice: *a fi limbăŭ.*

3734 * △ A fi slobod la limba.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, J. Covurluiŭ.*

Veḑĭ *Gură.*

Acelaş înţeles ca la No. 3733.

3735 * △ A fi fraget la limbă.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 3733.

3736 * A înţepà cu limba.

Maior, P. Budişteanu, *c. Bucurescĭ*, J. *Ilfov.*

A atinge cu vorba.

3737 * △ A avė limba ascuţita.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A fi rĕŭ de gură, muşcător.

3738 * △ A prinde (la) limbă.

M. Canian, J. *Iaşĭ.* — Fr. Damé, II, p. 278. — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Se ḑice:

1° Despre cel sfiicĭos saŭ fricos care îndrăsnesce să vorbéscă numaĭ după ce aŭ dispărut causele care 'l opréŭ de a deschide gura.

2° Despre omul care a bĕut şi e cu chĭef.

3739 Limba.

M. Muste, *Letop. Mold.* III, p. 59, 79 & 83. — Miron Costin, I, p. 277.

Cercetaş. Inţelesul este bine stabilit de Miron Costin când ḑice: «şi din *limbĭ*, apoĭ şi din iscóde ce avéŭ Leşiĭ la Turcĭ, cum să hie avut Sultan Osman 300.000 călărĭ, etc.

«Intorcêndu-se aŭ prins *limbă* pre un Léh, carele aŭ spus câte stégurĭ sunt Leşĭ şi Cazacĭ.» — N. MUSTE, p. 83.

3740 *Limbă-lată.

Maior P. BUDIŞTEANU, *c. Bucurescĭ*, J. *Ilfov.*

Se ḑice despre cel care nu póte să vorbéscă, care bălbăesce.

3741 *A 's ţinè (bagà) limbă în gură.

A tăcé.

LUMINĂ

Veḑĭ *Ochiŭ.*

MÂNĂ

Veḑĭ *Ban, Bubă, Buzunar, Călugăr, Cap, Cărbune, Copae, a Dà, Dumneḑeŭ, Falcă, Foc, Furnică, Gură, Iepure, a Jucà, Lună, Cap,* XXI. *c. Mână, Mĭere, Minte, Mórte, Ochiŭ, Ólă, Pepene, Pilat, Popă, Sac, Sapă, a Scrie, a Scuturà, Şérpe, Sgârcit, Spuză, a Tre- murà, Vatră.*

3742 *△Cine dă din mâini (mâri) nu sĕ înnécà.

A. PANN, III, p. 27. — BARONZI, p. 61. — S. I. GROSSMANN, *Dict. Germ.* p. 157. — I. IONESCU, *Cart. Cit.* II, p. 133. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* II, p. 151. — FR. DAMÉ. II, p. 198. — ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.* — H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea*, J. *Dorohoĭ.* — *Preot* C. BUNGEŢIANU, *înv. c. Cosorĕţ*, J. *Mehedinţi.* — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.* — *Semin. Buc. Cl.* VIII *prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Care dă din mâinĭ nu se înnécă.

G. MUNTEANU, p. 150. — HINŢESCU, p. 100.

Cine dă din mânĭ nu se înnécă, ci ese maĭ curînd la mal.

ION AL LUI SBIERA, *Pov.* p. 215.

Cine dă din mânĭ, esĕ la liman.

S. I. GROSSMANN, *Dict. Germ.* p. 157.

Cine muncesce are cu ce trăĭ, cine alérgă căştigă; îndemn pentru ceĭ carĭ aştéptă scăparea lor de la alţiĭ.

3743 *Dă din mânĭ dacă vreĭ (vrêĭ) să eşĭ la liman.

A. Pann, *Edit.* 1889. p. 41 ; I, p. 152 — P. Ispirescu, *Rev. Ist* III, p. 155. — Hinţescu, p. 94 & 100. — Fr Damé, II, p 278.

* △ *Dă din mânĭ daca vreĭ să ajungĭ (eşĭ) la mal.*

Barbu Constantinescu, *Cart. Cit.* II, p. 45. — I. Stănescu, *elev Sc. Inst.* J. *Argeş.*

* △ *Dă din mânĭ ca să nu te înnecĭ.*

I. G. Valentineanu, p 34. — E. I. Patriciu, *inv. c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.*

* △ *Dă din mâĭnĭ să eşĭ la mal.*

Em. Popescu, *inv. c. Ciocănescĭ-Mărgineni,* J. *Ialomiţa.* — T. Bălaşel, *inv.* J. *Vâlcea.*

* △ *Dă din mânĭ daca veĭ să scapĭ.*

X... *elev Sc. Norm. c. Năneştĭ,* J. *Bacăŭ.*

* △ *Dă din mânĭ daca nu vreĭ să te înnecĭ.*

Gallin-Nădejde, *Cart. de Cit.*— *Semin. Buc. cl. VII prin* P. Gârboviceanu, *prof.*

Acelaş înţeles ca la No. 3742, sub o formă maĭ imperativă.

3744 * △ Dă din mânĭ pâna nu te înnecĭ.

Gavril Onişor, *prof. c. Bĕrlad,* J. *Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 3743, cu adaosul că munca, alergarea, încercările nóstre să se facă la vreme, ĭar nu după ce nu maĭ sunt de nicĭ un folos.

3745 *Dă din mânĭ şi cerul 'ţi va ajută.

Fr. Damé. I, p. 54.

— Scapă-mĕ, Dómne!
— Dă din mânĭ, Române!

I. M. Rĭureanu, *Dat. Cop.* p. 25.

Să nu aşteptăm scăparea nóstră de la alţiĭ, chiar de la Dumneḑeu, ci să facem singurĭ cele de lipsă pentru a atinge ţinta nóstră.

Aide toi et le ciel t'aidera.

Prov. Franc.

3746 Multe mânĭ fac sarcina maĭ uşóră.

Dr E. B. Mawr, p 55. — Baronzi, p. 60. — Hinţescu, p. 101.

*△ *Multe mânĭ fac sarcina uşóră.*

Andrei Marinescu, *înv c. Humele*, J. *Argeş*. — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ*.

* *Săracele mânĭ multe fac sarcina maĭ uşóră!*

Maĭ mulţĭ ómenĭ pot maĭ mult de cât unul singur. Arată puterea şi ródele tovărăşieĭ. Veḑĭ No. 3784.

Γλείων καὶ πλεόνων μελέτη. [1]

Esiod, Ἔργα καὶ ἡμέραι.

Multae manus onus levius reddunt. [2]

Prov. Lat.

Molte mani fanno l'opera leggiera. [3]

Prov. Ital.

Viel Hände machen bald ein Ende. [4]

Prov. Germ.

Many hands make quick work. [5]

Prov Engl.

3747 In mâna 'ı ce pica
Sparge tot si strica.

A. Pann, I, p. 96.

Veḑĭ *Nerod*.

Se ḑice despre cel nerod şi stângaciŭ.

[1] Maĭ mult póte munca (meşteşugul) maĭ multora.
[2] Multe mânĭ fac sarcina maĭ uşóră.
[3] Multe mânĭ fac munca uşóră.
[4] Multe mânĭ fac ĭute un sfîrşit.
[5] Multe mânĭ fac ĭute munca.

3748 Omul de trébă nu iese cu mâna gólă din casă.

A. Pann, 1889, p. 173.

Omul de trébă nu ese din casă cu mâna gólă.

Hinţescu, p. 132.

Se dice ómenilor sgârciţĭ carĭ tot spun că nu aŭ, când li se cere vre un ajutor.

3749 * △ Cu mâna góla n'aĭ facut nicĭ o trébă.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

Nu dobândescĭ nimica, fără să daĭ şi tu ce-va în schimb.

3750 Unde nu poţĭ prinde
Mâna nu 'ţĭ întinde.

S. I. Grossman, p. 35.

Să nu rîvnim la lucrurĭ carĭ nu sunt de nasul nostru.

3751 * △ Mâna altuia nu te scarpină cum îţĭ place,

A. Pann, I, p. 136.— Hinţescu, p. 170. — Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*.

* *Axenlu ti scarchină ĭu nu ti macă* [1].

D. A. Milescu, *c. Gopeşĭ, Macedonia.*

Să nu te laşĭ nicĭ odată în nădejdea altuia, căcĭ nu 'ţĭ face lucrul după cum îţĭ place.

3752 O mână spală pre alta.

Laurian & Maxim, II, p. 225.— G. Munteanu, p. 60. — Al. Dumitrescu, p. 133.

* *Mână pe mână spală, şi amîndouĕ (spală) obrazul (faţa).*

N. Filimon, *Ciocoĭ*.—V. Forescu, *c. Folticenĭ*, J. *Suciava*.—E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ*. — *Semin. Bur. Cl. VII, prin* P. Gârboviceanu, *prof.* — V. Călin, *elev Sc. Inst.* J. *Argeş*. — H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea*, J. *Dorohoĭ*.

[1]) Străinul te scarpină unde nu te mănâncă.

Mână pe (pre) mână spală şi amîndouĕ fața.

Abecedar Ilustrat. p. 25. — I. Ionescu, *Cart. Cit.* II, p. 105.

* △ *O mână spală pe alta, şi amîndouĕ obrazul (fața).*

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 158; III. p. 127. — Laurian & Maxim, I, p. 1213. Bardu Constantinescu, *Cart. Cit* II, p. 203.—P. Ispirescu, *Leg.* I. *Edit* 1872, p. 174.—B. P. Hăşdeu, *Etym. Magn.* p. 108. Károly A'cs, p. 78. —Baronzi, p 53.—Hinţescu, p. 98 —I. G. Valentineanu, p. 41.—Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele, J. Argeş.*—Fr Damé, III, p. 14.—Dª E. B. Mawr, p. 66.—Al. N. Lahovary, *Şedința Cameret Dep.* 2 *Dec.* 1894. — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

O mână pĕ alta spală ş'amîndouĕ pĕ obraz.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 9.

O mână pĕ alta trebuĭe să spele.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 101.

* *Mână cu mână se spală şi obrazul cu amîndouĕ.*

K. A. Zamfirescu-Diacon, *înv. c. Stiubenii*, J *Dorohoĭ.*

Mână pre mână spală, şi amîndouĕ mânele spală obrazul.

Laurian & Maxim, II, p. 1230.

O mână spală pre alta şi amîndouĕ fața. [1])

Reinsberg-Düringsfeld, I, p. 188.

Mâra spela mâra, şî amindó faca. [2])

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.* p. 13.

Mâna spélă sóçia şi amînduóĕle façia. [3])

Andreĭul al Bagavŭ, *Cart. Aleg.* p. 54.

Ne învața să ne ajutăm unul pĕ altul, luând pildă de la mânĭ (p. 9); — Adică unul pè altul trebuĭe să ajute (p. 101). — Golescu.

[1]) Cuvîntul (o) lipsesce în Dürengsfeld din eróre, ceea ce se vede după traducerea germană care urmézá.
[2]) Mâna spală mâna, şi amîndouĕ fața.
[3]) Mâna spală soția şi amîndouĕ fața.

Ómeniĭ să se ajute unul pe altul la nevoe ca şi eĭ, la rîndul lor, să fie ajutaţĭ de un altul.

Χεὶρ χεῖρα νίπτει, δάκτυλὸς τε δάκτυλον. [1]

Prov. Elin.

Manus manum lavat. [2]

Prov. Lat.

Une main lave l'autre.

Prov. Franc.

Una mano lava l'altro e tutte (e) due la faccia. [3]

Prov. Ital.

Huma mão lava a outra y ambas o rostro. [4]

Prov. Port.

Eine Hand wäscht die andere und beide das Gesicht. [5]

Prov. Germ.

At court one hand will wash the other. [6]

Prov. Engl.

3753 * Astéptă la mâna altuia.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 234

* △ *A cătà la mâna altuĭa.*

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A atîrnà la mâna altuĭa.

Fr. Damé, III, p. 14.

Aştéptă să'ĭ dé alţiĭ ce'ĭ trebue ne vroind saŭ neputênd dobândì singur ceea ce'ĭ e de lipsă.

3754 * △ Maĭ uşor e a ţine un bostan în mâna de cât o albină.

E. I. Pătriciu, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ.*

Arată cât e de supĕrăcios omul viclén.

---

1) Mâna spală pre mână, şi degetul pre deget.
2) Mâna spală mâna.
3) O mână spală pre alta şi amîndouĕ faţa.
4) O mână spală pre alta şi amîndouĕ rostul.
5) O mână spală pre alta şi amîndouĕ obrazul.
6) La curte o mână vré să spele pre cea-l-altă.

3755 * △ E rĕŭ când aştepţĭ de la mâna altuia.

A. Pann, *Edit.* 1889, p 156; III, p. 126.

Acelaş înţeles ca la No. 3753.

Male agitur cum illo qui alieno nutritur arbitrio. [1]

Prov. Lat.

Wer auf eines Andern Schüssel wartet, isst oft schlecht. [2]

Prov. Germ.

Chi per le man d'altri s'imbocca, tardi si satolla. [3]

Prov. Ital.

3756 Sa nu scie mâna stângă ce face drépta.

Laurian & Maxim, II, p. 225.

* *Ce face mâna dréptă să nu scie mâna stângă.*

Baronzi, p. 53. — Hinţescu, p. 98. — Dr Gaster, *Lit. Pop.* p. 214. — Dr E. B. Mawr, p. 23.

* △ *Ce face drépta să nu scie stânga.*

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* II, p. 146 — Bardu Constantinescu, *Cart Cit.* II, p. 15. — H. D. Enescu *înv. c. Zamostea*, J. *Dorohoiŭ.*

Stânga să nu scie ce face drépta.

Laurian & Maxim, II, p, 1258.

Ce face stânga să nu scie drépta.

Idem, *Calend. Rom. An.* 1892.

Să nu scie stânga ce face drépta.

I. M. Rîurénu, *Ist. Cop.*, p. 96.

* △ *Nu trebue să scie mâna stângă, ceea ce dă cea dréptă.*

V. Forescu, *c. Folticenĭ*, J. *Suciava.*

---

[1] Rĕŭ îĭ merge aceluĭa a căruĭ mâncare atîrnă de o vroinţă străină.
[2] Cine aşteptă după blidul altuia, mănâncă adese-orĭ rĕŭ.
[3] Cine se nutresce cu mâna altuia, târḑiŭ se satură.

Când facĭ vre-un bine fă'l pe ascuns să nu te vaḑă ómeniĭ, şi să nu 'l strigĭ în gura mare ca să 'l afle tótă lumea căcĭ, precum ḑice Martial:

. . . . Dona
Auctoris pereunt garrulitate sui. [1])

Iară tu când facĭ milostenie. să nu scie stânga ta ce face drépta ta. — Mateiŭ, VI, § 4.

3757 *Dă c'o mână, ieă cu alta.

A. Pann, II, p. 69.

Cu o mână dă, şî cu alta adună.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 28.— P. Ispirescu, *Rev. Ist.* II, p. 161.

* △ *Cu o mână dă, şi cu alta ĭe.*

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Cu o mână daĭ, şi cu alta ĭeĭ (ĭaĭ).

Baronzi, p. 53.—Hinţescu, p. 98.

1° Adică maĭ mult ĭea dĕ cât dă (Golescu).
2° Despre ceĭ carĭ nicĭ odată nu sunt în pagubă, căcĭ sciŭ să tragă folóse chiar din darurile pre carĭ le fac; ca negustoru de pildă, care şi cumpĕră şi vinde.
3° Când cumpĕrătórea se face cu banĭ gata.

3758 Ieĭ (iaĭ) c'o mână şi daĭ cu alta.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 95: III, p. 110. — P. Ispirescu, *R v. Ist.* III, p. 377. — Hinţescu, p. 98.

Cu o mână ĭéŭ şı cu alta daŭ.

Da E. B. Mawr, p. 81.

Se ḑice despre ceĭ cu mâna spartă, carĭ cheltuesc tot ce câştigă şi, după ce aŭ muncit, nu se aleg cu nimica.

3759 * △ Iaĭ cu o mână şi daĭ cu ḑece.

D. Gheorghiu, *Elev. Sc. Norm. c. Tecuciŭ*, J. *Tecuciŭ.*—C. Possa, *stud. c. Humulesci*, J. *Némţu.*

Acelaş înţeles ca la No. 3758 exprimat cu maĭ multă tărie.

---

[1]) O facere de bine divulgată prin limbuţia aceluia care a făcut'o îşĭ pierde preţul.

3760 *A dà cu o mână și a opri cu cea-l-altă.

Laurian & Maxim, II, p. 226.

A face cuĭ-va un dar, fără însă a slobodì darul din mână.

3761 Da cu o mână ca să ıeà cu douĕ.

Hințescu, p. 98.

*△ *Cine dă cu o mână, ĭeà cu amîndouĕ.*

P. Ispirescu, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 172; *Rev. Ist.* II, p 151.—Hințescu, p. 98. —Andrei Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeș.*

Sĕ ḑice despre cel lacom și cumplit care dă puțin ca să ĭeà mai mult.

Pileum donat ut pallium recipiat. [1])

Prov. Lat.

Dê poch pr avê benasse. [2])

Prov. Romagn.

Schenken heisst Angeln. [3])

Prov. Germ.

Gaava ventar Altergaava. [4])

Prov. Norv.

Donner un pois pour avoir une fève.

Prov. Franc.

3762 *△ Da cu o mâna și ĭeà cu o mie.

Andrei Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeș.*

Acelaș înțeles ca la No. 3760 exprimat cu maı multă tărie.

3763 C'o mâna te mângâıe și cu alta te sgârie.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 26.

Sĕ ḑice pentru fățarnici (Golescu).

Altera manu fert lapidem, altera panem ostentat. [5])

Prov. Lat.

---

1) Dă o căcĭulă ca să capete o manta.
2) A dà puțin pentru a primì mult.
3) A dà însemnеză a pescuì.
4) Dar aștéptă dar (întors).
5) Cu o mână ține o pétră, și cu cea-l-altă arată o pâne.

3764 *Cu o mână te apĕră,
Cu alta te depĕră.

LAURIAN & MAXIM, I. p. 1047.

Cu o mână te apĕră,
Cu alta te dapĕră.

LEX. BUD. p. 163. *apud.* HĂŞDEŬ, *Etym. Magn.* p. 1303.

Sĕ ḑice pentru cel făţarnic.

Τῇ μιᾷ ὕδωρ φωρεῖ, τῇ δὲ ἑτέρῃ τό πῦρ. [1])
Prov. Elin.

Altera manu fert aquam, altera ignem. [2])
Prov. Lat.

3765 Mâna 'ntinde ca un sărac, ochiŭ şi-aruncă la furtişag.
IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 46.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce fură cerşînd, şi pentru ceĭ smeriţĭ şî făţarnicĭ (GOLESCU).

3766 Cu mâinile la piept, şî cu ochiĭ la puiŭ dĕ giol.
IORD. GOLESCU. *Mss.* II, p. 29.

Veḑi *Rus.*

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce cu smerenia lor vor să fure (GOLESCU).

3767 •Cu mâna te jocĭ, mojic te arĕţĭ.
IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 30,

Veḑĭ *a Glumì.*

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce supĕră cu mâna în glumă. (GOLESCU). arătându-ne că nu trebue să glumim cu ghĭonturĭ şi îmbrâncirĭ ca ţĕraniĭ şi ca mojicii.

Jeu de main, jeu de vilain.
Prov. Franc.

Gioco di mano, gioco di villano. [3])
Prov Tosc.

Jochs de mans, jochs de villans. [4])
Prov. Catalan.

---

[1]) Intr'o mână ţine apa, în cea-l-altă foc.
[2]) Idem.
[3]) Gluma cu mână, glumă de mojic.
[4]) Gluma cu mânile, glume de mojicĭ.

3768 Cu o mână ca c'o mie.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 28.

Sĕ ḑiee pentru ceĭ ce cu puţin, mult ajută (GOLESCU).

3769 * △De la mână pân' la gură.

Maior P. BUDIŞTEANU, *c. Bucuresci*, J. *Ilfov*. — M. CANIAN. J. *Iaşi*. — GAVR. ONIŞOR *prof. c. Bĕrlad*, J. *Tutova*.

Miĭ şî sute de întîmplărĭ dĕ la mână pânĭ la gură.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 44.

De la mână pân la gurĭ, multi 'ţ hin născăndi orĭ. [1])

PERICLE PAPAHAGI, *Zweit.Iahres.* p. 170.

Arata schimbările vremiĭ cele grabnice la orĭ-ce întîmplare (GOLESCU). — Intr'o clipă putem trece de la bine la rĕŭ, de la vīéţă la mórte.

Aristotele da acesteĭ ḑicerĭ următórea origină. Anceŭ, fiul luĭ Neptun şi Astipaleeĭ, săpându-şĭ odata via, certà sclaviĭ care nu lucrau destul de bine. Unul d'intr'înşiĭ, supĕrat de atâta ocară, îĭ spuse că el, Anceŭ, nu va maĭ bé vin din acéstă vie. Trece vreme la mijloc, se coc struguriĭ, se culeg şi se calcă. Anceŭ cere să i se aducă must şi, ridicând cupa, ḑice sclavuluĭ cu pricina. Maĭ creḑi acuma că nu voĭ bé din acest vin? — *Intre cupa şi buze, o mie de nenorocirĭ se pot ivì,* rĕspunde omul. In acel minut se aud nisce strigăte: un mistreţ intrase în vie şi strică totul. Anceŭ pune îndată cupa la pămînt, îşĭ ĭeà armele, alérga spre fiara selbatică, şi cade ranit de mórte.

Alţiĭ cred că origina ḑiceriĭ trebue căutată în Odisee. In acéstă poemă Antinous, unul din peţitoriĭ Penelopeĭ, stà gata să goléscă o cupa de vin, când se simte lovit de o săgétă slobozită de betrânul Ulise, scapă cupa din mânĭ şi móre.

Πολλὰ μεταξὺ πέτει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου. [2])

Prov. Elin.

Multa cadunt inter calicem supremaque labra. [3])

Prov. Lat.

[1]) De la mână pân la gură, multe 'ţĭ vin adese-orĭ.
[2]) Multe cad (sĕ perd) între cupă şi buze.
[3]) Idem.

Entre la coupe et les lèvres il y a de la place pour un malheur.

Prov. Franc.

Dalla mano alla bocca spesso si perde la zuppa. [1])

Prov. Ital.

Von der Hand bis zum Mund verschüttet Mancher die Suppe. [2])

Prov. Germ.

Between the hand and the lip,
The morsel may slip. [3])

Prov. Engl.

3770 * △ **A trai de la mâna pân la gura.**

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

A ave de la mână până la gură.

G. I. Munteanu, p. 121.

Adică fórte puţin. Are înţeles maı restrîns de cât: *de adĭ până mâne.*

«*Milă de la mână pân'la gură.* — A. Gorovei.

3771 * △ **De la mâna pân'la gură**
Pıerde-îmbucatura.

Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humule*, J. *Argeş.*— Da E. B. Mawr, p. 78.

Sĕ ḑice unuĭ om slab.

3772 * △ **A uità de la mâna pân'la gura.**

Baronzi, p. 47 & 65. — Gavril Onişor, *prof. c. Bêrlad*, J. *Tutova.*— Andrei Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.* — Hinţescu, pag. 194. — G. Dem. Teodorescu, *Cercet.* p. 88. — Em. Popescu, *inv, c. Ciocănesci-Măgineni*, J. *Ialomiţa* G. P. Salviŭ, *înv. c Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Uĭt îmbucătura de la mână pân'la gură.

A. Pann, II, p. 146.—Hinţescu, p. 77.

---

1) De la mână la gură adese-orĭ sĕ perde supa.
2) Intre mana şi gură maĭ mulţĭ îşĭ rĕstórnă supa.
3) Intre mană şi gură, bucata póte sa cadă.

Prostul uĭtă, din natură
De la mână pân'la gură.

A. Pann, I, p. 80. — Hințescu. p. 155.

Veḑĭ *a Mâncà.*

1° Despre omul uĭtuc.
2° Despre cel prost.

3773 **E mult de la mâna pân'la gură, dar de astă-ḑi (aḑı) până mâne!**

A. Pann, III, p. 141.—Hințescu, p. 113.

Acelaș înțeles ca la No. 3769.

3774 * △ **Sarută mâna pe care n'o poțĭ muscà.**

Andrei Marinescu, *inv. c. Humele*, J. *Argeș*.— *preot* C. Bungețianu, *inv. c Cosovĕț*, J. *Mehedinți*.

Mâna ce nu o poțĭ mușcà, sărut'o și o mângâĭe.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 108.

Mâna care nu o poțĭ mușcà, o sărută (sărut'o).

A. Pann, III, p. 65. — Hințescu, p. 98.

Sărută mâna ce n'o poțĭ mușcà.

Reinsberg Düringsfeld, I, p. 353. —G. Dem. Teodorescu, *Cercet.* p. 29.

* △ *Linge mâna ce n'o poțĭ mușcà.*

T. Bălășel, *inv.* J. *Vâlcea.*

Linge mâna pe care nu poțĭ să o muscĭ.

C. Bolliac, *Culeg* p. 175.— Da E. B. Mavr. p. 96.

Mâna ce nu poțĭ mușcà, să o lingĭ.

I. G. Valentineanu, p. 33.

Adica pĕ cel ce nu 'l putem supune, să ne plecăm luĭ (Golescu). Când veḑı că nu poțı întrece pre un om în orĭ-ce, nu te maĭ luptà de géba cu el.

A. Pann aplică celuĭ fațarnic acésta ḑicere care, pentru C. Boliac, zugrăvesce de minune natura, viclénă și josnică, a cĭocoĭuluĭ.

Multi manum palpant, quam amputatam vellent. [1])

Prov. Lat.

Aucune fois on seut baiser
La main qu'on voudroit qui fust arse.

Roman de la Rose XIII[a] *Siècle.*

Muchos basan las manos que querrian ver cortadas. [2])

Prov. Span.

Many do kiss the hands, they wish to see cut of [3]).

Prov. Engl.

Kessemedijin eli öp de annena ko [4]).

Prov Turc.

3775 **Mâna mai uşóra, să n'o simţa cel ce pe umere o pórta.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 108.

Adică oblăduirea mai blândă, ca s'o póta suferi norodul (GOLESCU).

3776 **Ceea ce e în mâna ta, cu poliţa nu departă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 115.

Adică binele ce'l poţi face însu-şi tu, să nu'l trimiţi la altul să'l savîrşéscă (GOLESCU).

3777 *△ **Ce e ('i) în mână, nu e ('i) minciuna.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 145; III p. 117; *Archir*, p. 7.—P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* II, p. 146. — C. NEGRUZZI, I, p. 248. — I. CREANGĂ, *Amint.* p. 100. — V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 515. —S. FL. MARIAN, *Ornit.* I, p. 412. —AL. DUMITRESCU, p. 141. —*Preot* C. BUNGEŢEANU, *înv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţi.* — FR. DAMÉ, III, p. 14. — K. A. ZAMFIRESCU-DIACON, *înv. c. Ştiubenii*, J. *Dorohoi* —LAURIAN MAXIM, II, p. 225. — IANOV, *Conv. Liter.*, II, p. 132. — I. NEGRUZZI, XII, p. 56.—BARONZI, p. 55. — I. G. VALENTINEANU, p 8. — DIM. TICHINDEAL, p. 28. — *Abecedar Ilustrat*, p. 24. — C. BOLLIAC, *Culeg.* p. 175. — I. BĂNESCU, *prof.* J. *Roman.* — D[a] E. PONICI, *inst. c. Cernavoda*, J. *Constanţa.* — ANDREI MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.* — E. I. PATRICIU, *inv c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.* — G. MADAN, *c. Truşeni*, *Ţ. Chişineŭ*, *Basarabia.*

---

[1]) Mulţi ating mâna, pre cari ar dori (să o vadă) tăiată.
[2]) Mulţi sărută mânele pre care ar vroi să le vadă taiate.
[3]) Mulţi sarută mânele, pre care ar vroi să le vadă tăiate.
[4]) Mâna ce nu poţi frânge, sărut'o cu pasiune.

Ce e'n mână nu e (î) minciună.

Iord. Golescu. *Mss.* II, p. 75.— Ács Károly, p. 79. — Hințescu, p. 98. — S. I. Grossmann, *Dict. Germ.* p. 153.

⁂ *Ce ții în mână nu e minciună.*

V. Forescu, *c. Folticenĭ*, J. *Suciava*

⁂ △ *Ce'i a-mână nu'i minciună.*

Gavril Onișor, *prof. c. Dobrovĕț*, J. *Vasluiŭ.*

Açea çi è tru manâ nu e mencsunà. 1)

M. Bojadschi, Γραμ. Μακεδονο-Βλαχικη, p. 193.

Çe éste tru mână, nu éste minçună. 2)

Andreiul al Bagavŭ, *Cart. Aleg.* p. 61.

Çi éste tu mână, nu éste minçune. 3)

G. Weigand *Die Aromunen*, II, p. 278.

Çe-i tu mână, nu'i minçună. 4)

Per. Papahagi, *Zweit. Iahres.* p. 170.

Vedĭ *Cap.* XVII.

Adică numai ceea ce avem în stapânirea nóstră, aceea numaĭ e sigura a nóstra (Golescu).

In tot-dé-una mulțumesce-te pe ce aĭ, căcĭ *ne-mulțumitului i se iea darul.*

A se observà forma *a-mână*, în varianta din județul Vasluiŭ, apropiindu-se de ḑicĕtórea de la No. 3800.

ACEA CI È DRU MANÂ NU È MENCSUNÂ.

Trecundu unu cane unu riu cu carne in gurâ, și vizundu tru apa umbra a lui mindui, câ bucata acea ce lli se vedé in glosu este ma mare di catu acea ce avé in gurâ; ași lasându acea ci avé in gurâ tra si lla acea ci se lli vedé, aremase fâ â di daule. — M. Bojadschi.

Un tiens vaut mieux que deux tu l'auras, L'un est sûr, l'autre ne l'est pas.

La Fontaine.

1) Aceea ce e în mână nu e minciuna.
2), 3) & 4) Ce este în mâna, nu este minciună.

Ich weiss wohl, was ich habe, aber nicht, was ich kriege. [1]

Prov. Germ.

Han er wiss, som i Handi heve. [2]

Prov. Norv.

3778 Sus dĕ mână și-aprópe de gaura.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 113.

Sus de mână, jos de vînă și maĭ aprópe de gaură.

A. PANN, III, p. 53.

Așa cântà șórecii când sĕ înveselìà jucând, adică să rîdice mâinile în sus jucând în horă, dar să sté șî pĕ lângă găurĭ, ca să pótă scăpà la vreme de nevoĭe, învețându-ne șî pĕ noĭ, cà în cea maĭ mare veselie, să ne îngrijîm dĕ cele rele (GOLESCU).

Acéstă ḑicĕtóre se aplică ómenilor fricoșĭ.

3779 Pe tot ce pune mâna se usuca.

Veḑĭ *a Apucà*.

Pentru omul ne-norocos în tóte întreprinderile sale.

3780 * △ Ĭĭ (o) mână saca!

GAVRIL ONIȘOR *prof. c. Dobrovĕț, J Vasluĭ.*

Acelaș înțeles ca la No. 3779.

3781 * △ Cu mâna închisă musce nu poți prinde.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 30.— ANDREI MARINESCU, *înv. c Humele, J. Argeș.*

Adica fără banĭ nimic nu poțĭ face, nu poțı dobândì; și sĕ ḑice pentru ceĭ sgârcițĭ (GOLESCUU).

Daca nu te apucĭ de un lucru cum trebue, negreșit că nu 'l poțı face; șeḑênd nu 'țĭ vine nimic.

Mano chiusa non prende mai mosche. [3]

Prov. Ital.

---

[1] Sciŭ bine ce am, însă nu o voiŭ primì.
[2] Acela este sigur, care are (ține) în mână.
[3] Mâna închisă nu maĭ prinde musce.

3782 * △ Cine e cu (are) mâna lungă
Pierde (perde) şi ce are 'n punga.

A. Pann, II, p. 31; *Archer*, p. 9. — Hinţescu, p. 98. — Andrei Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*. — *Preot* C. Bungeţianu, *înv. c. Cosověţ* J. *Mehedinţi*.— V. Forescu, *c. Folticenĭ*, J. *Suciava*.

* △ *Cine are mână lungă,*
Perde şi ce are 'n pungă.

H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea*, J. *Dorohoĭ*.

Omuluĭ ne-cinstit nu'ĭ merge nicĭ odată bine până la cele din urmă. Se aplică celor carĭ fură ce-va şi în urmă, dovedindu-se, pĭerd şi ce aŭ avut.

3783 Departe cu mâna de para foculuĭ.

Iord. Golescu, *Mss*. II, p. 117.

Adică dě muĭere (Golescu). Veḑĭ No. 689.

3784 Mâinile cele mai multe, aduc şi roadurĭ maĭ multe.

Iord. Golescu, *Mss*, I, p. 337.

Arată puterea şi ródele tovărăşieĭ. Veḑĭ No. 3746.

3785 Nu póte ţine cine-va doĭ pepenĭ într'o mână.

P. Ispirescu, *Leg*. I, *Edit*. 1872, p. 168.

* *Cine ţine doĭ pepenĭ într'o mână rěmâne fără nicĭ unul.*

V. Forescu, *c. Folticenĭ* J. *Suciava*.

* △ *Doĭ pepenĭ într'o mână nu poţĭ ţine.*

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ*.

Nu's pórtă doĭ peapiñĭ sum-soară. [1]

Pericle Papahagi, *Zveit. Iahi es*. p. 154.

* *Doĭ piponĭ sum-soară nu 's ţin.* [2]

I. Ghicu, *prof. c. Perivoli, Epir*.

[1] Nu se pórtă doĭ pepenĭ la subsuóră.
[2] Doĭ pepenĭ la subsuóră nu sě ţin.

Nu poţĭ face douĕ treburĭ odată. Lăcomia la om nu e bună. Veḑĭ No. 990.

3786 ● **Ca mână dĕ muiere, nici o mâna mai delicată.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 105.

Veḑĭ *Sapă.*

Arată blândeţea muĭeriĭ, şi darul eĭ firesc de a alinà durerile nóstre.

3787 * △ **Unde puneà (a pus) el mâna, puneà (a pus) şi Dumneḑeŭ mila.**

I. Creangă. *Pov.* p. 37. — P. Ispirescu, *Snóve.* p. 45.—S. Mihăilescu, *înv.* *Şezătórea,* II, p. 75. — V. Forescu, *c.* *Folticenĭ,* J. *Suciava.*

1° Se ḑice omuluĭ norocos in intreprinderile sale.

«Eraŭ odată într'un sat doĭ fraţĭ, şi amîndoĭ eraŭ însuraţĭ. Cel mare erà harnic, grijuliv şi chĭabur, pentru că *unde puneà el mân, puneà şi Dumneḑeŭ mila,* dar n'aveà copiĭ.» — I. Creangă.

2° Se ḑice despre acel căruĭ îĭ stă 'n putere a scóte pe om de la greŭ.

3788 * **Mâna misură nu are.** [1])

D. Dan, *c.* *Nevesca, Macedonia.* — Meta Costandin, *c.* *Molovişte, Macedonia.*

Pentru cel lacom.

3789 * △ **A 'şi spĕlà mânele de un lucru.**

Laurian & Maxim, II, p. 225.— Dim. Tĭchindeal, *Fab.* p. 477. — Andreĭ Marinescu, *înv.* *c.* *Humele,* J. *Argeş.* — M. Canian, J. *Iaşĭ.* — V. Alexandri, p. LXII. *pref.* C. Negruzzi.

A se lepĕdà de rĕspundere, a se dà de nevinovat; a incurcà lucrurile şi pe urmă a se dà de o parte.

Mos erat apud antiquos, ut cum vellet quis se ostendere innocentem ab aliquo crimine, accepta aqua lavaret manus suas coram populo. — Fleury de Bellingen.

Mĭ'am spĕlat mânele printre ceĭ nevinovaţĭ.—Psalm. LXXII, v. 13.

---

[1]) Mâna mĕsură nu are.

Când Pilat vrù să se lepede de ori-ce rĕspundere când Hristos fu osândit la mórte, se spĕlă pe mânĭ în faţa poporuluĭ adunat.

3790 * △ **A se spĕlà pe mânĭ de un lucru (de cine-va).**

LAURIAN & MAXIM, II, p. 1230.— P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 30. —I. BĂNESCU, *prof.* J. *Roman.*—S I. GROSSMANN, *Dict. Germ.* p. 51.— LAZĂR ŞĂINEANU, *Semas.* p. 361.—G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

* △ *A se sterge pe mânĭ.*

Semin. Buc. Cl. VII, prin P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Veḑĭ *Bot, Gură.*

A fi nevoit să se lipéscă de ce-va; a pĭerde un lucru fără speranţă de a 'l maĭ puté redobândì vre-odată.

«Călugăriţa simţì, sărì odată în sus, şi vĕḑênd că lipsesce vasul, începù a se bocì de ţi se rupeà rĕrunchiĭ de milă. Indată se adunară călugăriţele şi se văĭcăréŭ de focul ce le ajunsese. Pustnicul, dacă vĕḑù că *s'a spĕlat pe mânĭ de* vasul cu botez, cătă către fata de Impĕrat cum sburà cu Galben-de-Sóre.» — P. ISPIRESCU.

3791 **A coprinde un lucru cu patru mânĭ.**

A. PANN, III, p. 149.

* *Cu douĕ mânĭ.*

Adică cu mare dragoste.

In adevĕr.
Este bĕtrân să te 'ntinḑĭ
Cu patru mânĭ să 'l coprinḑĭ,
E şĭ de care să fugĭ,
Opt cu a brâuḑiĭ să te ducĭ.

A. PANN.

3792 * △ **Când mi-oiŭ vedé mânele.**

G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Veḑĭ *Palmă, Pĕr.*

Să întrebuinţéză maĭ ales în frasa: *să te vĕd când mì-oiŭ vedé mânile*, cu înţelesul de: în tot-dé-una, fórte des.

3793 * **A dà cu mâna în foc.**

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 174.

A se îmbogăţì din senin, de odată şi pe ne-aşteptate.

După uniĭ origina acesteĭ ḑicerì ar fi următórea: Românul

crede că, în anumite ȡile, jóca focurı (feux-follets) de-asupra ascunȡĕtorilor în carĭ se află banĭ saŭ scule preţióse. Acela care, trecênd prin acele locurĭ, sapă îndată în punctul pe deasupra căruĭa vede focul jucând, gasesce comóra ascunsă.
A se adăogà acéstă variantă la No. 699.

3794 *A lasà cu mâna 'n gura.

M. Canian, J. *Iaşĭ.*

Veȡĭ *Deget, Pumn.*

Adică buzat, păcălit, prost.

3795 *Mânı piperate.

Fr. Damé, III, p. 217.

Se ȡice despre hoţĭ.

3796 *A se taià cuı-va mânile şi picıórele.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 196.

De mirare, frică, desnădĕjduire, necaz. Francesul ȡice cu acelaş înţeles: *les bras m'en sont tombés.*

«Când însă vĕȡù pe Fĕt-Frumos viind ca un voĭnic cu fata lângă dînsul *i se taĭe mâĭnile şi pi ĭórele*: p'acì, p'acì erà să se pérdă Smeul de părere de rĕŭ, că se rĕpusese mumă sa. — P. Ispirescu.

3797 *Manusitele mamutei si tatuţei.

Ion al luĭ Sbiera, *Pov.* p. 209. — D-a Ec. Z. *c. Bârlad.* J. *Tutova.*

Mânuţele tătucuţeĭ şi mămucuţeĭ.

I. Creangă, *Pov.* p. 292.

Se ȡice în bătaıe de joc despre ceĭ leneşĭ.
Origina acesteĭ ȡicerĭ trebue căutata în basmul, *Fata babeĭ şi fata moşneaguluĭ.*

«Merge şi ea cât merge tot pe acest drum pe unde fusese fata moşnéguluĭ; se întîlnesce şi ea cu căţeluşa cea slabă şi bolnavă; dă şi ea de părul cel ticsit de omide, de fântâna cea mî ıtă şi sécă şi părăsită, de cuptıorul cel nelipit şi aprópe să se rîsipéscă: dar când o rógă şi căţeluşa, şi părul şi fântâna şi cuptıorul, ca să îngrijéscă de dînsele, ea le rĕspundeà cu cıudă şi în bătaĭe de joc:
«— Da cum nu! că nu mĭ-oĭŭ feşteli eŭ *mânuţele tătucuţeĭ şi mămucuţeĭ!* Multe slugĭ aţĭ avut ca mine?» — I Creangă.

3798 * △ A fi o mâna si un suflet.

G. Poboran, *inst. c. Slatina,* J. *Olt.*

Veȡĭ *Trup, Unghĭe.*

Acelaş înţeles ca la No. 4740. Se aude în Moldova.

3799 **Cu ḑilele a-mână.**

Miron Costin, *Letop. Mold. Edit.* I, p. 231 & 308; *Edit.* II, p. 263. B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.* p. 1018.

* *Cu ḑilele în mână.*

R. Marinescu, *înv. Şezătórea*, II, p. 109.

Cu frica în sîn.

Nice eĭ fără gróza morţiĭ nu eraŭ ce âmblaŭ în tot césul, cum se ḑice: *cu ḑilele a-mână.*» — Miron Costin, p. 263.

«Se duse portaru la Impĕrat şi-ĭ spuse.
— Du-te şi-ĭ ḑi să vie, rĕspunse Impĕratul. Da moşnégu aşteptà rĕspunsul *cu ḑilele 'n mână.* Vine portaru şi-ĭ ḑice : — Du-te, moşule, aĭ voie.» — R. Marinescu, *înv. Suciava.*
Veḑĭ Nicolae Muste, *Letopiseţul Moldoveĭ*, p. 84.

3800 **Cu capu a-mână.**

Dionisie Eccles, *apud* Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.* p. 1018. — Laurian & Maxim, I, p. 424.

A fi, a scapà dintr'o mare primejdie de mórte.
Cine merge în rĕsboiu e în tot-dé una cu capul a-mână.

«Prins'aŭ (Pazvantoglu) şi pe boieriĭ ispravniciĭ şi-ĭ ţiné la Diiu închişĭ până când dà câte patru-ḑecĭ saŭ cincĭ-ḑecĭ de pungĭ de banĭ, apoĭ *scăpà cu capu a-mână.*» — Dionisie Eccles. *Cron.*

3801 * **In mânı straine.**

A. Donicĭ, *Fab.* I, p. 41.

Adică nu atîrnă de noĭ. Se întrebuinţéza maĭ ales în frasa: *bucuria (cutăruĭa) a fost în mânĭ străine*, despre ceĭ carĭ se bucură de un lucru înainte de vreme, şi se vĕd în urmă înşelaţĭ în aşteptările lor.

O vulpe a intrat odată
Flămândă în livadă.
Şi pómele vĕḑênd, frumóse, cópte bine,
S'aŭ bucurat pré mult în sine.
Dar bucuria eĭ aŭ fost *în mânĭ străine.*
Că prunele pe crengĭ cam susuşor erà.
Vulpele în livadă.

3802 **Cu mânı si cu picere.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 29.— Laurian & Maxim, II, p. 225.

*_A dà şi din mânĭ şi din piciōre._

P. Ispirescu, _Leg._ p. 207. — Fr. Damé, III, p. 14.

1° Adică cu mare silinţă, sîrguinţă şi bună-voinţă, gata spre orĭ-ce slujbă (Golescu).

«Din noŭ se puse pe muncă, muncă jidovéscă, se svîrcoleà omul şi în drépta şi în stânga; nóptea o făceà ḑi, _da şi mânĭ şi din picere_, cum se ḑice, şi folos nicĭ cât negru subt unghie.» — P. Ispirescu.

2° Din tóte puterile.

A se opune _cu mânĭ şi cu picere._ — Laurian & Maxim.

Χερσὶν τε ποσὶν τε. [1])

Omer, _Iliad V._

Manibus pedibusque. [2])

Terenţiu.

3803 *Maĭ dă din mânı şi din piciōre.

Laurian & Maxim, II, p. 225.

Adică maĭ alérgă, maĭ lucréză şi tu, şi nu aşteptă tot de la alţiĭ.

3804 * △Da şi din mână şi din gura,

E. I. Patriciu, _înv. c. Smulţi_, J. _Covurluiŭ._

Dă tot ce are ca să scape.

3805 *A 'şı muşcà mâınele (mânele).

I. Creangă, _Pov_ p. 59. — D. Drăguescu, _c. Bucurescĭ_, J. _Ilfov._ — Dª Ec. Z. _c. Bĕrlad_, J. _Tutova._ — G. Poboran, _inst. c. Slatina_, J. _Olt._

△*_A'şĭ muşcà din mânĭ._

E. I. Patriciu, _înv. c. Smulţi_, J. _Covurluiŭ._

Veḑĭ _Deget._

De necaz. A se căì de ce a făcut, şi cum ḑice Francesul: _se mordre les poings._

---

[1]) Din mânĭ şi din picere.
[2]) Idem.

3806 *A fi mâna drépta cui-va.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 249; II, p. 225. FR. DAMÉ, III, p. 14.— *Columna lui Traian*, *An*. VII, p. 431. — V. ALEXANDRI, *Teatr*. p. 1478.— P. ISPIRESCU, *Leg*. p 31,142.

Veḑĭ *Ochiŭ*.

Adică persóna cu care se servesce cine-va bucuros la tóte afacerile sale, fără de care cine-va nu póte, omul de încredere.

Ajunsese să fie *mâna dréptă* a Impĕratuluĭ.» — *Columna luĭ Traĭan*.

3807 * △A fi mâna drépta.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 225.— P. ISPIRESCU, 164 — GR. JIPESCU, *Opinc*. p. 88.

Adică ager, îndemanatec, bun la trébă.

«Il luase la ochĭ, căcĭ erà spirt, scĭĭ, colea cum trebue omuluĭ, *mână dréptă*, nu alt-ceva.» — P. ISPIRESCU, *Leg*. p. 164.

3808 *Cu mânile la piept.

IORD. GOLESCU, *Mss*. II, p. 29.— FR. DAMÉ, III, p. 213.

Cu mâĭnele la pĭept ca ceĭ smerițĭ șĭ plecațĭ.

IORD. GOLESCU, *Mss*. II, *Asem*. p. 105.

Adică smerit și plecat. În vechime omul care se înfățișà înaintea maĭ marelui seŭ, strângeà cu amîndouĕ mâinĭ anteriul la pept, în semn de respect și de umilință Din acest obiceiŭ s'a născut și cuvîntul: s'a apropiat de cutare cu *pĭeptul strîns*.

3809 * △A pune mânile pe piept (pept).

I. CREANGĂ, *Pov*. p. 118 & 288 — S. FL MARIAN, *Trad. pop*. p. 118.— G. P. SALVIU, *înv. c Smulți*, J. *Covurluĭ*. — G. MADAN, *Poes. Pop. Basarabia*, p. 45.

Cu mânile pe pĭept.

FR. DAMÉ, III, p. 213.

Adică a murì. Se ḑice prin alusie la posiția ce se da mânilor aceluĭ care a murit, îndata după mórte, precum și când se așéḑa în sicriu.

«Numaĭ cel de sus scie câte am tras de când mama care m'a făcut *a pus mânile pe pĭept* I. CREANGĂ.

Mânile pe pept oĭ pune
Şi din gură tot oiŭ spune.
Poes. Pop.

3810 * A pune cuĭ-va mâna în pĭept.
Fr. Damé, III, p. 213.

A'l prinde, a 'l încolţì, a 'l silì să facă un lucru.

3811 * △ A stà cu mânele în şolduri.
S. Fl. Marian, *Trad. pop.*, p. 122.—G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A nu lucrà ; a fi leneş, ne-păsător.

3812 △ Cu mânile în şolduri.
Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 115; *Rĕur. Oraş.* p. 223.

Adică în voĭe bună, fără nicĭ o grijă, fără nicĭ o grĕutate.

«Ingeru de pe umĕru drept sfătuĭe pe Român dĕ bine, să intre la raiŭ *cu mâĭnile în şoldurĭ.* — Gr. Jipescu.

3813 * △ A stà (rĕmânè) cu mânele în sîn.
Laurian & Maxim, I, p. 249.— Slavicĭ, *Conv. Liter.* XII, p. 430. Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraş.* p. 10 ; *Opinc.* p. 61.

1° Fără a lucrà nimic.
2° Nepăsător.

Τὸ τὴν χεῖρα ἔξω ἔχοντες λέγειν. [1]
Eschine.

Manum habere sub pallio. [2]
Quintilian. XII.

Demeurer les bras croisés.
Prov. Franc.

3814 △ A stà cu mânile în brîŭ.
Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 89.

Acelaş înţeles ca la No. 3813.

---

[1] Ca să ţinem mâna scósă de sub manta când vorbim. La Elinĭ a ţinè mâna sub manta saŭ afară de manta, însemna a vorbi puţin sau mult.
[2] A avé mâna sub manta.

3815 * △ **Cu mâna în sîn.**

ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeș*.

Adică asupra faptuluĭ. Ex: *a fost prins cu mâna în sîn.*

3816 * **Nicĭ sórecii nu manânca din mâna luĭ.**

Dª Z. J. c *Fedeștĭ*, J. *Tutova*.

Despre omul ne-darnic saŭ sgârcit.

3817 * △ **A 'și pune mânele în cap.**

ION AL ULI SBIERA, *Pov.* p. 263. —I. CREANGĂ, *Pov.* I, p. 261 & 292.

De mirare, de necaz, de supĕrare.

«Când a venit Sfânta Duminică de la biserică *'șĭ-a pus mânele 'n cap* de ceea ce a găsit a-casă.» — I. CREANGĂ, p. 292.

3818 * **A se luà cu mânele de pĕr.**

ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeș*. — FR. DAMÉ, III, p. 202. GR. JIPESCU, *Opinc.* p. 32.

S'a luat cu amîndouĕ mâĭnile de pĕr.

A. PANN, I, p. 167. — HINȚESCU, p. 92.

Acelaș înțeles ca la No. 3817.

3819 * △ **A fi mâna sparta.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 751.— *Abecedar Ilustrat*, p. 27.—LAURIAN & MAXIM, II, p. 1220. — ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeș*. — FR. DAMÉ, IV, p. 89 — G. P. SALVIŬ. *înv. c. Smulțĭ*, J. *Covurluiŭ*. - ARTUR GOROVEI, c. *Folticenĭ*, J. *Suciava*. — T. BĂLĂȘEL, *înv.* J. *Vâlcea*.

* *Mână spartă.*

LAURIAN & MAXIM, II p. 1220.

* *A fi spart la mână.*

M. CANIAN, J. *Iașĭ*.

A dà și a pierde totul, a fi risipitor,

3820 Cu mâna spartă.

V. ALEXANDRI, *Teatr.* p, 1224.

Adică fără nicĭ o socotélă, asvîrlînd baniĭ pe feréstră.

«Nu ḑic nimic că cheltuescĭ *cu mâna spartă.*» — V. ALEXANDRI.

3821 * △ A avė mână bună.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 226.— FR. DAMÉ, III, p. 14.— G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A fi norocos în întreprinderile sale.

3822 * A avė mână bună cu cine-va.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 225.

A petrece in înţelegere bună cu cine-va.

3823 * A fi (ajunge) în bună (bune) mână (mânĭ).

La mână bună.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 125.

In bune mânĭ suntem.

DIM. TÎCHINDEAL, *Fab.* 133.

Adică la loc saŭ la o persónă sigură.

Il est tombé entre bonnes mains.

OUDIN, *Curios. franc.*

3824 * △ A fi bun de mână.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 230.— FR. DAMÉ, III, p. 4.— BARONZI, p. 43. — D. DRĂGUESCU, *Bucurescĭ*, J. *Ilfov.* — GR. JIPESCU, *Rĕur. Oraş.* p 122; *Opinc.* p. 96.

1° Indemănatec.
2° Indemănatec la furat. Acest din urmă înţeles este cel maĭ obicĭnuit.

3825 * △ A 'şĭ face mână bună.

AL. ODOBESCU, I, p. 122.—FR. DAMÉ, II. p. 7.

A'şĭ face nume bun, a dobândì trecere pre lângă cine-va, a se luà cu binele, a se linguşì pre lângă cine-va.

«Până într'atâta isbutiră eĭ *a 'şĭ face mână bună* la Turcĭ, încât îm-

pĕrăţia le arĕtà a sa bună-voinţă şi a sa încredere, dându-le mansupurĭ şi întrebuinţându-ĭ ca slujbaşĭ aĭ bisericeĭ.» — DÓMNA CHIAJNA.

3826 * △ A fi cu mâinile de sare.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A nu avé pieze bune, pe ce pune mâna nu-ĭ merge bine, n'are parte de nimica.

3827 * △ A fi cu mâna învĕţată rĕŭ.

T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 3824.

3828 * △ A avé mâna lungă.

A. PANN, II, p. 31; *Archir*, p. 9. — HINŢESCU, p. 98 — ANDREI MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.* — FR DAMÉ, III, p. 14. — H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea*, J. *Dorohoĭ.*

* △ *Lung de mână.*

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.* p. 585. — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ.*

* △ *Mână lungă.*

DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierog.* p. 113. — LAURIAN & MAXIM, II, p. 226. — S. I. GROSSMANN, *Dict. Germ.* p. 230. — GR JIPESCU, *Pĕur. Oraş.* p. 20 & 287; *Opinc.* p. 72.

* △ *A fi lung la mână.*

M. CANIAN, J. *Iaşĭ.* — G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.* — T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

D'aĭ cu mâna lungă.

BARONZI, p. 48.

1° Are obiceĭul sa fure.

Cine e cu *mâna lungă*
Pierde şi ce are-'n pungă.

A. PANN, II, p. 31.

Tot voĭnicĭ
D'aĭ Oltuluĭ,

Cum îi place,
Codruluî,
Cum nu 'î vine
Câmpuluî:
Lungî
De mână
Tarî
De vînă
Toţî porniţî pentru pricină.

G. Dem. Teodorescu, *Poes. Pop.*

2° Se bucură de o mare putere saŭ influenţă morală.

«A putincioşilor *mână lungă* şi ochîul neoprit este.» — Dim. Cantemir, *Ist. Ieroglif.*

Ecă mâna luî Iehova nu s'a scurtat.

Isaia, *Cap.* LIX, *v.* 1.

Il est pourvu de longues mains.

Oudin, *Curios. franc.*

Longæ regum manus.

Ovidiu.

Κρείσσων γὰρ Βασιλεὺς, ὅτε χώσεται ἀνδρὶ χέρηι.

Omer, *Iliad.*

3829 * △ A avė mâna scurtă.

M. Canian, J. *Iaşi.* — Fr. Damé, III, p. 14.

1° A fi fără trecere, fără putere morală saŭ materială.

Ecă mâna luî Iehova nu s'a scurtat.

Isaia, *Cap.* LIX, *v.* 1.

2° A fi ne-darnic.

E cu *mâna scurtă* la dare şi lungă la luare.

3830 A avė mâna larga.

Laurian & Maxim, II, p. 226.

A fi darnic.

3831 A 'şi largi mânele.

Nic. Costin, *Letop. Mold.* II, p. 17.

Vedî *Maţ.*

Acelaş înţeles ca la No. 3580 § 1.

«Decî, vědênd Munteniî, ales un ném ce le ḑicéŭ Şaitănescî, cum Ducă-Vodă 'şi-a *lărgit mânele* pre lăcomie, care nu maî puté să rabde, ce aŭ început a se cam cercà.» — Nic. Costin, *Letop. Mold.*

3832 *△A fi ager la mână.

G. Pobornan, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

1° A dà bine, a lovì cu putere.
2° Iute la trébă.

3833 *△A fi uşor (greŭ) de mână.

T. Bălăşel, *inv. c. Stefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

A face lucrul cu uşurinţă saŭ cu greutate.

3834 A avé mână strînsă.

Laurian & Maxim, II, p. 226.

**A fi strîns la mână.*

Gr. Jipescu. *Opinc.* p. 29.

A fi ne-darnic, sgârcit saŭ numaĭ fórte păstrător.

3835 *A avé mâna de fer.

Laurian & Maxim, II, p. 226.

A fi mână de fer.

Cronica Anonimă, ap. Fr. Damé, III, p. 14.

A fi energic, a stăpânì într'un mod despotic.

«Le voiŭ da eŭ Domn cu *mâna de fier.*» — *Cronica Anonimă.*

Avoir une main de fer.

Prov. Franc.

3836 *A avé (fi cu) mânile legate.

Fr. Damé, III, p. 14. — Laurian & Maxim, I, p. 249.

Mânĭ legate.

Laurian & Maxim, II, p. 226.

**A legà mânile cuĭ-va.*

Laurian & Maxim, II, p. 143.

A fi pus în ne-putinţă de a face un lucru, de a îndeplinì o faptă bună saŭ rea, a fi împedicat în acţiunea sa, a nu avé putere, a fi oprit de pĭedicĭ materĭale saŭ morale.

3837 * △ A legà de mânĭ şi de picere.

HINŢESCU, p. 101.

A'l pune în ne-putinţă de a se împotrivi vroinţiĭ nóstre.

«Măritişul *te légă de mânĭ şi de picióre.*»

3838 * △ A 'şi luà mâna de pe cine-va.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A'l părăsì, a nu 'l maĭ apĕrà.

3839 * △ Om cu dare de mână.

FR. DAME, III, p. 14. — GR. JIPESCU, *Opinc.* p 99.

Om care stă bine, care e bogat.

3840 Cu mâna tare şi cu braţ înalt.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 225.

Cu tótă puterea fisică şi morală de care putem dispune.

3841 * △ A pune pre cine-va la mână.

C. NEGRUZZI, I, p. 302.—V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 444, 512, 831 & 832.— LAURIAN & MAXIM, II, p. 225 — M. CANIAN, J. *Iaşĭ.* — FR. DAMÉ, III, p. 14 & 297. — E. I. PATRICIU, *înv. c. Bursucanĭ*, J. *Covurluiŭ.* — G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ.*

A'l înşelà.

«Scĭĭ una, dragă cucónă Nastasică?... *'ĭ-am pus la mână.* — V. ALEXANDRI.

3842 * A prinde la mâna.

N. MUSTE, *Letop. Mold.* III; p. 4. —V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 1078.

1° A pune mâna pre cine-va.

«Vrênd *să prindă la mână* pre boeriĭ Muntenescĭ, aŭ şedut ascuns în Ţarigrad. — N. MUSTE.

2° A prinde pre cine-va asupra unuĭ fapt rĕŭ, saŭ displăcut, care 'l pune la discreţia nóstra.

«*M'aŭ prins la mână*, blăstematul! Da cine dracu mĕ puné să scriŭ». — V. ALEXANDRI, *Credĭtoriĭ.*

3843 *A avé în mâna.

M. Canian, J. *Iaşi.*

*△*A avé la mână.*

Fr. Damé, III, p. 41. — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Vedĭ *Palmă.*

A ţiné pre cine-va în puterea nóstră, a 'l puté silì să facă ce vroim noĭ.

3844 *△A cadé la mâna cuĭ-va.

Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.* — G. Dem. Teodorescu, *Poe. Pop.* p. 503. — V. Alexandri, *Teatr.* p. 234 & 1612.

**A venì la mâna cuĭ-va.*

*△*A încăpé la mâna cuĭ-va.*

Fr. Damé, III, p. 14 — *Sezătóre, Poes. Pop.* III, p. 214.

Vedĭ *Palmă.*

A cădé în puterea cuĭ-va, la discreţia luĭ.

Că sunt voinic aĭ vĕḑut,
Că sunt Miul n'aĭ sciut,
Dér *la mână mĭ-aĭ căḑut.*

Ştefan-Vodă, Poes. Pop.

Il passera par mes mains.

Oudin, *Curiosités franc.*

3845 A 'şĭ scóte capul din mâna cuĭ-va.

Pravila luĭ Vasile Lupu. p. 29.

A 'şĭ scăpà viéţa.

Uciderea ce face neştine de frica altuia pentru *să 'şĭ scótă capul den mâna luĭ*, acesta să nu aibă certare.» *Pr. V. Lupu.*

3846 *△A 'ţĭ fi dat mult din mâna.

T. Bălăşel, *inv.* J. *Vâlcea.*

Sĕ ḑice celuĭ ce-ĭ tremură mânile, cam în batjocură.

3847 *△A 'l dà pe mâna cuĭ-va

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

*△*A 'l băgà în mâinile cuĭ-va.*

T. Bălășel, *inv. c. Stefănescĭ, J. Vâlcea.*

1° A dà în puterea cuĭ-va, la discreția luĭ, a 'l pîrî.
2° A 'l înșelà; a rîde de cine-va pre care 'l scie prostănac.

3848 *△Par'că a luat (cutare lucru) cu mâna.

G. Poboran, *inst c. Slatina*, J

Repede, de odată. Se dice maĭ ales de o bólă, de o durere care dispar de odată.

3849 *A fi în bune mânĭ.

Dim. Tîchindeal, *Fab.* p. 133.

Adică a cădé în puterea unuĭ om bun în tóte privințele. Francesul dice, ca și noĭ: *tomber en de bonnes mains.*

3850 *A 'și frânge mânele.

A. Pann, III, p. 137. — G. Poboran, *inst. c. Slatina, J. Olt.*

Arată durerea, desnădăjduirea, necazul.

3851 Iĭ sarută mânele și pe față și pe dos.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 93.

Arată:
1° O mare dragoste.
2° Năravul celuĭ lingușitor.

3852 A pune mână de la mâna.

I. Creangă, *Pov.* p. 332; *Amint*, p. 161.—S. Nădejde, *Nuv.* p. 156.

*△*A face ce-va din mână în mână.*

Andreĭ Marinescu, *inv c. Humele*, J. *Argeș.*

A dà fie-care câte ce-va pentru a venì în ajutorul cuĭ-va.

«Un sat întreg n'ar fi pus óre *mână de la mână*, ca să pótă face dintr'însul ceva.» — I Creangă.

3853 *A umblà din mână în mână.

P. Ispirescu, *Leg.* pag. 197. — Laurian & Maxim, II, p. 225.

Vedĭ *Ban.*

Adică de la unul la altul.

«Şi se făcŭ o bucurie mare între dînşiĭ de nu se póte spune. Bietul Fĕt-Frumos, umblà *din mână în mână*, căcĭ toţĭ voiaŭ să 'l îmbrăţişeze de mulţumire.» — P. Ispirescu.

3854 * △ A fi (merge) mână 'n mână cu cine-va.

M. Canian, J. *Iaşĭ.* — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Adică în înţelegere, în legătură de prietenie cu cine-va; a se ajutà unul pe altul, a lucrà împreună.

3855 * △ Când te-oiŭ aduce de mână.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Adică nicĭ-odată, maĭ ales în frasa: «să viĭ când te-oiŭ aduce de mână.»

3856 * △ A'l duce de mână.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A'l călăuzi altul, a fi prost.

3857 * △ Pe sub mână.

Laurian & Maxim, II, p. 225.— P. Ispirescu, *Leg.* p. 185. — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Incet, pe ascuns, ca să nu afle şi alţiĭ. Francesul ḑice: *eu sous mains, sous cape*, etc.

«Vorbiră, rîseră, îşĭ povestiră fel de fel de lucrurĭ, déră cam *pe sub mână* fiind că-ĭ erà ruşine feciorulut de împĕrat să rîḑă şi să vorbéscă aşa înaintea tătânĕ-sĕŭ.» — P. Ispirescu.

3858 * △ Să fi dat cu mânele de cer.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

N'aş fi creḑut acest lucru.

3859 * A bate mâna.

V. Alexandri, *Teatr.* p. 918.

A dà mâna.

Laurian & Maxim, II. p. 226.— Ion al luĭ Sbiera, *Pov.* p. 137 & 168. — *Pravila* Vasile Lupu, p. 37.

Veḑĭ *Cap. XXII, Mână, Palmă.*

1° A isprăvì un tîrg, a se învoì.

«Florico, mě duc şi viŭ îndată ca *să batem mâna* împreună. Crede-mě, fa, nu scăpă chilipiru de la mână.» — *Florin şi Florica.*

2° A făgăduì, a se prinde cu cine-va că va face óre-ce. Acest înţeles se deosibesce puţin de cel precedent.

«Atuncĭ trebue să socotéscă giudeţul, acel obraz de sě va fi călugărit după ce sě vor fi împărţit cu biserica, ce sě ḑice *să fie dat mâna*, pentru că atunce nu iaste loc de-a sě maĭ împreunare.» *Prov.* VASILE LUPU, p. 37.

Daca nu 'ĭ *dà mana* că mergĭ după mine... I. SBIERA. *Pov.* 168.

3° A se împăcà.

4° A face ce-va fără temere de vre un rěŭ. Acest înţeles se obicinuesce numaĭ pentru ḑicětórea: *a dà mâna.*

3860 * A dà mâna cu cine-va.

NIC. COSTIN, *Letop. Mold.* II, p. 27.

1° A se întîlni cu cine-va Astă-ḑĭ se ḑice maĭ ales: *a dà cu ochiĭ cn cine-va.*

«Dómna Ducăĭ-Vodă, auḑind aceste veştĭ de Căzacĭ, şi boeriĭ carĭ eraŭ Caĭmacamĭ în Iaşĭ, eraŭ bucuroşĭ de una ca acéstă tulburélă, ca să pótă şi eĭ scăpà să nu le maĭ fie *a dà mâna* cu Duca-Vodă, maĭ tare aŭ început a purtà vestile.» — NIC. COSTIN.

2° A fi potrivițĭ, la fel.

«Puteţĭ să vě *daţĭ mâna*».

3861 * △ Ieà-te de mână cu el.

GAVRIL ONIŞOR, *prof. c. Bĕrlad,* J. *Tutova.*

Sunteţĭ potrivițĭ, tot o apă, cât unul cât altul, de o panură Are un înţeles maĭ mult defavorabil.

Ils peuvent se donner la main.

Prov. Franc.

3862 * △ A dà cu mâna de cine-va.

T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

A 'l găsì, a-l află pentru a 'l pedepsì.

3863 * △ A 'i fi peste mână.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina,* J. *Olt.*

1° A nu 'ĭ fi îndemână

2° A fi departe.

3864 * △ O mână de...

I. NECULCE, II, p. 257.

«Scie şi el *o mână* de carte.»
«Eraŭ *o mână* de ómeni.»

3865 *A avé mâna curata.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 226.

A se scie curat în consciinţă, a se purtà cinstit, a conduce şi administrà cu fidelitate, a nu alergà după câştigurĭ ne-cinstite.

3866 * △ Una la mâna.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ*.— V. ALEXANDRI, *Teatr.* p 1352.

1° Când din maĭ multe aşteptări ale nóstre, una s'a împlinit şi nădajduim că succesul de astă-ḑĭ nu este de cât începutul uneĭ seriĭ de isbânḑĭ.

Şatrarŭ! în sfîrşit m'am făcut boĭerŭ!... *Una la mână* şi cele multe 'nainte!» — *Boĭerĭ şi Ciocoĭ.*

2° Când unul vré să arete că, osebit de ceea ce se vorbesce, încă maĭ e ce-va.

MĂSÉ

Veḑĭ *Oltén, Venit.*

3867 Maséua cleştele, ohtica sapa şi lopata, şi ciuma fuga.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 108.

Veḑĭ *Dinte.*

Adică când te dóre măséua s'o scoţĭ, când te îmbolnăvescĭ dé ohtică să 'ţĭ sapĭ grópa, şi la ciumă să fugĭ (GOLESCU).

3868 *Fie-care scie unde 'l dóre masaua.

V. FORESCU, *c. Folticenĭ*, J. *Suciava.*

Veḑĭ *Cismă.*

Fie-care om îşĭ cunósce păsurile.

3869 * △ A lepedà ca pe o masé stricata.

Preot C. BUNGEŢIANU, *înv. c. Coşorĕţ*, J. *Mehedinţĭ.*

Il dete afară 'ndată
Ca pe o măsé [1] *stricată.*

A. PANN, III, p. 24.— HINŢESCU, p. 45

[1]) Hinţescu, din greşélă scrie: masă.

A depărtà pre un om, a lepĕdà un lucru fară părere de rĕŭ ca un ce păgubitor şi lipsit de orĭ-ce folos.

3870 * △ Cât să pue p'o măsé.

H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea, J. Dorohoiŭ.* — P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 145; *Unch. Sfăt.* p. 84.— Fr. Damé, III, p. 30.

* *Nicĭ p'o măsé (măsà) n'are ce pune.*

I. Creangă, *Pov.* p. 23. — G. P. Salviu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Nicĭ cât p'o măsé.

V. Alexandri, *Teatr.* p. 540.

Nu le ajungé nicĭ pe o măsé să pue.

P. Ispirescu, *Snóve*, p. 82.

Adică fórte puţin; arată o mică cantitate.

«Şi-l mănâncă aşa de iute şi cu aşa poftă, de 'ţĭ păré că *nicĭ p'o măse n'are ce pune.*» — I. Creangă.

Il n'en a pas pour sa dent creuse.

Prov. Franc.

3871 * △ A trage (suge) la măsé.

T. Speranţă, I. p. 53. — Da Sofia Nădejde, *Nuv.* p. 19. — S. I. Grossmann, *Dict Germ.* p. 28 & 48 — Fr Damé, III, p. 30.—M. Canian, J. *Iaşi.* — E. I. Patriciu, *înv. c Smulţi*, J. *Covurluiŭ* — Gr. Jipescu. *Rĕur. Oraş*, p. 112.

* △ *A trage la măsà.*

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

* △ *A 'şĭ încăldì măséua.*

P. Ispirescu, *Unch. Sfăt.* p. 30.— Fr. Damé, III, p. 30.—G. P. Salviu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

* △ *A 'şĭ stropì măséua.*

S. I. Grossmann, *Dict. Germ.* p. 28 & 48.— P. Ispirescu, *Unch. Sfat.* p 30. — Fr. Damé, III, p. 30. — G. P. Salviu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.* — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A bé, a bé mult. a se îmbĕtà.

«Staĭ maĭ bine *să-ĭ tragem la măsé* că'e o litră de tămîĭósă.»—Da S. Nădejde.

3872 *△ **A 'şĭ pili măséua.**

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Acelaş înţeles ca la No. 3871.

3873 **A nu avé cu ce 'şĭ stropi măséoa.**

Baronzi, p. 43.

A nu avé cu ce bé, a fi sărac.

3874 * **Cât te-aĭ scobi în măsé.**

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Vedĭ *Dinte.*

Repede, într'un scurt interval de timp.

3875 * **A 'ĭ scóte şi măselele (din gură).**

Laurian & Maxim, II, p 249.— Fr. Damé, III, p 30. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 234 — Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 62.

Vedĭ *Dinte.*

A'ĭ luà tot ce are, a'l sărăcì cu desăvîrşire făcêndu'l să plătéscă o datorie, de unde are saŭ nu are.

3876 △ **A fi scobit în masele.**

G. Dem. Teod., *Poes. pop.*

Gata să mănânce, lihnit de fóme.

Vine 'mpĕratul îndată
  Cu oştirea luĭ tótă:
O sută cincĭ-ḑecĭ şi cincĭ
  De ceĭ maĭ voinicĭ
  Cu feţele alese,
Cu mânicile sumese,
  Scobiţĭ în măsele,
Gătiţĭ, sócre mare,
  Pentru óspele tele

G. Dem. Teodorescu, *Poes. Pop.*

3877 * △ **A pune maséua.**

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A bé ţépăn; se ḑice pentru beţivĭ.

3878 * △ A 'ĭ face cu măsĕua.

I. Creangă, *Pov.* p. 28.— *Maior* P. Budişteanu, *c. Bucurescĭ*, J. *Ilfov.*

Vedĭ *Ochiŭ.*

A 'ĭ face semn.

3879 Nu mĕ dor măselele de....

Laurian & Maxim, II, p. 249.— Fr. Damé, III, p. 30.

Adică: nu 'mĭ pasă.

3880 * Iĭ pocnesc măselele.

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

De frică saŭ de nevoĭe.

3881 * Iĭ ţipă (scapără) măsĕoa.

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

E în mare strîmtóre, în mare nevoĭe.

3882 * △ A 'ĭ crapă masĕua (măsaua) în gură.

I. Creangă, *Amint.* p. 5.— E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.* — Gavril Onişor, *prof. c. Bêrlad*, J. *Tutova.*

1° De necaz, de ne-răbdare.
2° De nevoĭe.

«Aşteptam cu neastîmpĕr să vie un laĭnic de şcolar de afară, căcĭ eră poroncă să nu eşim câte doĭ odată, şi *'mĭ crapă măsĕua 'n gură*, când vedém că nu maĭ vine.» — I. Creangă.

3883 * △ A 'şĭ culege măselele.

M. Canian, J. *Iaşĭ.*

* △ *A 'şĭ culege măselele de pe jos.*

G. P. Salviu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

A fi fost bătut cum se cade.

3884 * △ De 'ĭ sar măselele.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Pentru o lovitură puternică peste obraz.

3885 *△De 'ı troznesc maselele.

T. Bălăşel, înv. J. Vâlcea.

Acelaş înţeles ca la No. 3884.

MAŢ

Vedĭ *Cot, Faţă, Mânie.*

3886 Matele în om încă tot se cértă.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 14; I, p. 55.

*△*Maţile (maţele) în om se céită, dar om cu om.*

A. Pann, II, p. 102. — Hinţescu, p. 102. — Andrei Marinescu, *înv. c. Humele, J. Argeş.* — *Preot* C. Bungeţianu, *înv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţĭ.*

Traiu fără céită nu se póte. Când doĭ se céită şi li se reproşéză de ce se céită, eĭ rĕspund prin acéstă ḑicere.

3887 *Tu ıl bagı în mate,
Şi el ese în faţă.

A. Pann, *Edit* 1889, p. 52; I, p. 114. — *Semin. Buc. cl. VIII, prin* P. Gârboviceanu, *prof.*

Se ḑice despre vin.

3888 *△A 'ı chıorai matele de fóme.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 158; III, p. 128 — P. Ispirescu, *Rev. Ist.* II, p. 149. – Hinţescu, p. 102. — G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Se ḑice celuĭ sărac, care nu are niciĭ ce mâncà, precum şi despre cel flămând.

3889 *△'I-a mas sórecii în maţ (mate).

E. I. Patriciŭ *înv c Bursucanĭ* J. *Covurluiŭ.* — G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Vedĭ *Pântece, Burtă.*

Se ḑice despre cel flămângĭos.

3890 *△A fi cu maţele pistriţe.

Preot C. Bungeţianu, *înv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţi.* — T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

* △ *Pestriţ la maţe.*

I. CREANGĂ, *Conv. Liter*, IX, p. 453.—CARAGIALI, *Conv. Liter.* XIII, p. 253. — FR. DAMÉ, III, p. 31. — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Este d'ăĭ cu maţe pestriţe.

V. ALEXANDRI, *Conv. Liter.* I. p. 330; *Teatr.* p. 49. — P. ISPIRESCU, *Rev Ist.* III, p. 379.

* △ *Om cu maţe pestriţe.*

V. ALEXANDRI & LASCAR ROSETTI *Mss.*

* *A avé maţe pestriţe.*

I. BĂNESCU, *prof.* J. *Roman.*

* *Alb la cap şi pestriţ la maţe.*

Adică ţine-minte, care nutresce gândurĭ rele altora, într'un cuvînt, rĕŭ ca şérpele cel pestriţ care, după credinţa poporuluĭ, este cel maĭ veninos dintre toţĭ şerpiĭ.

Câte-odată se ḑice şi despre omul făţarnic, bun la vorbă şi rĕŭ la inimă. Veḑĭ No. 2144.

3891 * △ A fi ţarcat la maţe.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi*, J *Covurluĭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 3890.

3892 * △ A fi cu maţele bălţate.

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Ştefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 3890.

3893 * △ A avé maţe-negre.

FR. DAMÉ, III, p. 31.

* △ *A fi negru la maţe.*

G. P. SALVIŬ *înv. c. Smulţi* J. *Covurluiŭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 2144 şi 3890.

3894 *△ **A fi rĕŭ la maţe.**

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, J. Covurluiŭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 3893.

3895 *△ **A fi maţe-fripte.**

AURELIŬ CANDREA, *Rev. Nouĕ*, VII, p. 411.

Om sărac, care n'are nicĭ ce mâncà.

3896 *△ **A frige la maţe pre cine-va.**

G. POBORAN, *inst. J. Olt.*

A'l supĕrà, a'ĭ face vre-un ne-ajuns. Se aude în Moldova.

3897 * **Maţe-góle.**

AURELIŬ CANDREA, *Rev. Nouĕ*, VII, p. 411.

Acelaş înţeles ca la No. 3895.

3898 * **A fierbe maţele în cine-va.**

FR. DAMÉ, III, p. 31.

A turbà de necaz.

3899 △* **A'l patrunde la maţe.**

G. POBORAN, *inst. s. Slatina, J. Olt.*

A'l mirà grozav, a'l atinge rĕŭ.

«Vorba luĭ *m'a pătruns* la maţe.»

3900 * **A versà si matele.**

LAURIAN & MAXIM, II, p. 252.

1° A vĕrsà rcu.
2° A ucide.
3° A se indignà fórte, a avé mare gréţă de o faptă saŭ persónă mişélă.

3901 * **A ţine mat.**

LAURIAN & MAXIM, II, p. 252.— FR DAMÉ, III, p. 31.

Vedĭ *Gaie*.

A nu maĭ încetà, a nu maĭ dà pace.

3902 * △ Apucă ca gaia maţu.

E. I. Patriciŭ, înv. c. *Smulţi*, J. *Covurluiŭ*.

Se ḑice de acel care, orĭ-cât i s'ar spune, tot pe a luĭ o ţine. A se adăogà la No. 1822.

3903 A se lărgi maţul cuĭ-va.

Nic. Costin, *Letop. Mold.* II, p. 23 & 29.

Veḑĭ *Mână*.

A fi ne-săţios, a poftì multe.

«De care vĕḑênd boieriĭ că nu maĭ pot biruì nicĭ maĭ pot săturà nesaţĭul Ducăĭ-Vodă, că i se desfrînase şi *i se lărgise maţele* spre luat, ce numaĭ ce l'aŭ căutat a se risipi.» — N. Costin.

3904 * A se lungi cuĭ-va maţul.

M. Canian, J. *Iaşĭ*.

A 'ĭ fi fóme; a se lăcomì.

3905 * △ A 'şĭ împarţi maţele cu druga.

G. Podoran, inst. c. *Slatina*, J. *Olt*

Acelaş înţeles ca la No. 4469.

MIJLOC

3906 * △ A fi móle de mijloc.

G. Podoran, inst. c. *Slatina*, J. *Olt*.

Linguşitor, tîrîtor.

3907 * △ Mijlocelul ca nojiţa.
Curişoru ca tăgârţa.

T. Bălăşel, înv. c. *Ştefănescĭ*, J. *Vâlcea*.

Se ḑice fetelor şi nevestelor fudule, însă urîte la trup.

MĂRUNTAÏE

3908 A scie tóte măruntăiele din cine-va.

I. Creangă, *Pov.* p. 162.

Veḑĭ *Inimă*.

A cunósce pe un om cu desăvîrşire, şi chĭar gândurile luĭ cele maĭ ascunse.

«Căcĭ eŭ şed călare în inima lor şi, nu că mĕ laud, dar *sciŭ tóte măruntăĭele* dintr'însul.» — I. Creangă.

MOŞ

Vedĭ *Cap.* XII, *c. Moşiĭ, a Murì.*

3909 Şi moşuluĭ îĭ plac tóte,
Dar să le róḑa (róda) nu póte.

A. Pann, III, p. 72.— Hinţescu, p. 111.

Vedĭ *Om.*

Se ḑice celuĭ care se încércă să săvîrşécă lucrurĭ peste puterea luĭ

3910 * △ Cât e mosul de betrân
Tot doresce mer din sîn.

S. Fl. Marian, *Nunta,* p. 362.

Se ḑice despre omul care a îmbetrânit şi tot nu se lasă de dragoste.

3911 Mosul traiul ş'a nemerit
Şi ca vultur (ul) a 'ntinerit.

A. Pann, III, p. 141. – Hinţescu, p. 191.

Se ḑice când omul, gata să se pérda, scapă de mórte şi îşĭ recapĕtă puterile; maĭ ales despre ceĭ în vîrstă.

3912 A isit sî mos
Din cos.

Iord. Golescu, *Ms.* II, p. 1.

* △ *A eşit şi moş*
Din coş.

Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele,* J. *Argeş.*

Vedĭ *Grópă, Tiriş-Grăpiş.*

1° Se ḑice când se scólă bolnavul din pat, după o bólă îndelungată (Golescu).

2° In bătaie de joc, când cine-va face un lucru pe neaşteptate.

Când íerna e pe sfîrşite şi copilaşiĭ, încep să ésă din case la momirea unor slabe raḑe de căldură, câte o cétă dintr'înşiĭ răzemaţi de prispa casii repeta cu duĭoşie:

Eşĭ sóre
Din 'nchisóre,
De 'ncălḑesce,
Óse góle;
Eşĭ moş
Din coş,

Că vine cucónele
Şi daŭ cu pistólele!
Buuuuu!

G. Dem. Teodorescu, *Cercet.* p. 97.

3913 * △ Până a trece moşul grosu, trec caprele dosu.

Iuliu Vulcănescu, *stud. c. Pelesci*, J. *Doljiŭ.*

Când unul nu se grăbesce şi alţiĭ iĭ apucă înainte, saŭ îĭ scapă ce-va din mână.

3914 A spune despre moşı pĕroşĭ.

Fr. Damé, III, p. 205.

Tot înşiră la gogoşĭ,
Spuind despre moşĭ pĕroşĭ.

A. Pann, I, p. 9.—Baronzi, p. 57.

A spune poveştĭ, lucrurĭ carĭ nu pot fi; se ḑice despre ceĭ mincĭnoşĭ saŭ, precum [spune A. Pann, despre pedanţĭ şi copilăroşĭ.

3915 Tot înşiră la gogoşĭ,
Spunênd despre moşi stramoşi.

Hinţescu, p. 70.

A spune poveştĭ, a vorbì de lucrurĭ vechĭ pre carĭ nimenĭ nu le póte cunósce saŭ controlà. Se ḑice despre ceĭ mincinoşĭ şi flecarĭ.

3916 * △ A spune (ḑice, vorbi) moşĭ pe groşĭ.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 332.—Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraş.* p. 29 & 185. —D. Bolintineanu, *Ielele*, p 51 & 81.—G. P. Salviu, *inv. c. Smulţi* J. *Covurluiŭ.*

A promite moşĭ pe groşĭ.

Baronzi, p. 46.

* *A îndrugà moşĭ pe groşĭ.*

Semin. Buc. cl. VII *prin* P. Gârbovicénu, *prof.*

Acelaş înţeles ca la No. 3914.

«Rumânu s'a dedat a polecri, că *spune la moşĭ pĕ groşĭ* pe ce'l ce'l tot dă mereŭ cu Dumneḑeŭ să'l ierte, adică: lume, căşcaţĭ gura numaĭ la noĭ; vedeţi-ne lume.» — Gr. Jipescu.

Incălecaiŭ pe un lemn,
La bine să vĕ îndemn.

Incălecaiŭ pe un cocoş,
Să vĕ spuiŭ la *moş pe groş*.
P. Ispirescu.

3917 De pe la aı moşı putreḑĭ.
M. Pasculescu, *la Intiln.* p. 6.

* △ *Vorba asta e (de) când cu moşiĭ putreḑĭ.*
A. Pann, *Edit.* 1889, p. 146; III, p. 118 —*preot* C. Bungeţianu, *înv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţi.*

Veḑĭ *Bun.*

Adică de demult.

Se ḑice când cine-va povestesce vre-un fapt ce a trecut de mult şi pre care ceĭ-l-alţĭ nu sunt dispuşĭ a'l ascultà.

3918 De când cu moşiĭ roşiĭ.
P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p. 157. — Fr. Damé, III, p. 67.

Adică de demult. Veḑĭ No. 3917.

Se maĭ ḑice şi când cine-va spune multe carĭ nu se pot împlinì.

3919 * △ De când cu moşiı verḑĭ.
Baronzi, p. 48. — Fr. Damé, III, p. 67. — Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.*

Acelaş înţeles ca la No. 3918.

3920 * △ La moşiı aĭ verḑı.
P. Ispirescu, *Leg.* p. 261. — Em. Popescu, *înv. c. Ciocănesci-Mărgineni*, J. *Ialomiţa.* — K. A. Zamfirescu-Diacon, *înv. c. Ştiubeniĭ*, J. *Do ohoĭ.* — Lazăr Şăineanu, *Semas.* p. 363.

Adică nicĭ-odată.

«Veĭ maĭ căpĕtà şi tu cap *la moşiĭ aĭ verḑĭ*, orĭ la Pascele cailor. — P. Ispirescu.

MUĬERE

Veḑĭ *Bărbat, Dinte, Drac, Dumneḑeŭ, Graiŭ, a Imbrobodì, a se Insurà, Mână, Minte, Miros, Cap.* IX & XXI, *c. Muĭere, Mumă, Pânză, Pólă, Sâmbătă, Şérpe, Zestre.*

LEGENDĂ

Când a făcut Dumneḑeŭ pĕ rumân, a făcut şĭ pĕ muere, şĭ uĭte cum:
A făcut Dumneḑeŭ douĕ păpuşĭ dĕ pămînt şĭ a suflat în gure-le dă le-a

înviat. Dumnedeŭ avé puse d'o parte o furcă dě tors şî cu fusu eĭ, şi un cîumag, şî Dumnedĕŭ a dîs: muerea să-ş ieà furca cu fusu, şi omu să-ş ieà cîumagu.

Atuncea ş-a ales: omu s-a dus la cîumag şî muerea la furcă.

Eĭ măĭ mult sĕ jucaŭ cu furca şî cu cîumagu, da de lucrat nu lucraŭ măĭ nimic, că eĭ eraŭ îmbrăcaţĭ în unghîe, peste tot trupu, dě nu-ĭ răsbé geru, şî mâncaŭ póme dup 'în pometurĭ şî de unde luaŭ, creşté altu la loc şî aşa că număĭ scădé dě loc.

Da muerea ca muerea, ea tot sécă la minte şî la noroc, într'o dî dormé barbat-sĕŭ şî vine dracu la ea şî-ĭ dice: «ieà, fă, mere din pomu ăla care v-a dis Dumnezĕŭ să nu mâncaţĭ, şî mănâncă, că sunt nisce mere grozav dě bune.»

Muerea l-a ascultat, a luat şî a mâncat, da dracu de colo: «stórce, fă must pĕ gât şî bârbat-tĕŭ» Ea próstă şî blestemată, a stors şî bârbat-sĕŭ pĕ gât. Da el o dată a simţît, şî a pus mâna în beregată, şî a strîns cât a putut, ca să nu sĕ ducă mustul pĕ gât, şî d'atuncĭ rumânu are nodu ăla în gât şî muerile nu-l aŭ. Dumnezĕŭ cînd ĭ-a vĕzut că ĭ-a calcat porunca, ĭ-a luat la plesnete dě bicĕ şi ĭ-a blestemat pĕ rumân să sĕ arănéscă cu sapa şî pĕ muere, cu furca să sĕ arănésca! şî pomiĭ uniĭ s-a uscat, alţĭ a rĕmas sterpĭ, şî grădina aia s-a părăsit, şî d'atuncĭ e rĕŭ dě rumân până în diua de adĭ, numaĭ din pricina mueriĭ.

Şi muerea d'aia e blestemată să n'aĭbă crucea 'ntrégă, crucea eĭ numaĭ cu treĭ cornurĭ, şî aĭ vĕdut că şî cununia mueri are treĭ cornurĭ şî a barbatuluĭ patru, cruce întrégă, şî din muere nicĭ popă nu sĕ face, nicĭ barim în altarĭ n'are voe să între. Ea e maĭ păcătósă ca rumânu, orĭ pĕ unde o fi ea. Şî apoĭ şî făptura mueriĭ e maĭ în chipu draculuĭ, că ia să rămâe o muere în pelea gólă, că se sparie şi fuge şî dracu dě ea. Şî mintea mueriĭ e maĭ próstă d'o sută dě orĭ ca a barbatuluĭ; ea are mintea copiilor, şî d'aia e şî vorba cînteculuĭ că muerea e.

Poale lungĭ şi minte scurtă
Muere ne pricepută!

Ea n'are nicĭ un curaj, da de drăcoveuĭ întrece şî pĕ dracu.

Nu vedĭ câte descîntece, câte fermece dă închégă apele dě s'o fi minunînd şî draciĭ; tot muerea le face.

Şî n'a minţit seracu ăl d'a dis că: muerea a albit şî pe dracu, şî zăŭ aşa e.! Ba, Dómne păzĕşce, d'o fi cum să povesteşte din bătrînĭ, apăĭ noĭ dicem că şedem cu muere in casă, şî noĭ mulţĭ om fi şĕdĕnd cu gol dracu.

Şezătórea III, p. 31.

3921 * △Muierea ne-certata [1])
E ca móra ne-ferecată,
Nu macină bine.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 105, II, p. 123.— Hinţescu, p. 112.— *Semin. Buc. Cl. VIII, prin* P. Gârbovicénu, *prof.*

* *Muĭerea ne-bătută*
E ca móra ne-ferecată.

Dim. Zanne, *arch.* J. *Ilfov.*

Vedĭ *Femeĭe.*

[1]) Hinţescu scrie: ne-cercată.

După cum móra trebue ferecată pentru a scóte mălaiŭ bun, tot aşa şi femeia trebue bătută pentru a puté face trébă cu ea.

Beaumanoir ne spune că, pe timpul luĭ Saint-Louis, bărbaţiĭ avéŭ, după lege, dreptul să'şĭ bată nevestele *à loisir*, adică cât le plăcé, nu trebuia însă să le omóre, saŭ să le calicéscă.

O vechie ḑicere din Languedoc, care se aude şi astăḑĭ, ne arată că fetele din Montpellier, ca şi Româncele nóstre, consideră bătaia ca un semn de dragoste.

Lei castagniou dou brazié
Petoun kan soun pas mordudes:
Lei filiou dé Mounpelié
Plouroun kan soun pas battudes.

3922 Muierea întrece si pe dracul.

Reinsberg-Düringsfeld, I, p. 248.

Arată viclenia şi rĕutatea muieriĭ. Veḑĭ legenda de la No. 3331.

La femme sait un art avant le diable.
Prov. Franc.

La donna ne sa un punto più del diavolo. [1])
Prov. Ital.

3923 Muierea judeca pe dracul, îl scóte şi dator.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 104.

* △ *Muierea îţĭ judecă pe dracul, şi ţi'l scóte şi dator.*

A. Pann, II, p. 118. — Andrei Marinescu, *inv. c. Humele*, J. *Argeş.* —Hinţescu, p. 49. — *Semin. Buc., Cl. VIII, prin* P. Gârbovicénu, *prof.*

Veḑĭ *Femeie.*

Pentru că meşteşugul femeesc e maĭ mare de cât cel drăcesc Veḑĭ legendele de la No. 3333 şi 3336.

I donn i ghe l'àn fada anca al diavol. [2])
Prov. Milan.

3924 Unde e muierea nu maı are dracul nimic de facut.

Reinsberg-Düringsfele, *apud G. Dem. Teodorescu, Cercet.* p. 30.

Acelaş înţeles ca la No. 3922.

Гдѣ баба, тутъ не надобенъ чертъ. [3])
Prov. Rus.

---

[1]) Femeia scie un punct maĭ mult de cât dracul, adică: întrece pe dracul.
[2]) Femeile aŭ înşelat chiar pe dracul.
[3]) Unde e femeia, dracul e de prisos.

3925 * △ Ascultă din ḍece vorbe și una a mueriĭ, (muieriĭ).

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 43; I, p. 153. — Hințescu, p. 195 & 205. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 234.— *Preot* C. Bungețianu, *înv. c. Cosovĕț*, J. *Mehedinți*. — Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeș*.

Și una 'a mueriĭ din ḍece cuvinte ține minte.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 42; I, p. 152.

* *Din ḍece una s'asculțĭ și a femeiĭ.*

Gavr. Onișor, *prof. c. Bêrlad* J. *Tutova*.

Cu tóte că *sfatul muieriĭ numaĭ muierilor folosesce*, tot e bine să asculțĭ câte odată și sfatul muieriĭ, maĭ cu sémă în ale gospodărieĭ. Probă următórea poveste.

CA SĂ ASCULȚĬ BINE ESTE ȘI SFATUL UNEĬ NEVESTE

Nastratin Hogea [1]) la multe a se gândi nu'ĭ plăceà
Și cam pătimeà adesea după cele ce făceà.
Odată cârmuitorul al aceluĭaș județ
Aci 'n sat pentru o séră poposind ca un drumeț,
Și vĕḍênd el că săteniĭ toțĭ cu marĭ, cu micĭ alerg
Care de care maĭ bune plocóne să 'ĭ ducă merg,
Socotì Nastratin-Hogea maĭ jos a nu se lăsà,
Și ca ce lucru să 'ĭ ducă, întrebă nevasta sa.
El ḍicé gutuĭ să 'ĭ ducă, ea, ba smochine îĭ ḍiceà.
Și părerea între dînșiĭ unuĭ altuĭ nu 'ĭ plăceà.
Disputându-se eĭ ast-fel ca la un miuut de cés,
Ca să ducă tot smochine nevésta luĭ l'a rĕmas.
Decĭ din pom cele maĭ cópte smochine el culegând
Și 'n grab la cârmuitorul cu dînsele alergând,
Se uĭtă cârmuitorul, și sciindu'l cam bufon:
Déră tocmaĭ smochine, ḍise, găsișĭ să 'mĭ aducĭ plocon,
Și cum sta 'n genuchĭ cu coșul ca fieș-te-ce supus.
Cârmuitorul îndată pe slujbașiĭ sĕĭ a pus
Să ĭea acele smochine și fie-care pe rînd
Să 'l lovéscă și în cap cu ele toțĭ câte una dând.
Când luĭ Nastratin acestea slujitoriĭ o făceà
El la tótă lovitura, bodaproste le ḍiceà.
După ce strivireă tóte smochinele în capu 'ĭ gol,
Îĭ ḍise cârmuitorul: ardică-te de jos, scólă
Și îmĭ spune adevĕrul de ce, voiŭ să sciŭ și eŭ,
La fie-ce lovitură tu aĭ mulțumit mereŭ?
Rĕspunse Nastratin Hogea: Să-țĭ spun; eŭ ca un sărac

[1]) Nastratin-Hogea a fost șoitaru Sultanuluĭ Baiazet Ilderim. Cârmuitoruĭ orașuluĭ de care se pomenesce aci, nu este altul de cât vestitul Tamerlan, înaintea căruĭ se înfățișă Nastratin-Hogea trimis de obștea orașuluĭ Constantinopol ca să cerșéscă mila fioroasuluĭ învingĕtor.

Ne avênd nicĭ o putere vre-un plocon bun să-ţĭ fac,
Am sfătuit cu revésta să 'ţĭ aduc nisce gutuĭ,
Ea ḑicé s'aduc smochine, eŭ în contra îĭ stătuĭ,
Déră 'n cele de pe urmă de gura eĭ m'am supus
Şi aceste puţinele smochine ţi le-am adus.
De acea când în capu-mĭ smochinele moĭ simţém
De sfătuirea nevestiĭ mulţumirile făcém;
Că de aducém ploconul gutuĭ, precum ḑicém eŭ,
Atuncea erà să fie vaĭ de acest cap al meŭ!
De acea *este bine ca s'asculţĭ şi să înveţĭ*
Şi o povaţă de-a femeiĭ din patru-ḑecĭ de poveţĭ:
Că eată eŭ, cu întîmplare, prin povaţa ce 'mĭ a dat
Cu aceste moĭ smochine scăpaĭ cu capul nespart.

A. Pann, *Nastratin-Hogea*, p. 12.

Intr'o altă anecdotă, *Povestea vorbiĭ*, p. I, pag. 152—154, doĭ barbaţĭ aŭ plecat la un drum; pe amîndoĭ îĭ povăţuesc muĭerile ce să facă şi cum să se pórte. Unul care s'a ţinut de sfaturile nevesteĭ s'a înapoiat cu bine; iar cel-alt care n'a ascultat'o, s'a întors a-casă fără parale şi prăpădit ca vaĭ de dînsul.

Qvinnoråd kan ock stundom vara godt. [1])

Prov. Sved.

3926 Muierea cât de puternică, bărbat pĕ jumĕtate.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 321.

Arată cu cât bàbatul întrece pe muere.

3927 Muierea e jumetate de cruce, rumânu e cruce întrégă, cruce de voinic.

Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 79.

Acelaş înţeles ca No. 3926.

Să scie că cununa de nuntă a bărbaţilor are patru cercurĭ şi a femeiĭ treĭ. Veḑĭ în acéstă privinţă, Mss. I a luĭ Iordache Golescu, p. 733, *vorbe şi rĕspunsurĭ potrivite*, precum şi în basmele luĭ Ispirescu, Editia din Craiova 1893, paginele 129—131.

3928 Muierea póle lungi, minte scurta.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 113; II, p. 101.— Hinţescu, p. 112.

Muĭerea póle lungĭ şi minte scurtă.

Dr Gaster, *Liter. pop.* p. 217.

Ca muĭerea cu póle lungĭ şi cu minte scurtă.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 97.

---

1) Câte odată póte fi şi sfatul muĭeriĭ folositor.

* △ *Femeĭa 'ĭ péle lungĭ şi minte scurtă.*

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ*, J. *Vasluiŭ.*

Vedĭ *Haĭnă, Plétă, Pólă.*

Arată slăbiciunea minţiĭ la muĭere.

Γυναικὸς φρένες. [1]

Prov. Elin.

Mulieris animus. [2]

Prov. Lat.

3929 Muierea minte uşóra.

IORD. GOLESCU, *Mss.* I, p. 322.

Vedĭ No. 3928.

3930 Limba muĭerii cuţit cu doa ascuţiturı.

IORD. GOLESCU, *Mss.* I, p. 277.

* △ *Limba muĭeriĭ cuţit cu două ascuţişurĭ.*

ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.*

Vedĭ *Limbă.*

Acelaş înţeles ca la No. 3685.

Limba muĭeriĭ e spada eĭ; n'o lasă nicĭ odată să se ruginéscă.

Prov. Chin.

3931 Muierea dacă 'mbĕtrânesce şi nimenĭ o maĭ privesce, la verigă gândesce.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p 258.

Ne maĭ putênd face ticăloşiĭ pe séma eĭ, îndémnă pre alţiĭ la rele.

3932 M'a înzăbalat muerea
Şi mĕ jócă cum ('i)e vrerea.

A. PANN, II, p. 158.—HINŢESCU, p. 83.

Se dice despre bărbatul care e sub papucul muĭeriĭ.

3933 Pe muerea (muierea) înţeléptă o bate cine-va şi 'i e ruşine să plângă; iar muerea (muĭerea) rea numaĭ dintr'o vorbă ardică mahalaoa în cap.

A. PANN, III, p. 18.—HINŢESCU, p. 112.

---

[1] Minte de muiere.
[2] Idem.

Tot e maĭ bine să aĭ a face cu un om deştept de cât cu un prost. Sĕ ḑice, maĭ ales, pentru femeile rele.

3934 **Gândurile muieriĭ sunt rĕshirate ca códa draculuĭ**

Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 42.

Nimenĭ nu le póte cunósce.

Nu 'ţĭ spuseiŭ că eram o fîţă, un nod, acoio? Ce să cunosc eŭ ce-ĭ plesnia mueri'n cap! Nu 'nţelegĭ că *gândurile muieriĭ sunt rĕshirate ca códa draculuĭ.* — Gr. Jipescu.

Femme et melon
A peine les cognoist-on.

Prov. Franc.

Wie kent er ooit, naar regten eisch,
Meloenen en het vrou wenvleisch? [1])

Prov. Oland.

3935 △**Muerea rea singură îşĭ da palme, ş'îşı bate capul de pereţĭ (pĕreţı).**

A. Pann, III, p. 17.—Hinţescu, p. 112.

Arată până unde póte merge rĕutatea femeilor.

3936 △**Muierea poftesce şi la urdă de curcă, şi la lapte de cuc.**

Gr. Jipescu, *Opincar*, p. 150.

Arată firea ne-săţiósă à muĭerilor, carĭ poftesc până şi lucrurĭ ce nu pot fi pe lume.

3937 ***Pe muerea în tótă viéţa să o porţĭ în spinare, şi odată să o lasĭ jos, ĭar ea sĕ vaită că a ostenit.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 160; III, p. 129.

Muĭerea e vecĭnic nemulţumită.

3938 *△**Muierea are nouĕ găurĭ.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 103.— Andrei Marinescu, *înv. c. Humele* J. *Argeş.*

Muĭerea are nouĕ găurĭ şi multe cere.

A. Pann, II, p. 110.

[1]) Cine cunósce după o dréptă cercetere, pepeniĭ şi carnea femeilor.

Nevésta nouě gurĭ are.

A. Pann, *Archir*, p. 13.

Muĭerea are nouě gurĭ şi multe cere.

Hinţescu, p. 112.

△ *Femeĭa are nouě gurĭ şi să i le astupĭ pe tóte, tot nu sě îndestulézd din lăcomie.*

Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 150.

Arată firea ne-săţĭósă a femeĭeĭ; de unde şi vorba: *nu te însurà, měĭ vere, că femeĭa multe cere.*

3939 **Muerea înghite o mare întregă.**

Iord. Golescu, *Mss.* I, p 320.

Acelaş înţeles ca la No. 3938.

3940 **Firea muĭeriĭ saţ n'are.**

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 327.

Acelaşĭ înţeles ca la No. 3938.

3941 ⁂ △ **Muĭerea dě la cap rěcesce.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 45.— Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*.

Arată slăbicĭunea muĭeriĭ la minte (Golescu).

3942 **Muerea este vas slab, de nimic sě necăjesce. şi cu nimic sě îmblânḑesce.**

A. Pann, II, p. 125.— Hinţescu, p. 112.

Arată firea cea slabă şi schimbătóre a femeĭeĭ.

3943 **Muĭerea ca un vas slab ce lesne se sparge.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 98

Acelaş înţeles ca la No. 3941.

3944 **De muĭere nu scapă nicĭ dracul!**

V. A. Urechiă, *Cons. Liter.* XXI, p 1104.

Veḑĭ *Femeĭe.*

1° Pe toţĭ îĭ potrivesce şi 'ĭ rěmâne muĭerea.

2° Nu scapă nicĭ un bărbat ne-insurat.

3945 **Ceea ce săvîrşesce muierea nimenea nu póte savîrsi.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 103; II, p. 114.— Hinţescu, p. 112.

Arată dibăcia cea ne-întrecută a muieriĭ. Vedĭ A. Pann, *Povestea vorbeĭ*, I, p. 53—59.

Weiberlist Geht über alle List. [1])

Prov. Germ.

Astuzia di donne le vince tutte. [2])

Prov. Tosc.

3946 * Muerea a îmbetrânit pe dracul (dracu).

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 158; II, p. 118 & 121. — Hințescu, p. 112. — P. Ispirescu, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 164 — Dr Gaster, *Liter. pop.* p. 217.

* △ *Muĭerea a 'mbĕtrânit pe dracu cu discreţirea unuĭ hir dĕ pĕr.*

Gr. Jipescu, *Opincar*, p. 115.

* △ *Muĭerea a 'mbĕtrânit pe dracu cu descreţirea unuĭ fir de pĕr.*

Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*. — *Preot* C. Bungeţianu, *înv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţĭ*.

* *Muĭerea a înălbit şi pe dracu.*

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

* *Muĭerea îmbĕtrânesce pe dracul.*

M. Canian, J. *Iaşĭ.*

Vedĭ *Femeĭe.*

Arată iscusinţa cea maĭ mare a muĭeriĭ.

SNÓVĂ

Un om avé un petic de loc lângă moşia unuĭ drac. Dracul tot mereŭ luà din locul omuluĭ mărindu-şĭ balta sa. La urma urmelor omul se necăjesce şi se ieà la ceartă cu dracul după ce însă se învoesc, făcênd o prinsóre, şi anume: dracul să slujéscă la om un an de ḑile, şi să facă tot ce i se va poruncĭ. Daca dracul va îndeplini bine tot ce i se va cere, atuncĭ locul să rĕmână al luĭ. Slujesce dracul pe om, făcêndu-şĭ slujba bine şi în tóte, ast-fel că rĕmăsese numaĭ câte-va ḑile până să se împlinéscă anul. Omul speriat se vorbesce cu nevésta, cerêndu-ĭ sfatul. Femeia îĭ rĕspunde

[1]) Vicleşugul femeiel întrece orĭ-ce vicleşug.
[2]) Şiretenia femeiel le întrece pe tóte.

să n'aibă frică, şi smulgênd un fir de pĕr de la subsióră îl dă dracului cerêndu'ĭ ca să'l descreţéscă. Dracul ĭea firul şi cércă tóte mijlócele de a'l îndreptà. Il trage prin dinţĭ, îl încălḑesce la foc, îl bate cu cĭocanul şi firul maĭ rĕŭ se încolăcé. In cele din urmă, vĕḑênd dracul că acéstă poruncă nu o póte îndeplinì, fuge ruşinat, cu pĕrul albit de atâta trudă, şi lasă omul în pace, rĕmânênd păgubaş şi de slujitul de pân' aci. Şi ast-fel a rĕmas vorba că *muĭerea a îmbĕtrânit pe dracu.*

A se vedé în *Povestea Vorbeĭ*, II, pag. 118—121 una din nenumĕratele variante a acesteĭ snóve, care se încheĭe cu următórele versurĭ:

Ş'atât s'a necajit dracul
Cu pustiul pĕr, sĕracul,
Cât începù să albéscă
Pĕrul, şi să îmbĕtrânéscă.
Ba şi cocoşat rĕmase
Neviindu 'ĭ să se lase,
O muere să'l supue
Şi moşia să 'ĭ rĕpue.
Dar în cele după urmă,
Mórtea care tóte curmă,
Scăpă şi de dînşiĭ dracul
Şi ĭar îşĭ stăpânì lacul.
Dar cocóşa din spinare,
Şi barba crescută mare,
Ĭ-aŭ rĕmas ca moştenire,
Spre vecĭnică pomenire:
Că *muerea* de când vécul,
A îmbĕtrânit pe dracul.

3947 * △ Unde vede muere
Par'că îl lipescĭ cu mĭere.

A. Pann, *Edit*, 1889, p. 105.— Gavr. Onişor, *prof. c. Bĕrlad*, J. *Tutova*.

Orĭ-unde vede muere
Par'că îl lipescĭ cu mĭere.

A. Pann, II, p. 109.

Orĭ unde vede muĭere,
Par'că îl lipesce cu mĭere.

Hinţescu, p. 112.

Pentru ceĭ berbanţĭ.

3948 * △ Sfatul muerii (muierii) muerilor (muierilor) folosesce.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 43; I, p. 153; III, p. 127. — Hinţescu, p. 175. — Andrei Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*.

Muĭerile nu ne pot dà sfaturĭ bune căcĭ, după cum maĭ ḑice Românul, dînsele aŭ *póle lungĭ şi minte scurtă.*

Loda, ma 'un fari di donna cunsigghiu. [1]
Prov. Sard.

Frauenrath und Rübensaat geräth alle sieben Iahr. [2]
Prov. Germ.

3949 * △ Muerea (muierea) care nu va (vré) să plamadésca, tóta ḑioa cerne.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 103.— *preot* C. Bungețianu, *înv. c. Cosovĕț*, J. *Mehedinți.* — Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeș.*

Muerea care nu va să facă azimă tótă ḑioa cerne.

Pann, *Fab.* I, p. 38.

De va fi să nu voĭéscă,
Muĭerea să plămădéscă,
Șade, cerne, până mâĭne
Și tot nu frămîntă pâne.

A. Pann, II, p. 158.—Hințescu, p. 203.

* △ *Muerea care nu vré să facă mămăligă tótă ḑiua cerne.*

Semin. Buc. Cl. VIII, prin P. Gărbovicénu, *prof.*

Mulĭéra çe nu va s'fremintă, tuta ḑiua ma tot çérnă. [3]

Andreiŭ al Bagavŭ, *Cart. Aleg.* p. 62.

* *Mliarea când nu va s'fărmîntă, tuta dzua înțérnă.* [4]

I. Ghicu, *prof. c. Abela, Epir.*

* *Mulĭerea, care nu va s'fărmită, tótă ḑua înțérne.* [5]

D. A. Milescu, *Gazet. Maced.* I.

---

1) Laudă, însă nu urmă sfaturile femeilor.
2) Sfaturile muĭerilor și sĕminţa de morcovĭ sunt bune la fie-care șépte anĭ.
3) 4) & 5) Muierea care (când) nu vrea sa frămînte, tóta ḑioa (tot) cerne.

Vedĭ *Femeĭe, a Frămîntă.*

Se ḑice despre ceĭ carĭ, ne vroind să facă o trébă, îşĭ pĭerd vremea cu pregătirile eĭ, saŭ tot caută nod în papură ca să nu o facă. Se maĭ ḑice şi despre ceĭ leneşĭ.

FABULĂ

Nevéstă! mĭ-am şi uĭtat
 Turtă de când n'am mâncat!
Şi cum aş mâncà acum,
 Cum sunt flămând după drum!
Aşa, dragă, să trăescĭ
 Fă 'ndată de mĕ ĭubescĭ.
Ţ'aş face sufletul meŭ,
 Că nu e vr'un lucru greŭ,
Dar apă de loc n'avem
 Nicĭ să frămînt, nicĭ să bem.
Ci du-te, a ḑis, la puţ
 Şi adù într'un ceşcuţ.
Bine, îĭ ḑise ea, dar
 Şi sare nu avem ĭar.
Eh! ḑise el te-aĭ trecut,
 Cere niţică 'mprumut.
Apoĭ unde să o coc?
 Nu sunt lemne, nu e foc.
Pentru lemne, a ḑis el,
 Veĭ culege vr'un surcel,
Foc ĭar la vecinĭ găsescĭ,
 Şi un crâng să pârjolescĭ.
Bine, ḑise, dar n'avem
 Făină, măcar un pĭem.
Vedĭ asta e, a ḑis el,
 Şi a tăcut ca un mĭel.

A. Pann, *Fab.* I, p. 38.

3950 Muerea te face să ḑicĭ: La-mĕ, mama, si pe mine.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 104.

Vedĭ *a Lă.*

Adică te prostesce, te pune cu totul sub papucul eĭ.

3951 Muierea, pisica caseĭ.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 45.

Muĭerea e pisica caseĭ, o păzesce dĕ şórecĭ.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 98.

Vedĭ *Nevéstă.*

Adică păzesce casa dĕ risipitorĭ. (Golescu). Veḑĭ No. 4010.

3952 Muierea credintă n'are.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 321.

Vedĭ *Femeĭe.*

Căcĭ este mincinósă şi viclénă.

3953 * △ **Sub potcóva cismeĭ mele**
Şede dracul ş'o muiere
Şi mĕ 'nvăţ a face rele.

V. Alexandri, *Poes. pop.* p. 323.

Femeia, ca şi dracul, numaĭ la rele împinge pe bĭetul bărbat, de almintrelea să scie că *femeĭa a scos pe om din raiŭ.*

3954 **Doaĕ muieri si o gâscă fac tîrgul cucului.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 90.

* *Douĕ muĭerĭ şĭ-o gâscă fac tîrgul cucului.*

G. Dem. Teodorescu, *Cercet.* p. 56.— Dr. Gaster, *Liter. pop.* p. 217. — Hinţescu, p. 113.

* △ *Douĕ femeĭ ş'o gâscă fac tîrgul cucului.*

I. A. Mardare, *stud. c. Creţescĭ, J. Tutova.*

Arată gălăgia şi sgomotul ce fac muĭerile când vorbesc, fie cât dĕ puţine (Golescu).

Acu vre-o treĭ-ḑecĭ şi şése de anĭ existà în Bucurescĭ, la întîlnirea stradelor Brezoĭanu şi Belvedere, un tîrg numit *Tîrgul-Cucului,* unde salahoriĭ şi bidinăresele, doĭcele, samsariĭ şi slugile aşteptaŭ muşteriĭ ce avéŭ nevoĭe de a lor muncă şi bună-voinţă.

In Iaşĭ Tîrgul-Cucului e renumit prin învălmăşéla şi huetul ce fac Jidaniĭ în tocmelile şi vinḑările lor de vechiturĭ şi de alte obĭecte. Ḑicĕtórea dér biciuesce vorbăria femeĭéscă, spunându-ne că, gâgâitul uneĭ gâsce şi palavrele a douĕ muĭerĭ, sunt în stare să te asurḑéscă, ca şi sgomotul cel grozav din Tîrgul-Cucului. — G. Dem. Teodorescu.

Tres mulieres faciunt nundinas. [1])

Prov. Lat.

Deux femmes font un plaid,
Trois un grand caquet,
Quatre un plein marché

Gabriel Meurier, XIIIe *Siècle.*

Doo dónni e un oca fan un mercà. [2])

Prov Parm.

---

1) Treĭ femeĭ fac un tîrg.
2) Douĕ femeĭ şi o gâscă fac un tîrg.

Zwei Weiber und eine Gans machen einen Wochenmarkt. [1])

Prov. Germ.-Elveţ.

3955 * △ **Muierea limbută la bărbat tăcut, ca tóca la biserică.**

Iord Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 94. - Hinţescu, p. 112 — Andrei Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.*

Vedî *Bărbat.*

Biciuesce limbuţia femeielor, arĕtând tot de-odată şi precăderea bărbatuluĭ.

3956 **Muierea limbută, gura eĭ făcută ca tóca să 'i turuiască.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 94.

Arată limbuţia muieriĭ.

3957 **Când muierea e mută, şi bărbatul e surd, e viéţa cea maĭ bună între amîndoĭ.**

Hinţescu, p. 112.

Când muierea mută şi bărbatul surd, viéţa cea maĭ bună între amîndoĭ.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 265

Vedî *Bărbat.*

Ca şi dicerile de maĭ sus, biciuesce limbuţia muieriĭ.

3958 **Muierea după dinţĭ.**

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 546.

Vedî *Bărbat,*

La Românĭ se consideră ca o ruşine faptul ca femeia să 'şĭ arate dinţiĭ. De aceia femeile de la ţéră, ţin mâna la gură, când se află în faţa uneĭ persóne pre care o privesc ca superióră lor, în semn de respect şi de modestie.

«Unele (femeĭ) beŭ acasă vin cât de mult; în public însă rare-orĭ veĭ vedé vre-o matronă bétă căcĭ ele sciŭ că, cu cât o femeie va mâncà şi va bé maĭ puţin pe la óspeţe, cu atât ea se consideră de maĭ onestă. Pentru aceea, rar veĭ puté observà când 'şĭ aduce câte o bucăţică la gură, nicĭ să-şĭ deschidă buzele în cât să i se vadă dinţiĭ, ci cât se póte maĭ pe ascuns 'şi vîresce bucatele în gură.» — D. Cantemir, *Descr. Mold.* p. 139.

3959 **Pe muerĭ (le) cunoscĭ din rochĭ,**
Şi pe hoţiĭ după ochĭ.

A. Pann, II. p. 27. — Hinţescu, p. 113.

După portul eĭ se cunósce daca femeia este cinstită saŭ ba

[1]) Două femeĭ şi o gâscă fac un tîrg septĕmânal.

Femme de riche vêtement parée
A un fumier est comparée,
Qui de vert fait sa couverture;
Au découvrir appert l'ordure.

GABRIEL MEURIER, XVIe *Siècle.*

3960 * △ **De nebun și de muerea (muierea) rea fie-ce (fie-care) înțelept fuge.**

A. PANN, I, p. 169.— HINȚESCU, p. 119.— FR. DAMÉ, II, p. 211. — ANDREI MARINESCU, *înv. c. Humele, J. Argeș.*

Cu nicĭ unul din eĭ nu te poțĭ înțelege și nu poțĭ trăĭ.

Maĭ bine a locuĭ în pămînt pustiŭ, de cât cu muierea sfătnică, și limbută și vrăjmașă.

Biblia 1688, *Cap.* XXI &. 19.

3961 **De muiere rea, sî dracul fuge dĕ ea.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* I, p. 315.

Acelaș înțeles ca la No. 3960.

3962 **Să fugĭ dĕ muiere rea ca dracul dĕ tămâie.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* I, p. 315.

Acelaș înțeles ca la No. 3961, sub formă de povață.

Ὡς οὐκ αἰνότερον καὶ κύντερον ἄλλο γυναικός. [1]

Omer.

Femina nihil pestilentius. [2]

Prov. Lat.

3970 **Treĭ lucrurĭ te sgornesc din casa ta: picatura, fumul și muierea rea.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* I, p. 284.

Picătura, fumul și muierea rea, scóte pe om afară din casa sa.

IORD. GOLESCU, *Mss.* I, p. 385.

Fumul, picătura și traĭul rĕŭ te scóte din casă.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 1102.

* △ *Fumul și femeĭa rĕ, te scóte din casă afară.*

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulțĭ, J Covurluiŭ.*

---

[1]) Nimic nu e maĭ prefacut și maĭ rĕŭ ca femeĭa
[2]) De cât femeĭa nimic nu e maĭ funest.

* *Treĭ lucrurĭ te scóte din casă afară: plóĭa, fumul și muerea rea.*

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

* △ *Fumul, femeea rea și picușul te scot din casă*

Artur Gorovei, *c. Fălticenĭ,* J. *Suciava.*

* *Să te ferescĭ de fumu din casă și de muĭerea rea.*

D. Drăgulescu, *Bucurescĭ,* J. *Ilfov*

Acelaș ințeles ca la No. 3960.

Sunt tria damna domus: imber, mala femina, fumus. [1])

Prov. Jós. Lat.

Πῦρ καὶ θάλασσα καὶ γυνὴ κακὰ τρία. [2])

Thales.

O picătură neîntreruptă în ḑi de plóĭe, și o femeĭe sfădăcĭósă una sunt.

Solomon, *Prov.* XXVII, § 15.

Fumée, pluye et femme sans raison
Chassent l'homme de sa maison.

Prov. Franc.

Fumo e dona catia fa scampar l'omo de casa. [3])

Prov. Venit.

Drei Dinge treiben den Mann aus dem Hause: ein Rauch, ein über Dach und ein böses Weib. [4])

Prov. Germ.

3971 **Ce se nasce în cap de muiere, într'însa ne-istovit nu pĭere.**

Al. Odobescu, Ψευδο-Κυνηγ. p. 246.

Arată staruinţa cu care femeĭa îșĭ urmăresce hotărîrile.

3972 **Cu muĭerea să umblĭ ca c'o bubă cóptă, că îndata se sparge.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 101.

1) Sunt treĭ rele în casă: picătura, femeĭa rea, fumul.
2) Focul și marea și muĭerea, treĭ lucrurĭ rele.
3) Fumul și femeĭa rea gonesc pre om din casă.
4) Treĭ lucrurĭ gonesc pe om afară din casa: un fum, un acoperemînt rĕŭ și o femeĭe rea.

Adică binişor, că numaĭ îndată sĕ mânie (Golescu).

3973 *Ochiĭ muierii sunt la pungă.

M. Canian, J. *Iaşi*. — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

Femeia preţuesce pe om după averea pe care o are.

La femme est faicte de la bourse de l'homme.

Prov. Franc.

3974 *Muierea (femea) se uită la mână.

Dr Z. J. *c. Fedesci*, J. *Tutova*.

Acelaş înţeles ca la No. 3973.

3975 * △De cât muiere dĕ aur, maĭ bine bărbat dĕ paie.

Iord. Golescu, *Mss*. II, p. 117.— Andrei Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*.

Arată deosebirea bărbatuluĭ dĕ muĭere (Golescu).

Homme de paille vaut une femme d'or.

Prov. Franc.

3976 Douĕ muierĭ într'un loc
Nu traesc, se cert de foc.

A. Pann, II, p. 135.—Hinţescu p. 113.

Douĕ muĭerĭ nu o scot la capĕt (nu es în capĕt).

Ács Károly, p. 79.

Doĭ bărbaţĭ la un loc tot pot lăcuì, ĭar douĕ muĭerĭ într'o casă, nicĭ cum pot trăì.

Iord. Golescu, *Mss*. I, p. 327.

* △*Ḑece Românĭ pot şedé într'o casă că să 'mpacă, da douo femeĭ ba.*

Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraş*. p. 23. — Andrei Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*.

Prin acest proverb se caracteriséză rĕutatea femeielor şi neputinţa lor de a trăì, maĭ multe într'o casă, fără a se certà.

3977 Muierea cuculeţ dĕ nópte, ĭar barbatul cocoş dĕ nópte.

Iord. Golescu, *Mss*. II, p. 45.

Muĭerea la bărbat, cuculeţ dĕ nópte.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 321.

Adică ceea ce muĭerea cântă nóptea bărbatuluĭ, aceea el urmézâ, ĭar bărbatul o deştéptă (Golescu).

3978 **Muĭerea cu nouĕ suflete.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 45.

⁂ △ *Femeĭa are nouĕ suflete, ca pisicele.*

Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.*— I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

Vedĭ *Suflet.*

Adică dĕ multe primejdiĭ scapă la facerĭ dĕ copiĭ (Golescu) precum şi în cele-l-alte întîmplărĭ ale vieţi.

3979 **Pĕ muĭere s'o încalecĭ, ĭar nu să te încalece.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 111.

Adică s'o stăpânescĭ, ĭar nu să te stăpânéscă (Golescu).

Ne souffre à ta femme pour rien
De mettre son pied sur le tien,
Car lendemain la puste beste,
Le voudrait mettre sur ta teste.

Gabr. Meurier, XVIe *Siècle.*

3980 **Mulĭera ţire treĭ cantuni de casa, şí omu ur.** [1])

Fr. Miklosich, *Rum Unter.* I, p. 13.

Arată însemnătatea economică a femeĭeĭ într'o casă, însemnătate recunoscută maĭ ales de toţĭ aceĭ carĭ aŭ trăit pe la ţéră. In fermele francese este admis, ca o axiomă, ca ródele munceĭ femeĭeĭ, adică păserile, laptele şi derivatele lor, trebue să plătéscă tótă întreţinerea fermeĭ.

3981 **Care 'şĭ băte mulĭrea îşĭ bate caplu; care 'şĭ bate mula îşĭ bate puñga.** [2])

G. Weigand, *Die Aromunen*, II, p 276, *Samarina.*

Daco-Românul este cu totul de altă părere, precum se vede la No. 3921.

3982 **Muĭerea cât de bună să n'o slăbescĭ din frîŭ.**

Iord, Golescu, *Mss.* I, p. 545.

Căcĭ este slabă şi trebue să fie stăpânită.

---

[1]) Muĭerea ţine treĭ părţĭ de casă, şi omul una.
[2]) Cine 'şĭ bate muĭerea îşĭ bate capul; care 'şĭ bate catîra, îşĭ bate punga.

Une bonne femme, une bonne mule, une bonne chièvre, sont trois meschantes bestes.

Prov. Franc.

3983 Muierea rea, apa și focul purure rĕsbat, si li se face loc.

Bertoldo, apud Gaster, *Liter. pop.* p. 210.

3984 Muierea rea, resboiu în casa ta.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 315.

3985 Muĭerea temetóre, învața pe barbat curvar.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 316.

3986 Muierea frumósa,
Mai dragastósa.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 316.

3987 Muierea cinstita,
Pétră ne-pretuita.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 316.

3988 Muierea cinstită, podóba casei sale.

Iord. Golescu, *Mss.* I. p. 316.

3989 * △ Muierea desfrînata e ca calul făra frîŭ.

Semin. Buc. cl. VII, *prin* P. Gârbovicénu, *prof.*

Niminea nu-o póte strunì.

3990 Muierea înțelépta coróna barbatului.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 313.

Arata càt de mult prețuesce o femee bună.

Femme bonne vaut une couronne.

Prov. Franc.

Na fomna buna la val öna corùna. [1]

Prov. Bergam.

3991 Muierea se 'ntelege din fire vicléna.

Iord. Golescu, *Mss.* I. p 314.

3992 Muierea barbata, avuția casei.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 314.

---

[1] Femela bună valoréză o corónă.

3993 Muierea bărbată
Mult tort ne arata.
Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 314.

Vrednicia muieriĭ se cunósce la cele din casă.

3994 Muierea bărbată
Scóte pânză fórte lata.
Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 314.

Acelaş înţeles ca la No. 3993.

3995 Muierea crodinciósă, cinstea caseĭ.
Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 314.

3996 Muiere tăcută anevoie a găsi.
Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 314 b.

Biciuesce limbuţia femeĭelor. A se vedé No. 3954.

Eme kumun ou aman inou maghoui ugo yin egur bouyou. [1])
Prov. Mongol.

3997 Muierea rea,
Intrégă căţea.
Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 315.

3998 Muĭerea rea lacaşul draculuĭ.
Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 315.

3999 Muĭerea mamiósa este marea fară vad.
Bertoldo, apud. Gaster, *Liter. Pop.* p. 209.

4000 Léc la rană, muierea cea bună.
Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 316.

4001 Muierea bětrână şi dě vînă buna, somn urît aduce, dar mâncare buna.
Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 317.

Nu te lasă să dormĭ dar te hrănesce bine.

4002 Mare venin, muierea la om.
Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 319
Veḑĭ *Vin.*

Dar otravă plăcută ca şi vinul, precum ne învaţă o altă ḑicere

4003 Muierea orînduiala caseĭ.
Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 320.

Veḑĭ No. 3673.

[1]) Gura femeĭeĭ este un cuĭb de vorbe rele.

4004 **Muierea în pat, sĕ nu sĕ suie fără bărbat.**

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 320.

Ḑicerea de la No. 4016 explica acéstă povaţă.

4005 **Muĭerea îmbatrânesce,**
Dar pofta nu 'ĭ contenesce.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 320.

Arată firea ne-săţiósă şi stricată a femeĭeĭ.

4006 **Muierea cu ochĭ frumoşĭ,**
Pĕ toţĭ îĭ face voioşĭ.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 320.

Arată puterea frumuseţeĭ asupra bărbaţilor, şi precum ḑice Francesul: *la beauté est un excellent passe-port dans la vie.*

4007 **Muierea cu cât îmbĕtrânesce cu atât maĭ mult la tinere pizmuesce.**

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 320.

Arată firea purure pizmătăréţă a femeĭeĭ.

4008 **Muierea curată,**
Dĕ miros te-îmbată.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 321.

Curaţenia este darul de căpetenie al femeĭeĭ.

4009 **Muĭerea când are pat, la nimic alt maĭ gândesce.**

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 321.

Arată firea eĭ desfrînată.

4010 **Muierea când lipsesce,**
Casa sĕ risipesce.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 321.

Acelaş înţeles ca la No. 3951.

4011 **Daca muierile n'ar fi gasit mijlóce, târḑiŭ bărbaţiĭ ar fi 'nvĕţat să jóce.**

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 328.

Arată priceperea muĭeriĭ şi rolul eĭ civilisator în lume. *S'il n'y avait pas de femmes, les hommes seraient des ours mal léchés,* ḑice un proverb Provansal.

4012 **Dĕ casa nouĕ sa te ferescĭ, dĕ muĭere tînĕră să te lipescĭ.**

Iord Golescu, *Mss.* I, p. 329.

Căcĭ cea d'întâiŭ îţĭ aduce bóle, şi cea de-a doua césurĭ plăcute.

4013 **Muïerea multe face, şî bărbatul vede şî tace.**

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 322.

Muïerea este rea şi bărbatul îngăduitor.

4014 **Muíerea pămîntul cel maï roditor, dar fară udatură nimic nu rodesce.**

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 322.

Adică fără bărbat.

4015 **Muıerea te ïubesce,**
Până ce altul gasesce.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 323.

Arată firea eï schimbătóre.

Femme mesprent à foiée. [1])

Roman du Renart, XIIIe *Siècle.*

4016 **Muïerea fără bărbat,**
Rĕŭ sĕ tăvălesce în pat.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 323.

Francesul ḑice la rîndul sĕŭ: *les femmes ont leurs jambes au col.*

4017 * △ **Muïerea fară bărbat,**
Ca calul despedicat.

Semin. Buc. cl. VII prin P. Gârbovicénu, *prof.*

Muïerea are nevoïe de a fi stăpânită.

4018 **Muıerea drac împeliţat.**

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 324.

A se vedé No. 3330.

4019 **Muierile tot vorbesc,**
Iar bărbaţiĭ săvîrşesc.

Iord Golescu, *Mss.* I, p. 326.

Veḑî *Vorbă.*

Şi precum se maï ḑice: *faptele sunt bărbaţĭ, iar vorbele femeĭ.*

4020 **Nicĭ o muïere,**
Fără fiere.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 326.

Tóte sunt pline de rĕutate.

---

[1]) Femme trompe souvent.

4021 **Nicĭ toporul fară códă, nicĭ muierea făra barbat, este buna de vre-o tréba.**

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 326.

Arată slabiciunea femeiĭ şi de ce ajutor iĭ este bărbatul în viéţă.

Femme seule est rien.

Prov. Gallic. Mss. XVe *Siècle.*

4022 **La muiere, ca la móra, pururé le lipsesce, la una o dóga, sî la alta o aripa.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 97.

Muiere cu mintea intrégă nu se află.

4023 **La muiere ca la baie, ce într'o baie şî bunĭ sî rĕĭ se spala.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 97.

Ḑicere ce nu se póte aplică de cât la un soiŭ deosebit de femeĭ.

4024 **Muierea ca viţa, cum o piscĭ lacraméză.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 98.

Cacĭ femeile plâng pentru nimicurĭ şi de poruncélă.

A toute heure chien pisse et femme pleure.

Prov. Franc.

4025 **Muierea ca castravetele, pâna e verde sĕ manânca.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem* p. 98.

Adica când este tînĕră.

4026 **Muierea ca crângul cu iepurii, piste putinţă a se pazi.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 98.

* *De cât să păzescĭ o muere (fată mare), maĭ bine un cârd de ĭepurĭ.*

G. P. Salviu, *înv. c. Smulţĭ,* J. *Covurluiŭ.*

Veḑĭ *Nevestă.*

Ne arată ca e peste putinţă ca cine-va să pazéscă o femee, daca nu vré să se pazéscă singură. Veḑĭ No. 3353.

Qui a femme à garder n'a pas journée assurée.
Prov. Franc.

4027 **Muierea ca sfîrléza, cine scie maĭ bine sa o învîrtéscă, aceluia maĭ bine șî-ĭ slujasce.**
Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 98.

Muerea are nevoĭe de un bun povățuitor.

4028 **Muĭerea la rĕsboiŭ, ca bărbatul la argea.**
Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 99.

Se ḑice pentru lucrurĭ ne-potrivite și ne-firescĭ.

4029 **Muierea ne-gătită,**
Ca o tingire ne-spoită.
Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 99.
Veḑĭ *Țigan.*

Femeea să fie curat îmbrăcată.

4030 **Muĭerea cicala, gura ca tóca-ĭ tóca.**
Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 94.

Arată limbuția muĭeriĭ.

4031 **Muierea mucalită întocma ca o iazma pocita.**
Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 94.

Căcĭ trebue să fie seriósă și modestă.

4032 **Nicĭ otrava nu e rea ca muierea rea.**
Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 95.

Arată reutatea fireĭ femeĭescĭ.

4033 **Precum la haine molia, asa sî la barbat muierea rea.**
Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 95.

Il nenorocesce și 'l prăpădesce cu totul.

4034 **Muierea tînĕra ca vinul nou fierbe.**
Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 95.

Este neastîmperată

4035 **Muierea buna, ca pâinea calda.**
Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 96.

Adică plăcută.

4036 **Cea maĭ buna muiere, ca cel maĭ reu barbat.**
Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 96.

Arată marea deosebire între bărbat şi femeie.

4037 **Nimic alt mai dulce ca muierea dulce.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II. *Asem.* p. 96.

Acelaş înţeles ca la No. 4035.

4038 **Ca o flóre la ureche muierea lânga barbat.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 97.

Acelaş înţeles ca la No. 4036.

4039 **Muierea fara barbat, ca un cuiŭ fără ciocan.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 99.

Acelaş înţeles ca la No. 4021.

4040 **Muierea fară bărbat, ca carul fără proţap.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 99.

Aceleaşĭ înţelesuri ca la No. 4021.

4041 **Muierea fară barbat, ca casa fără temelie.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 99.

Acelaş înţeles ca la No. 4021.

4042 **Muierea fara barbat, ca lopata fără códă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 99.

Acelaş înţeles ca la No. 4021.

4043 **Muierea fara barbat, ca furca fără fus.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 99,

Acelaş înţeles ca la No. 4021.

4044 **Cel cu o muiere, ca cel numaĭ cu o cămaşă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 100.

Ḑicerea berbanţilor.

4045 **Barbatul ca un foc, iar muierea foc întreg.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 100.

Adica muĭerea e maĭ aprinsă de cât bărbatul; dar la urma urmelor tot vorba Românuluĭ.

Foc la mine,
Foc la tine,
Foc la noĭ
La amîndoĭ.

4045b △ **A fi muĭere cu cârpă 'n cap.**

G. Madan, *Poes Pop. Basarabia*, p. 88.

Adică frumos.

MUSTAȚĂ

Vedĭ *a Rade*.

4046 * △ **De mustațĭ și de cóte góle să nu te plângĭ nicĭ odată.**

Semin. Buc. cl. VIII prin P. Gârbovicénu, *prof.*

Vedĭ *Barbă, Copil, Cot, Insurat, Măritat.*

Acelaș înțeles ca la No. 4453.

4047 * △ **Mustățile ĭĭ cautã (cată) a óla.**

A. Pann, I, p. 111. — I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.* — Lazăr Șăineanu, *Semas.* p. 351. — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

* △ *Iĭ cată mustățile spre fundul óleĭ.*

G. P. Salviŭ, *inv. c. Smulți*, J *Covurluiŭ.*

Iĭ place să bé.

4048 * △ **I's mustațile facute pe ólă.**

G. P. Salviŭ, *inv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ.*

Acelaș înțeles ca la No. 4047.

4049 * **I-a crescut mustața în ólă.**

Lazăr Șăineanu, *Semas.* p. 351.— G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Acelaș înțeles ca la No. 4047.

4050 * △ **A trage la mustață (mustéță).**

Fr. Damé, III, p 79. — S. I. Grossmann, *Dict. Germ.* p. 28 & 48.—M. Canian, J. *Iași.* — G. P. Salviŭ, *inv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ.*

A bé bine și chiar până la îmbětare.

4051 * △ **Sus mustață!**

T. Bălășel, *inv.* J. *Vâlcea.*

A fi vesel de ce-va.

4052 *A face cu mustaţa.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 391.

A 'şĭ arĕtà iubirea cătrе o femee rĕsucindu-şĭ mustaţa când trecĭ pe din naintea eĭ.

Fiind tot pe lângă Impĕratul, şi vĕḑênd adesea pe fata Impĕratuluĭ, îl bătu gândurile să se întindă până la dînsa şi nu greşi; căcĭ şi ea pusese o hiĭ pe dînsul. Intr'o ḑi se încumese *a 'ĭ face cu mustaţa*, dară cam cu sfială; ea se uită galeş la dînsul. — P. Ispirescu, *Leg.* p. 391.

4053 * △ A mustaci.

T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ*, J *Vâlcea.*

A face nazurĭ, a nu'ĭ placé ce-va.

4054 * A 'ĭ ride mustaţa.

Laurian & Maxim, II, p. 988.— Gavr. Onişor. *prof. c. Bĕrlad*, J. *Tutova.*

1° A se bucurà de binele care vine peste noĭ saŭ peste prietenii noştri.

2° A începe să crescă mustăţile pentru întâiaşĭ dată, şi frumóse şi precum se maĭ ḑice: *a'ĭ miji mustaţa.*

4055 * △ A rîde (zîmbi) pe sub mustaţă.

I. Creangă, *Pov.* p. 245. — Fr. Damé, III, p. 79. — T. Bălăşel *înv.* J. *Vâlcea.*

Vedĭ *Pumn.*

A ride cam pe ascuns.

Ridere in stomacho.

Cicero.

Rire dans sa barbe.

Prov. Franc.

4056 * △ A stà cu mustaţile ţapura.

T. Bălăşel, *înv. c. Ştefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

Cu mustaţile resucite şi aduse în sus.

4057 * △ A stà cu mustaţile în prepeleag.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 4056.

MUTRĂ

4058 *A face (a arĕtà) mutre cui-va.

Fr. Damé, III, p. 80.

1° A se sclifosì.
2° A-şĭ arătà ne-prietenia către cine-va.

4059 *Nu e de mutra lui.

P. Ispirescu, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 177. — Hinţescu, p. 116. — Fr. Damé, III, p. 80.

Se ḑice despre un dar, o slujbă, etc. carĭ sunt pré bune pentru cel care le primesce.

DIN NAINTE

Veḑĭ *Inainte, Din Napoĭ.*

4060 *A nu trece pe din naintea cui-va.

I. Creangă, *Pov.* p. 216.—P. Ispirescu, *Snóve*, p. 38.

A cinsti pre cine-va, a fi blând cu dînsul.

«De aş avé o slugă ca acésta, *nu 'ĭ aş trece pe din nainte.* — I. Creangă.
«Nevésta mĕ ĭubesce de *nu scie cum să 'mĭ trécă pe din nainte,* sunt fericit.» — P. Ispirescu.

DIN NAPOĬ

4061 Pe din napoi bun dĕ popă sĕ crede, pe din nainte măgar sĕ vede.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 58.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce ne înşală la vedere (Golescu).

NARĂ

Veḑĭ *Cap.* II, *c. Piper.*

4062 *A se umflà în nari.

G. Dem. Teodorescu, *Poes. Pop.* p. 174.

*△ *A umflà nările.*

Fr. Damé, III, p. 87. — T. Bălăşel, *inv.* J. *Vâlcea.*

1° A se mândrì.

Dér nunul cel mare
Cu grija'n spinare,
Călare p'un cal
Ca un Duclupal
Se ridică 'n scărĭ,
Şi *se umflă 'n nărĭ*
Şi făcu-ochiĭ rótă
Peste oştirea tótă

G. Dem. Teodorescu, *Poes. Pop.*

2º A se supĕrà şi a fi gata de rĕsbunare.
3º A fi cu băgare de sémă.

4063 **Om cu bune nărĭ.**

Laurian & Maxim, II, p. 358.

Adică delicat, fin, deştept, vorbăreţ, glumeţ; în opunere cu: *om fără nărĭ.*

Francesul ḑice cu înţelesul de fin, deştept: *cet homme a bon nez* saŭ *du nez.*

4064 **A băgà pe sub nară.**

Fr. Damé, III, p. 87.

A băgà pe sub nărĭ.

Laurian & Maxim, II, p. 358.

Veḑĭ *Nas.*

A mâncà. Acéstă ḑicere este maĭ energică de cât *a băgà pe sub nas.*

NAS

Veḑĭ *Apă, Babă, Flóre, Frunte, Cap. IX, c. Fum, Iabaşa, Ibrişin, Ivan, Judecată, Lămâie, Mânecă, Muc, Muscă, Muştar, Cap. XXI, c. Nas, Obraz, Panglică, Pas, Piper, Ridiche, Spate, Teică, Ţifnă, Untură.*

4065 **De nu erà nasul**
Beliaĭ obrazul.

Laurian & Maxim, *Glosar*, p. 65. — G. P. Salviu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ*

* △ *De nu erà nasul*
Işĭ beleà obrazul.

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.* — P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p. 159. — *preot* C. Bungeţianu, *înv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţı.* — Andrei Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.*

De nu erà nasul
O păţeà obrazul.

P. Ispirescu, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 179; *Rev. Ist.* III, p. 159. — Hinţescu, p. 118.

* *Noroc cu nasu.*
Că 'şî beleà obrazu.

I. Arbore, *ing.* J. *Buzĕŭ.*

1° Se ḑice, în batjocură, celor carĭ cad, lovindu-se cu nasul de ceva.

2° Cu un neajuns aĭ scăpat de altul, căḑênd aĭ scăpat, printr'o vătĕmare maĭ mică, de alta maĭ mare. — Laurian Maxim.

3° Unuĭ om, care scapă dintr'o încurcătură cu ajutorul unuĭ altuĭa, i se ḑice ast-fel. — Andreĭ Marinescu.

4066 **'Ş-a plecat gura şi nasul**
Ca când o să 'mbuce vasul.

A. Pann, III, p. 33.—Hinţescu, p. 73.

Se ḑice:

1° Despre omul ruşinos la masă.

2° Despre cel lacom la mâncare.

4067 **Nas subţire cu cheltuĭală se ţine.**

Fr. Damé, III, p. 89.

Veḑĭ *Faţă, Obraz.*

Fără cheltuĭală nu poţĭ duce un traiŭ maĭ ales, nu poţĭ ţine un loc cu vaḑă în lume.

4068 **Din nas, zêma cea maĭ urîtă.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 88.

Adică din cele spurcate spurcăcĭunĭ ese, şî dă la cel prost, prost cuvînt auḑĭ. (Golescu).

4069 * △ **Şi nasul miróse florile cele maĭ frumóse şi din el ese zêma cea maĭ urîtă.**

Andreĭ Marinescu, *inv. c. Humele,* J. *Argeş.*

Când unuĭ om prost i se încredinţézá să facă ce-va bun şi alţiĭ îl mustră pentru acésta, atuncĭ rĕspunde ast-fel.

4070 **Par'că n'are nas să ne deà obraz.**

A. Pann, III, p. 32. – Hinţescu, p. 118.

Se ḑice pentru ceĭ obraznicĭ.

4071 O palmă departe dĕ nasul meŭ.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II,[1] p. 9.

Adică pĕ mine să nu mĕ supere (GOLESCU).

4072 * △ I se móie niţel,
Nasul cel de oţel.

A. PANN, III, p. 33.—HINŢESCU, [1]) p. 199. — ANDREI MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*.

* △ *A i se muià nasul.*

E. I. PATRICIU, *înv c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ*.

Se ḑice ast-fel unuĭ om mândru care, perḑênd ce-va, pĭerde şi mândria.

4073 * △ Nu 'ĭ ajunge n'as că n'are
Maĭ e şi cu curul mare.

A. PANN, I, p. 160. — HINŢESCU, p. 118. — ANDREI MARINESCU, *înv. c. Humele*. J. *Argeş*.

Se ḑice despre omul sărac şi mândru, despre cel care după ce e prost şi fără nicĭ o vaḑa, maĭ este şi ambiţios.

4074 Cel ce 'şĭ baga nasul pretutindeni şi'l va băgà şi unde nu trebue.

DIM. TÎCHINDEAL, *Fab.* p. 154.

Ne învaţă să nu fim obraznicĭ şi să nu ne amestecăm unde nu ne privesce.

4075 Ce au cautat pe nas le-a dat.

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 25.

Veḑĭ No. 4093.

Pentru cel care păţesce óre-ce din vina sa.

4076 * A 'şĭ vîrî nasul în...

HINŢESCU, p. 118. — DIM. TÎCHINDEAL, *Fab.* p. 115.

* △ *A băgà nasul unde nu trebue.*

G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J *Olt*.

Veḑĭ *Óiă*.

A se amestecà în afacerĭ care nu'l privesc.

[1]) Hinţescu dă, acest proverb, sub o formă cu totul greşită.

4077 *△A avé nas de céră.

I. Arbore, *ing.* J. *Buzĕŭ.* — I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*— C. Bungeţianu, *înv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţĭ.*

**A fi nas de cérŭ.*

Da Ec. Z. *c. Bĕrlad*, J. *Tutova.*

*△*Nas de cérŭ.*

Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.* p. 249. -- Fr. Damé, III, p. 89.— T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Veḑĭ *Judecată.*

A se supĕrà lesne şi din nimic.

«Maĭ vîrtos obiceĭul învechit este deprindere cu nevoe a se uĭtà, pre carele precum meşterşugul, aşa firea pré lesne a'l lipsì, saŭ a'l tăgăduì nu póte; ïară de şĭ s'ar aflà *nas de ciară* şi inimă de argint-viŭ ca aceĭa, mĕ crede că, acel fel de prieteşug, pururé îndoit şi cu prepus ar fi.» — Dim. Cantemir.

De son nez ne vous sai que dire
Fors que mieux faict ne fust de cire.

Roman de la Rose, XIIIe *Siècle*.

4078 *Nu merge la sóre de frică să nu i se topéscă nasul.

Da Z. J. *c. Fedesci*, J. *Tutova.*— Da Profira Sion, *c. Bĕrlad*, J. *Tutova.*

Se ḑice despre cel delicat, de omul cu obraz subţire.

Qui a tête de cire ne doit pas s'approcher du feu.
Prov. Franc.

Chi a (il) capo di cera, non vada al sole. [1])
Prov. Tosc.

Die van was is, moet bij het vuur niet komen. [2])
Prov. Oland.

Be not a baker, if your head be of butter. [3])
Prov. Engl.

4079 *Nu 'i ajunge cu strămurarea la nas.

Laurian & Maxim, III, p. 88.— P. Ispirescu, *Leg.* p. 246.

---

[1]) Cine are cap de céră nu merge la sóre.
[2]) Cine e de céră nu trebue să se apropie de foc.
[3]) Să nu te facĭ pitar (brutar) daca aĭ cap de unt.

Nu 'ĭ ajungĭ cu strămurarea la nas, de înfumurat ce este.

P. Ispirescu, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 168.— Hinţescu, p. 181.

* *Nu le ajungĭ nicĭ cu strămuririţa la nas.*

M. Păsculescu, *La Intîl.* p. 23.

* △ *Nu ajungĭ cu prăjina de opt boĭ la nasu luĭ.*

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

* *Nu 'ĭ ajunge cu prăjina la nas.*

P. Ispirescu, *Leg.* p. 175. — T. Speranţia, II, p. 100 — Fr. Damé, III, p. 88.

* △ *Nu îl ajungĭ cu o prăjină de căcat la nas.*

V. Forescu, *c. Brosceni*, J. *Suciava.*

Se ḑice de omul mândru, înfumurat, care se ţine tot *cu nasul în sus* şi privesce la ceĭ-l-alţĭ cu dispreţ, şi cum ḑice Francesul, *du haut de sa grandeur.*

«Cum se brodĭ ca locul ce 'şĭ alesese, să fie alăturĭ cu al unuĭ ţĕran bogat şi mândru de *nu 'ĭ ajungeà cine-va cu prăjina la nas.*» — P. Ispirescu, *Leg.* p 175.

4080 * △ A rîde pe sub nas.

Veḑĭ *Mustaţă.*

A rîde pe ascuns.

4080b * △ A 'ĭ rîde în nas.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Când cine-va îţĭ rîde, bătêndu-şĭ joc de tine.

4081 A întórce nasul cuĭ-va.

Fr. Damé, III, p. 88.

Veḑĭ *Spate.*

A se face că nu 'l vede, că nu 'l cunósce, a 'l despreţuì; a se arĕtà rĕŭ voitor pentru dînsul.

4082 * △ A băgà pe sub nas.

Laurian & Maxim, *Glosar*, p. 40. — Fr. Damé. III, p. 89. — G. P. Salviŭ, *înv. c Smulţi*, J. *Covurluiŭ.* —T. Bălăşel, *înv*, J. *Vâlcea.*

Veḑĭ *Nard.*

A mâncà saŭ a bé cu lăcomie.

4083 *△A 'șĭ beli (rupe, jupui) nasul.

Laurian & Maxim, *Glosar*, p. 65.—G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

1° A cădé în mare primejdie.
2° A se păcălì, a o pățì.

4084 *△A puți a nas belit.

T. Bălășel, *inv.* J. *Vâlcea.*

Se ḑice vinuluĭ și rachiuluĭ, carĭ fac pe om să 'șĭ beléscă nasul.

4085 *Nu ĭi mutria narea
Ma mutréli harea. [1])

N. St. *c. Nijopole, Macedonia.*

Acelaș înțeles ca ḑicerea Românéscă: *maĭ bine un dram de nurĭ de cât un car de frumusețe.*

4086 *△A 'șĭ cunósce lungul nasuluĭ.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 234.— G. Munteanu, p. 72.—I. Ionescu, *Cart. Cit.* III, p. 174. — Fr. Damé, II, p. 295; III, p. 88.—E. I. Patriciu, *inv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ.*— Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraș.* p. 59.

**A 'șĭ cunósce nasul.*

M. Canian, J. *Iașĭ.*— Fr. Damé, III, p. 88.

A 'șĭ cunósce adevĕrata valóre, inferioritatea, a scie până unde îĭ este dat să se întindă.

4087 *△A nu 'șĭ cunósce lungul nasuluĭ.

Baronzi, p. 46. — Laurian & Maxim, II, p. 365.— G. P. Salviŭ, *inv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ.* — A. Pann, *Edit.* 1889, p. 84; III, p. 48.— Hințescu, p. 95. — P. Ispirescu, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 175.

*△*A nu 'șĭ vedé lungul nasuluĭ.*

T. Bălășel, *inv.* J. *Vâlcea.*

---

[1]) Nu căută la nas ci caută la grația (harul) luĭ.

Se ḑice despre cel obraznic, mojic saŭ prost, care nu 'şĭ cunósce adevĕrata luĭ valóre şi până unde 'ĭ este permis.

4088 **Fieş-care să 'şı cunóscă lungul nasuluĭ sĕŭ.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 114.

Cunósce'ţĭ lungul nasuluĭ.

Laurian & Maxim, II, p. 199.

Adică cinstea ce i sĕ cuvine, ca să nu sĕ întinḑă maĭ mult piste cuviinţă (Golescu).

Aceeaş ḑicere ca la No. 4087 & 4088 sub formă de povaţă.

4089 **A nu 'şĭ întinde vederile maĭ departe de cât lungul nasuluı.**

Laurian & Maxim, II, p. 365.

* △ *Nu vede maĭ departe de cât lungul nasuluĭ.*

Fr. Damé, III, p. 88 — G. Poboran, *inst* c. *Slatina,* J. *Olt.*

* *A nu 'şĭ vedé lungul nasuluĭ.*

M. Canian, J. *Iaşi.*

Se ḑice:

1° Despre cel care nu vede bine.

2° Despre cel ne-prevĕḑètor.

3° Pentru cel prost, care are puţină pricepere despre lucrurile cele maĭ uşóre de simţit şi priceput, despre ceĭ *a căror minte nicĭ cât de la nas se întinde maĭ departe,* precum ḑice Dim. Tîchindeal, Fab. p. 269.

La Romanĭ un nas lung erà privit ca un semn de intelegenţă şi de mare pătrundere. *Nasum rhinocerontis habent,* aŭ un nas de rinocer, adică sunt fórte deşteptĭ.

Il ne voit pas plus loin que le bout de son nez.

Prov. Franc.

4090 * △ **Nu vede de nas.**

Semin. Buc. Cl. VII, prin P. Gârboviceanu, *prof.*— T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Se ḑice când cine-va nu vede un lucru bine. Se întrebuinţéză şi cu înţelesul figurat.

4091 **A 'şĭ şterge nasul pe unde-va.**

Baronzi, p. 42.

Veḑĭ *Muc.*

A merge des pe unde-va.

4092 * △ A scóte pe nas.

Fr. Damé, III, p. 89.— M. Canian, J. *Iaşi*.— G. P. Salviu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ*.

A scóte prin nas. *

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

A reamintì o bine-facere, o îndatorire, neîncetat şi într'un mod displăcut.

«Mi-a făcut un bine şi *tot mi 'l scóte pe nas*.»

4093 * △ O să 'ĭ ĭasă (ésă) tóte pe nas.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 113; II, p. 101.—Hinţescu, p 54.—G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

Vĕ vor eşì tóte pe nas.

I. Creangă, *Pov.* p. 260. — Fr. Damé, III, p. 88.

Veḑĭ *Panglică*, No. 4075.

Adică o să plătéscă el odată tot ce a făcut.

«Bine! bine! cercaţĭ voĭ marea cu degetul, dar ĭea! să vedem cum îţĭ dà de fund? Vĕ *vor eşì ele tóte aceste pe nas*.»—I. Creangă.

4094 * △ I-a eşit lemnul pe nas.

G. P. Salviu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ*.

Se ḑice când după ce cine-va ţĭ-a făcut un bine, apoĭ ţi'l reamintesce într'una, *ţi'l scóte pe nas*, vrînd să te umiléscă saŭ ca să te siléscă a 'ĭ rĕsplăti îndoit şi înpătrit.

4095 * △ A (nu) dà nas cuĭ-va.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 123 & 125. —Laurian & Maxim, II, p. 365.— Fr Damé. III, p. 89.—I. Creangă, *Amint.* p. 39.—E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ*.

Veḑĭ *Ivan*.

A (nu) lăsà pre cine-va să fie familiar, îndrăsneţ şi chiar obraznic.

Tu le *daĭ nas* şi le ţiĭ hangul.» — I. Creangă.

4096 * Daca ĭĭ daĭ mult nas, ţi se urcă în cap.

Baronzi, p. 62.—Hinţescu, p. 118.

Vedĭ *Ivan*.

Dacă estĭ prea bun cu el, se obrăznicesce.

Cui plus licet quam par est, plus vult quam licet. [1])

Prov. Lat.

Meti Gallo en mi cillero; hizose mi lijo y mi heredero. [2])

Prov. Span.

4097 *△A 'ĭ bate nasu cu vorba.

G. Madan, *Poes. Pop, Basarabia*, p. 33.

A 'l înfruntà, a 'l supĕrà cu vorbe rele.

Vorba eĭ *îmĭ bate nasu*,
Din gură îĭ curg vorbele rele
Şi mĕ amăresc cu ele,

Poes. Pop.

4098 A dà în nas.

Laurian & Maxim, II, p. 365.

A imputà cuĭ-va óre-ce.

4099 *△A dà cuĭ-va peste nas.

Laurian & Maxim, II, p. 365 & 728.— Baronzi, p. 41.— Fr. Damé, III, p. 88 & 89.— T. Bălăşel, *înv. J. Vâlcea.*

A dà pe nas.

I. Creangă, *Pov.* p. 52 & 213.

A mustrà, a înfruntà aspru, a pedepsì rĕŭ; a mărginì şi pune la locul sĕŭ, a învinge.

«De 'l veĭ puté trântì pe dînsul atuncĭ să te încercĭ şi cu mine; dar cred că ţi-*a dà pe nas*!» — I. Creangă, *Pov.* p. 52.

4100 *A dà (pre) la nas.

Laurian & Maxim, II, p. 365.

A 'ĭ imputà fórte rĕŭ.

4101 *A da cu nasu prin ....

Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraş* p. 109

A merge puţin unde-va şi fără nicĭ un rost.

---

[1]) Acel căruĭ îĭ permitem maĭ mult de cât i se cuvine, vré maĭ mult de cât i se permite.
[2]) Aduc un Frances în lanurile mele de grâŭ; se face fiul şi moştenitorul meŭ.

«Noĭ... ceĭ carĭ *am dat cu nasu prin* scóle.» — GR. JIPESCU.

4102 * **A dà pre cine-va cu nasul.**

LAURIAN & MAXIM, II, p. 365.

A 'l face să vadă, să înțelégă rěul ce l'a făcut, greșéla în care este, etc.

4103 **A dà (face) din nas.**

FR. DAMÈ, III, p. 89.— LAURIAN & MAXIM, II, p. 365.

Vedĭ *No. 4104.*

A dà semn de înțelegere, de aprobare saŭ de desaprobare, de dispreț.

4104 **A (cam) cârmi din nas.**

V. ALEXANDRI, *Conv. Liter.* II, p. 142. — P. ISPIRESCU. *Rev. Ist.* I, p. 460.

* △ *A strîmbà din nas.*

FR. DAMÉ, III, p. 88. — S. FL. MARIAN, *Trad. pop.*, p. 164.— G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Acelaș înțeles ca No. 4103.

4105 * △ **A 'și lungi nasul.**

A. PANN, III, p. 36.—E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulțĭ*, J. *Covurluiŭ.*

* △ *A 'șĭ lungì nasul la purtare.*

GAV. ONIȘOR, *prof. c Dobrovĕț*, J. *Vasluiŭ.*

A se obrăznicì.

Dar el re-astîmpěratul în pat dacă a trecut,
Și vědênd'o că el tóte voințele 'ĭ-a făcut,
Îșĭ *lungì nasul* și ḑise: dragă lele! tot mĭ-e frig.

A. PANN.

4106 * △ **'I-a crescut nasul cel tăĭat.**

G. POBORAN, *inst. c. Slatina.* J. *Olt.*

S'a obrăznicit din noŭ, după ce o pățise odată.

4107 * △ **A fi năsfiros.**

T. BĂLĂȘEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

A nu se mulţumì cu fie-ce lucru, a fi supĕros.

4108 A nu mirosi a nas de om.

I. Creangă, *Conv. Lit.* XI, p 174; *Pov* p. 188.

A nu fi faptă de om de trébă, nu este bine.

Apoĭ drept să vĕ spun, că atuncĭ de géba maĭ stricaţĭ mâncarea, dragiĭ meĭ... Să umblaţĭ numaĭ aşa frunḑa frăsînelului tótă viéţa vóstră şi să vĕ lăudaţĭ că sunteţĭ feciorĭ de craĭ, asta *nu miróse a nas de om.*» — I. Creangă.

4109 *A luà în nas.

A luà în nas ruşinea.

A. Pann, *Fab.* II, p. 59.

Obraznicu are ceas
Când să ĭeà ruşinea în nas.

Hinţescu, p. 126.

Ieà ruşinea 'n nas
In fie-ce ceas.

Hinţescu. p. 164.

Adică a păţì, a suferi óre-ce.

Să vedem care pe care
Va rĕmâné la cântare,
Şi din noĭ amîndoĭ cine
Va lua în nas ruşine.

A. Pann, *Fab.* II, p. 59.

4110 * △ A taià (frânge, rupe, scurtà) cuĭ-va nasul.

Ion Neculce, *Letop. Mold.* II, p. 190. — Laurian & Maxim, I, p. 672; II, p. 365 & 728.— Lazăr Şăineanu, *Semas.* p. 346. — Fr. Damé, III, p. 88—89. — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

1° A mustrà şi pedepsì rĕŭ.
2° A mărginì şi pune la locul sĕŭ.
3° A ruşinà.

Acéstă expresiune reamintesce vechile timpurĭ când tăĭerea nasuluĭ erà o pedépsă obicĭnuită în legislaţiunea românéscă.

«De ar fi atuncĭ întâiŭ tot să şi-ĭ taie nasul, ĭar de va face şi al doilea rînd să 'l spînzure.» — *Pravila luĭ Vasile Lupu*, p. 13.

Veḑĭ *Pravila luĭ V. Lupu*, p. 41.

Persóna ast-fel pedepsită erà expusă dispreţuluĭ tutulor, precum arată Paul de Aleppo: în acéstă ţéră (România) este obiceĭŭ ca o persónă sluţită la nas cade într'un fel de infamie şi nu maĭ póte devenì beiŭ.»

«Decĭ Stefăniţă-Vodă cum aŭ vĕḑut bĕţul cu cărţile, s'aŭ *pré* mâniat, şi l'-aŭ şi adus pre acel Nicolaĭ Milescu înaintea luĭ, în casa cea mică, şi aŭ pus pe călăŭ de i-aŭ tăĭat nasul. După aceea Nicolaĭ Cârnul aŭ fugit în ţéra nemţéscă, şi aŭ găsit acolo un doftor de 'ĭ tot slobozià sângele din obraz, şi 'l boţĭa la nas; şi aşa din ḑi în ḑi sângele se închegà, de i-aŭ crescut nasul la loc, de s'aŭ tămăduit. Éră când aŭ venit aice în ţéră, la Domnia luĭ Ilies-Vodă, numaĭ de abĭa s'aŭ fost cunoscênd nasul că 'ĭ tăĭat. Numaĭ tot n'aŭ şeḑut în ţéră de ruşine; ce s'aŭ dus la Mosc, la marele împĕrat, la Alecsiŭ Mihailovicĭ. [1]) — ION NECULCE.

Francesul ḑice: *être camus* cu înţelesul de: a fi ruşinat.

Voilà des harangueurs bien camus.

MONTAIGNE.

4111 *Dà l'ar prin tîrg cu nasul tăĭat.

FILIMON. *Ciocoĭ*, p 289.—P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* III, p. 155.

Când dorim réul altuĭa. Pedépsa dăriĭ prin tîrg, a existat la noĭ, ca şi la multe popóre, până în timpurile fórte apropiate de noĭ, de óre-ce o aflăm şi în condica luĭ Caragea.

4112 *△A 'şĭ turti nasul.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A o păţì.

Se casser le nez.

Prov. Franc.

4113 *△A umflà nasul.

T. BĂLĂŞEL, *inv.* J. *Vâlcea.*

A se supĕrà.

4114 *A duce de nas.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 365 & 1130.—FR. DAMÉ, III, p. 88.

*△*A purtà de nas.*

DIM. ŢICHINDEAL, p. 192 & 321. —P. ISPIRESCU, *Leg* I, *Edit.* 1872, p. 175. — G. MUNTEANU, p. 72. — HINŢESCU, p. 58. — V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 1590. — FR. DAMÉ, III, p. 88 & 300.

---

[1]) In Rusia, N. Milescu fu unul din dascaliĭ celuĭ care devenì în urmă Petru cel mare, şi fu trimis ca şef al primeĭ ambasade rusescĭ la Pekin.

Il pórtă de nas pe unde îĭ place.

A. Pann, III, p. 27.—Hinţescu, p. 150.

Îl port de nas cum îĭ place.

V. Alexandri, *Teatr.* p. 1409.

De nas purtat (ce sĕ ḑice mĕ trage de nas cum vré el).

Dim. Ţichindeal, p. 325.

* *A purtà de nas ca pe un boŭ de córne.*

Semin. Buc. Cl. VIII *prin* P. Gârboviceanu, *prof.*

A ţine de nas.

V. Alexandri, *Teatr.* p. 253 & 1604.

Veḑĭ *Ibdşea.*

1° A stăpânì pre cine-va, a 'l duce după placul nostru, a 'l amăgì.

«A simţit hoţul că am nevoe de el *şi mĕ ţine de nas.*» — V. Alexandri p. 253.

«Nu vor maĭ mult să 'ĭ amăgéscă, ca fie cine să 'ĭ ţină nebunĭ, *să 'ĭ pórte de nas*, şi să 'ĭ maĭ înşale.» — Dim. Ţichindeal, p. 129.

2° Fără multă greutate, direct. De pildă: calea acéstă *duce de nas* unde vreĭ să mergĭ.

Se ḑice ast-fel prin alusie la urşĭ şi alte fíare care fiind prinse de vînătorĭ, li se petrece o verigă prin nărĭ, şi sunt ast-fel siliţĭ să asculte de poruncile acelor carĭ 'ĭ stăpânesc.

Francesul ḑice cu acelaş înţeles: *mener quelqu'un par le bout du nez.*

4115 A trage de nas.

Dim. Ţichindeal, *Fab.* p. 133 & 325. — Laurian & Maxim, II, p. 365 & 366.

1° Acelaş înţeles ca la No. 4114 însă maĭ energic.

«Mĕ *trage de nas* cum vreà el.» — Dim. Ţichindeal, p. 325.

2° A deşteptà, a insultà, etc. — Laurian & Maxim.

Nare trahere. [1])

Prov. Lat.

[1]) A trage de nară.

4116 * △ A cădė (picà) cuĭ-va nasul.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 302. — V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 1384. — G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A rĕmâné ruşinat, umilit, a pĭerde cutezanţa şi mândria.

«O! de te aş vedé măritată după gândul meŭ.... cum *ĭ'ar cădeà nasul.*» — BOERĬ ŞI CĬOCOĬ. p. 1384.

4117 * △ A nu fi de nasul cuĭ-va.

P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 233 & 257. — FR. DAMÉ, III, p. 88. — GR. JIPESCU, *Opinc.* p. 129.

Asta nu e de nasul vostru (tĕŭ).

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* I, p. 234. —LAURIAN & MAXIM, II, p. 365.— HINŢESCU, p. 118.

Veḑĭ *Obraz.*

A nu fi pentru cine-va, a fi pré bun pentru unul care nu merită un asemenea lucru.

«Aḑĭ aşa, mâne aşa, el vedeà că *nu e de nasul luĭ* o aşa bucăţică. Dar ce-ĭ facĭ inimeĭ?» — P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 233.

Ce n'est pas pour ton nez.

Prov. Franc.

4118 * A luà nas.

LAURIAN & MAXIM, II. p. 364.

* △ *A 'şĭ luà nasul la purtare.*

FR. DAMÉ, III, p. 301. — G. P. SALVIU, *inv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.* — GAVRIL ONIŞOR, *prof. c. Bĕrlad*, J. *Tutova.*

A se năsuì.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.* pag. 3.

A se întinde, a se mĕsurà cu altul maĭ puternic şi mare, a a se obrăznicì.

Grăĭ 'ĭ bunul Dumneḑeŭ:
— Tu (cutare), *cuĭ te năsuĭ*
De te scalḑĭ în rînd cu noĭ,

Poes. Pop.

4119 *A umblà cu nasul pe (pre) sus.

A. PANN, I, p. 161. — LAURIAN & MAXIM, II, p. 364. — HINȚESCU, p. 168

*△ *A ține (purtà) nasul sus.*

LAURIAN & MAXIM, II, p. 364 & 365. — GR. JIPESCU, *Rĕur. Oruș*, p. 188. — G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

* *A se ține (a fi) cu nasul pe sus.*

I. CREANGĂ, *Pov* p. 162. — P. ISPIRESCU, *Leg*. p. 175.

* *A ('și) ridicà nasul.*

V. ALEXANDRI, *Teatr*. p. 463. — LAURIAN & MAXIM, II, p. 364.

* *A fi cu (a ține) nasul în sus.*

FR. DAMÉ, III, p. 88.

A fi mândru, îndrasneț, obraznic; a se ține mare.

Și sărac și ne-supus,
Umblă cu nasul pe sus.
A. PANN, I, p. 161.

4120 *△ A merge cu nasu în vînt.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*

Acelaș înțeles ca la No. 4119.

4121 *A lasà nasul în jos.

BARONZI, p. 206. — LAURIAN & MAXIM, II, p. 365. — FR. DAMÉ, III, p. 88.

A plecà nasul.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 365. — A. PANN, III, p. 33. — HINȚESCU, p. 73.

*△ *A pune nasu 'n pămînt.*

M. LUPESCU, *înv. c. Brosceni*, J. *Suciava*. — ION AL LUI SBIERA, *Pov*. p. 20. — S. MIHĂILESCU, *Șezătórea*, II, p 74.

Cu nasul în jos.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 15 & 73.

Adică a fi plouat, ruşinat, umilit.

«A doua ḑi pândì şi cel mijlociŭ; dară nicĭ el nu fu maĭ bréz, ci sĕ întórse la tatăl sĕŭ *cu nasul în jos.*» — P. Ispirescu, p. 73.

Francesul întrebuinţéză cu acelaş înţeles ḑicĕtórea: *baisser le nez.*

4122 * Cu nasul lung.

S'aŭ dus cu nasurile lungĭ.

Ion al luĭ Sbiera, *Pov.* p. 221.

Acelaş înţeles ca la No. 4121.

Avoir un pied de nez.

Prov. Franc.

4123 * A avé nas.

Laurian & Maxim. II, p. 365.— B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.* 969.— Lazar Şăineanu. *Semas.* p. 346.

* △ *A avé nas bun.*

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A fi năsos.

Fr. Damé, III, p. 90.

1° A fi cutezător, obraznic, ne-ruşinat.
2° A fi considerat.

«Mincinosu nu *are nas* la nime=a nemine honoratur.» — Lexic. Bud.

La Francesĭ *avoir bon nez* înseamnéză a fi prevĕḑĕtor, pĕtrunḑĕtor; la Romanĭ, *olfactoriæ nares, emunctæ nares,* avéŭ acelaş înţeles. Pentru Ebreĭ nasul erà organul minţiĭ şi al înţelepcĭuneĭ. Iov ne spune că *înţelepcĭunea luĭ Dumneḑeŭ locuesce în nările sale,* şi Isaia ne sfătuesce să ne încredem cu totul cumpĕtăreĭ unĭ om *a căruĭ minte stă în nările sale.*

4124 * △ A nu avé nas.

Laurian & Maxim, II, p. 364 & 365.— Lazăr Şăineanu, *Semas.* p. 346 — E. I. Pătriciu, *înv. c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.*

N'are nas să mérgă la poliție.

P. Ispirescu, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 178.— Hințescu, p. 103.

1° A nu îndrăsnì, a se simțì vinovat.

2° A nu fi considerat, a nu maĭ avé trecere la cine-va. Veḑĭ No. 4123 citația din Dicționarul de la Buda.

4125 *A tremurà cuĭ-va nasnl.

Fumigă (fremeᴾ) cuĭ-va nasul.

Laurian & Maxim, II, p. 364.

Adică a fi mânios, supĕrat.

4125b *A dà nas cu cine-va.

Laurian & Maxim, II, p. 365.

A avé îndrăsnéla, ne-ruşinarea de a se înfățişà înaintea cuĭ-va.

NĂSOS

Veḑĭ *Nas, Cap. XXI, c. Năsos.*

NOD

Veḑĭ *a Inghițì.*

4126 Îĭ dă necazul de nod.

A. Pann, I, p. 146.— Hințescu, p. 119.

E rĕŭ lovit de sórtă.

4127 I s'a dus pe gât cu nodurĭ.

A. Pann, II, p. 29.— Hințescu, p. 124.

Veḑĭ *Gât, a Inghițì.*

Adică cu mare greŭ, cu mare neplăcere. Se ḑice pentru omul care a fost silit să rabde multe neajunsurĭ pentru a dobândi ceea ce doresce, prin asemănare cu o îmbucătură prea mare care se înghite cu anevoĭe.

Avaler des couleuvres.

Prov. Franc.

OBRAZ

Veḑĭ *Față, Ivan, Leuca, Mână, Nas, Necaz, Cap, XXI, c. Obraz, Opincă, Orb, Pânză, Ruşine, Saftian, Scórță, a Scuĭpà, a Stupì.*

4128 Omul nu ese cu dosul la ómenĭ, ci cu obrazul.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 57; III, p. 71.—Hințescu, p. 134.—Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele,* J. *Argeş.*

Se ḑice ca un indemn pentru a ne purtà maĭ curat. Când eştĭ în faţa lumeĭ pórtă-te maĭ scuturat; pe dedesupt poţĭ să aĭ o haĭnă şi maĭ aşà, dar pe d'asupra să fie maĭ bună, cu tóte că ḑis este: *nu te uĭtà la haĭnă, ci la ce este în haĭnă.*

4129 **Dĕ la ceĭ fără obraz, ĕşĭ cumpĕră obraz.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 93.

Sé ḑice pentru ceĭ ce ĕşĭ ĭeaŭ pildă dĕ la ceĭ obraznicĭ (GOLESCU).

4130 **Tu obrazul îţí întorcĭ,**
Şi el dosul, ca la porcĭ.

A. PANN, III, p. 39.—HINŢESCU, p. 126.

Se ḑice pentru ceĭ mojicĭ.

4131 * △ **Obrazul supţire cu mare chĭeltuĭală sĕ ţine.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 11.— H. D. ENESCU *înv. c. Zamostea,* J. *Dorohoiŭ.*

* △ *Obrazul subţire cu multă cheltueală sĕ ţine.*

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 57; III p. 71.—HINŢESCU, p. 126.—ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele,* J. *Argeş*

* △ *Obrazul subţire cu mare cheltuială se ţine.*

I. G. VALENTINEANU, p. 20 & 35.— AL. DUMITRESCU, p. 135. — I. BĂNESCU, *prof.* J. *Roman.* — V. FORESCU, *c. Folticenĭ,* J. *Suciava.* — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ,* J. *Covurluiŭ.*

Obrazul supţire cu mare cheltuĭală sĕ ţine, şî cel fără pĕr cu mare usturime.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 201

Vedĭ *Faţă, Nas, Cap. XXI c. Obraz.*

Adică muĭerea (GOLESCU).

Nicĭ odată. astă-ḑĭ, acéstă ḑicere nu se întrebuinţéză cu înţelesul, restrîns şi special, arĕtat de Iordache Golescu, ci însemnézŭ că fără cheltuĭală nu poţĭ duce o viéţă maĭ alésă. Se ḑice celor carĭ caŭtă tot bun, fără a se uĭtà la preţ.

4132 * **A 'şĭ pune obrazul pentru cine-va.**

T. SPERANŢIA, III, p. 144.

A réspunde de cinstea, inteligența, etc. unuĭ om.

4133 **Nu 'țı pune obrazul pentru altul.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 115; II, p. 102.— Hințescu, p. 126.

Acelaș ințeles sub formă de povață. Devisa egoistuluĭ saŭ misantropuluĭ.

4134 * △ **Cireșele trec, da obrazu rĕmâne.**

I. Gh. Simion, *elev. c. Băsescĭ-Tămășenĭ*, J, *Fălciŭ*.

Réspunde acel care nu vré să facă o faptă ce'l póte rușinà.

4135 * **A avé obraz.**

Laurian & Maxim, *Glosar*, p. 424 — S. Fl. Marian, *Ornit.* II. p. 36.

* *A fi cu obraz.*

1° A fi om de omenie.

2° A îndrăsnì

«După multă frămîntare și bătae de cap, îĭ plesni prin minte că, dacă se va încumetrì cu Uliul, care tot-dé-una îĭ mănâncă puiĭ, acesta, ca cumĕtru, *va avé atât obraz* pe lângă nas, și nu 'ĭ va mâncà și maĭ departe puiĭ.» — S. Fl. Marian.

4136 **Obraz de câne.**

Laurian & Maxim, *Glosar*, p. 424.

Se ḑice de omul obraznic.

4136b △ **Obraz de mascure.**

G. Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 7.

Acelaș ințeles ca la No. 4136.

4137 * **A fi fara obraz.**

Dim. Ţichindeal, *Fab.* p. 121.— Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 93.— Laurian & Maxim, *Glosar*, p. 424.

* △ *A fi ne-obrăzat.*

T. Bălășel, *inv.* J. *Vâlcea*.

1° Adică fără omenire, ne-rușinat și obraznic. Veḑĭ No. 4141.

4137b * **A nu avé obraz.**

A nu îndrăsní să faca óre-ce.

4137c *△ A fi dat într'un obraz să crape celă-l-alt.

T. Bălăşel, înv. J. Vâlcea.

A fi gras.

4138 *△ A 'şi face obraz.

Ion Neculce, Letop. Mold. II, p. 313.— I. Creangă, Pov. p. 53.— G. Poboran, inst. r. Slatina, J. Olt.

A 'şi face trecere la cine-va, reputaţie bună.

«La Dumitraşco-Vodă nu mergeà, nicĭ banĭ saŭ pâne nu trimeteà; şi scrià cărţĭ la Şeremet, dĕ *'şĭ făceà obraz*, adecă veştĭ de la Turcĭ, şi pe Dumitraşco-Vodă în loc de laudă, îl clevetĭa către Şeremet.» — Ion Neculce.

«Danilă cum vede pe drac scăpat, bun téfăr .... se face că 'l scóte.
— Iea las, mĕĭ omule, las! *nu 'ţĭ maĭ face obraz*. Dacă aĭ sciut că aĭ un bunic aşa de grobian, pentru ce m'aĭ îndemnat să mĕ lupt cu el?» — I. Creangă.

4139 * A dà cuĭ-va obraz.

Nicolae Costin, Letop. Mold. II, p. 78 — Enache Kogălniceanu, Letop. Mold. III, p. 203.— V. Alexandri, Teatr. p. 337, 947. — Hinţescu, p. 164.— Fr. Damé, III, p. 140.

1⁰ A lăsà cuĭ-va pré multă libertate, dându-ĭ ast-fel o mare îndrăsnélă,

«Uşele divanuluĭ eraŭ deşchise, şi multă vorbă cu prostimea aveà, cât atâta *le dedese obraz*, cât nu puteà nimene din boierĭ ca să ḑică măcar cât de puţin lucru vre unuĭ ţĕran, că îndată strigà la Vodă [1]), şi pentru un lucru de nimica a unuĭ ţĕran, cât de prost, făceà pe un boier mare mascara şi 'l închideà. — En. Kogălniceanu.

2⁰ A se arĕtà cuĭ-va.

«Da de unde şi până unde pe la noĭ? De atâta vreme de când nu ne aĭ maĭ *dat obraz* ..» — V. Alexandri, *Pétra din casă*, p. 337.

4140 * A luà obraz.

V. Alexandri, Teatr. p. 1590.— Fr. Damé, III, p. 140.

* *A 'şĭ luà obraz.*

A se obrăznici, a deveni din cale afară îndrăsneţ.

4141 * △ **A fi gros la (de) obraz.**

LAURIAN & MAXIM, *Glosar*, pag. 424.—S. MIHĂILESCU, *înv. Șezăt.* I, p. 47.—I. CREANGĂ, *Amint.* p. 106. —FR. DAMÉ, II, p. 86; III, p. 141. —E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ*.

Vedĭ *Piele*.

A fi obraznic, mojic. Vedĭ No. 4137.

4142 * △ **A îngroșà din obraz.**

G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*

Vedĭ *Piele*.

Acelaș înțeles ca la No. 4141.

4143 **Cu obraz gros și semeț,**
Și cu gură de orbeț.

A. PANN, III, p. 37.

Se dice despre omul mojic.

4144 **Găsi om meșteșugos**
A 'ĭ ciopli obrazul gros.

A. PANN, III, p. 33. — HINȚESCU, p. 130.

Obrasnicul șĭ-a găsit stăpânul.

4145 **Ingróșe obrazul.**

A. PANN, III, p. 37. — HINȚESCU, p. 126.

Se învață a răbdà, a suferì neajunsurile, insultele.

4146 * △ **A avè (fi) obraz subțire.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 11 & 201. — H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea*, J. *Dorohoĭ*. — A. PANN, *Edit.* 1889, p. 57; III, p. 71. — HINȚESCU, p. 126. — I. G. VALENTINEANU, p. 20 & 35. — I. BĂNESCU, *prof.* J. *Roman*. — ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeș*.— I. CREANGĂ, *Pov.* p. 255.

A fi subțire de obraz.

FR. DAMÉ, III, p. 141.

A fi om delicat, căruĭ îĭ place o viéță maĭ alésă; a fi de ném maĭ ales

[1]) Costantin Mavrocordat.

«Or nu cum-va v'aţĭ făcut şi voĭ, nisce fecĭorĭ de ghindă, fĕtaţĭ în tindă, că sunteţĭ *obraze subţirĭ.*» — I. Creangă.

4147 **A fi cu douĕ obraze.**

Ion Neculce, *Letop. Mold.* II, p. 286.

Vedĭ *Faţă, Gură, Limbă.*

A fi făţarnic.

«Maĭ erà şi fratele luĭ Mihaĭ-Vodă, Dumitraşco Racoviţă comisul, şi âmblà clevetiud pre Antioh-Vodă şi mestecând către Muntenĭ. Numaĭ Muntenĭĭ *eraŭ cu douĕ obraze,* arĕtaŭ prieteşug şi către Antioh-Vodă şi către partea luĭ Mihaĭ-Vodă şi aşa politicĭaŭ lucrurile de âmbe părţile. — Ion Neculce.

C'est un mot dit à deux visages.

Prov. de Ieh. Mielot, XVe *Siècle.*

4148 **Cu alt obraz.**

Ion Neculce, *Letop. Mold.* II, p. 313.

Intr'un mod cu totul altul; arată făţărnicia şi viclenia omuluĭ ca şi ḑicĕtórea de la No. 4147.

«Eră la Turcĭ scrià într'alt chip, *cu alt obraz,* că sunt Moscaliĭ puţinĭ, şi este óstea flămândă.» — Ion Neculce.

4149 *** A 'ĭ crăpà (plesni) obrazul de ruşine.**

Hinţescu, p. 126.— I. Creangă, *Pov.* p. 172.— G. Poboran, *inst. c. Slatina,* J. *Olt.*

A se ruşinà.

4150 **△ A bate obrazul cuĭ-va.**

S. Mihăilescu, *inv. Şezătórea,* II, p. 73.

A 'l dojenì cu asprime.

4151 *** △ A 'ĭ căutà (cătà) în obraz.**

Gr. Jipescu, *Opincar,* p. 44.— D-a Ec. Z. *c. Bĕrlad.* J. *Tutova.*— E. I. Patriciu, *inv. c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.*

Nu 'ţĭ maĭ caută 'n obraz,
Iţĭ dă cu lĭulĕoa (lulèua) 'n nas.

A. Pann, III, p. 37. — Hinţescu, p. 126.

Vedĭ *Barbă.*

A stimà, a cinsti pre cine-va.

4152 * △ A face cuĭ-va pe obraz.

I Creangă, *Pov.* I, p. 12, 29; 254. — Fr Damé, III, p. 141. — Gavr. Onişor, *prof. c. Bĕrlad*, J. *Tutova*.

A 'l cinstì după cum se cuvine, cu înţeles defavorabil.

«Na! încaltea *v'am făcut şi eŭ pe obraz.* De acum înainte spuneţĭ ce vĕ place, că nu mĭ-a fi ciudă.» — I. Creangă, p. 254.

4153 * △ A 'ĭ fi belit obrazul.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A 'l fi dat de ruşine.

Ión *mi-a belit obrazul.*»

4154 *Cu obraz curat.

I. Creangă, *Pov.* p. 215; *Amint.* p. 55. — S. Fl. Marian, *Trad. Pop.* p. 5.

Vedĭ *Faţă.*

Fără ruşine, fără ca să ni sĕ pótă aruncà vre-o învinuire; ne-bătut.

«Scăpând eŭ *cu obraz curat*, îmĭ ĭéŭ traista cu blidele, poruesc spre sat.» — I. Creangă.

4155 *A nu fi de obrazu cuĭ-va.

V. Alexandri, *Teatr.* p. 948.

Vedĭ *Nas.*

A nu fi pentru cine-va; a fi pré bun, pré ales pentru dînsul.

«Balaşa. — .....Şterge-te pe buze, chir Manoli.
Manole. — Pentru ce?
Balaşa.—Adeluţa *nu e de obrazu d-vóstră...* adică să nu bănueşcĭ...
Manole. — Écă! Nu cum-va 'ĭ cu sté în frunte.» — V. Alexandri, *Drum de fer.*

4156 *A eşì la obraze.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 228.

Vedĭ *Om.*

A se deosebì, a se înălţà la o tréptă socială maĭ mare.

4157 *A spune (ḑice) de la obraz.

G. Podoran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*

A mustrà în faţă, fără frică şi fără a se ferì.

OCHIŬ

Vedĭ *Ban, a se Căcà, Căcat, Câmp, Carne, Carte, Chef, Clipélă, a Clipì, Corb, Cotoiŭ, Cumĕtră, Curvă, Cutră, Deget, de Departe, Dinte, a Dormì, Dumnedeŭ, Frate, Frumos, a Fugì, Furcă, Gând, Gârlă, Gâscă, Ghimpe, Gură, Icónă, Lingură, Mână, a Mâncà, Mâţă, Mojic, Muiere, Numerĕŭ, Cap. XVII & XXI, c. Ochiŭ, Pădure, Pântece, Perdea, Perete, Pizmaş, a Plânge, Pohoială, Pungă, a Ride, Sărac, a Scì, Sprincénă, Stăpân, a Strînge, Ţĕrînă, a Vedé, Vis, a Visà, Vorbă, Vulpe, Vultur, Zavistnic.*

4158 A vedė stercul în ochiul altuia, ėră bîrna în ochiĭ sĕĭ a nu vedė.

Nic. Costin, *Div.* I, p. 458.

Nu vedĭ bîrna din ochĭul tĕŭ, şî vedĭ gunoĭul din ochĭul meŭ?

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 51.

Vedĭ bîrna din ochĭul tĕŭ,
Şi nu vorbì p'alt (altul) de rĕŭ.

A. Pann, I, p. 3. — Hinţescu, p. 11.— I. M. Rîurénu, *Dat. Cop.* p. 96.

Gunoĭul din ochĭul altuĭa îl vedem, şî bîrna din ochĭul nostru n'o vedem.

A. Pann, II, p. 123. — Hinţescu, p. 71.

* △ *Vedĭ gunoĭul din ochĭul tĕŭ*
Şi nu vorbì pe-altul de rĕŭ.

I. Niţescu, *înv. c. Viespesci*, J. *Olt.* — G. Ionescu, *înv. c. Becĭu.* J. *Olt.*

* *Vedĭ gunoĭul din ochĭul altuĭa, şi nu vedĭ bîrna din ochĭul tĕŭ.*

Laurian & Maxim, I. p. 1273; *Glosar*, p. 279. — *Semin. Buc. Cl. VII, prin* P. Gârboviceanu, *prof.*

Vedeţĭ paĭul din ochiĭ altuĭa, nu vedeţĭ însă bîrna din ochiĭ voştri.

Laurian & Maxim, II, p. 476.

* △ *Vedĭ maĭ întâiŭ gunoĭul din ochĭul tĕŭ, şi apoĭ vorbesce pe altul de rĕŭ.*

E. I. Patriciŭ, înv. c. Şmulţi, J. Covurluiŭ.

Vede gunoĭul în ochĭul altuĭa şi nu vede bîrna din al sĕŭ.

Fr. Damé, I, p. 121.— Laurian & Maxim, *Glosar*, p. 61.

* △ *Gunoĭu din ochiu altuĭa 'l vede, dintr'al sĕŭ nu.*

I. Antonescu, stud. c. *Plăinesci*, J. *Rîmnicu-Sărat*.

* △ *A vedè bîrna în ochĭul altuĭa.*

K. A. Zamfirescu-Diacon, înv. c. *Stiubeniĭ*, J. *Dorohoĭ*.

Vedĭ paĭul în ochĭul altuĭa, dar nu vedĭ bîrna în ochĭul tĕŭ.

Dr. G. Crăinicénu, *Conv. Lit. XXII*, p. 930.

* △ *Vede paĭul în ochĭul vecinuluĭ şi nu vede bîrna în ochĭul sĕŭ.*

V. Forescu, c. *Folticenĭ*, J. *Suciava*.

Vedĭ paĭul din ochĭul vecinuluĭ şi nu vedĭ bîrna din ochĭul tĕŭ.

I. G. Valentineanu, p. 48.

Vedĭ paĭul din ochĭul altuĭa, şi nu vedĭ bîrna din ochĭul tĕŭ.

I. G. Valentineanu, p. 17.

* △ *Bîrna în ochĭul sĕŭ n'o vede, dar gunoĭul în ochĭul altuĭa îl vede.*

H. D. Enescu, înv. c. *Zamostea*, J. *Dorohoĭ*.

△ *Vedĭ gozu din ochĭu altuĭa şi nu vedĭ bîrna din ochĭu tĕŭ.*

S. Mihailescu, înv. *Sezăt.* I, p. 220

* *Nu vedzĭ grinda di tu ocĭiul a tĕŭ, ma vedzĭ șilea altuluĭ.* [1]

D. A. Milescu, *c. Gopeșĭ, Macedonia.*

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce ale altora greșĕlĭ maĭ micĭ le cercetéză șî le judecă, ĭar ale lor cele maĭ marĭ nicĭ că le vĕd (Golescu).
Maĭ ușor cunóscem greșelile saŭ cusururile celor-l-alțĭ de cât pe ale nóstre.

Iară ce veḑĭ gunoĭul din ochiul frateluĭ tĕŭ, ĭară bîrna din ochiul tĕŭ nu o simțĭ.

Mateiŭ, VII, § 3. 4. 5.

Suus cuique crepitus bene olet. [2]

Prov. Lat.

Εκαστος αὐτου τὸ βδέμα, μήλου γλυκίον ἡγεῖται. [3]

Prov. Elin.

On voit une paille dans l'œil de son prochain et on ne voit pas une poutre dans le sien.

Prov. Franc.

To see the mote in another 's eye, and not the beam in your own. [4]

Prov. Engl.

Man sieht den Splitter im fremden Auge, im eignen den Balken nicht. [5]

Prov. Germ.

Margr sèr saur á annars nefi, en ekki sjálfs síns. [6]

Prov. Island.

4159 Maĭ bine bîrna din ochĭul tĕŭ să o scoțĭ, de cât gunoĭul din ochĭul frateluĭ tĕŭ.

Iord. Golescu. *Mss.* II, p. 103.

Adică maĭ bine ale tale greșĕlĭ marĭ, dĕ cât cele micĭ ale celor-l-alțĭ (Golescu).

4160 * △ Ochĭul când sĕ lovesce îndată lacrăméza.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 8; *Asem.* p. 86. — Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele, J. Argeș.*

---

[1]) Nu veḑĭ grinda (bîrna) din ochĭul tĕŭ, dar veḑĭ gunoĭul altuluĭ.
[2]) Fie-căruia i se pare că beșina luĭ miróse bine.
[3]) Fie-care gândesce că beșina luĭ este maĭ plăcută.
[4]) A vedé gunoĭul în ochĭul altuĭa, și nu bîrna în al sĕŭ.
[5]) Omul vede țandăra în ochiul străin, în al sĕŭ bîrna nu (o vede).
[6]) Unïĭ vĕd murdăria în nasul altuĭa, și nu în al lor.

1° Arată slăbiciunea óreĭ-ce, cum când supĕrăm pĕ óre-cine îndată sĕ întristézǎ (Golescu).

2° Omul slab, sárac maı cu sémă, când pĭerde ce-va îndată se cunósce. — J. *Argeş*.

4161 **A'ĭ stà ca un gunoiŭ în ochĭ.**

A. Pann, II, p. 92. — Hinţescu, p. 179.

A stà ca gunoĭul în ochĭ.

P. Ispirescu, *Snóve*, p. 78.

Veḑĭ *Picior*, *Ghimpe*.

A supĕrà pre cine-va, a 'ĭ displace.

4162 **A fi spin în ochiul cui-va.**

Voinţa Naţională, *An.* XII, No. 3307.

Veḑĭ *Ghimpe*.

A fi rĕu vĕḑut de cine-va, a 'ı fi ne-plăcut.

4163 **Cu ghiarĕle dĕ ochĭ ĕţĭ dà bună-diminéţă.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 28.

Sĕ ḑice pentru ceĭ cumpliţĭ (Golescu).

4164 *△**Cu ochĭ de lup îţi dă bună-diminéţă.**

Andrei Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*.

Când un om 'ţĭ este duşman, şi caută a ţi sĕ arĕtà prietin, pentru a 'ţĭ aflà slăbiciunea.

4165 **In ochĭ cu gura te unge,**
Ş'în dos cu ac te împunge.

A. Pann, III, p. 63.—Hinţescu, p. 72.

Veḑĭ *Faţă*.

Despre cel faţarnic şi viclén.

4166 *△**Din ochĭ miere, din gură fiere.**

Gavril Onişor, *prof. c. Bĕrlad*, J. *Tutova*.

Acelaş înţeles ca la No. 4165.

4167 **Céţa după ochĭ cât poţĭ să ţe-o rîdicĭ, ca mai bine sa cunoscĭ ceea ce veĭ să veḑĭ.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 115.

Adică ne-sciinţa (Golescu).

4168 * △ Veḑi-me cu un ochiŭ, să te veḑ (ved) cu doi.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 103.— *Preot* C. Bungeţianu, *înv. c. Cosovĕţ* J. *Mehedinţi.* — Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.*— T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

* △ *Cine mĕ vede c'un ochiŭ, eŭ îl vĕd cu doĭ; cine nu, eŭ nicĭ atâta.*

S. Mihăilescu, *Sezătórea*, II, p. 218.— V. Forescu, *Bucovina.*— E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

* *Cara s'mi vreĭ ţini cu un ocl̄iu, eŭ cu doĭ.* [1])

D. A. Milescu, *c. Gopeşi, Macedonia.*

* *Breame cu unlu, s'te breesc cu doil̄l̄i.* [2])

I. Ghicu, *prof. c. Pericoli, Epir.*

Adică să căutăm, să îngrijim dĕ altul, ca şî acela îndoit să caute şî să îngrijască dĕ noĭ (Golescu)

1° Sĕ ḑice când cine-va cere un ajutor cât de mic altuĭa, făgăduindu 'ĭ îndoit la păsul sĕŭ.

2° Ca să arăte că nu are nevoĭe de ĭubirea cuĭ-va. Acest înţeles pentru varianta a doua.

4169 Pentru ochĭ ĭasac nu este.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 51.

Gustul şi ochiĭ nicĭ un ĭasac aŭ.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 197.

Adică vederea slobodă (Golescu).

4170 * Ocl̄i diparte ved, ma nu aŭ satuléţă. [3])

D. A. Milescu, *c. Gopeşi, Macedonia.*

* *Ocl̄il̄i sătuléţă nu aŭ.* [4])

D. Dan, *c. Nevesca, Macedonia.* — Meta Costandin, *c. Molovişte, Macedonia.*

Veḑĭ *Gură.*

---

1) Dacă me voescĭ tu cu un ochiŭ, eŭ cu doĭ.
2) Privesce-mĕ cu unul să te privesc cu amîndoĭ.
3) Ochiĭ departe vĕd, dar nu se satură.
4) Ochiĭ nu se satură.

Arată lăcomia omuluĭ.

4171 *Oclĭul a omuluĭ lemargu éste. [1])

N. St. c. *Nijopole, Macedonia.*

Acelaş înţeles ca la No. 4170.

4172 Ochiĭ sĕ înveselesc şĭ inima rabdă 'n sec.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 8.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce nu pot dobândì ceea ce vĕd cu mare poftă (Golescu).

4172 b Şi oclıu va a saĕ parte. [2])

Fr. Miklosich, *Rum. Unter*, p. 15.

Pentru frumuseţe, şĭ plăcerea ce ne o aduce.

4173 *△Ochiĭ omuluĭ sĕ pare lacomĭ la pogace.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 8.— Andrei Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.*

Cânéscă e gura, şi lacomĭ sunt ochiĭ la pogace.

Dim. Ţichindeal, *Fab.* p. 10.

Veḑĭ *Gură.*

Adică omul mult rîvnesce şĭ mult poftesce la cele bune. (Golescu).

«Noĭ aşa suntem într'acéstă piele a nóstră cât nicĭ nouĕ înşuşĭ nu trebue cu totul să ne încredem: *nu crede naşule, că cânéscă e gura, şi lacomĭ sunt ochiĭ la pogace.*» Dim Ţichindeal.

4174 Mamă, unde eştı să mĕ veḑĭ
Că şi eu am tot ochĭ brezĭ?

A. Pann, I, p. 103. — Hinţescu, p. 199.

Se ḑice despre ceĭ nevoiaşĭ.

4175 *Nu alghiŭ din oclĭŭ, va s'alghesc di zeane. [3])

D. A. Milescu, *c. Gopeşĭ, Macedonia.*

Daca nu m'am pricopsit de alt ce-va, d'apoĭ de acésta.

4175b *Nu vedzui di oclĭu, vă 's ved di cafcale? [4])

I. Ghicu, *prof. c. Abela, Epir.*

[1]) Ochĭul omuluĭ lacom este.
[2]) Şi ochĭul vrea a sa parte.
[3]) Nu albiĭ de ochĭ, o să albesc de gene.
[4]) Nu vĕḑuĭ din ochĭ, voiŭ vedé din melciĭ (ochilor)?

Ę Nu m'aŭ procopsit fiĭ meĭ, mĕ vor procopsì rudele?

4176 *Ochiĭ verḑĭ
Să nu 'ĭ creḑĭ.

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

*△*Pe omul cu ochiĭ verḑĭ*
Nicĭ odată să nu 'l creḑĭ.

M. Canian, J. *Iașĭ.*—G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Românul crede că ómeniĭ cu ochiĭ verḑĭ sunt rĕĭ și fățarnicĭ.
Costachi Konache, cu totul de altă părere, a slăvit ochiĭ verḑĭ într'una din cele maĭ frumóse poesiĭ ale sale: *Ce putere, Dómne sfinte, aĭ sădit în ochiĭ verḑĭ.*

Ochiĭ verḑĭ la Românĭ, ca și *los ojos verdes,* la Spanĭolĭ, sunt privițĭ ca o trăsură de frumusețe femeéscă, ceea-ce ni se pare a fi străin Germanilor și Slavilor, la carĭ nicĭ nu există vre un termen pentru acest fel de ochĭ. -- *Etym. Magnum,* p. 3000.

Se maĭ ḑice în glumă:

Pe omul cu ochiĭ verḑĭ
Nicĭ odată să nu'l creḑĭ,
Că te 'nșală c'o lămâie,
Și te bagă 'n prăvălie.

4177 *△Cum o veḑĭ,
Cu ochiĭ verḑĭ.

Heliade-Rădulescu, *Op.* IX. — *preot* C. Bungețianu, *înv. c Cosovĕț*, J. *Mehedinți.* — Andrei Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeș.* — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

*△*Cum îĭ veḑĭ,*
Cu ochiĭ verḑĭ.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 268.

**Cum veḑĭ,*
Cu ochiĭ verḑĭ.

M. Canian, J. *Iașĭ.*

Când vreĭ să arĕțĭ că lucrul nu póte fi de cât așà cum se spune de noĭ, cum se vede.

«Bărbate, maĭ ḑise femeea, dară asta nu e lucru curat. Atâția banĭ pentru un oŭ de găină!

Şi pipăiă banii sĕ vaḑă nu care cum-va sunt niscaĭ fermece, or alt-ceva.
— De găină, de ne-găină, uite l'am vîndut cu două pungĭ de banĭ, *cum îĭ veḑĭ cu ochiĭ verḑĭ.* — P. Ispirescu.

In jocul numit, după localitaţi, d'a baba-gaia. d'a treĭ colăceĭ, d'a clónţa (cloşca), d'a puia-gaia, şi care înfăţişéză lupta closceĭ pentru apĕrarea puilor în contra eretuluĭ, gaieĭ saŭ uliuluĭ, întîlnim următórele versurĭ.

— Cum îţĭ sunt puiĭ?
· *Cum îĭ veḑĭ,*
Cu ochiĭ verḑĭ,
C'o lingură de păsat
Să nu maĭ zacă de vĕrsat.

Aceste versurĭ se maĭ aud şi în jocul d'a ulceluşile.
Veḑĭ G. Dem. Teodorescu, Poesiĭ poporale, p. 196.

4178 *Doĭ ochĭ ved maĭ bine dĕ cât unul.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 90.— Laurian & Maxim, II. p. 476.—P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p. 162.— G. Dem. Teodorescu, *Cerce'.* p. 23.

* △ *Doĭ ochĭ vĕd maĭ bine de cât unul singur.*

Andrei Marinescu, *înv. c Humele,* J. *Argeş.*

Adică doĭ îngrijitorĭ (Golescu).
Orĭ-ce afacere e maĭ bine studiată, de maĭ mulţĭ inşĭ, de cât de o singură persónă.

Deux yeux valent mieux qu'un.
Prov. Franc.

Mais vém dous olhos que hum. [1])
Prov. Port.

Zwei Augen sehen mehr als eins. [2])
Prov. Germ.

Two eyes see more than one. [3])
Prov. Engl.

4179 Patru ochĭ ved maĭ bine de cât doĭ,

Dr E. B. Mawr, p. 77.

Maĭ mun se vaede cu patru ochĭ(i) nego cu doĭ. [4])
Fr. Miklosich, *Rum. Unter.* I, p. 13

[1]) Maĭ mult vĕd doĭ ochĭ de cât unul.
[2]) Doĭ ochĭ vĕd maĭ bine de cât unul.
[3]) Idem.
[4]) Maĭ mult se vede cu patru ochĭ de cât cu doĭ.

Ochĭ mulţĭ maĭ bine vĕd.

KÁROLY ÁCS, p. 80.

Acelaş înţeles ca la No. 4178.

Varianta dată de Károly Ács este identică cu proverbul similar unguresc.

Quatre yewx valent plus gue deux.

Prov. Franc.

Vedi più quatro occi che due. [1]

Prov. Triest.

Mas ven quatro ojos que dos. [2]

Prov. Span.

Fire θine see mere end to. [3]

Prov. Danes.

Vier Augen sehen mehr als zwei. [4]

Prov. Germ.

Four eyes see more than one. [5]

Prov. Engl.

Több szem, többet lát. [6]

Prov Ungur.

4180 Ceĭ cu ochĭ călăuză la cei fără dĕ ochĭ pururea sa sĕ arate.

IORD. GOLESCU,, *Mss.* II, p. 115.

Adică ceĭ învĕţaţĭ la ceĭ proştĭ (GOLESCU).

4181 * △ Cei fără dĕ ochĭ, călăuză la ceĭ cu ochĭ.

IORD. GOLESCU. *Mss.* II, p. 76 —ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.*

Sĕ ḑice când ceĭ proştĭ dĕ minte poroncesc celor învĕţaţĭ (GOLESCU).

4182 Cel cu ochĭ mână pĕ cel fără dĕ ochi, că d'impotrivă amîndoi sĕ poticnesc.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 76.

Adică cel învĕţat pĕ cel prost trebuie să îndrepteze, ĭar nu d'impotrivă (GOLESCU).

---

[1] [2] [3] & [4] Patru ochĭ vĕd maĭ mult de cât doĭ.
[5] Patru ochĭ vĕd maĭ bine de cât unul.
[6] Mulţĭ ochĭ, maĭ mult vĕd.

4183 * △ Maĭ credincioșĭ ochiĭ de cât urechile.

A. Pann, I, p. 162. — Hințescu, p. 40.—Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeș*.

Maĭ bine sĕ cred ochiĭ dĕ cât urechile.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 43.

Veḑĭ *a Auḑi.*

Adică ceea ce veḑĭ dĕ cât ceea ce auḑĭ (Golescu).

Ὠτίων πιστότεροι ὀφθαλμοί. [1])

Prov. Elin.

Oculis magis habenda fides, quam auribus. [2])

Prov. Lat.

Un seul œil a plus de crédit
Que deux oreilles n'ont d'audivi.
Témoin qui l'a vu est meilleur
Que ceil qui a ouy, et plus seur.

Loysel, *Max. droit Coutum.*

Vale più un testimonio di vista che dieci de udita. [3])

Prov. Ital.

Sjon er sögn ríkari. [4])

Prov. Island.

Ein Augenzeuge gilt mehr den zehn Ohrenzeugen. [5])

Prov. Germ.

Marie de France, scriitóre din secolul al XIII, ne povestesce cum o nevéstă a convins pre bărbatul eĭ că acéstă credință este greșită.

LA FEMME ET LE MARI.

Un gros benêt de paysan voulant un jour rentrer dans sa cabane, trouva la porte fermée: il regarde par le trou de la serrure, et croit voir vu homme sur son lit. Outré de rage, il se retire, bien résolu d'en témoigner le soir son mécontentement à sa feunne. «Qu 'as-tu? lui dit-elle en le voyant ariver de mauvaise humeur. — J'ai vu ce matin un hounne sur mon lit. — Voilà tes anciennes folies qui te reprennent. — Folies! je crôis ce que j'ai vu. — Souvent, il ne faut pas croire ce que l'on voit.» Puis, le prenant par la main, elle le conduit à un cuvier rempli d'eau.» Regarde dit-elle; que vois-tu?. — Parbleu, je vois une figure d'hounne. — Eh bien!

1) Ochiĭ (sunt) maĭ credincioșĭ de cât urechile.
2) Să te încredĭ maĭ mult ochilor de cât urechilor.
3) Maĭ mult preț are un martor care a vĕḑut, de cât unul care a auḑit.
4) Lucru vĕḑut e maĭ cert de cât cel auḑit.
5) Un martor ocular prețuesce maĭ mult de cât ḑece martorĭ carĭ aŭ auḑit.

réplique la matoise, tu n'es pas dans cette eau, et cependant tu t'y vois. Il n'est pas surprenant que tu te sois vu sur ton lit; apprends que les yeux mentent quelquefois.» Le pauvre idiot convint de son tort, et promit à sa femme de ne plus croire ce qu'il verrait.

Eschil a ḑis de asemenea:

«Pentru a avé proba, trebue să veḑĭ cu ochiĭ: alta este a presupune şi alta a fi sigur de un lucru.» — *Agamemnon.*

4184 * △ Ochiĭ vĕd, inima cere.

Iord. Golescu, *Mss* II, p. 8.— I. G. Valentineanu, p. 14 & 42.— V. Forescu, *c. Folticenĭ.* J. *Suciava.* — *Preot* C. *Bungeţianu. înv. c. Cosovĕţ,* J. *Mehedinţĭ.* —M. Canian, J *Iaşĭ.*—Andrei Marinescu, *înv. c. Humele,* J. *Argeş.*— Gavr. Onişor, *prof. c. Bĕrlad,* J. *Tutova.* — G. Poboran, *inst. c. Slatina,* J. *Olt.*

* △ *Ochiĭ vĕd, inima cere,*
Dar e rĕŭ când n'aĭ putere.

A. Pann, *Edit.* 1889, p 73; III, p. 99. — Hinţescu, p. 127. — H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea,* J. *Dorohoi.*

* △ *Ochiĭ vĕd, inima '(mĭ) cere,*
Ce folos că n'am (nu 'ĭ) putere.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 112.— G. Dem. Teodorescu, *Poes. Pop.* p. 278. — V. Alexandri, *Teatr.* p. 215.— Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraş.* p. 112.

* △ *Ochiĭ 'mĭ vĕd, inimă 'mĭ cere,*
Dar nu am nicĭ o putere.

Andrei Marinescu, *înv. c. Humele,* J. *Argeş.*

△ *Ochiĭ vĕd, inima vreă.*

V. Alexandri, *Poes. Pop,* p. 326.

* △ *Ochiĭ vĕd, inima cere;*
Daca nu 'ĭ nicĭ o putere!

S. Mihăilescu, *înv. Sezăt.* II, p. 220. — V. Forescu, *c. Folticenĭ,* J. *Suciava.* — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.*

Adică pofta omuluĭ la cele ce vede (Golescu).

Vedĭ de multe orĭ un lucru, îțĭ place, aĭ vreà să 'l dobândescĭ dar nu poțĭ. Acest cuvînt se dice maĭ ales de omul la bĕtrânețe; el vede multe femeĭ frumóse, ar dori să le aĭbă, dar nu năzuesce la dînsele, căcĭ nu maĭ are putere a le avé.

4185 * △ **Ochiĭ ce se vĕd rar sunt maĭ dragalașĭ.**

H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea, J. Dorohoĭ.* — Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele, J. Argeș.* — M. Lupescu, *înv. c. Broscenĭ, J. Suciava.*

* △ *Ochiĭ, carĭ se vĕd rar, se ĭubesc.*

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulțĭ, J. Covurluiŭ.*

Se dice pentru aceĭ carĭ ne displac și tot se îndésă pe lângă noĭ.

Când vedem maĭ rar pre cine-va, nu 'ĭ putem cunósce așa de bine slăbiciunile și greșelile, și prin urmare ne place maĭ mult.

4186 **Ochiĭ ce nu sĕ vĕd, lesne sĕ uită.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 8.

* △ *Ochiĭ ce (carĭ) nu sĕ vĕd, sĕ uĭtă.*

A. Pann. *Edit.* 1889, p. 153; III, p. 124 -- Laurian & Maxim, II, p. 476 — Baronzi, p. 62 & 66. — Hințescu, p. 127 — P. Ispirescu, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 172.— M. Canian, J. *Iașĭ.* — Al. Dumitrescu, p. 123. — *Preot* C. Bungețianu. *înv. c. Cosovĕț, J. Mehedințĭ.* — Dr G. Crăiniceanu, *Conv. Liter.* XXII. p. 930.— Andrei Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeș.* — Ștefan Dumitrescu, *elev, Sc. Inv. c Balș*, J. *Romanațĭ.*—G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Ochiĭ carĭ nu se vĕd des, se uĭtă.

I. G. Valentineanu, p. 19.

Ocli çe nu's ved, curund sĕ-agârșesc. 1)

Per. Papahagi. *Zweit. Iahres.* p. 172.

Largo de uocli, largo de írim ı. 2)

Fr. Miklosich, *Rum. Unter*, I, p. 12.

1) Ochiĭ ce nu se vĕd, se uĭtă.
2) Departe de ochĭ, departe de inimă.

Adică pe ceĭ ce nu'ĭ vedem maĭ des, curînd îĭ uĭtăm. (Golescu). Se dice maĭ ales pentru dragoste.

După cum e o dicală: numaĭ ochiĭ ce sĕ uĭt,
Eĭ de fraţĭ şi de soţie şi de rude nu se uĭt.

A. Pann, *Moş Alb.* I, p. 39.

Procul ex oculis, procul ex mente. [1]

Prov. Lat.

Loin des yeux, loin du coeur.

Prov. Franc.

Ojos qui non si bident, de pare s'ismentigant. [2]

Prov. Sard.

Aus den Augen, aus dem Sinn. [3]

Prov. Germ.

What the eye sees not, the heart rues not. [4]

Prov. Engl.

4187 Cam dĕparte dĕ ochĭ, dar aprópe dĕ inimă.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 103.

Adică să ĭubim pĕ óre-cine făr'd'a-l vedé des (Golescu).

4188 * △ Când nu sunt ochĭ negrĭ săruţi şi albastrĭ.

I. Creangă, *Pov.* p. 203.—B. P. Haşdĕu, *Etym. Magn.* p. 718. — Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.* — *preot* C. Bungeţianu, *înv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţi.*

* △ *Cine (cel care) n'are ochĭ negrĭ, sărută şi albaştrĭ*

C. Negruzzi, I, p. 249. — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.* — H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea*, J. *Dorohoi.*

* △ *Când nu 's ochĭ negri, săruţĭ şi ceĭ verdĭ.*

Gavr. Onişor *prof. c. Dobrovĕţ*, J *Vaslui.*

* △ *Daca nu găsescĭ ochĭ negri, săruţĭ şi ceĭ albaştrĭ.*

D. Cruceanu, *stud. c. Popeni*, J. *Tutova.*

---

1) Departe de ochĭ, departe de minte.
2) Ochiĭ carĭ nu sĕ vĕd, sĕ uĭtă.
3) Departe de ochĭ, departe de minte.
4) Ceea ce ochĭul nu vede, inima nu plânge (doresce).

Când cine-va nu găsesce ce caută, sĕ mulţumesce cu ceea ce găsesce, şi precum ḑice Francesul: *quand on n'a pas ce que l'on aime il faut aimer ce que l'on a.*

Acéstă ḑicere ne arată precăderea pe care o aŭ, la Românĭ, ochiĭ negrĭ asupra celor albaştrĭ, pre care 'ĭ şi numesc, *ochĭ de gâscă.*

De almintrelea o credinţă fórte respândită la Românĭ este că ochiĭ albaştriĭ deóchiă, şi încă maĭ rĕŭ de cât alţiĭ. Strigoiĭ aŭ ochĭ albaştrĭ. O pasere *albastră* e nenorocită (Marian, Ornit. II, p. 26); când e curcubeul *albastru* va fi secetă (*Etym. Magn.* p. 739); o inimă mâhnită, cântecele de jale se numesc *albastre.*

Precum observă D. Hăşdĕŭ, albastrul jucà la Romanĭ acelaş rol funest pre care 'l jócă şi la noĭ. La Roma se punéŭ pe morminte cununĭ albastre (Virgil. *Æneid.* III, 64); albastră erà luntrea pe care călĕtoriaŭ sufletele morţilor (Virg. *Æneid.* VI, 410); şerpĭ albaştrĭ încolăceaŭ capetele Furielor (Virg. *Georg.* IV, 482); în fine doliul, la matronele Romane, nu erà negru ci albastru: «feminas olim in luctu, purpurea veste deposita, cœruleam sumpsisse.» Serv. *ap.* Forcellin.

In fine la Englesĭ întîlnim cuvinte ca: blue-boy=orfan, blue-devils=mâhnire.

4189 * △ Ochĭ albastrĭ maĭ rarĭ, dar negri şi la Ţiganĭ.

D. Cruceanu, *stud. c. Popenĭ,* J. *Tutova.*

Pentru ceĭ cărora le plac ochiĭ albastri.

4190 * △ Ochii sunt rupţĭ din mare.

P. Ispirescu, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 172. — Hinţescu, p. 127. — Andreĭ Marinescu, *inv. c. Humele,* J. *Argeş.* — G. Poboran, *inv.* J. *Vâlcea.*

Ochiĭ omuluĭ sunt din mare că se bucură tot la mare.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 72; III, p. 99. — Hinţescu, p. 127.

Ochiĭ vĕd mult şi cer mult; se ḑice despre cel lacom.

Iadul şi pierirea nu se satură; aşişderea şi ochiĭ ómenilor sunt nesăţioşĭ. — *Biblia* 1688, *Cap.* XXVII, § 20.

4191 Alţiĭ daca ş'o scóte ochii, şi noi nu o să scótem.

A. Pann, II, p. 21.

Alţiĭ daca şĭ-ar scóte ochiĭ, şi noĭ tot nu o să 'ĭ scótem.

Hinţescu, p. 127.

Alţiĭ daca şĭ-o scóte ochiĭ, şi noĭ trebue să ni-ĭ scótem?

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 230.

* △ *Daca 'şĭ scóte cine-va ochiĭ, să'ĭ scótem şi noĭ?*

Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*.

Daca sare cine-va în puţ, să sărim şi noĭ? Dacă cine-va a făcut un rĕŭ, urméză de aci ca să facem şi noĭ ca dînsul?

4192 Are ochĭ, mânĭ şi picĭóre,
Póte munci cu sudóre.

A. Pann, I, p. 137.— Hinţescu, p. 114.

Veḑĭ *Cap*.

Se ḑice pentru omul leneş, care cerşesce în loc de a muncĭ.

4193 * △ Tu iĭ facĭ cu ochiul, el îţi face cu capul.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 25; I, p. 85. — Hinţescu, p. 56.— Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*.

Se ḑice despre cel prost care, fiind cu tine într'o adunare, iĭ facĭ semn să se ferescă de ce-va, şi el nu se păzesce când vré să 'ţĭ arate că a înţeles.

4194 * △ Ochiĭ şi sprîncenele
Fac tóte pĕcatele,
Şi légă dragostele.

G. Dem. Teodorescu, *Poes. Pop.* p. 301.

* *Ochiĭ şi sprincenele*
Fac tóte greşelele.

Sezătórea, Poes. Pop. II, p. 217.

* △ *Ochiĭ şi sprincenele*
Fac tóte pricinele.

Sezătórea, Poes. Pop I, p. 11.— V. Alexandri, *Teatr.* p. 411.— G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Prin ochĭ intră dragostea şi strĕbate până la inimă.
Aceste versurĭ, ajunse proverbiale, se întîlnesc în multe poesiĭ poporale de dragoste.

Γυναικὸς ὄμμα τοῖς ἀκμάζουσιν βέλος, [1]
Prov. Elin.

4195 * △ **De n'ar fi ochi și sprîncene**
N'ar maĭ fi pĕcate grele,
Nicĭ dragoste tinerele.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.* p. 301. — IARNIK-BÂRSEANU, *Poes. Pop.*, p. 8.

* *De n'ar fi ochĭ, n'ar fi sprîncene,*
N'ar maĭ fi pĕcate grele.

Sezătórea Poes. Pop. I, p. 11.

Acelaș înțeles ca la No. 4194.

INCEPUTUL DRAGOSTEĬ

Déc 'aĭ sci, déc 'aĭ pricepe
Dragostea, de und 'se 'ncepe!
De la ochĭ, de la sprîncene,
De la buze subțirele,
Mușcar'ar neĭca din ele
Ca dintr'un fagur de mĭere!

Déc 'aĭ scì, déc 'aĭ cunósce
Dragostea de und 'sĕ nasce!
De la gâtul cu mărgele,
De la sîn cu drăgănele
Juca-s'ar neica cu ele,
Ca cu douĕ floricele.

Poes. Pop. G. DEM. TEODORESCU, p. 301.

Ἐκ τοῦ εἰσορᾶν γὰρ γίγνεται ἄνθρώποις ἐρᾶν. [2])
Prov. Elin.

Ex adspectu nascitur amor. [3])
Prov. Lat.

4196 * △ **Ochiĭ înțeleptuluĭ vĕd maĭ departe.**

A. PANN, I, p. 149. — HINȚESCU, p. 127. — ANDREI MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeș*.

Ochĭul înțeleptuluĭ vede maĭ departe.

BARBU CONSTANTINESCU, *Cart. Cit.* II, p. 46.

Vedĭ *Ințelept*

[1]) Ochĭul femeĭeĭ este o săgétă pentru aceĭ care 'l întîlnesc.
[2]) Căcĭ din vedere se nasce la ómenĭ dragostea.
[3]) Din vedere se nasce amorul.

Arată folósele înțelepciuneĭ.

4197 Ochĭul trupuluĭ vede bine, dar al draculuĭ maĭ bine.

I. G. Valentineanu, p 46.

Vedĭ *Drac*.

Arată puterea banuluĭ care se numesce de popor și, *ochiu draculuĭ*.

4198 Unde's ochiĭ înțeleptuluĭ este mâna nebunuluĭ.

A. Pann, I, p. 94. — Hințescu, p. 81.

Arată lipsa de judecată la cel nebun saŭ nerod.

4199 * △ Ochiĭ aŭ vĕḑut, ochiĭ să 'ĭ sară (sae).

A. Pann, II, p. 72. — Hințescu, p. 127. — Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeș*. — *Preot* C. Bungețianu, *înv. c. Cosovĕț*, J. *Mehedinți*. — M. Canian, J. *Iași*. — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*. T. Bălășel, *înv.* J. *Vâlcea*.

* △ *Ochiĭ aŭ vĕḑut, ochiĭ să crape (sară).*

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman*. — Andreĭ Marinescu *înv. c. Humele*, J. *Argeș*. — M. Canian, J. *Iași*.

Tu țĭ-aĭ făcut, tu să pătimescĭ. Se ḑice celor ce cumpĕră câte ce-va fără să fi observat bine pe ce dă banĭ, și cu deosebire celor carĭ se căsătoresc cu fete cu năravurĭ rele. Are acelaș înțeles ca proverbul: *capul face, capul trage.*

4200 * △ Ochiĭ sunt oglinda inimeĭ.

Dr G. Crainicénu, *Conv. Liter.* XXII, p. 930. — Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeș*.

Ochĭul oglinda inimeĭ,

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 174.

Ochĭul oglinda sufletuluĭ.

Dr G. Crainicénu, *Conv. Liter.* XXII, p. 931.

Vedĭ *Curvă, Hoț*.

In privirea omuluĭ se pot citì gândurile, simțirile, apucăturile luĭ bune saŭ rele.

4201 * Ómeniĭ se cunosc după ochĭ.

M. Canian, J. *Iași*.

Vedĭ *Curvă, Hoț*.

Acelaş înţeles ca la No. 4200.

4202 *Dă'mĭ ochiĭ tĕĭ, şi eŭ pe-aĭ meĭ, să veḑí cum o să 'ţĭ pară.

Gavr Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ*, J. *Vasluiŭ*.

Dacă aĭ judecà tu, ca mine, mĭ-aĭ găsì dreptate.

4203 Celi ce n'aru ocli, picĭor(e)le li portu. [1])

Fr. Miklosich, *Rum. Unter*, I, p. 8.

Veḑĭ *Cap*.

Acelaş înţeles ca la No. 2848, care este varianta Daco-Română a proverbuluĭ Istrian.

Quelli che non hanno occhi, i piedi li portana. [2])

Prov. Triest.

4204 Ochĭ avênd aĭ fost ca orbul,
Te-aĭ dus, m'aĭ slujit ca corbul.

A. Pann, II, p. 49 — Hinţescu, p. 126.—S. Fl. Marian, *Ornit.* II, p. 22.

Veḑĭ *Corb*.

Se ḑice celor care nu sunt de nicĭ o slujbă, de nicĭ un ajutor.

Auras-tu donc toujours des yeux pour ne point voir,
Peuple ingrat.

4205 Nu vidzu di ocli, vaĭ védá di dzéni? [3])

Pericle Papahagi, *Zweit. Jahres*, p. 178.

Celuĭ care înşelându-se la o afacere, crede că va isbuti într'altă şi maĭ grea.

4206 Lasă 'ĭ să 'şi scóţă ochiĭ, că eĭ o (or) dà sémă.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 115; II, p. 102. — Hinţescu, p. 127.

Ne îndémnă să nu ne amestecăm în certurile altora.

4207 *Scóte'ţĭ un ochiŭ.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*

Se ḑice, în glumă, când nu vrem să dăm ceea ce ni se cere.

4208 * △ A unge ochiĭ cuĭ-va.

Laurian & Maxim, II, p. 477. — T. Speranţă, I. p. 94. — S I. Grossmann, *Dict. Germ.* p. 67.—M. Canian, J. *Iaşĭ*. — G. Poboran. *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

---

[1]) Aceĭ carĭ n'aŭ ochĭ, îĭ vor duce picĭórele.
[2]) Idem.
[3]) Nu vĕḑù cu ochiĭ, va vedé cu sprîncenele?

1° A 'ĭ luà vederile, a 'l împedicà de a vedé.
2° A'l înșelà, a'l momi dându'ĭ puțin.
3° A'l cumpĕrà cu banĭ saŭ dându'ĭ un folos óre-care, a'l mituĭ, a'l împăcà cu puțin.

. . . . Boierul strigă ca să vie,
Să 'țĭ iea vulpea, ș'apoĭ îțĭ maĭ dă și ție
Vr'un bacșiș acolo, *ochiĭ să ți-ĭ ungă*,
Și 'țĭ maĭ mulțumesce. . . . .

T. Speranță, I, p. 94.

Graisser la patte.

Prov. Franc.

4209 Are cu ce să 'țĭ ungă ochiĭ.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 232.

Are ochĭ ce să 'țĭ ungă.

A. Pann, III, p. 105.

Are avere, are cu ce să te cumpere.

4210 A făcut ochĭ(ĭ) cât boul, dar târḑiŭ.

A. Pann, II, p. 37.— Hințescu, p. 127.

Le-a venit minte la cap, dar cam târḑiŭ.

4211 Unde vede gârla închide ochiĭ.

P. Ispirescu, *Leg* I. *Edit.* 1872, p. 176.

Se ḑice despre cel bețiv. A se adăogà acéstă variantă la numĕrul 727.

4212 *De cât să 'ĭ ĭei ochiĭ, maĭ bine viéța.

M. Canian, J. *Iașĭ.*

Omul orb nu maĭ e bun de nimic.

4213 *Are ochĭ numaĭ să nu dé în gropĭ.

Laurian & Maxim, II, p. 476.

Se ḑice despre cel prost.

4214 Ochĭ aŭ și nu vĕd, urechĭ aŭ și nu aud.

Laurian & Maxim, II, p. 1556.

Ochĭ aŭ și nu vor vedé, urechĭ aŭ și nu vor auḑĭ.

I. Negruzzi, III, p. 79.

Despre ceĭ carĭ nu vĕd, nicĭ nu aud, saŭ se fac că nu vĕd ceea ce se petrece împrejurul lor.

Ochĭ aŭ şi nu pot să vaḑă, urechĭ aŭ şi nu pot să auḑă, nicĭ abur nu le este 'n buza.—Dosoftei, *Psa.* 134.

4215 * Are ochı se vadă şi urechĭ se audă.

V. Forescu, *c. Folticenĭ*, J. *Sucĭava.*

Scie singur ce e de făcut.

Nu trebue să te amesteci în trebile altora; fie-care trebue lăsat să facă cum îĭ place.

4216 * △ Cu un ochiŭ la slănina şi cu altul la faină.

Heliade-Rădulescu, *Tandal.* p. 18.— Ion Ghica, *Scrisorĭ.*— P. Ispirescu, *Rev. Ist.* II, p. 162.— Dr Crăinicénu, *Conv. Liter.* XXII, p. 930.— Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.*— H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea*, J. *Dorohoiŭ.*— Fr. Damé, II, p. 9.

* △ *C'un ochiŭ la făină şi cu altul la slănină.*

Baronzi, p. 51. — Hinţescu, p. 128. — Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraş*, p. 58.—G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*—T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

* *A se uĭtà cu un ochiŭ la slănină şi cu cela-l-alt la făină.*

M. Canian, J. *Iaşĭ.*

* △ *A căutà cu un ochiŭ la făină şi cu altul la slănină.*

Laurian & Maxim, I, p. 556.— Fr. Damé, I, p. 213.—*preot* C. Bungeţeanu, *înv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţĭ.*

* *Cauţĭ chĭar ca o găină*
Cu 'n ochiŭ la făină ş'altu la slănină.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 8; I, p. 26.

Cam cauţĭ ca o găină,
C'un ochiŭ la slănină
Şi altul la făină.

Hinţescu, p. 31.

Veḑĭ *a se Uĭtà.*

1° Se ḑice pentru ceĭ care se uĭtă crucĭș, chiorîș, poncĭș și paliŭ.
3° Maĭ rar: a fi cu gândurile împărțite. — J. *Vâlcea*.
Veḑĭ snóva din Povestea Vorbiĭ, A. Pann, I, p. 25—27.

Il regarde en Bourgogne la Champagne qui brûle.
Prov. Franc.

4217 *△ **Cu un ochiŭ la gaĭe și cu altul la tigae.**
G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

Acelaș înțeles ca la No. 4216.

4218 **Cu un ochiŭ la rĕsărit șî cu altul la apus.**
Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 28.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce sĕ uĭtă crucĭș (Golescu).

4219 * **Cu un ochiŭ rîde și cu altul plânge.**
I. Bănescu, *prof.* J. *Roman*.

Se ḑice de omul fățarnic.

4220 *△ **A avė ochiĭ maĭ marĭ de cât burta (pântecele).**
I. G. Valentineanu, p. 45. — Andreĭ Marinescu, *inv. c. Humele*, J. *Argeș*. — Fr. Damé, III, p. 144.

Veḑĭ *Pântece*.

Se ḑice:
1° Despre omul lacom care poftesce maĭ mult de cât póte mâncà.
2° Despre cel care rîvnesce la lucrurĭ ce nu sunt de nasul luĭ.

Avoir les yeux plus grands que le ventre.
Prov. Franc.

E ten pió j óce ch an fa la pänza. [1])
Prov. Rom.

Die Augen sind grösser, als der Bauch. [2])
Prov. Germ.

The eye is bigger than the belly. [3])
Prov. Engl.

4221 **De nimic nu i se prinde ochiĭ.**
P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p. 159.

---

1) Coprinde maĭ mult cu ochiĭ de cât cu pântecele.
2) Ochiĭ sunt maĭ marĭ de cât burta.
3) Ochiul e maĭ mare de cât burta.

* △ *N'are de ce să i se prindă ochĭul (ochiĭ).*

Andrei Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*. — *preot* G. Bungeţianu, *înv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţĭ*.

Se ḑice când te găsescĭ în casa unuĭ om sărac, saŭ într'o câmpie gólă cu desăvîrşire.

«A-casă *nu are de ce să i se prindă ochĭul* şi a ridicat nasul sus.»

4222 * △ Iĭ sticlesc ochiĭ în cap.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

E şiret.

4223 * △ Ei jócă ochiĭ în cap.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 14. — Laurian & Maxim, II. p. 476. — Lazăr Şăineanu, *Semas.* p. 346.— M. Canian, J. *Iaşĭ*. — Fr. Damé, III, p 144. — I. Creangă, *Pov.* p. 167. — Andrei Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*. — S. I. Grossmann, *Dict. Germ.* p. 85.

* △ *Iĭ jócă ochiĭ, în cap, ca de drac.*

I. Arbore, *ing.* J. *Buzĕŭ* — Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*. — *preot* C. Bungeţianu, *înv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţĭ*.

Arată pĕ cel rĕŭ şî viclén. (Golescu).

Se ḑice femeiĭ saŭ bărbatuluĭ curvar, saŭ hoţ, saŭ meşter în minciunĭ. — J. *Argeş*.

Se ḑice omuluĭ isteţ care prin firea luĭ e făcut a privì şi cele maĭ micĭ amĕnunte. — J. *Mehedinţĭ*.

«Cum ajunge acolo, Ipate se şi prinde în joc lângă un puişor de fată, căreia *iĭ jucaŭ ochiĭ în cap* ca la o şerpóică.» I. Creangă, *Pov.* p. 167.

4224 A'ĭ luci ochiĭ departe.

Baronzi, p. 45. — Fr. Damé, III, p. 29.

E cu gândul la altele, doresce alt-ceva de cât ceea ce i se oferă.

4225 * △ A năluci ochiĭ cuĭ-va.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

Acelaş înţeles ca la No. 4224.

4226 *△A cătà în ochiĭ cuĭ-và.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Veḑĭ *Obraz.*

A ĭubì pre cine-va şi a se ţine de sfaturile luĭ.

4227 *A aşteptà pre cine-va cu patru-ḑecĭ de (patru) ochĭ.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Cu ne-răbdare, dorind să 'l vadă maĭ de grabă.

4228 *△A fi cu patru ochĭ.

T. Speranţă. I, p. 18; III, p. 24.— Hinţescu, p. 28. — T. Bălăşel, J. *Vâlcea.*

*△*Om cu patru ochĭ.*

G. Dem. Teodorescu, *Credinţ. Datin.* p. 6. — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Veḑĭ *Carte, a Sci.*

A fi cu carte, învĕţat, a tot sciutor, cu judecată.

Tu să facĭ ce ḑice popa,
Dar ce face să nu facĭ:
El *cu patru ochĭ* se chĭamă
N'o să 'l judecĭ tu, să tacĭ

T. Speranţă, III, p. 24.

4229 *N'are ochĭ să mĕ vadă.

V. Alexandri & Lascar Rosetti, *Mss.*

**N'am ochĭ să 'l vĕd (vĕḑ).*

A. Pann, II, p. 130.—Hinţescu, p. 199. – G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Veḑĭ *a Vedé.*

A nu vedé pre cine-va cu plăcere, a 'l urî.

4230 *A nu avė ochĭ de cât pentru.....

Fr. Damé, III, p. 144

A se uĭtà numaĭ la dînsul, a 'l ĭubì.

4231 *△A nu 'şi luà ochiĭ de la cine-va.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Acelaş înţeles ca la No. 4230.

4232 * △Umblă (e) cu ochii logodiţĭ.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 174; I, p. 128.—Hinţescu, p. 128.—M. Canian, J. *Iaşi.* — Lazăr Şăineanu, *Semas.* p. 350.—Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraş* p. 113.—G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.* — Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 125.

Adică e bĕţ.

4233 * △A face (avè) ochiĭ patru.

A. Pann. *Edit.* 1889, p. 96.—P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p. 381. —Laurian & Maxim, II, p. 476.—Dim. Zanne, J. *Ilfov.*

* △*A face (avè) ochiĭ 'n patru.*

Laurian & Maxim, II, p. 476.—M. Canian, J. *Iaşi.* — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.* —G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt* —T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A fi cu ochiĭ în patru.

Fr. Damé, III, p. 144.

* △*A deschide ochiĭ în patru.*

V. Alexandri, *Teatr.* p. 611, 1131 & 1493. — Hinţescu, p. 127. — I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.* — K. A. Zamfirescu-*Diacon*, *înv. c. Stiubeniĭ*, J. *Dorohoĭ.*

Deschide ochiĭ patru.

A. Pann, II, p. 72. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p. 160.—Varron, p. 31.

Vedĭ *Pungă, Urechĭe.*

A privi bine, a fi cu băgare de sémă, maĭ ales la cumpĕrat; a se păzì bine.

«Deschideţĭ *ochiĭ 'n patru*, de nu vreĭ să 'ţĭ deschidĭ punga »

4234 * △Intre patru ochĭ.

Laurian & Maxim, II, p. 95 & 478 — M. Canian, J. *Iaşi.*— Fr. Damé, III, p. 145.— E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

In taînă, fără martorĭ, fiind numaĭ doĭ de faţă, cel care spune şi cel care ascultă.

Entre quatre yeux.
Prov. Franc.

4235 * △ Nicĭ cât te-aĭ mânji la un ochiŭ.
G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Fórte puţin, şi chiar nimica.

«N'are banĭ *nicĭ cât te-aĭ mânjĭ la un ochiŭ.*

4236 * Fără să ḑică: negri ţi-'s ochiĭ.
Da El. Sevastos, *Pov.* p. 37.— M. Canian, J. *Iaşĭ* — At. Petrescu, *ing. Curtea-de-Argeş*, J. *Argeş*— Cristea Georgescu, *magistr. c. Huşĭ*, J. *Fălciŭ.*

Fără să 'ĭ spue nimic care să 'l supere, fără să 'l întrebe ce-va. Se ḑice şi de omul blând care nu e în stare să supere pe nimenĭ; «nicĭ nu 'ĭ în stare să 'ţĭ ḑică: *negri 'ţi-s ochiĭ.*»

«De odată se duse el, umblă în tóte părţile *fără să 'ĭ ḑică* nimene *negri ţi 's ochiĭ.*» — Elena Sevastos.

4237 Cu ochĭ.
Laurian & Maxim, II, p. 478.

Adică real, manifestat, împeliţat, lucrul însuşĭ în pele şi în corp.

4238 Cu ochĭ şi cu sprîncene
Baronzi, p. 48. - Fr. Damé, IV, p. 95.

* △ *A face un lucru cu ochĭ şi cu sprîncene.*
Laurian & Maxim, II, p. 478.— *preot* C. Bungeţianu, *înv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţĭ.*

* △ *A fi cu ochĭ şi cu sprîncene.*
Baronzi, p. 45. — P. Ispirescu, *Rev. Ist* III, p. 379. — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.* — T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

*
Ochenat şi sprîncenat.
P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p, 379. — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Acelaş înţeles ca la No. 4237. Se dice de un lucru adevěrat. învederat, vědit, înţeles şi sciut de toţi, de o faptă prea afară din cale de rea, etc.

4239 * △ A 'ı lăcomi ochii.

G. Poboran, *inst. c. Slatina, J. Olt.*

A dorì mult.

4240 * △ 'I-a scos ochii, ca de bubuiag.

N. Machidon, *stud. c. Nicorescĭ, J. Tecuciŭ.*

S'a prea încărcat. De greŭ ce 'ĭ erà, i se umflase ochiĭ ca de un buboiŭ.

4241 * △ A avė ochĭ rěĭ.

Laurian & Maxim, II, p. 476 — Fr. Damé, III, p. 144. — G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, J. Covurluiŭ.*

1° Carĭ aduc rěul celuĭ la care se uĭtă, a avé ochĭ carĭ deóchĭe.

2° A se uĭtà cu invidie, cu ne-plăcere, supěrare, mânie, ură, etc. la cine-va; se dice în opunere cu *ochĭ bunĭ.*

«Are *ochĭ rěĭ* pe tótă lumea.»

4242 * A avė ochĭ bunĭ.

Laurian & Maxim, II, p. 476.

Se dice în opunere cu *ochĭ rěĭ.* A se vedé No. 4241.

4243 * △ A dà cu ochii în foc.

G. Poboran, *inst. c. Slatina,* J. *Olt.*

A se înşelà, a se pîrlì.

4244 A fi ochiul cuĭ-va.

Laurian & Maxim, II, p. 476.

Vedĭ *Mână.*

A fi slăbăcĭunea cuì-va, acel prin care vede şi află totul.

4245 * A fi lumina ochilor cuĭ-va.

G. Poboran, *inst. c. Slatina,* J. *Olt.*

A fi scump, a fi drag cuĭ-va.

4246 * △ Ca ochii din cap.

V. Alexandri, *Teatr.* p. 824 & 1385 — Laurian & Maxim. II, p. 475.— I. Creangă, *Pov.* p. 153.— Ion al lui Sbiera, *Pov.* p 27 & 139. —Dr Crăinicénu, *Conv. Lit.* XXII, p 30 — S. Fl. Marian, *Trad. pop.* p. 108.— T. Bălăşel, *inv.* J. *Vâlcea.*

△ *Ca de ochiĭ din cap.*

I. Creangă. *Pov.* p. 208.

△ *Ca la ochĭ.*

Gr. Jipescu. *Opinc.* p. 55

Arată cât de mult preţuim saŭ iubim un lucru, saŭ o persónă asemănându'l cu ce are omul maĭ scump în lume.

«Acum vĕdise Ipate, ce póte Chirica, şi-ĭ erà drag *ca ochiĭ din cap.*» — I. Creangă, p. 153.

Tenir à quelqu'un comme à la prunelle de ses yeux
Prov. Franc.

4247 * Şi ochii din cap.

V. Alexandri, *Teatr.* p 1279.

Adică fórte mult, tot ce am avut.

«Am cheltuit *şi ochiĭ din cap* până când am vĕdut'o mare» — Hagi Petcu.

4248 * Ochii şi...

* *Ochiĭ din cap şi...*

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

* .... *şi ochiĭ din cap.*

I. Creangă, *Pov.* p. 266.

Ne îndémnă a îngrijì de aprópe de un lucru, precum am păzi ochiĭ din cap.

«Fata *şi ochiĭ din cap*, căcĭ atâta vi-ĭ lécul.»—I. Creangă.

4249 * △ A avé ochii cârpiţĭ.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A fi prost.

4250 * △ **A fi cuĭ-va ca sarea în ochĭ.**

S. I. Grossmann, *Dict. Germ.* p. 85.—Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ*, J. *Vasluiŭ.*

A fi cuĭ-va sare în ochĭ.

Laurian & Maxim, II, p. 1057

Vedĭ *Drag, a Iubì.*

A nu 'ĭ fi drag, plăcut.

4251 * △ **A 'l legà la ochĭ.**

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

* △ *A 'l brobodì la ochĭ.*

Gavr. Onişor, *prof.* J. *Tutova.*

Vedĭ *Gard, Perdea.*

1° A 'l îmbrobodì, a'l fermecà.

2° A 'l legà de gard, a 'l înşelà, a 'l prostì.

«I-a *legat ochiĭ* nevésta.»

4252 * △ **A luà la ochĭ.**

Al. Odobescu, III, p. 159. — I. Creangă, *Pov.* p. 197. — Laurian & Maxim, II, p. 477.—M. Canian, J. *Iaşi.*—Fr Damé, III, p. 145.—E. I. Patriciŭ *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

A luà la ochĭ bunĭ.

Enachi Kogălniceanu, *ap. Damé*, III, p. 145.

A luà (avé) a ochiŭ.

N. Costin, *Letop. Mold.* II, pag. 80 & 89.

1° A ochì. a pune, a îndreptà ochiĭ saŭ arma într'o ţintă.

2° A observà, a însemnà, în înţeles bun saŭ reŭ.

3° A ĭubì pre cine-va.

«— Dar acest cal ţi l'aĭ ales?

— Apoĭ dĕ, tată, cum a dà tîrgul şi norocul; am de trecut prin multe locurĭ şi nu vreŭ *să mĕ ĭeie ómeniĭ la ochĭ.*»—I. Creangă.

«Acmu Hanu *având a ochiŭ* pre Nicolaĭ-Vodă.» — N. Costin.

4253 * **A pune ochiĭ pe cine-va.**

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Acelaş înţeles ca la No. 4252, § 2 şi 3.

4254 * △ **A pune ochĭ rĕĭ pe cine-va.**

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

A prinde necaz pe dînsul.

4255 * △ **A luà de ochĭ.**

Laurian & Maxim, II, p. 477. — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

1° A amăgì, a ameţì, a uĭmì, a seduce prin frumuseţea luĭ.
2° A apucà pe ne-aşteptate, cu mare violenţă.

4256 * △ **A apucà de ochĭ.**

B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.* p. 1394.—I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.* — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

1° A 'l face să crédă ceea ce nu este.— B. P. Hăşdĕŭ. Acelaş înţeles ca la No. 4255. § 1°.
2° A minţì, a tăgăduì. — I. Bănescu.
3° A uĭmì, a ameţì prin frumuseţea luĭ.

4257 * △ **A 'ı crĕpà (plesni, sări) ochiĭ.**

Semin. Buc. cl. VII *prin* P. Gârbovicénu, *prof.* — T. Bălăşel, *inv.* J. *Vâlcea*.

1° De ciudă.
2° De ruşine.

«Spune'ĭ adevĕrul în faţă *să'ĭ crape ochiĭ.*»

3° De muncă, oboselă.
4° De fóme.

4258 * △ **'I-a sarit un ochiŭ să vaḑă cu celă-l-alt maĭ bine.**

T. Bălăşel, *inv.* J. *Vâlcea*.

Se ḑice, in batjocură, celuĭ ce nu a vĕḑut un lucru.

4259 * △ **A ciupi de ochĭ.**

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

Acelaş înţeles ca la No. 4256 § 3.

«*M'a ciupit de ochĭ* prin frumuseţea eĭ.»

4260 * △ **A luà ochiĭ.**

Laurian & Maxim, II, p. 477. — M. Canian, J. *Iaşi*. — A. Pann, I, p. 139.

* △ *A prinde ochĭ.*

G. POBORAN, *inst. c. Slatina,* J. *Olt.*

1° A amăgì, a ametì. a seduce. Vedĭ No. 4255.
2° Se dice despre un lucru placut. frumos strălucitor.

«*Haĭnele eĭ ochiĭ 'ţĭ ĭeà.*» — A. PANN.

Cu acelaş înţeles Francesul dice: *cette personne portait un costume éblouissant.*

4261 * A 'i fugi ochiĭ.

I. CREANGĂ, *Pov* p. 95 & 99.

A nu 'şĭ puté oprì ochiĭ pe un lucru, atât de strălucitor şi de frumos este.

«Iĭ *fugĭaŭ ochiĭ* de atâta strălucire. — I. CREANGĂ.

4262 * △ A 'i alunecà ochiĭ după ce-va.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina,* J. *Olt.*

A 'ĭ fi plăcut, drag la inimă.

4263 * A sorbi cu ochiĭ pre cine-va.

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 167 — LAURIAN & MAXIM, II, p. 478. — LAZAR ŞĂINEANU, *Semas.* p 344.— P. ISPIRESCU, *Lég.* I, *Edit* 1872, p. 175.— HINŢESCU, p. 177.

* △ *A sorbì din ochĭ pre cine-va.*

G. POBORAN, *inst. c. Slatina,* J. *Olt*

* *A mâncà cu ochiĭ pre cine-va.*

N POPESCU, *Calend.* 1882, p. 18· — FR DAMÉ, III, p. 144.— LAURIAN & MAXIM, II, p. 478.— M. CANIAN, J. *Iaşi.*

* △ *A mâncà din ochĭ.*

G. POBORAN, *inst. c. Slatina,* J. *Olt.*

A sorbì cu privirea.

N POPESCU, *Calend* 1882, p. 18.

A se uĭtà la cine-va cu mare dragoste, ca la un lucru frumos şi plăcut.

Cum să mi se pară, măi Chirică? Iea *par'că-mĭ vine s'o sorb cu ochiĭ.* de dragă ce-mĭ e.» — I. Creangă.

4264 ⁂ △ **Mânca 'ţĭ-aşĭ ochiĭ.**

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Se ḑice celuĭ ce ţi-e drag şi când eştĭ saŭ de o vîrstă cu el saŭ maĭ mare, şi cu deosebire când ţi-a facut un bine saŭ are să 'ţĭ facă.

4265 ⁂ **A 'ĭ sclipi (licări) ochiĭ după ce-va.**

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A 'l dorì fórte mult.

4266 ⁂ △ **A i se scurge ochiĭ de (după)....**

P Ispirescu, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 176; *Leg.* p. 24. 47 & 72. — Baronzi, p. 40. — Hinţescu. p. 127 & 128. — M. Canian, J. *Iaşĭ.* — Fr. Damé. III, p. 144; IV, p. 43. — Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 79; *Opinc.* p. 129.

⁂ △ *A 'ĭ curà (se scurà)* [1] *ochiĭ după.*

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

1⁰ De plâns.

Pe altul cine plânge ochiĭ luĭ *işĭ scurge.*
Hinţescu, p. 128.

2⁰ De dragoste.

«Fata de împĕrat, tot uĭtându-se la el, *i se scurgeà ochiĭ* după frumuseţea şi după boiul luĭ.» — P. Ispirescu, *Leg.* p. 47.

3⁰ De poftă; cu deosebire a rîvnì la lucrurĭ de mâncare.

4267 ⁂ △ **A prăpădi din ochĭ pre cine-va.**

I. Creangă, *Pov.* p. 276.

⁂ △ *A pĭerde din ochĭ pre cine-va.*

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A se uĭtà cu mare drag la cine-va, a 'l iubì grozav.

---

[1] In popor nu se ḑice *curge* orĭ *scurge* cĭ *cura* orĭ *scură.*

«Și de aceea Harap-Alb *o prăpădeà din ochĭ*, de dragă ce-ĭ erà.» — I. Creangă.

4268 * △ A avè perĭ rĕĭ în ochĭ.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Vedĭ *No. 2280.*

Căutătură urîtă, a deochìa; n'are noroc, n'are parte, nicĭ ascultare.

Uniĭ ómenĭ, pre carĭ îĭ dor ochiĭ, dic că aŭ perĭ rĕĭ și se duc la babe de 'ĭ scóte.

4269 * △ A scóte ochii cuí-va.

Nicolae Costin, *Letop. Mold.* II, p. 54. — Laurian & Maxim, II, p. 477.—Dr Craĭnicénu, *Conv. Liter.* XXII, p. 930. — I. Creangă, *Pov.* p. 122. Fr. Damé, III, p. 144.— Gavr. Onișor, *prof. c. Bĕrlad*, J. *Tutova.*—G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*— T. Bălășel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Vedĭ *Frate.*

1° A amăgì, a ameţì, a seduce.

«Turculuĭ să 'ĭ daĭ banĭ, și *să 'ĭ scoţĭ ochiĭ.*» — N. Costin.

2° A 'l dojenì cu asprime.

«Bărbatu meŭ *îmĭ scóte ochiĭ* că mĕ ţiŭ cu cutare.»

3° A 'l supĕrà, a 'l necăjì reamintindu'ĭ binele ce 'ĭ-a făcut.

«Imĭ *scóte ochiĭ* că mĭ-a dat saŭ făcut cutare lucru.»

4270 * A 'și scóte ochii.

Ion Neculce, *Letop. Mold.* II, p. 302.—I. Creangă, *Conv. Liter.* X, p. 375; *Pov.* p. 107.—*Conv. Liter.* IX, p. 4.

Nu vĕ scóteţĭ ochiĭ unul altuĭa.

A. Pann, II, p. 152.—Hinţescu, p. 127.

1° A fugì fórte ĭute.

2° A căutà sa facă rĕŭ cuĭ-va.

«După ce aŭ ajuns Nicolaĭ-Vodă în Galaţĭ, atunce aŭ sosit și Dimitrașcoĭ Vodă din Ţarigrad în Galaţĭ, și aŭ mers Nicolaĭ-Vodă la gasda luĭ Dimitrașco-Vodă de s'aŭ împreunat amîndoĭ, care nu puţin lucru aŭ făcut Nicolaĭ-Vodă atunce, de aŭ mers la gasda luĭ Dimitrașco-Vodă, că alţĭ Domnu maĭ staŭ să se împreune după ce sĕ mazilesc, ce *fug unul de altul să 'șĭ scóţă ochiĭ.* —Ion Neculce.

4271 *A 'şĭ scóte ochiĭ pentru cine-va.
M. Canian, *publ.* J. *Iaşĭ.*

A face orĭ-ce, a se băgà în foc pentru cine-va.

4272 * △ A 'şı scóte ochiĭ cu ce-va saŭ cine-va.
Laurian & Maxim, II, p. 477.

Poftă trupéscă.

4273 * △ A 'ĭ scóte prin ochĭ.
T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A supĕrà pre cine-va, a 'ĭ aduce minte des de binele ce 'ĭ-aĭ făcut.

4274 Cu ochiĭ în 2 perĭ.
V. Alexandri, *Teatr.* p. 9.

Veḑĭ *Cap. VI. c. Pĕr, Vorbă.*

De o colóre ne-hotărîtă.

4275 * △ A avé ochĭ la spate.
G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Acelaş înţeles ca la No. 4276.

4276 △ A avé un ochiŭ după céfă.
I. Creangă, *Pov.* p. 5.

**A avé ochĭ în céfă.*
Dim. Zanne, *Bucurescĭ*, J. *Ilfov.*

Vede tot, nu 'ĭ scapă nimic din tot ce se petrece împrejurul luĭ.

Ὄπισθεν κεφαλῆς, ὄμματα ἔχει. [1]
Prov. Elin.

In occipitio oculos habet. [2]
Prov. Lat.

Eliniĭ ca şi Latiniĭ întrebuinţaŭ acéstă ḑicere pentru ómeniĭ prevĕḑĕtorĭ şi circonspecţĭ.

4277 * △ Până le sar stele verḑı din ochĭ.
Gr. Jipescu, *Opincar*, p. 40.—
G. Poboran, *in t. c. Slatina*, J. *Olt.*

---

1) Are ochĭ în céfă.
2) Idem.

Se ḑice pentru cei carĭ aŭ muncit fórte mult. Veḑí No. 297.

4278 *△**Să 'ţi daĭ cu degetul în ochĭ.**

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Când e întuneric besnă.

4279 *△**A se face întuneric (negru) înaintea ochilor.**

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Când eştĭ supĕrat rĕŭ şi fără veste; când ţi se vestesce o ne-norocire.

4280 ***A aruncà cuĭ-va şperlă în ochĭ.**

N ***, *c. Bĕrlad,* J. *Tutova.*

******A pune cuĭ-va nisip în ochĭ.*

M. Canian, J. *Iaşi.*

Veḑĭ *Pulbere.*

A înşelà, a amăgì pre cine-va, a'l face să vadă lucrurile altfel de cât sunt Veḑĭ No. 1085.

4281 *△**A dà peste ochĭ.**

G. Poboran, *inst. c. Slatina,* J. *Olt.*— T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

1° A dà palme peste ochiŭ.

2° A lucrà fără băgare de sémă; a face ce-va cum s'o întîmplà, bine réŭ, numaĭ să fie făcut.

«*Dăĭ peste ochĭ*» adică: fă-l cum l'aĭ face.

4282 *△**Ochĭ de boŭ.**

Laurian & Maxim, II, p. 475.— M. Canian, J. *Iaşi.*— T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Adică marĭ. In Omer întîlnim adese-orĭ denumirea de Βοῶπις Ἀθάνα, Minerva cu ochiĭ de boŭ.

4283 *△**A face ochiĭ ca de boŭ.**

T. Bălăşel. *înv.* J. *Vâlcea.*

A se uità cu ochiĭ marĭ la ce-va. Se ḑice maĭ mult în batjocură.

4284 ***Ochĭ de gâscă.**

Laurian & Maxim, II, p. 475.

Adică albastrĭ, spălacițĭ.

4285 *Ochĭ de pisică.

Laurian & Maxim, II, p. 475.

1° Adică căpriĭ deschişĭ, aprópe galbenĭ.
2° Viclenĭ. Vedĭ No. 1743.
3° Miscătorĭ şi agerĭ. Vedĭ No. 2143.

4286 * △ Ochĭ de brôscă (broscoiŭ).

Laurian & Maxim, II, p. 475

Adică eşițĭ din melciĭ lor, bulbucațĭ.

4287 * △ A facĭ ochiĭ ca de brôscă.

T. Bălăşel, înv. J. *Vâlcea.*

A se uită cu ochiĭ marĭ la ce-va; se dice maĭ mult în batjocură.

4288 * △ A face ochiĭ ca de capră înnecată.

T. Bălăşel, înv. J. *Vâlcea.*

Acelaş înțeles ca la No. precedent.

4289 * △ Ochĭ de şérpe (şerpóică).

Laurian & Maxim, II, p. 475.—
G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

1° Micĭ şi rotundĭ.
2° Agerĭ, vioĭ.

4290 *Ochĭ de vasilic.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Reutăcioşĭ, carĭ pĕtrund tóte.

Regard de basilic.

Prov. Franc.

4291 * △ A avé ochĭ de corb.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Negri şi frumoşĭ.

4292 * △ A avé ochĭ de mura.

* △ *Are ochĭ de mură*
Carĭ inima 'țĭ fură.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Negri și frumoșĭ.

4293 * △ A 'ı albi ochii.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Așteptând după ce-va; a i se urî așteptând.

4294 * △ A 'ı înverḑi ochiı.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*

1° De durere.

Iți daŭ o palmă de 'țı *înverḑesc ochiĭ.*

2° De dor, așteptând mult ce-va.

Mı-a *înverḑit ochiĭ* așteptând.»

4295 * △ A dà ochii în gene.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 97. — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*— T. Bălășel, *învěț.* J. *Vâlcea.*

A închide ochiĭ, a ațipì.

4296 * Cât te-ai șterge (frecà) la ochı.

P. Ispirescu. *Leg.* p. 77 & 107; *Basme*, II, p. 139.— Fr. Damé, III, p. 144.

Cât (să) te stergĭ la ochĭ.

P. Ispirescu. *Leg.* p. 114 & 388. — Fundescu, *Basme.* p. 34.

* *Cât te aĭ sterge la un ochiŭ.*

N. Popescu, *Calend. Basm.* 1880, p. 30.— G. Poboran, *inst c. Slatina*, J. *Olt.*

Cât te frecĭ la un ochiŭ.

N. Popescu, *Calend. Basm.* 1880, p. 70.

* *Cât aĭ strînge din ochĭ.*

Pompiliu, *Conv. Lit.* IX. p. 188. — G. Poboran, *inst. c. Slatina* J. *Olt.*

Veḑĭ *Clipă, Clipélă, a Clipì.*

Intr'o clipă, într'un scurt interval de timp

En dacame esas pajas. [1])

Prov. Span.

4297 *Nicĭ cât te aĭ mânji la un ochiŭ.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Adică fórte puţin.

4298 A fi negru înaintea ochilor.

I. Creangă, *Pov.* p. 227.

A fi displăcut, a fi urît cuĭ-va.

«Remănere-aşĭ păgubaş de dînsul să rĕmân şi să 'l vĕd, când mĭ-oiŭ vedé céfa; atuncĭ şi nicĭ atuncĭ, că tare mi-ĭ *negru înaintea ochilor.*» — I. Creangă.

4299 *A furà cu ochiĭ.

I. Creangă, *pov.* p. 276.

A se uĭtà pe furiş.

«Nu 'ĭ vorbă, şi ea *furà cu ochiĭ* din când în când pe Harap-Alb.» — I. Creangă.

4300 *Cu códa ochiuluĭ.

Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.* p. 350.

Acelaş înţeles ca la No. 4299.

«Eŭ frate, până într'acéstă vreme duhurile înăduşindu-mĭ tóte vicleşugurile Corbuluĭ, cum se ḑice, *cu códa ochĭuluĭ* căutând, pentru voĭea ta li-a tăcut.» — Dim. Cantemir.

4301 *Par'că umblă cu ochiĭ legaţi.

Gavril Onişor, *prof. c. Bĕrlad*, J. *Tutova.*

Nu vede nimic, nu 'şĭ dă sémă de ceea ce se petrece împrejurul luĭ.

4302 *A face ochĭ.

Da Sofia Nădejde, *Nuv.* p. 123 — Laurian & Maxim, II, p. 476. — Fr. Damé, II, p. 6.

1° Se ḑice despre dobitócele a căror puĭ se nasc orbĭ, şi încep a vedé numaĭ după câte-va ḑile.

2° A se deşteptà, a se trezi din somn.

3° Se ḑice despre omul care incepe a înţelege, a pricepe.

[1]) Intr'un: dă 'mĭ aste paĭe.

4303 *A face ochĭ marĭ.

Laurian & Maxim, II, p. 476.— Fr. Dame. III, p. 144. — M. Canian, J. Iașĭ.

1° A se deșteptà bine.
2° A se mirà, a fi surprins

4304 *A face ochĭ micĭ.

Laurian & Maxim, II, p. 476.

1° A fi somnoros.
2° A se face că nu vede.

4305 *A face ochĭ dulcĭ.

Laurian & Maxim, II, p. 476.

A se uità cu dragoste la cine-va.

Faire les yeux doux à quelqu'un.
Prov. Franc.

4306 *A deschide ochiĭ.

M. Canian, *publ.* J. *Iașĭ.*

Vedĭ *No.* 4302.

1° A se păzi, a băgà de sémă.
2° A se mirà.

4307 *A deschide ochiĭ cu (pe) cine-va.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A'l cunósce bine, a fi crescut împreună.

4308 *Să nu 'ĭ vadă ochiĭ.

M. Canian, *publ.* J. *Iașĭ.*

**Să nu 'l vadă în ochĭ.*

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.* T. Bălășel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Când îl urăsce.

4309 *△Abia îl věd în ochĭ.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Mĭ-e fórte drag.

4309b *A vedè pre cine-va cu ochiĭ sĕĭ.

M. Canian, publ. J. Iaşi.

A fi orbit de cine-va.

4310 *A 'i citi în ochi.

G. Poboran, inst. c. Slatina, J. Olt.

A 'ĭ cunósce. a 'ĭ ghici şi gândurile cele maĭ ascunse.

4311 * △A face ochiĭ rótă.

G. Poboran, inst. c. Slatina, J. Olt.

A se uĭtà jur-împrejur.

4312 A beli ochii.

Laurian & Maxim, Glosar, p. 65.

Vedĭ No. 3868.

1° A 'şĭ deschide ochiĭ, a băgà sémă.
2° A fi om vioiŭ, sprinten, muncitor.
3° A se mirà.
4° A se uĭtà la ce-va îndelung, prostesce şi cu perdere de timp.

4313 * △A face cu ochĭul.

A. Pann, Edit. 1889, p. 25; I, p. 85.— Hinţescu, p. 56.— Laurian & Maxim, II, p. 476 & 477.— Andreĭ Marinescu, inv. c. Humele, J. Argeş.

A face semne de înţelegere.

Faire de l'œil à quelqu'un.

Prov. Franc.

4314 * △Cu ochii duşĭ.

G. Poboran, inst. c. Slatina, J. Olt.

Aprópe de mórte.

4315 * △A dà ochii peste cap.

1° A leşinà.
2° A murì.

4316 *A băgà ochiĭ.

G. Poboran, inst. c. Slatina, J. Olt.

A privì bine, cu băgare de sémă.

4317 *A închide ochiĭ.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 477.

1° A murì.

2° A trece cu vederea, a se face că nu vede rĕul ce sĕ face, a lăsà să trécă, să se facă fără a se împotrivì.

3° A se aruncà într'o primejdie *luându-şĭ inima în dinţĭ.*

4° A nu băgà sémă, a nu se gândì la ce face.

4318 * △Ochiŭ ne-adormit.

E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ.*

Adică harnic, nu se odihnesce şi tóte le cercetéză şi le vede.

OM

Vedĭ *Apă, Ban, Bĕtrân, Bólă, Cal, Calic, Cumplit, Dél, Dumnedeŭ. Duşman, Flecar, Fricos, Gând, Harnic, a se Îmbĕtà, a Îmbĕtrânì, Îndĕrĕtnic, Însemnat, Înţelept, a Învĕţà, Învĕţat, Lăudos, Muĭere, Munte, Ne-slujit, Nevoe, Nevoiaş, Cap.* XIX & XXI, *c. Om, Patimă, Pom, Resboiŭ, Rĕŭ, a Ride, Ruşine, Striĭat, Ţépă, a Umblà, Vin, Voinic, etc.*

CREDINŢE DESPRE OM.

I

Omu este făcut de pămînt, d'aĭa e aşa de ticălos şi de şubred. După ce a închipuit Dumnedeŭ pĕ om din pămînt, ĭ-a suflat în gură, şi el numaĭ dĕ cât a înviat. Ómenii aĭ de demult aŭ fost jidovĭ, adică nisce ómenĭ grozav de marĭ: capu ca hîrdău al dĕ cincĭ vedre, ochiĭ ca taerile, mâinile ca putineele, picĭórele ca ulele, deştele ca moşórele, unghiile ca secarile, dinţiĭ din gură ca fiare'e plugului.

Al maĭ mare om din lume a fost Adam, omu al dĕ l'a făcut Dumnedeŭ întâĭ şi 'ntâĭ. Capu luĭ era grozav de mare şi nu putrezise nicĭ până când a venit Domnu Hristos pĕ lume. Un împĕrat vĕdênd capu luĭ moş Adam pĕ câmp, s-a înfricoşat când l'a vĕdut aşa dĕ mare şi, ca să nu sĕ înfricoşeze ósten, a pus o mie de soldaţĭ ca să care pietrĭ ca s'o copere. Şi atât a fost dĕ mare că o mie de ómenĭ abia în treĭ dile aŭ putut'o coperì. Ómeniĭ ăştia, aĭ micĭ, cum suntem şi noĭ, sunt işiţĭ încoà, în urma Domnuluĭ Hristos, că şi Domnul Hristos a fost tot jidov mare. Noĭ, ăştia d'acum, suntem pe lângă jidovĭ ca nisce musce mititele. Odată nisce ómenĭ d'ăştia eraŭ cu plugu şi eĭ în câmp. Vine la eĭ o fetiţă dĕ jidov ca dĕ dece-cincĭ spre dece anĭ, şi îĭ ieà în póla pĕ eĭ, vr'o treĭ ómenĭ, cu plugu şi cu vr'o şése boĭ cu tot, şi îĭ duce în póla ca pĕ nisce sórecĭ la muină-sa, şi dise: «Uite, mamă, ce găsiĭ eŭ colea. Nisce musce sgâriaŭ pămîntu.»

Da mă-sa ḑise: «Dnĭ, mamă, acolo că ăştĭa sunt ómeniĭ care are să moştenéscă pămîntu d'acu înainte,» şi ĭ-a dus ĭar în pólă dă unde-ĭ luase

Dumneḑeŭ a prăpădit pĕ jidoviĭ ăştĭa că să făcuseră rĕĭ dĕ nu sĕ maĭ, înţelegeà cu eĭ dĕ loc. Intâĭ şi întâĭ ĭ-a orbit pĕ toţĭ cu nisce musce mărunţele care trag la ochĭ, şi eĭ, după ce a rĕmas orbĭ, a murit toţĭ dĕ fóme, că nu să maĭ puté ară, şi aşa a scăpat Dumnezeŭ lumea dĕ spurcaţiĭ ăĭa dĕ jidovĭ, care eraŭ marĭ dĕ călcaŭ dintr'un munte în altu. — MARIA ŞINCU c. *Ştefănescĭ*, J. *Vîlcea*, *în Sezătórea*.

II

Intăĭ ci-că a fost *Jîdoviĭ*, apoĭ ce-va maĭ micĭ a fost *Uriaşiĭ* cum, dă pildă, a fost *Doicum* şi *Arap-buzat*, care mulţĭ din eĭ avéŭ numaĭ câte un ochiŭ în frunte. *Cătcăuniĭ* a fost tot ómenĭ marĭ, da a fost cu două capete, şi eĭ mâncaŭ ómenĭ d'aĭ noştri, ĭĭ prindéŭ în câte o casă mare unde le da dĕ mâncare numaĭ sîmbure de nucă, cu pâne şi cu mălaiŭ dospit, şi sĕ îngrăşeaŭ bieţiĭ Românĭ dĕ sĕ făcéŭ ıamăn ca porciĭ, şi când să îngrăşà, luà câte unu dîn eĭ, şi ĭĭ băgà în cuptóre arse, cu cămăşĭ cu tot, dór le da brâncĭ Cătcăuniĭ aŭ fost ăĭ maĭ rĕĭ ómenĭ după faţă dĕ pămînt.

A maĭ fost şi ómenĭ *jumătate-dĕ-om*, cu o mână, c'un picĭor, cu un ochĭu, cu o urechĭe, c'o *jumătate-dĕ-gură*, c'o jumătate de nas, şi cu tóte jumătate. Aştĭa a fost ăĭ maĭ proşiĭ şi ăĭ maĭ slabĭ ómenĭ după lume.

A maĭ fost ómenĭ cu *şépte picĭóre* şi cu *şépte mânĭ*. da n'a fost putênd nimic, că sĕ încurcaŭ singurĭ în atâtea picĭóre şi atâtea mânĭ.

Acuma nu maĭ sunt nicĭ un fel dĕ ómenĭ opăciţĭ pĕ pămînt. Li s'a perdut ruda la toţĭ; acuma nu maĭ sunt dĕ cât românĭ d'aĭ noştri şi ómenĭ sĕlbaticĭ, carĭ sunt tot ca noĭ, dór că sunt negri şi flocoşĭ

Maĭ sunt *piticĭ*, ómenĭ ca copilaşiĭ dĕ marĭ, da sunt bĕtrânĭ, cu mustăţĭ şi barbă, şi sunt grozav de ţapenĭ, trânteşce p'al maĭ voĭnic om. Aĭa ci-că maĭ sunt şi acu. şi câte-un boer cumpĕră câte unu dĕ modă. — COSTACHE SBURLEA c. *Zlătarĭ*, J. *Vâlcea*, *în Seḑătórea*.

A se vedé şi legendă de la cuvîntul *Muĭere*.

In aceste credinţe întîlnim reminiscenţa despre potop, Titanĭ, Ciclopĭ şi Polifem, Pigmeĭ şi Gnomĭ. Ce-va maĭ mult între creaţiunile imaginaţieĭ luĭ Swift şi credinţele poporuluĭ nostru găsim maĭ multe asemĕnărĭ curióse. de pildă: ómeniĭ cu şépte picĭóre, fetiţa de jidov care găsesce plugarĭ arând şi-ĭ duce la mă-sa cu boĭ cu tot, şi altele.

4319 *Omul e ca ıérba, ḑilele luĭ ca flórea.

I. G. VALENTINEANU, p. 8 & 25.

Omul e ca ĭérba, ḑilele luĭ ca flórea câmpuluĭ.

V. ALEXANDRI, *Teatr.* p 1720.

Omul ca ĭérba sĕ usucă.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 14.

Atât omul cât şi slava luĭ, ca flórea câmpuluĭ, îndată înfloresce, îndată să şi vestejesce.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 14.

Veḑĭ *Cap.* V, *c. Dĭ.*

Arată scurtimea vieţiı. Acéstă ḑicere ne vine din Biblie.

Omul este ca iérba, dilele lui ca flórea câmpului: aşa va înflori.

Psalm. DAVID, CII, 15

L'homme florit pour mourir.

Prov. Franc.

Ἄνθρωπός ἐστι πνεῦμα καὶ σκιά μόνον. [1])

SOFOCL, *Aiax.*

Homo bulla. [2])

Prov. Lat.

4320 **Omul, dĕ ceea ce-i place, d'aceea sĕ îngraşă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 184.

Dĕ ce sĕ îngraşă omul? Dĕ ceea ce luĭ ĕĭ place.

IORD. GOLESCU. *Mss.* II, p. 225.

* △ *Omuluĭ de ce 'ĭ place, d'ac (aĭa) sĕ 'ngraşe.*

A. PANN. II, p. 81.— HINŢESCU. p. 136.— *Prot* C. BUNGEŢIANU, *inv. c. Cosovĕţ. J. Mehedinţi.*

Omul de ceĭ place, de aceĭa sĕ îngraşe.

PANN, II, p. 82.

Adică fie-ce om trebue să trăiéscă cum îĭ place, se dice maĭ ales când cine-va se deosebesce prin gustul séŭ de ceĭ-l-alţĭ, fie la mâncare saŭ la orĭ-ce alt.

4321 ***Omul nu scie din ce se îngraşă.**

Adese-orĭ ne displac mâncărĭ care ne ar fi de un mare folos. Se dice maĭ ales când ne aflăm la o masă maĭ próstă,

4322 **Omul fară muiere, ca un om fără cămaşă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 10.

Arată cât de mult preţuesce muierea pentru bărbat.

Sub cuvîntul de *om,* in popor se înţelege adese-orĭ, barbat, precum se dovedesce în următórea urare la paharr:

Să trăiesc eŭ şi eŭ,
Şi ginerile sócră-mea,
Fecioril tatiĭ şi a mamiĭ,
Şi omul nevestiĭ mele;
Să-audiţi bine de mine,
Nicĭ eŭ să mĕ prăpădesc.

---

[1]) Omul este suflare şi umbră.
[2]) Omul este o bulă de aer.

4323 Omul vrednic sĕ face munte și punte.

A. Pann, II, p. 49.

Omul vrednic sĕ face munte (luntre) și punte și trebue să ésă la liman.

A. Pann, II, p. 86.— Hințescu, p. 135.

Vedĭ *Luntre, Munte.*

Omul vrednic întrebuințéză tóte mijlócele de scăpare, când se află într'o strîmtóre, într'o mare primejdie.

4324 Omul trăesce cu ce bagă în gură.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 49; I, p. 129.— Hințescu, p. 135.

Nu trebue să ne gândim numaĭ la mâncare, însă nicĭ s'o dispreţuim pré mult.

Acelora carĭ se gândesc numaĭ la trebuinţele trupuluĭ li se ḑice că *omul nu trăesce numaĭ cu ce bagă în gură și cu cuvîntul luĭ Dumneḑeŭ.*

Omu 'n fie ce ḑi
Trăesce cu bĕutură
Și *cu ce bagă 'n gură*

A. Pann, III, p. 97 & 98.

4325 Omul ca umbra, îndată piere cum ĕĭ lipsesce lumina.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 14.

Arată cât de repede și de ușor se póte pĭerde omul.

Pindar spune încă cu maĭ multă energie: σκιᾶς ὄναρ ἄνθρωπος, omul e visul uneĭ umbre.

4326 Om cu om prĕ anevoie să s'asemene întocma la faţă și la naravurĭ.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 136.

Arată deosebirea între ómenĭ.

Il y a grande différence d'homme à homme.

Prov. Franc.

4327 Omul pĕ pămînt, dar îngerii în cer.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 9.

Adică fie-care unde i sĕ cuvine (Golescu).

Și precum ḑice B. Pascal: «L'homme n'est ni ange ni bête, et le malheur est que, qui veut faire l'ange, fait la bête.»

4328 *△Omul gândesce (și) rele și bune.

A. Pann, II, p. 38. — Hințescu, p. 133. — Andrei Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeș*.

Are părțĭ rele și părțĭ bune.

4329 Pe omul la (maĭ) marĭ drăcii îl tae (taĭe) capul.

A. Pann, II, p. 123. — Hințescu, p. 135.

Se ḑice când vedem pe unul făcênd lucrurĭ carĭ nicĭ nu e ar fi trecut prin minte.

4330 Omul ca lumînarea, când luminéză atuncĭ sĕ sfîrșasce.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 14.

Omul móre când a dobândit experiență și învĕțătură, și tocmaĭ atuncĭ când ar puté să fie folositor în lume.

4331 *Tot omul bun prinde carne.

Veḑĭ *Carne*.

Românul, ca și cele-l-alte popóre, a observat că omul gras este, de obiceiŭ, bun la inimă, pe când cel slab e rĕutăcĭos, fățarnic, ține-minte.

«Păziți-vĕ de acest tînĕr slab» ḑicéŭ Romaniĭ arătând pre Iuliŭ Cesar și Francesiĭ pre Bonaparte.

4332 *△Om bun, dar cu naravu draculuĭ.

Gavr. Onișor, *prof. c. Dobrovĕț*, J. *Vasluiŭ*.

Când un om rĕŭ, pare a fi bun, saŭ e creḑut ast-fel de órecine.

4333 Ómenii ca degetele, nicĭ unul cu altul s'asémĕnă.

Hințescu, p. 129.

Veḑĭ *Deget*.

Arată ne-asemĕnarea între ómenĭ și maĭ ales între frațĭ.

4334 *△Om cu om nu sĕ lovesce.

Andrei Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeș*.

Acelaș înțeles ca la No. 4326 & 4333.

4335 Omul cu cap ușor
Sĕ învîrtesce ca un mosor.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 14.

Se dă în vînt fără nicĭ un rost.

4336 *Ce drac maĭ mare, maĭ rĕŭ şî maı fāra inimà îţı trebue ca omul?

M. Lupescu, *Şezăt.* I, p. 242.

Arată rĕutatea ne-întrecută a omuluĭ.

4337 * △ Pe om în ḑiua de aḑĭ sĕ 'l puí în piuă, şi să daĭ cu chilugul peste el, şi nu 'l nemerescĭ.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Veḑĭ *Piuă.*

Atât de şiret este.

4338 * △ Câţĭ ómenĭ atâtea năravurĭ.

Dim. Tîchindeal, *Fab.* p. 169. — Andrei Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.* — *preot* C. Bungeţianu, *înv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţi.* H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea*, J. *Dorohoi.*

Câthĭ om ş-mintea-l' [1])

Per. Papahagi, *Zweit. Iahres.* II, p. 160.

De ar face nescine nu sciŭ cât bine, nu póte plăcé la toţĭ, şi precum ḑice cronicarul, «sfatul alege câtă osebire este între om şi om» [2])

4339 Orĭ om, orĭ semĕnătură
Nu se schimbă din natură.

A. Pann, *Nastratin-Hogea*, p. 24.

Nicĭ crescerea nicĭ învĕţătura nu pot schimbà firea omuluĭ.

4340 Din omul bun, bun lucru ese.

N. Muste, *Letop. Mold.* III, p. 73.

Acelaş înţeles ca la No. 1036 şi 1037.

4341 Omul muncitor
Ca un pom roditor.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p 15.

Cine muncesce, produce şi dobândesce.

---

[1]) Fie-ce om cu mintea luĭ.
[2]) Miron Costin, I, p. 340.

4342 * △ **Omul sfinţesce locul.**

I. Creangă, *Pov.* p. 230.— I. G. Valentineanu, p. 47. – *preot* C. Bungeţianu. *înv.* c. *Cosověţ*, J. *Mehedinţi* — Andrei Marinescu, *înv.* c. *Humele*, J. *Argeş*.

* △ *Omul sfinţesce (sânţesce) locul, (ĭar) nu locul pe om.*

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 29 & 57! II. p. 5.— E. I. Patriciu, *înv.* c. *Smulţi*, J. *Covurluiŭ* — Hinţescu, p. 135 — Barbu Constantinescu, *Cart. Cit.* III. p 15 — *Semin. Buc. Cl. VIII.* prin P. Gârbovicénu, *prof.* — N. Machidon, *stud.* c *Nicoresci*, J. *Tecuciŭ*.

Omul sfinţesce pe loc.

A. Pann, *Moş Alb.* I, p. 27.

* △ *Nu locul sfinţesce pe om, dar omul pe loc.*

G. Madan. c. *Truşeni*, Ţ. *Chişinăŭ*, *Basarabia*,

Omul cinstesce locul.

I. G. Valentineanu, p. 45.

* *Omul sfinţesce locul, ĭar nu dobitocul.*

G. de. Onişor, *prof.* c. *Bĕrlad*, J. *Tutova*.

Fie locul cât de rĕŭ, fie ca posiţiune, fie ca orĭ-ce, face ca să fie bun dacă el este locuit de un om bun. — Marinescu.

Cu alte cuvinte omul dă valóre slujbeĭ, posiţiuneĭ pre care o ocupă în lume, căcĭ daca dînsul nu preţuesce ce-va prin sine însuşĭ, tot nimic se va socotì orı cât de sus va fi aşeḑat în societate.

L'office et la somme
Monstreront quel soit l'homme.

Prov. Franc.

4343 * **Omu 'ĭ maĭ rĕŭ de cât locul sĕŭ.**

Gavril Onişor, *prof.* c. *Bĕrlad*, J. *Tutova*.

Când unul a ajuns unde nu i se cuveneă.

4344 **Omul fără socotinţă, ca carul fară proţap.**

IORD. GOLE-CU, *Mss* II, *Asem.* p. 15.

Adică nu e bun de nici o trébă.

4344b * △ **Nu e om fara cusur.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 3. — ANDREI MARINESCU, *înv. c. Humele, J. Argeş* — *preot* C. BUNGEŢIANU, *înv. c. Cosovĕţ, J. Mehedinţi.*

Om fără cusur nu sĕ póte.

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 170.

Dar om, orĭ cum întru tóte,
Fără cusur nu sĕ póte.

A. PANN, *Fab.* I, p. 128.

Om întru tóte fără cusur, nu sĕ póte.

HINŢESCU. p. 130.

Omul, fie cât de bun, are şi câte ce-va reŭ.

Nul homme sans défaut

Prov. Franc.

4345 * △ **Omul dice şi ispravesce.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 151; III, p. 122. — HINŢESCU, p. 132. — ANDREI MARINESCU, *înv. c. Humele, J. Argeş.*

1° Se dice despre omul cicălitor.
2° Când cine-va vorbesce mereŭ şi el nu isprăvesce nicĭ odată, i sĕ dice: «şi ca ho! ispravesce odată. *Omul dice şi isprăvesce* nu ca tine: *tara, tara, tótă vara.*» — A. MARINESCU.

4346 * △ **Omul trage la om, si dobitocul la dobitoc.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 161; III, p. 130. — ANDREI MARINESCU, *înv. c. Humele, J. Argeş.*

Om la om trage, şi vita la vită.

A. PANN, I, p. 13. — HINŢESCU, p. 135.

Cine se asémena se adună, fie-care unde cunósce acolo trage. Vedĭ A. Pann, *Povestea vorbiĭ,* I, p. 11 - 13.

Ὅμοιον ὁμοίῳ φίλον. [1]
Aristot.

Simile simili gaudet. [2]
Prov. Lat.

Qui se ressemble, s'assemble.
Prov. Franc.

Ogni animale si unit cum s'ispecie sua. [3]
Prov. Sard.

Gleich und gleich gesellt sich gern. [4]
Prov. Germ.

4347 **Buri ómiri facu grase mulierle.** [5]

FR. MICLOSICH, *Rum. Unter*, I, p. 7.

Daca femeia e rumenă şi grasă e dovadă că nu duce lipsă de nimica, şi că are traiŭ bun în casă.

4348 **Omul blând ca apa lina.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 15.

Trebue sa te ferescĭ de dînsul. Veḑĭ c. Apă.

4349 **Omu neca porta sev criş.** [6]

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.* I, p. 14.

Fie-ce om cu pasurile sale.

Chacun porte sa croix.
Encyclop. des Prov.

4350 ⁂ △ **Omul este ca óia, lesne sĕ ieà după altul.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 55. — ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele, J. Argeş.* — *preot* C. BUNGEŢIANU, *înv. c. Cosovĕţ, J. Mehedinţi.*

Omul este ca óĭa, lesne sĕ ĭeà după altul, nu judecă nevoĭa.

A. PANN, I. p. 117. HINŢESCU, p. 132.

Unul după altul sĕ ĭeà, ca oile după capre.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 12.

Veḑĭ *No.* 2209 & 4367.

---

1) Asemenele ĭubesce pe asemenele.
2) Asemenele se bucură de asemenele.
3) Fie-ce dobitoc se unesce cu aceĭ de specĭa sa.
4) Asemene şi asemene se întovărăşesc bucuros.
5) Ómeniĭ (bărbaţiĭ) bunĭ fac muĭerile grase.
6) Fie-ce om pórtă crucea luĭ.

Omul se înduplecă lesne, și fără a se gândì, a primì părerea altuĭa.

Ce sont moutons de Panurge.

Prov. Franc.

4351 **Omul și pofta, ca ĭadul ne-sățióse.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 15.

Arată firea ne-sățiósă a omuluĭ.

4352 * △ **Omuluĭ îĭ plac tóte**
Dar să le ródă nu póte.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 58. — ANDREI MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeș.*

Vedĭ *Moș.*

Multe doresce omul fără a le puté dobândì.

4353 **Omul ca o bĕșică, pĭere cum sĕ sparge.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 14.

Omul lesne se pĭerde, și nimic nu rĕmâne în urma luĭ.

Τομφόλυξ ὁ ἄνθρωπος. [1]

Prov. Elin.

Homo bulla. [2]

Prov. Lat.

4354 **Omul este pilda slăbicĭuneĭ, jefuirea vremiĭ, jucăria norocului, icóna ne-statorniciei, cumpĕna zavistieĭ și a primejdiilor.**

A. PANN, II, p. 40.

Arată slăbicĭunea și ne-statornicia omuluĭ.

4355 * △ **Omul greșesce.**

Preot C. BUNGEȚĬANU, *înv. c. Cosovĕț*, J. *Mehedinți.*

Nu se póte om fără greșélă, om desăvîrșit în tóte.

4356 * △ **Omul sĕ luptă cu durerea.**

ANDREI MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeș.* —*preot* C. BUNGEȚĬANU *înv. c. Cosovĕț*, J. *Mehedinți.*

Alusĭune la viéța plină de necazurĭ ce o duce omul.

---

1) Omul (e o) beșică.
2) Idem.

4357 **Omul ca o maimuţă, ce vede la altul, aceea şî el face.**

IORD. GOLESCU. *Mss.* II, *Asem.* p. 14.

Arată spiritul de imitaţie şi lipsa de judecată a omuluĭ. Veḑĭ No. 4350.

4358 * △ **Pe omul bun îl calcă şi vacile.**

ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.* — *preot* C. BUNGEŢIANU, *înv. c. Cosorĕţ*, J. *Mehedinţĭ.*

* *Pe omul bun îl cacă vacile.*

I. BĂNESCU, *prof.* J. *Roman.*

Cine e pré bun îl ĭeau toţĭ peste picior, îl rîd şi ceĭ maĭ de nimic.

4359 * △ **Omu bun, iĭ de pus cu curu 'n drum.**

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ*, J. *Vasluiŭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 4358.

4360 **Omul ca oul, cum ĕl atingi, îndată sĕ sparge.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 14.

Arată firea cea slabă şi plăpândă a omuluĭ.

Nicĭ o fiinţă în lume
Nu e plăpândă ca omul,
El pórtă maĭ mare nume,
Şi el e tocma ca oul:

Carele numaĭ câcĭ şade
In puţin timp sĕ clocesce,
Şi sĕ sparge jos de cade,
Saŭ de alt de se clocnesce.

A. PANN, II, p. 82.

4361 **Omul nu trebuie sa fie nicĭ pré-pré, nicĭ fórte-fórte.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 63; II, p. 77. — HINŢESCU, p. 134.

1° Se ḑice despre cel cumplit saŭ sgârcit. — A. PANN.
2° In tóte omul trebue să se feréscă de extreme.
Stat in medio virtus librata contrariis.

4362 * △ **Par'că numaĭ el e om.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Se ḑice când cine-va se are în vedere numaĭ pe sine, şi de altul nu 'ĭ pasă.

4363 *Căcĭ de! om sunt si eŭ!

N. Filimon, *Ciocoĭ*. p. 126. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p. 454.

Că om sunt şi eŭ!

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p 459. — I. Negruzzi, *Conv. Liter.* XII, p. 34.

1° Şi orĭ-ce durere omenéscă, are un resunet şi în inima mea.
2° Acelaş înţeles ca la No. 4362.

Homo sum, humani nihil a me alienum esse puto. [1]

Prov. Lat.

Al sen tótt e d'chêran. [2]

Prov. Romagn.

Ider hat ein Hemd von Menschen-fleisch. [3]

Prov. Germ.

4364 Omul să ḑică în gândul sĕu:
Dómne feresce de maĭ rĕu.

Hinţescu, p. 135.

Ne învaţă a primi cu resemnare loviturile sórteĭ.

4365 *^ Omuluĭ nimenea nu póte sa 'ĭ dé minte şi noroc.

A. Pann, II, p 133. — Hinţescu, p. 136. — Andrei Marinescu, *inv. c. Humele*, J. *Argeş*. — *preot* C. Bungeţianu, *inv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţi*.

Se ḑice de omul care fiind povăţuit de cine-va bine, în vre-o afacere, nu urméză povaţa şi greşesce.

4366 *Din acelaş aluat sunt facuţi toţi ómeniĭ.

Laurian & Maxim, I, p. 751.

Toţĭ ómeniĭ sunt de o potrivă, toţĭ sunt de o panura, căcĭ precum ḑice Englesul.

When Adam delved and Eve span,
Where was then the gentleman?

---

1) Sunt om, însă cred că nimic din cele omenescĭ nu îmĭ este străin.
2) Toţĭ sunt de carne.
3) Fie-care are o cămaşă de carne de om.

4367 * △ **Omul are un dulce și un amar.**

A. PANN, *Fab.* II, p. 52.— ANDREI MARINESCU. *înv. c. Humele*, J. *Argeș*. — *preot* C. BUNGEȚIANU, *înv. c. Cosovĕț*, J. *Mehedințĭ*.

Tot omul are un dar și un amar.

S. I. GROSSMANN, *Dict. Germ.* p. 233.

Tot omul are un dar și un amar, și unde prisosesce darul, nu se maĭ bagă în sémă amarul.

I. CREANGĂ *Conv. Liter.* 1877, p. 193; *Pov.* p. 269.— B. P. HĂȘDEŬ, *Etym. Magn.* p. 994.

* *Unde prisosesce darul*
Sĕ ne-socotesce amarul.

Dª ELENA SEVASTOS, *Pov.* p. 131.

1° Omul are în viéță și ḑile bune și ḑile rele.

2° Fie care om are în sine și părțĭ bune, și părțĭ rele, și precum ḑice Pascal: *L'homme n'est ni ange ni bête; mais le malheur est que qui veut faire l'ange fait la bête.*»

4368 **Omul se îndréptă după ómenĭ.**

I. SLAVICĬ, *Nuvele*.

Vorba cu lumea gheboșilor.

4369 * △ **Ómenii buni se împacă.**

G. P. SALVIU, *înv c. Smulțĭ*, J. *Covurluiŭ.*

Se invoesc, pot trăì la un loc.

4370 * △ **Nu e după cum vré omul ci după cum póte.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 58.— *Semin. Buc. Cl. VIII*, prin P. GÂRBOVICÉNU, *prof.*

Veḑĭ *Domn, Dumneḑeu.*

Ne învață să nu rîvnim la lucrurĭ pré mari, și pre carĭ nu le putem dobândì.

4371 * △ **Omul, cât traesce,**
Multe patimesce.

BARONZI, p. 51.—HINȚESCU, p. 132. — *preot* C. BUNGEȚIANU, *înv. c. Cosovĕț*, J. *Mehedințĭ*.

Orĭ-cât ar traì omul, necazurile nu 'l curmă.

4372 **Omul se deprinde cu réul ca vermele în hrean.**

Dª ELENA SEVASTOS, *Pov.* p. 57.

Vedĭ *Vierme.*

Omul se deprinde a trăĭ cu rĕul, în lipsă şi în sărăcie. Vedĭ No. 2621.

4373 **Dicumu face omlu aflá. [1])**

M. BOJADSCHI, Γραμ. Ρωμα. p. 205.

Ce caută omul găsesce, de va face rĕŭ, rĕŭ i se va întîmplà.

4374 **Omul singur ceea ce 'şĭ face, nimenea nu il póte desface.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 149; III, p. 120.

* △ *Ce 'şĭ face omul singur, nicĭ dracul nu póte să 'ĭ desfacă (disfacă) (nu 'ĭ póte desface).*

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* II, p. 149. — I. NEGRUZZI, *Conv. Liter.* XIII. p. 31. — H D. ENESCU, *înv. c. Zamostea*, J. *Dorohoĭ*. — *preot* C. BUNGEŢIANU, *înv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţĭ*. — ANDREI MARINESCU, *înv. c' Humele*, J. *Argeş*. — G. POBORAN' *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

* *Ceea ce omul singur îşĭ face,*
Nimenĭ nu 'ĭ póte desface.

HINŢESCU, p. 176. — ARTUR GOROVEI, J. *Suciava.*

* △ *Rĕul care şi'l face omul, nu il póte face nimenĭ.*

Semin. Buc. cl. VIII prin P. GÂRBOVICÉNU, *prof.*

* △ *Nicĭ dracul nu face omuluĭ, ce îşĭ face el singur.*

V. FORESCU, *c. Dorna*, J. *Suciava.*

* △ *Cum (ce) şĭ-o face omul singur, nu ĭ-o (póte) face nicĭ dracul.*

I. NEGRUZZI, *Conv. Liter.* XIII, p. 31. — E. I PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ*. — ARTUR GOROVEI, *c. Folticenĭ*, J. *Suciava.*

[1] Precum face omul află.

Ce 'ţĭ façĭ singur, neçi dracul. [1])

D. A. Milescu, *Gopeşĭ, Macedonia,*

Réul, ce omul şi'l face singur, nu e în stare să îl facă niminea, necum al îndreptà.

4375 ⁖ △ **Om de paie.**

Laurian & Maxim, II, p. 569.— Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele,* J. *Argeş.* — G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ,* J. *Covurluiŭ.*

Om fara vlagă.

4376 * **A fi om subtire.**

Bine crescut, ros cu lumea.

4377 * △ **Om voĭnic: e fĕtat nu ouat.**

Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele,* J. *Argeş.*

Se ḑice despre omul voĭnic, vrednic, îndrăsneţ, vitéz, om în tóta puterea cuvîntuluĭ.

Acésta variantă, din Ţéra-Românéscă, se va adaogà locuţiuneĭ moldovenescĭ care este trecuta la No. 179J.

4378 * ⁖ **A fi om la casa altuia.**

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A fi sarac.

4379 * △ **Om verde.**

E. I. Patriciu, *înv.* J *Covurluiŭ.*

Om vrednic, cu vlagă, om în tótă puterea cuvintuluĭ.

4380 * △ **E om verde ca gainaţul gascei.**

G. P. Salviu, *înv. c. Smulţĭ,* J. *Covurluiŭ.*

Zeflemea la adresa celor carĭ se cred vrednicĭ dar nu sunt.

4381 * △ **A fi om.**

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

---

[1]) Ce 'ţĭ facĭ singur, nicĭ dracul (nu 'ţĭ face).

1° Om în tótă puterea cuvîntuluĭ, vrednic, cu vlagă.
2° Cu avere, cu vază şi cu cinste.

4382 * △ **A se fi făcut om.**

T. Bălăşel, *inv.* J. *Vâlcea.*

A se fi îmbogăţit.

4383 * △ **A fi om-omenaş.**

T. Bălăşel, *inv.* J. *Vâlcea.*

Om cinstit şi cu avere frumuşică.

4384 * △ **A se face din om ne-om.**

A. Pann, II, p. 144. — Hinţescu, p. 151. — G. Dem. Teodorescu, *Poes. Pop.*

1° A se prăpădì cu totul; a 'şĭ pĭerde averea, starea în lume, cinstea, etc.
2° A 'şi pierde infăţişarea de om, a devenì un monstru, fiind sluţit într'un mod óre-care.

4385 * **A eşi la ómeni.**

V. Alexndri, *Conv. Liter.* VII, p. 365.

Vedĭ *Obraz.*

A se deosebi, a se ridicà la o tréptă socială maĭ înaltă

4386 * △ **A 'şĭ gasi omul.**

Gavril Onişor, *prof. c. Bĕrlad,* J. *Tutova.* - A. Pann, III, p. 145.

* △ *A'ĭ găsit pe nen-to (tĕŭ) omu.*

G. Poboran, *inst. c. Slatina,* J. *Olt.*

* △ *Nu ţi-aĭ găsit omul.*

C. Negruzzi, I, p. 303. — V. Alexandri, *Teatr.* p. 241. — E. I Patriciu, *inv. c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.*

* △ *A 'şĭ dà peste om.*

Creangă, *Pov.* p. 227. — E. I. Patriciu, *inv. c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.*

1° A găsì un om deştept care nu póte fi înşelat, voĭnic care ne învinge, unul maĭ rĕŭ de cât dînsul etc., cum dice Francesul: *trouver son maître.*

Lingórea le dise: géba
Ne-am găsit omul de trébă,
Cine suntem să 'nțelégă,
Şi umblăm să ne alégă.
Cunósce el dobitocul
Cuĭ de ce îĭ e cojocul.

A. Pann, III. p. 145.

2° Numaĭ pentru varianta a treia: a găsi un om prost pre care să 'l pótă înşelà.

«Heĭ, te pricep eŭ hîtrule, unde 'țĭ bate gândul.... spune câte vrute, câte nevrute. Ce maĭ ba, mĕĭ baete,... *nu 'ți aĭ găsit omu.*» — V. Alexandri, *Craiŭ noŭ.*

4387 *△ A fi un om şi jumĕtate.

M. Canian. J. *Iaşĭ.* — T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Adică voinic, îndemănatic; cu cinste mare şi avere.

4388 *Nicĭ pui de om.

Vedĭ *Picĭor.*

Absolut nimenĭ.

4389 *Om copt.

Laurian & Maxim, I, p. 754.

1° Matur de trup şi de minte.
2° Moleşit, fară viéță.
3° Fórte plăpând.
4° Fórte superacios.
5° Putred de corupt, fie la trup fie la suflet.

4389b *A fi din ómenĭ.

Dintr'un ném maĭ ales. Se aude cu deosebire în Moldova, şi corespunde Francesuluĭ: *il est (bien) né.*

OS

Vedĭ *Cuțit, Limbă, Mĕduvă, Cap. VII. c. Os, Piele, Suflet.*

4390 □E os din ósele mele şi carne din carnea mea.

Arată dragostea ce o resimțim pentru copiiĭ noştri.

«Atuncĭ Adam dise: acéstă *este os din ósele mele şi carne din carnea mea.*» — Moise, I, 2, 23; Cap. XXIX, 14; Iudr. IX, 2.

4391 Cât (ce 'ĭ) póte osul (luĭ).

P. Ispirescu, *Unch. Sfăt.* p. 118. — Gr. Jipescu, *Opincar*, p. 128.

Mult îĭ póte osul.

Laurian & Maxim, II, p. 552.

Vedĭ *Pĭele.*

Ce putere, ce vlagă are; cât póte.

«Il mirosì *ce 'ĭ póte osul.*» — Gr. Jipescu.

4392 Sĕ cere os la o lucrare.

Laurian & Maxim, II, p. 552.

Adică putere, vlagă, stăruinţă.

4393 * △ A ajunge la os.

T. C. Ionescu, *înv. Sezăt.* I, p. 89.

Pân' la os.

Gr. Jipescu *Rĕur. Oraş.* p. 32.

Vedĭ *Cuţit.*

A nu puté îndurà maĭ mult un rĕŭ, o durere, a pĭerde ràbdarea.

«Dar bĭata babă *ajungênd'o la os*, începù a 'l ceterà ḑicêndu 'ĭ: fugĭ de-aici, ticalosule, că m'aĭ oftigit.» — T. C. Ionescu.

4394 * △ A 'ĭ dà de os.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A 'ĭ dà de hac, a i se 'nfundà.

4395 A fi din os.

Gr. Urechie, *Letop. Mold.* I, p. 190. — Fr. Damé, III, p. 163.

Vedĭ *Móşte, Sfânt.*

A fi din némul cuĭ-va, şi maĭ ales dintr'un ném mare.

«Adeverindu-se că 'ĭ *de osul* luĭ Stefan-Vodă, cu toţiĭ l'aŭ rĕdicat Domn.» — Gr. Urechie.

4396 A fi din ceĭ cu óse sfinte.

Dim. Olănescu, *ap.* Fr. Damé, III, p. 163.

Acelaş înţeles ca la No. 4395.

Être sorti de la cuisse de Jupiter.

Prov. Franc.

4397 * △ A 'i fi osul sfânt.

T. Bălăşel, înv. J. Vâlcea.

Se ḑice celuĭ ce face fapte bune.

4398 * △ A 'ĭ fi osul îndrăcit.

T. Bălăşel, înv. J. Vâlcea.

Se ḑice celuĭ ce face rĕŭ.

4399 *Iĭ numerĭ ósele.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 165

Veḑĭ *Córtă.*

E fórte slab la trup.

4400 * △ A fi numaĭ óse înşirate.

T. Bălăşel, înv. J. Vâlcea.

A fi slab prăpădit.

4401 * △ A fi numaĭ osul şi pelea.

T. Bălăşel, înv, J. Vâlcea.

A fi slab rĕŭ.

«Domnule, să mĭ daĭ numaĭ pelea şi osul, dar carte să 'l înveţĭ.»

4402 *A 'ĭ fluerà vîntul prin óse.

Veḑĭ *Slab.*

A fi slab. Ḑicere maĭ energică de cât cea de la No. 4399.

4403 * △ A avé óse mórte.

T. Bălăşel, înv. J. Vâlcea.

Se ḑice celuĭ ce se împedică la mers, şi se trage de la o bólă a cailor.

4404 * △ A 'ĭ scîrţii ósele.

T. Bălăşel, înv. J. Vâlcea.

Se ḑice celuĭ prea ostenit.

4405 * △ A fi cu ósele pestriţe.

T. Bălăşel, înv. J. Vâlcea.

Veḑĭ *Maţ.*

A fi om reutacĭos.

4406 △ * A fi copt la os.

G. POBORAN, inst, c. *Slatina*, J. *Olt*.

1° Bětrân.
2° Trecut prin multe.

4407 * △ A 'ĭ muĭà ósele.

BARONZI, p. 43 & 47.—FR. DAMÉ, III, p. 163.—G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

Vedĭ *Cétă*.

1° A 'l snopì în bătăĭ.
2° A 'l pune la muncă grea.

4408 * △ A 'ĭ frânge (rupe) ósele.

ANDREĬ MARINESCU, *inv. c. Humele*, J. *Argeş*. —*preot* C. BUNGEŢIANU, *inv. c. Cosověţ*, J. *Mehedinţi*. —T. BĂLĂŞEL, *inv*. J. *Vâlcea*.

Acelaş înţeles ca la No. 4407; expresiune maĭ energică.

Rompre les os.

Prov. Franc.

4409 * △ A băgà fiorĭ în óse.

P. ISPIRESCU, *Leg*. II, p. 11; *Rev. Ist*. I, p. 450.—G. POBORAN, *inst. c Slatina*, J. *Olt*.

Vedĭ *Frică*.

A înfricoşà pre cine-va, şi precum ḑice Francesul: *glacer d'effroi*.

4410 * △ A stà în capul óselor.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

* △ *A se sculà în capul óselor.*

T. BĂLĂŞEL, *inv*. J. *Vâlcea*.

A stà în picere, ĭar nu culcat, saŭ aplecat, saŭ răzimat de ce-va.

4411 * △ A nu 'l ţinė ósele.

T. BĂLĂŞEL, *inv*. J. *Vâlcea*.

Se ḑice leneşilor carĭ 'şĭ petrec viéţa maĭ mult culcaţĭ.

4412 * △ Pân' la óse.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 551.

Vedĭ *Měduvă*.

Adică în tot trupul, fórte adînc.

Grecu 'I bólă lipiciósă
Ce pătrunde *pân' la óse*.

OUŞOR

4413 *△ A cadé ouşorul. [1])

T. Bălăşel, *înv. c. Stefănesci*, J. *Vâlcea*.

A răguşì.

LEGENDĂ

Adam şi Eva eraŭ puşI de Dumnedeŭ în raiŭ, care era o grădină grozav de frumósă, cu pomI roditorI. In mijlocul grădinei erà un mĕr maI mare şi maI frumos ca toţI ceI-l-alţI. Din acest mĕr, Dumnedeŭ a poruncit luI Adam şi EveI să nu Iea vr'un fruct din el, căcI vor murì. PărinţiI noştri aŭ păzit multă vreme acéstă poruncă a luI Dumnedeŭ, dar dracul nu le dà pace, căcI plesneà de necaz: cum neşte ómenI proştI să fie fericiţI şi fără mórte. AtuncI dracul a luat chip de şérpe, şi a început a dà tîrcóle EveI, momind'o cu fel de fel de vorbe linguşitóre: că pómele din acest pom sunt cele maI bune şi că îndată ce vor mâncà aŭ să fie maI fericiţI ca acum, că aŭ să se facă întocmaI ca Dumnedeŭ de puternicI, căcI Dumnedeŭ numaI de nĕcaz, ca să nu fie şi eI ca el, de aceIa 'I-a oprit, nu de alt ce-va.

Eva, maI slabă de fire, fu biruită de vorbele necuratuluI şi credù că face bine dacă o gustà şi ea măcar o lecuţă dintr'un mĕr. Sĕ duce la pom culege un fruct, mănâncă jumătate din el şi fuge şi la Adam, să mănânce şi el. Dar Adam se brodì adormit şi cu gura puţin deschisă. Eva, ca să'l facă maI repede fericit şi pe el, cam fără voIa luI, ce-I trăsnì în cap, bătu mĕrul puţin şi începù a'l stórce în gura luI Adam. Adam cum simţi, repede bănuì fapta EveI, şi ca să nu se ducă mustul mĕruluI oprit pe gâtul sĕŭ se apucă cu mâna de gât, şi începù a strînge. Însă în zadar, căcI mustul tot s'a dus, însă, în gât, 'I-a rĕmas un nod, de strînsóre mare şi ca să se scie că omuluI nu 'I-a fost cu voIea a călcà porunca luI Dumnedeŭ, că Eva cu sila l'a făcut. Şi de la Adam până adI, toţI ómeniI aŭ nod în gât, Iar muIerea n'are.— T. Bălăşel.

PALMĂ

VedI *Gură, a Mĕsurà, Muscà, Pĕr, Cap. I. c. St. Gheorghe.*

4414 *△ A ţinė în palme.

N. Popescu, *Calend. Basm.* 1883, p. 63.— Fr. Damé, III, p. 176.— G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

[1]) Nodul care se vede în gâtlej, la bărbaţI, şi numit, la FrancesI, *pomme d'Adam*.

*A ține (a duce) ca pe palmă.

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 113 & 307. — FR. DAMÉ, III, p. 176.

A purtà pre cine-va pe palme.

FR. DAMÉ, III, p. 300.

* △ *Ca în palmă ĕl ține.*

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 222. — G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A îngrijì de cine-va, a nu 'l lăsà să lipséscă de nimica, a 'ĭ face viéța ușóră și plăcută, a 'ĭ fi drag.

«De-acum rĕmâĭ la mine Ivane; și pentru că mi-aĭ curățit casa de dracĭ, am să te țin *ca pe palmă.*» — I. CREANGĂ, p. 307.

4415 * △ A avé (a dà) în palmă.

FR. DAMÉ, III, 176.— *Sezătórea*, I, p. 208.— M. CANIAN, J. *Iași.*— K. A. ZAMFIRESCU-DIACON, *înv. c. Știubeniĭ*, J. *Do ohoĭ.*— I. BĂNESCU, *prof.* J. *Roman.*— E. I. PATRIOIU, *înv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ.*

Vedĭ *Mână.*

A stăpâni cu totul, a duce cum ne place pre cine-va.

4416 * △ A 'l jucà pe palmă.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Vedĭ *Mână.*

A 'l duce cum ne place; a 'l face belea.

4417 *Ca pe palmă.

M. CANIAN, J. *Iași.*

**Ca în palmă.*

I. CREANGĂ, *Amint.* p. 86.— I. SLAVICĬ, *Nuv.*

1° Adică de loc; arată lipsa unuĭ lucru, uneĭ persóne.

«Când mĕ uĭtam în oglindă, barbă și mustățĭ *ca în palmă.*»—I. CREANGĂ.
«Perĭ *ca în palmă.*» — I. SLAVICĬ.

2° Acelaș înțeles ca la No. 4414.

4418 * △ Ca în palmă.

A. PANN, I, p. 170.— HINȚESCU, p. 35.— AL. ODOBESCU, Ψευδο-Κυνηγετικός, p. 204.— P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* II, p. 161—FR. DAMÉ, III, p. 176.— G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

1° Adică fórte bine, în cele maĭ micĭ amĕnunte, şi cum ḑice Francesul: *sur le bout des doigts.*

«Cunósce *ca în palmă* ...» — Al. Odobescu.

2° Uşor, repede, fără greutate.

«Iţĭ citesce *ca în palmă*.» — Pann, I, p. 170.

4419 * △ **Când mi-oiŭ vedé palma.**

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. Olt.

Veḑĭ *Mână.*

Se întrebuinţéză maĭ ales în frasa: *să te vĕd când mi'oiŭ vedé palma*, cu înţelesul de: în tot-dé-una, des.

4420 * △ **A dà cuĭ-va palme scobite.**

T. Bălăşel, *inv.* J. *Vâlcea.*

A 'l bate strajnic.

4421 * **Cât (cum) aĭ bate în palmă.**

Lazar Şaĭneanu, *Semas.* p. 345. — Fr. Damé, I, 125; III, p. 176.

Cât aĭ bate din palmă (palme).

I. Creangă, *Pov.* p. 153; *Amint.* p. 97.

* △ *Cât aĭ bate în palme (pălmĭ).*

C. Negruzzi, I, p. 81.— P. Ispirescu, *Rev. Ist.* II, p. 145.— N. Gane, *Conv. Liter. an.* XI, p. 365. — V. Alexandri, *Teatr.* p. 143, 427, 954, 1153 & 1365.— H. D. Enescu, *inv. c. Zamostea.* J. *Dorohoĭ.* — Ion al luĭ Sbiera, *Pov.* p. 181. — S. Fl. Marian, *Trad. pop.*, p. 26.

Cât plesnescĭ în palme (palmĭ).

Ion al luĭ Sbiera, *Pov.* p. 11.— Fr. Damé, III, p. 230.

De grabă, îndată, într'un scurt interval de timp.
Inainte vreme slugile se chemaŭ bătênd din palme.

«A lăsat oblónele în jos, a aprins lumînarea şi *cât aĭ bate din palme*, ni s'a şi înfăţoşat cu o cană mare de lut plină cu vin de Odobescĭ.» — I. Creangă, *Amint.* p. 97.

4422 * △ **A mâncà palma pre cine-va.**

Laurian & Maxim, II, p. 228.— G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

1° A fi gată, a vroi să lovéscă, să bată pre cine-va.

Les mains lui démangent.

Prov. Franc.

2° A vroi să capete banĭ. Semn că va luà banĭ, după credinţele poporuluĭ.

4423 * △ **Par'că 'ĭ-aĭ fi dat palme.**

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Pentru cel ce a dat de vre-o ruşine.

4424 * △ **A frecà în palme.**

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A face un lucru repede, uşor.

Adesea se aude în popor: «Cutare lucru *nu se frécă în palme,*» adică: nu se face aşa lesne.

4425 * **A bate palma.**

V. Alexandri, *Teatr.* p. 26. — Fr. Damé, III, p. 176.

A bate palma cu cine-va.

T. Speranţă, III, p. 229. — Fr. Damé, I, p. 125. — Delavrancea, *Vis şi Viéţă*, p. 46.

Veḑĭ *Mână.*

A isprăvì un tîrg, a se învoì.

Când vînḑĕtorul şi cumpĕrătorul aŭ ajuns la învoĭală îşĭ strîng unul altuĭa mâna dréptă, bătêndu-le cu putere, ceea ce se consideră ca o încheere definitivă a vînḑăriĭ.

Maĭ am inchi şi mănuşĭ
Şi le-aş dà făr'nicĭ un gruşĭ,
Dacă 'aşĭ sci, boerĭ, che vreţĭ
Mie *'n palmă să-mĭ bătețĭ.*

V. Alexandri, *Herşcu Boccegiul* p. 26.

4426 * △ **A cădé în palmă.**

Fr. Damé, III, p. 176 — G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Veḑĭ *Mână.*

A cădé în puterea cuĭ-va, a fi la discreţia luĭ.

4427 * △ **A face palma biciŭ.**

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A bate pre cine-va.

4428 * △ **A scuipà în palme.**

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A se pregăti la o trébă, şi maĭ ales să bată pre cine-va.

PÂNTECE

Vedĭ *Bróscă, Buric, Cíolan, Cap. X, c. Leĭcă, Maĭcă, Mamă, Ochiŭ, Popă.*

4429 * △ **Pântecele se satură dar ochiĭ nicĭ odată.**

Andrei Marinescu, *înv. c. Humele,* J. *Argeş.*

Vedĭ *Ochiŭ, Stomah.*

Mâncând omul se satură, dar privind nicĭ odată.

4430 * △ **Pântecele omuluĭ n'are feréstră, ca să (i) sĕ vaḑă ce a mâncat.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 49; I, p. 129. — Hinţescu, p. 140. — *Preot* C. Bungeţianu, *înv. Cosovĕţ,* J. *Mehedinţi.*

* △ *Pântecele omuluĭ n'are feréstră.*

H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea,* J. *Dorohoi.*

Vedĭ *Burtă.*

1° Omul mănâncă multe şi de tóte.
2° Nimenea nu póte scie ce nutrèsce în cugetul sĕŭ.

4431 **Fieş-ce în vasul sĕŭ, iar pântecele vas dĕ obşte.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 72.

Arată mărimea pânteceluĭ ce primesce orĭ-ce bagĭ într'însul (Golescu).

Au ventre tout y entre.

Trésor des Sent. XVIe *Siècle.*

4432 **Pântecele ca focul, orĭ-ce bagĭ într'însul îndată le mistuïesce.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 131.

Acelaş înţeles ca la No. 4432.

4433 **Pântecele ca un cazan, orĭ-ce bagĭ în el tóte le fierbe.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 131.

Acelaş înţeles ca la No. 4431.

4434 * △ Pântecele gol n'are urechĭ (ureche) dĕ ascultat.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 60.— Andrei Marinescu, *inv. c. Humele, J. Argeş.*

Vedĭ *Flămând.*

Adică flămândul nu pré sĕ supune la poruncĭ (Golescu); cuvîntarea, cât de frumósă să fie, nu are nicĭ o trecere la omul flămând, şi precum a ḑis poetul latin, *nescit plebs jejuna timere.*

Γαστὴρ οὐκ ἔχει ὦτα. [1]

Plutarc.

Jejunus venter non audit verba libenter. [2]

Prov. Lat.

Ventre affamé n'a pas d'oreilles.

Prov. Franc.

O ventre em jejum nās ouve a nenhum. [3]

Prov. Port.

Ein hungriger Bauch hat keine Ohren. [4]

Prov. Germ.

A hungry belly has no ears. [5]

Prov. Engl.

4435 Pântecele sĕ umple şî cu pae şî cu fên.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 60.

Adică când n'aĭ bun, mănâncĭ şî prost (Golescu).

4436 * △ Par'că 'ĭ o mas şórecii în pântece.

Gavril Onişor, *prof. c. Bèrlad, J. Tutova.*

Vedĭ *Maţe.*

Se ḑice de omul căruĭ îĭ ghioràe maţele de fóme, precum şi de cel lacom la mâncare.

4437 △ Şĭ-aŭ ţifloĭat pântecele nouĕ ḑile, şi răbdară dĕ tóte nouĕ-ḑecĭ şi nouĕ dĕ ḑile.

Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 132.

Se ḑice pentru ceĭ cari cheltuesc tot ce aŭ de odată, şi în urmă trăesc o viéţă întrégă în lipsă şi sărăcie.

---

1) Pântecele n'are urechĭ.
2) Pântecele hămesit de fóme nu ascultă bucuros cuvintele.
3) Pântecele gol nu ascultă pe nimene.
4) Un pântece hămesit de fóme n'are urechĭ.
5) Idem.

4438 * △ Sĕ inchină pântecelui.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 73; III, p. 100. — Hinţescu, p 140. — II. D. Enescu, *inv. c. Zamostea* J. *Dorohoĭ.*

Se ḑice despre cel lacom la mâncare, care trăesce numaĭ pentru gură.

4439 * △ A 'şĭ face pântecele balercă.

S. Mihăilescu, *inv. Şezătórea,* II. p. 73. — V. Forescu, *c. Folticeni,* J. *Suciava.*

Veḑĭ *Leică.*

A fi beţiv, a bé mult.

4440 A 'ĭ face pântecele cobză.

I. Creangă, *Pov.* I, p. 254.

A 'l bate.

4441 * A 'ĭ face pântece din cóste.

* △ *A 'ĭ face cóstele pântece.*

C. Negruzzi, I, p. 250. — E. I. Patriciu, *inv. c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.*

Veḑĭ *No. 8082.*

A bate rĕŭ, rupându'ĭ cóstele. A se aseamănă cu ḑicĕtórea: *a'ĭ muĭà ósele.*

4442 * △ Maĭ aĭbĭ şi cóste, nu numaĭ pântece.

E. I. Patriciu, *inv. c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.*

Se ḑice omuluĭ mâncăcios.

4443 * A fi luat în pântece (pântice).

P. Ispirescu, *Leg.* p. 161. — Fr. Damé, III, p. 180. — M. Canian, J. *Iaşi.*

A fi grea, a rĕmâné însărcinată. Veḑĭ No. 4446.

«Nu trecù mult şi atât stăpâna cât şi epşuna, se simţiră *a fi luat în pântece.* Şi după nouĕ lunĭ femeea nâscù un copilaş de drăguleţ, éră epşuna un mânzuleţ gingaş. — P. Ispirescu.

4444 * △ Par'că are óse în pântece.

G. P. Salviu, *inv. c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.*

Veḑĭ *Ciolan.*

1° Acelaş înţeles ca la No. 3006.

2° Se ḑice de aceĭ carĭ umblă drepţĭ, înţepaţĭ, şi nu voesc să se îndóe pentru a se supune la o trébă.

Heine exprimà aceeaşĭ idee spunênd despre Prusacĭ: «par'că aŭ înghiţit bâta cu care 'ĭ snopeà odinióră.»

4445 *A pune lumea în pântece.

M. Canian, J. *Iaşi*.—Fr. Damé, III, p. 180.

A mâncà saŭ a bé cu lăcomie.

Boire comme un trou.

Prov. Franc.

4446 *A fi cu pântecele la gură.

Acelaş înţeles ca la No. 4443.

PARTE

4447 Il atîrnă într'o parte.

A. Pann, I, p. 112. —Hinţescu, p. 7.

E bét.

4448 *△A pus maĭ (pré) mult de-o parte.

A. Pann, I, p. 112 —G. Poboran. *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

S'a îmbĕtat.

4449 *△A fi (cam) într'o parte.

Baronzi, p. 42. — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p. 378.

*△*A fi nea-într'o parte.*

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*

1° Bét.

2° Smintit, ţicnit, palavatic.

PELE

Veḑĭ *Piele*.

PELIȚĂ

4450 * △ Să 'ĭ taĭ pelița cu un fir de pĕr.

D^a Ec. Z. *c. Bĕrlad*, J. *Tutova*. —G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ*.

Pentru ceĭ carĭ aŭ pelița fragedă și subțire; maĭ ales despre fetele și nevestele frumóse.

PĔR

Vedĭ *Invĕț, Peliță, Cap*. III & XXI, *c. Pĕr*.

4451 * △ De omul cu pĕrul roș sa fugĭ.

Andreĭ Marinescu, *înv*. c. *Humele*, J. *Argeș*. — *preot* C. Bungețianu, *înv*. c. *Cosovĕț*, J. *Mehedințĭ*.

* *Să te feréscă Dumnedeŭ de omul spân și roș.*

S. Mihăilescu, *învĕț*. *Sezăt*. I, p. 220.

* △ *De om roș, spân și însemnat să fugĭ cât îĭ traĭ.*

M. Lupescu, *înv. c. Broscenĭ*, J. *Suciava*.

△ *De om roș, spân, și însemnat să te ferescĭ că-ĭ buclucaș.*

M. Lupescu, *înv. Sezăt*. II, p. 65.

△ *De ómenĭ cu pĕrul roșu să te ferescĭ, că sunt abrașĭ.*

Preot V. Mironescu, *c. Vinătorĭ*, J. *Némț*, *apud*. B. P. Hășdĕŭ, *Etym. Magn*. p. 90.

Când veĭ vedé om roșu să daĭ și să fugĭ.

Idem, *Calend. Rom. Au* 1892.

Să te ferescĭ de omul roș, căcĭ e listaĭ dracul în picĭóre.

I. Creangă, *Pov*. p. 263.

Vedĭ *Insemnat*.

Se crede. în popor, că toțĭ ceĭ cu pĕrul roșu sunt ómenĭ rĕĭ și piéză rea. Varianta luĭ Creangă explică în deajuns acéstă

credinţă. In basme, Impĕratul Roşu este cel maĭ cumplit dintre toţĭ Impĕraţiĭ, şi pune la grele încercărĭ pre ceĭ carĭ aŭ nenorocirea să 'ĭ cadă în mânĭ.

Antichrist are să se nască, în vremeă de apoĭ dintr'o femee roşie. «Omul cu pĕrul roşu în limba poporuluĭ este sinonim cu Păcală, de aceea povestea omuluĭ cu pĕrul roşu este povestea luĭ Păcală. — A. Marinescu.

«Numaĭ ţine minte sfatul ce 'ţĭ daŭ: în călătoria ta, aĭ să aĭ trebuinţă şi de rĕĭ şi de bunĭ, dar *să te ferescĭ de omul roş*, éră maĭ ales de cel spân. Cât aĭ puté să n'aĭ de a face cu dînşiĭ, căcĭ sunt fórte şugubeţĭ.» — I. Creangă, *Pov.* p. 198.

Acéstă credinţă se află la multe popóre şi origina eĭ se pĭerde în negura timpurilor. La vechiĭ Egipţienĭ dracul se numesce *cel roşu*. In India, în codicile luĭ Manu citim: omul dwidja să nu se mărite cu o fată care ar avé *pĕrul roşu*, saŭ bolnăviciósă, saŭ pré pĕrósă, saŭ guralivă, saŭ cu ochiĭ roşiĭ; să 'şĭ alégă o nevastă bine făcută, care are mersul lin şi gracios al uneĭ lebede saŭ al unuĭ elefant tînĕr, a căruĭ trup e acoperit cu pĕr puţin, a căruĭ pĕr este subţire, dinţiĭ micĭ, şi mădularele móle şi plăcute la pipăit.»

Homme roux et femme barbue
De quatre lieux les salue,
Avec trois pières au poing
Pour ten ayder, s'il vient à point.

Trésor des Sent XVIe *Siècle.*

Rose de pèl, cento diàoi per caèl. [1])

Prov. Lomb.

Rot Håår å Ællbosk gror it å en goi Grund. [2])

Prov. Danes.

4452 Şĭ firul dĕ pĕr ĕşĭ are umbra sa.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 99.— Hinţescu, p. 60.

Veḑĭ *Paiŭ, Trup, Tufă.*

1° Şĭ cel maĭ mic ĕşĭ are rĕcorile sale (Golescu).

2° Fie-care cu năravul luĭ.

3° Şi cel maĭ înţelept smintesce.

4° Nu e om, cât de mic să fie, care să nu 'ţĭ pótă face vre-un bine saŭ vre-un rĕŭ.

Veḑĭ Phædr. Fab. XVI, Lib. V. *Leo et Mus,* a căruĭ morală este: *Ne quis minores lædat, fabula hæc monet.*

---

1) Roşu de pĕr, o sută de dracĭ (diavolĭ) de fie-ce fir de pĕr.
2) Perĭĭ roşĭ şi pădurile de anin nu cresc pe un loc bun.

Etiam unus capillus habet unbram suam. [1]
Publius. Syrus.

4453 * △ **De pĕr şi de cóte góle nu se plânge nimene (nimenĭ).**
I. Creangă, *Conv. Lit.* XI, p 177; *Pov.* p. 203. — *preot* C. Bungeţianu, *înv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţi*.

* △ *De pĕr şi de cóte góle să nu te plângĭ nicĭ odată.*
Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*.

* △ *De pĕr şi genuche góle să nu te plângĭ nicĭ odată.*
C Iordăchescu, *stud. c. Cristescĭ*, J. *Botoşani*.

Vedĭ *Barbă, Copil, Cot, Insurat, Măritat, Mustaţă.*

Nimenĭ nu e dorit de pĕr şi de cóte góle, adică de sărăcie, căcĭ vin singure şi pe ne-aşteptate.

4454 **Pĕrul când albesce,**
Inima sĕ topesce.
Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 401.

Arată urmele firescĭ ale vîrsteĭ.

4455 **Daca la pĕr mincinos, dară la graiŭ tot maĭ vîrtos?**
Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 87.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce-şĭ văpsesc pĕrul, arĕtând că precum la pĕr, aşa şî la vorbă, mincinoşĭ (Golescu).

4456 **Intâiŭ pĕrul din capul tĕŭ să ţe-l veḑĭ, apoĭ dĕ pĕr cu altul să te apucĭ.**
Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 102.

Adică întâiŭ să-ţĭ cunoscĭ destoĭnicia ta, puterea ta, apoĭ dĕ sfadă şi dĕ gâlcévă să te apucĭ (Golescu).

4457 **Pĕr lung şî minte scurtă.**
Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 57.

* *Peri lungzĭ şi mintea scurtă.* [2]
N. St., *c. Nijopole, Macedonia.*

---

[1] Şi un fir de pĕr îşĭ are umbra sa.
[2] Periĭ lungĭ şi mintea scurtă.

*Perlli lundzi s'mintea scurta. [1])

D. A. Milescu, c. *Gopeşi, Macedonia.* — D. Dan, c. *Nevesca, Macedonia.* — Meta Costandin, c. *Molovişte, Macedonia.*

*Peri lungi, minte scurtă [2])

I. Ghicu, *prof.* c. *Abela, Epir.*

Vedĭ *Códă, Plétă, Pólă.*

Se dice pentru ceĭ ce sĕ fălesc în barbele lor cele marĭ, cum şî pentru muĭerile cele cu pĕr lung (Golescu).

Saci uzún acli chisa, [3])

Prov. Turc.

4458 *△ **A se dà după pĕr.**

Baronzi, p. 44. — A. de Cihac, I, p. 200. — G. Poboran, *inst.* c. *Slatina,* J. *Olt.*

1° A se supune orbesce celuĭ care ne stăpânesce.
2° A se lăsà în voĭea împrejurărilor.

4459 **Lasă-te după pĕr.**

Laurian & Maxim, II, p. 133.

Dă-te după pĕr, daca veĭ să nu te dóră.

C. Bolliac, *Culeg.* p. 175.

Acelaş înţeles ca la No. 4458 sub formă de învĕţătură. Boliac scrie greşit: *dă-te de pe pĕr.*

4460 *△ **A fi fată în pĕr.**

Maior P. Budişteanu, c. *Bucuresci.*—Gavr. Onişor, *prof.* c. *Dobrovĕţ,* J. *Vasluiŭ.*

1° A nu fi fost încă bătut. — J. *Ilfov.*

«Ce, eştĭ *fată mare în pĕr?* nu te-a bătut nimenĭ?

2° A 'ĭ fi venit vremea de măritat. — J. *Vasluiŭ.*

---

[1]) Idem.
[2] & [3]) Perĭ lungĭ, minte scurtă. Proverbul turcesc ni s'a comunicat de D-l Pandeli C. Maşu, student din Veleş, Macedonia.

4461 *△A eşi cui-va pĕrul prin caciulâ.

Em. Popescu, *înv. c. Ciocănescĭ-Mărginenĭ, J. Ialomiţa.* — Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele. J. Argeş.* — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ, J. Covurluiŭ.* — *Semin. Buc. Cl.* VIII *prin* P. Gârboviceanu, *prof.*

Pân'ţ'o eşĭ şi ţie
Pĕr prin căciulă ca mie.

A. Pann, *Fab.* II, p. 46.

Să beĭ (bêĭ) până ţĭ-o eşĭ pĕrul prin căciulă.

A. Pann, I, p. 117.—Hinţescu, p. 12.

Până se vĕd alb în căpestere mĭ-a eşit pĕrul p'în căciulă.

Baronzi, p 62 & 67.—Hinţescu, p. 25.

1° Despre cel care a păţit multe nevoĭ şi belele, care a avut multe de răbdat.

2° Despre cel care a bĕut până la îmbĕtare.

4462 *Când mĭ-o cresce pĕr în palmă.

A. Pann, II, p. 107.—Hinţescu, p. 108.—I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

*△*Când a cresce pĕr în palmă.*

M. Canian, J. *Iaşĭ.*—G. P. Salviu, *înv. c. Smulţĭ,* J. *Covurluiŭ.*

Când mĭ-o cresce pĕr în palmă ş'între deşte.

A. Pann, I, p. 170.—Hinţescu, p. 154.

Adică nicĭ-odată.

«Ş'o pricopsĭ *când mĭ-o cresce pĕr în palmă.*» — A. Pann.

Crassus declarând solulmuĭ luĭ Orosès că va dà rĕspunsul cerut când va fi în Seleucia, acesta îşĭ întinse mâna ḑicĕnd: Veĭ intrà în Seleucia când vor cresce perĭ aci.»

4463 *'I-a crescut pĕr în palmă.

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

Se ḑice de omul leneş.

Avoir du poil au milieu de la main.

Prov. Franc.

4464 A cautà perĭ în palmă.

Fr. Damé, I, p. 213; III, p. 176.

A 'şĭ pierde vremea, în zadar, căutând un lucru care nu póte fi.

4465 * ^ Câţĭ perĭ în podu palmeĭ.

Preot Ioch. Iliescu, *c. Recea*, J. *Vâlcea.*

Adică nicĭ unul, de loc. Veḑĭ No. 4483.

«Are noroc *câţĭ perĭ în palmă.*»

4466 * △ 'I-a luat cĭuful (pĕrul) foc.

P. Ispirescu, *Unch. Sfăt.* p. 50. — E. I. Patriciu, *inv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*— Laurian & Maxim, I, p. 708.

Lasà 'l să-ĭ ĭeà pĕrul foc.

A. Pann, III, p. 25.— Hinţescu, p. 143.

* △ *Veḑĭ că 'ţĭ ĭeà pĕrul foc.*

Laurian & Maxim, II, p. 188.— Fr. Damé, III, p. 202.— G. Poboran, *inst.* J. *Olt.*

1° A fi rĕŭ bătut.

2° A întărîtà pre cine-va din pricina uneĭ jeluirĭ, cu acelaş înţeles ca: *a 'şĭ aprinde paĭe în cap.*

Eraŭ nisce muĭerusce (Amazonele), cu care nu se puteà jucà cine-va, *că 'ĭ luà pĕrul foc*, de ar fi fost, el acolo, de şépte palme în frunte.» — P. Ispirescu.

4467 * △ Sà 'l taĭ cu un fir de pĕr.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Veḑĭ *Peliţă.*

Se ḑice pentru pelea obrazuluĭ când este fórte subţire.

4468 * △ A 'şĭ împărţi pĕrul cu furca.

Andreĭ Marinescu, *inv. c. Humele*, J. *Argeş.*

A 'şĭ împărţĭ pĕrul cu cine-va.

A. Pann, *Moş Alb*, I, p. 9.

Lasă'l să-şĭ imparţă pĕrul cu furca.

A. Pann, III, p. 25.—Hinţescu, p. 143.

* △ *A 'şĭ împărţì pĕrul cu furca, maţele cu druga.*

G. Pobоran, *inst. c. Slatina,* J *Olt.*

Vedĭ *Furcă,*

1° A se bate cu cine-va, a fi bătut.
2° A se certà rĕŭ.

«Când cine-va este oprit de la ce-va şi nu ascultă i se dice: lasă'l să se ducă la eĭ să-şĭ *împartă pĕrul cu furca.*» — A. Marinescu.

3° Se dice când părăsescĭ pre cine-va şi 'l laşĭ în plata Domnuluĭ.

4469 A despicà pĕru 'n patru.

V. Alexandri, & Lascar Rosetti, *Mss.* — G. Pobоran, *inst. c. Slatina,* J. *Olt.*

A despicà pĕrul în două.

Laurian & Maxim, I, p. 1077.

A despicà pĕrul.

Fr. Damé, III, p. 202.

Vedĭ, *Fir.*

1° A fi sgârcit.
2° A cercetà cu de-a-măruntul.
3° A fi isteţ.

4470 *A se prinde cu ciue-va de pĕr.

Dim. Ţichindeal, *Fab.* p. 129.

A se opune cuĭ-va, a se certà cu dînsul.

4471 *A se luà de pĕr.

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

Vedĭ No. 3817 & 3818.

1° A se încaerà.
2° De mirare, de necaz, de supĕrare.

4472 * △ A i se face pĕrul măciucă (în cap).

P. Ispirescu, *Leg.* p. 190 & 301. — Baronzi. p. 47. — G. Munteanu, p. 73. — I. Ionescu, *Cart. Cit.* III, p. 159. — Ion al luĭ Sbiera, *Pov.* p. 302. — Fr. Damé, III, p. 202. — E. I. Patriciu, *înv c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.* — Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 154.

A se ridicà pěrul măciucă.

N. Popescu, *Calend. Basm.* 1875. p. 17.

Ţi se face pěrul măciucă.

Baronzi, p. 67.—Hinţescu, p. 143.

I se face în cap pěrul măciucă.

A. Pann, III, p. 52.— A. de Cihac, *Dict. Etym.* I, p. 152.— Fr. Damé, III, p. 6.

A se pune pěrul măciucă.

Zilot Românul, *Rev. Ist.* III, p. 87.

De spaimă.

«Aci să fi vĕdut ohtăturĭ, lacrămĭ de foc, blesteme de ţi *sĕ punea pĕrul măciucă.*» — Zilot Românul, *Cronica.*

4473 * △ A se sbîrli pĕru 'n cap.

A. Pann, III, p. 52.—Hinţescu, p. 143. — R. Marinescu, *Inv. Sezăt.* II, p. 109.

* *A i se suì pěrul în vîrful capuluĭ.*

I. Creangă, *Pov.* p. 77 & 159. — Fr. Damé, III, p. 202.

Acelaş înţeles ca la No. 4472.

Pĕrul în cap 'ĭ se sbîrlesce
De frică când povestesce.

A. Pann, III, p. 52.

4474 △ Intr'un fir de pĕr.

Sezătórea din Buda-Pesta 1879.

Adică atîrnă de o nimica tótă, se póte pĭerde fórte uşor.

«Tótă fericirea nóstră *stă într'un fir de pĕr*»— *Sezătórea din Buda-Pesta.*

Francesul ar ḑice ca şi noĭ: *tout notre bonhenr ne tient qu'à un fil.*

4475 Cât s'ar rumpe un pĕr.

Ion Neculce, *Letop. Mold.* II, p. 261.

△ *Cât aĭ rupe un pĕr.*

Sezătórea, I, p. 67.

Adică: puţin a lipsit.

«Prinḑênd de veste Dumitraşco Beizadea, aŭ spus Vizirului ḑicênd că acela este un om nebun, nu este de domnie; şi aşa aŭ lipsit de n'aŭ luat domnia *cât s'ar rumpe un fir de pĕr.*» — Ion Neculce.

4476 * △ **A scóte (eşi) cuĭ-va perĭ albĭ.**

A. Pann, II, p. 159.— Hinţescu, p. 77.— I. Ionescu, *Cart. Cit.* III, p. 66.— G. Munteanu, p. 122.— I. Creangă, *Con. Liter.* XI, p. 193; *Amint.* p. 38; *Pov.* p. 270.— P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p. 165.— V. Alexandri, *Teatr.* p. 350.— E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

A scóte cuĭ-va perĭ surĭ în cap.

S. Fl. Marian, *Trad. pop.* p. 209.

A îmbĕtrânì pre cine-va făcêndu 'ĭ necazurĭ, neajunsurĭ, ḑile amare.

Haĭ, şi dacă-ĭ cunósce-o care-ĭ a mea adevĕrată, ie-ţo şi duceţi-vĕ de pe capul meŭ că *mi-aţĭ scos perĭ albĭ* de când aţĭ venit — I. Creangă, *Pov.* p. 270.

4477 **Nicĭ un pĕr mic.**

Pravila de la Govora, p. 109.

Adică cât de puţin să fie, nimic.

«Dă va murì un egumen dintr'o mănăstire, şi după mórtea luĭ vor venì óre cariĭ din rudeniĭ luĭ, şi vor cercà şi vor cére, dintru averea luĭ ce-va, să nu se deà lor *nicĭ un pĕr mic*, nicĭ să 'ĭ iea amiute pre dînşiĭ, ce să 'ĭ gonéscă pre dînşiĭ cu ruşine.»— *Pr. Gov.*

4478 * △ **A ţiné de pĕr.**

Hinţescu, p. 124.— *Maior* P. Budişteanu, *c. Bucuresci*, J. *Ilfov.*— G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*— Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 99.

A ţine 'n pĕr.

Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraş.* p. 205.

Veḑĭ *Chică.*

1° A avé în mână, a stăpânì cu totul.
2° A se ţiné de cine-va, a 'l ajutà.

Il ţine norocul de pĕr.

Hinţescu.

4479 A băgà pre cine-va de pěr în sîn.

A. Pann, II, p. 92; III, p. 129. — Hinţescu, p. 50.

Imĭ vine sĕ 'l ĭeaŭ de pěr şi sĕ 'l bag în sîn.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p. 157.

* *L'ar băgà de pěr în sîn.*

M. Canian, J. *Iaşĭ.*

Veḑĭ *Drag, Sîn.*

Se ḑice despre ceĭ carĭ nu ne sunt dragĭ.

4480 * Tras de pěr.

Hinţescu, p. 85.—Fr. Damé, III, p. 202; IV, p. 178.— Baronzi, p. 67.

Se ḑice despre o vorbă, o judecată silită, ne-firéscă şi lipsită de logică.

Tiré par les cheveux.

Prov. Franc.

4481 * △ Când mĭ-o cresce pěr în barbă.

G. Poboran, *inst. c. Slatina,* J. *Olt.*

Veḑĭ *Palmă.*

Cât se póte de curînd, des.

Se întrebuinţéză maĭ ales în fraza: *să te věd când mĭ-o cresce pěr în barbă.*

4482 * △ A se duce nouě anĭ cu pěr şi nouě anĭ fără pěr.

G. P. Salviŭ, *inv. c. Smulţĭ,* J. *Covurluiŭ.*

A se duce pentru tot-dé-una, a nu se maĭ întórce. Se ḑice maĭ ales sub forma: «*Du-te....*» aceluĭ care ne displace şi a căruĭ vedere ne supěră.

4483 Ca pěrul din cap.

G. Dem. Teodorescu, *Cercet.* p. 66.

* *Cât pěr (câţĭ perĭ) în cap.*

1° Arată o mulţime ne-numěrată, fórte mult. Veḑĭ No. 4465.

«Are noroc *cât pěr în cap.*»

2° Fórte subţire. Intâia variantă are singură acest din urmă înţeles.

4484 *Câţĭ perĭ în barbă.

Dim. Tĭchindeal, *Fab.* p. 90.

Adică fórte mult.

«Să aĭ tu atâta minte în crierĭ *câţĭ perĭ în barbă.*— Dim. Tĭchindeal.

4485 *A 'şĭ dà pĕrul pe mâna altuia.

Da E. B. Mawr. p. 39. — I. Bĭ-nescu, *prof.* J. *Roman.*

Veḑĭ *Barbă.*

A se dà pe mânele cuĭ-va, a se pune la discreţia luĭ.

4486 A 'şĭ dà pĕrul şĭ a fugì.

Laurian & Maxim, II, p. 651.

*△ *Dă'ĭ pĕrul pe mână şi fugĭ.*

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ,* J. *Covurluiŭ.*

Nu te dà pe mâna cuĭ-va, căcĭ pe urmă în zadar, te veĭ încercà să fugĭ.

4487 *△A fi toţĭ în pĕr.

P. Ispirescu, *Leg.*—Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraş.* p. 206; *Opincar* p. 23. — Baronzi, p. 206. — Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele,* J. *Argeş.* —*preot* C. Bungeţianu, *înv. c. Cosovĕţ,* J. *Mehedinţi.*

**Intr'un (în) pĕr.*

Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 23 & 147.

**Până 'ntr'un pĕr.*

Laurian & Maxim, II, p. 651.— Fr. Damé, II, p. 202.

Până la un pĕr.

Zilot românul, *Cron.* p. 87.

1° A fi cu toţiĭ, a nu lipsì nicĭ unul.

«Suntem *în pĕr* vr'o cincĭ milióne de Rumânĭ, cu din oraşe, cu din sate.» — Gr Jipescu.

2° Cu tóte amănuntele.

Silit sunt d'adevĕr:
Eĭ îmĭ ḑice a scrie
Tóte *până la un* pĕr.
Zilot.

4488 *△De pĕr şi la vale.

Laurian & Maxim, II, p. 651.— Andrei Marinescu, înv. c. *Humele*, J. *Argeş*. — *preot* C. Bungeţianu, *înv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţi*.

A se încăerà, a se luà de pĕr.

«Când s'aŭ apucat doĭ inşĭ la ceártă, un altul le ḑice: *de pĕr şi la vale* saŭ de pĕr şi la primărie». — A. Marinescu.

4489 *Daca te ţine pĕrul.

Laurian & Maxim, II, p. 651.

Daca eştĭ în stare să facĭ cutare lucru, încércă.

PERCEA

Veḑĭ *Zuluf*.

PERCĬUNAT

4490 *△Percĭunat.

Lazăr Şăineanu, *Dict.* p. 606.

Poreclà ce se dă evreilor habotnicĭ.

PICĬOR

Veḑĭ *a Asvîrlì, a Călcà, Cap, Cismă, Códă, Cracă, Crénga, a Dà, Dumneḑeŭ, Furnică, Ghimpe, Iérbă, Inalt, Inimă, Inţelept, a se întinde, Invĕţător, Lună, Mână, Minte, Ochiŭ, Olac, Papuc, Cap. XXI, c. Picĭor, Prag, Scară, Spinare, Tréptă, Vin, a Visà, a Vorbì*.

4491 *△Cu'n picĭcr în grópă şî cu altul (unul) afară.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 30.— A. Pann, *Edit.* 1889, p. 172; III, p. 155. — P. Ispirescu, *Unch. Sfăt.* p. 3; *Rev. Ist.* II, p. 162. — Hinţescu, p. 145. — H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea*, J. *Dorohoiŭ*. — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ*. — S. Fl. Marian, *Trad. pop.*, p. 272.

Cu un picĭor în grópă şi cu altul d'asupra.

P. Ispirescu, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 171.

*△ *Cu uu piciŏr în grópă şi cu cela-l alt pe pămînt.*

V. Forescu, *c. Folticenĭ*, J. *Suciava.*

* *Cu 'n piciŏr în grópă.*

C. Negruzzi, I, p. 302.

* *A fi cu piciŏrul în grópă.*

Fr. Damé, II, p. 85; III, p. 211.

Se ḑice pentru ceĭ bĕtrânĭ, ce sunt spre sfîrşitul vieţiĭ (Golescu).

Se ḑice, într'un mod maĭ general, de omul slab şi prăpădit de bólă care nu maĭ are mult de trăit.

Avoir un pied dans la fosse.

Prov. Franc.

Τοῦ σελένου δεῖται. [1])

Prov. Elin.

Apio opus est. [2])

Prov. Lat.

Ţelina sĕlbatică se puneà pe morminte, la Elinĭ şi Romanĭ, ca un dar plăcut morţilor şi divinităţilor infernale.

4492 **Un piciŏr sănătos e maĭ de priinţă de cât douĕ catalige.**

Calendar, 1853, *Iaşi.*

Nimica nu înlocuesce darurile firescĭ.

Tousjours en quelque temps qui face,
Mieux vallent pieds que eschsasses.

Prov. Com. XV-e *Siècle.*

4493 **Piciórele 'şi împĭedică,**
Dar sărind rupse pĭedica.

A. Pann, III, p. 141.

Se ḑice pentru cel care a scăpat de un rĕŭ, de o bólă, etc.

---

[1]) Are trebuinţă de ţelină sĕlbatică.
[2]) Idem.

4494 * △ Pe lup, picióręle 'l hrănesc.

E. I. Patriciu, *inv. c. Smulți, J. Covurluiŭ.* — N. Mateescu, *inv. c. Movilița, J. Putna.* – G. Madan, *c. Trușeni, Ț. Chișineŭ, Basarabia.*

Când unul se capĕtă cu ceva prin alergătura luĭ.

4495 * △ Nu se póte ține bine pe picióre, ne fiind de ḑilele tóte.

V. Forescu, *c. Baja, J. Suciava.*

Nu e om ca toțĭ ómeniĭ, muma sa l'a făcut de șépte lunĭ.

4496 * △ Picĭor tînĕr la cur bĕtrân.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 54.— Andreĭ Marinescu, *inv. c. Humele, J. Argeș.* — *Preot* C. Bungețianu, *inv. c. Cosovĕț, J. Mehedințĭ.*

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce împreună sĕ călătoresc ne-potrivițĭ la vîrstă, șî pentru ceĭ ce sĕ căsătoresc la bĕtrânețe cu fete tinere (Golescu).

Inimă tînĕră la om bĕtrân.— J. *Argeș.*

Când umblă ĭute un om maĭ bĕtrân.— J. *Mehedințĭ.*.

4497 Nu pure picĭoru én ceruşe, che pote focu én nutru fi și sgori te. [1])

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.* I, p. 14.

Vedĭ *No. 509.*

Păzesce-te de omul viclén și fățarnic.

4498 * Par' că aduce picerele de după dél.

Adică merge a-lene. Se aude în Moldova.

4499 * △ A luà (cam) peste picĭor.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 37, 229, 240 & 247.— Gr. Jipescu. *Rĕur. Oraș.* p. 271.—I. Creangă, *Amint* p. 128.— Fr. Damé, III, p. 211.— V. Alexandri, *Teatr.* p 1069, 1230 & 1264.— M. Lupescu, *inv. c. Broșceni, J. Suciava.* — S. Mihăĭlescu, *Sezăt.* II, p. 73.— S. I. Grossman, *Dict. Germ.* p. 16.— E. I. Patriciu, *inv.* J. *Covurluiŭ.*— G. P. Salviŭ, *inv. c. Smulți, J. Covurluiŭ.*

Vedĭ *Umĕr.*

[1]) Nu pune picĭorul în cenușe, că póte să fie foc înăuntru și te arḑĭ.

A nu luà în sémă, a luà în rîs, a necinstì pre cine-va.

Traiter quelqu'un par dessous la jambe.
Prov. Franc.

4500 A luà pre cine-va în picióre.

BARONZI, p. 40.—A. PANN, III, p. 150.— B. P. HAŞDEU, *Etym. Magn.* p. 633 — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* III, p. 225.— HINŢESCU, p. 37.

Vedĭ *No. 3061.*

Acelaş înţeles ca la No. 4499.

4501 * △ 'I-a înghețat picerele.

N. FURCĂ, *inginer, c. Pitescĭ,* J. *Argeş.*

I s'aŭ sleit puterile, e pĭerdut, a sărăcit; a pĭerdut orĭ-ce speranţă de îndreptare.

4502 * △ A nu ţine picerile pre cine-va.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina,* J. *Olt.*

1° A fi bét.
2° A fi slab.

4503 * A se tăià cuĭ-va picerile (picĭórele).

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 314. — FR. DAMÉ, III, p. 211.

A se tăĭa cuĭ-va mâĭnile şi picĭórele.

P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 196.

De frică, de o emoţie óre-care.

Când însă vĕḑù pe Fĕt-Frumos venind ca un voĭnic cu fata lângă dînsul pe cal *i se taĭe mâĭnile şi picĭórele* ...... Dară îmbărbătându-se, stătù loculuĭ ca să se ieà la luptă cu Fĕt-Frumos.» — P. ISPIRESCU.

4504 * △ A pune picĭorul în scară.

E. I. PĂTRICIU, *înv. c. Smulţĭ,* J. *Covurluiŭ.*

Vedĭ 2174.

1° A scăpà de nevoĭ, a dobândì o stare maĭ bună.
2° Şi-a ajuns la scop

4505 * Cât s'ar întórce într'un picĭor.

M. CANIAN, J. *Iaşĭ.*

Cât te-aĭ învêrtì într'un picĭor.

Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 79.

Vedĭ *Călcâiŭ.*

Adică repede, într'un scurt interval de timp.

4506 * △ **A stà (face) pe picĭor (de ducă).**

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

In grabă, a fi gata de plecare.

4507 **A face stând într'un picĭor.**

Lauhian & Maxim, II, p. 1260.

1° A face ușor.
2° A face în pripă și rěŭ.

Stans pede in uno. [1]

Horațiu.

Au pied levé.

Prov. Franc.

4508 **Cât apucă picĭorul.**

V. Alexandri, *apud B. P. Hășdĕŭ, Etim. Magn.* p. 1393.

* △ *Cât îl eà picĭórele.*

Gavr. Onișor, *prof. c. Bĕrlad*, J. *Tutova.*

Adică în fuga mare.

«Cuĭ nu 'ĭ place să vadă alergând pe un șes întins o poștă românéscă cu opt caĭ? Caiĭ alérgă *cât le apucă picĭorul.*» — V. Alexandri.

4509 * **A se topi d'a'n picĭórele.**

P. Ispirescu, *Leg.* 8. — Lazar Șăineanu, *Semas.* p. 344.

A slăbi, a se pĭerde de dorul unuĭ lucru, de inimă rea.

«Acum mě topesc *d'a'n picĭórele* de dorul părinților meĭ, însă și de voĭ nu mě îndur să vě părăsesc. — P. Ispirescu.

Sécher sur pied.

Prov. Franc.

Morirse por sus pedazos.

Prov. Span.

[1]) Stând într'un picĭor.

4510 * △ **A călcà pe picior.**

S. Mihăilescu, *Sezăt.* II, p. 73. — Gavr. Onișor, *prof. c. Bêrlad*, J. *Tutova*. — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

Vedĭ *Opincă*.

1° A 'l supĕrà.

2° A atinge cu ce-va în vorbire.

3° A 'ĭ face semn. Se ḑice maĭ ales între bărbat și femee.

Nu mĕ *călcà pe picior*
Că eŭ sciŭ de ce ți-ĭ dor.

4511 * △ **Nu mĕ calcă pe picior,**
Că mĕ facĭ de te omor.

G. P. Salviŭ. *înv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ*.

Nu mĕ lovì unde mĕ dóre. Partea a doua sĕ ḑice maĭ rar.

4512 * **A călcà în picióre.**

Laurian & Maxim, I, p. 318.

A învinge, a supune, a umili, a oprimà, a disprețui.

Fouler aux pieds.

Prov. Franc.

4513 * **A călcà cu (piciorul) drept(ul).**

Laurian & Maxim, I, p. 318. — Fr. Damé, I, p. 180.

A începe și a isprăvì cu bine, cu fericire.

4514 * **A călcà cu (piciorul) stâng(ul).**

Laurian & Maxim, I, p. 318.— *Maior* P. Budișteanu, *Bucurescĭ*, J. *Ilfov*.

* △ *A călcà cu piciorul stâng înainte.*

Ion Grigorescu, *elev. Sc. Inst. Bucurescĭ.*

Vedĭ *a se Sculà*.

A începe și a isprăvì cu rĕŭ, fără noroc.

Partir du pied gauche.

Prov. Franc.

4515 △ **A sĕ pune în picióre.**

Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 68.

A dobândì o stare maĭ bună.

«Fără scólă te părăginescĭ rĕŭ şi nu te maĭ *puĭ în piciórc* cât e lumea.» — Gr. Jipescu.

4516 * △ **A fi în picióre.**

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Gata să facă un lucru.

«E om vrednic, e *în picióre* la tóte.»

4517 * △ **Asta merge chiar drept în picióre.**

Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ*, J. *Vasluiŭ.*

Adică e o mare minciună. Prin asemĕnare cu ómeniĭ marĭ carĭ umblă în picióre, pe când copiiĭ se tîrîe pe brâncĭ.

4518 * **A cădé în picióre.**

Se ḑice de cel care nu sĕ pierde cu totul orĭ-ce schimbare s'a putut întîmplà în afacerile luĭ.

Il est comme le chat qui tombe toujours sur ses pied.

Prov. Franc.

E caduto in piè come le gatte. [1])

Prov. Ital.

He 's like a cat, fling him which way you will he'll light on his legs. [2])

Prov. Engl.

4519 **A 'şĭ luà piciórele pe umere.**

Conv. Liter. VI, p. 229.

A 'şĭ luà piciórele de-a umerĭ.

Fr. Damé, III, p. 211.

**A 'şĭ luà piciórele la umĕr.*

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Veḑĭ *Călcâĭe.*

Acéstă ḑicĕtóre s'a născut din faptul că, omul care alérgă repede, ţine capul plecat, şi piciórele, în unele momente, par că se apropie de cap.

---

1) A căḑut în picere ca pisica.
2) E ca pisica, aruncă'l unde vreĭ, va cădé pe picerile luĭ.

Prendre ses jambes à son cou.
Prov. Franc.

4520 * △ **A 'şı luà piciórele la spinare.**

Dim. Stăncescu, *Alte Basme*, p. 105.—*Maior* P. Budişteanu, *c. Bucuresci*, J. *Ilfov* —G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Acelaş înţeles ca la No. 4519.

4521 * △ **A o luà la piciór.**

G. Dem. Teodorescu, *Poes. Pop.* p. 501. — Baronzi, p. 40. — Fr. Damé, III, p 211. — Lazăr Şăineanu, *Semas.* p. 357.—G. P. Salviu, *inv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.* — Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 142.

Vedĭ *a Fugi.*

A fugi repede.

Ea pe dată ce-audĭà
Printre slugĭ se furişìa,
La piciór că mĭ-o luà,
Şi din fugă potriveà,
Câte-un dél, câte-o vâlcea,
Pân la codru d'ajungeà.
Poes. Pop.

4522 * **A 'şĭ ascuţi piciórele.**

A fugì repede. Se aude în Tansilvania.

4523 **A întinde piciorul la drum.**

P. Ispirescu, *Leg.* p. 322.

A umblà repede, şi cum dice Francesul: *allonger le pas.*

4524 * **A 'şı bate piciórele.**

I. Creangă, *Pov.* p. 246.

A ostenì umblând, a umblà mult.

«De géba *vĕ maĭ bateţĭ piciórele* ducêndu-vĕ.» — I. Creangă.

4525 * **A dà cu piciorul.**

A. Pann, III, p. 131.— Ion al lui Sbiera, *Pov.* p. 271.—Fr. Damé, III, p. 211.

Vedĭ *a Asvìrlì, Călcâiŭ.*

A dispreţuì pre cine-va; a respinge; a aruncà ce-va cu dispreţ.

A dat cu piciorul norocului.

4526 *△Nu dà cu piciorul,
Că veĭ duce dorul.

GAVR. ONIȘOR *prof. c. Bĕrlad*, J *Tutova*.

Povaţă ce se dă celuĭ care dispreţuesce un lucru folositor.

4527 *A fi X.... în picióre.

A semĕna întocmaĭ cu cine-va.

«E tată-sĕŭ *în picióre*.»

4528 *Ieà pe unul de picióre și lovesce pe cel-l-alt (cela-l-alt) în cap.

A. PANN, I, p. 85.—HINȚESCU p. 76.

Ieà pĕ unul, dă în altul.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 6.

Sĕ ḑice când toţĭ sunt de o potrivă la ne-destoĭniciĭ (GOLESCU).

4529 *△A trage cu piciorul.

BARONZI, p. 206.— D. DRĂGUESCU, *c. Bucuresci*, J. *Ilfov*.

A trage pe altul după dînsul. O credinţă populară, de la nuntă, a dat nascere acesteĭ ḑicĕtorĭ.

4530 *A 'șĭ strînge picióрele.

I. CREANGĂ, *Pov.* I, p .284.

A stà loculuĭ, a se liniștì.

«Cât erà ḑiulica de mare, nu 'șĭ maĭ strîngeà picióрele; dintr'o parte venea, și 'n alta se duceà.» — I. CREANGĂ.

4531 *A face picióre.

FR. DAMÉ, III, p. 211.

A se duce, a se face ne-vĕḑut.

4532 *A 'șĭ rupe picerile.

FR. DAMÉ, III, p. 211.

A ostenì.

4533 *△A bate din picior.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*. — FR. DAMÉ, III, p. 211.

A poruncì, a se rĕstì.

4534 *A merge cu picerile 'n sus.
M. Canian, J. *Iaşi.*

Arată o purtare ne-obicĭnuită, destrebălată.

4535 *Imĭ stă ca un ghimpe la picĭor.
Fr. Damé, II, p. 66.

Vedĭ *No. 4161.*

Acelaş înţeles ca la No. 751, la care se va adăogà acéstă variantă.

4536 * △A 'ĭ pune picĭórele peste cap.
G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A 'l stăpânì cu totul.

Ne souffre à ta femme pour rien
De mettre son pied sur le tien,
Car lendemain la pute beste
Le voudroit mettre sur ta teste.

Gabriel Meurier.

4537 * △Nicĭ picĭor de om.
G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*

Adică absolut nimine.

«Nicĭ picĭor de om nu pĕtrunde aci.

4538 * △A fi buna de picĭor.
Gav. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ*, J. *Vasluiŭ.* — G. P. Salviu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Femee rea, desfrînată.

«E puĭ de lele, aşa a fost măsa, *bună de picĭor.*

Les femmes ont leurs jambes au col.

Prov. Franc.

4539 A se pune şi 'n picĭóre şi 'n cap
P. Ispirescu, *Basm*, III, p. 118. — Fr. Damé, III, p. 298. — Lazar Şaĭneanu, *Semas.* p. 363.

Vedĭ *Cap, Cur.*

A 'şĭ pune tóte silinţile, a întrebuinţà tóte mijlócele pentru a isbutì.

«Dar de géba; *să te puĭ în picĭóre şi în cap* tot nu poţĭ ghicĭ.» — P. Ispirescu.

4540 *Unde 'ţĭ staŭ picerele îţĭ va stà şi capul.
P. Ispirescu, *Leg.* p. 91 & 322.

Amenințare de mórte, obicĭnuită în basme.

4541 **A stà pe un bun picĭor.**

Dim. Tĭchindeal, *Fab.* p. 4.

A fi într'o bună stare, într'o bună posiție.

«Până atuncĭ *nu staŭ pre maĭ bun picĭor.*» — Dim. Tĭchindeal.

Ne savoir sur quel pied danser.

Prov. Franc.

PĬELE

Vedĭ *a Atîrna, Burduf, Cămașă. Cap. III, c. Pĭele, Popă, Tăcere, Tirg.*

4542 ***Maĭ aprópe 'ĭ pelea de cât cămașa.**

Este maĭ aprópe pĭelea de cât cămașa.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p. 379.

Vedĭ *Cămașă, Dinte.*

Omul îngrijesce întâiŭ de dînsul, şi în urmă numaĭ, de rude şi de părinţĭ.

Tunica pallio propior est, [1]

Plaut. *Trinum.*

Apud veteres primum in officio locum habebant parentes, proximum pupilli nostræ fidei crediti, tertium clientes, quartum hospites, quintum cognati et affines, ut indicat Gellio libro quinto, capite tridecimo. P. Manuțiu.

La peau est plus proche que la chemise.

Prov. Franc.

Sta più vicino la pelle, che la camicia. [2]

Prov. Ombria.

Near is my shirt, but nearer is my skin. [3]

Prov Engl.

4543 *△**Pĭelea (pelea) rea (rĕ) și răpanósă,**
Orĭ o bate, orĭ o lasă.

I. Creangă, *Amint.* p. 40.— E. I. Patrițiu, *înv. c. Bursucanĭ*, J. *Covurluiŭ.* - G. P. Salviŭ, *înv.* c. *Smulțĭ*, J. *Covurluiŭ.*— D. Gheorghiu, *elev, Sc. Norm. c. Tecuciŭ*, J. *Tecuciŭ.*— Fĕtu, *stud.* c. *Onescĭ*, J. *Bacăŭ.*

Vedĭ *No. 2308.*

---

1) Tunica e maĭ aprópe de cât pallium.
2) Maĭ aprópe e (stă) pĭelea de cât cămașa.
3) Aprópe e cămașa mea, dar maĭ aprópe e pĭelea mea.

Se ḑice mai ales despre femeile cele rele, saŭ despre copiiĭ, pre care nicĭ cu bătaia nu 'ĭ poţĭ aduce la brazdă.

SNÓVĂ

Un om aveà o femeie fórte rea şi hărţăgaşă. Ne mai putênd'o suferi, mi-o luă într'o ḑi de cânepa dracului, mi-o aşterne la pămînt şi începŭ s'o mĕsóre cu un gârbaciŭ.

Dar femeia naibii, în loc să se róge de ertare, ea şi mai tare îl bat jocoreà, şi drept rĕspuns la loviturile bărbatuluĭ, ea strigà mereŭ: Dă, mâncam'ai friptă!

«Apoi de géba, se gândi omul; *pelea rea şi răpănósă, orĭ o bate* ori o lasă».

4544 * △Nu 'i plătesce pĭelea (nicĭ) o cépă.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 50.— G. Poboran, *inst* c. *Slatina*, J. *Olt.*

* △*Nu 'ĭ plătesce pĭelea două cepe degerate.*

Andreĭ Marinescu, *înv.* c. *Humele*, J. *Argeş.*

Veḑĭ *Cap, Cépă.*

Sĕ ḑice pentru ceĭ dĕ tot nevoĭaşĭ (Golescu).
Arată puţina însemnătate saŭ valóre a unuĭ om.

4545 * △Par'că el e de pele,
Şi eŭ de nuele.

G. P. Salviŭ, *înv.* c. *Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Când cine-va se are în vedere numaĭ pe sine, şi de altul nu'ĭ pasă.

4546 Sarăcuţa lelea
Plătesce cu pĭelea (pelea).

A. Pann, I, p. 135.— Hinţescu, p. 88.

Veḑĭ *Cap. III, c. Pĭele.*

Omul sărac, ne-avênd banĭ, îşĭ plătesce greşelile saŭ cumpĕră ce 'ĭ este de trebuinţă punêndu'şĭ viéţa şi sănătatea la mijloc.

4547 * △Intinde-te cât ţi-e pelea.

Andrei Marinescu, *înv.* c. *Humele*, J. *Argeş.* — Al. Dumitrescu, p. 119. — *preot* C. Bungeţeanu, *înv.* c. *Cosovĕţ*, J. *Mehedinţi.*

*△ *Intinde pĭelea după cum ĭĭ dă puterea.*

ANDREI MARINESCU, *inv. c. Humele*, J. *Argeş*.

Vedĭ *Cergă, a Intinde, Pătură, Plapomă.*

Omul trebue să se întindă în afacerĭ atât cât póte, nu maĭ mult, căcĭ almintrelea nu face nicĭ o ispravă.

4548 *△ A intrà (a se băgà) pe sub pĭelea cuĭ-va.

P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 270— N. POPESCU, *Calend. Basm.* 1882, p. 30.—FR. DAMÉ, I, p. 112; III, p. 213.—M. CANIAN, J. *Iaşĭ*.—G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

* *Pĕ subt pĭele 'ĭ-a intrat.*

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 58.

Adică ĭ-a aflat tóte taĭnele (GOLESCU).

A se luà cu binele pe lângă cine-va, a căpĕtà deplina luĭ încredere şi dragoste.

«Ce făcù dascalul, ce drese, că se dete pe lângă muma copiilor, şi cu şoşele, cu momele, *îĭ intră pe sub pĭele*, şi se înădi cu dînsa.»—P. ISPIRESCU.

4549 *△ Numaĭ pelea luĭ scie.

E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ*.

*△ *Vaĭ de pĭelea luĭ.*

Se ḑice de acel care a răbdat şi suferit multe saŭ care a fost chiar bătut.

4550 *△ Nu 'l (maĭ) încape pelea.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 38.—N. POPESCU, *Calend. Basm.* 1875, p. 21.— FR. DAMÉ, II. p. 151.—G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

Nu încape în pelea luĭ.

DIM. ŢICHINDEAL, *Fab.* p. 173. —FR. DAMÉ, III, p. 213.

*△ *Nu 'şĭ încape în pele.*

G. P. SALVIŬ, *inv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ*.

* *Nu 'l ţine pelea.*

LAURIAN & MAXIM, II, p. 617.—FR DAMÉ, III, p. 213.

1° De gras ce este.
2° De bucurie.
3° De îngâmfare, de fumurĭ multe ce are în cap.

4550b *△ **A întărî din pıele.**

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Stă, nu vré să asculte, să se supună; se face că nu aude.

4551 *△ **A fi gros la pele.**

Dim. Ţichindeal, *Fab.* p. 121.— I. Ionescu, *Cart. Cit.* III, p. 14.— M. Canian, J. *Iaşi.* — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

A fi gros de pĭele.

G. Munteanu, p. 121.

Vedĭ *Obraz.*
1° A răbdà orĭ-ce ne-ajuns, obrăznicie saŭ insultă.
2° A fi ne-ruşinat.

4551b *△ **A întărî din pıele.**

T. Bălăşel, *învĕţ.* J. *Vâlcea.*

A răbdà.

4552 * **A fi subţire la pıele.**

M. Canian, J. *Iaşi.*

Inţeles opus celuĭ de la No. 4551.

4553 * **A sci cât póte pelea cuı-va.**

Laurian & Maxim, I, p. 604. — I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

Vedĭ *Os.*
Adică ce putere, ce vlagă are.

4554 * **A sci cât face pelea cuı-va.**

I. Arbore, *ing.* J. *Buzĕŭ.*

*△ *Cât îĭ e pelea.*

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Scie cât preţuesce cine-va.

4555 * **A cresce pıelea pe cine-va.**

Fr. Damé, III, p. 213.

1° De bucurie.
2° De îngâmfare.

4556 * A 'şı vinde şi pĭelea.

Fr. Damé, III, p. 213.

A vinde tot ce are, a face totul pentru a scăpà de o datorie, de o primejdie.

4557 * △ A luà cuĭ-va şi pĭelea.

* △ *A'l jupuì de pĭele.*

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

* *A luà şi pĭelea după cine-va.*

Vedĭ No. 2311.

A luà cuĭ-va ce are şi ce nu are, a 'ĭ luà *şi cenuşa din vatră*

4558 * △ A fi pele rea.

Poes. Pop. Şezătórea II, p. 18.—
I. Creangă, *Amint.* p. 40.

Vedĭ No. 2808.

Adică om rĕŭ, în care nu te poţĭ încrede.

Că diacu 'ĭ *pele rea*
Mâncă carne Vinerea,
Te 'nşală şi nu te ĭeà.

Poes. Pop.

4559 * A nu 'ĭ fi pĭelea nicĭ de cĭur.

M. Canian, J. *Iaşĭ.*

A nu fi bun de nimic.

4560 * A 'şĭ pune pĭelea pentru cine-va.

Fr. Damé, III, p. 213.

* *A 'şĭ pune pĭelea în saramură ....*

Vedĭ *Cap.*

1° A garantà pentru cine-va, a 'şĭ pune viéţa în primejdie pentru dînsul.
2° A încercà tóte chipurile pentru ca să isbutéscă.

4561 * △ A fi numaĭ pĭele şi óse (cĭolane).

Fr. Damé, III, p. 213.— Artur Gorovei, *c. Folticenĭ*, J. *Sucĭava.*

Adică fórte slab.

N'avoir que la peau et les os.
Prov. Franc.

4562 *△ A frige pielea cuĭ-va.

I. Creangă, *Pov.* p. 223.— E. I. Patriciŭ, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

A face ḑile fripte cuĭ-va, a 'l chinuì şi chĭar a 'l rĕpune.

«Până atuncĭ maĭ rabdă Harap-Alb, căcĭ cu răbdarea *îĭ frigĭ pĭelea.*» — I. Creangă.

4563 *△ A 'ĭ rupe pĭelea.

E. I. Patriciu, *inv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ.*

Veḑĭ *Tîrg.*

A 'l înşelà.

4564 *A 'ĭ dà prin piele.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

L'a rĕzbit, s'a săturat de aşa trébă.

4564b *△ A fi întărît pelea pe el.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Despre ceĭ bĕtrânĭ, carĭ nu mor.

4565 *△ A 'ĭ-o face pe piele.

Fr. Damé, III, p. 213.— Artur Gorovei, *c. Folticenĭ*, J. *Suciava.*— G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*— P. Ispirescu, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 169; *Leg.* p. 281. — Hinţescu, p. 56 — A. Pann, III, p. 17.

Veḑĭ *No. 2210.*

A pedepsì, a chinuì, a bate pre cine-va; a 'ĭ face pe fel, a 'ĭ face în necaz, a 'şĭ rĕsbunà.

«Acum eştĭ a mea! staĭ mĕ tu, că ţĭ-o *fac eŭ ţie pe pĭele*, femee fără inimă ce mĭ-aĭ fost!» — P. Ispirescu.

4566 *△ A 'ĭ-o scóte prin piele.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A 'l necăjì rĕŭ pentru un lucru.

4567 A strînge din piele.

Gr. Jipescu, *Opincar*, p. 136.

A răbdà.

«Să dăm drepturĭ Jidovilor, Turcilor şi d'or hi dincolo şi aicĭ. Noĭ acu *strîngem din pĭele*: n'avem în cotro.» — Gr. Jipescu.

4568 * △ A 'şi lăsà pielea unde-va.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

A murì, a plătì o faptă cu viéţa.

Il y a laissé sa peau.

Prov. Franc.

4569 * △ A mâncà pielea pre cine-va.

Laurian & Maxim, II, p. 228. — S. Fl. Marian, *Ornit.* I, p. 347.— E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ.* — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

A nu se astimperà, a căutà cértă, a face zurbavă. A i se face cuĭ-va de bătaĭe.

«Ci tot numaĭ el a bătut'o pe dînsa când *o mâncà pĭelea*, şi căutà vre-o pricină.» — S. Fl. Marian

4570 * A se certà pe pĭelea cui-va.

Laurian & Maxim, I, p. 354.

Adică în paguba cuĭ-va, pe spinarea uneĭ a treĭa persónă.

PĬEPT

Veḑĭ *Colivă, Mână, Nas Pumn.*

4571 * △ Cu pĭeptul deschis.

I. Creangă, *Pov.* p. 80. — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ.*— M. Canian, J. *Iaşĭ*.

* △ *Cu peptu desfăcut (înainte)-*

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Fără sfiélă, fără a se teme de nimica.

«Cum ajunge în tîrg, se duce *cu pĭeptul deschis* drept la palatul împĕratuluĭ.» — I. Creangă.

4572 * A luà (trage) de pept.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Veḑĭ *Mână.*

A prinde asupra faptuluĭ şi a'l bate.

4573 *△A pune piept pentru....

GR. JIPESCU, *Opincar*, p. 63.

A veni în ajutorul cuĭ-va, a'l sprijinì în întreprinderile sale.

4573b *△A sě ~~pune cu~~ pieptu.

GR. JIPESCU, *Opincar*, p. 140.

A se apucà de o trébă cu mare stăruinţă.

4574 *△A fi de ṣépte palme în piept.

T. BĂLĂŞEL, *inv.* J. *Vâlcea.*

Vedĭ *Frunte.*

A fi om voĭnic, mare în trup.

PLÉTĂ

4575 *△Pletele lungi şi minte scurtă.

A. PANN, II, p. 108. — HINŢESCU, p. 147. — FR. DAMÉ, III, p. 228.

Plete lungĭ şi minte scurtă sunt femeile.

I. G. VALENTINEANU, p. 35.

△*Minte scurtă, plete lungĭ.*

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.* p. 632.

**Plete lungĭ şi minte scurtă,*
Judecată maĭ măruntă.

Vedĭ *Códă, Muĭere, Pěr, Pólă.*

Sě ḑice pentru ceĭ ce sě fălesc în barbele lor cele marĭ, cum şî pentru muĭerile cele cu pěr lung (GOLESCU).

Se ḑice astăḑĭ numaĭ pentru femeĭ.

Dér femeĭa, haine 'n dungĭ,
Minte scurtă, plete lungĭ;
Cine 'n minten 'ĭ s'o lăsà
Albă 'ĭ portu 'n viéţa sa.
Cătănuţu 'ĭ când grăià,
Ea ast-fel îĭ rěspundeà...

Poes. Pop.

4576 Ceĭ cu plete le aŭ pierdut şi ceĭ chelboşĭ le împletesc.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 75.

Sě ḑice pentru ceĭ ce sě daŭ după mode vechĭ (GOLESCU).

4577 *A se dà (umblà) cu pletele în vînt.

I. Creangă, *Amint.* p. 9.

A se sbuciumà, a întrebuinţà tóte mijlócele care ne staŭ la îndemână pentru a atinge ţinta dorită.

PRUNC

Vedĭ *Copil, Móşă.*

4578 Pruncul şi bĕtrânu 'n tóte
Fără doĭcă nu sĕ póte.

A. Pann, p. III, 150.—Hinţescu, p. 155

Omul îmbĕtrâniud cade într'o a ua pruncie şi nu maĭ e în stare să se cârmuĭéscă singur

4579 Prostul si pruncul fie de ce se sparie.

Dim. Ţichindeal, *Fab.* p. 17.

Căcĭ şi unuĭa, şi altuĭa le lipsesce judecată.

4580 *△A fi ne-vinovat ca pruncii.

Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele,* J. *Argeş.*

*△*E ne-vinovat ca pruncu care se nasce,*

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

A nu fi făcut nimica din ce ţi se impută, a fi cu totul nevinovat.

Il est innocent comme l'enfant qui vient de naître.

Prov. Franc.

PUMN

Vedĭ *a Plânge.*

4581 Verşĭ cu pumnul şi adunĭ (culegĭ) câte unul.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 133; II, p. 87. — Hinţescu, p. 156.

1° Maĭ uşor se cheltuesce de cât se câştigă.

2° Imprumuţĭ o sumă mare, şi 'ţĭ scoţĭ baniĭ cu ţirîita.

3° Negustorul trebue să dé mulţĭ banĭ de-odată pentru marfă, şi nu vinde de cât cu încetul.

4582 Ieĭ (ĭeà) câte unul
Şi daĭ (dă) câte pumnul.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 58; III, p. 72. — P. Ispirescu. *Rev. Ist.* III, p. 377. — Hinţescu, p. 76.

A luà cu unul
Şi a dà cu pumnul.

BARONZI, p. 60. — G. MUNTEANU, p. 150. — HINŢESCU, p. 196.

1° Anevoie se câştigă, lesne se cheltuesce; ne îndémnă la economie.
2° Despre cel risipitor care cheltuesce maĭ mult de cât câştigă.

4583 * △ **Din pumnĭ străinĭ nu te saturĭ când bèĭ (beĭ) apa.**

A. PANN, I, p. 136. — HINŢESCU, p. 170. — ANDREI MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*.

Veḑĭ *Cap. VII, c. Apă.*

Orĭ cât aĭ fi îngrijit când eştĭ pe mâna altora, tot nu 'ţĭ merge bine ca cum aĭ fi între aĭ tĕĭ.

Qui s'attend à l'écuelle d'autrui, est sujet à mal dîner.
Prov. Franc.

Quien à mano agena espera, mal yanta y peor cena. [1]
Prov. Span.

He that waits on another man's trencher, makes many a late dinner. [2]
Prov. Engl.

4584 * △ **A'l ţinè în pumnĭ.**

T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

Veḑĭ *Palmă.*

A îngrijì de dînsul.

4585 * △ **A rĕmas cu pumnu 'n gura.**

ION GRIGORESCU, *elev Sc. Inst. Bucurescĭ.*

Veḑĭ *Deget, Mână.*

A remâné buzat, păcălit, prost.

4586 * △ **A rîde în pumnĭ.**

Veḑĭ *Mustaţă, Nas.*

A rîde pe ascuns.

4587 * △ **Cât pumnul.**

---

[1] Cine aştéptă din mână străină, rĕŭ prânzesce şi maĭ rĕŭ cinéză.
[2] Cine aştéptă din blidul altuia, mănâncă adese-orĭ târḑiŭ.

Cu lăcrimĭ în ochĭ cât pumnul.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 308; *Rev. Ist.* II, p. 160. — B. P. Hăşdĕu, *Columna Traian*, VII, p. 92.

Adică mare. Se ḑice de obiceiŭ de lacrimĭ şi de o îmbucătură mare. Fraucesul ḑice de asemene : *des larmes grosses comme le poing.*

4588 * △ Un pumn.

Un numér mic, o mică cantitate, şi cum ḑice francesul : *une poignée de...*

4589 * △ A bate cuĭ-va în pumnĭ.

Sezătóvea III, p. 188.

A 'şĭ rîde de dînsul. Un gest, obicĭnuit la Românĭ, a dat nascere acesteĭ ḑicĕtorĭ.

4589b * △ A se bate cu pumnii în pept.

T. Bălăşel, *inv.* J. *Vâlcea.*

A fi dat peste vre-o nenorocire, a i sĕ fi întîmplat o supĕrare, a avé un necaz.

RĔRUNCHIŬ

4590 * △ A avé (a fi cu) seŭ la rĕrunchĭ.

I. Creangă, *Pov.* p. 201.— M. Lupescu, *inv. c. Brosceni*, J. *Suciava.*— S. Mihăilescu, *inv. Şezătórea*, II, p. 74.— G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A prinde sĕŭ la rĕrunchĭ.

S. I. Grossmann, *Dict. Germ*, p. 152.

Veḑĭ *No.* 2617.

A stà bine, a fi cu avere; a se îmbogăţì.

«Nu cum-va aĭ trebuinţă de slugă, voĭnice? Cum te vĕd, samenĭ *a avé sĕŭ la rĕrunchĭ.* De ce te scumpescĭ pentru nimica tótă, şi nu 'ţĭ ieĭ slugă vrednică, ca să 'ţĭ fie mână de ajutor la drum.» — I. Creanga.

4591 * △ Ţi se rupe rĕrunchii . . .

P. Ispirescu, *Leg.* p. 190 — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.* — Fr. Damé, III, p. 313.

De milă, de supĕrare.

Plângeà și se tânguià de *ți-se rupeà rĕrunchiĭ* de mila luĭ.» — P. Ispirescu.

RÎNZĂ

4592 *A fi tare în rînză.

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

**A fi rînzos.*

Adică a fi cerbicos.

4593 *I s'aŭ întors rînza.

I. Arbore, *ing.* J. *Buzĕŭ.*

Iĭ vine să verse, iĭ este gréță.

ȘALE

4594 * △Iĭ strîmtă în șale și largă în póle.

Gavril Onișor, *prof. c. Dobrovĕț,* J. *Vasluiŭ.*

Când suntem înșelațĭ în așteptările nóstre.

SEŬ

Vedĭ *Rĕrunchiŭ, Cap. III s. Seŭ.*

4595 A fi crescut în seul sĕŭ.

G. Pobokan, *inst. c. Slatina,* J. *Olt.*

Adică fără grije.

SÎN

Vedĭ *Avram, Cruce, Drag, Dumnedeŭ, Ghéță, Mamă, Mână, Mórte, Néuă, Pâne, Pĕr, Raiŭ, a Scuĭpà, Șérpe.*

4596 Ieà dintr'un sîn și baga într'altul.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 6.

Sĕ ḑice pentru ceĭ scumpĭ și sgârcițĭ, șî pentru ceĭ ce ajută tot pĕ aĭ sĕĭ (Golescu).

4597 * △Când ar puté să 'l bage în sîn.

E I. Patriciŭ, *inv. c. Smulțĭ,* J. *Covurluiŭ.*

Vedĭ *Pĕr.*

Arată dragostea ce o are cine-va pentru un altul.

4598 **Te-aș băgă în sîn dac' aĭ încăpé dĕ urechĭ.**

V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 433.

Te aș vîrî în sîn, dar nu încapĭ de urechĭ.

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 253.

* *Așa mi-ĭ de drag de 'l-aș băgà 'n sîn, dar nu 'ncape de urechĭ.*

S. MIHĂILESCU, *Sezătórea*, II, p. 75.

Arată puţina dragoste pre care o resimţim pentru óre-cine.

4599 * **Ca și când îĭ trece un șérpe rece prin sîn.**

V. ALEXANDRI, *Prosă*, p. 42. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* II, p. 144.

Arată spaĭma.

4600 * △ **A fi cu ghéţă în sîn.**

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, Covurluiŭ.*

Vedĭ *Ghéţă.*

Cu frica în sîn.

ȘOLD

Vedĭ *Mână.*

SPATE

Vedĭ *Faţă, Gură, Iască, a Lătrà, Prietin, a Pupà, Rĕvaș, Ușă.*

4601 * △ **Cade pĕ spate sî-șĭ frânge nasul.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 25.— ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele, J. Argeș.*—FR. DAMÉ, II, p. 37.

Sĕ ḑice pentru cele ne-potrivite (GOLESCU) precum și despre omul cu totul lipsit de noroc.

Il tombe sur le dos et se casse le nez.

Prov. Franc.

Si romperebbe il collo in un filo di paglia. [1])

Prov. Ital.

---

1) Șĭ-ar rupe gâtul de un paiŭ (fir de paĭe).

4602 * △ Ișĭ aruncă ţernă în (pe) spate ca buhaiu.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, J. Covurluiŭ.*

Veḑĭ *Spate, Spinare, Taur.*

Se ḑice când unul se laudă singur. Este de însemnat că proverbul identic latin și elin

Bos adversus se ipsum pulverem movet.

Βοῦς ἐπ' ἑαυτῳ κονιεῖται.

se aplică ómenilor cari-șĭ fac rĕŭ singurĭ, și se apropie cu totul de ḑicerea macedoniană de la No. 2549.

4603 * △ Cu spatele nu poţı îndreptà lumea.

Laurian & Maxim, II, p. 1223.— Andrei Marinescu, *înv. c. Humele, J. Argeș.*

Veḑĭ *Umĕr.*

1° Cu puterea și de odată nu se póte îndreptà lumea, cu resteu la brîŭ nu se póte face nimic.

2° Să nu încercăm lucrurĭ carĭ întrec puterile nóstre.

Cuvîntul *spată*, are aci înţelesul de *umĕr.*

4604 Spate la spate
Ca să pótă bate.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 67.

Sĕ ḑîce, în bătae dĕ joc, pentru ceĭ ce nu staŭ la bună orînduĭală (Golescu).

4605 * △ A pune la spate.

Dim. Ţichindeal, *Fab.* p. 257.— D-a Ec. Z. *c. Bĕrlad. J. Tutova.*— G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi, J. Covurluiŭ.* — G. Poboran, *inst. c. Slatina, J. Olt.*

Veḑĭ *Céfă, Dos.*

A da uĭtăriĭ, a ne-socotì o poruncă.

«Datoria către maĭ mariĭ lor și înalta cinste, nicĭ odată nicĭ decum *nu o vor pune la spate.*» — D. Ţichindeal.

4606 * Pare-ca arunca la spate.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 322.— I. C. Fundescu, *Basme,* p. 79.

* △ *A dà după spete.*

G. Poboran, *inst. c. Slatina, J. Olt*

1° Se ḑice despre cel care nu se maĭ satură mâncând.

«Şi începênd a aruncà câte ḑéce pâinĭ în gură şi a le înghiţi, sfirşì cuptorul până la mieḑul nopţiĭ. *Par'că aruncà după spate.* Maĭ adună şi codriceiĭ ce maĭ rĕmăseseră de la tovarăşĭ, îĭ înghiţì şi pe aceştia şi începù a strigà: Mor de fóme, mor de fóme.» — P. Ispirescu.

2° Mănâncă şi nu 'ĭ merge la inimă. Acest înţeles, pre care 'l dă Fundescu ḑicĕtóreĭ, nu este cel maĭ obicĭnuit.

4607 * △ A fi lat în spete.

G. Poroban, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Gras, voĭnic.

4608 * A dà latul pe spate.

Baronzi, p. 41.— *Maior* P. Budişteanu, *c. Bucuresci*, J. *Ilfov.*

A cădé lungindu-se la pămînt.

4609 * A nu sci nicĭ cu spatele.

I. Creangă, *Amint.* p. 55.— M. Canian, J. *Iaşi.*— Fr. Damé, IV, p. 90 — S. Fl. Marian, *Trad. pop.* p. 30 & 342.

A nu visà nicĭ cu spatele.

M. Canian, J. *Iaşi.*

A nu sci de loc, a fi cu totul strĕin de un lucru.

«Maĭ auḑit'aĭ dumneata, cumnată, una ca asta, să fure Ion pupăza care, ḑiceà mătuşa cu jale, ne trezesce desdiminéţa la lucru de atâţia anĭ!... Însă mama, sĕrmana, *nu scià nicĭ cu spatele,*»— I. Creangă.

4610 * Să nu 'i fi auḑit spatele!

Când auḑĭ o vorbă displăcută.

«Ce a auḑit N... *să nu 'ĭ fi auḑit spatele!*

4611 * A fi rupt în spate.

M. Canian, J. *Iaşi.*

A fi tare ostenit.

4612 * A fi cu ghéţa 'n spate.

I. Creangă, *Amint.* p. 29.—Fr. Damé, II, p. 65.

Veḑĭ *Frică, Ghéţă, Spinare.*

Adică speriat, îngrozit.

4613 'I-a trecut rece prin spate.

Ion al luĭ Sbiera, *Pov.* p. 161.

Vedĭ *Inimă, Sîn.*

De frică.

4614 *A strînge din spete.

Maior P. Budişteanu, *c. Bucurescĭ*, J. *Ilfov.*

Vedĭ *Umĕr.*

In semn de dispreţ, de ne-păsare.

4615 Il strînge în spate.

I Creangă, *Pov.* p. 246 & 314.

De frig şi maĭ ales de frică.

«Dar când sciă că are să dele peste Ivan, se tăleaŭ piciórele *ş'o strîngeà în spate* de frică.» — I. Creangă.

4617 A 'şi arĕtà spatele cuĭ-va.

Hinţescu, p. 147.

*△ *A întórce spatele cuĭ-va.*

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Vedĭ *Nas.*

1° A nu luà în sémă vorba orĭ rugăciunea altuia.
2° A fugi, a da dosul la faţă.

In locul de plată
Spatele 'ţĭ arată.

4618 A fi spate cuĭ-va.

Spatarul Milescu.

A 'l sprijinì, a 'l ajutà.

«Pe urmă *spate* şi ajutor le aŭ fost.» — Sp. Milescu.

4619 *△ A avé spete (multe).

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ.*

A avé sprijinul unor ómenĭ puternicĭ.

4620 *A stà în spatele cuĭ-va.

M. Canian, J. *Iaşĭ.* — C. Bally, *c. Cărlomănescĭ*, J. *Tutova.*

Vedĭ *Spinare.*

1° A nu 'l slăbì, a se ţinè de dînsul.
2° A fi silit să îngrijéscă de dînsul, de întreţinerea luĭ.

4621 *A se pune cu spatele.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 1223.

1° A întórce spatele cuĭ-va din lipsă de atenţie saŭ de dispreţ.
2° A 'şĭ pune tóte puterile: *cu spatele*=cu forţa.

4622 *In spatele cuĭ-va.

NIC. MUSTE, *Letop. Mold.*, III, p. 37.

Adică în paguba cuĭ-va.

«Sfeḑile şi vrajbele celor maĭ marĭ de multe-orĭ se descarcă *în spatele* celor micĭ.» — N. MUSTE.

SPINARE

Veḑĭ *Cămaşă, Casă, Nuĭa, Picĭor.*

4623 * △A mâncà spinarea pre cine-va.

I. CREANGĂ, *Amint.* p. 57.—LAURIAN & MAXIM, II, p. 228. — FR. DAMÉ, IV, p 92. — G. P. SALVIU, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

**Pisemne că te mănâncă spinarea.*

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 53.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce daŭ pricină ca să-ĭ bată la spinare (GOLESCU) cărora li se face de bătaĭe.

Je vois bien que la chair lui démange.

Comédie des Prov. Act. I. *Sc.* VIII.

4624 Pe cine 'l mănâncă spinarea
Lasă'l să-ĭ dė scărpinare.

A. PANN, III, p. 25.—HINŢESCU, p. 179.

Cine caută pricină lasă'l să fie bătut.

4625 * △A 'şĭ aruncà ţerină pe spinare.

ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.*

Veḑĭ *Pulbere, Spate.*

Când cine-va are slujbe bune saŭ a dobândit stare începe a *'şĭ aruncà ţĕrînă pe spinare*, a nu maĭ îngrijì ca pân'aci şi a se purtà rĕŭ. — MARINESCU.

Veḑí No. 2549.

4626 *A fi cu ghéța în spinare.

M. CANIAN, J. Iașĭ.

Vedĭ *Frică, Ghéță, Spate.*

A fi speriat, îngrozit.

4627 A face cuĭ-va foc în spinare.

HINȚESCU, p. 60.

Vedĭ *Șérpe.*

A'l supĕrà, a'ĭ face ne-ajunsurĭ.

4628 A 'ĭ face spinarea dobă.

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 254.

*△ *A face spinarea tobă.*

T. BĂLĂȘEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

Adică a bate.

4629 *A avé multe pe spinarea sa.

FR. DAMÉ, IV, p. 92.

1° A avé multe sarcinĭ.
2° A fi respundĕtor de multe rele pre care le-a făcut.

4630 *A aruncà în spinarea cuĭ-va.

1° A lăsà în sarcina cuĭ-va.
2° A aruncà cuĭ-va învinuirĭ.

4631 *A trăi pe spinarea cuĭ-va.

Vedĭ *Spate.*

A trăì în sarcina cuĭ-va.

4632 *A stà cuĭ-va pe spinare.

A se ține într'una de cine-va, a nu 'ĭ da pace.

4633 Par'că 'l țiŭ (țin) în spinare.

A. PANN, III, p. 4. — HINȚESCU, p. 179.

1° Atât de ne-suferit îmĭ este.
2° Pentru ceĭ cari tot staŭ pe capul nostru și nu maĭ plécă.

4634 *A purtà pre cine-va în spinare.

BARONZI, p. 67.

Sé ḑice despre un om care ne supĕră prin faptele și vorbele sale; a fi plictisit, săturat de cine-va.

Porter quelqu'un sur les épaules.
Prov. Franc.

4635 *A se sui pe spinarea cuĭ-va.
HINŢESCU, p. 164.

Se ḑice despre cel obraznic care, dacă 'ĭ daĭ nas, ţi se urcă în spinare.

4636 * △A cădé în spinarea cuĭ-va.

Cade satara în spinarea omuluĭ.
P. ISPIRESCU, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 178; *Rev. Ist.* I. p. 454.— LAZĂR ŞĂINEANU, *El.em Turc. Rev. Ist.* III, p. 230.

* △*Cade satara în spinare.*
HINŢESCU, p. 169.— S. I. GROSSMANN, *Dict. Germ.* p. 68.— N. POPESCU, *c. Pietroşiţa*, J. *Dîmboviţa*. LAZĂR ŞĂINEANU. *Elem. Turc. Rev. Ist.* III, p. 230.

Cade urdu-belea pe spinarea omuluĭ.
P. ISPIRESCU, *Unch. Sfăt.* p. 122.

A se impune cuĭ-va cu de-a sila şi pe ne-aşteptate; a se uĭtà să 'l hrănéscă altul.

Cuvîntul *satara* este turcesc, şi are înţelesul de *belea.*

SPLINĂ

4637 * △Par'că nu are splină.

Se ḑice de omul saŭ de calul care fuge repede.

«Calul care n'are splină fuge maĭ iute şi nu ostenesce.» — I. M. CONSTANTINESCU, *c. Ciulniţa*, J. *Ialomiţa*, *în Şezăt.* III, p. 121.

Courir comme un dératé.
Prov. Franc.

4638 * △A se pune splina.
T. BĂLĂŞEL, *inv.* J. *Vâlcea.*

A nu puté fugì iute.

SPRINCÉNĂ

Veḑĭ *Casă, Cap. II, c. Gogóşă, Ochiŭ.*

4639 *Vrênd să'şi facă sprincenele şi-a scos ochiĭ.
I. BĂNESCU, *prof.* J. *Roman.*

* △ *Vreĭ să 'ţĭ facĭ sprincene şi 'ţĭ scoţĭ ochiĭ.*

H. D. Enescu, *inv. c. Zamostea*, J. *Dorohoiŭ*.

Când vreĭ să te dregĭ maĭ rĕŭ te rupĭ.

4640 Se umflă în sprîncene
Ca curcanul în pene.

A. Pann, I, p. 161. — Hinţescu, p. 195.

Vedĭ *Curcă, Curcan*.

Despre omul care se mândresce, de şi nu prea are pentru ce, precum şi despre cel obraznic.

'Ανασπῶντες τὰς ὀφρῦς. [1]

Suidias.

Attolere supercilium. [2]

Prov. Lat.

Lucian dice despre o cuvîntare obraznică: κατωφρυωμένους λόγους.

4641 * △ A avé sprîncene posomorîte.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

A fi negru la suflet, a fi hain.

4642 * △ Ales pe sprîncénă.

B. P. Hăşdĕŭ, *Colum. Traian*. VII. p. 88; *Magn. Etym.* p. 801. — P. Ispirescu, *Rev. Ist* I, p. 230. — I. Caragiali, *Conv. Liter.* XIII, p. 410. — *preot* C. Bungeţianu, *inv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţĭ*. — Andreĭ Marinescu, *inv. c. Humele*, J. *Argeş*. — Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraş*. p. 21.

Ales după sprîncénă.

N. Filimon, *Ciocoĭ*, p. 104 — Laurian & Maxim, II, p. 1252.

Ales de pe sprîncénă.

B P. Hăşdeŭ, *Etym. Magn.* p. 845.

* △ *Unul ca unul, făcuţĭ cu sprîncéna.*

V. Forescu, *c. Folticenĭ*, J. *Suciava*.

---

[1] Cu sprîncenele umflate.
[2] A umfla sprîncéna.

Adică după plăcere, tot uuul şi uuul, lucru buu şi ales, de la înţelesul sprîucéuă: parte resărită, proemiueuta: sprîucéuă de muute.

«Cel d'întâiŭ saŭ cel maĭ vĕḑut diutre toţĭ, ce-va ca grecesce, ὀφρυόεις saŭ ὀφρυώδης»— B. P. Hăşdĕŭ.

«Scóse pe sofragiŭ şi pe stolnic, sub cuvînt de mâncătorie, şi puse în locul lor pe alţiĭ, aleşĭ de dînsul *după sprîncénă.*» — N Filimon.

4643 *△ **Pe sprîncénă şi pe poruncélă.**

G. Poboran, *inst.* J. *Olt.*

Acelaş înţeles ca la No. 4642.

4644 *△ **A se uità pe sub sprîncénă.**

G. Poboran, *inst.* J. *Olt.*

A se uĭtà cruut; se ḑice despre ceĭ ce aŭ vre-uu gâud rĕŭ saŭ suut tâlharĭ.

SPRINCENAT

Veḑĭ *Călĕtorie, Ochiŭ.*

4645 *△ **A fi sprîncenat.**

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A fi óche̦ş şi făcut biue

STÂNGA

4646 *△ **A trage la stângă.**

G. Poboran, *inst.* c. *Slatina,* J. *Olt.*—T. Bălăşel, *înv,* J. *Vâlcea.*

*△ *A dà la stânga.*

M. Lupescu şi I. Teodorescu, *înv.* J. *Suciava.*

1° A furà, a ascuude.
2° A fi şiret, vicléu.

STAT

4647 *△ **Mic la stat**
Mare la sfat.

Baronzi, p. 51. — Hinţescu, p. 104. — *Sezătórea,* II, p. 39. — G. Dem. Teodorescu, *Cercet.* p. 43.— Iord. Călin, *elev Şcól. Norm. inst.* J. *Argeş.*

Veḑĭ *Mare, Mic.*

Acéstă credinţă se întîlnesce în literatura poporală, la tóte naţiile. Maĭ de obiceiŭ cel mare şi puternic la trup e slab de minte, şi învins de cel cu o statură mică dar maĭ ager la minte. Probă Odiseŭ şi Polifem, David şi Goliath. In basmele nóstre cel maĭ mic săvîrşesce în tot-dé-una fapte strălucite pre carĭ fraţiĭ luĭ, maĭ marĭ, nu le aŭ putut duce la un bun sfîrşit căcĭ,

Cel maĭ mare
Minte n'are
Cel maĭ mic
E maĭ voinic.

De alminntrelea e de notat că ómeniĭ cari aŭ lăsat în lume un nume strălucit, aŭ fost, maĭ toţĭ, de o statură mică, de pildă: Cesar, Napoleon I, Stefan-cel-Mare, Attila, Alexandru Machedon, Frideric cel Mare, Condé, etc.

Erà acest Stefan-Vodă om *nu mare la stat*... erà întreg la minte, nelenevos.... şi unde nu cugetaĭ, acolo îl aflaĭ. Lá lucru de rĕsbóie meşter.... Ingropat'aŭ pre Stefan-Vodă în monăstirea Putna, cu multă jale şi plângere.... că cunoscéŭ toţĭ că s'aŭ scăpat de mult bine şi apĕrare. Ce după mórtea luĭ îĭ ḑicéŭ *Sfântul Ştefan-Vodă.*»—Gr. Urechi, *Letop.* I, p. 178.

Novac când s'a depărtat,
Un Turc *mititel la stat*
Dar a draculuĭ la sfat
Către toţĭ a cuvîntat:
Turcilor
Nebunilor
Nu pricepeţĭ chiar nimic,
Nu 'ĭ călugăr, ci 'ĭ voinic.
Poes. Pop. Transilv. Gruia luĭ Novac.

4648 *△Ce folos de statul tĕŭ,
Daca 'ţĭ-e naravul rĕŭ.

H. D. Enescu, *inv. c. Zamostea, J. Dorohoi.*—V. Ifrim, *stud. c. Corodescĭ, J. Tutova.*

Frumuseţea sufletuluĭ întrece pe a trupuluĭ.

STOMAH

4649 •Stomacul plin nu 'nvaţă bucuros.

G. Munteanu, p. 151.—Hinţescu, p. 181.

Veḑĭ *Burtă, Fóle.*

1° Se ḑice copiilor micĭ, după ce aŭ mâncat mult, când vrem să 'ĭ oprim de a maĭ mâncà.

2° Daca nu te împinge nevoia nu lucreḑĭ cu atâta inimă. La No. 2793 se găsesce forma în adevĕr Românéscă a acesteĭ ḑicerĭ.

4650 *'I-a pus un ghimpe la stomac.

E. I. Patriciu, înv. c. *Smulţi*, J. *Covurluiŭ*.

Vedĭ *Inimă*.

Când unul a vorbit ce-va care 'l costă mult pe un altul.

4651 *Te dóre la stomah.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 68.

Sĕ ḑice când ne cere óre-cine, óre-ce piste cuviinţă, ca când am ḑice: dĕ 'ţĭ voiŭ dà, te vatĕmă (Golescu).

4652 •Stomahul se satură dar ochiĭ nicĭ odată.

I. G. Valentineanu, p. 43.

Vedĭ *Ochiŭ, Pântece*.

Mâncând omul se satură, dar privind nicĭ-odată. Arată şi marea lăcomie a omuluĭ.

4653 * △Stomahul cel tare şĭ pietre mistuesce.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 68.— Andrei Marinescu, înv. c. *Humele*, J. *Argeş*.

Sĕ ḑice pentru ceĭ lacomĭ la mâncare şĭ la avere (Golescu).

Omul cel rĕŭ unde l'aĭ duce nu'ĭ pasă, *fierul rĕŭ nicĭ odată nu sĕ prăpădesce.* — Marinescu.

4654 Stomahul ca móra, orĭ-ce puĭ în coş, îndata mistuĭesce.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 168.

Acelaş înţeles ca la No. 4653.

4655 Stomahul când pătimesce,
Tot trupul sĕ topesce.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 476.

Vestită fabulă «*Mădularele şi pântecele*» pre care Menenius Agrippa, cel maĭ popular şi cel maĭ iubit dintre senatorĭ, o povestì plebeĭ resvrătite, care se retrăsese pe munţiĭ Aventin şi Sacru, nu este de cât o parafrasă a acesteĭ ḑicerĭ.

Ne învaţă că unirea în familie, în cetate, în stat este în folosul obşteĭ; desbinarea dimpotrivă e păgubitóre şi duce la peire.

4656 Stomahul, ca móra, când n'are ce macinà, atunci sĕ strică.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 168—169.

Ne invaţă a ingriji de dînsul.

4657 **Stomahul când chĭorăesce,**
La dĕmâncare gândesce.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 476.

După efecte putem aflà causa.

4658 * △ **A nu avé pre cine-va la stomah.**

Fr. Damé, IV, p. 110. — E. I. Patriciu, *înr. c. Smulţi* J. *Covurluiŭ.*

* *A avé pre cine-va greŭ (bine) la stomah.*

Fr. Damé, II, p. 83. — M. Canian, J *Iaşĭ.*

* △ *A nu 'ĭ fi la stomac.*

G. Poboran, *inst c. Slatina*, J. *Olt.*

Veḑĭ *Suflet.*

Se ḑice despre omul care ne displace, pre care nu 'l avem de bine, nu 'l putem suferì, îl urîm.

SUBŢĬÓRĂ

4659 * △ **Să 'l ĭeĭ subţióră.**

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Atât e de mic.

SUFLET

Veḑĭ *Cuvînt, Drac, Faţă, Saramură, Cap. XXI, c. Suflet, Trup, Vorbă.*

A se citì în Şezătórea, An III, p. 236, credinţele despre suflet adunate de d-l Lupescu, învĕţător.

4660 **N'a apucat să 'ĭ ésă sufletul şi 'i dă cu Dumneḑeŭ să 'l ĭerte.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 172; III, p. 155.

Despre ceĭ carĭ sunt bucuroşĭ să scape de bĕtrânĭ, privindu'ĭ ca o sarcina.

4661 **Sufletul bucuros este sa intre in raiŭ, numaĭ pĕcatele nu 'l lasă.**

N. Costin, *Letop. Mold.* II, p. 32.

Când unul este bucuros să facă óre-ce, dar nu 'ĭ stă în putinţă.

4662 Sufletul când pătimesce,
Tot trupul sĕ topesce.

IORD. GOLESCU, *Mss.* I, p. 452.

Starea morală a omuluĭ are o mare înrîurire asupra stăreĭ sale fisice. Ne reamintesce vechiul adagiŭ: *mens sana in corpore sano.*

4663 * △ Cu suflet vitéz și cu trup leneș.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 158; III, 128 — HINŢESCU, p. 203.— ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeș.*

Se ḑice despre omul bun de gură și rĕŭ de lucru.

4664 * △ Nu 'ĭ fi (vreĭ să fiĭ) și cu sufletul în raiŭ și cu pelea în pod.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Se ḑice celuĭ lacom care voesce două lucrurĭ de o dată.

4665 Să pĭară sufletu meŭ împreună cu ceí dĕ alt ném.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 66.

Sĕ ḑice la dĕsnădăjduire, arĕtând supĕrarea sufletuluĭ ce pătimesce dĕ la alţiĭ (GOLESCU).

4666 * La unul fără suflet, trebue unul fără-de-lege.

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 248.

* △ *La unul fără suflet, trebue unul fără lege,...*
și la unul fără lege, trebue unul fără suflet.

G. P. SALVIŬ *înv. c. Smulţi* J. *Covurluiŭ.*

* △ *La omul fără suflet trebue om fără Dumneḑeŭ.*

N. MATEESCU, *înv. c. Moviliţa* J. *Putna.*

Veḑĭ *Cap. XII c. Lege.*

La un om rĕŭ îĭ trebue unul și maĭ rĕŭ ca să 'ĭ pótă venì de hac. Nu'ĭ pĕcat să'ţĭ rĕsbunĭ pe un om fără suflet saŭ fără lege.

4667 * Are nouĕ suflete, ca pisica.

A. PANN, II, p. 160; III, p. 141.— HINŢESCU, p. 125.

Veḑĭ *Muĭere.*

Are mare vitalitate, nu sĕ pĭerde, nu móre cu una cu două.

4668 **De ce nu 'ţĭ este sufletul cum îţĭ este faţa.**

SLAVICĬ, *Conv. Liter.* VI, p. 228.

Se ḑice celor rĕĭ şi făţarnicĭ.

4669 * △Suflet călĕtor.

GR. JIPESCU, *Rĕur. Oraş* p. 261. — ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*. —*preot* C. BUNGEŢIANU, *înv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţĭ*.

Pentru omul care 'ĭ tot bolnav, cu un picĭor în grópă, să 'l sufli să caḑă, care miróse a grópă, saŭ e pe drum de peire.

4670 * △**A i se bate sufletul în tindă.**

E. I. PATRICIU, *înv. c. Bursucanĭ* J. *Covurluiŭ*.— G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ*.

Acelaş înţeles ca la No. 4669.

4671 * △Iĭ cu sufletu pe sobă.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Dobrovĕţ*, J. *Vasluiŭ*.

E rĕŭ de tot; ca‿mâne, poĭmâne móre.

4672 △**Cu sufletul în palmă.**

S. FL. MARIAN, *Trad. pop.* p. 108.

Acelaş înţeles ca la No. 4670.

4672b * △**A 'şi ţiné (a fi) sufletul în buze.**

G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

Acelaş înţeles ca la No. 4671.

4673 **Cu sufletul la gură.**

P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 253. — N. GANE, *Conv. Liter.* IV, p. 55.

Acelaş înţeles ca la No. 4672 b.

4674 * △**A avé sufletul în óse.**

T. CRIŞIAN, *c. Cugieru, Transilvania.*

Se ḑice de un om fórte slab la trup.

4675 *A 'şĭ stupi sufletul.

I. Creangă, *Pov.* I, p. 230.

A asudà mult pentru a face óre-ce.

«Până l'am dat la brazdă, *mĭ-am stupit sufletul* cu dînsul.»—I. Creangă.

4676 *A scóte sufletul cuĭ-va.

Laurian & Maxim, II, p. 1365.

A'l necăjì rĕŭ, a 'ĭ cere un lucru cu mare insistenţă.

4677 *A luà pe sufletul sĕŭ.

Laurian & Maxim, II, p. 1365.

A'şĭ luà rĕspunderea.

4678 *Mĭ-am sărat sufletul.

Maior, P. Budişteanu, *c. Bucurescĭ*, J. *Ilfov*.

Acelaş înţeles ca la No. 3606.

4678b *△ A'ĭ înăcri sufletul.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

A'l amărì, a'l supĕrà.

4679 *A avé suflet negru.

M. Canian, J. *Iaşĭ*.

A fi negru la suflet.

Vedĭ *Inimă*.

A fi rĕutăcĭos, ţine-minte.

4680 *A fi fără de suflet.

I. Creangă, *Pov.* p. 248.

**A nu avé suflet.*

1° A fi móle, fără nicĭ o iniţiativă.

2° A fi om rĕŭ, ne-milos.

In credinţa poporuluĭ dracul nu are suflet.

4681 *A fi mic la suflet.

Lipsit de simţirĭ generóse.

4682 *A fi mare la suflet.

A avé porniri generóse.

4683 *A nu avé pre cine-va la suflet.

T. Speranția, I, p. 131.

Vedĭ *Inimă, Stomah.*

A nu iubì pre cine-va, a nu'l puté suferì, a'l urì.

4684 *A se băgà în sufletul cuĭ-va.

Fr. Damé, I, p. 112.

**A se vîrî în sufletul omuluĭ.*

1° A 'ĭ vorbi de apróре.
2° A căpĕtà încrederea cuĭ-va.
3° A nu-ĭ dà pace.

4685 * △ A se umplé de suflet.

Baronzi, p. 145. — Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele, J. Argeş.*

1° A ostenì.
2° A se maĭ ridicà, a maĭ însufleţì, după o cădere fisică saŭ materială.

4686 * △ A fi plin de suflet.

Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele, J. Argeş.*

1° A fi inimos.
2° A fi evlavios.

4687 * △ A'l lăsà numaĭ cu o mână de suflet.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ, J. Covurluiŭ.*

Când unul sufere o bătae de mórte.

4688 *De sufletul tateĭ.

A. Pann, III, p. 90—91.— N. Bogdan, *Pov.* p 123. — I. Creangă, *Amint.* p. 72. — Dna B. *Focşanĭ, J. Putna.* — V. Alexandri, *Teatr.* p 1376.

Vedĭ *Căoĭulŭ.*

Se dice:

1° Când renunţăm de nevoĭe la un lucru pre care de almintrelea nu 'l putem căpĕta.
2° De aceĭ carĭ fac pomană fără voĭa lor.
3° De ceĭ sgârciţĭ.
4° Despre ţiganĭ, în batjocură.

«Aprópe de Boiște vine satul Blebea. care, maĭ mult de jumătate, după ce 'șĭ scapă căcĭula pe baltă, dice: *să fie de sufletul tateĭ.*» I. Creangă.

POVESTEA VORBEI

Un țigan cam pe la munte,
Vrênd să trécă pe o punte,
Din întâmplare îĭ scapă
Căcĭula din cap în apă,
Și ne-putênd să se 'ntindă
Cu iuțélă, să o prindă,
Se uĭtà ĭa ea cu jale
Cum săltă pe rîŭ la vale,
Dicênd: du-te dar maĭ tare,
Că tot aveam gând, îmĭ pare,
Ca să daŭ tati o cană
Ș'o căcĭulă de pomană.

Așa facem și noĭ póte,
De unde nu putem scóte,
Dicem vorba cea obștéscă:
Dumnedeŭ să priiméscă.

4689 **De sufletul bunicăĭ.**

V. Alexandri, *Teatr.* p. 58 & 919.

Acelaș înțeles ca la No. 4688.

4690 *△ **De sufletul morților (rĕposaților).**

G. Poboran, *inst c. Slatina*, J. *Olt.*

Acelaș înțeles ca la No. 4689.

4691 *△ **A alergà (veni) tot într'un suflet.**

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 229; *Snóve*, p. 87. - B. P. Hășdeŭ, *Columna Traian*, VII, p. 87; *Etym. Magn.* p. 826. — Ion al luĭ Sbiera, *Pov.* — T. Bălășel, *inv.* J. *Vâlcea.*

A venì cu sufletul la gură.

N. Gane, *Conv. Liter* IX, p. 55.

* *A venì în ruptul sufletuluĭ.*

Slavicĭ, *Conv.* VII, 228, 229 & 348; *Conv. Liter.* VIII, p. 292.

A alergà, a venì ĭute, *d'une haleine*, cum dice Francesul, și prin urmare prăpădit de ostenélă.

4692 *△ **A 'și vedė de suflet.**

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

1° A se ferì de rele.
2° A 'şĭ căută interesele.

TALPĂ

Vedĭ *Bogat, Creştet, Cap. VI, c. Talpă.*

4693 *Işĭ mănâncă de subt (sub) tălpĭ.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 63; III, p. 77. — Hinţescu, p. 99.

Vedĭ *a Mâncà, Unghĭe.*

Se ḑice despre cel sgârcit.

4694 A cunósce pre cine-va din talpă.

Fr. Damé, IV, p. 141.

Adică bine, cu totul.

4695 *A eşi cu tălpile înainte.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A murì.

Mortul se scóte din casă cu picerile înainte. Dacă s'ar scóte cu capul înainte, ar maĭ murì în curînd cine-va în acea casă.

4696 * △A pune sub talpă.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

A rĕpune pre cine-và, a 'l stăpânì cu totul.

4697 A o apucà la talpă.

Ion al luĭ Sbiera, *Pov.* p. 279.

A plecà, a fugì.

4698 * △Iĭ ard talpile.

Gavril Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ*, J. *Vasluiŭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 2839.

4699 * △Par'că ĭı arde jaratec (foc) sub talpı.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

Fuge repede.

4700 * △A 'şı luà talpaşiţele.

Con. Liter. IX, p. 455. — A. de Cihac, *Dict. Etym.* II, p. 530. — S. I. Grossmann, *Dict. Germ.* p. 113. G. P. Salviu, *înv c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.* — T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A o luà la tălpăşiţe.

Ion al lui Sbiera, *Pov.* p. 185.

A plecà de unde-va, a se pornì repede, a fugì.

4701 A 'ĭ răpăi tălpile.

Fr. Damé, III, p. 312.

A fugì repede.

4702 * △ A fi în tălpĭ.

G. P. Salviŭ, *inv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

A fi gatà la poruncă.

4703 * △ A bate la talpă (tălpĭ).

C. Negruzzi, I, p. 299. — Ion Ghica, *Scris.*—E. I. Patriciu, *inv. c. Smulţi*, J *Covurluiŭ.* — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Veḑĭ *Bogat, Papuc, Pîngea.*

1° A bate crunt.

2° A cheltuì banĭ cu risipă şi maĭ ales in petrecerĭ, prin beţii şi jocurĭ.

ŢÎŢĂ

Veḑĭ *Copil, Vorbă.*

4704 Ţîţele când sĕ 'ntăresc,
Vîrsta feteĭ ne vestesc.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 591.

Se ḑice despre acele lucrurĭ carĭ se pot cunósce după unele semne.

4705 Par'că tot suge la ţîţă.

Scie vorbe să îndruge
Par'că tot la ţîţă suge.

A. Pann, I, p. 10.—Baronzi, p. 57.—Hinţescu, p. 26 & 206.

Veḑĭ *Copil.*

Pentru cel prost.

4706 Cine la ţîţe a ajuns,
In genuche jos s'a pus.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 591.

Se închină lor.

Veḑĭ *Le beau tétin* şi *Le laid tétin* de Clément Marot.

4707 *'I-a dat ţiţa întrēga, nu numai gurguiu.

V. Forescu, c *Bucuresci*, J. *Ilfov*.

L'a îmbuibat, 'ĭ-a dat mai mult de cât era trebuinţă. Se ḑice pentru cel lacom.

4708 * △ A fi întors de la ţiţa.

I Creangă. *Pov.* p. 217.—I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*—Fr. Damé, II, p. 218. — *Şezătórea*, I. p 15.

Se ḑice de omul care 'şi face rēŭ luĭ şi altora, un fel de piază-rea.

«După credinţa poporului toţi copiĭ cei *întorşĭ*, adecă toţi aceia carĭ aŭ fost odată înţărcaţĭ, dar după vr'o câte-va ḑile saŭ sēptēmânĭ mamele lor, vēḑēndu'ĭ că prea tare tânjesc, saŭ din altă causă óre-şĭ care, le'aŭ dat iarăşĭ de supt, după ce cresc marĭ, sunt fórte rēĭ de ochĭ aşa, că în tótă viéţa lor or la cine se vor uită, fie om saŭ vită, fie orĭ ce va fi, respectivul îndată se dióche şi se bolnăvesce şi cu nimic alta nu se póte vindecà fără numai cu stîngerea de cărbunĭ şi cu descântarea de diochĭ. De aceea nu e bine nicĭ odată a *întórce* pre un copil înţărcat, adecă a 'ĭ dà încă pe un restimp de supt, ci dacă l'a înţărcat o dată, înţărcat să rēmână pentru tot-dé-una.» — S. Fl. Marian, *Nascere*, p. 427.

4708b * △ A fi cum îi ţiţa.

Gavr. Onişor, *prof.* c. *Dobrovēţ*, J. *Vasluiŭ*.

Veḑĭ *Mamă*.

A fi bun.

TREPĂDATE

4709 Gésta cu trepădatele,
Că nu 's departe satele.

I. Creangă, *Amint.* p. 135.

* △ *Pe trepădatele, că nu 's departe satele.*

G. P. Salviŭ, *înv.* c. *Smulţi*, J. *Covurluiŭ*.

Se ḑice celor carĭ nu pot stà loculuĭ, şi sunt în vecĭ gata de plecare.

«Mulţamit cu cât aveà, cu cât n'aveà, când te mirĭ ce nu 'ĭ veneà la socotélă, ie-ţĭ popa desagiĭ şi tolagul şi pe ici ţi-e drumul. Vorba ceia: *Gésta cu trepădatele că nu 's departe satele*»—I. Creangă.

TRUP

Veḑĭ *Gând, Ochiŭ, Sănătos, Saramură, Suflet*.

4710 Mic dē trup, dar tare dē vînă.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 44.

Sĕ ḑice pentru ceĭ scurţĭ, dar voĭnicĭ (Golescu).

4711 **Orĭ-ce trup cu umbra sa.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 10.

Fieş-care cu năravul sĕŭ, ca fieş-care trup cu umbra sa.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 117.

Veḑĭ *Paiŭ, Pĕr, Tufă.*

1º Adică orĭ-ce om cu năravul sĕŭ (Golescu).

2º Şi cel maĭ înţelept smintesce.

3º Fie-care cu norocul luĭ, fie-care are partea luĭ în lume.

4º Nu e om, cât de mic să fie, care să nu pótă face vre-un bine saŭ vre-un rĕŭ.

4712 **Om în trup destul de mare.**
Şi minte de copil are.

A Pann, I, p. 10. — Hinţescu, p. 130.

Veḑĭ *Mare.*

Se ḑice despre omul lipsit de minte şi de judecată.

4713 ***Ca un trup fără suflet.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 157.

Se ḑice de omul desnădejduit, de acel care pare că trăesce în altă lume fiind lipsit de ceea ce doresce, de ceea ce a ĭubit şi a pĭerdut.

C'est comme un corps sans âme.

Prov. Franc.

4714 **Trupul sluga sufletuluĭ.**

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 495.

Simţirile înalte, ĭar nu poftele saŭ trebuinţele trupescĭ trebue să călăuzéscă pre om.

4715 **Cu trupul în biserică şi cu gândul la dracu.**

Hinţescu, p. 193. — Dr E. B. Mawr, p. 80.

Veḑĭ *Biserică, Dumneḑeŭ.*

Despre cel făţarnic.

El cuerpo sancto y el anima del diablo. [1])

Prov. Span

[1]) Corpul sânt şi inimă de drac.

Habit de béat a souvent ongles de chats.
Prov. Franc.

4716 * △ **Nicĭ un trup făra de osândă.**
E. I. Patriciu, *inv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Dumneḑeŭ nu lasă pe nimenĭ ne-pedepsit, căcĭ fie-care îşĭ are pĕcatele luĭ.

4717 * △ **A fi trup şi suflet cu cine-va.**
P. Ispirescu, *Unch. Sfăt.* p. 103. — Lazăr Şăineanu, *Semas.* p. 343. — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Toţĭ un trup şi un suflet.
Dim. Ţichindeal, *Fab.* p. 259.

Exprimă deplina brodire a douĕ caractere, cel maĭ înalt grad de prietenie, şi desăvîrşită înţelegere în tóte.

Esser anima e corpo d'uno. [1])
Prov. Ital.

Ein Herz und eine Seele sein. [2])
Prov. Germ.

They are like hand and glove. [3])
Prov. Engl.

4718 **A fi un suflet în douĕ trupurĭ.**
Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.* p. 315.

Veḑĭ *Unghie.*

A gândì şi a simţì la fel.

«Pre aur focul, éră pre priatin primejdia ispitesce; şi după hotarîrea filosofască, adecă *un suflet în douĕ trupurĭ* a fi, de abia unul cine-va şi maĭ nicĭ unul să nu fie aflat.» — Dim. Cantemir.

Doi corp e un'anima sola. [4])
Prov. Piem.

UMBRĂ

Veḑĭ *Frigurĭ, Paiŭ, Pămînt, Pĕr, a se Speriă, Trup, Tufă.*

4719 **Umbra nicĭ odată móre.**
Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 11.

---

1) A fi inima şi trupul unuia.
2) A fi o inimă şi un trup.
3) Sunt ca mâna şi mănuşa.
4) Douĕ trupurĭ şi un singur suflet.

Adică urmele faptelor nicĭ odată sĕ sting (Golescu).

4720 Cine sĕ razimă (rézimă) de umbra,
Dă 'ndată peste cap tumba.

A. Pann, II, p. 64. — Hinţescu, p. 195.

Cine sĕ rézimă (razimă) pe umbră greşesce.

P. Ispirescu, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 180; *Rev. Ist.* II, p. 155.— Hinţescu, p. 159 & 195.

Fă-te clientul unuĭ om puternic.

4721 *N'are umbra.

Se întrebuinţéză în Moldova, aplicându-se celuĭ rĕmas fórte slab după o bólă îndelungată, precum şi unuĭ om prea bun. De cel d'întâiŭ înţeles se apropie dicĕtórea francesă «*on voit le jour au travers de son corps.*» şi prin urmare *n'are umbră.*

4722 *Par'că 'ĭ-a luat umbra.

Pare gata să móră atât e de slab şi de prăpădit.

In vechime, [1]) în temelia uneĭ clădirĭ maĭ însemnate, se îngropà un om asigurându-se ast-fel soliditatea şi trăĭnicia lucrăriĭ. Maĭ târdiŭ zidariĭ obicinuiaŭ a furà umbra cuĭ-va, adică a 'ĭ luà mĕsura umbriĭ cu o beldie care se aseză în urmă în temeliile caseĭ în lucrare. Efectul erà acelaş, după credinţa poporuluĭ, şi în scurt timp omul a căruĭ umbră sĕ luase, trebuĭà să slăbéscă şi să móră, devenind stafie şi geniul întăritor al caseĭ. Astă-dĭ eând se ridică vre-o clădire nouĕ, până a nu se aşedà cea întâiŭ pétră a temelieĭ, se face aĭasmă cu care se stropesc şanţurile. Apoĭ se taie doĭ mĭeĭ de se face masă mare pentru zidarĭ carĭ, după ce ospĕtéză şi închină în sănătatea stăpânuluĭ ca şi întru tăria zidurilor, îngrópă cruciş capetele mieilor în douĕ colţurilor a caseĭ, ear în cele-l-alte douĕ unghĭurĭ douĕ óle roşiĭ pline cu apă ne-începută.

Acest obiceiŭ şi acéstă credinţă fórméză fondul legendeĭ Monăstireĭ Curtea de Argeş.

O şóptă de sus
Aevea mĭ-a spus
Că orĭ-ce 'am lucrà
Nóptea s'a surpà
Pan 'om hotărĭ

[1]) Acest obiceiŭ a trebuit să se păstreze în unele locurĭ, până în timpurĭ fórte apropiate de noĭ; ast-fel, în temeliile caseĭ D-luĭ N. Juvara, clădită de Grecénu pe la 1847, în oraşul Bĕrlad, am găsit întregul schelet a unuĭ om care fusese zidit într'însele.

In zid de-a zidì
Cea 'ntâĭ soţióră,
Cea 'ntâĭ sorióră
Care s'a iví
Mânĭ în ḑiorĭ de ḑì
Aducênd bucate
La soţ or la frate.

4723 *A fi (ca o) umbră.

*△*A rĕmas numaĭ umbra de el.*

ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*.—E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ*.

A fi slab.

Francesul ḑice de asemene: *il n'est plus que l'ombre de ce qu'il a été.*

4724 *A se teme (şi) de (o) umbră.

LAURIAN & MAXIM, II. p. 1522.

*△*A se teme (a'ĭ fi frică) şi de umbra luĭ.*

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 233; *Amint.* p. 2.—I. BĂNESCU, *prof.* J. *Roman.* — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Se sperie de lucrurĭ de nimic, fără pricină temeĭnică.

Umbram suam metuere. [1])

Prov. Lat.

Τὴν αὑτοῦ σκίαν φοβεῖθαι. [2])

Prov. Elin.

4725 *Nu'l ajunge nicĭ umbra luí.

ION AL LUI SBIERA, *Pov.* p. 241.

Aşa de tare fuge.

4726 *Ca umbra după om sĕ ţine.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 222

**A fi umbra cuĭ-va.*

Maior P. BUDIŞTEANU, *c. Bucurescĭ*, J. *Ilfov.*

---

[1]) & [2]) A se teme de umbra sa.

A nu slăbì pre cine-va, a se ţiné mereŭ de dînsul.

Il le suit comme son ombre.

Prov. Franc.

4727 Face și el umbră pámîntuluĭ.

P. Ispirescu, *Leg.* I, *Edit.* 1872 p. 167.

Se ḑice despre aceĭ carĭ trăesc fără a muncì, de lene saŭ din neputinţă, prin extensiune, a trăì.

Acéstă variantă se va adăogà la No. 966.

4728 *A face cuĭ-va umbră.

Laurian & Maxim, II, p. 1522.

A 'ĭ întunecà vaḑa, renumele, gloria.

4729 Umbra omuluĭ după mórte.

Laurian & Maxim, II, p. 1523.

Adică sufletul.

4730 Nicĭ ca o umbră.

I. Codrescu, *Uricar*, XXII, p. 150.

Adică de loc.

«La acéstă judecată tóte aceste *nicĭ ca* un păiajen saŭ *umbră* n'aŭ avut nicĭ o ascultare saŭ lucrare.» — *Uricar*.

UMĔR

Veḑĭ *Călcâiŭ, Picĭor*.

4731 *Nu o să îndreptez eŭ lumea cu umĕrul.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 159; III, p. 128. — Hinţescu, p. 94.

Nu poţĭ să întorcĭ lumea cu umĕrul.

I. Creangă, *Pov.* p. 223.

**Cu umĕrul tĕŭ nu îndrepţĭ lumea.*

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

*△*Nu poţĭ îndreptà lumea cu umĕrul.*

Preot C. Bungeţianu, *înv. c. Co. sovĕţ*, J. *Mehedinţi*.

Veḑĭ *Spate*.

1° Cu puterea şi de odată nu se póte îndreptà lumea, cu resteu la brîŭ nu se face nimic.

2° Să nu încercăm lucrurĭ care întrec puterile unuĭ om, puterile nóstre.

«Aşa e lumea asta, şi de aĭ face ce-aĭ face, rĕmâne cum este ea; *nu poţĭ s'o întorcĭ cu umĕrul*, măcar să te puĭ în ruptul capuluĭ.» — I. CREANGĂ.

4732 **Vrè să ardice lumea cu umĕrul.**

DIM. ŢICHINDEAL, *Fab.* p. 474.

Acelaş înţeles ca la No. 4731, § 2.

4733 **Pare că după umerĭ aruncă.**

A. PANN, III, p. 38.

Vedĭ *Spate*.

1° Când mâncările ce ni se daŭ nu sunt pe placul nostru, şi prin urmare nu ne folosesc.

Acele mâncărĭ lucsuóse nu o puteà împăcà,
Când le mâncà îĭ păreà că după umerĭ aruncà.

2° Pentru omul lacom la mâncare.

4734 ***Umĕr la umĕr.**

I. BĂNESCU, *prof.* J. *Roman.*

Ajutându-se, sprijinindu-se unul pe altul.

4735 *△**A pune umĕrul**

FR. DAMÉ, III, p. 197. — GR. JIPESCU, *Rĕur. Oraş*, p. 65 & 188; *Opinc.* p. 109.

*△*A pune umĕru la rótă.*

T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

A sprijini pre cine-va, a 'ĭ dà mână de ajutor.

Prêter l'épaule (donner un coup d'épaule) à quelqu'un.
Prov. Franc.

4736 ***A se ridicà pe umĕrul cuĭ-va.**

Adică prin ajutorul luĭ.

4737 *△**A strînge (înălţà, dà) din umerĭ.**

A. PANN, II. p. 85.—HINŢESCU, p. 117. — I. CREANGĂ, *Pov.* p. 82 & 263.—GR. JIPESCU, *Opinc.* p. 73 & 121. — GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Bĕrlad*, J. *Tutova.* — T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

Vedĭ *Spate*.

1° In semn de dispreţ, de ne-păsare,

«Apoĭ asta nu vĕ privesce pe d-vóstră; ea maĭ bine păziţĭ-vĕ gura şi daţĭ de scire împĕratuluĭ c'am venit noĭ, rĕspunse moşnégul.
«Străjeriĭ atuncĭ se uĭtă lung unul la altul şi *strîng din umĕr....* apoĭ unul din eĭ vestesce împĕratul.»—I. Creangă p, 82.

Daca n'aĭ
Din umĕr daĭ.
A. Pann.

2° Arată ne-sciinţa, ne-priceperea, ne-dumirirea.

«Atuncĭ Harap-Alb şi cu aĭ sĕĭ aŭ început a *strînge din umerĭ*, ne-pricepându-se ce-ĭ de făcut.»—I. Creangă, p. 263.

4738 *△ A luà pre cine-va, peste umĕr.

G. Poboran, *inst. c. Slatina, J. Olt*

Veḑĭ *Picior*.

Acelaş înţeles ca la No. 4499.

UNGHĬE

Veḑĭ *Sarac. a se Scărpinà, Cap. XIX, c. Unghie.*

4739 Subt unghea degetuluĭ maĭ vrâjmas tópsesc de cât dintele viperiĭ stă.

Dim. Cantemir, *Ist. Ierog.* p. 84.

Omul e maĭ rĕŭ de cât fiarele selbatice.

4740 *△ A fi unghie şi carne cu cine-va.

Lazăr Şăineanu, *Semas.* p. 342. — G. P. Salviŭ, *inv. c. Smulţi, J. Covurluiŭ.*

Cu care erà prietin unghie şi carne.

I. Creanga, *Conv. Liter.* XV, p. 456; *Amint.* p. 103. Fr. Damé-I, p. 201.

Se întrebuinţéza pentru a exprimà deplina brodire a douĕ caractere, cel maĭ înalt grad de prietenie, lucru fórte rar: «pre aur focul, ïară pre prietin primejdĭa ispitésce; şi după hotărî. rea filosofască, adică un suflet în douĕ trupurĭ a fi de abĭa unul cine-va, şi maĭ nicĭ unul sa nu fie aflat» precum ḑice D. Cantemir, Ist. Ierogl. p. 315.

D-l Şăineanu arată că Brinkmann (Die Metaphern, p. 137—138) care a supus uneĭ analise comparativă expresiunile metaforice exprimând acéstă idee, la maĭ multe popóre, găsesce că locuţiunea Spanĭolă *ser uña y carne*, şi prin urmare cea Românéscă

care este identică, e superióră tuturor celor-l-alte. [1]) Nicăirea desăvîrşita potrivire în părere a doĭ ómenĭ, amiciţia cea maĭ intimă, nu'ĭ maĭ firesce şi maĭ nimerit exprimată, de cât când ḑicem *a fi unghie şi carne cu cine-va.* Acéstă imagine împlinesce tóte cerinţele: ea e nobilă, fiind că e luată din natură şi anume din partea cea maĭ nobilă a corpuluĭ omenesc, de la mână, şi ceĭ doĭ termenĭ de comparaţiune, *unghia* şi *carne*, nu staŭ într'un raport extern saŭ juxtapus (cum sunt cele-l-alte metafore), ci raportul lor este lăuntric şi intim; ele sunt făcute la olalta de natura, şi nu pot fi despărţite fără a suferì vătĕmare.

Etre unis comme les doigts de la main.
Prov. Franc.

Essere carne ed unghia [2]).
Prov. Ital.

Esse carn e ongia [3]).
Prov. Piem.

4741 * Işı mânca (manânca) de subt (supt) unghiı (unghie).
A. Pann, *Edit.* 1889, p. 63; III, p. 77. — P. Ispirescu, *Basme*, p. 73. — Em. Popescu, *inv. c. Ciocănescĭ-Mărgineni*, J. *Ialomiţa*. — K. A. Zamfirescu-Diacon, *inv. c. Ştiubenil*, J. *Dorohoi*. — *Semin. Buc.* cl. VII, *prin* P. Gârboviceánu, *prof.*

* △ *A'şĭ mâncà negrul de sub unghie.*
G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

* *'Ş'măcă di sup unghie* [4]).
D. A. Milescu, *c. Gopeşĭ, Macedonia.*

Veḑĭ *a Mâncà, Talpă.*

Despre cel sgârcit şi cumplit.

4742 * A avé unghiile cam lungı.
Cronica anonimă, p. 143. — Ion Ghica, *Scrisorĭ.*

Veḑĭ *Deget, Mână.*

A nu fi cinstit, a furà.

Fiind el cam *lung la unghiĭ*, din felul Ştirbescilor — *Cr. Anonimă.*

[1]) Locuţiunea italiană este aceeaş, ceea ce denotă o origină identică latină.
[2]) A fi carne şi unghiĭ.
[3]) Idem.
[4]) Işĭ mănâncă de sub unghie.

4743 *A-şı arĕtà unghiile.

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

A se supĕrà, a arĕtà că suntem în stare de a ne apĕrà şi de a întórce rĕul care ni s'ar puté face. Prin alusie la dobitócele carĭ sĕ servesc de unghiile lor ca de o armă.

4744 * △ A nu-şí tăià nicĭ unghiile (o unghie) pentru cine-va.

Da Z. J. c *Fedeştĭ*, J. *Tutova.* — Da Ec. Z. *c. Bĕrlad*, J. *Tutova.*

A fi egoist şi sgârcit, a nu fi în stare să facă cea maĭ mică mişcare, cel maĭ mic sacrificiŭ pentru altul.

Ab hac regula mihi non licet transversum, ut aiunt, *unguem discedere.*» — P. Manutin, p. 195.

4745 *A-şı pune unghia în carne pentru cine-va.

Dra A. J. *Bĕrlad*, J. *Tutova* — *Maior* P. Budiştеanu, *Bucurescĭ*, J. *Ilfov.*

A fi gata să facă orĭ-ce pentru cine-va.

4746 * △ A-şĭ pune unghıa in gât.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A silì mult să facă ce-va.

4746b * △ A luà în unghiĭ pre cine-va.

G. Madan, *c. Truşenĭ*, *Ţ. Chişineŭ, Basarabia.*

A'l prinde cu putere; se apropie de înţelesul de la No. 4746.

4747 Nicı cât unghia.

Lascar Catargiŭ, *Monit. Oficial. şed. Camer.* 29 *Nov. 1894.*

Adică de fel, nicĭ cât de puţin.

«Nu voiŭ cedà nicĭ cât unghia». — L. Catargi.

Si tu Hercle ex isthoc loco digitum transversum, aut *unguem* latum excesseris.» — Plaut. *Aulularia.*

4748 * △ Nicı cât e (îı) negru subt (sub) unghie.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 48.— Dim. Tĭchindeal, *Fab.* p. 62. — Ion al luĭ Sbierea, *Pov.* p. 76 & 236.— Gavril Onişor, *prof. c. Bĕrlad*, J. *Tutova.* — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

* △ *Nicĭ cât negrul sub unghie.*

Laurian & Maxim, I, p. 543.— Baronzi, p. 45.—P. Ispirescu, *Snóve*, p. 54. — B P. Hăşdeŭ, *Treĭ Craĭ*, p, 34. — K. A. Zamfirescu-Diacon, *înv. c. Stĭubeniĭ*, J. *Dorohoĭ*.— Fr. Dame, I, p. 208.

Cât negru supt (subt) (sub) unghĭe.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 128. — Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.* p. 294. — P. Ispirescu, *Leg.* p. 207, 285, & 297. —F. Damé. III, p. 107.

* △ *Cât e (îĭ) negru sub unghĭe.*

I. Creangă, *Amint.* p. 78. — Em. Popescu, *înv. c. Cĭocănescĭ-Mărgineni*, J. *Ialomiţa*. —*Sezătórea*, II, p. 105.

Adică fórte puţin (Golescu).

«Măcar *cât negru sub unghĭe* lucrul acesta aşa a fi nu l'am aflat.» — Dim. Cantemir.

4749 △ Nu 'l dóre nicĭ unghĭea dĕ la degetu ăl mare dĕ la călcâiŭ.

Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 77.

Pentru o durere ne-însemnată.

4750 * △ A prinde la unghie (unghiĭ).

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ*.— G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

A prinde la putere. Se ḑice atât în înţelesul propiu când şi n cel figurat.

URECHĬE

Veḑĭ *Amorezat, Aricĭu, a Bé, Cap, Cârcimă, Cercel, Drac, Drag, Flămând, Flóre, Fóme, Ghiocel, Iepure, Lună, Lup, Măgar, Ochiŭ, Pădure, Paiŭ, Pântece, Părete, Purice, Saftĭan, Sin, Sóptă, Cap. XXI, a. Urechĭe, a Vorbi.*

4751 * △ La urechie ce sĕ ḑice, în padure sĕ aude.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 38.— *Preot* C Bungeţĭanu, *înv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţĭ*.

* △ *Ce spuĭ la urechĭe în pădure se aude.*

ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*.

Veḑĭ *No. 940.*

Adică cele dĕ taĭnă nu sĕ pot păzì (GOLESCU).

Cele maĭ line şópte, ce le ḑice omul către cine-va, se aud alăturĭ. Alusiune la omul care nu póte păstrà o taĭnă.

4752 *Cine are urechĭ de auḑit, să auḑa!

I. CREANGĂ, *Amint.* p. 136.— I. IONESCU, *Cart. Cit.* II, p. 151.— AL. DUMITRESCU, p. 119.

* *Cine are urechĭ, să audă!*

Cine are urechĭ să pótă auḑì, lasă să audă!

DIM TĬCHINDEAL, *Fab.* p. 419.

Açel çe-are urecĭi de-avḑire să-avdă! [1]

ANDREĬUL AL BAGAVŬ, *Cart. Aleg* p. 181.

Se ḑice pentru a atrage atenţia nóstră asupra celor spuse, maĭ ales când se vorbesce în pilde saŭ prin alusiĭ.

Aceste cuvinte se găsesc în parabola semĕnă *are urechĭ de auḑit audă!* — MATEĬ XI, 15; XIII, 19. LUCA, VIII, 8. MARCĬ IV, 9. APOS. II, 7. 11. 17. 29, III, 16, 22.

4753 *Dupa ce 'ţĭ degeră urechıa de géba maı puı cacıula.

Dª S. CALOĬ, *c. Bĕrlad*, J. *Tutova*

Pentru cele care se fac după vreme.

4754 Urechı să fie, că spate destule.

Dreptatea I, *No. 108.*

Cel ne-ascultător va primì pedépsa ce i se cuvine.

4755 * △ Pe-o (p'o) ureche intra si pe alta ese.

HINŢESCU, p. 197.—*preot* C. BUNGEŢIANU, *înv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţĭ*.— E. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ*. — BARONZI, p. 56.

---

[1]) Acel ce are urechĭ de auḑit, să-audă.

* △ *P'o (prin o) urechĭe (ĭ)-a intrat şî pĕ (prin cea-l)-alta (ĭ)-a eşit.*

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 54.— V. Forescu, *c. Folticenĭ*, J. *Suciava.* — G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulțĭ*, J. *Covurluiŭ.*

Ce intră pe o ureche, ease (ese) pe alta.

C. Negruzzi, I, p. 248.— V. Alexandri, *Teatr.* p 1040.

* △ *Intră p'o ureche şi ese pe cea-l-altă.*

A. Pann, *Moş Alb.* I, p. 5.— Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.*— G. P. Salviŭ, *înv. Smulțĭ*, J. *Covurluiŭ.*

△ *Imĭ intră pe o urechĭe şi 'mĭ ese pe ălantă.*

M. Păsculescu, *La Intîln.* p. 10.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce nu vor să asculte nimic, şî pentru ceĭ ce uĭtă numaĭ dĕcât ceea ce l'e ḑis (Golescu).

Cela lui entre par une oreille et lui sort par l'autre.
Prov. Franc.

Per un orecchio entra, per l'altro esce. [1])
Prov. Ital.

Zu einem Ohr hinein, zum andern wieder heraus. [2])
Prov. Germ.

In at one ear out at the other. [3])
Prov. Engl.

4756 * A se culcà pe urechia aia.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 257.

* △ *A se culcà pe o urechĭe.*

I. Creangă, *Conv. Liter.* XI, p. 174; *Pov.* p. 188. — M. Canian, J. *Iaşĭ.*

---

[1]) Pe o urechĭe intră, pe cea-l-altă ese.
[2]) Pe o urechĭe înăuntru, pe cea-l-altă din noŭ afară.
[3]) Intră de o urechĭe, şi ese pe cea-l-altă.

Culcă-te pe urechĭa aĭa (aceea).

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 82; III, p. 30.—B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.* p. 16.—Hinţescu, p. 41.—P. Ispirescu, *Rev. Ist.* II, p. 160.—G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

* △ *Culcă-te pe acea ureche.*

Laurian & Maxim, I, p. 771; II, p. 160.—C. Negruzzi, *Conv. Liter.* III, p. 98. — B. P. Hăşdĕŭ, *Treĭ Craĭ*, p. 20. — *Abecedar Ilustrat*, p. 26. — V. Alexandri, *Teatr.* p. 370, 819 & 1356. —H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea*, J. *Dorohoĭ.*

* *Pe açea urecle ti bagă* [1])

D. A. Milescu, *c. Gopeşĭ, Macedonia.*

1° Adică ceea ce te aştepţĭ tu, nu se va întîmplà, renunţă la dînsul.

«Cum vĕd eŭ, frate-meŭ *se póte culcà pe-o urechĭe* din partea vóstră; la sîntul aştéptă s'a împlini dorinţa luĭ.» —I. Creangă, p. 188.

2° A se odihnì, a nu 'şĭ maĭ bate capul de un lucru, a se mulţumì cu ceea ce a făcut

«Eŭ socotesc, mărite împĕrate, că cel ce a făcut asemenea vitejie, nu creḑ *să se fi culcat pe urechĭa aĭa* şi să fi stat numaĭ aşa cu degetul în gură.» — P. Ispirescu, *Leg.* p. 257.

Se coucher sur les deux oreilles.

Prov. Franc.

4757 * △ A se lăsà pe-o ureche.

Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ*, J. *Vasluiŭ*

A nu se ţine de o trébă, şi a vedé în urmă că nu ese cum ar fi trebuit.

4758 * △ A se pune (porni) p'o ureche.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Se ḑice de omul care nu maĭ isprăvesce spunênd un lucru de o mie de orĭ, precum şi de acel care nu se lasă până nu isprăvesce ce 'şĭ-a pus în gând.

---

[1]) Pe acea urechĭe bagă-ţĭ (în cap).

4759 Este tare de urechı
Că n'are douĕ perechĭ.

A. Pann, I, p. 94. — Hinţescu, p. 184.

Se ḑice, în bătae de joc, despre cel care nu aude bine saŭ se face că nu aude.

4760 * △ E lună veche,
N'aude de-o ureche;
E lună nouĕ,
N'aude d'amîndouĕ.

G. P. Salviu, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ*.

Acelaş înţeles ca la No. 174, la care se va adăogà acéstă variantă.

4761 * Când ş'ni ved urécl̄ia. [1]

D. Dan, *c. Nevesca, Macedonia*. — Meta Costantin, *c. Molovişte, Macedonia*. — Xenofonte Capsale, *c. Pîrlepe, Macedonia*.

* *Cându va-ñĭ ved urecl̄ia.* [2]

I. Ghicu, *prof. c. Abela, Epir*.

Veḑĭ *Cétă*.

Adică nicĭ odată. Sĕ ḑice maĭ ales când cine-va dă banĭ cu împrumut, şi nu are speranţa să 'ĭ ieà înapoĭ.

4762 Douĕ urechĭ şi o gură
Ţı-a lasat buna natura.
Multe, multe să ascultı,
Dar puţine să vorbescı.

Idem, *Calend. Rom.* 1892.

Veḑĭ *a Auḑì, Gură*.

Ne învaţă a vorbi căt de puţin şi a ascultà.

Os unum natura duas formavit et aures
Ut plus audiret quam loqueretur homo. [3]

Dist. Cato.

Turcul ḑice: Natura, care ne a dat un singur organ pentru a vorbì, ne a dat douĕ pentru a auḑì, şi ne învaţă ast-fel că trevue maĭ mult să ascultăm de cât să vorbim.»

[1] & [2]) Când mĭ-oiŭ vedé urechia.
[3]) Natura a făcut o (singură) gură şi douĕ urechĭ, pentru ca omul maĭ mult să asculte de cât să vorbéscă.

4763 * △ Un car cu urechı; nu cumperı o perechıe?

G. P. Salviu, înv. c. Smulţi, J. Covurluiŭ.

Se ḑice celuĭ care, ne-auḑind bine, întrébă că ce a strigat un altul.

4764 * △ A fi într'o urechıe.

Laurian & Maxim, Glosar, p. 224. —P. Ispirescu, Rev. Ist. III, p. 379. —A de Cihac, I, p. 301 —S. Mihăilescu, Şezăt. II, p. 219.—preot C. Bungeţianu, înv. c. Cosovĕţ, J. Mehedinţi. — Andreĭ Marinescu, înv. c. Humele, J. Argeş. — G. P. Salviŭ, înv. c. Smulţi, J. Covurluiŭ. — G. Poboran, inst. c. Slatina, J. Olt. — T. Bălăşel, înv. J. Vâlcea.

* △ *A fi cam într'o urechĭe.*

Ion al lui Sbiera, Pov. p. 5.— E. I. Patriciu, înv. c. Smulţi, J. Covurluiŭ.

1° Adică un om palavatic, cu apă la cap, cam smintit, ţicnit, sărit din minte, prostovan.

2° Se ḑice omuluĭ care face ce-va alt-fel de cum ar trebuì făcut, şi orĭ cât i s'ar spune, tot pe a luĭ o ţine.

4765 * △ Umbla într'o ureche.

I. Gh. Simion, elev. c. Băsescĭ-Tămăşenĭ, J. Fălciŭ.

'Şĭ-a pĭerdut rostul; nu 'ĭ maĭ dă de căpătâiŭ.

4765b * △ O ıeà asa într'o ureche.

G. Poboran, inst c. Slatina, J. Olt.

De capul luĭ, fără judecată.

4766 A se face într'o urechıe.

S. Fl. Marian, Trad. Pop. p. 197.

A se face că nu aude, că nu 'înţelege.

4767 * △ A fi cu cacatul dupa urechı.

T. Bălăşel. înv. J. Vâlcea.

A fi copil, ne venit bine în vrîstă şi în minte.

Se ḑice acelor carĭ se amestecă în vorbă cu ceĭ bĕtrânĭ, vrênd să dé sfaturĭ celor maĭ cu minte de cât eĭ.

4768 A 'ĭ auḑì urechia pentru ce-va.

BARONZI. p. 40. — B. P HĂŞDĔŬ. *Etym Magn.* p. 1919.

Se ḑice când aşteptăm o veste cu ne-răbdare.

4769 * △ Este tare de urechĭ.

A. PANN, I, p. 94. — HINŢESCU, p. 184. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* III. p. 379. — G. P. SALVIŬ, *înv. c Smulţi.* J. *Covurluiŭ.* — T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

Este fudul de urechĭ.

A DR CIHAC, I, p. 301.

* *E fudul de-o urechĭe.*

1° Nu aude bine, este surd.
2° Se face a nu auḑì.
Variantele 2) şi 3) se întrebuinţéză numaĭ în Moldova.

Avoir l'oreille dure.

Prov. Franc.

4770 * △ A bagà pe urechĭ.

T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

A înţelege.

4771 * A avé urechĭ lungĭ.

M. CANIAN, *publ* J. *Iaşi.*

Veḑĭ *Măgar.*
A fi prost saŭ ne-învĕţat.

4772 * △ A se (cam) lungì urechile cuĭ-va.

A. PANN, I, p. 132. — HINŢESCU, p. 61. — V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 198, 536, 748 & 1002.— I. CREANGĂ, *Amint.* p. 54 — Dª SOFIA NĂDEJDE, *Nuv.* p. 57. — G P. SALVIŬ, *înv, c. Smulţĭ,* J. *Covurluiŭ.*

De fóme.

Avoir les dents longues.

Prov. Franc.

4773 *△ **A 'ı desfuudà urechile.**

G. P. Salviŭ, *inv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

A 'l lovì cu palma peste urechĭ.

4774 *△ **A face (prinde) urechĭ.**

G. P. Salviu, *inv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

A auḑì, a pricepe.

4775 *△ **A cresce urechile cuĭ-va.**

Laurian & Maxim, I, p. 966.

*△ *'I-a crescut urechile cât de măgar.*

G. P. Salviŭ, *inv. c Smulţi*, J. *Covurluĭ.*

A se împrostì.

4776 *△ **A'şĭ plimbà urechĭa.**

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*

A trage cu urechĭa, a ascultà căutând să afle orĭ-ce.

4777 *△ **A fi urechĭa satuluĭ.**

Maior P. Budişteanu, *Bucuresci*, J. *Ilfov.*

A sci tot ce se petrece în sat.

4778 △* **A fi urechĭa tîrguluĭ.**

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.* — M. Canian, J. *Iaşi.*

Urechĭa tîrguluĭ.

Baronzi, p. 95.

A sci tot ce se petrece în tîrg.

4779 * **A fi urechĭa pămîntuluĭ.**

Maior P. Budişteanu, *Bucuresci*, J. *Ilfov.*

A sci tot ce se petrece, tot ce se ḑice în lume.

4780 * **A fi urechĭa luĭ Dumnezeŭ.**

I Bănescu, *prof.* J. *Roman.* — M. Canian, J. *Iaşi.*

Om bun, om care dă sfaturĭ bune.

4781 * A fi urechia draculuĭ.

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.* — M. Canian, J. *Iașĭ.*

Om rĕŭ, om care dă sfaturĭ rele.

4782 * A avé urechia cuĭ-va.

A fi ascultat cu plăcere și cu încredere de óre-cine.

4783 * A avé urechia tîrguluĭ.

Se ḑice despre aceĭ a căror sfaturĭ sunt ascultate de concetățeniĭ lor.

4784 Are urechĭ de cârpa.

Hințescu. p. 197.

Urechĭ de cârpă.

I. C. Fundescu, *Bas e*, p. 91.— P. Ispirescu, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 167 ; *Leg.* p. 339.

Nu aude bine.

«Când a strigat întâiŭ, a auḑit iepurele și ḑise:
— Auḑițĭ fraților, se prăpădesce stăpânul nostru.
— Tacĭ, *urechĭ de cârpă*, îĭ ḑise vulpea, și-ĭ trase o palmă, tu să gândescĭ stăpânuluĭ nostru așa.»— P. Ispirescu.

4785 * A avé bumbac în urechĭ.

M. Canian, *publ.* J. *Iașĭ.*

* △ *Par' că are bumbac în urechĭ.*

P. G. Salviŭ, *in*^r. c. *Smulțĭ*, J. *Covurluiŭ.*

Se ḑice despre acel care nu aude bine saŭ se face că nu aude.

Avoir du coton dans les oreilles.

Prov. Franc.

4786 * △ A'ĭ băgà bumbacul în urechĭ.

G. I. Patriciŭ, *inv. c. Smulțĭ*, J. *Covurluĭ.*

Veḑĭ *Surd.*

A'l învĕțà minte prin bătaie, a'l face să nu maĭ spună ceea ce trebuia tăinuit.

4787 * △ Sa-şı bage bumbac în urechı.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluĭ*.

Avertisment ce se dă aceluia care a comis o faptă nesocotită, şi dăunătóre altuia.

4788 * △ A nu (o) duce la urechie.

T. Speranţă, I, p. 10. — I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.* — *Maior* P. Budişteanu, *Bucurescĭ*, J. *Ilfov.* — G. Pobokan, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Se dice despre omul căruia îĭ place să bé.

4789 * △ Nu duce nimenea la ureche.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluĭ.*

Toţĭ ómeniĭ béŭ dar nu din cale afară. Mustrare la adresa beţivilor.

4790 * △ A pune mult pe-o ureche.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A se îmbĕtà.

4790b * A se pune pe o ureche.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A repetà un lucru de multe orĭ.

4791 * △ A pune la ureche.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A menajà pre cine-va.

4792 * △ A 'ı róde urechile.

I. Creangă, *Pov.* p. 265. — Ion al luĭ Sbiera, *Pov.* p. 169. — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Vedĭ *Sărăcie.*

A spune, a cere într'una, cu mare insistenţă.

«Imĭ *rod urechile* să le daŭ fata. — I. Creangă.

«Muierea tot nu încetà *să 'ĭ ródă urechile* ca să 'ĭ prăpădéscă; că de nu 'ĭ-a pierde, ea 'l-a lăsà şi n'a maĭ şedé cu dînsul.» — I. Sbiera.

Rompre les oreilles.
Prov. Franc.

4793 *A fi urechile róse de...
I. Creangă, *Pov.* p. 314.

A cunósce bine, a fi săturat de óre-ce.

«O sciŭ eŭ cât e lumea de dulce şi de amară, bat'o pustia s'o bată. Luĭ Ivan *i's róse urechile de dînsa.*»—I. Creangă.

4794 *A mâncà urechile cuĭ-va.
Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.* p. 296 —Laurian & Maxim, II, p. 228. — *Maior* P. Budişteanu, *c. Bucurescĭ*, J. *Ilfov.*—Fr. Damé, III, p. 15.

Acelaş înţeles ca la No. 4792.

Destul *urechile mĭ-aĭ mâncat* cu cuvinte deşarte.» — Dim. Cantemir.

4795 △ *A suflà vîntul în urechile cuĭ-va.
G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A nu audĭ.

4796 *A se face numaĭ (tot) urechĭ.
P. Ispirescu, *Snóve*, p. 59; *Leg.* p. 97.

A fi numaĭ urechĭ.
T. Codrescu, *Uricar*, XXII, p. 45.

**A fi numaĭ o ureche.*
M. Canian, *publ.* J. *Iaşĭ.*

A ascultà cu mare băgare de sémă.

«Când începură ursitórele să urséscă, el *se făcù numaĭ urechĭ* şi audĭ tot.—P. Ispirescu, *Leg.* p. 97.

Être tout oreilles.
Prov. Franc.

4797 *Să 'ţĭ mântuĭ urechia.
G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Numaĭ aşa de formă, ca să scapĭ. Se aude în Moldova.

4798 * △ A avè apa în ureche.
V. Haram, *inv. c. Griviţa*, J. *Tutova.*

Vedĭ *Cap.*

Se ḑice de omul care nu prea aude şi e cam lovit cu leuca.

4799 * △ A nu 'ĭ sună bine la urechie.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A nu 'ĭ placé vorbele pre carĭ le aude.

4800 A 'şĭ deşchide urechile în patru.

V. Alexandri, *Teatr.* p. 1131.

Veḑĭ *Ochiŭ.*

A ascultà cu băgare de sémă.

4801 * △ A tocà la urechia cuĭ-va.

Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 103.

Acelaş înţeles ca la No. 4792.

4802 * △ A face urechea tóca.

S. Mihăilescu, *învěţ. Sezăt.* II, p. 74.—G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Se ḑice celuĭ care nu face ce i sĕ poruncesce, făcêndu-se că nu aude.

«Iĭ spuĭ şi el *face urechea tócă* .

4803 * Pare că 'ĭ-a sunat la ureche.

M. Canian, *publ.* J. *Iaşĭ.*

* △ *De 'ĭ trăsnesc urechile.*

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A fost lovit peste obraz, a primit o palmă.

4804 * △ Iĭ ţiue urechele.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Aşa de rĕŭ a fost bătut.

4805 * A 'şĭ destupà (deschide) urechile.

T. Codrescu, *Uricar*, XXII, p. 45.

A ascultà cu băgare de sémă, a fi atent.

4806 * Pân 'în urechĭ.

V. Alexandri, *Teatr.* p. 1016.

Adică fórte mult.

«M'aĭ înglodat în datoriĭ *pân 'în urechĭ.* — V. Alexandri.

Jusqu'aux oreilles.
Prov. Franc.

4807 * △ Pána peste urechĭ
S. Fl. Marian, *Nunta*, p. 21.

Acelaș ințeles ca la No. 4806 într'un grad maĭ mare.

«Amorezat *până peste urechĭ.*»

J'en ai par-dessus les oreilles.
Prov. Franc.

4808 * △ A 'șĭ face urechea șuchĭată.
Gavr. Onișor, *prof. c. Bĕrlad J. Tutova.*

Nu 'ĭ pasă, lasă greul pe altul.

4809 * △ A 'ĭ dà peste urechĭ.
G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulțĭ*, J. *Covurluiŭ.*

A mustrà, a pedepsì rĕŭ; a mărginì și pune la locul sĕŭ.

4810 * △ A 'l maĭ pișcà de urechĭ.
G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulțĭ*, J. *Covurluiŭ.*

Aceleașĭ înțelesurĭ ca la No. 4809.

4811 * A ascultà cu tóte urechile.
P. Ispirescu, *Leg.* p. 18.

Cu mare atenție.

4812 * A ascultà cu o ureche.
M. Canian, *publ.* J. *Iașĭ.*

Cu puțină atenție.

Prêter une oreille distraite à ....
Prov. Franc.

4813 * △ A cădè (ședè) pe urechile cuĭ-va.
Laurian & Maxim, I, p. 303.— G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.* —T. Bălășel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A cădé cuĭ-va pe urechĭ.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 303.

Veḑĭ *Spinare.*

Când îţĭ dă altul cele trebuincĭóse; a cădé în sarcina cuĭ-va, satara-belea pe spinarea luĭ.

4814 *A 'şĭ plecà urechea.

Dra A. J. r. *Bĕrlad*, J. *Tutova.*

A ascultà cu bună voinţă, cu atenţie.

Prêter une oreille bienveillante.

Prov. Franc.

4815 *A trage cu urechĭa.

A ascultà, căutând se afle ceva.

VÎNĂ

Veḑĭ *Bărbat, Bĕtrân, Carne, Cap. I, c. Crăciun, Sânge, Trup.*

4816 * △ A pune vînă tînĕră la cur bĕtrân.

T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

Veḑĭ *Picĭor.*

A te apucà de muncă, la vreme de bĕtrâneţe.

4817 *A avé vînă.

M. CANIAN, *publ.* J. *Iaşĭ.*

A fi bun de vînă.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 87.

* △ *A fi vînos.*

T. BĂLĂŞEL, *înv*, J. *Vâlcea.*

A fi voĭnic, puternic.

ZULUF

4818 Zulufi, plete şi percele, la muĭerĭ sĕ cere.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 223.

Arată ceea ce se cere de la femeĭe şi numaĭ de la dînsa.

CAPITOLUL V

DESPRE VIÉȚA FISICĂ

Trupul omuluĭ. — Stările, facultăţile şi mişcările sale. — Viéţă. — Mórte. — Infirmităţĭ. — Bóle. — Mişcărĭ. — Cele cincĭ simţurĭ. — Somn. — Vis.

A SE ACĂŢĂ

4819 *Di çe s'acaţà s'usca.

D. A. Milescu, *c. Gopeşĭ, Macedonia.*

Veḑĭ *a Apucà, Mână.*

Despre omul lipsit de noroc.

A ADORMĬ

Veḑĭ *Muchie, a Tăĭà.*

4820 Adormĭ duman şi te trezescı Mare-Ban.

Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraş.* p. 285.

Veḑĭ *Astă-ḑĭ, Séră.*

Arată repegĭunea cu care putem trece dintr'o stare próstă într'alta strălucită.

4821 *A adormi (ca) mort.

I. Creangă, *Pov.* p. 97.

A cădé într'un somn adînc.

4822 *De te adórme.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 245.

Adică fórte frumos; se ḑice despre cântece.

«Până aci cântase el, nu cântase; dară după asta îşĭ puse şi el tóte puterile şi ḑiceà din fluer nisce doine *de te adormeà.* — P. Ispirescu.

ALBÉŢĂ

4823 Ce folos de multă albéţă [1])
Dacă n'are un vino 'ncóce.

A. Pann, III, p. 129. - Hinţescu, p. 61.

Frumuseţea fără nurĭ nu are nicĭ o putere şi, precum ḑice Iordache Golescu: *Albéţă singură nimic nu folosesce, cum o muĭere albă la faţă, dar fără nurĭ şi misidiĭ bune.*

ALBÉŢĂ

4824 *A avé albéţă.

Fr. Damé. I, p. 56.

Par'că are albéţă.

Pentru cel care nu 'şĭ dă sémă de ceea-ce se petrece în jurul luĭ saŭ care face o greşélă de ne-ĭertat.

Avoir la berlue.

Prov. Franc.

Veḑĭ în Sezătórea v. I, p. 118 modul cum ţěraniĭ noştri se caută de acéstă bólă.

4825 *△A avé albéţă 'n călcâĭ.

*△*A face albéţă în călcâĭ.*

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Veḑĭ *Călcâiŭ.*

Se ḑice, în batjocură, celor ce se fac bolnavĭ din fie-ce lucru de nimic.

A ALERGÀ

Veḑĭ *Cap. XVII c. a Alergà, Pomană, Suflet, Tinereţe.*

4826 *△Cine alérgă (mult), sě poticnesce.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 78.— I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos,* J. *Argeş.* — M. Stânceanu, *înv. c. Piria,* J. *Mehedinţĭ.* — P. Budişteanu, *Bucurescĭ,* J. *Ilfov.*

[1]) In *Povestea vorbiĭ* se citesce: *albeţe.*

1° Cine sĕ pripesce, greşasce (GOLESCU).
2° Cine se amestecă în multe, o păţesce. — I. MARINESCU.

Téz ghidén, téz iomlín. [1]
Prov. Turc.

4827 •Toţĭ bine alérgă, dar afară din drum.
IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 70.

Adică nu după orînduĭală sĕ port (GOLESCU).

Cu tóte că d-l Stânceanu, învĕţător, ne comunică că acéstă ḑicere s'ar întrebuinţà în comuna Piria, Jud. Mehedinţĭ, pentru ómeniĭ carĭ se ostenesc în zadar, sunt de părere că trebue să o privim ca străină, şi anume grecéscă: Καλῶς μὲν τρέχουσι, ἀλλ'ἐκτὸς τῆς ὁδοῦ. [2]

4828 Açel çi alaga multu, va să s'curmă curundu. [3]
G. WEIGAND, *Die Arom.* p. 278.

Carĭ alagă, n-yíe s-curmă. [4]
PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.* II, p. 148.

Ne învaţă a nu ne pripi căcĭ, precum ḑice Daco-Românul, *cine se grăbesce, curînd ostenesce.*

4829 Multe-aravḑı tru-alăgare, ma şi-înveţı şi multe bune. [5]
ANDREIŬ AL BAGAVU, *Cart. Aleg.* p. 99.

Veḑĭ *a Trăì, a Umblà.*

Arată folósele călătoriilor.

4830 * △ A alergà cu sufletul în bucı.
T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

A alergà repede.

4831 * A alergà ca un purice potcovit.
I. BĂNESCU, *prof.* J. *Roman.*

Abia se mişcă din loc, umblă fórte încet.

4832 * △ De unde alergĭ, d'acolo mănâncĭ.
T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

Prin muncă, ne ţinem viéţa.

---

[1] Cine merge ĭute, curînd ostenesce.
[2] Bine alérgă însă pe lăturĭ de cale.
[3] Cine alérgă mult, curînd se obosesce.
[4] Cine alérgă, repede obosesce.
[5] Multe rabḑĭ când alergĭ (umblĭ), dar înveţĭ şi multe bune.

4832b *Care alagă după multe, chiarde și puțină. [1])

Ilie Ghicu. *prof. c. Abela, Epir.*

Vedĭ *Epure.*

Ne învață să nu ne lacomim la prea multe.

4833 *A alergà pe capete.

P. Ispirescu, *Unch Sfăt.* p. 51; *Rev. Ist.* I, p. 229. — B. P. Hășdĕŭ, *Etym. Magn.* p. 826.

Se ḑice când maĭ mulțĭ se întrec pentru a ajunge la o țintă.

«Când auḑiră muierĭturile despre una ca asta, se adunară numaĭ într'o clipélă, ca frunḑa și ca iérba, *alergând pe capete*, care de care să ajungă la mare maĭ curînd.» — P. Ispirescu.

4834 *△A alergà în sus si 'n jos.

A muncì mult.

4835 Scie multe alagatŭlu nu açel ce șéde 'n casă. [2])

Andreĭ al Bagavu, *Cart. Aleg.* p. 99.

Acelaș înțeles ca la No. 4829.

A ALUNECÀ

4836 *△A alunecà rĕŭ.

T. Bălășel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A fi sărac, prost saŭ nebun.

4837 *△A alunecà într'o parte.

T. Bălășel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A fi cam smintit.

4838 *△A alunecà de códă în vale.

T. Bălășel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A fi sărăcit.

AN

Vedĭ *Ban.*

4839 Puterea la om sunt aniĭ
Și aripile luĭ baniĭ.

A. Pann, II, p. 41. — Hințescu, p. 157.

Vedĭ *Ban.*

[1]) Cine alérgă după multe, pierde și puținul.
[2]) Scie multe alergătorul (acel care alérgă) nu acel ce șéde 'n casă.

Arată preţul tinereţiĭ şi a banuluĭ.

4840 * △ De anĭ e mare
Şi minte n'are.

A. Pann, *Edit.* 1889, p 172; III, p. 153.— Hinţescu, p.4.— M. Stânceanu, *înv. c Piria*, J. *Mehedinţĭ*. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş*.

Veḑĭ *Mare*.

Se ḑice când un om nu face nicĭ odată lucrul cum se cade. Adică bĕtrân şi prost

4841 * △ Daca la patru-ḑecĭ n'am putut, la opt-ḑecı (ce) o sa pociŭ (pot)?

A. Pann, *Edit.* 1889. p. 171; III, p. 155.—I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş*. — M. Stânceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ*.

Dacă la tinereţe n'aĭ făcut avere, dar la bĕtrâneţe nicĭ să te maĭ gândescĭ. Arată slăbicĭunea şi neputinţa pre carĭ le aduce vîrsta.

4842 Trebue să vie şi eı ca mâne la aniĭ meı.

A. Pann, III, p. 151.

Arată scurtimea vieţiĭ, şi ne învaţă a nu ne mândrì de folósele tinereţiĭ, căcĭ sunt trecĕtóre.

4843 * Şi-a uitat anii.

M. Canian, J. *Iaşĭ*.

E fórte bĕtrân

4844 * △ A fi băgat atâţea anĭ în cur.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea*.

A fi mare de anĭ.

A APUCÀ

4845 * △ (Orĭ) ce apucă
Se usucă.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 100; III, p 15. — Hinţescu, p 5. — Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*.

Veḑĭ *a se Acăţà, Mână*.

1° Se ḑice despre omul ne-norocos.

2° A. Pann aplică acéstă ḑicere omuluĭ îndĕrĕtnic.

A SE ARDE

Vedĭ *An*.

4846 *△Arde-mĕ, frige-mĕ,
Pe cărbune pune-mĕ.

V. Forescu, c. *Folticenĭ*, J. *Suciava*.

Orĭ cât de mult m'aĭ chinuì tot nu veĭ aflà nimic de la mine

4847 Când te-o arde, să te ardă o zéma maĭ grasă; dar o zéma de fasole prea este a draculuĭ.

Idem, *Calend. Rom.* 1892.

*△*In loc să 'l ardă o zamă grasă, îl arde una slabă.*

Iord. Călin, *elev Sc. Norm. Inst.* J. *Argeş*.

Vedĭ *a se Frige*.

Se ḑice aceluĭ care a păţit un rĕŭ, în urma unuĭ lucru de nimic.

4848 *△Il arse cu zamă de scoĭcĭ.

I. Vulcănescu, *stud.* c. *Pelescĭ*, J. *Dolj*.

Acelaş înţeles ca la No. 4847.

4849 Cine o dată ş'aŭ ars sufletul de bucate fierbinţĭ, suflă şi în cele recĭ.

Bertoldo, *apud* Gaster, *Lit. pop.* p. 210.

Vedĭ, *Câne, Fierbinte, Fript, Opărit*.

Cel păţit e în tot-dé-una cu frica în sîn.

Chat échaudé craint l'eau froide.

Prov. Franc.

4850 *△Cine s'a ars cu ciorba, suflă şi în ĭaurt.

Semin. Buc. Cl. VIII, *prin* P. Gârboviceanu, *prof.*

Vedĭ *Câne, Fierbinte, Fript, Opărit*.

Acelaş înţeles ca la No. 4849.

4851 *Ars.

Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 42.

Repede, de-odată.

«A sări *ars*; a trece *ars* prin . . . .»

4852 * △ A se fi ars.

A fi pățit ce-va.

A ARDICĂ

Vedĭ *a Ridică*.

4853 * △ Ardica lucrul în sus
Care nu e de el pus.

Hințescu, p. 93.— M. Stânceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedințĭ*. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeș*.

Sĕ ḑice când cine-va ĭeà un lucru care nu e al luĭ. Se maĭ ḑice și: *erà pus rĕŭ și l'a pus bine.*

A ASCULTĂ

Vedĭ *Adunare, Ferĕstră, Ușă a Vorbi*.

4854 * △ Asculta cu urechile, vedi cu ochiĭ, dar tacı cu gura

M. Stânceanu, *înv. c. Piria*, J *Mehedințĭ*. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeș*.

Vedĭ *a Audĭ*.

Ne învață a fi cu băgare de sémă la ceea ce se petrece în jurul nostru, însă cumpetațĭ în vorbele nóstre. Vedĭ No. 4876

4855 * △ Intâĭ ascultă și pe urmă vorbesce.

Idem. *Calend. Rom.* 1892. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu de-Jos*, J. *Argeș*.

Când un om se pripesce cu rĕspunsul înainte de a fi înțeles despre ce e vorba.

4856 * Ascultă'l dacă aĭ vreme.

P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 170; *Rev. Ist.* I, p. 234. — Hințescu, p. 208.

* △ *Ascultă'l că n'am vreme.*

G. P. Salviu, *înv. c. Smulțĭ*, J. *Covurluiŭ*.

Prin acéstă ḑicere se arată că nu dăm nicĭ o însemnătate vorbelor carĭ se spun.

A SE ASEMĔNÀ

4857 *Cara s'nu unzéscă va s'aniurzéscă. [1])

D. A. Milescu, *c. Gopeşi, Macedonia.*

Dacă nu o fi tocmaĭ lucrul dorit o să se asemene puţin cu dînsul.

4858 * △Cine se asémĕnă se aduna.

T. Bălăşél, *înv.* J. *Vâlcea.*

Omeniĭ carĭ se potrivesc la caractere, la moravurĭ etc. se unesc. Se dice maĭ ales pentru ceĭ rĕĭ.

A ASUDÀ

Vedĭ *Lîmbă, Nebun.*

4859 A nu asudà de vorba cui-va.

T. Speranţia, III, p. 288.

A nu 'ĭ păsà de vorba luĭ.

4860 A asudà pre cine-va.

Gr. Urechie, *Letop. Mold.* I, p. 132.

A 'l ostenì, a 'l supĕrà.

ASUPRA (DE)

Vedĭ *Dedesubt.*

A ASVÎRLÌ

4861 * △Nu asvîrli cu piciorul,
Ca-ĭ veĭ duce dorul.

H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea,* J. *Dorohoi.*

Vedĭ *Picior.*

Nu dispreţuì nimica căcĭ, la o vreme, póte să 'ţĭ prindă bine.

A ATINGE

Vedĭ *Bumbac.*

4862 * △Il atinge unde 'l dóre.

A. Pann, I, p. 5.—Hinţescu, p. 77.— Fr. Damé, I, p. 103.— G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.*— G. Poboran, *inst. c. Slatina,* J *Olt.*

Vedĭ *No.* 5405.

[1]) Dacă nu sĕ asémĕnă o să mirósă.

Vorbesce, cu sciinţă, tocmaĭ despre lucruri carĭ sunt displăcute, dureróse aceluĭ către care se adreséză.

Stefan-Vodă 'nţelegeà
Unde baba *l'atingeà.*

G. Dem. Teodorescu, *Poes. Pop.* p. 519.

4863 △ Nu te atinge,
Că te frige.

Iosif Lita, *Transilv.* în *Etym. Magn.* p. 2053.

Când suntem opriţĭ de la o faptă care ne-ar putea aduce pagubă.

4864 * △ A atinge pre cine-va.

A 'l vorbì de rĕŭ, însă cam de departe.

A ATÎRNÀ

Vedĭ *Cap. IV, c. Parte.*

4865 * △ A atîrnà cui-va pelea 'n pod.

T. Bălaşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A te ţine de cine-va până la mórte.

4866 * △ A atîrnà de aḑi până mâne.

A fi om nehotărît, leneş.

4867 * △ A atîrnà de altu.

A nu fi stăpân pe tine.

AUḐ

Vedĭ *Vulpe.*

A AUḐÌ

Vedĭ *Cap. XVII, c. a Auḑì, a Ḑice, Giurgiu, Lună, a se Sperià, Surd, Tócă, a Trăì, a Vedé, Vulpe.*

4868 * △ Aude tot în gura.

R. Simu, *înv c. Orlat, Transilv. apud* Haşdeŭ, *Etym. Magn.* p. 2109. — I. Iorgulescu, *înv. c Baia-de-Aramă,* J. *Mehedinţi.* — I. Marinescu, *înv. c Bradu-de-jos,* J. *Argeş.* —T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

1° E surd.— J. *Vâlcea.*

2° Nu înţelege ceea ce i se spune.— J. *Argeş.*

3° Vorbesce mult, fără a maĭ audĭ pe ceĭ d'împrejur.— J. *Mehedinţĭ.*

4869 * △ **Aude în gură ca cucul.**

I. ARBORE, *inst.* J. *Buzĕŭ.*— P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* I, p. 235.— I. MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş.*— *preot* C. BUNGEŢIANU, *înv. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţĭ.*—G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

1° Se dice unuĭ om tare de urechĭ.— J. *Buzĕŭ, Olt.*

2° Despre ómeniĭ întunecaţĭ, carĭ nu înţeleg nimic.— J. *Argeş.*

3° A fi cine-va învĕţat, momit, pe bucăţurĭ sĕ facă câte ce-va, ar nu din convingere.— J. *Mehedinţĭ.*

Poporul crede că cucul aude cu gura, şi de aceea o ţine mereŭ căscată, chĭar şi după ce a cântat

4870 **A audi mâine.**

T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

A fi surd

4871 * △ **Nu maĭ aude cucul.**

E. I. PATRICIU, *înv. c. Bursucanĭ*, J. *Covurluiŭ.*—G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ.*

Vedĭ *No.* 1762.

Nu maĭ e speranţă ca un bolnav să se însănătoşeze; are să móră la sigur.

4872 * △ **N'aude, n'a vede, n'a greul pămîntuluĭ.**

DIM. BOLINTINEANU, *Poesiĭ.* — I. C. FUNDESCU, *Basme*, p. 91. — N. POPESCU, *Calend. Basm.* 1881, p. 82.— I. MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş.* — P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 339.—B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.* p. 2112.

N'aude, nu vede.

A. PANN, II, p. 97.

* △ *A se face (fi) n'aude, n'a vede.*

S. I. GROSSMANN, *Dict. Germ* p. 187.— T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

* △ *Ne-aude, ne-a vede, ne-a greul pămîntuluĭ.*

Dna E. SEVASTOS, *Pov.* p. 35.— E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

* △ *Ne-aude, ne-vede.*

N. GH. IONESCU, *înv. c. Mamorniţa*, J. *Dorohoi.*

* △ *Nicĭ n'aude, nicĭ nu vede.*

N. GH. IONESCU, *înv. c. Mamorniţa*, J. *Dorohoi.*

1° Se ḑice de omul care nu 'şĭ dă séma de ceea ce se petrece în jurul luĭ. Se aplică maĭ ales bărbaţilor carĭ nu cunosc faptele rele ale nevestelor.

Fóe verde, lemn agud
Măĭ bărbate, bărbăţuţ
Lasă-mĕ să-mĭ ţin drăguţ.
Drăguţ daca mi-oiŭ ţiné,
Sfadă 'n casă n'am avé.
Nu mĕ laşĭ să 'mĭ ţin drăguţ
Ia te-oiŭ face *să n'audĭ*
Să n'audĭ şi să nu vedĭ,
Ce ţĭ-oiŭ spune eŭ, să credĭ.

Poes. Pop.

2° Despre omul care, ḑică orĭ-cine cea ce o ḑice, luĭ nu 'ĭ pasă; de acel care de nimic nu să intereséză.

3° A se face că nu înţelege.

Ţĭ-am spus să maĭ viĭ pe la mine şi te-aĭ făcut *ne-aude.*» — S. NĂDEJDE.

4° A fi prost, haĭ-huiŭ.

Origina acesteĭ ḑicere se găsesce în următorul basm.

BASM

A fost odată un om care, murindu'ĭ nevésta, ĭ-a rĕmas doĭ copiĭ un băĭat. Aurel şi o fată, Maria. El se căsători a doua óră cu o femee ce avea o fată, Bufa. Mama-vitregă urà, ca de obiceiŭ, copiiĭ soţuluĭ şi îngrijeà de a eĭ. Tatăl, om afemeĭat, îşĭ ascultà muĭerea şi ca să depărteze copiiĭ luĭ din casă, îĭ duse în pădure ca să 'ĭ lepede acolo şi să scape ast-fel de dînşiĭ. Maria, care 'l pricepuse, luă cu sine cenuşe, o presără pe drum şi putură ast-fel copiiĭ să regăséscă a duoa séră casa părintéscă. Stând lângă casă, lihniţĭ de fóme, copiiĭ priviaŭ cu jind la tatăl lor, cum vesel mâncà la masă cu nevésta şi Bufa. La urmă, ne maĭ putênd rĕbdà, eĭ intră în casă şi bărbatul, muncit acum de dorul lor, îĭ primesce şi le dă de mâncare. Céartă şi necaz urmă apoĭ între soţĭ până ce tatăl se lăsă ĭarăşĭ în voĭea femeieĭ şi din noŭ duse copiiĭ în pădure. De astă-dată fată, fiindu'ĭ ascunsă cenuşa, luă cu sine făină. Lighiónele din pădure linseră făina şi copiiĭ perdură drumul pentru tot-déuna.

Eĭ remaseră în pădure unde rătăciră multă vreme. Băĭatul se apucă de vênătóre, ĭar fata se învrednici cu ale caseĭ şi ast fel trăiră eĭ cât-va timp, până ce, într'o ḑi, un smeŭ dete peste fata singură şi se îndrăgi cu dînsa. De atuncĭ Smeul şi fata căutară vreme cu prilej să omóre pe băĭat. Băĭatul însă îşĭ făcuse tovarăşĭ nedeslipiţĭ patru căţeluşĭ: un urs, un lup, o vulpe şi un ĭepure, care 'l păzĭaŭ de orĭ-ce rele întîmplărĭ. Smeul, de multe orĭ se încercase să omóre pe băĭat în pădure, dar nu putuse de rĕul căţeilor. Odată Maria rugă pe frate-sĕŭ ca să 'ĭ lase căţeiĭ cu care se va jucà în timpul ḑileĭ. Aurel primesce şi plécă singur prin pădure. Smeul care stà la pândă, o pune de închide căţeĭ într'un steĭ de pétră, iar el se pornesce în spre vînător. Aurel vĕḑêndul din depărtare cum venĭa asupra'ĭ se urcă într'un copac. Smeul îĭ strigă să se dea jos să'l mănânce. Aurel se rugă să 'l lase, maĭ întâĭ, să cânte un cântecel. Smeul ascultă, şi el începu ast-fel.

Uuu! N'aude,
N'a vede,
N'a greul pămîntuluĭ,
Uşurelul câmpuluĭ.
Că vă piere stăpânul!

Vulpea auḑì glasul luĭ Aurel şi spuse celor-l-alţĭ: «Stăpânul ne chémă—el este în primejdie.» Lupul îĭ dete o palmă, ḑicêndu'ĭ că minte. Vînătorul maĭ strigă, a doua, a treĭa şi a patra óră până ce toţĭ căţeiĭ auḑiră şi încercându'şĭ puterile prăvăliră lespedea care închideà trecerea, eşiră cu toţiĭ şi într'o clipă fură la rădăcina copaculuĭ. Iar Aurel vĕḑêndu'ĭ le strigă: «Căţeluşiĭ meĭ! de un stânjen să'l băgaţĭ în pămînt şi să 'ĭ luaţĭ numaĭ inima şi ficaţiĭ.» Căţeiĭ ascultară porunca stăpânuluĭ şi cu toţiĭ se întórseră în peşteră la Maria. Ea, care nimic nu scià din cele petrecute cu căţeiĭ, sciindu'ĭ închişĭ, se înlemnì. Aurel fripse inima şi ficaţiĭ smeuluĭ, o bătù cu ele peste ochĭ până ce Maria rĕmase órbă, drept pedépsă a fapteĭ sale. Ea fu părăsită în pădure; ĭar Aurel cu ajutorul căţeluşilor, eşì la lume, îşĭ luă rĕmas bun de la dînşiĭ şĭ povestì cele ce păţise.

Diferite variante al acestuĭ basm se pot aflà în următórele cărţĭ: I. C. Fundescu, *Basme*, p. 91; P. Ispirescu, *Legende şĭ Basme*, p. 333; *Sezătórea, An.* I, p. 65; Dna Elena Sevastos, *Povestĭ,* p. 35; Lazar Şaineanu, *Basme*, p. 1064, etc.

4873 Alta e a auḑi şi alta e a vedé.

A. Pann, I, p. 162.—Hinţescu, p. 7.

Veḑĭ *Ochiĭ, a Vedé.*

Auḑul ne póte maĭ lesne înşelà de cât vederea şi, precum ḑice Dim. Cantemir, Ist. Ierogl, p. 97: *adevĕrat bună este sciinţa auḑiriĭ, dară maĭ adevĕrată este ispita videriĭ.*

«Vedérea ĭaste maĭ mare de cât auḑirea pentru că *maĭ credincĭos lucru ĭaste a vedé de cât a auḑi*, că de multe orĭ auḑim un lucru şi acela ĭaste mincĭună, ĭară când véde neştine acela e lucru adeverit.»—*Pravila Mateĭ Basarab*, *Gl.* 15, p. 425.

Un seul œil a plus de crédit
Que deux oreilles n'ont d'audivi.

Gabriel Meurier, XVI *Siècle.*

4874 △ * **Aude, dar nu înţelege.**

I. MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-Jos, J. Argeş.*

Se ḑice pentru ceĭ proştĭ

«Auḑiţi, dară nu înţelegeţí; şi vedeţĭ dară nu cunósceţĭ.» — ISAIA, VI, 9; MATEĬ, XIII, 14; MARC, IV, 12; LUCA, VIII, 10; IOAN, XII, 40.

4875 * **Nu se maĭ aude, nicĭ în cer nicĭ pe pămînt.**

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, J. Covurluiŭ.*

Arată sgomotul mare.

AUḐIRE

4876 **Maĭ bine auḑire multă şi vorbă maĭ scurtă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* I, p. 180.

Acelaş înţeles ca la No. 4854.

AUḐIT

Veḑĭ *a se Sperià.*

4877 △ **Auḑite şi ne-auḑite.**

GR. JIPESCU, *Rĕur. Oraş.* p. 57.

Veḑĭ *a Vorbì.*

Adică multe şi mĕrunte, adevĕrurĭ şi minciunĭ.

A BALBUŢÌ

Veḑĭ *a Grăì.*

BALE

Veḑĭ *Cap. XII, c. Bală, Drac.*

4878 **S'a vĕḑut cu nisce bale la gură**
Şi le socotesce că sunt untură.

A. PANN, I, p. 160. — HINŢESCU, p. 8.

Veḑĭ *Muc.*

Se ḑice despre cel sărac şi mândru.

4879 * △ **A 'ĭ curge balele după...**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi, J. Covurluiŭ.*

A rîvnì mult la un lucru

BĂRBĂŢIE

Vedĭ *Tinereţe*.

BĂTAĬE

4880 * △Bătaia de inimă se vindecă cu inimă de porumbel.

Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraş.* p. 112. — M. Stânceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ*.

Orĭ-ce bătaĭe de inimă extraordinară provine, saŭ din o prea mare bucurie, saŭ din o prea mare supĕrare, şi se crede că se póte vindecà cu inima de porumbel, din causa blândeţeĭ acestĕĭ păsĕrĭ.

4881 Intr'o bătaĭe de ochĭ.

Laurian & Maxim, I, p. 124 & 672.

Vedĭ *Clipă, Clipélă, a Clipì, Ochiŭ*.

Adică repede, într'un scurt interval de timp.

BĂTĔTURĂ

4882 * △Nu mĕ călcà pe bătĕturĭ.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ*.

Vedĭ *Picĭor*.

Adică nu mĕ lovì unde mĕ dóre.

A BELÌ

4883 Ca când îl belesce cine-va de viŭ.

A. Pann, III, p. 18.

Se ḑice pentru cel care ţipă tare şi cam fără pricină.

A BEŞÌ

Vedĭ *Drac*.

4884 Cine a bĕşît,
A greşît,
Cine a spus,
In gură-ĭ i s'a pus.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 79. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.* II, p. 149.

Ne învaţă să nu grăim dĕ cele urît urmate, nicĭ să rîdem dĕ greşalele altora (Golescu).

4885 *S'a beșit baba în baltă.

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

Cuvintele babelor, când nu sunt de tot rele, tot vatĕmă. Cititorul îşĭ va reamintì ca apele în genere, şi maĭ ales balţile, sunt locuite de dracĭ.

BEŞINĂ

Vedĭ *Cap. XXI, c. Beşină, Bĕtrân, Pişat.*

4886 * △Cu beșinĭ de fată mare nu se fac (face, boesc) ouĕle (ouĕ) roșiĭ.

C. Negruzzi, I, p. 249. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.* II, p. 158. — V. Haram, *înv. c. Griviţa*, J. *Tutova.* — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.* — V. Forescu, *c. Folticeni.* J. *Suceava.* — N. Juvara, *c. Popeni*, J. *Fălciŭ.* — Gavr. Onişor, *prof. c. Bĕrlad*, J. *Tutova.*

Vedĭ *Fată, Gogóşă, Ouĕ, Plăcintă, Cap. V. c. Vînt.*

Cu nimica tot nimic se face. Cu minciunĭ, cu laude multe nu poţĭ ajunge la scop. O trébă nu se face aşa uşor, dupĕ cum sĕ crede.

4887 Maĭ multe din cur beșinĭ
De cât la tabacĭ meșinĭ.

A. Pann, III, p. 53.

Maĭ multe bĕşînĭ, dĕ cât la tabacĭ meştinĭ.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 43.

Adică maĭ multe făgăduelĭ dĕcât săvîrşirĭ (Golescu).

4888 Bĕșîna de nimenĭ are rusine.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 209.

Adică cel prost şi obraznic.

4889 Bĕșîna, pĕ tăcute, grăiesce şî ea când-va.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 209.

Acelaş înţeles ca la No. 4888.

4890 * △Iĭ face beșina un galben.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ.*

Arată o împrejurare grea, din care cine-va nu póte scăpà nicĭ ca prin urechile aculuĭ.

4890b **Bĕşina vîntul sĕŭ cum şĭ l'a luat,**
Peşin a şĭ rĕsuflat.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 86.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce nu pot păstrà multă vreme cele de taĭnă (Golescu).

BĔTRÂN

Vedĭ *Amorezat, Cap.* XXI, *c. Bĕtrân, Cartofor, Fustă, Mincinos, Ne-însurat, Pruno, Rĕsboiŭ, Spân, Tinĕr, Vorbă.*

4891 *△**Ferescе-te de bĕtrână fată mare, ca de-o vacă împungĕtóre.**

V. Forescu, *c. Baĭa*, J. *Sucĭava.*

Fetele bĕtrâne sunt rele la inimă şi rele de gură. Când încep a batjocori nu maĭ sfîrşesc, legându-se maĭ ales de fetele tinere şi frumóse.

4892 **Cine are bĕtrân să 'l vîndă, şi cine n'are să 'l cumpere.**

Iord Golescu, *Mss.* II, p. 79.

*△*Cine are bĕtrân să 'l vîndă, şi cine n'are să 'şĭ cumpere.*

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 172.— P. Ispirescu, *Rev. Ist.* II, p. 150.— M. Stănceanu, *înv. c Piria*, J. *Mehedinţi.*—T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

*△*Cine n'are bĕtrân să 'l cumpere.*

I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş.*

Cine n'are bĕtrân să 'şĭ cumpere.

A. Pann, III, p. 147.

De n'aĭ bĕtrân trebue să 'ţĭ cumperĭ.

C. Negruzzi, I, p. 301.

De nu aĭ bĕtrân, cată să 'l cumperĭ.

I. G. Valentineanu, p. 21.

Arată trebuinţa şi ne-trebuinţa ce avem dĕ bĕtrânĭ, după întîmplărĭ (Golescu); şi precum maĭ ḑice A. Pann:

Este bĕtrân să te 'ntindĭ
Cu patru mâni să 'l coprindĭ;
E şi de care să fugĭ
Opt cu a brânziĭ să te ducĭ.

Veḑĭ A. Pann, Pov. Vorb. III, p. 148—149.

4893 **Bĕtrânĭ sunt între bĕtrânĭ**
Şi tinerĭ între tinerĭ.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 172.

Veḑĭ *Tinĕr.*

Nu toţĭ tinerii sunt ne-cumpĕtaţĭ, cum nicĭ toţĭ bĕtrâniĭ cu minte.

4894 **Bĕtrânul ĭubesce pentru tinĕr, şi (ĭar) tinĕrul pentru banĭ.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 107; II, p. 133. — Hinţescu, p. 13.

Bĕtrânilor le plac fetele tinere, ĭar tinerilor cele cu zestre mare.

4895 * △ **Beşina bĕtrânuluĭ pute, dar cuvîntul miróse.**

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, J. Covurluiŭ.*

Un bĕtrân maĭ tot déuna e supĕr pentru ceĭ tinerĭ carĭ trebue să îngrijéscă de el, dar sfaturile sale fac ceĭ tinerĭ înţelepţĭ.

SNÓVĂ

Un împĕrat a dat odată poruncă să ucidă pe toţĭ bĕtrâniĭ din ţéră creḑêndu 'ĭ ne-folositorĭ. Un fiŭ însă, fiindu 'ĭ milă să 'l ucidă, a ţinut pe tatăl sĕŭ ascuns maĭ mulţĭ anĭ. In vremea asta se întîmplă o fómete mare de nu se maĭ găseà nicĭ seminţe pentru semĕnat câmpu. Impĕratul s'a pus pe gândurĭ şi a dat poruncă că cine e în stare se scape ţéra de aşa primejdie, să se arate şi va fi bine rĕsplătit. Bĕtrânul închis învĕţă pe fiul sĕŭ se spue împĕratuluĭ să are tóte drumurile. Impăratul însciinţat urmă sfatul ce i se dase, şi căpĕtă ast-fel sĕmînţă pentru sĕmĕnat, căcĭ, pe drumurĭ crescură, icĭ şi colea, câte un fir de grâŭ; de orz etc. Vĕḑênd împĕratul acéstă minune cerù socotélă tinĕruluĭ, că de unde a avut el un aşa bun gând. Cu tótă frica de a pĭerde pe tatăl sĕŭ, omul tinĕr a trebuit să spună. Atuncĭ împĕratul, nu numaĭ că n'a omorît pe bĕtrân, dar a dat poruncă că de acì să nu maĭ ucidă nicĭ un bĕtrân, şi pe acest cu sfatul prielnic, l'a boierit punêndu 'l printre sfetniciĭ sĕĭ.

4896 * △ **Dacă e bĕtrână**
Şi e bună dĕ vînă.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 87. M. Stănceanu, *înv. c. Piria, J. Mehedinţi.*—I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos, J. Argeş.*

Veḑĭ *Muĭere.*

1° Se ḑice pentru cele ce, şî dĕ le-a trecut vremea lor, dar tot pot ne folosi (Golescu).

2° Sĕ ḑice pentru femeĭ bĕtrâne dar carĭ merg ĭute la drum, îngrijesc bine de casă saŭ sunt desfrînate.— J. *Mehedinţĭ.*

Sĕ ḑice de o femee bĕtrână când este fórte casnică.— J. *Argeş.*

4897 **De bĕtrân poţĭ rîde, pentru că bĕtrân aĭ să fiĭ.**

P. Ispirescu, *Leg.* I. 1872, p. 176; *Rev. Ist.* III, p. 156.

* △ *De bĕtrân să te rîḑĭ, căcĭ o să ajungĭ ca el.*

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Va venĭ vremea ca să rîdă şi alţiĭ de tine. Sĕ ḑice celor carĭ ĭéŭ pe bĕtrânĭ în rîs.

4898 **De bĕtrânĭ nu rîde, pentru că bĕtrân aĭ să fiĭ.**

Hinţescu, p. 13.

Acelaş înţeles sub o altă formă ca la No. 4897.

4899 **Cinstesce pe bĕtrânĭ, căcĭ şi tu poţĭ fi bĕtrân.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 172; III, p. 157.— Hinţescu, p. 13.— P. Ispirescu, *Rev. Ist.* II, p. 156.

Să nu necinstescĭ pe om la bĕtrâneţele luĭ, că şi no vom îmbĕtrânì.

B. St. Delavrancea, *Trubad.*

Acelaş înţeles ca la No. 4898.

Rispetta sos bezzos. [1])

Prov. Sard.

Des Alter soll man ehren, der Iugend soll man vehren. [2])

Prov. Germ.

Aldrdóm skyldi enginn forsma. [3])

Prov. Island.

4900 **Vaĭ dĕ ceea ce cade pĕ mână dĕ om bĕtrân!**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 18.

Arată zădarnica falĕ a bĕtrânilor (Golescu).

4901 **Cele bune şî plăcute**
Pentru bĕtrânĭ sunt făcute.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 76.

---

1) Cinstesce pre bĕtrânĭ.
2) Bĕtrâneţea trebue cinstită, tinereţea trebue certată.
3) Nimenea nu ar trebuì să despreţuéscă pre omul bĕtrân.

Sĕ ḑice spre mângâerea celor bĕtrânĭ (Golescu).

4902 **Nu cere de la proşt învĕţ**
Şi de la bĕtrân bĕţ.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 29; II, p. 4.—Hinţescu. p. 154.

Nu cere de la om ceea ce nu scie, saŭ îĭ este de neapĕrată trebuinţă.

4903 **Ceĭ bĕtrânĭ maĭ mult trăiesc, ca óla cea veche.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 209.

Acelaş înţeles ca la No. 2304.

4904 * △ **Omul bĕtrân şi nebun, légă'l de gard şi 'ĭ dă fên.**

V. Forescu, *c. Folticeni*, J. *Suciava.*

Căcĭ ca un dobitoc a îmbĕtrânit şi tot fără minte a rĕmas.

4905 **Bĕtrâniĭ pĕ la sfîrşit ca copiĭ d'a buşele.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 209.

Bĕtrâneţea este o a doua copilărie.

4906 **Omlu auş, ca natu s-façi.** [1]

Per. Papahagi, *Zweit. Iahres.* II, p. 151.

Acelaş înţeles ca la No. 4905.

Alte Leute sind zweimal Kinder. [2]

Prov. Germ.

4907 **Bĕtrâniĭ satuluĭ, ca câiniĭ la o turmă.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 209.

Arată mintea celor bĕtrânĭ şi folósele pre carĭ ni le aduc. daca ne ţinem de sfaturile lor.

4908 **Om bĕtrân şi cu minte de copil.**

A. Pann, III, p. 154.—Hinţescu, p. 130

Cel bĕtrân şi fără minte,
Ca un copil fără dinte.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 209.

---

[1]) Omul bĕtrân, ca copilul se face.
[2]) Omeniĭ bĕtrânĭ sunt pentru a doua óră copiĭ.

* △ *Ceĭ bĕtrânĭ aŭ mintea copiilor.*

T. Bălășel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Vedĭ *Bĕtrânețe.*

Se ḑice despre omul bĕtrân și fără minte.

4909 **Vrabia puiŭ și ea móre de bĕtrână.**

P Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 173.

A se adaogă variantelor de la No. 2644.

4910 * △ **D'ar fi moșu cât de bĕtrân, tot ar mâncà mĕr din sîn.**

Gavr. Onișor, *prof. c. Bĕrlad,* J. *Tutova.*

Se ḑice pentru ceĭ carĭ rîvnesc la lucrurĭ carĭ nu fac pentru dînșiĭ, și maĭ ales pentru bĕtrâniĭ ceĭ desfrînațĭ.

4911 * △ **A fi bĕtrân uĭtat.**

T. Bălășel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A fi bĕtrân peste fire.

BĔTRÂNEȚE

Vedĭ *Bĕtrân, Cap.* XXI, *c. Bĕtrânețe, Drac, a Invĕță, Mórte, Tinerețe, Vin.*

4912 **Bĕtrânețele nu vin singure, ci cu multe nevoĭ.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 172; III, p. 157.—Hințescu, p. 13.

Și cum ḑice Ispirescu: «pîrdalnicele de bĕtrânețe când vin aduc cu dînsele fel de fel de metehne.»

Φόβου τὸ γῆρας, οὐ γαρ ἔρχεται μόνον.

Prov. Elin.

La vecchiaja non vien sola. [1]
La vecchiaja vien con ogni male. [2]

Prov. Ital.

Homem velho, sacco de azares. [3]

Prov. Portug.

Alter kommt mit Allerlei. [4]

Prov. Germ.

---

1) Bĕtrânețea nu vine singură.
2) Bĕtrânețea vine cu tóte relele.
3) Om bĕtrân, sac de nenorocirĭ.
4) Bĕtrânețea vine cu tot soĭul (de rele).

Allderdomen kommer sällan ensam. [1])

Prov. Sved.

4913 Nicĭ o bólă maĭ grea ca bóla bĕtrâneţelor.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 208.

Căcĭ e bólă fără léc.

4914 *La bĕtrâneţe nu se maĭ prinde minte.

I. BĂNESCU, *prof.* J. *Roman.*

Se ḑice celuĭ ajuns la o vîrstă maĭ mare, fără ca să capete minte.

4915 La vreme dĕ bĕtrâneţe, mănâncă mere pădureţe.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 38.

Sĕ ḑice pentru cele ne-potrivite (GOLESCU).

4916 * △La bĕtrâneţe place vinul vechiŭ şi nevésta tînĕră.

V. FORESCU, *c. Folticeni*, J. *Suciava.*

Arată gusturile celor bĕtrânĭ.

4917 *Omul la bĕtrâneţe ajunge în mintea copiilor.

I. ARBORE, *ing.* J. *Buzĕŭ.*

Veḑĭ *Bĕtrân, a Îmbĕtrânì.*

Arată urmele firescĭ ale bĕtrâneţeĭ.

4918 Vor veni bĕtrâneţele să 'l întrebe unde sunt tinereţele.

DIM. TÎCHINDEAL, *Fab.* p. 244.

Se ḑice pentru acel care nu muncesce şi nu strînge la tinereţe ca să se pótă odihnì maĭ târḑiŭ. Francesul ḑice de asemenea: *La vieillesse viendra lui demander compte de l'emploi de sa jeunesse.*

4919 Ale mele bĕtrâneţe, cu-ale tale tinereţe.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 208.

Ḑice bètrânul sănătos şi verde, tînĕruluĭ ofilit şi fără viéţă într'însul.

4920 * △A avé bĕtrâneţe unse.

T. BĂLĂŞEL, *inv.* J. *Vâlcea.*

A trăi fericit, ticnit, la bĕtrâneţe.

---

[1]) Bĕtrâneţea vine rare-orĭ singură.

BÓLĂ

Vedĭ *Bĕtrânețe, Cap. XXI, c. Bólă, Doctor, Mórte, Năduşélă, Nevéstă, Plastur, Pungă, Sănătate, Supĕrare.*

4921 * △ **Bóla cunoscută e pe jumĕtate vindicată.**

V. Forescu, *c. Fǒlticenĭ*, J. *Suciava.*

Omul cu minte, care scie ce vrea şi unde merge, izbutesce la multe, dacă nu la tóte, din care a început să facă.

4922 **Bóla iutră cu carul şi iese pĕ urechea aculuĭ.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 85; *Mss.* I, p. 542.

Bóla intră ca prin róta caruluĭ, şi ese ca prin urechea aculuĭ.

A. Pann, III, p. 142.—Hințescu, p. 17.

Bóla vine cu carul şi ese cu acul.

Baronzi, p. 50.—Hințescu, p. 17.

Bóla vine cu olacul, şi se duce cu carul mocănesc.

P. Ispirescu, *Rev Ist.* I, p. 452. —Fr. Damé, III, p. 151.

* △ *Bóla intră (vine) cu carul, şi ese (ca) prin urechile aculuĭ.*

I G. Valentineanu, p. 25.—Gallin-Nădejde, *Cart. Cit.*—I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş.*—M. Stânceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedințĭ.*—E. I. Patriciu, *înv. c. Smulțĭ*, J. *Covurluiŭ.*—I. Istrătescu, *înv. c. Cobia*, J. *Dâmbovița.*—B. P. Haşdĕŭ, *Etym. Magn.* p. 114.

* △ *Bóla intră cu carul, şi ese prin urechea aculuĭ.*

H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea*, J. *Dorohoĭ.*

* *Vine bóla prin urechile aculuĭ, şi n'o poțĭ scóte prin uşĭ de bisericĭ.*

Al. Martinian, *Bucurescĭ*, J. *Ilfov.*

* △ *Bóla intră cu carul, şi ese cu anul.*

Em. Popescu, *înv. c. Ciocănescĭ-Mărgineni*, J. *Ialomitza.*

△ *Rĕu intră 'n trupu omuluĭ ca p'în urechili aculuĭ, şi nu 'l încape nicĭ caru când te umerescĭ să-l scoţĭ.*

Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 65.

Bóla vine cu fuga şi se duce cu boiĭ.

Fr. Damé, I, p. 153.

Bóla vine cu poşta, şî sĕ întórce pĕ jos.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 542.

Adică lesne intră şî anevoïe ïese (Golescu).

Omul lesne se îmbolnăvesce, pe când se întremézā cu multă anevoinţă.

Maladies viennent à cheval et s'en retournent à pied.

Adages franç. XVIe *Siècle.*

El mal vén a cavall e al va via a pe [1]).

Prov. Parmes.

El mal entra á brazadas y sale á pulgaradas [2]).

Prov. Span.

Krankheit kommt zu Pferde und geht zu Fusse weg [3]).

Prov. Germ.

Agues come on horseback, but go away on foot [4]).

Prov. Engl.

4923 * □ Bólă lungă, mórte sigură.

Evenimentul, Iaşĭ, 28 *Iunie* 1895. —Iorgu Balş, *Iaşĭ.*

Relele carĭ nu se curmă repede, aŭ urmărĭ grave. Se întrebuinţéză şi cu înţelesul sĕŭ natural.

De longue maladie, fin de la vie.

Prov. Franc.

---

1) Rĕul vine călare şi se duce pe jos.
2) Rĕul intră cât coprindĭ cu braţele şi plécă cât apucĭ cu degetul cel mare.
3) Bóla vine călare şi plécă înapoĭ pe jos.
4) Frigurile vin călare, dar plécă înapoĭ pe jos.

Malatia longa, morte sicura [1]).
Prov. Venit.

Lang Syge, er vis Død [2]).
Prov. Danes.

Lange Krankheit, sichrer Tod [3]).
Prov. Germ.

4924 **Bóla lungă trece primejdia rea.**
IORD. GOLESCU, *Mss.* I, p. 542.—
Inversul proverbuluĭ 4923.

4925 * △ **A dat Dumnedeŭ și bóle, dar a lăsat și lécurĭ.**
A. PANN, III, p. 147. — HINȚESCU p. 51. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist* I, p. 227. — FR. DAMÉ, II, p. 266.— M. STÂNCEANU, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinți*.

Dumnedeŭ a lăsat și bóle și lécurĭ.
M. PĂSCULESCU, *La Intîln.* p. 1.

△ * *A dat Dumnedeŭ bóle, dar a dat și lécurĭ.*
I. MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeș*.

Când este vorbă de un om care a fost greŭ bolnav, și în urmă s'a însănătoșit.

4926 **Içido lângóre în lume nu-aduçe cu nêsă mórtea** [4]).
ANDREI AL BAGAVU, *Cart. Aleg.* p. 122.

Rĕul este adese-orĭ vremelnic.

4927 **Bóle să (le) dea Dumnedeŭ, că lécurĭ sunt destule.**
A. PANN, III, p. 140. — HINȚESCU, p. 17.

Acelaș înțeles ca la No. 4926.

4928 **Nu 'ntrebă pe om la bóle:**
«Voescĭ să 'țĭ daŭ pernă móle?»
A. PANN, III, p. 139.

Vedĭ *Bolnav*.

Adică pe omul dorit de un lucru, daca vrea sĕ i se dea.

1) Bólă lungă, mórte sigură.
2) Idem.
3) Idem.
4) Orĭ și ce bólă în lume nu aduce cu dînsa mórte.

Qui demande au malade s'il veut santé?
Prov. com. XVe *Siècle.*

4929 *Bóla nu îngraşă pe om.
Dna Z. J. c. *Fedeştĭ*, J. *Tutova.*

Se ḑice când veḑĭ unul că slăbesce fiind bolnav, şi se miră alţiĭ cum a slăbit aşa de ìute

4930 Bóla, pat móle unde găsesce, acolo së odihnesce.
IORD. GOLESCŬ, *Mss.* I. p. 542.

Cine se lasă móle, bolesce maĭ multă vreme.

4931 *Lungeşce-ĭ, Dómne, bóla!

*△*Lungesce-ĭ, Dómne, bóla, până la coptul căpşunelor (căpşunilor)!*
M. STÂNCEANU, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ.* — I. MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş.*

*△*Lungesce-ĭ, Dómne, bóla,*
Pân' s'o (să se) cóce (córă) póma!
ALFRED JUVARA, *Bërlad*, J. *Tutova.* — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ.* — GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Bërlad*, J. *Tutova.*

— Ce-aĭ mâncà? spune.
— Of! aş mâncà căpşune!
— Lungesce-ĭ, Dómne, ḑilele
Pân să crescă căpşunele!
B. P. HĂŞDĔŬ, *ziar Traian*, 1869, No. 63, p. 256.

— Ce-aĭ mâncà, tată, spune?
— Of cum aş mâncà căpşune!
— Lungesce-ĭ, Dómne, ḑilele,
Pân' o cresce căpşunele!
A. PANN, III, p. 139.

△*Dumneḑeŭ să 'ţĭ lungéscă durerile*
Pân s'o cóce perile.
E. BAĬCAN, *Vorbe bune*, p. 11.

Dialog proverbial între ţiganul tată şi copilul sĕŭ cel bolnav de mórte.

Acest rĕspuns se dă de omul 'nevoit, care cerênd óre-ce în grabă, i se făgăduesce pentru maĭ târḑiŭ, şi când nu va maĭ fi de trebuinţă.

Veḑĭ *Speranţă* III, pag, 88—90.

4932 * △ **Unul zace de bólă,**
Altuĭa . . . i se scólă.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâ'cea.*

Unul nu maĭ póte de grijă şi necazurĭ, şi altul sburdă sĕ veselesce, şi d'alte drăciĭ îĭ arde.

4933 * △ **Bóla din născare,**
Léc nu (maĭ) are.

K. A. Zamfirescu-Diacon, *înv. c. Ştiubienii*, J. *Dorohoi.*— E. I. Pătriciu, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ.* — V. Forescu, *c. Folticenĭ*, J. *Suciava.*— I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş.* — M. Stânceanu, *înv. c. Piria.* J. *Mehedinţĭ.*

Veḑĭ *Prostie.*

O deprindere înrădăcinată în om, nu o maĭ poţĭ înlăturà. Se ḑice când un om vorbesce prost, saŭ are năravurile rele, cu înţeles că e născut aşa. În adevĕr sciinţa nu a putut descoperi până acum lécurĭ pentru cele maĭ multe bóle din nascere ca: orbitul, surditul, schĭopatul, etc.

4934 * △ **Bóla din fire**
N'are lecuire.

N. Mateescu, *înv. c. Moviliţa*, J. *Putna.*

Acelaş înţeles ca la No. 4933.

4935 **El de bólă pătimesce**
Şi p'alţiĭ de léc sfătuesce.

A. Pann, II, p. 163.—Hinţescu, p. 142.

Se ḑice despre aceĭ carĭ daŭ altora sfaturĭ de carĭ s'ar putè folosì şi dînşiĭ.

4936 **O bólă dacă (când) vine la om, strigă către cele-l-alte: «Săriţĭ, că l'am prins!»**

A. Pann, II, p. 87; III, p. 147, — Hinţescu, p. 17.

1° Se ieà în înţelesul sĕŭ natural.

2° Un rĕŭ nu vine nicĭ odată singur.

Veḑĭ *A Pann*, III, pag. 142—147. Frigura, lingórea şi cĭuma cercă, fie-care pe rînd, puterea lor asupra unuĭ bĭet cĭoban, ca să afle care din ele este maĭ mare şi maĭ grozavă, şi rĕmân câte trele ruşinate.

4937 **O bólă vindecă pĕ alta, când vine una după alta.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 541.

Un rĕŭ te scapă de alt rĕŭ.

4938 * △ **Omul bóla singur ş'o caută.**

A. Pann, III, p. 147.— Hinţescu, p. 131.—I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş*. — M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ*.

* *Omul când e sănătos, îşĭ caută singur bóla.*

C. Miclescu, *c. Miclescĭ*, J. *Vasluiŭ*.

Omul adese-orĭ e singur de vină dacă i se întîmplă vre-un rĕŭ.

Se maĭ ḑice când cine-va vrea să despartă pe alţii carĭ se bat, şi în urmă ĭeà el bătae.

4939 * △ **A se legà de.... ca bóla de om sărac.**

Veḑĭ *Mérte*.

Se ḑice când ne ţinem scaiŭ de óre-cine, făcêndu'ĭ necaz prin vorbă şi prin fapt.

Nu'ĭ păcat la Dumneḑeŭ
Să te legĭ de capul meŭ,
Ca mazerea de harac
Ca bóla de óm sărac.

S. Fl. Marian, *Poes. pop.*, p. 57

4940 * △ **A se legà de cine-va ca bóla de om sănătos.**

E. I. Patriciu, *înv. c. Bursucanĭ*, J. *Covurluiŭ*. –V. Alexandri, *Teatr.* p. 1014.

De odată, pe neaşteptate şi fără pricină.

«Te-aĭ legat de capul meŭ *ca bóla de om sănătos.*» — V. Alexandri.

4941 **Bóla de om se légă, ca viţa dĕ par.**

Iord. Golescu, *Mss.* II *Asem.* p. 204.

Acelaş înţeles ca la No. 4922.

4942 Nicĭ nu 'l scólă după (din) bólă,
Nicĭ nu 'l lasă ca să móră.

A. Pann, III, p. 140.— Hințescu, p. 172.

Sĕ ḑice despre ceĭ carĭ nu sunt în stare să 'țĭ facă nicĭ bine, nicĭ rĕŭ.

4943 * △ Bóla luĭ e sănătatea nóstră.

A. Pann, III, p. 65. — Hințescu, 17. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p, 452. — M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedințĭ*. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeș*.

Veḑĭ *Impĕrat*.

1° Se ḑice despre omul care asupresce pre aceĭ carĭ sunt pușĭ sub ascultarea luĭ.

2°. Compară bóla bogatuluĭ cu sănătatea săraculuĭ. — J. *Argeș*

4944 * △ Bóla luĭ ca sănătatea mea.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ*.

Se ḑice când unul nu e bolnav cât se face.

4945 * A nu'ĭ fi bóla sănătósă.

Baronzi, p. 206.

Nu 'ĭ-a fost bóla sănătósă.

A. Pann, III, p. 141. — Hințescu, p. 17.

A fi fórte greŭ bolnav, a murì.

4946 Tote bolē nu scu sâre. [1]

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.* I, p. 15.

Acelaș înțeles ca la No. 4945.

Tutte le palle non riescon tonde.

Prov. Tosc.

4947 * △ Nu e bólă fără léc.

Dna El. Sevastos, *Pov.* p. 187 — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeș*. — M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedințĭ*.

[1]) Tóte bólele nu sunt sănătóse.

Fie-care bólă îşĭ are lécul sĕŭ pe lume.

Ion al luĭ Sbiera, *Pov.* p. 24.

1° Acelaş înţeles ca la No. 4925.

2° Se ḑice când un om săvîrşesce o faptă rea, cu înţeles că nu rĕmâne ne-pedepsit.

4948 * △ Asta e bólă cu léc.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 234.

Asta e bóla cu léc
Am eŭ de cojocul tĕŭ ac.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 158 ; III. p. 128. — Hinţescu, p. 17. — B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.* p. 114.

* △ *Bólă cu léc.*

Fr. Damé, II, p. 266. – M. Stanceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ.*

Rĕŭ care se póte îndreptà. Se ḑice, maĭ ales, despre ceĭ carĭ aŭ luat deprinderĭ rele ca beţia, jocul de cărţĭ, etc.

4949 * △ Bóla are și léc.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 4440.

4950 * △ Bólă cu ochĭ.

M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ.* — Dna Profira Sion, *c. Bĕrlad*, J. *Tutova.* — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş.*

1° Când sĕ scie din ce e provenită bóla, adică din beţie, desfrînare, etc., şi i se cunósce prin urmare lécul.

2° Se ḑice maĭ ales despre femeile îngreunate.

4951 * △ A vîrî (băgà) în bólă (bóle, tóte bólele) pre cine-va.

I. Creangă, *Pov.* p. 121 ; *Amint.* p. 63. — Ion al luĭ Sbiera, *Pov.* p. 11, 256. — P. Ispirescu, *Leg.* p. 20, 78, 229 ; *Unch. Sfăt.* p. 20.— Fr. Damé, I, p. 112. — B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.* p. 2319. — G. Poboran. *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

1° De frică.

Măi bărbate,
Blestemate,
De când în aĭ semĕnat
Bóla 'n óse mĭ-aĭ băgat.

IARNIK-BÂRSEANU, p. 457.

2° De dragoste, arată efectele frumuseţiĭ.

«Ochiĭ aĭa mariĭ, frumoşĭ şi vioĭ de *te bagă în bóle.*—P. ISPIRESCU, *Leg.* 20.

Veḑĭ *Etymologicum magnum,* pag. 2319.

4952 * △ A scóte din bólă.

Dra DIDINA ZANNE, *c. Bucurescĭ,* J. *Ilfov.*

A îndreptâ un lucru; a schimbà în bine starea materială saŭ morală a unuĭ om.

BOLNAV

Veḑĭ *Bogat, a Mâncà, Ólă, Sănătos.*

4953 * △ Ce folosesce bolnavuluĭ patul de aur?

A. PANN, III, p. 142.—HINŢESCU, p. 61.— P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* II, p. 147. — H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea,* J. *Dorohoĭ.*

Se ḑice pentru cele ne-folositóre.

4954 * △ Bolnavul multe ḑice, şi sănătosul face ce scie.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 82; III, p. 30. — HINŢESCU, p. 18. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* I, p. 453 — M. STÂNCEANU, *înv. c. Piria* J. *Mehedinţi.*

Veḑĭ *Doctor, Mort.*

Căcĭ cel sănătos scie maĭ bine cum să-l caute.

4955 * △ Bolnavul nu sĕ întrébă.

M. STĂNCEANU, *înv. c. Piria,* J. *Mehedinţi.*

Omul dorit de un lucru nu se întrébă daca 'l primesce.

4956 * △ Numaĭ bolnaviĭ (ul) să întrébă.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 156; III, p. 126. — I. MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-Jos,* J. *Argeş* — ARTUR GOROVEI, *c. Folticenĭ,* J. *Suciava.* — GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ,* J. *Vasluiŭ.*

Numaï bolnavul sĕ întrébă: «veï să-ţĭ daŭ cutare trébă?»

A. Pann, III, p. 139.

Se ḑice când întrebĭ pe un om daca voïesce un lucru de care este dorit.

Se întrebuinţéză maï ales când Românul dă peste prânḑ saŭ cină, împreunate şi cu bĕutură, la vre-o casă saŭ cârciumă, şi-ĭ cunoscut bine de toţĭ. Unul îl întrébă: Vreĭ să mănâncĭ saŭ să beĭ? Atuncĭ Românul rĕspunde ironic: *numaĭ bolnaviĭ sĕ întrébă.* Cu alte cuvinte: Vréŭ, cum să nu!

4957 Intrebĭ pe bolnav: «vreĭ să 'ţĭ daŭ pernă?»

A. Pann. *Edit.* 1889, p. 156; III, p. 126. — Hinţescu, p. 18.

Veḑĭ *Bólă.*

Acelaş înţeles ca la No. 4956.

Qui demande au malade s'il veut santé?

Prov. Franc.

4958 Mângâiere de om bolnav.

I. G. Valentineanu, p. 38.

**Parigorie de om bolnav.*

A. Pann, III, p. 142.— Fr. Damé, III, p. 186.

Se ḑice de o speranţă zadarnică pe care o avem saŭ care nĭ se dă de alţiĭ.

4959 Pârigurie a lundzitluĭ, până să 'şĭ da suflitlu. [1])

Per. Papahagi, *Zweit. Iahr.* II, p. 174.

Acelaş înţeles ca la No. 4958.

Neo-Grecul ḑice: παριγυριά σ-τυν άρυστυ, οσυ να-π:θανι.

4960 Când uu om se însănătoşéză, se ḑice: «a avut ḑile, mare este Dumueḑeŭ!» Dar când móre bolnavul se ḑice: «Al draculuĭ fŭ doctorul.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 459.

Arată lipsa de recunoştinţă a bolnavuluĭ către doctor.

4961 Este bolnav fórte greŭ
Şi ar mâncà tot mereŭ.

A. Pann, III, p. 139.— Hinţescu, p. 18.

---

[1]) Mângâiere a bolnavuluĭ (lungituluĭ) până să 'şĭ deà sufletul.

Când unul nu e bolnav cât se face.

4962 * △ Bolnav la (de) mórte,
Şi ar mâncà de tóte.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ*.— D. Gheorghiŭ, *elev. Sc. Norm. c. Tecucĭ*, J. *Tecucĭ*.— Artur Gorovei, *c. Folticenĭ*, J. *Suciava*.

Acelaş înţeles ca la No. 4961.

4963 Bolnavul credinţá n'are
Când geme cerênd mâncare.

A. Pann, III, p. 139.

Acelaş înţeles ca la No. 4961.

4964 * △ Iĭ bolnavă de mórte, nevésta mea: dórme bine, mănâncă bine, de lucrat ar lucrà puţin. Diminéţa cum se scólă ar mâncà şi foc; cum mănâncă, cum ĭ-e somn; cum se culcă, cum adórme.

Artur Gorovei, *c. Folticenĭ*, J. *Suciava*.

Despre cel leneş şi lacom la mâncare.

4965 La orĭ şi ce bolnav greŭ
Doftorul e Dumnedeŭ.

A. Pann, III, p. 140. — Hinţescu, p. 18.

Se dice la desnădăjduire.

A SE BOLNĂVÌ

4966 * △ De câte-orĭ se bolnăvesce omul numóre.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 134; II, p. 88.— Hinţescu, p. 17.— P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p. 156.— I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş*.

* △ *De ar murì omul de câte orĭ sĕ bolnăvesce!*

M. Stănceanu, *înv. c. Piria*. J. *Mehedinţĭ*.

* △ *De ar murì omul de câte-orĭ sĕ bolnăvesce n'ar fi ómenĭ pe pămînt.*

M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ*.

Se ḑice, spre îmbărbătare, când cine-va se îmbolnăvesce saŭ i sĕ întîmplă vre un rĕŭ.

4967 Omul când sĕ 'mbolnăvesce
Cel maï mic ĕï poruncesce.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 541.

Arată tristele urmărĭ ale bóleĭ, carĭ ne pun la cheremul orĭ-căruĭa.

4968 * △ Nicĭ să te bolnăvescĭ, nicĭ să (n') aíbĭ trebuinţă (lipsă) de dottor (doctor).

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 58; III, p. 73.—Hinţescu. p. 18.— I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş*.— M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ*.

Când se cere ajutor la cine-va, la o nevoe, fără a 'l puté dobândì.

BONDOC

4969 * △ Bondocul, orĭ-unde se va urcà, tot bondoc rĕmâne.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 85.— P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 453.— M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţi*

Veḑĭ *Ţigan*.

Adică cel prost dĕ minte, în cea maĭ mare cinste, tot prost sĕ înţelege (Golescu).

Lavez chien, peignez chien, toutefois n'est chien que chien.

Prov. Franc.

Chi asin nasce, asin muore. [1]

Prov. Italian.

Ein Aff bleibt ein Aff,
Er mag König werden oder Pfaff. [2]

Prov. Germ.

Aeselet beholder sine Øren, om det end æder græske Tidsler. [3]

Prov. Danez.

---

1) Cine se nasce măgar, măgar móre.
2) Póte ajunge rege saŭ popă, o maĭmuţă (tot) maĭmuţă rĕmâne.
3) Măgarul îşĭ păstréză urechile, chĭar şi când mănâncă scaeţĭ grecescĭ.

BORÎTURĂ

Vedĭ *No. 1662.*

BUBĂ

Vedĭ *Belea, Deget, Femeie, Inimă, Sgăbuliță, a Tăcé.*

4970 * △ Buba cap nu face,
Până nu se cóce.

A. Pann, I, p. 60.— Baronzi, p. 58. — Hințescu, p. 19. — I. Marinescu, *inv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeș*.—M. Stănceanu, *inv. c. Piria*, J. *Mehedinți*.

Faptele rele ale omuluĭ nu sĕ sciŭ până nu sĕ daŭ în vilég; un om nu pórtă nume de hoț, până nu sĕ prinde furând.

4971 Buba ĕl mistuĭesce,
Șĭ el sĕ rumenesce.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 86.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce sĕ mândresc, când averea lor o istovesc, șĭ pentru ceĭ ce sĕ împodobesc la sfîrșitul viețeĭ (Golescu).

4972 Câte bube tóte rele,
Tot în capul babeĭ mele.

P. Ispirescu. *Rev. Ist.* II, p. 144.

Vedĭ *Belea.*

Pentru ceĭ carĭ ne-încetat sunt lovițĭ de sórtă.

4973 * △ Ca c'o (pe lângă o) bubă cóptă umblă.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem*, p. 18.—P. Ispirescu, *Snóv.* p. 70. — T. Bălășel, *inv.* J. *Vâlcea*

Vedĭ *Muĭere.*

A umblà ușor pre lângă cine-va să nu 'l superĭ, să nu 'l atingĭ în ce-va.

«Amblă pe lângă mine *ca pe lângă o bubă cóptă.*»—P. Ispirescu.

4974 * △ A fi bubă cóptă.

Laurian & Maxim, I, p. 262 & 754. — Fr. Damé, I, p. 160; 288.

1° Plăpând
2° Fórte supĕrăcĭos, gata de pricinĭ.
3° Leneș.
4° Istovit de bóle grele.

4975 A fi bubă rea.

Fr. Damé, I, p. 160.

Adică om fórte supĕrăcĭos.

4976 Să 'l puĭ la bubă şi să 'ţĭ fie de léc.

Baronzi, p. 50.—Hinţescu, p. 19. — Fr. Damé. II, p. 266.

Bun, să 'l puĭ la bubă.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 86.

Veḑĭ *Rană.*

Sé ḑice pentru ceĭ blânḑĭ, arĕtând bunătatea lor (Golescu).

4977 * Aci e buba.

T. Codrescu, *Uricar*, XXII, p. 56.

* *Asta 'ĭ buba.*

Laurian & Maxim, I, p. 262.— Fr. Damé, I, p 160.

△ *Unde e buba (négră).*

Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraş.* p. 247; *Opinc.* p. 161.

Veḑĭ *Rĕŭ.*

Adică greutatea, nodul cestiuneĭ.

4978 * △ Cel cu buba.

E. I. Patriciu. *inv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ.*—T. Speranţă, I, p. 119.

Veḑĭ *Muscă.*

Cel vinovat, cel care să teme ca să nu i sĕ afle faptele rele, care la tótă vorba i sĕ nazăre creḑĕnd că tot despre dînsul sĕ vorbesce.

4979 * A pune mâna (degetul) pe bubă.

I. Negruzzi, *Conv. Liter.* XII, p. 17.

* △ *A dà peste bubă.*

M. Canian, J. *Iaşĭ.*—G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Veḑĭ *Deget.*

Adică a atinge punctul dureros, grĕutatea, nodul uneĭ cestiunĭ.

Mettre le doigt sur la plaie.

Prov. Franc.

4980 A cunósce unde 'l dóre buba.

HELIADE-RADULESCU. *Tandal.* p. 89.—P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* II, p. 161.

*△*A 'ĭ sci buba.*

G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Adică punctul vulnerabil, partea cea slabă unde te póte lovi cine-va, şi, precum ḑice Francesul: *le défaut de la cuirasse.*

4981 *△A sparge cuĭ-va buba.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A 'l atinge unde 'l dóre.
«*Iĭ sparg eŭ buba* 'ĭ-o fac eŭ.»

BUCĂ

Veḑĭ *a Pişpăi.*

BUCĂŢICĂ

4982 *△Bucaţică ruptă (tăiată).

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 75 & 250.—BENGESCU, *Conv. Liter.* XI, p. 60.

Arată o mare asemĕnare fisică saŭ morală între doĭ ómenĭ.

«D'apoĭ fetişóra luĭ: a ḑis dracuĭ şi s'a făcut: *bucăţică ruptă* tată-sĕŭ în picióre.» — I. CREANGĂ.

Il est bien le fils de son père.

Prov. Franc.

BUZAT

4983 *A se duce (rĕmâne) buzat.

Adică păcălit, ruşinat, înşelat în aşteptările sale.

A SE CĂCA

Veḑĭ *Bét, Luliachiŭ, Scăldătóre.*

4984 Cine se cacă cât mănâncĭ tu!

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* II, p. 154.

Cine (nimenea nu) se cacă cât mănâncă alt cine-va.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 293.

Se ḑice:

1° Aceluĭ care spune multe flécurĭ saŭ multe minciunĭ.

2° Omuluĭ înfumurat care sĕ crede prea mult.

4985 *△ **Cacă-te, şi 'ĭ fă cu ochĭul.**

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 454. —M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ*. - I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş*.

Se ḑice:

1° Când un om e încolţit şi nu maĭ scie ce să facă ca să scape.

2° Când un om dă o vorbă ne-potrivită cu ceea-ce se vorbesce de alţiĭ. — J. *Argeş*.

3° Despre cel făţarnic şi linguşitor care după ce a rîs de unul în lume, caută în urmă, prin linguşirĭ, a se apropiă érăşĭ de el, când are nevoe. — J. *Mehedinţĭ*.

4986 * **Cacă-frică.**

Om fricos.

4987 *△ **A căcà tot butucĭ.**

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ*.

Veḑĭ *a Pişà*.

Se ḑice pentru cel prost şi obraznic.

4988 * **Cacă-te că te taiŭ!**

Maior P. Budişteanu, *c. Bucurescĭ*, J. *Ilfov*

A face ceva silit.

SNÓVĂ.

Un ţigan se îmbrăcase şi el turcesce şi sĕ plimbà fudul prin sat. La marginea satuluĭ întîlnesce pe un român şi rĕstindu-se la dînsul, cu iataganul în mână îĭ strigă: *Cacă-te că te taiŭ*. Ţĕranul ne-avĕnd încotro să supune şi în urmă îĭ ḑice: Mare pĕcat că nu poţĭ vedé singur ce bine 'ţĭ stă îmbrăcat turcesce; par'că eştĭ un paşă!—Uşor lucru, rĕspunde Ţiganul. Imbracă tu hainele mele. Ḑis şi făcut. Când se vede Românul cu iataganul în mână strigă faraonuluĭ: Mănâncă, ţigane, că te taiŭ.

4989 *△ **A se căcà nouĕ anĭ pe o aşchie.**

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea*.

A fi bolnav ca ast-fel, ne-mâncând să nu aibă la ce merge afară.

CĂCAT

4990 *△Maĭ bine îl făceà mumă-sa un căcat, și îl mâncà porciĭ.

V. Forescu, *c. Folticenĭ*, J. *Suciava.*

*△*A'l fi făcut mă-sa un căcat.*

T. Bălășel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Se ḑice omuluĭ rĕŭ, ne-trebnic, care erà maĭ bine, pentru el și pentru părinţĭ, să nu fi fost născut.

4991 *△Pute a căcat și maĭ are un zmag.

T. Bălășel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Are maĭ multe cusururĭ.

4992 *Căcat cu ochĭ.

Laurian & Maxim, I, p. 295.

Om de nimic, care nu merită să fie luat în sémă.

4993 *A mâncà căcat.

Laurian & Maxim, I, p. 295.

1° A spune minciunĭ.

2° A se amăgì, a se înșelà, a se frige, a nu căpătà isbânda dorită.

4994 *△A luà (a se alege cu) un căcat.

T. Bălășel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A nu folosì nimic.

4995 *A mâncat căcat când erà mic.

Maior P. Budișteanu, *c. Bucurescĭ*, J. *Ilfov.*

Veḑĭ *Scăldătóre.*

Adică e om norocos.

4996 *△Căcat cu apă rece.

Laurian & Maxim, I, p. 295. — T. Bălășel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Veḑĭ *Rahat.*

Nemica, lucru fără nicĭ o valóre.

A CADÉ

Veḑĭ *Cap. XVII, c. a Cădé, Copac, Picior, Spinare, Vatră.*

4997 Cine cade de sine (el) nu plânge.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 106 & 148. — Hinţescu, p. 21.

Cine cade de sine, să plângă 'ĭ-e ruşine.

A. Pann, II, p. 118.—Hinţescu, p. 21.

* △ *Cine cade singur, nu plânge.*

A. Pann, III, p. 120. — Baronzi, p. 60.— Hinţescu, p. 147. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.* II, p. 150. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş*. — M. Stănceanu, *inv. c. Piria*, J. *Mehedinţi*.

Açel çe cade nepimtu 'lĭ éste-arŭşie ca să se-plângă. [1])

Andreiŭ al Bagavu, *Cart. Aleg.* p. 123.

Când cine-va îşĭ face rĕŭ singur, când pate vre-un ne-ajuns în urma faptelor sale şi ne-îndemnat de nimene. Trebue să rabde ne-avênd pe cine să 'şĭ verse necazul.

4998 * △ A nu cădé nu sĕ póte, dar cinste ĕţĭ face, când cadĭ să te scolĭ.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 3.— M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţi*.

Adică a nu greşì nu sĕ póte, dar cinste ĕţĭ face, când greşeşcĭ să te îndreptezĭ (Golescu).

Ce n'est point honte de choir, mais de trop gésir.

Prov. Franc.

Non è vergogna cadere nel fango, ma gli è vergogna il non volersene levare. [2])

Prov. Napolit.

Fallen ist keine Schande, aber liegen bleiben. [3])

Prov. Germ.

4999 * △ Cade omu dintr'un pom, şi tot maĭ dice o vorbă.

Gav. Onişor, *prof. c Dobrovĕţ* J. *Vasluiŭ*.

△ *Omu cade dintr'un copac, şi tot maĭ stă o lécă.*

S. Mihăilescu, *Sezăt.* I, p. 220.

[1]) Acel ce cade ne-împins îĭ este ruşine ca să plângă.
[2]) Nu e ruşine să cadĭ în noroiŭ (murdărie), dar e ruşine să nu vreĭ să te scolĭ.
[3]) A cădé nu e ruşine, dar a rĕmâne întins.

Şi cel ce pică dintr'un copaciŭ încă stă un pic.

S. Fl. Marian, *Trad. pop.* p. 312.

* *Omul cade din copac şi încă stă de sĕ rĕsuflă.*

V. Forescu, *c. Folticenĭ*, J. *Suciava.*

* △ *Cade omul din tufan*
Şi tot se odihnesce un an.

G. Poboran, *inst.* J. *Olt.*

* △ *Omul cade dintr'un copac, şi tot se odihnesce lécă.*

E. I. Patriciu, *inv.* J. *Covurluiŭ.*

A se adăogà aceste variante la No. 564.

5000 * **Vream să cad, bine că mi-aĭ făcut vînt.**

Vream nuşti ghini s'cad, ghini că mi pimsiş. [1])

Per. Papahagi, *Învĕţ. Iahres*, II, p. 158.

* △ *Ghine că me pinseşĭ, că vream 's cad.* [2])

Ilie Ghicu, *prof. Băésa, Samarina.*

1° Când unul nu vrea să recunóscă că a fost bătut, învins.

2° Când cine-va vrea să scape de unu care 'l supĕră. Grecul ḑice de asemenea: Ιθελα να πεσω, καῖ καλά, πυ μ'ἐζδρυκσις.

5001 * △ **A cădé ca de pe mal.**

G. P. Salviu, *inv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ.*

Se ḑice de ceĭ pré obosiţĭ, carĭ îndată ce se pun jos, se culcă, nu se maĭ pot sculà.

5002 * △ **A cădé ca din pod.**

T. Bălăşel, *inv.* J. *Vâlcea.*

A cădé greŭ.

---

1) Vream tocmaĭ bine să cad, bine că m'aĭ împins.
2) Bine că mĕ-împinseşĭ, că vream să cad.

A CĂLCÀ

Vedĭ *Bărbat, Bătĕtură, Códă, Iérbă, Inimă, Işlic, Lăcomie, Picĭor, Pod, Popă, Popesce, Scândură, Cap. XII, c. Sec, Strachină, Talpă, Urmă.*

5003 *Nu mĕ călcà pe picĭor
Că sciŭ de ce ţĭ-e dor.

V. Forescu, *c. Fǒlticenĭ*, J. *Sucĭava.*

Vedĭ *Opincă.*

Sĕ ḑice când, după óre-ce semne, se cunosc dorinţele nóstre, şi maĭ ales când o femeĭe e uşóră şi face multe cochetăriĭ, astfel că bărbatul înţelege după ce umblă ea.

5004 * △Calcă tot a mare.

Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 129.— P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 455. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş.*—M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ.* — Fr. Damé, IV, p. 41.

Vedĭ *Cap. IX. c. Mare, a Scuĭpà.*

Se ḑice ómenilor trufaşĭ carĭ, prin însuşĭ mersul lor, aruncă nesocotinţă semenilor.

5005 * △A călcà de sus.

G. P. Salviŭ, *înv. c Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ.*

Vedĭ *Pod.*

Acelaş înţeles ca la No. 5004.

5006 *Cât va călcà ĭérbă verde.

Ion al luĭ Sbiera, *Pov.* p. 241.

Cât va trăì.

5007 * △Calcă ca pĕ mărăcinĭ (spinĭ)

Iord. Golescu, *Mss.* II. *Asem.* p. 69.— Gavr. Onişor *prof. c. Bĕrlad*, J *Tutovĭ.*

Vedĭ *Ghimpe.*

Se ḑice de un umblet nesigur saŭ sfiicios.

5008 *A călcà pe jaratec.

M. Canian, *publ.* J. *Iaşĭ.*

A se băgà într'o afacere primejdiósă.

5009 *△Pare că calcă pe ouĕ.

I. MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş*.— M. STĂNCEANU, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ*

Vedĭ *No. 1238*.

Se ḑice:

1° Când un om e trimis să facă un lucru maĭ repeḑe şi el merge încet.

2° Celor ce cad în greşelĭ carĭ le vor mânjì cinstea.— J. *Mehedinţĭ*.

5010 *△Par'că calcă pe ace.

M. LUPESCU, *înv.* J. *Suclava*.

Se ḑice pentru ceĭ greoĭ în mişcărĭ.

5011 *△A nu (maĭ) călcà pe pămînt.

GR. JIPESCU, *Opinc.* p. 29.— M. CANIAN, J. *Iaşi*.

1° A fi plin de bucurie.

2° A fi mândru.

5012 *A călcà drept.

A avé o purtare bună, cinstită. Francesul ḑice, cu acelaş înţeles: *marcher droit*.

5013 *A călcà strîmb.

N. FILIMON, *Ciocoĭ*, p. 63.

A avé o purtare rea, ne-cinstită.

«Când mulerea începe *să calce strîmb* şi o simte bărbatul, inima luĭ arde ca pescele pe cărbunĭ.» — FILIMON.

5014 *△A călcà rĕŭ.

GR. JIPESCU, *Rĕur. Oraş.* p. 274

Vedĭ *Picior*.

A umblà fără isbândă, a nu 'ĭ merge bine.

5015 *△A călcà în pétră sécă.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

Vedĭ *No. 1017*.

Acelaş înţeles ca la No. 5014.

5016 *A călcà într'aĭurea.

V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 1017.

A nu fi credincios, se ḑice maĭ ales pentru dragoste

«Te-am înţeles eŭ de mult că *'mĭ calcĭ într'aĭurea.*» — V. Alexandri.

5017 *A 'şĭ călcà cuvîntul.

Ion al luĭ Sbiera, *Pov.* p. 20

A nu se ţine de făgăduinţă, de cuvîntul dat.

5018 *A călcà cuvîntul cuĭ-va.

Ion al luĭ Sbiera. *Pov.* p. 21.

A nu ascultà de poruncile luĭ.

5019 * △ Calcă tot de treĭ orĭ într'un loc.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Veḑĭ *Urmă.*

Se ḑice de ceĭ carĭ nu aŭ spor la mers, saŭ la altă trébă; adică sunt ticăiţi, păcătoşĭ.

5020 *A calcà.

Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 71.

Adică a se purtà.

«De nu mĭ'eĭ *călcà* cum îmĭ place mie, să 'ţĭ ieĭ gândul de la ajutorul meŭ. — Gr. Jipescu.

CĂLDURĂ

5021 *A avé căldură la cap.

Fr. Damé, I, p. 182.

A aĭurì, a fi smintit

CALIC

Veḑĭ *Cap. X, c. Calic, a Ride.*

CAPIŬ

5022 * △ A fi capiŭ.

Fr. Damé, I, p. 195.

Adică ameţit, bét.

A CĂSCĂ

Veḑĭ *Cap. VII, c. a Căscà.*

5023 * △ Cine cască, dórme.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 79. — M. Stănceanu, *înv. c. Piria* J. *Mehedinţi.*

Arată starea celor leneşĭ şî somnoroşĭ (GOLESCU).

5024 **Umblă căscând din pom în pom,**
Ca căscatul din om în om.

A. PANN, I, p. 100. — HINŢESCU, p. 29.

Vedĭ *Căscat*.

Se dice pentru cel nerod care nu e bun de nicĭ o trébă precum şi pentru cel leneş.

SNÓVĂ

Un nerod, care 'şĭ temeà rĕŭ nevésta, vede odată un om care mergeà căscând pe drum. Sĕ întîmplă că în acel minut cască şi nevésta Românuluĭ. Acesta credênd atuncĭ că a prins semne de înţelegere între dînşiĭ, fără a maĭ dice nimic ieà o frînghie. îşĭ chémă nevésta şi se pornesce spre casa luĭ cu gândul ca să o spânzure de un copac.

Decĭ mpreună mergênd
Şi în ogradă intrând
Din loc în loc o purtà
Ş'un pom lesniciŏs cătà.
Ea, gându-ĭ ne-cunoscênd,
Stând îl întrebă, dicênd:
— *Ce mĕ porţĭ din pom în pom*
Ca căscat din om în om?
— Dar ce? o întrebă el,
Căscatul umblă ast-fel?
— Dice ea, dar aŭ nu scii?
Géba dar eştĭ între viĭ!
El privind'o a rĕspuns
Aşa: — Bine că 'mĭ-aĭ spus,
Că eŭ asta n'o sciam
Şi să te spînzur umblam.

A. PANN, I, p. 100.

5025 *△ **A căscà o dată de două orĭ.**

T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea*.

A murì.

CĂSCAT

5026 *△ **Umblă (din loc în loc) ca căscatul din om în om.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 45. — G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ*.

Ca căscatul din gură în gură (trece).

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 70 & 180.

Vedĭ *a Căscà*.

Se dice pentru cel leneş care 'şĭ perde vremea fără nicĭ un rost.

Ενός χανόντος μετέχηκει ἕτερος. [1]
Prov Elin.

Oscitante uno deinde oscitat et alter. [2]
Prov. Lat.

Un bon bâilleur en fait bailler deux.
Prov. Franc.

Wenn Einer gähnt, so gähnen sie Alle. [3]
Prov. Germ.

Geispi fer millum mana. [4]
Prov. Feroe.

5027 * △ Căscatul d'întâiŭ,
Cere căpĕtâiŭ.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 32.— I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos* J. *Argeş.*

Căscatul cel d'întâiŭ
Cere căpĕtâiŭ;
Căscatul din urmă,
Cere o palmă bună.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* II, p. 144.

* *Căscatul d'întâiŭ*
Cere căpĕtâiŭ,
Iar cel din urmă,
O palmă bună.

M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ.*

1° Sĕ ḑice pentru ceĭ somnoroşĭ, ce cum cască vor să se culce (Golescu).

2° Se ḑice în adunărĭ celuĭ care cască şi nu este atent; întâia óră i sĕ trece, dar maĭ mult nu.— J. *Mehedinţĭ.*

A CĂTA

Veḑĭ *a Stà.*

[1] Unul căscând imitéză cel-alt.
[2] Unul căscând pe urmă cască şi altul.
[3] Când unul cască, aşa cască şi ceĭ-l-alţĭ.
[4] Căscatul trece la altul.

CĂUTĂTURĂ

Vedĭ *Vultur*.

5028 **Cautătura dulce, haz de dragoste ne aduce.**

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 253.

Arată puterea căutătureĭ.

A CĂUTA

Vedĭ *Nan, Pungă*.

5029 * △ **Ce cauțĭ? ḑiua de erĭ!**

Em. Popescu, *înv. c. Cĭocănescĭ-Mărgineni*, J. *Ialomița*.

* △ *A căută ḑioa de erĭ.*

T. Bălășel, *înv.* J. *Vâlcea*.

Despre cel ce umblă fără scop, în zadar, fără folos.

5030 * **Pe unde nu 'l cațĭ, pe-acolo îl găsescĭ.**

Gavril Onișor, *prof. c. Bèrlad* J. *Tutova*.

Despre aceĭ pre carĭ îĭ întilnim ne-încetat, și în locurĭ unde nu ne așteptam să 'ĭ găsim.

5031 * △ **A căută ce n'a perdut.**

T. Bălășel, *învĕț.* J. *Vâlcea*. — Avram Corcea, *preot c. Coșteiŭ, Banat*.

1° Acelaș înțeles ca la No. 5029.
2° Caută să fure.

CHEL

Vedĭ *Chelbos, a se Intovărășĭ, Pleșuv, Tichie*.

5032 * △ **Ce 'ĭ lipsesce (trebue) cheluluĭ? Tichie de mărgăritar.**

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* II, p 147. — Dim. Zanne, *Bucurescĭ*, J. *Ilfov*. — M Stănceanu, *înv. c Pi'ia*, J. *Mehedinți*. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeș*. — A. Pann, *Edit.* 1889, p. 120; III, p. 112. — Em. Popescu, *înv. c. Ciocănesci-Mărgineni*, J. *Ialomița*.

Ce 'ţĭ lipsesce, chelule? Tichie cu mărgăritar.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 78.

Ce lipsesce cheluluĭ? Căciulă de mărgăritar.

I. G. VALENTINEANU, p. 20. — I. G. MAWR, p. 11.

Ce 'ĭ trebue cheluluĭ tichie de mărgăritar?

HINŢESCU p. 192. — P. ISPIRESCU, *Leg* p. 185.

Ce 'ĭ trebue cheluluĭ? Tichie de mărgăritar.

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 178.

* △ *Cheluluĭ scufie de mărgăritar îĭ trebue!*

Dna Z. J. *c. Fedeştĭ*, J. *Tutova*.

* △ *Cheluluĭ tichie îĭ trebue!*

T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

Cheluluĭ tichie de mărgăritar.

AL. DUMITRESCU, p. 135.

1° Sĕ ḑice pentru ceĭ scăpătaţĭ ce vor să sĕ împodobéscă, tocma ca ceĭ marĭ (GOLESCU).

Intr'un mod maĭ general, sĕ ḑice pentru aceĭ carĭ rîvnesc la lucrurĭ ce nu le sunt folositóre şi ne-potrivite cu starea lor; celor săracĭ şi mândri.

2° Omuluĭ la nevoe, la supĕrare, nu 'ĭ trebue nicĭ petrecere, nicĭ cântece.

5032b * △ Ḑi-ĭ, mamă, chélă să n'apuce ea înainte.

EM. POPESCU, *înv. c. Ciocănescĭ-Mărgineuĭ*, J. *Ialomiţa.*— M. STĂNCEANU, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ.* — I. MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş.*

Veḑĭ *a Ḑice, Guşat.*

Sĕ ḑice despre acel care, avênd cusururĭ, rîde el de alţiĭ; de pildă când un nătâng ar face pe cel cuminte nătâng.

5033 * △ Ce-aĭ cu el,
Dacă e chel.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 74.— HINŢESCU, p. 2.— P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* II, p. 146.— M. STĂNCEANU, *înv. c. Piria*, J *Mehedinţĭ.*— I. MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş*

1° Ne învață să nu supěrăm pě cel cu năravurĭ rele (Golescu).
2° Dacă e prost lasă 'l în pace, nu te maĭ încercà zadarnic să 'l facĭ cu minte.— J. *Mehedințĭ.*

5034 * △ **Chelul a mâncat mĭelul.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 25.— P. Ispirescu, *Rev. Ist.* II, p. 149.— I. Arbore, *ing.* J. *Buzěŭ.*— I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş.* — M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedințĭ.*

* *Chelul (care) mănâncă mĭelul.*

Al. Martinean, *Bucurescĭ*, J. *Ilfov.*

Se ḑice:
1° Când greşalele nóstre le aruncăm asupra altora (Golescu).
2° Când un nevoĭaş ĭeà partea cea bună.— J. *Argeş.*
3° Copiilor când sě tund până la pĭele.
Un om ducêndu-se să fure un mĭel, l'a prins păgubaşul şi l'a trântit de pěr, până ce i l'a jumulit de tot. De aci s'a născut acéstă ḑicere.

5035 * △ **Am luat un mel şi m'am věḑut chel.**

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

* △ *Am dat un mel pân'm'a vedea chel.*

Acelaş înțeles ca la No. 5034.

Din aceste ḑicerĭ se vede că, adeseorĭ, cuvîntul *chel* se ĭeà cu înțelesul de *tuns scurt.*

5036 * △ **Chelul lesne sě tunde.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 25.— P. Ispirescu, *Rev. Ist.* II, p. 149 — Dna S. Caloi, *Běrlad.* J. *Tutova.* M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedințĭ.*

* △ *Pe chel uşor îl tunḑĭ.*

G. P. Salviŭ *înv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ.*

Veḑĭ *Chelbos, Tuns.*

Adică săracul lesne sě děsbracă, sě căpuĭesce şî c. l. (Golescu).
Tréba în mic lesne sě face; unde e puțin lesne sě isprăvesce.

Exigui caballo curta strigilis. [1])
Prov. Lat.

Li ci qui n'a qu'treus ch'uets les a vîte peignîs. [2])
Prov. Wallon.

Quien presto sabe, presto lo reza. [3])
Prov. Span.

Kurzes Haar ist bald gebürstet. [4])
Prov. Germ.

A bald head is soon shaven. [5])
Prov. Engl.

5037 *△ Cheluluï, numaï chel să nu 'ï ḑicï.
P. Ispirescu, *Rev. Ist.* II, p. 149. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos* J. *Argeş*.— M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţi*.

Cheluluï despre chelie
Să nu 'ï spuï vr'o istorie.
A. Pann, I, p. 5.— Baronzi, p 56.— Hinţescu, p. 33.

Veḑï *Pleşuv*, *Tichie*.

Reamintirea cusururilor nóstre ne este în tot-déuna displăcută şi ne superă.

Il ne faut point parler de corde dans la maison d'un pendu.
Prov. Franc.

Em casa de ladrão não lembrar baraço. [6])
Prov. Portug.

Im Hause des Gehängten sprich nicht vom Strich. [7])
Prov. Germ.

5038 *Cheluluï de 'ï ḑicï chel
Sĕ supĕră bïet şi el;
Dar ţie, om de nimic,
Când ţi-oï ḑice, cum îţï ḑic,
Nu te superï ca şi el?
Maior, P. Budişteanu, *c. Bucurescï*, J. *Ilfov*.

---

[1]) Caluluï mic scurt frîŭ (îï trebue).
[2]) Acel care n'are de cât treï fire de pĕr le péptănă repede.
[3]) Care scie puţin, repede îl spune.
[4]) Pĕrul scurt e iute periat.
[5]) Un cap chel e repede tuns.
[6]) In casa hoţuluï nu reaminti de frînghie.
[7]) In casa spânzuratuluï nu vorbì de frînghie.

1° Ne învaţă să nu supĕrăm pĕ cel cu năravurĭ rele (Golescu).

2° Dacă e prost lasă 'l în pace, nu te maĭ încercà zadarnic să 'l facĭ cu minte. — J. *Mehedinţĭ.*

5034 * △ **Chelul a mâncat mĭelul.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 25.— P. Ispirescu, *Rev. Ist.* II, p. 149.— I. Arbore, *ing.* J. *Buzĕŭ.*— I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos,* J. *Argeş.* — M. Stănceanu, *înv. c. Piria,* J. *Mehedinţĭ.*

* *Chelul (care) mănâncă mĭelul.*

Al. Martinean, *Bucurescĭ,* J. *Ilfov.*

Se ḑice:

1° Când greşalele nóstre le aruncăm asupra altora (Golescu).

2° Când un nevoĭaş ĭeà partea cea bună.— J. *Argeş.*

3° Copiilor când sĕ tund până la pĭele.

Un om ducêndu-se să fure un mĭel, l'a prins păgubaşul şi l'a trântit de pĕr, până ce i l'a jumulit de tot. De aci s'a născut acéstă ḑicere.

5035 * △ **Am luat un mel şi m'am vĕḑut chel.**

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

* △ *Am dat un mel pân'm'a vedea chel.*

Acelaş înţeles ca la No. 5034.

Din aceste ḑicerĭ se vede că, adeseorĭ, cuvîntul *chel* se ĭeà cu înţelesul de *tuns scurt.*

5036 * △ **Chelul lesne sĕ tunde.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 25.— P. Ispirescu, *Rev. Ist.* II, p. 149 — Dna S. Caloĭ, *Bĕrlad,* J. *Tutova.* M. Stănceanu, *înv. c. Piria,* J. *Mehedinţĭ.*

* △ *Pe chel uşor îl tunḑĭ.*

G. P. Salviŭ *înv. c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.*

Veḑĭ *Chelbos, Tuns.*

Adică săracul lesne sĕ dĕsbracă, sĕ căpuĭesce şî c. l. (Golescu).

Tréba în mic lesne sĕ face; unde e puţin lesne sĕ isprăvesce.

Exigui caballo curta strigilis. [1]
Prov. Lat.

Li ci qui n'a qu'treus ch'uets les a vîte peignîs. [2]
Prov. Wallon.

Quien presto sabe, presto lo reza. [3]
Prov. Span.

Kurzes Haar ist bald gebürstet. [4]
Prov. Germ.

A bald head is soon shaven. [5]
Prov. Engl.

5037 * △ Chelului, numaĭ chel să nu 'ĭ ḑicĭ.
P. Ispirescu, *Rev. Ist.* II, p. 149. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos* J. *Argeş*.— M. Stănceanu, *înv. c. Firia*, J. *Mehedinţi*.

Cheluluĭ despre chelie
Să nu 'ĭ spuĭ vr'o istorie.
A. Pann, I, p. 5.— Baronzi, p 56.— Hinţescu, p. 33.

Veḑĭ *Pleşuv, Tichie.*

Reamintirea cusururilor nóstre ne este în tot-déuna displăcută şi ne supĕră.

Il ne faut point parler de corde dans la maison d'un pendu.
Prov. Franc.

Em casa de ladrão não lembrar baraço. [6]
Prov. Portug.

Im Hause des Gehängten sprich nicht vom Strich. [7]
Prov. Germ.

5038 * Cheluluĭ de 'ĭ ḑicĭ chel
Sĕ supĕră bĭet şi el;
Dar ţie, om de nimic,
Când ţĭ-oĭ ḑice, cum îţĭ ḑic,
Nu te superĭ ca şi el?
Maior, P. Budişteanu, *c. Bucurescĭ*, J. *Ilfov*.

---

1) Caluluĭ mic scurt frîŭ (îĭ trebue).
2) Acel care n'are de cât treĭ fire de pĕr le péptănă repede.
3) Care scie puţin, repede îl spune.
4) Pĕrul scurt e ĭute periat.
5) Un cap chel e repede tuns.
6) In casa hoţuluĭ nu reaminti de frînghie.
7) In casa spânzuratuiuĭ nu vorbì de frînghie.

Acelaş înţeles ca la No. 4506.

5039 * △A scăpà chel.

G. P. SALVIŬ, înv. c. Smulţi, J. Covurluiŭ.

Adică bătut.

CHELBE

5040 * △Iĭ plin de chelbe.

I. S. MARDARE, stud. c. Cerţescĭ, J. Tutora.

N'are nimic, e sărac.

CHELBOS

Vedĭ *Chel, Plétă.*

5041 * △Chelbosul lesne se tunde.

H. D. ENESCU, înv. c. Zamostea, J. Dorohoĭ.

* △*Chelbosul lesne 'l tundĭ.*

E. I. PATRICIU, înv. c Smulţi, J. Covurluiŭ.

Vedĭ *Chel.*
Acelaş înţeles ca la No. 5036.

5042 Chelbosuluĭ tichie de mărgăritar nu 'ĭ trebue.

C. NEGRUZZI, I, p. 249.

* △*Chelbosuluĭ îĭ trebue scufie de mărgărintar!*

N. GH. IONESCU, înv. c. Mamorniţa, J. Dorohoĭ.

* △*Chelbosuluĭ scufie (tichie) de mărgăritarĭ îĭ lipsesce?*

V. FORESCU, c. Folticenĭ, J. Suciava. — E. I. PATRICIU, înv. c. Smulţĭ, J. Covurluiŭ.—I. D. DRAGAN, elev. Sc. Inv. c. Coşula Miletin, J. Botoşanĭ.

Vedĭ *Chel.*
Acelaş înţeles ca la No 5032.

CHELIE

Vedĭ *Chel*.

5043 * △ După ce are chelie,
Maĭ are şi fudulie.

A. Pann, I, p. 160. — Hinţescu, p. 33 — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş*. — M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ*.

Se ḑice despre cel sărac şi mândru, şi când un nătâng sĕ crede om cu minte.

5044 * A frecà chelia cuĭ-va.

Laurian & Maxim, *Glosar*. p. 129.

A 'l pĕruì bine, a 'l bate rĕŭ.

5045 * △ A fi lovit chelia pre cine-va.

T. Bălăşel, *înv*. J. *Vâlcea*.

A fi dat peste vre-un noroc.

Când vre unuĭ om îĭ merge bine, câştigă saŭ găsesce ce-va îĭ rĕmâne vre-o moştenire, poporul îĭ ḑice că *l'a lovit chelia*, *a dat* saŭ *a venit chelia peste el*.

In graiul din J. Vâlcea *a cheli* însemnéză: a despoĭa pre cine-va de un bun óre-care.

A CHEMÀ

Vedĭ *Camară*.

CHĬOR

Vedĭ *Dumneḑeŭ, Orb*.

5046 * △ Cine trăesce cu chĭorii se învaţă a se uĭtà cruciş.

Baronzi, p. 52. — Hinţescu, p. 190. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş*. — M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ*.

Vedĭ *Schĭop*.

Deprinderile rele sè ĭeaŭ uşor când trăim la un loc cu ceĭ rĕŭ nărăviţĭ.

If ye gang a year wi'a cripple, ye'll limp at the end o't. [1])

Prov. Scot.

[1]) Când mergeţĭ un an cu un schĭop, la finele anuluĭ aşa o să schĭopătaţĭ i voĭ.

5047 * △ Cu chiorii chioresci,
Cu gângavi, gângăvesci.

Baronzi, p. 57. — Hințescu, p. 33 —I. Marinescu, înv. c. *Bradu-de-Jos*, J. *Argeș*.

Acelaș înțeles ca la No. 5046.

5048 * △ Chiorul între orbi este împĕrat (e rege).

H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea*, J. *Dorohoiŭ*. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.* II, p. 149. — I. G. Valentineanu, p. 30. — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

Chiorul între orbi, împĕrat sĕ socotesce.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 231.

Vedĭ *Orb*.

Adică între ceĭ de tot proștĭ cel cu puțină minte împĕrățesce.

Beati li guerci in terra de 'cechi. [1]

Prov. Cors.

Den enögde är högst i korgen bland de blinde. [2]

Prov. Svedes.

5049 * △ A nimerit chiorul Suciava.

C. Iordăchescu, *stud. c. Cristesci*, J. *Botoșani*.

Vedĭ *Orb*.

Acelaș înțeles ca la No. 5639.

5050 * A dà busna ca chiorul.

M. Canian, *publ.* J. *Iașĭ*.

A se repedi de-odată.

5051 * △ A dà de-a dreptul ca jupânésa (baba) cea chióră.

G. P. Salviu, *înv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ*.

Vedĭ *Orb*.

Acelaș înțeles ca la No. 5050.

5052 A dà chiorĭ uniĭ peste alțiĭ.

I. Creangă, *Pov.* p. 304 & 312; *Conv. Liter.* XII p. 27.

Vedĭ *Chiorîș, Orb, Orbiș*.

---

1) Fericițĭ ceĭ chiorĭ în țéra orbilor.
2) Un chior e cocoș în coș printre ceĭ orbĭ.

A se lovì unul de altul din ĭuţélă.

«Dar ce aĭ păţit, mĕ pahonţule, de te-aĭ sculat cu nóptea în cap, şi facĭ aşa larmă, ḑiseră ómeniĭ boerului, carĭ *daŭ chĭorî* unul peste altul, de par'că aveaŭ orbul găinilor.» — I. CREANGĂ. p. 304.

A CHĬORÎ

Veḑĭ *Chĭor, Găină.*

5053 De pré mult ce mĕ ĭubesce
Ca cocoşul mĕ chĭorĕsce.

A PANN, II, p. 159.—HINŢESCU, p. 113.

Despre ceĭ care nu ne ĭubesc.

5054 * △N'are cu ce chĭorî un şórece.

G. P. SALVIU, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Se ḑice de omul sĕrac. Veḑĭ No. 2537 b.

5055 *A chĭorî pre cine-va.

A 'l înşelà, a susţine un ne-adevĕr bătător la ochĭ.

CHĬORÎŞ

5056 A dà chĭorîş uniĭ peste alţiĭ.

V. ALEXANDRI, *Prosă*, p. 145

Veḑĭ *Chĭor, Orb.*

Acelaş înţeles ca la No 5052.

CHIOT

5057 * △Un chiot la dél şi unul la vale.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

A dà cuĭ-va un chiot la dél şi unul la vale, însemnéză a nu'l rĕsplătì cu nimic pentru serviciile făcute.

CHIP

Veḑĭ *Frumos.*

A CHIŞCA

Veḑĭ *a Pişcă.*

CHIŬ

Vedĭ *Dĭ.*

5058 * △ **Cu chiŭ, cu vaĭ.**

Fr. Damé, IV, p. 208.

Adică cu mare grĕutate şi după multe necasurĭ.

5059 * △ **A fi de chiŭ şi vaĭ.**

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A fi trăit rĕŭ, maĭ mult bolnav.

5060 * △ **A fi trăit maĭ mult cu chiŭ şi vaĭ.**

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Maĭ mult bolnav orĭ bătut.

A SE CĬOCNÌ

5061 **A se cĭocni.**

Lazar Şăineanu, *Dict.* p. 175.

A se îmbĕtà.

CĬOCNIT

5062 * **Cĭocnit.**

Lazăr Şăineanu, *Dict.* p. 175.

1° Nebun, care nu e în tóte minţile.
2° Ameţit de vin.

CĬUL

5063 * **A scăpà cĭul.**

Fr. Damé, I, p. 2[illegible]3.

A scăpà cu greutate şi cu óre-care pagubă, dintr'o mare primejdie.

CĬUMĂ

Vedĭ *Mumă.*

5064 **Cĭuma, fuga.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 108

La cĭumă să fugĭ (Golescu) căcĭ este singurul mijloc de a scăpà de acéstă bólă.

5065 *A fugi ca de cĭumă.

A. Pann, II, p. 99.

Ca de cĭumă fuge, şi nu se maĭ întórce.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 186.

A fugì de óre-ce repede şi cu frica in sîn.

Fuir comme la peste.

Prov. Franc.

5066 *Par' că erà bolnav de cĭumă.

I. Creangă, *Pov.* p. 73.

Toţĭ fug de dînsul.

«Ba, de la o vreme în cóce, uritul îĭ mâncà şi maĭ tare, căcĭ ţipenie de om nu le deschideà uşa: *par'că eraŭ bolnavĭ de cĭumă*, sĕrmaniĭ. — I. Creangă.

5067 * △L'a fĕtat cĭuma.

V. Alexandri, *Poes. Pop.* p. 36.

Se ḑice de omul rĕŭ şi duşmănos.

5068 * △A fi (ca o) cĭumă.

Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 56. — Laurian & Maxim, *Glosar*, p. 169.

* △*A fi ca cĭuma.*

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

1° Urît.
2° Imbrăcat rĕŭ. — J. *Vâlcea.*
3° Rĕŭ.

CĬUMAT

5069 * △Staŭ ca cĭumaţiĭ.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 5066.

Vivre comme des pestiférés.

Prov. Franc.

CĬUNG

Veḑĭ *Dumneḑeŭ, Vin.*

5070 * △Cĭung nu sunt, olog nu sunt.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 135; II, p. 88. — Hinţescu, p. 35. — M. Stănceanu, *înv. c. Piria,* J. *Mehedinţi.*—I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos,* J. *Argeş.*

1° Sĕ dice de multe orĭ despre ceĭ cu dorinţa de a se îmbogăţì dar carĭ nu pot, lipsindu-le mijlócele trebuincĭóse.

2° Sĕ ĭeà ca rĕspuns când, unuĭ om cam ne-ascultător, i se se dice că are să 'ĭ mérgă rĕŭ într'o afacere.

A CĬUPÌ

5071 * △Nu mi-ar păré rĕŭ, când m'ar cĭupi o cĭóră cu plisc; da mĕ cĭupesce una fără plisc.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.*

* △*Nu mĭ-ar fi cĭudă să mĕ cĭupéscă o cĭóră cu plisc, dar aşa tu!*

Gavr. Onişor, *prof. c. Bĕrlad,* J. *Tutova.*

Când unul maĭ rĕŭ ca tine vré să te mustreze.

CLĂBUC

5072 * △A face clăbuc (clăbucĭ) la gură.

I. Teodorescu & M. Lupescu, *înv.* J. *Sucĭava.* — Fr. Damé, I, p. 256.

Despre ceĭ cărora nu le maĭ tace gura.

CLIPĂ

5073 *Intr'o clipă (de ochiŭ).

P. Ispirescu, *Leg.* p. 103 & 140.

Vedĭ *Clipélă, a Clipì, a se Şterge.*

Adică repede, într'un interval scurt de timp.

5074 Din clipă în clipă.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 341.

Dintr'un cés într'altul, la fie-ce minut.

Aştéptă mórtea *din clipă în clipă.* — P. Ispirescu.

CLIPÉLĂ

5075 Ca clipėla ochilor.

Pravila de la Govora, p. 93.

Cât clipala ochĭuluĭ.

NIC. MUSTE, *Letop. Mold.*, III, p. 68.

In clipala ochĭuluĭ.

DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierogl*. p. 113.

Intr'o clipélă de ochĭ.

P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 340.

Veḑĭ *Bătaĭe, Clipă, a Clipì, a se Frecà, a se Şterge, a Strînge.*

Acelaş înţeles ca la No. 5073.

En un clin d'oeil.

Prov. Franc.

E un alzame y quitame esas najas. [1]

Prov. Span.

A CLIPÌ

5076 *Càt aĭ clipi (clipescĭ) (din ochĭ)

P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 166 & 287; *Rev. Ist.* II, p. 145.— H. D. ENESCU, *înv. c Zamostea*, J. *Dorohoiŭ*.— ION AL LUI SBIERA, *Pov.* p. 137.

Veḑĭ *Bataĭe, Clipă, Clipélă, a se Frecà, a se Şterge, a Strînge.*

1° Cât de puţin.

«Şi precum tu nu m'aĭ deslipit de lângă tine, *nicĭ cât aĭ clipì din ochĭ*, aşa şi eŭ nu mĕ voiŭ deslipì de tine . . .»— P. ISPIRESCU, p. 287.

2° Repede, într'un scurt interval de timp.

A CLOTORÌ

5077 Clotoresce, apoĭ varsă.

DIM. TĭCHINDEAL, *Fab.* p. 242.

Veḑĭ *Gură.*

Pentru ceĭ lăudăroşĭ, cari multe vorbesc şi pré puţine fac.

---

1) Intr'un ridică-mĭ şi du-mĭ aste paĭe.

«Acésta iaste pentru acei carii când staŭ a grăi te ieà o spaimă dĕ ascultat, şi gândescĭ că Dumneḑeŭ scie ce nu ar puté face, şi cum sunt de vrednicĭ; iară când vin la lucru, se împlinesce vorba: *clotoresce, apoĭ varsă.*» — Dim. Ţichindeal.

COCÓŞĂ

5078 * △ A sunà cuĭ-va cocóşa.

Laurian & Maxim. I, p. 758. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş* — M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţi.*

A 'l bate bine la spate.

A SE COCOŞÀ

5079 * △ Tot aşa, tot aşa,
Până mi te-ĭ cocoşà.

Iord. Golescu, *Mss* II, p. 69. — M. Stănceanu, *inv. c. Piria*, J. *Mehedinţi.*

Arată cea ne-contenită şi tot dĕ un fel urmare (Golescu).

COCOŞAT

Veḑĭ *Insărcinat.*

5080 Ca cel cocoşat, pururea încărcat.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem* p. 60.

Adică să plécă sarcineĭ.

COPILĂRIE

5081 Omul în copilărie,
Lesne 'nvaţă orĭ-ce fie.

A. Pann, II, p. 3. — Hinţescu, p. 133.

Ne îndémnă a sili copiii la învĕţătură, căcĭ maĭ târḑiŭ va fi de géba.

5082 A veni în dóga copilărieĭ.

A. Pann, II, p. 146. — Hinţescu, p. 38 — I. Ionescu, *Cart. Cit.*

Veḑĭ *Copil, Dógă.*

Despre omul a a căruĭ minte e slăbită prin virstă.

A CRESCE

5083 * △ Are să maĭ crescă.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulțĭ*, J. *Covurluiŭ*.

Se ḑice pentru omul lesne-credĕtor.

A CUFUNDĂ

5084 * △ Vede pe om că 'ĭ dă apa în gură și el îl maĭ cufundă.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulțĭ*, J. *Covurluiŭ*.

Veḑĭ *Undă*.

Despre ceĭ carĭ nu te ajută la nevoĭ saŭ în primejdiĭ.

A SE CULCA

Veḑĭ *a Așterne, Cap. XVII, Găĭnă, Ne-mâncat, Pod, Séră, Urechĭe*.

5085 Să ne culcăm doĭ și să ne sculăm treĭ.

IORD. GOLESCU, *Mss*. II, p. 66.

* △ *Să se culce doĭ și să se scóle treĭ.*

M STĂNCEANU. *înv. c. Piria*, J. *Mehedințĭ*.

* △ *Sĕ culcă doĭ și sĕ scólă treĭ.*

I. MARINESCU. *înv, c. Bradu-de-jos*, J. *Argeș*.

1° Sĕ ḑice ca o urare către ceĭ căsătorițĭ (GOLESCU).
2° Se ḑice ca glumă la doĭ tinerĭ carĭ nasc un copil.— J. *Argeș*.

5086 * △ Omul se culcă unde 'ĭ móle.

GAVRIL ONIȘOR, *prof. c. Bĕrlad*, J. *Tutova*.

Fie-ce om alérgă unde i se pare maĭ bine.

CULCARE

5087 * La culcare, fată mare, lasă baba să maĭ tórcă.

I. BĂNESCU, *prof*. J. *Roman*.

Veḑĭ *Noră*.

Sĕ ḑice, în bătae de joc, celor tinerĭ carĭ se daŭ de ostenițĭ, când alțiĭ, maĭ bĕtrânĭ, muncesc fără a se maĭ plânge.

CUVÎNT

Vedĭ *Ban, Cap.* XXI, *c. Cuvînt, Frigurĭ, Miere, Rĕspuns.*

5088 * △Cuvîntul bun unge,
Şi cel rĕŭ împunge.

H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea,* J. *Dorohoiŭ.*

Cuvintele cele bune ung,
Éră cele rele 'mpung.

Baronzi, p. 61.—Hinţescu, p. 42.

Vedĭ *Vorbă.*

Să nu fim rĕĭ de gură căcĭ, precum ḑice Solomon XVI, 24: *Fagur de mĭere sunt vorbele plăcute.*

5089 Cuvîntul întâĭŭ să 'l cĭoplescĭ, apoĭ să 'l arĕţĭ.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 104.

Adică întâiŭ să te socotescĭ, apoĭ să grăĭescĭ (Golescu).

5090 * △Cuvîntul la cel viclén ca undiţa la pescar.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 62.—Hinţescu, p. 42.—M. Stănceanu, *înv. c. Piria,* J. *Mehedinţĭ.* —I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos,* J. *Argeş.*

Vorbele celuĭ viclén sunt înşelătóre şi pentru dînsul se adeveresce cuvîntul Frances: *la parole a été donnée à l'homme pour déguiser sa pensée.*

5091 Trântesce cuvîntul tronc
Ca closca când face clonc.

A. Pann, I, p. 4. — Hinţescu, p. 42.

Se ḑice la vorbe ne-potrivite.

5092 * △Cuvîntul e ca vîntul.

Baronzi, p. 57. — M. Stănceanu, *înv. c. Piria,* J. *Mehedinţĭ.* — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos,* J. *Argeş.*

Cuvîntul e ca vîntul, nu sĕ ajunge nicĭ cu armăsarul, nicĭ cu ogarul.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 5; I, p. 21.— Hinţescu, p. 42.

Cuvîntul sĕ duce ĭute ca vîntul, şi nu 'l maĭ poţĭ ajunge nicĭ cu ogarul, nicĭ cu armăsarul.
A. PANN, *Archir*, p. 8.

Se ḑice când un om a vorbit de rĕŭ pre cine-va şi s'a auḑit. Ne învaţă să ne păzim gura căcĭ, precum ḑice Iov. IV, 2: *cine póte oprì cuvîntul?*

Semel emissum volat irrevocabile verbum [1]).
HORAŢIU.

Il paroli j'én d'aria [2]).
Prov. Parma.

Les paroles et la plume, le vent les emporte.
Prov. Franc.

Ein Wort ist ein Hauch, ein Hauch ist Wind [3]).
Prov. Germ.

Woorden zijn wind [4]).
Prov. Olandez.

5093 Pĕ unde ne ĭese cuvîntul, p'acolo o să ne ĭésă şî sufletul.
IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 56.

* △ *Pe unde ese cuvîntul, ese şi sufletul.*
A. PANN, *Edit.* 1889, p. 146; III, p. 118. — HINŢESCU, p. 42. — P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 180. — I. MARINESCU, *înv c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş*. — M. STĂNCEANU, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ*.

* △ *Pĕ unde ĭésă cuvîntu, ĭésă şi sufletu.*
T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

Veḑĭ *Vorbă.*

Ne învaţă să nu scótem vorbe rele din gură, că pĕ unde ĭese vorba, p'acolo va işi şî sufletul, şî ca să ne mărturisim greşalele, arĕtând adevĕrul (GOLESCU).

Se ḑice maĭ ales când cine-va nu se ţine de vorbă, şi cam minte, saŭ chiar jură strîmb.

«Cine va jurà pe Dumneḑeŭ strîmb, acela să nu gândéscă că'l va uĭtà.»
Prav. MATEI BASARAB, p. 254.

---

1) Odată slobodit cuvîntul sbóră fără a maĭ puté fi oprit.
2) Cuvintele sunt vînt.
3) O vorbă este o suflare, o suflare e vînt.
4) Cuvintele sunt vînt.

5094 Puţine cuvinte şi ispravă mai bună.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 243.

Faptă iară nu vorbe.

5095 *△ Omul nu se bate cu bĕţul ci cu cuvîntul.

Laurian & Maxim, I, p. 125. — M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţi.* — I. Marinescu, *înv.* c. *Bradu-de-Jos*, J. *Argeş.*

Vedĭ *Bĕţ.*

Sĕ ḑice când cine-va vrea să facă un lucru cu sila, prin bătaie.

5096 Cine de cuvînt nu înţelege, nici de ciomege.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 95; II, p. 57. — Hinţescu, p. 42.

*△ *Cine nu înţelege de cuvînt, nicĭ de ciomag.*

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* II, p. 153. — H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea* J. *Dorohoi.* — I. Marinescu. *înv. c, Bradu-de-Jos*, J. *Argeş.*—M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţi.*

Cine nu ascultă de cuvînt, nu ascultă nicĭ de bătaie.

Laurian & Maxim, I, p. 916.

Pentru cel îndărătnic şi ne-ascultător.

5097 Cine dĕ cuvînt nu ieà, de falangă peştin ieà.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 83.

Adică pĕ ceĭ ne-înţelegĕtorĭ cu pedépsa ĕĭ putem înţelepţì (Golescu).

5098 De multe orĭ, unde cuvîntul a isprăvi nu póte, isprăvesce bĕţul.

Dim. Cantemir, *Ist. Ierog.* p. 326,

De multe orĭ ce nu se începe cu cuvîntul se sfîrşiésce cu bĕţul.

Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.* p. 81.

Acelaş înţeles ca la No. 5097.

5099 Cuvîntul slobodit mai iute de cât fierul împănat se duce şi pétra în fundul mării aruncată.

Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.* p. 54.

Vedĭ *Vorbă.*

Se ḑice când un om a vorbit de rĕŭ pre altul şi s'a auḑit. Ne învaţă să punem strajă la gură.

5100 * △ Nu mulţimea cuviutelor umple dimerlia.

V. Alexandri, & Lasoar Roseti, *Mss.*

Sĕ ḑice celuĭ vorbăreţ şi leueş, precum şi celuĭ care făgăduesce multe şi nu sĕ ţiue de cuvînt.

5101 * △ Câte cuviute le ḑicĭ, le viuḑĭ,
Şi câte (tu) le auḑi, le prinḑi.

A. Pann, I, p. 171.— Hinţescu, p. 42.— M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţi.*— I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos*, J *Argeş.*

Veḑĭ *Vorbă.*

1° Ce sciĭ îuveţĭ pe alţiĭ, şi ce nu sciĭ afli de la ceĭ maĭ îuvĕţaţĭ.

2° Tăcerea e maĭ bună de cât vorbă multă.

5102 Câte cuviute le ḑicĭ, le vinḑi,
Şi câte nu le ḑicĭ le cumperi.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 176.

Veḑĭ *Vorbă.*

Acelaş înţeles ca la No. 5101.

5103 Din gură cuvînt ese şi se duce iară în vînt.

A. Pann, *Moş Alb*, I, p. 5.

Când uu ni se ascultă vorbele, când nu se urméză sfaturile date.

5104 Cuvîntul cel maĭ dulce,
La 'ntristare léc aduce.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 242.

Arată mângâierea cuvîntuluĭ dulce la întristare.

5105 Cuvîntul mângâios la întristare este ca numele doftoruluĭ la zăcare.

Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.* p. 267

Acelaş înţeles ca la No. 5104.

5106 * □ Cuvîntul e de argint, tăcerea de aur.

Dr Mawr, p. 74.— I. Arbore, *ing.* J *Buzĕŭ.*

Veḑĭ *Tăcere.*

A vorbì e bine, a tăce e şi maĭ bine.

Acéstă ḑicere tiude a intrà în limbă, înlocuiud vechĭul proverb: *tăcerea e de aur.*

Le parole est d'argent et le silence est d'or.

Prov. Franc.

5107 Cuvîntul împotrivă sabia ascute, éră respunderea lină frânge mânia.

DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierogl.* p. 242.

Maĭ mult dobândim prin vorbe dulcĭ şi liniştite, şi precum ḑice înţeleptul Solomon, Cap. XV § 1: *urgia pĭerde şi pre ceĭ înţelepţĭ; éră rĕspunsul cucernic întórce mânia, şi cuvîntul aspru aprinde urgia.*— BIBLIA, 1688.

5108 *Ca cuvîntul din poveste
Inainte mult maĭ este.

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 216.—I. C. FUNDESCU, *Basm.* p. 36.

Ca cuvîntul din poveste,
D'acĭ-înainte se gătesce.

P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 321.

Adică departe; arată un drum mare care trebue făcut.

«Şi merse cu toţĭ, merse *ca cuvîntul din poveste ce d'aci inainte se gătesce,* şi pe unde ajungeà întrebà de împĕratul Stririlor.»—P. ISPIRESCU.

5109 *Cuvînt rĕtezat.

ION AL LUĬ SBIERA, *Pov.* p. 184.

Veḑĭ *Vorbă.*

Adică ca să curmăm vorba, fără altă vorbă, *en un mot.*

«Scĭĭ, *cuvînt rĕtezat!* noĭ ţĭ-om dà nicĭ ce voescĭ tu, nicĭ cât îĭ puté duce, dar ţĭ-om dà din binele nostru.» — ION AL LUĬ SBIERA.

5110 A lăsà fără cuvînt.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 916.

A 'l face să nu maĭ aĭbă ce să ḑică.

5111 *A nu se lăsà de cuvînt.

ION AL LUĬ SBIERA, *Pov.* p. 140.

A ţine cu tărie la ceea ce a ḑis, *ne pas en démordre.*

5112 *A nu eşi din cuvîntul (vorba) cuĭ-va.

ION AL LUĬ SBIERA, *Pov.* p. 139 & 145.

A face întocmaĭ cum i s'a poruncit.

5113 *Om de cuvînt.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 916.

*△ *De cuvînt.*

Care se ţine de cuvîntul dat, orĭ şi ce s'ar întîmplà.

5114 **Te apuc de cuvînt.**

B. P. Hăşdeŭ, *Etym. Magn.* p. 1393.

Să nu uĭţĭ ce spuĭ; să te ţiĭ de vorbă.

5115 ***A 'ĭ tăià (luà) cuvîntul.**

Laurian & Maxim, I, p. 916.— P. Ispirescu, p. 23.

Vedĭ *Micre.*

A 'l opri de a vorbì, *lui couper la parole.*

5116 **A bate cu cuvintele.**

Enachi Kogălniceanu, III, p. 284. — B. P. Hăşdeŭ, *Etym. Magn.* p. 2669.

A luà socotélă, a cere sama cu asprime.

Şi vor să ne amărască,
Pentru Ţara Românéscă.
Bătênd cu cuvintele
Ce am făcut cu pungele?

Enachi Kogălniceanu.

5117 ***Cu un cuvînt subţire.**

Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraş.* p. 32; *Opinc.* p. 106.

Adică pe de departe, într'un mod maĭ fin, maĭ delicat.

DE DESUBT

5118 ***Când eŭ de-desubt, când el d'asupra.**

V. Alexandri, *Teatr.* p. 24. — T. Speranţia, I, p. 209—210. — Ispirescu, *Snóve*, p. 33—35. — D. Stăncescu, *Alte Basme*, p. 121.

Când unul a fost bătut şi, fără ca să pótă întórce loviturile pre care le-a primit, se laudă că el a trântit pe adversar.

A sărit la bătălie,
Şi 'ncepurăm amîndoĭ
Să ne batem între noĭ.
Ne buşeam şi ne trânteam,
Insă eŭ îl dovedeam:
Când desubtu'ĭ nimeream
Când de-asupră'mĭ îl zăream!
Cât e vorbă de bătae,
Dómne, ce maĭ hărmălae.

T. Speranţia.

5118b *Şi pri asupră aroș, ş'di pri ghĭos ţir. [1])

ILIE GHICU, *prof. c. Abela, Epir.*

Acelaş înţeles ca la No. 873.

A SE DEPĂRTÀ

Vedĭ *Vorbă.*

A DEŞTEPTÀ

Vedĭ *Clopot.*

ḌI

Vedĭ *Aţă, Cap. I c. Ḍi, Mână, a Murì, Noroc, Popă.*

5119 *△Are ḑile grămădite.

M. STĂNCEANU, *inv. c. Piria, J. Mehedinţĭ.*

Avu ḑile grămădite,
Cât carul cu patru vite.

A. PANN, III, p. 141.

Vedĭ *No. 96.*

Sĕ ḑice:

1° Despre ceĭ carĭ ajung la adâncĭ bĕtrâneţe şi sunt privițĭ ca o sarcină pentru aceĭ carĭ îngrijesc de dînşiĭ.

2° Când unul, prin minune, a scăpat de o nenorocire.

5120 *△A avè ḑile câte buruenĭ.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ, J. Covurluiŭ.*

**A avé ḑile (multe).*

Acelaş înţeles ca la No. 5119 § 2.

5121 Nisce ḑile amărîte,
Necăjite şi tîrîte.

A. PANN, II, p. 160.

*△*Nisce ḑile fripte şi amărîte.*

T. BĂLĂŞEL, *înv. J. Vâlcea.*

Se ḑice despre ómeniĭ vecĭnic ne-norocițĭ.

---

[1]) Şi d'asupra roş, şi de desubt puzderie.

5122 * △ Ḑilele omuluĭ
Sunt ca flórea câmpuluí.

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.* p 305.
IARNIK-BÂRSEANU, *Poes. Pop.* p. 148.

* *Omul (e) ca ĭérba (ḑilele luĭ ca flórea câmpuluĭ).*

LAURIAN & MAXIM, I, p. 362.

Veḑĭ *Om.*

Arată cât de scurtă şi plăpândă este viéţa omuluĭ.

Ḑilele omuluĭ
Sunt ca flórea câmpuluĭ;
Diminéţa înfloresce,
Peste ḑi se vestejesce,
Şi spre séră nu maĭ este.

Poes. Pop.

Origina acesteĭ ḑicere trebue căutată în Biblie:
Omul ca ĭérba sunt ḑilele luĭ, ca flórea câmpuluĭ aşa va înflorì, un vînt trece.... — PSALM. CIII, 15. 16.
Ḑilele omuluĭ sunt ca ĭérba ce cresce, ce diminéţa înfloresce, şi cresce, déră séra sĕ vestejesce şi sécă.

PSALM. XC, 6. — ISAIA, XL, 6.

5123 * Ḑilele omuluĭ sunt numĕrate.

I. ARBORE, *ing.* J. *Buzĕŭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 5122 cu o nuanţă fatalistă.

5124 * ^ Ḑilele omuluĭ numaĭ Dumneḑeŭ le scie.

I. MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş.*

Omul nu scie cât va trăì şi când va murì. A se vedé în povestile Dómneĭ Elena Sevastos, p. 61: *De când nu scie omul césul morţiĭ.*

5125 * △ I s'a maĭ pus ḑiua de mâne.

E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ.*

Când unul, ca prin minune, a scăpat de o primejdie, de o ne-norocire.

5126 Ḑilele luĭ cele sfîrşite.

MIRON COSTIN, *Letop. Mold.* I p. 263.

Iĭ sosise césul morţiĭ.

«Eră pre Vasile Stroicĭ îl ertase Ştefan-Vodă; numaĭ. învĕţase pre Nicoriţă armaşul să 'l ducă să vadă peirea celor-l-alţĭ, ca sĕ 'ĭ hie grijă maĭ pre urmă de mórte. Că eră om tînĕr Stroicĭ. şi din casă maĭ vechiŭ şi cinsteţ de cât tóte casele din ţéră. Ce, *ḑilele luĭ cele sfîrşite*, cum ḑice cuvîntul, vĕḑênd că merge la perire, şi nu 'ĭ spune Armaşul povestea, s'aŭ apucat de sabia unuĭ dărăban sĕ móră cu rescumpĕrare, că eră om de firea luĭ inimos.» — Miron Costin.

5127 **A încurcà ḑilele cuĭ-va.**

I. Creangă, *Pov.* p. 216.

A nu 'ĭ fi de nicĭ un foĭos, a l' stînjenì.

«D'apoĭ de ce mi l'a dat tata de-acasă? Numaĭ de vrednicia luĭ, ḑise spânul; căcĭ alt-fel nu 'l maĭ luam după mine *ca să 'mĭ încurce ḑilele.*» — I. Creangă.

5128 *△ **A 'ĭ face ḑile fripte.**

I. Creangă, *Pov.* p. 38.— E. I. Patriciu, *înv.* c. *Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ*.— Gavril Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ*, J. *Vasluiŭ*.

A 'l necăjì, a 'l zorì de a face ce-va, a nu 'ĭ dà pace. Veḑĭ No. 108.

5129 *△ **A 'ĭ face ḑile amare.**

Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ*, J. *Vasluiŭ*.

Acelaş înţeles ca la No. 5128.

5130 * **A 'ı sorbì (mâncà) ḑilele.**

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

A prăpădì pre cine-va.

5131 * **A 'ĭ pândi ḑilele.**

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

A aşteptà césul prielnic pentru a'ĭ face rĕŭ, pentru a'l omorî.

5132 * **N'a avut ḑile.**

Veḑĭ *Popă*.

Se ḑice despre un om care a murit cu tóte îngrijirile carĭ i s'aŭ dat. Vehĭ 5586.

A ḐICE

Veḑĭ *Cămaşă, Drac, Mĭere, Om, Popă, Plăcintă, Vorbă.*

5133 *△ **De voiŭ ḑice, vorbă se face; de nu voiŭ ḑice, venin se face.**

A. Pann, I, p. 14.— M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ*.

Veḑĭ *a Grăì*.

Un lucru spus înainte de a se pune în fapt, pare că este un făcut să rĕmână vorbă zadarnică. De nu se va spune ca un venin rĕmâne în inima nóstră.

Sioileesem siòz olur, sioilemeesem dert olur. [1]

Prov. Turc.

5134 Eŭ ḑiceam, eŭ auḑiam.

V. ALEXANDRI, *Pros.* p. 11. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* III, p. 379.

* △ *Eŭ spun, eŭ aud.*

M. MOVILĂ, *c. Movileni*, J. *Covurluiŭ.*—I MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş.* — M. STĂNCEANU, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţi.* — GR. JIPESCU, *Opincar*, p. 63.

* *Eŭ dzîc, eŭ avdu.* [2]

I. GHICU, *prof. c. Abela, Turia, Aminciu, Epir.*

Sĕ ḑice când vorbim şi nimene nu ne ascultă, când dăm poruncĭ să se facă un lucru şi rĕmâne lucrul ne-făcut.

5135 * △ Până să ḑică: «Boŭ bréz»
Vine sórele l'amĭaz.

A. PANN, I, p. 96. — HINŢESCU, p. 18 —B. P. HĂŞDĔŬ, *Etym. Magn.* p. 1069. — M. STĂNCEANU, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţi.*— I. MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş.*

Se ḑice despre omul nerod, bîlbîit, gângav saŭ, cum ḑice D-l Hăşdĕŭ, despre ómeniĭ ceĭ molâĭ la faptă saŭ la vorbă.

Sĕ povestesce că în timpul când alte némurĭ străine, ne copleşeaŭ, haĭduciĭ noştri, şi maĭ ales Tudor Vladimirescu, prin câte-va ḑicerĭ grele ca:

Retevei de teĭ, pe mirişte de meĭ.

Nu e anevoïe a ḑice boŭ bréz bîrlobréz, dar e anevoïe a dîrlobîrlobrezi dîrlobîrlobrezitura din oile dîrlobîrlobrezénuluĭ.

puneaŭ la probă pe străiniĭ care le cădeaŭ în mână ca să 'ĭ deosibéscă de adevĕraţiĭ Românĭ. Aceştĭa le pronunţaŭ uşor, pe când Greciĭ saŭ alte némurĭ străine, nicĭ în ruptul capuluĭ nu le puteaŭ ḑice.

---

[1] Spunĕnd se face vorbă, ne-spunĕnd se face venin (supĕrare).
[2] Eŭ ḑic, eŭ aud.

5136 *Cât aĭ ḑice meiŭ.

P. Ispirescu, *Leg.* I, p. 75, 131, 163. — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*

Cât aĭ ḑice mĭaŭ.

Lazăr Şăineanu, *Semas.* p. 345. — N. Popescu, 1883, p. 17.

Cât aĭ ḑice: cîrc, Frangoleo!

V. Alexandri, *Teatr.* p. 606 & 844,

Cîrc, Frangoleo!

V. Alexandri, *Teatr.* p. 844 & 1000.

Vedĭ *Meiŭ.*

Adică într'o clipă, intr'un scurt interval de timp.

«Vorba ceea: *Circ Frangoleo!...* huştiuluc... s'o dus.» — *Arvinte şi Pepelea*, p. 884.

5137 *A nu maĭ ḑice (fără să ḑică) nicĭ pis.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 161, 255, 347. — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A nu ḑice (spune) nicĭ (şi) mîrc.

Ion al luĭ Sbierea, *Pov.* p. 20.— N. Bogdan, *Nuvele.* — Fr. Dame, III, p. 52.

A nu ḑice nicĭ cîrc.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 201. — N. Popescu, *Calend.* 1875, p. 37. — I. Creangă, *Pov.* p. 13.

A nu maĭ ḑice nicĭ bléŭ.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 277.

A tăce cu desăvîrşire, şi maĭ ales de frică.

«Aĭ călcat învoiéla şi acum nu aĭ să 'mĭ spuĭ nicĭ mîrc.» — Ion al luĭ Sbiera.

5138 * △Nu'ĭ ḑice nimenea nicĭ: dă-te maĭ în-colo.

G. P. Salviŭ, *inv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

E lăsat în voïea luĭ.

5139 Ḑi, până nu 'ţĭ ḑic.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 23.

*△ *Ḑĭ-mĭ, ca să nu'ţĭ ḑic.*

P. Ispirescu, *Rev. Ist* III, p. 160.
I Marinescu, *inv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş*.

Ḑĭ, să nu 'ţĭ ḑic eŭ.

Hinţescu, p. 45.

*△ *Ḑĭ-mĭ, să nu 'ţĭ ḑic.*

M Stănceanu, *inv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ*.

*△ *Ḑî-mĭ, să nu 'ţĭ ḑîc.*

Avram Corcea, *paroh, ori. ort. c. Coşteiŭ, Banat.*

* *Ḑi, să nu 'ţĭ ḑic.*

Gavr. Onişor, *prof. c. Bĕrlad*, J. *Tutova*.

Veḑĭ *Chel, Guşal, Nume, Slut.*

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce apucă maĭ nainte dĕ ne mustrézā, la câte trebuĭe noĭ pĕ eĭ să 'i mustrăm (Golescu).

5140 * **Lasă să ḑică el, numaĭ eŭ să nu ḑic.**

Maxima ómenilor chibzuiţĭ şi prudenţĭ.

5141 * **Aĭ tot ḑis până aĭ rĕpus.**

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*

Aĭ tot ḑis până aĭ murit şi nu te-a ascultat nimene. Pentru ceĭ ne-ascultătorĭ.

5142 *△ **Ḑiĭ pe nume, să ţi 'l spuiŭ.**

Gavr. Onişor, *prof. c. Bĕrlad*, J. *Tutova*

Când nu ne reamintim un lucru.

5143 **Carle tot zice, niş nu face.** [1]

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.* I. p. 11.

Se ḑice despre cel láudáros şi leneş. Corespunde proverbuluĭ Daco-Român: *vorbă multă şi trébă puţină.*

---

[1] Cara tot ḑice, nimic nu face.

5144 *Ḑis și făcut.

Arată repedea executare a poruncei dată, și cum ḑice Francesul *aussitôt dit, aussitôt fait.*

5145 Va-n dzîçĭ ună, vu-ţĭ dzîc douĕ. [1]

Per. Papahagi, *Zweit. Iahr.* II, p. 178.

Să te porţĭ cu alţiĭ, cum se pórtă și eĭ cu tine.

Wie du mir, so ich dir. [2]

Prov. Germ.

5146 *Eŭ ḑic una, el ḑice douĕ.

G. Poboran, *inst. c. Slatina,* J. *Olt.*

Pentru cel îndărătnic, care nu vré să se lase.

5146b *Eŭ ţî dzîc alfa, tine ñi dzîţĭ vita. [3]

Ilie Ghicu, *prof. c. Perivoli, Epir.*

Când unul spune una și altul alta.

5147 *△Una ḑice (ș')alta face.

G. I. Munteanu, p. 122.—S. Fl. Marian, *Ornit.* I, p. 389.—*Semin. Buc.* cl. VIII, *prin* P. Gârbovicénu, *prof.*

Se ḑice pentru cel care nu se ţine de cuvîntul dat, care ţine pe altul de rĕŭ că a făcut óre-ce și la rîndul sĕŭ nu sĕ pórtă maĭ bine.

5148 *△Ia maĭ ḑiı!

T. Bălășel, *înv,* J. *Vâlcea.*

Fă înainte de ce te-aĭ apucat.

5149 *△Ḑic ḑece, tu taĭe una.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.*

Daca nu vreĭ să primescĭ tot ce 'ţĭ spun eŭ, recunósce cel puţin că, în mare parte, am dreptate.

A DORMÎ

Veḑĭ *a Așterne, Beiŭ, a Căscà, Cap. XXI, c. Dormire, a Pace, Grijă, Iepure, Leŭ, a Mâneà, Mumă, Pat, Sfânt, Somn.*

1) Imĭ ḑicĭ una, î-ţĭ ḑic douĕ.
2) Cum ţu mie, așa eŭ ţie.
3) Eŭ îţĭ ḑic alfa, tu 'mĭ ḑicĭ vita.

5150 * △Nu dorm toţĭ câţĭ aŭ ochiĭ închişĭ.

G. MUNTEANU, p. 151.—HINŢESCU, p. 47.—M. STĂNCEANU, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ*.

1º Se ḑice despre omul nerod şi, cum se maĭ ḑice. adormiţt.
2º Alţiĭ de şi culcaţĭ dorm într'adevĕr, însă îşĭ aŭ lucrurile în aşa fel aşeḑate în cât trebile le merg.— J, *Mehedinţĭ*.

Tel a les yeux fermés qui ne dort pas.

Prov. Franc.

Sie schlafen nicht Alle, die mit der Nase schnauben. 1)

Prov. Germ.

De sove ei Alle, som lukke Øinene. 2)

Prov. Danez.

5151 Când ḑice că dórme, când ḑice că curu 'l dóre.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 34

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce găsesc felurimĭ dĕ pricinĭ ca să nu muncéscă. (GOLESCU).

5152 △ *Cel ce dórme rĕmâne cu dinţiĭ la stele.

H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea*, J. *Dorohoĭ*.

Cine nu muncesce nu are ce mâncà.

A renard endormi, ne vient bien ni profit.

Prov. Franc.

Chi dormi, non piglia pesci. 3)

Prov. Ital.

5153 •Cine dórme, nu-ĭ e fóme.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 83.

Veḑĭ *a Mâncà*.

1º Adică cel orb la minte, nu simte (GOLESCU).
2º Cine dórme se îngraşă ca şi când ar mâncà.

Qui dort, dîne.

Prov. Franc.

5154 Cine dórme pĕ pămînt, n'are frică să caḑă, când sĕ întórce.

IORD GOLESCU, *Mss.* II, p. 83.

---

1) Nu dorm toţĭ, carĭ ronfăie.
2) Nu dorm toţĭ, carĭ închid ochiĭ.
3) Cine dórme, nu prinde pesce.

Adică cel sărac, când i se întîmplă vre-o nenorocire, n'are ce mai scăpătă (GOLESCU).

5155 * △ Cine dórme mult, trăesce puţin.

IDEM. *Calend. Rom.* 1892. — I. MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Mehedinţi.* — *S min. Buc. cl. VII, prof.* P. GÂRBOVIÇEANU

Somnul e ca şi mórtea. Se dice celuĭ leneş, cine nu muncesce piere maĭ de grabă.

5156 Ce mi-eşti bun, ce mi-eşti bun, daca dormi în cur!

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 77.— P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* II, p. 148.

* *Ce mĭ-eştĭ bun daca dormĭ în cur!*

I. BĂNESCU, *prof.* J. *Roman.*

Se dice pentru ceĭ nevoiaşĭ (GOLESCU).

5157 Când dormi, să dormĭ iepuresce,
C'atunci tóte éţi sporesce.

IORD. GOLESCU, *Mss.* I, p. 446.

Vedĭ *Iepure.*

Să fim în tot déuna cu gândul la treburile nóstre.

5158 Cine dórme cu undiţa în mână, fuge pescele din mână.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 83.

Carle dorme, nu cacea ribe. [1])

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.* I, p. 9.

Adică cine nu privegheză, pierde ceea ce are (GOLESCU).

Qui dormit, non piscat. [2])

Prov. Sard.

Chi dorme, nun pija pesce. [3])

Prov. Romagn.

5159 Carle dorme, lu se misaé. [4])

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.* I, p. 9.

Vedĭ *Somn.*

Omul muncitor îşĭ îndeplinesce gândurile, iar cel leneş numaĭ cu visurĭ se alege.

[1]) Cine dórme, nu vînéză pesce.
[2]) Cine dórme, nu pescuesce.
[3]) Cine dórme, nu prinde pesce.
[4]) Cine dórme, viséză.

5160 ⁂ △ Când dórme şi pămîntul sub om.

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 264. — T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

Arată o linişte, o tăcere desăvîrşită.

«In ḑorĭ de ḑiuă când somnul e maĭ dulce, *de dórme şi pămîntul sub om.*» — I. CREANGĂ.

5161 * △ Dorm apele.

T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 5160.

5162 ⁂ A dormi butie (bute).

IORD. GOLESCU, *Ms*. II, p. 90. — BARONZI, p. 43. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* III, p. 163

Adică fórte greŭ, şi se ḑice pentru ceĭ adormiţĭ (GOLESCU).

5163 * △ A dormi (ca un) buştén.

A. PANN. — G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.* — FR. DAMÉ, I, p. 171.

Acelaş înţeles ca la No. 5162.

5164 ⁂ △ A adormi butuc.

M. LUPESCU, *înv. c. Broscenĭ*, J. *Suceava.* — FR. DAMÉ, I, p. 171.

Acelaş înţeles ca la No. 5163.

5165 ⁂ A adormi lemn.

FR. DAMÉ, II, p. 273.

Acelaş înţeles ca la No. 5164.

5166 ⁂ △ A dormi blană.

T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 5165.

5167 * △ A dormi mort.

GAVRIL ONIŞOR, *prof. c. Bĕrlad*, J. *Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 5166.

5168 A dormi bumben.

P. ISPIRESCU, *Unch. Sfăt.* p. 87; *Leg.* p. 377.—FR. DAMÉ, I, p. 166.

Acelaş înţeles ca la No. 5167.

5169 * △ A dormi dus.

M. Stănceanu, *înv. c. Piria, J. Mehedinți*. — I. Creangă, *Pov.* p. 97. — P. Ispirescu, *Leg.* p. 20.

Acelaş înţeles ca la No. 5168.

5170 * △ A dormi să facă bureţĭ la cur.

T. Bălăşel, *înv. J. Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 5169.

5171 * △ A dormi obĭélă.

M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinți.*

5172 * △ A dormi pĭerdut.

M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinți.*

Acelaş înţeles ca la No. 5171.

5173 * △ A dormi să facă muşiţĭ la gură.

T. Bălăşel, *înv. J. Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 5172.

5174 * △ A dormi deştept.

M. Stănceanu, *înv. c. Piria.* J. *Mehedinți.*

Se ḑice de omul zăpăcit, zănatic.

5175 * △ A dormi d'ăl lung.

T. Bălăşel, *înv. c. Ştefănescĭ* J. *Vâlcea.*

A fi murit.

5176 * △ A dormi de tótă ispravă.

T. Bălăşel, *înv. J. Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 5175.

5177 * △ A dormi să nu se maĭ scóle.

T. Bălăşel, *înv. J. Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 5176.

Dormireĭ d'ăl lung, dormireĭ de tótă isprava, dormireĭ să nu te maĭ scolĭ, sunt blesteme populare, la adresa celor ce dorm în afară de vreme.

5178 *△A dormi să daĭ în nebunie.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A dormì mult fără sémă.

A DORMITÀ

5179 De şi biet n'a dormitat,
Dar târḑiŭ s'a deşteptat.

A. Pann, II, p. 68. — Hinţescu, p. 14.

Se ḑice despre aceĭ carĭ, saŭ din prostie saŭ din altă pricină se apucă pré târḑiŭ de o trébă, ćam pe la spartul tîrguluĭ.

5180 Şéde, dormitéză
Şi deştept viséză.

A. Pann, III, p. 155.—Hinţescu, p. 173.

Se ḑice de omul nerod din fire, saŭ ale căruĭ facultăţĭ sunt slăbite printr'o vîrstă înaintată.

A SE DUCE

Veḑĭ *Duluţă, Mut, Pîrle, Sĕptĕmână, a Vorbì.*

5181 Când tu te duceaĭ, eŭ atuncĭ veniam.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 36.

Sĕ ḑice dĕ către ceĭ bĕtrânĭ către ceĭ tinerĭ, arĕtând maĭ buna sciinţă a lor (Golescu).

5182 *△Când se duce, par'că vine.

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.* — G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.*

Se ḑice de un leneş pe care 'l trimeţĭ la trébă, şi se duce încet, a-lene; precum şi de ceĭ lenoşĭ carĭ sĕ înşiră pe drum.

5183 M'aşĭ duce, şi'mĭ stă calea cruce.

Laurian & Maxim, II, p. 1261.

A se îndoì, a fi ne-hotărît.

5184 *△Sculaţĭ de sărutaţĭ mâna moşu'tĕŭ, că se duce.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.*

Se ḑice în glumă când, într'un mod óre-care, dăm a înţelege, celor de faţă că ar fi bine să se ducă.

Ci-că odată un bun mehengiŭ se oploşise în gazdă la un om, şi nu se maĭ gândeà să plece. De aceea, într'o diminéţă, femeea începù a strigà la băeţĭ: «*Haĭ! sculaţĭ de sărutaţĭ mâna moşu-tĕŭ, că se duce*».

5185 *△ Aci se duce, aci se'ntórce.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Aci spune una, aci alta.

5186 * S'a dus la păscut după viţeĭ, şi s'a întors cu boboceĭ.

V. Forescu, *c Folticenĭ* J. *Suceava.*

O femee, rea de gură, a ḑis acest proverb vĕḑênd douĕ femeĭ ce se ducéŭ tot-déuna împreună, şi sĕ întorcéŭ adese-orĭ pe la înserate, a-casă. Ea a vrut să ḑică că ele se ducéŭ după bărbaţĭ ca să-ĭ pue la mână, şi séra se întorcéŭ cu pungile pline.— V. Forescu.

5187 Să te cam maĭ ducĭ, băiete.

Ion al luĭ Sbiera, *Pov.* p. 272.

Veḑĭ *Duluţă, Pîrle.*

Arată o fugă repede.

«Eĭ însă, cum aŭ vĕḑut pe Jidan înşelat şi în cancĭ, aŭ şi tulit'o la fugă şi *să te cam maĭ ducĭ băiete*». — Sbiera.

5188 *△ Are pe dute 'ncolo.

E displăcut, respingĕtor.

5189 *△ A se duce nouĕ anĭ de Dumiuecĭ.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Departe, de unde să nu se maĭ întórcă.

5190 *△ A se duce unde s'a găinat ciòra 'ntâĭ.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 5189.

5191 *△ A se duce la Mĕru-Roşu.

Acelaş înţeles ca la No. 5190.

Meru-Roşu, din basme, se află în locurĭ fórte depărtate, grele de ajuns şi primejdióse.

5191b *S'duse lemnu, s'turnă şcop [1])

G. GHICU, *prof. c. Perivoli, Epir.*

Prost s'a dus, şi pros s'a întors. Pentru ceĭ carĭ, ducêndu-se la şcólă, nu învaţă nimic.

A DURÉ

Vedĭ *a Atinge, Cap, a Lovì, Usturà.*

5192 * △Unde-o dóre şi unde-o légă!

V. FORESCU, *c. Păltiniş. J. Suclava.* — BARONZI. p. 9 — HINŢESCU, p. 47. — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, J. Covurluiŭ.*

Unde 'l dóre şi unde 'l légă.

G. I. MUNTEANU, p. 122.

1° Se dice când altă supĕrare avem şi de alta ne cerceteză.

2° Când unul vorbesce ne-potrivit saŭ nu înţelege ce 'i spuĭ. Acéstă dicere se trage din obiceĭul următor. Fetele, la Românĭ, obicĭnuesc a merge în tot-déuna cu capul gol, şi chiar în diua cununieĭ îşĭ păstréză acest port. Insă a doua di de nuntă după *masa cea mare*, adică în diua de *Uncrop*, urméză în-brobodirea mireseĭ, act care se numesce după localităţĭ *desgovire, desgovélă,* saŭ *învelire.* [2]) La o nuntă. un moşneag, maĭ glumeţ vĕdênd la uncrop pe mirésă legată la cap, dice către nuna cea mare vorba de maĭ sus, care a rĕmas proverb.

De acì reĭese că varianta dată de Munteanu este o aplicaţie greşită a dicerii primitive.

5193 * △Fie-care (omul) sĕ légă unde 'l dóre.

A. PANN, *Elit.* 1889. p. 4; I, p. 7. — BARONZI, p. 57. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* III, p. 382. — HINŢESCU, p. 88. — S. I. GROSSMANN, *Dict. Germ.* p. 248. — E. I. PATRICIU. *înv. c. Smulţi, J. Covurluiŭ.* — I. G. VALENTINEANU, p. 29. — ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele, J. Argeş.* — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, J. Covurluiŭ.* — *Semin. Buc. Cl. VII prin* P. GÂRBOVICÉNU, *prof.* — G. POBORAN, *inst. c. Slatina, J. Olt.*

1) Se duse lemn, sĕ 'nturnă hĕţ.
2) A se vedé în Marian, Nunta la Românĭ p. 705 descrierea acestuĭ obiceiŭ.

* △ *Pe cine 'l dóre, légă.*

H. D. Enescu, *înv.* c. *Zamostea*, J. *Dorohoi.*

* *Omul s'legă ťu'l dóre.* [1]

D. A. Milescu, c. *Gopeşi, Macedonia.*

* *Cathe un s'légă aclo ťu'l dóre.* [2]

Ilie Ghicu, *prof.* c. *Perivoli, Epir*

Mi leg, ťu mi dóre. [3]

Per. Papahagi, *Zweit. Iahres.* II, p. 160.

1° Când cine-va lovesce vorbind, în ómenii greşiţĭ, cel cu musca pe căcĭulă, daca e de faţă, numaĭ de cât caută să se apere, adecă: *să légă unde 'l dóre.*

2° Fie-care se intereséză maĭ mult de el de cât de altul.

Ognunu ratet sa runza sua. [4]

Prov. Sard.

Trage Ieder seinen Sack zur Mühle. [5]

Prov. Germ.

Hver hefur sin aδ binda sár. [6]

Prov. Danez.

5194 * △ **Fie-care pune mâna unde 'l dóre.**

Semin. Buc. Cl. VIII, *prin* P, Gârboviceanu, *prof.*

Acelaş înţeles ca la No. 5193.

5195 **Pe cine 'l dóre să 'ĭ pese.**

A. Pann, II, p. 107.— Hinţescu p. 47.

Ḑice cel nepăsător de grijile, de nevoile saŭ de durerile celor, l'alţĭ.

5196 * △ **Fie-care scie unde 'l dóre.**

Al. Dumitrescu, *Galic.* p. 117 & 134. — Gavr. Onişor, *prof.* c. *Bĕrlad*, J. *Tutova.*

---

1) Omul să légă unde îl dóre.
2) Fie-care se légă acolo unde 'l dóre.
3) Mĕ leg, unde mĕ dóre.
4) Fie-care îşĭ scarpină rîĭa.
5) Fie-care 'şĭ duce sacu la móră.
6) Fie-care îşĭ are rana luĭ de legat.

Maşĭ tine sciĭ ĭu te dóre. [1])

Andreĭul al Bagavŭ, *Cart. Aleg.* p. 174.

Vedĭ *Cismă, Opincă.*

Nimeuĭ, maĭ bine ca uoĭ, nu cunósce păsurile nóstre. Vedĭ anecdotă raportată de Bagavu.

Chacun sent son mal.

Prov. Franc.

5197 * △ Nu mĕ dóre nicĭ céfa trăgênd, nicĭ córnele ţinênd.

I. Vulcănescu, *stud. c. Pelescĭ, J. Dolj.*

N'am habar.

5198 * △ A duré în cur după urechĭ.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A nu'ĭ păsà de nimic.

5199 Unde o dóre, şî dĕ unde o apucă?

Iord. Golescŭ, *Mss.* II. p. 13.

Vedĭ *Doctor.*

Sĕ dice când altă supĕrare avem, şî dĕ alta ne cerceteză, ca dohtoriĭ dĕ vînă (Golescu).

5200 * Când nu ti dóre caplu s'nu 'l legĭ. [2])

D. Dan, *c. Nevesca, Macedonia.* — Meta Costantin, *c. Molovişte, Macedonia.*

Când face óre-ce fără ca să fie de trebuinţă.

5201 Unde nu te dóre, nu te legĭ.

Hinţescu, p. 47.

Acelaş înţeles ca la No. 5193.

DURERE

Vedĭ *Bólă, Frumuseţe, Cap. XIV, c. Durere.*

DURÓRE

5202 Cine simte vr'o duróre
Pórtă flóre 'n legătóre.

Baronzi, p. 49.—Hinţescu, p. 53.

Arată nepĕsarea.

---

[1]) Numaĭ tu sciĭ unde te dóre.
[2]) Când nu te dóre capul să nu'l legĭ.

A EŞİ

Veḑĭ *Mort.*

5203 * △ 'I-a eşit lupu înainte.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, J. Covurluiŭ.*

A dat norocul peste el.

5204 * Unde o eşi să ésă.

A. Pann, III, p. 96.

Esă unde o (va) eşi.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 19.— Hinţescu, p. 54. — P. Ispirescu. *Rev. Ist.* III, p. 378; *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 178.

Veḑĭ *a Tunde.*

Ḑice acel care se hotăresce a face un lucru, după multă şovăire, şi vĕḑênd bine la ce se expune.

Alea jacta est. [1])

Prov. Lat.

5205 * Işit ca di tu loc. [2])

D. Dan, *c. Neresca, Maedonia.* — Xenofonte Capsale, *Pîrlepe, Macedonia.*

Se ḑice de un om care e fórte slab, maĭ ales după o bólă.

A FACE

Veḑĭ *a Tăcé.*

5206 * △ A făcut un mânz mort.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ, J. Covurluiŭ.*

Când unul se crede că a făcut ce-va, dar în realitate nu a făcut nimica.

5207 * △ Mă-sa l'a făcut dormind.

I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos, J. Argeş.*—M. Stănceanu, *înv. c. Piria, J. Mehedinţĭ.*

1) Zarul este aruncat.
2) Eşit ca din loc.

Se ḑice:
1° De omul fără viéţă şi fără vlagă, leneş.
2° Unuĭ om care moţăe când alţiĭ staŭ de vorbă.

Naquit un Dimanche ou fête,
Qui n'aime que bésogne faite.
Prov. Franc.

5208 * **A nu fi făcut nóptea.**
M. CANIAN, *publ.* J. *Iaşi.*
1° Trist, posac, posomorît.
2° Prost.

5209 * △ **A fi făcut pe ghiéţă.**
A fi copil natural.

M'a *făcut* mama *pe ghiéţă*
Ca să fiŭ şi maĭ istéţă

5210 * **Par'că e făcut în ḑi de post.**
Maior P. BUDIŞTEANU, *Bucurescĭ*, J. *Ilfov.*
Se ḑice de un om slab, pipernicit.

5211 * **A fi făcut la luna nouă.**
M. CANIAN, *publ.* J. *Iaşi.*
A fi lunatic.

5212 * **Par'că e făcut Marţea**
AL. MARTINEAN, *Bucurescĭ*, J. *Ilfov.*
Se ḑice de un om cu totul lipsit de noroc.

5213 * △ **Nu toţĭ sunt făcuţĭ într'o ḑi.**
ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.*
Nu toţĭ ómeniĭ sunt la un fel, fie ca inteligenţă, fie ca apucăturĭ.

FECĬORIE

5214 **Fecĭoria cinstea feteĭ, cine-o pierde n'o maĭ vede.**
IORD. GOLESCU, *Mss.* I, p. 239.

A FĔTA

5215 △ **Cum îl fĕtase mă-sa.**

Adică gol, sărac.

«Rĕmase întocmaĭ *cum îl fĕtase mă-sa.*»

FÎERE

Vedĭ *Mĭere.*

FÎOR

Vedĭ *Os.*

5216 * △ A băgà în fiorĭ pre cine-va.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A'l sperià.

A FLUERÀ

Vedĭ *Biserică*, *Bute.*

5217 Face ce-va neroḑesce
Şi fluerând îl privesce.

A. Pann, I, p. 97. — Hinţescu, p. 32.

Se ḑice pentru cel prost.

5218 * △ Flueră ca baba, când îĭ bată.

Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovăţ*, J. *Vasluiŭ*,

Mormăesce, abĭa póte vorbì; i sĕ împleticesce limba.

5219 * △ Nu fluerà când 's curcaniĭ de aprópe.

Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ*, J. *Covurluiŭ.*

Nu provoca cértă, gâlcévă, când eştĭ în faţa femeiĭ.

5220 * △ A fluerà a pagubă.

Lazăr Şăineanu, *Semas.* p. 354. — T. Speranţă, III, p. 182. — G-P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi*, J. *Co. vurluiŭ.*

Românul, când a perdut ce-va, când nu isbutesce într'o întreprindere, flueră, arĕtând ast-fel paguba pe care o suferă.

5221 * △ A fluerà a sărăcie.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 5220.
Când flueră cine-va, în casă, se ḑice că *flueră a sărăcie.*

SNÓVĂ

Un om păcăliciŭ întrébă pe un popă: «Părinte, scil să fluerl a sărăcie? — Nu sciŭ, tată! — Părinte, vědul lépa Sfinţiel-Tale mórtă, colea. — Fuiiil.. fuï, fuï, fuï! — E părinte! par'că ḑiceaï că nu scil să *fluerĭ a sărăcie?*».

5222 Flueră-vînt.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 120. — *Maior* P. Budişteanu, *c. Bucurescĭ*, J. *Ilfov.* — Laurian & Maxim, *Glosar*, p. 252. — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Om fără ocupaţie, care umblă haïmana, saŭ care face lucrurĭ de nicĭ o însemnătate.

«Fata tot şeḑênd la ferésträ, vedeà pe un june *fluerä-vînt*, umblând de colo până colo.» — P. Ispirescu.

5223 *△A fluerà pre cine-va.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A'l luà în batjocură.

FOFOLOC

5224 *△A fi un fofoloc.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Veḑĭ *Fomfolog.*

Om scund, care merge urît şi n'are mintea ntrégă.

Eŭ boboc, neica răsură
Şi bărbatu-o căḑĕtură;
Eŭ boboc, neïca boboc,
Şi bărbatu'n *fofoloc.*
Poes. Pop.

FOMFOLOG

5225 *△Tóte fomfológele (fofológele)
Îşĭ aştept norócele.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 104; II, p. 117. — A. de Cihac, *Dict. Etym.* II, p. 110. — Hinţescu, p. 62. — I. Marinescu. *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş.* — M. Stănceanu, *înv c. Piria*, J. *Mehedinţi.*

Când e vorba de măritişul fetelor şi sĕ întîmplă ca una nevoiaşă să ïeà un băiat bun.

5226 Fomfolog (fofolog).

Dr Polyzu, *Dict.* p. 517. — A. Candrea. *Rev. Nouă.*

Veḑĭ *Fofoloc.*

Se ḑice de omul leneş.

A FRECÀ

Vedĭ *Gâlcă*.

A SE FRECÀ

Vedĭ *Ochiŭ*.

5227 * △ **Nu te frecà mult, că daĭ de alb.**

Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ*, J. *Vasluiŭ*.

Degéba te spelí căcĭ nu maĭ eştĭ ce aĭ fost, aĭ îmbĕtrânit.

5228 * △ **A se frecà de cine-va.**

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea*.

A nu lăsà pre cine-va în pace, a 'l vorbì de rĕŭ.

A SE FRIGE

Vedĭ *Fript*.

5229 **Cine s'a fript odată cu cĭorba ferbinte, suflă apoĭ şi în lapte prins.**

Laurian & Maxim, II, p. 1363.

S'a ars baba la curcut, suflă şi 'n ĭaurt.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 63.

* *Cine s'a fript (sĕ frige) la cĭorbă, suflă şi în ĭaurt.*

P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 170; *Rev. Ist.* II, p. 154.— I. G. Valentineanu, p. 30.— Artur Gorovei, *c. Folticenĭ*, J. *Sucĭava*.

Cine s'a fript (sĕ frige) cu cĭorba, suflă şi 'n ĭaurt.

G. Dem. Teodorescu, *Cercet* p 34. — Hinţescu, p. 63.— I. G Valentineanu, p. 42.— S. I. Grossmann, *Dict. Germ.* p. 130.

Care s'a fript la cĭorbă, se teme şi de ĭaurt.

N. Filimon, *Ciocoĭ*, p. 203.

* △ *Cine s'a fript cu cĭorbă suflă şi în lapte bătut.*

Semin. Buc. Cl. VII, prin P. Gârbovicenu, *prof.*

* △ *Cine s'a fript cu (de) zamă, şi în lapte acru suflă.*

HINŢESCU. p. 63.— I. MARINESCU. înv. c. Bradu-de-jos. J. Argeş.— M. STĂNCEANU, înv. c. Piria, J. Mehedinţi.

* △ *Cine sĕ arde cu zamă suflă şi 'n lapte acru.*

AVRAM CORCEA, paroch. ort. or. c. Coşteiŭ, Banat.

Cine s'a fript cu tercĭul, suflă şi 'n lapte acru.

G. DEM. TEODORESCU. Cercet. p. 34.— FR. DAMÉ, III, p. 36

* *Cel ce s'a fript cu tercĭu, suflă şi în ĭaurt.*

G. POBORAN, inst. c. Slatina, J. Olt.

Cine s'a fript la papară, suflă şi în ĭaurt.

Dna E. B. MAWR. p. 2.

Cine s'a fript cu păsatul, suflă şi în piftie.

S. I. GROSSMANN, Dict Germ. p. 130.

Cine s'a fript în foc,
Suflă şi în soc.

BARONZI, p. 54.— HINŢESCU, p. 63.

Cine s'a fript în foc, suflă şi în ghéţă.

BARONZI, p. 65.— HINŢESCU, p. 63.

* △ *Cine sĕ frige cu borş, suflă şi în eaurt (ĭaurt).*

V. FORESCU, c. Fălticenĭ, J. Suceava. — G. POBORAN, inst. c. Slatina, J. Olt.

Cine cu sorbirea d'întâĭ preste sciinţă se arde, în lingura de pre urmă de douĕ orĭ şi de triĭ orĭ a suflà i se cade.

DIM. CANTEMIR, Ist. Ierogl. p. 78.

Care 'ĭ sgorít de apa cada, are frica şi de raće. [1]

FR. MIKLOSICH, Rum. Unter, I, p. 10.

Veḑĭ, *a se Arde, Câne, Opărit.*

[1] Care 'ĭ fript de apă caldă, are frică şi de cea rece.

Adică pătimaşul sĕ feresce şî dĕ cele bune, dĕ unde nu trebue să sĕ feréscă (Golescu).

Sĕ ḑice când unuĭ păţit îĭ este frică de cel maĭ mic lucru rĕŭ

Chat échaudé craint l'eau froide.

Prov. Franc.

Chĭ xe stà scota da la menestra calda, supia su la freda. [1]

Prov. Venit.

5230 * △ Daca te frigĭ, încailea să te frigĭ cu o cĭorbă bună.

P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872 p. 170; *Rev Ist* III, p. 154—I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş*.

Daca te frigĭ, încaĭ să te frigĭ cu o zamă bună.

Hinţescu, p. 63.

* △ *Dacă te frigĭ încalea să te frigĭ c'o cĭorbă bună, nu cu zéma scoĭcilor.*

M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ.*

Veḑĭ *a se Arde.*

1° Daca aĭ să facĭ un prieteşug, o tovărăşie, o căsătorie, etc. să o facĭ cu ómenĭ statornicĭ în cuvînt, cunoscuţĭ ca ómenĭ de trébă, nu cu d'aceĭ ce sunt terchea berchea treĭ leĭ perechea.

2° Când un om păţesce un rĕŭ în urma unuĭ lucru de nimic.

5231 * △ O şterseiŭ şi mĕ fripseiŭ.

G. Dem. Teodorescu, *Poes. Pop.* p. 260. — G. P. Salviu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ*.

Când unul se păcălesce singur vrênd să facă altuĭa rĕŭ.

SNÓVĂ

Ci-că un popă făcuse înţelegere cu dascălul sĕŭ că, orĭ-unde vor merge, în vre-o casă, ce le-a cădé la îndemână să nu lase. De la o vreme bieţiĭ creştinĭ aŭ priceput obiceĭul draculuĭ ce aveaŭ ómeniĭ luĭ Dumneḑeŭ. Dómne értă-mĕ, dar ce să facă! Faţă bisericéscă nu'ĭ? Unul însă maĭ îndrăzneţ, se lasă de tóte, înferbîntă o daltă şi o aşeḑă cam la iveĭă Asta a fost de ajunul Crăciunuluĭ, tocmaĭ când erà să vină popa. Cum intră popa în casă, zărind dalta, ḑice cântând dascăluluĭ, ca să nu pricépă gazda: Şterge dalta Panaite. — *O şterseiŭ şi mĕ fripseiŭ,* rĕspunse dascălul tot cântând, şi în traistă o băgaiŭ»

Veḑĭ o variantă de G. Dem. Teodorescu, Poesiĭ populare, p. 260.

---

[1] Cine s'a fript cu cĭórbă caldă, suflă în cea rece.

FRIGURĬ

Vedĭ *Gălbinare, Pungă.*

Vedĭ în *Sezătórea*, I, p. 81, materialul cules de d-l M. Lupescu.

LÉC CONTRA FRIGURILOR

Bolnavul de frigurĭ se duce des diminéţa şi în ḑi de sec, la cimitir, la mormîntul unuĭ frate, saŭ o rudă aşa de aprópe, şi ḑice, adresându-se către mort: «N. . . dă-mĭ o pernă ş'un lăĭceriŭ, că mĭ-a venit un musafir!» Şi apoĭ ĭea ţĕrnă din mormînt cu treĭ degete. Aşà se repetă de treĭ orĭ. Acea ţĕrnă apoĭ o pune într'o legătură, şi bolnavul o pórtă legată la gât treĭ ḑile, iar în diminéţa ḑileĭ a patra, se duce înapoĭ la cimitir, tot la mormîntul acela, deslégă legăturica cu ţĕrnă şi lăĭceriul şi după ce ḑice de treĭ orĭ: «N. . . na-ţĭ perna şi lăĭceriul, că mi s'a dus musafirul» asvîrle ţĕrna din legătură pe mormînt. — C. Teodorescu, J. *Suciava.*

5232 * △ In căldura frigurilor cuvîntul nu prinde loc.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 16.— M. Stănceanu, *înv. c. Piriu*, J. *Mehedinţĭ.*

Adică întru turbarea noroduluĭ cuvîntul în zadar, că nimenĭ nu 'l ascultă (Golescu).

Omuluĭ necăjit saŭ bét nu 'ĭ maĭ vorbì zadarnic. Lasă 'l să să liniştéscă singur şi pe urmă vorbesce 'ĭ.

5233 De o umbră, d'o nălucă
Frigurile îl apucă.

A. Pann, III, p. 53.—Hinţescu p. 195.

Se ḑice despre cel fricos.

5234 Frigurile, ca dragostea, când sĕ lipesce, cu totul te topesce.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 190.

Arată cât de greŭ scapă omul de acéstă bólă, când odată s'a încuĭbat într'însul.

5235 Carie are febra, more muri [1]).

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.* p. 9.

Acelaş înţeles ca la No. 5234.

5236 * △ A'l băgà în frigurĭ.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A te răstì la el, a'l ameninţà, a'l sperià.

---

1) Cine are frigurĭ, trebue să móră.

FRIPT

Vedĭ *Di, a se Frige, Opărit.*

5237 * A fi fript.

B. P. Hașdeŭ, *Colum. Traian* VII, p. 86. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p. 383.

Vedĭ *Inimă.*

1° A fi pĭerdut, prăpădit, sărăcit.
2° A fi slab peste fire.
3° A fi atins cu vorba.
4° A sărì de odată:

«*Sare ca fript,* drept în picĭóre și dă fuga la grajd.»

5° A fi rușinat.

«Boĭerul, *fript de rușine,* le ḑise, că ĭi-o spune numaĭ de cât după masă. — Ion al lui Sbiera, *Pov.* p. 70.

6° A fi prăpădit de fóme saŭ de sete.

«Aŭ început a më ruga și a më cchăĭ ca să 'ĭ daŭ și luĭ să mănânce, că erà *fript de fóme.*» — Ion al lui Sbiera, *Pov.* p. 107.

A fi fript de sete.

FRUMOS

Vedĭ *Bărbat, Copil, Cuc, Femee, Cap. XXI, c. Frumos, Gras, Înțelepcĭune, a Lăsă, Mincĭună, Muĭere, Noră, Orb, Radu, Urît.*

5238 * △ De cât frumósă din sat străin, maĭ bine slută din satul meŭ.

V. Forescu, c. *Folticenĭ,* J. *Suciava.*

De cât un om cu cap din sat străin, maĭ bine unul maĭ slab dar din satul tëŭ. Se ḑice de aceĭ ce vin străinĭ în sat și ocupă slujbe.

5239 * △ Nimenea nu intrébă de casa frumosuluĭ, ci de casa vredniculuĭ.

A. Pann, I, p. 150. — Hințescu, p. 29. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos,* J. *Argeș* — M. Stănceanu, *înv. c. Piria,* J. *Mehedințĭ.*

* △ *Nimene nu întrébă de casa frumosuluĭ.*

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulțĭ,* J. *Covurluiŭ.*

* △ *Nu se întrébă casa frumosuluĭ, ci casa hospodaruluĭ.*

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

* △ *Nu întrébă nimene de casa frumosuluĭ (ci de a avutuluĭ).*

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

* △ *Nu întrébă nimenĭ de casa frumoşilor, ci de a ómenilor cinstiţĭ.*

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Maĭ căutată e vrednicia de cât frumuseţea. Sfat ce se dă tinerilor carĭ caută soţiĭ frumóse, fără a se gândì maĭ departe.

5240 * △ Când nu e frumos
Maĭ săruţĭ (pupă) şi mucos.

Baronzi, p. 59.—Hinţescu, p. 63

* △ *Cine (daca) n'are frumos*
Pupă şi mucos.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 105 & 147; II, p. 113; III, p. 119. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.* II, p. 152. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş.* — M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţi.*

Cine n'are frumósă
Pupă şî mucósă.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 80.

* △ *Când n'aĭ frumos*
Pupĭ şi mucos.

Al. Dumitrescu, p. 130. — T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

* △ *Când nu se găsesce frumos,*
Maĭ sărută şi mucos.

Semin. Buc. Cl. VIII, prin P. Gârboviceanu, *prof.*

* △ *Daca nu e frumos*
Maĭ pupĭ (săruțĭ) și mucos.

Andreĭ Marinescu, *înv. c. Hamele*, J. *Argeș*. — G. P. Salviu, *înv. c. Smulțĭ*, J. *Covurluiŭ*.

Sĕ dice pentru ceĭ ce sĕ mulțumesc pĕ maĭ prost, când n'aŭ maĭ bun (Golescu), și maĭ ales pentru port și traiŭ.

Faute de grives on mange des merles.

Prov. Franc.

5241 Nouă și frumósă ș'unde să te puiŭ?

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 49.

Sĕ dice în bătaĭe dė joc (Golescu).

5242 * △ Ce e frumos
Pórtă (și) ponos.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 3; I, p. 7. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.* II, p. 146. — Baronzi, p. 56. — Hințescu, p. 63. — Da E. B. Mawr, p. 10. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeș*.—M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedințĭ*.

Când un om prin munca cinstită a ajuns avut și ceĭ-l-alțĭ vor să 'ĭ scótă nume rĕŭ.

5243 * △ Nu e frumos ce este (e) frumos, (ci) este (e) frumos ce-mĭ place mie.

Hințescu, p. 64. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeș*.— Al. Dumitrescu, p. 144. — M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedințĭ*. — G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulțĭ*, J. *Covurluĭ*.

△ *Nu 'ĭ frumos ceea ce'ĭ frumos, cĭ-ĭ (dar e) frumos ceea ce-ĭ plăcut.*

S. Mihăilescu, *Șezătórea*, I, p. 220. — V. Forescu, *c. Folticenĭ*, J. *Suciava*. — I. Patriciu, *înv. c. Smulțĭ*. J. *Covurluiŭ*.

* *Nu e frumos ce e frumos, dar ce (mĭ) place (mie).*

I. G. Valentineanu, p. 46. — Dim. Zanne, *Bucurescĭ*, J. *Ilfov*.

Ce ĭ place ochiuluĭ aceea şî maĭ frumos.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 175.

Veḑĭ *Bun.*

Sĕ ḑice când gusturile diferă între ómenĭ în privinţa unuĭ lucru. Adese-orĭ nu frumuseţea uneĭ femeĭ te face să o ĭubescĭ, ci nuriĭ şi calităţile eĭ.

N'est pas beau ce qui est beau, est beau ce qui plaît.
Prov. Franc.

Non è bel quel che è bell, ma quel che piace [1]).
Prov. Ital.

Quem ama ao feio, fermoso che parece [2]).
Prov. Portug.

Was lieb ist, das ist schön [3])
Prov. Germ.

Fair is not fair, but that which pleaseth [4]).
Prov. Engl.

5244 *△Nu'mĭ place pentru că'ĭ frumos, ci-ĭ frumos pentru că'mĭ place.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 5243.

5245 *△Nu e frumos ce e frumos,
Ci e frumos ce 'mĭ stă (e) frumos.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 103; II, p. 18.— HINŢESCU, p. 64.— I. MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-jos* J. *Argeş.* — M. STĂNCEANU, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţi.*

Pentru cele potrivite, şi maĭ ales pentru îmbrăcăminte.

5246 *△Nu 'i frumos cine se ţine,
Ci 'ĭ frumos cuĭ îĭ stă bine.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Bĕrlad*, J. *Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 5245.

---

1) Nu e frumos ce e frumos, ci ceea-ce place.
2) Cine ĭubesce ce'ĭ urît, frumos i sĕ pare.
3) Ce'ĭ place, aceea 'ĭ frumos.
4) Frumosul nu e frumos, dar ce place.

5247 **Frumos, frumos, ca cel şî pĕ faţă şî pĕ dos, tot ca faţa din dos.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 193.

Vedĭ *Faţă*.

Se ḑice pentru cele maĭ urîte lucrurĭ.

5248 **Pe din afară frumósă,**
Şi 'n lăuntru găunósă.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 58.

Pe d'asupra frumos,
Şi 'năuntru găunos.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 104.

Veḑĭ No. 5250.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce la vedere s'arată dĕ ispravă, iar pĕ din lăuntru scârnavĭ şî cumpliţĭ, ca făţarniciĭ (Golescu).

Res modo formosœ foris, intus erunt maculosœ [1]).

Prov. Lat.

Bella in vista, Dentro trista [2])

Prov. Ital.

Paδ er ekki alltíδ paδ bezta, sem fagrt er utan [3]).

Prov. Island.

Ὢ οἵα κεφαλὴ! καὶ ἐγκέφαλον οὐκ ἔχει.

Prov. Elin.

4249 *△ **Ce folos, că eştĭ frumos,**
Dacă eştĭ căpĕţînos.

N. Miron, *stud.* c. *Onescĭ* J. *Bacăŭ.* — *Poes. Pop. în* Fr. Damé, I, p. 193.

Se ḑice pentru cel frumos dar prost, tare de cap.

5250 *△ **Ce e frumos la toţĭ place.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 104. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.* II, p. 146.— I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş*. — M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ*.

Muşata plĭase la toţĭ [4]).

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.* I, p. 13.

[1]) Lucrurĭ chiar frumósa pe din afară, pe dinăuntru vor fi stricată.
[2]) Frumóse la vedere, pe dinăuntru rele.
[3]) Nu e în tot-déuna maĭ bun, cea-ce la vedere este frumos.
[4]) Frumósa place la toţĭ.

1° Frumuseţea e plăcută fie-căruia şi, cum ḑice Francesul: *La beauté est un bon passeport dans la vie.*

2° Se ḑice când cine-va are un lucru bun şi el îĭ maĭ face şi laudă.—J. *Argeş.*

Giuzeli bacma se-baptîr. [1])

Prov. Turc.

5251 Ce e frumos la toțĭ place,
Dar nu scie 'n el ce zace.

A. Pann, II, p. 110. — Hinţescu, p. 63.

Veḑĭ *Frumuseţe.*

Ne învaţă a nu judecà după înfăţişare.

5252 * △ De frumósă, frumósă,
Dar cam bĕşînósă.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 94.— I. Marinescu, *inv. c. Bradu de-Jos*, J. *Argeş.* — M. Stănceanu, *inv. c. Piria*, J. *Mehedinţi.*

Se ḑice spre scădere dĕ cinste, cam în bătaĭe dĕ joc, când are un mic cusur (Golescu).

Sĕ ḑice despre cele frumóse la faţă, însă leneşe şi care nu 'şĭ vĕd de ale caseĭ.

5253 * △ Ce folos de chip frumos.
Daca nu e lipicĭos.

A. Pann, II, p. 129. — Hinţescu, p. 63. — M. Stănceanu, *inv. c. Piria*, J. *Mehedinţi.* — I. Marinescu, *inv. c Bradu-de-Jos*, J. *Argeş.*

Se ḑice:

1° Despre cele frumóse, dar lipsite de vino 'ncóce.

2° Despre un avut care nu ajută pe nimenĭ. — J. *Argeş.*

5254 * △ Chip frumos, la un cap prost!

P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 175; *Rev. Ist.* II, p. 149. — Hinţescu, p. 33. — H. D. Enescu, *inv. c. Zamostea*, J. *Dorohoi.* — I. Marinescu, *inv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş.*— M. Stănceanu, *inv. c. Piria*, J. *Mehedinţi.*

[1]) A privi frumosul e o mângâĭere.

Se ḑice de omul frumos, dar prost saŭ fără crescere. Esop în Fabula XI a ḑis mult înainte de noĭ:

Ὦ οἵα κεφαλὴ καὶ ἐγκέφαλον οὐκ ἔχει.

Phaedru a desvoltat precum urméză ideea fabulistuluĭ elin.

VULPES AD PERSONAM TRAGICAM

Personam tragicam fortè vulpes viderat:
O quanta species! inquit, cerebrum non habet.
Hoc illis dictum est, quibus honorem et gloriam
Fortuna trebuit, sensum communem abstulit.

5255 Are chip frumos, cu dar,
Şi 'i e vorba de vacar.

A. Pann, II, p. 130. — Hinţescu, p. 33.

Frumos, dar mojic şi lipsit de crescere.

5256 La chip frumos,
La inimă găuuos

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 38.

Veḑĭ *No.* 5248.

Sĕ ḑice pentru cele ce pĕ din-afară sĕ vĕd frumóse, ĭar pĕ din lăuntru sunt puturóse (Golescu).

5257 * △ Frumos şi găuuos.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Se ḑice fetelor frumóse, carĭ aŭ dat însă cinstea pe ruşine.

5258 * △ Frumos, frumos,
Ca dintr'un cur scos.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 74; *Asem.* p. 193. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş.* — M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ.*

Se ḑice pentru cele maĭ urîte, în bătaĭe dĕ joc (Golescu).

5259 Face pe frumos
Că e ponevos,
Şi pe cel urît
Că e aurit.

A. Pann, I, p. 4. — Hinţescu, p. 111. — A de Cihac, *Dict. Etim.* p. 276.

---

1) Ce cap şi nu are creerĭ!

Laudă saŭ defaĭmă, nu conform adevĕruluĭ lucrurilor, ci cum îĭ dictéză pasiunea.

5260 * △Nu 'ĭ frumósă,
Da 'ĭ hăzósă.

S. Mihăilescu, *Sezătórea*, I, p. 221.— V. Forescu, c. *Folticeni*, J. *Suciava*.— E. I. Patriciŭ, *înv.* c. *Smulţi*, J. *Covurluiŭ*.

Se ḑice despre cele urîte dar plăcute, hazlie şi pline de nurĭ.

5261 De muşat şi de bire nu se stufaé [1])

Fr. Miklosch, *Rum. Unter*, I, p. 8.

Arată farmecul frumuseţeĭ şi nesaţiul de bine care stăpânesce pre om.

5262 *Frumósă de pică.

P. Ispirescu, *Unch. Sfăt.* p. 72; *Rev. Ist.* III, p. 383.

Adică fórte frumósă.

5263 * △Frumos picat din sóre.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea*.

Arată o deosebită frumuseţe.

5264 * △Frumósă coz.

V. Alexandri, *Teatr.* p. 656 & 714.— G. P. Salviŭ, *înv.* c *Smulţi*, J. *Covurluiŭ*.

Aceleaş înţeles ca la No. 5262.

5265 Frumósă de muc.

Fr. Damé, III, p. 70.

Acelaş înţeles ca la No. 5264.

5266 *Frumósă de foc (mama foculuĭ).

I. Creangă, *Pov.* p. 276.

Acelaş înţeles ca la No. 2565.

5267 * △A fi frumos scris.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea*.

---

1) De frumos şi de bine, (omul) nu se satură.

Arată o deosebită frumuseţe.

Scris are aci înţelesul de desinat, zugrăvit, adică frumos ca un chip din tablouri.

FRUMUSEŢE

Vedĭ *Fată, Cap. XXI, c. Frumuseţe, Nurĭ.*

5268 * △ Frumuseţea cuĭ nu 'ĭ place!
Dar nu sciĭ în ea ce zace.

Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 141.— I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş.* — M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ.*

Vedĭ *Frumos.*

Adese-orĭ omul frumos are inimă rea saŭ stricată.

5269 * △ Cine 'ntrébă dĕ durere pĕ lângă frumuseţe.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 81.— I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş.*— M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ.*

1° Sĕ ḑice pentru cele ce sĕ gătesc cu vătĕmarea lor, cum cele ce fórte tare sĕ strîng cu corseturile, şi cele se 'şĭ scot periĭ după obraz cu smulgĕtórea, ca să se arate maĭ frumóse (Golescu).

2° Când este vorbă de un băĭat ce vroesce a sĕ căsători şi 'ĭ lipsesc tóte.

5270 Frumuseţea vestejesce,
Dar înţelepcĭunea cresce.

A. Pann, III, p. 147.— Hinţescu p. 64.—S. Fl. Marian, *Nunta*, p. 32.

Prin urmare maĭ mult caz să facem de cea d'a doua căcĭ, precum maĭ ḑice Tîchindeal. Fab. p. 262: *frumuseţele sunt numaĭ o vedere, care astă-ḑĭ se vĕd, ĭar mâne nu.*

Nuriĭ sunt amăgitorĭ, şi frumuseţea o deşertăcĭune.
Prov. Solom. XXXI, 30.

5271 * △ Frumuseţe de maĭmuţă.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 74.—M. Stănceanu, *înv. c. Piria* J. *Mehedinţĭ.*

Sĕ ḑice, în bătaĭe dĕ joc, pentru cele maĭ urîte (Golescu).

5272 * △ De cât un car de frumuseţe maĭ bine un car de minte.

M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J *Mehedinţĭ.*

rece tóte darurile trupescĭ.

5273 Frumuseţea la om, ca flórea în pom.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 193.

Adică e trecĕtóre.

5273b * △ Par'că frumuseţele sĕ mănâncă pe talgere (farfurie).

G. Madan, *c. Truşenĭ, Ţ. Chişineŭ. Basarabia.*

Când unul vreà să se însóre cu o femeĭe frumósă dar săracă.

5274 Frumuseţea, ca roşaţa, la faţă sĕ caută.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 192.

Deşpre cele carĭ sunt pentru a fi vĕḑute.

FUGĂ

Veḑĭ *Cap. XXII, c. Fugă, Rĕsboiŭ.*

5275 * △ Fuga 'ĭ (e) ruşinósă, dar 'ĭ (e) sănătósă.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 173; III, p. 52. — Laurian & Maxim, I, p. 1263; II, p. 1003 & 1049.—I. G. Valentineanu, p 32. — S. Mihăilescu, *Şezăt.* I, p.218.—I. Creangă, *Pov* p. 23; *Conv. Liter.* IX. p. 340. — Al. Dumitrescu, 172. — Baronzi p. 54. — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ,* J. *Covurluiŭ.*—Hinţescu, p. 64.—P. Ispirescu, *Leg.* I 1872, p. 172; *Rev. Ist.* III, p. 381.— I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos,* J *Argeş.* — V. Forĕscu, *c. Şarul-Dornii* J *Suciava.*— M. Stănceanu, *înv. c. Piria,* J. *Mehedinţĭ.* — Fr. Damé, IV, p. 12.—S. Fl. Marian, *Trad. pop.* p. 22 & 286.— Gavril Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ,* J. *Vasluĭ.* — A. Corcea, *paroh. ort. or. c. Coşteiŭ, Banat.*

Fuga, şî dĕ e ruşinósă, dar e sănătósă.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 72.

Fuga e ruşinósă, dar (este) şi sănătósă.

A. Pann, *Fab.* I, p. 111.—Hinţescu p. 64.

* △ *Fuga 'ĭ ruşinósă, dar sănătósă.*

S. Mihăilescu, *Sezăt.* II. p. 218.— T. Bălăşel, *înv.* J *Vâlcea.*

Fuga de şi sănătósă,
Este însă ruşinósă.

Al Odobescu, *Moţiĭ.* p. 91. — Fr. Damé, IV, p. 42

* △ *Fuga e ruşinósă, dar la urmă cade sănătósă.*

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.*

Vedĭ *Sănătos.*

Ne arată că, cu fuga, de marĭ primejdiĭ scăpăm (Golescu).

Sĕ ḑice când cine-va prin fugă a scăpat de un rĕŭ. Varianta luĭ Odobescu ar dà ḑiceriĭ un înţeles cam deosebit, căcĭ insistă asupra ruşineĭ de a fugì, pre când tóte cele-l'alte ne îndémnă la fugă, când numaĭ în chipul acesta ne putem scăpà viaţa.

Οὐδε τις εστ'ἀλκή, φυγεῖν κάρτιστον ἀπ'αὐτῆς [1]).

Omer. Odis.

Fuga tutior [2]).

Prov. Lat.

Bonne fuite vaut mieux que mauvaise attente.

Prov. Franc.

E megghiu fuiri cu vriogna, ca ristari mortu cu onuri. [3])

Prov. Sicil.

Besser geflohen, als übelgefochten [4]).

Prov. Germ.

5276 * △ Când a dat (s'a pus pe) fugă, atuncĭ s'a isprăvit pămîntul.

A. Pann, III, p. 141.—Hinţescu, p. 64.—M. Stănceanu, *înv. c. Piria,* J. *Mehedinţĭ.*

Vedĭ *a Fugì, a se Repeḑì.*

1° Sĕ ḑice despre omul fără noroc, maĭ ales pentru acel care

---

1) Nu e alt remediŭ (scăpare) de cât a fugì departe de dînsul (adică de Charybde).
2) Fuga maĭ sigură.
3) E maĭ bine să fugĭ cu ruşine, de cât a rĕmâne mort cu onóre.
4) Maĭ bine să fugĭ, decât să te lupţĭ rĕŭ.

a trăit în lipsă şi sărăcie şi 'ĭ vine apa la móră tocmaĭ la sfîrşitul vieţiĭ.

2° A se apucà pré târḑiŭ de o trébă.

5277 * △ Nădejdea pe fugă, çetatea la tufă.

S. Mihăilescu, *Sezăt.* I, p. 218; IV, p. 118.—V. Forescu, *c. Folticenĭ*, J. *Suciava.* —E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.* — I. Marinescu, *înv. c Bradu-de-jos*, J. *Argeş.*—M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ.*

Se ḑice de omul fricos; acelaş înţeles ca la No. 4675.

5278 * △ Taĭe-fugă.

Baronzi, p. 96. — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.* — Avram Corcea, *paroh. ort. or. c. Coşteiŭ*, *Banat.*

Se ḑice de omul voĭnicos — fricos.

A FUGÌ

Veḑĭ *Bine, Cal, Códă, Cĭumă, Drac, Duluţă, Iepure, Insemnat, Plóĭe, Tăun, Umbră.*

5279 A vrut să fugă de Stana,
Şi a dat peste Satana.

A. Pann, I, p. 144.—Hinţescu, p. 180.

Veḑĭ *Drac, Intimplare, Stană.*

A fugì de un rĕŭ şi a dà de altul maĭ mare. Se ḑice maĭ ales pentru căsătorie.

5280 * △ Fuge de la aoleŭ
Şi dă peste oleoleŭ.

A. Pann, I, p. 144.—Hinţescu p. 64 — I. Marinescu, *înv c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş.*— M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţi.*

Fuge de greŭ şi dă peste maĭ greŭ; fuge de vaĭurile altora şi a-casă găsesce altele maĭ marĭ.

5281 Când a dat să fugă, atuncĭ s'a isprávit pămîntul.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 456.

Veḑĭ *Fugă, a se Repeḑì*

Acelaş înţeles ca la No. 5276.

5282 * △ Fugĭ d'acolo, vino 'ncóce,
Şedĭ binişor, nu 'mĭ dà pace.

I. Creangă, *Pov.* p. 276; *Conv. Liter.* XI, p. 195.

* △ *Fugĭ d'acolo, vino 'ncóce.*

M. Stănceanu, *înv. c. Piria,* J. *Mehedinţĭ.*

* △ *Fugĭ d'acolo, vino 'ncóce,*
Lasă-mĕ şi nu 'mĭ dà pace.

N. Gane, *Conv. Liter.* 1875, — 76.— C. C. Bungeţianu, *stud. c. Cosovĕţ,* J. *Mehedinţĭ.*—Gavr. Onişor *prof. c. Bĕrlad,* J. *Tutova.*

1⁰ Sĕ ḑice despre fetele în inima cărora se luptă dragostea pentru un tînĕr, şi ruşinea de a'şĭ da simţirile pe faţă.

2⁰ Sĕ ḑice maĭ ales despre femeile care în lume se fac cinstite, ĭar între patru ochĭ sar în spinarea bărbaţilor.

FUGĬ ÎN COLO

Fugĭ încolo, vină 'n cóce,
Şeḑĭ binişor, nu 'mĭ dà pace
Lasă 'mĭ mâna, nu mĭ-o frânge,
Ie-mĕ 'n braţe de mĕ strînge.
Vreĭ o flóre, nu 'ţĭ daŭ flóre,
Na 'ţĭ guriţă 'ndulcitóre.
Vreĭ ce vreĭ, eŭ vreŭ nu vreŭ
Şi 'ţĭ daŭ tot sufletul meŭ.

V. Alexandri, *Poes. Pop.* p. 339.

Veḑĭ în Revista pentru Archeologie, III, pag. 384, o variantă a acesteĭ poesiĭ poporală dată de Ispirescu.

5283 * Fugĭ cu mine, orĭ fug singur?

V. Alexandri, *Teatr.* p. 355.

Propunere ce se face, cam in glumă, uneĭ femeĭ ca să fugă cu noĭ, de la casa eĭ.

5284 Fuge pe dél ca pe vale.

V. Alexandri, *Teatr.* p. 1544.

Fuge repede; nicĭ un obstacol nu 'l maĭ póte opri. Sĕ ḑice despre cel fricos.

5285 Fuge de pare că mănâncă pămîntul.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p. 384.

Fuge mâncând pămîntul.

A. Pann, I, p. 67.— Hinţescu, p. 131.— Al. Martinian, J. *Ilfov.* —Titu Maiorescu. *Critic.* p. 27.— Laurian & Maxim, II, p. 573.

Fuge rumpênd pămîntul.

Ion al luĭ Siera, *Pov.* p 241.

Fuge ĭute, din tóte puterile.

5286 *Fuge de scapără petrele.

Acelaş înţeles ca la No. 5285. Se ḑice maĭ ales despre caĭ.

5287 Fuge ca când îl gonesce cu biciu de foc.

A. Pann, III, p. 52.— Hinţescu, p. 64.—P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p. 384.

Acelaş înţeles ca la No. 5286.

5288 *Fuge de 'şĭ scóte ochiĭ.

Al. Lambrior, *Conv. Liter.* IX, p. 4. — I. Creangă, *Pov.* p. 217; *Conv. Liter.* X, p. 375.

Acelaş înţeles ca la No. 5287.

5289 *△Fuge de-ĭ ese sufletul.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Fuge ĭute peste fire.

5290 *Fuge ca şi când ar fi scăpat ḑin puşcă.

P. Ispirescu, *Unch. Sfăt.* p. 72; *Rev. Ist* III, p. 384.

Acelaş înţeles ca la No. 5289.

5291 *A fugi nouĕ hotare.

Ion Pop Florentin, *Conv. Liter.* III, p 157. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 228.

Adică departe.

5292 *△Fuge de 'i scapără călcâele.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Veḑĭ *Călcâiŭ.*

Fuge ĭute peste fire.

5292b *△ Fuge de 'i sfîrîe piciórele.

Vedĭ *Picior.*

Acelaș înțeles ca la No. 5292.

5292c *△ Fuge de nu 'ĭ vedí piciórele.

Acelaș înțeles ca la No. 5292.

5293 Fudzi ca di per di lup. [1])

P. Papahagi, *Sezătórea*, IV, p. 163.

Vedĭ *No. 2280.*

Acéstă dicere din Macedonia, se aplică celor carĭ fug de óre-ce repede și speriațĭ.

Aromâniĭ cred că atuncĭ când dracul zăresce saŭ mirosesce pĕr de lup îșĭ ĭeà lumea în cap. Vedĭ în Șezătórea, credința care a dat nascere acesteĭ dicĕtorĭ.

A GÂDILÀ

5294 *Gâdilă-mĕ să rîd.

M. Canian, *publ.* J. *Iașĭ.*

Când cine-va povestesce un lucru pre care 'l crede hazliŭ și ceĭ care 'l ascultă nu rîd.

GÂDILICIŬ

5295 A avé gâdiliciŭ la limbă.

I. Creangă, *Amint* p. 151.

Vedĭ *Limbă.*

1° A avé poftă de vorbă.
2° A nu puté ține o taĭnă.

GĂLBINARE

Vedĭ *Buzunar.*

Vedĭ în Sezătórea, II, p. 19, articolul D-l M. Lupescu, despre gălbinare.

5296 *△ Suferă de gălbănare rusască.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulțĭ,* J. *Covurluiŭ.*

Se dice de omul gras, bețiv și cu nasul vecĭnic roșu de beție.

5297 Celui ce sufere de gălbinare, tóte par galbine.

Laurian & Maxim, II, p. 587.

---

[1]) Fuge ca de pĕr de lup.

Se ḑice omuluï care nu vede lucrurile cum sunt în adevĕr ci cum i le arată pasiunile luï.

5298 Te găsesce bóla gălbinăreï și frigurile pungeï.

A. Pann, *Edit.* 1889, p, 133, II, p. 87. — Hințescu, p. 17.

△ *A avé gălbinare.*

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

Veḑĭ *Buzunar*.

Rĕmâĭ fără banĭ, sărac. Se ḑice celuĭ cheltuitor. Cuvîntul *gălbinare* este aci un joc de cuvinte precum se vede în frasa următóre:

Vaĭ de cel ce galben n'are,
Că mi'l prinde gălbĕnare.

V. Alexandri, *Teatr.* p. 1648.

5299 * A 'l găsi gălbinarea.

De frică; a se îmbolnăvì de o mare spaĭmă.

5300 * △ A 'și înghiți gălbinarea.

G. Poboran, *inst* J. *Olt.* — T. Bălășel, *înv.* J. *Vâlcea.*

2º A se trece cu firea; a o păţì din prea multă opintélă deodată. — J. *Olt.*

2º A murì.

GÂLCĂ

5301 * A frecà pre cine-va de gâlcĭ.

V. Alexandri, *Teatr.* p. 1581.

A potrivì bine pre cine-va, a'l rĕmânè şi chĭar a 'l bate.

GÂNGAV

Veḑĭ *Chĭor*.

5302 * △ N'aștepta dĕ la gângav vorbă dĕslușită.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 108. — I. Marinescu. *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeș.* M Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinți.*

Adică dĕ la cel prost vorbă dĕ cinste (Golescu). De la un neghiob nu poţĭ aflà nimic bun.

A GEME

Vedĭ *Drac*.

5303 *△A geme pămîntu de cine-va.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea*

Vedĭ *Pămînt*.

Când cine-va se vaĭtă şi geme tot într'una.

GEMĔTURĂ

5304 Cu tótă a luĭ gemĕtură
Duce lingura la gură.

A. Pann, III, p. 139. — Hinţescu, p. 91.

Despre cel ce sĕ preface că e bolnav.

GHEBOS

Vedĭ *Dragoste*.

5305 *△A scăpat ghebos.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ*.

Erà cât p'acì să 'l bată.

GHĬES

5306 *A dà ghĭes.

P. Ispirescu. *Unch. Sfăt.* I, p. 25; *Rev. Ist.* III, p. 155. — Fr. Damé, II, p. 65.

A dà brâncĭ, a îmbià să facă un lucru, a pune fitilu.

GLAS

Vedĭ *Cap.* IX, *c. Glas*.

5307 *△După glas cunoscĭ pĕ om şî pĕ dobitoc.

Iord. Golescu, *Mss.* II. p. 91. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş*.

Adică după vorbă sĕ cunósce cel învĕţat şî cel ne-învĕţat (Golescu); omul cu minte şi cel fără de minte, cu alte cuvinte valórea omuluĭ.

5308 Cât să'ţĭ ascuţĭ glasul gurii
N'aĭ ce să 'ĭ maĭ facĭ naturiĭ.

A. PANN, II, p. 15. — HINŢESCU, p. 7.

Nu te încercà peste puterile tale.

Ne forçons point notre talent
Nous ne ferions rien avec grâce.

LA FONTAINE.

5309 Nu la glas, ci la dulcéţa glasuluĭ.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 109.

Adică nu la vorbă, ci la ceea ce ese din vorbă să băgăm sémă (GOLESCU).

5310 La orĭ-ce îĭ sare glasul,
Şi rîde nebun cu césul.

A. PANN, I, p. 97. — HINŢESCU p. 69.

Despre cel nerod.

5311 *'I-a perit glasul.

I. BĂNESCU, *prof.* J. *Roman.*

Vedĭ *Piuit.*

Nu maĭ are ce spune, nu maĭ face pe grozavu, a pus botu pe labe. Nu maĭ are nicĭ o putere.

A GRĂÌ

Vedĭ *Móră, Nebun, Popà.*

5312 Până 'ncepem a grăi, putem a balbuţi.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 60.

Adică până la o vreme jocurile copilărescĭ, cum şî până când cu maĭ mult, putem şî cu maĭ puţin să ajutăm (GOLESCU).

5313 * △De oiŭ grăi, oiŭ muri,
De oiŭ tăceà, oiŭ plesni.

DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierogl.* p. 268.—M. STĂNCEANU, *înv. c. Piria,* J. *Mehedinţĭ.*

Vedĭ *a Dice.*

Acelaş înţeles ca la No. 4579.

5314 Cine mult grăiesce, puţin sporesce.

IORD. GOLESCU, *Mss.* I, p. 185.

Vedĭ *a Vorbì.*

Ne învaţă a fi cumpětaţĭ în vorbirea nóstră.

5315 **A grăi curmeziș.**

Prav. de la Govora, p. 97.

A grăì cuvinte curmezișate.

Prav. de la Govora, p. 118.

A se împotrivì cu vorba.

5316 **A grăi îndĕrĕt.**

Pravila Vasile Lupu, p. 53.

«Cela ce va grăì omuluĭ cuvinte bune, și le va grăì cu hicleșugul de'l va batgiocorì, ce sĕ ḑice va *grăì îndĕrĕpt*, acesta sĕ va certà ca un suduitor». Pr. Vasile Lupu.

GRAIŬ

Veḑĭ *Pĕr.*

5317 **Omul după graiŭ, ca clopotul după sunet, îndată sĕ cunósce.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 15

Veḑĭ *Vorbă.*

Din vorbele luĭ se póte cunósce gândurile saŭ valórea unuĭ om.

5318 * △**Pe unde ĭasă graĭul, ĭasă și sufletul.**

T. Bălășel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Să ne ferim a vorbì de rĕŭ și mincĭunĭ, căcĭ pe unde ese vorba ese și sufletul la vremea morțiĭ.

5319 **Graĭul dulçe**
Mult aduçe. [1]

G. Weigand, *Die Arom.* p. 276.

Veḑĭ *Vorbă.*

Cine vorbesce frumos, cu blândețe, e maĭ folosit.

5320 **Grailu bun află loc bun.** [2]

M. G. Bojadschi, Γραμμ. Ρωμαν. p. 130.

Acelaș înțeles ca la No. 5319.

GRAS

Veḑĭ *Gol, Pepene, Prepeliță, Slab, Untură.*

5321 △**Tot grasu e frumos, și tot avutu cinstit.**

Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 141.

---

[1] Graĭul dulce, mult aduce.
[2] Graĭul bun, află loc bun.

Tot grasul e frumos.

Iord Golescu, *Mss.* II, p. 69.

Tot grasul e frumos, şî tot slabul ticălos.

Iord Golescu, *Mss.* II, p. 225.

Arată cinstea celor bogaţĭ (Golescu).

5322 * △Gras fluer.

Em. Popescu, *înv. c. Ciocănesci-Mărgineni, J. Ialomiţa.*

Sĕ ḑice despre cel slab şi bolnăvicios.

5323 * △Gras cobză.

M. Lupescu, *înv. c. Brosceni*, J. *Suciava.*

Acelaş înţeles ca la No. 5322.

5324 * △Gras ca gratia.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A fi slab rĕŭ.

5325 * △Gras ca gardul.

C. Daniilescu, *c. Scundu*, J. *Vâlcea.*

Despre unul slab la trup, pre care 'l laudă alţiĭ că e tare şi gras.

5326 * △Galben de gras, şi céfa roșie de pumnĭ.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Sĕ rĕspunde în glumă când eştĭ întrebat despre sănătate.

5327 * △Galben de gras.

Gav. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ*, J. *Vasluiŭ.* — T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Se ḑice în batjocură celor slabĭ, carĭ sunt pe sfîrşite şi ca mâne vor muri.

5328 Nimenea nu sĕ vaetă de gras.

A. Pann, I, p. 145. — Hinţescu, p. 71.

* △*Nimene nu se vaetă de gras.*

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.* — S. I. Grossman, *Dict. Germ.* p. 248.

Nimene nu se plânge de bine, de belşug; omul cu cât are cu atât ar vroi să maĭ aĭbă.

5329 *△ A fi gras ca malu.

T. Bălăşel, înv. J. *Vâlcea.*

Se ḑice celor graşĭ.

GREA

5330 **Mamă, vĕḑuĭ ismene pĕ gard, şî peştin purceseĭ grea.**

Iord Golescu, *Mss.* II, p. 43.

Sĕ ḑice pentru cele desfrînate (Golescu).

GREŬ

5331 *A se lăsà greŭ.

A nu primi o propunere care ni se face. Arată réua voinţă.

GROS

5332 Gros pĕ gros mănâncă.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 23.

Veḑĭ *No. 2288.*

Adică cel tare pĕ cel tare (Golescu).

GUŞAT

Veḑĭ în Sezătórea, I, p. 123 descântece de guşă, precum şi în volumul întâiŭ, al acesteĭ cărţĭ, la No. 83, diferite credinţe poporale.

5333 *△ Guşaţiĭ cu guşaţiĭ se încuscresc.

Baronzi, p. 67.— Hinţescu, p. 73.— M. Stănceanu, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş.* — I. Marinescu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ.*

Guşaţiĭ cu guşaţiĭ se-întîlnesc.

S. I. Grossmann, *Dict. Germ.* p. 191.

*△ *Guşaţiĭ cu guşaţiĭ se adună.*

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Omul cu minte cu cel cnminte, şi prost cu prost se adună.

5334 **Ḑi-ĭ, mamă, (şi) guşată, până nu ţĭ-o ḑice ea înainte.**

HELIADE-RADULESCU, *Mac. şi Trand.*
Voinţa Naţională, XIII, No. 3389.

Ḑiĭ, mamă, cà e guşată, ca să nu apuce să 'ţĭ ḑică ea.

I. G. VALENTINEANU, p. 39.

Veḑĭ *Chel, a Ḑice, Slut.*

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce apucă să ne mustreze eĭ înainte, când ar trebuì noĭ să 'ĭ mustrăm pe dînşiĭ.

5335 ***A fi guşat.**

Adică prost, tâmpit.

HOLERA

5336 *** △Holeră.**

A CANDREA, *Rev. Nouă.*

Se ḑice de femeile urîte saŭ rele.

HOP

Veḑĭ *a Sărì.*

5337 *** △A trece hopul.**

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, J. Olt*

A scăpà de o greutate, de o primejdie.

5338 **A fi hop de-o parte.**

A fi desmetic, cĭocnit, nebun.

A ICNÌ

Veḑĭ *Popă.*

A ÎMBĂLĂ

Veḑĭ *Cap. XIX.*

IMBĂLĂTURĂ

Veḑĭ *Cap. XIX.*

A ÎMBĔTRÂNÌ

Veḑĭ *Biserică, a Scì, Vatră.*

5339 * △ **Omul dacă îmbĕtrânesce,**
Pune'i paie şi'l pîrlesce.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 9.— Baronzi, p. 54.— Hinţescu. p. 134. — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi. J. Covurluiŭ.* — *Semin. Buc. Cl. VII prin* P. Gârbovicênu, *prof.*

Veḑĭ *Fată.*

Arată ne-destoinicia la bĕtrâneţe (Golescu).

Alusie la vechiul obiceiŭ de a omorî bĕtrânii. Veḑĭ *Mălaiŭ.*

Pus vî, pus sot. [1])

Prov. Wallon.

Quando l'uno invecchia, perde il cervello. [2])

Prov. Ital.

Hoe ouder, hoe zotter. [3])

Prov. Oland.

5340 △ **Omul dacă îmbĕtrânesce,**
Fă-ĭ secriŭ de odihnit.

V. Alexandri, *Poes. Pop.* p. 505

Acelaş înţeles ca la No. 5340.

5341 * △ **La cuţit dacă aĭ îmbĕtrânit.**

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Ceĭ bĕtrânĭ peste mĕsură nu sunt bunĭ de cât de mórte. Veḑĭ legenda de la c. Malaiŭ.

5342 * **Omul când îmbĕtrânesce, copilăresce.**

Al. Martinian, *Bucurescĭ,* J. *Ilfov.*

* *Omul când îmbĕtrânesce, copiluluĭ se asémĕnă.*

Veḑĭ *Bĕtrân, Bĕtrâneţe.*

Arată urmele firescĭ ale bĕtrâneţeĭ.

---

1) Plus vieux, plus sot.
2) Când unul îmbĕtrânesce, îşĭ pierde mintea (creeriĭ).
3) Maĭ bĕtrân, maĭ nebun.

Δὶς παῖδες οἱ γέροντες. [1]

THEOPOMP.

Bis pueri senes. [2]

Prov. Lat.

A l'ęnvieli, l'ënfadëzi. [3]

Prov. Langued.

I vecchi son due volte fanciulli. [4]

Prov. Tosc.

O velho torna a engatinhar. [5]

Prov. Port.

Alte Leute sind zweimal Kinder. [6]

Prov. Germ.

5343 **Omu ma-auşaşti, bagă di glăreaşti.** [7]

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Iahres.* II, p. 151.

Acelaş înţeles ca la No. 5342.

5344 **Omul de să 'mbĕtrânesce**
Dar ce vede tot poftesce.

A. PANN, *Fab.* I, p. 34.

Adese-orĭ omul bĕtrân doresce lucrurĭ carĭ nu maĭ sunt făcute pentru dînsul. Veḑĭ A. Pann, Fab. I, *Boul bĕtrân.*

5345 **Omul cât să 'mbĕtrânéscă**
Tot cere să maĭ trăĭéscă.

A. PANN, III, p. 155.—HINŢESCU, p. 131.

Idee, vechie ca şi lumea, care a fost desvoltată de toţĭ fabuliştiĭ.

POVESTEA VORBEĬ

Un sărac bĕtrân cu totul, cocoşat, încovoĭat,
Abĭă umblă pe picióre, de mórte fiind uĭtat,
Plecă odată 'n pădure, să'şĭ adune uscăturĭ,
Vîrfurĭ de lemne tăĭete, şi de vînt dărămăturĭ.
După ce cu ostenélă alergă, îşĭ adună,
Şi după ce în spinare cu dînsele se 'ncrosnă,

---

1) A doua óră copiĭ (sunt) bĕtrâniĭ.
2) Idem.
3) Cine îmbĕtrânesce, copilăresce.
4) Bĕtrâniĭ sunt a doua óră copiĭ.
5) Bĕtrânul începe din noŭ a se tîrî.
6) Bĕtrâniĭ sunt pentru a doua óră copiĭ.
7) Omul când îmbĕtrânesce, începe a se prosti.

Când a vrut să se ardice să plece, sĕ opintì,
Dar părîndu'i-se grele pe spate jos se trântì.
Se maĭ opintì odată, ş'încă de câte-va orĭ,
Şi de geba, n'aveà cine să'l scóle de subsiorĭ.
El atuncea cu oftare începù a se rugà,
Dicênd: mórte, mórte, vin'o! cum şi altele 'ndrugà.
Mórtea ne-fiind departe, numele'şĭ cum audì,
Ca 'ntr'o clipă 'n acea óră la dînsul se repedì,
Şi 'l întrébă să 'ĭ spue, că pentru ce l'a chemat?
Dar el vĕdênd'o grozavă îĭ rĕspunde cu oftat,
Dicêndu'ĭ: mĕ iértă mamă! şi de'ĭ vreà să te supuĭ
Fă bine şi mĕ ardică, mână d'ajutor să'mĭ puĭ,
Că cum vedĭ ném de om nu e acì într'acest ocol
Ca să vie să'mĭ ajute cu lemnele să mĕ scol!

A se asemĕnà cu fabula luĭ La Fontaine, *La mort et le bûcheron.*

5346 **Unii trec şĭ 'mbĕtrânesc,**
Alţii cresc şĭ înfloresc.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 11.

Arată ne-statornicia vremiĭ (Golescu).

5347 *__A'i îmbĕtrânit nebun.__

Se dice aceluĭ care a îmbĕtrânit şi tot fără de minte a rĕmas.

A testa bianca spesso cervello manca. [1]

Prov. Ital.

Alter macht zwar immer weiss, aber nicht immer weiss. [2]

Prov. Germ.

5348 *△ **A îmbĕtrâni pre cine-va.**

A. Pann, II, p. 159.—Hinţescu, p. 77.

A'l supĕrà peste fire.

A SE IMBOLNĂVÌ

Vedĭ *a se Bolnăvì, a se Ismenì.*

A IMBRĂŢIŞÀ

5349 ●**Cine mult tĕ'mbrăţiséză, nu scie să tĕ strîngă.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 80.

[1]) Capuluĭ alb adese-orĭ lipsesce minte (creerĭ).
[2]) Virsta face în adevĕr în tot-deauna alb, dar nu în tot-deauna cu minte.

Adică cine ĕţĭ arată multă dragoste, nu te ĭubesce, nu îngrijasce dĕ tine (Golescu).

Golescu pare a fi tradus aci proverbul: *qui trop embrasse mal étreint*, dându'ĭ un înţeles pre care nu 'l are în limba francesă.

5350 * △ Cine îmbrăţişéză multe, puţine adună.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 73; III p. 99.—Hinţescu p. 113.—Dna E. B. Mawr, p. 100. — S. I. Grossmann, *Dict. Germ.* p. 230.—I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş*.

Cine umblă să coprindă multe, puţine adună.

A. Pann, *Archir.* p. 13.

Când unul se apucă de odată de multe le face rĕŭ, şi în loc de câştig se alege ca pĭerḑanie.

Qui trop embrasse mal étreint.

Prov. Franc.

Chi tutto abbraccia, nulla stringe. [1])

Prov. Ital.

Wer zu viel fasst, lässt viel fallen [2]).

Prov. Germ.

IMBRĂŢIŞARE

Veḑĭ *Cap. XIX, p. Imbrăţişare.*

5351 Imbrăţişarea te 'ncălḑesce, ca cloşca când clocesce.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 242.

Căcĭ ne arată dragostea.

5352 Imbrăţişarea fără sărutare, nicĭ un dar are.

Iord. Golescu, *Mss*, II, p. 242.

Arată puterea şi darul sărutăriĭ.

A ÎMPINGE

Veḑĭ *a Cădé, a Trage.*

---

1) Care îmbrăţişéză tóte, nu strînge nimic.
2) Cine îmbrăţişéză prea mult, lasă mult sĕ cadă.

ÎMPUŢIT

5353 **A fi un lucru împuţit cuĭ-va.**

Pravila Govora, p. 107.

Aĭ fi displăcut.

Şi cum séră cădeà rob grăesc pre duhul sfânt şi 'l mărturisesc, şi s'alte multe ce 's *împuţite* luĭ Dumnedeŭ şi le aŭ.» — *Pr. Govora.*

ÎNALT

Vedĭ *Brad, Nalt.*

5354 * △**Ferice dĕ cel înalt (nalt) că dă gură piste (peste) gard.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 71.— P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* III, p. 381.— M. STÂNCEANU, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ.* — I. MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş.*

Sĕ dice:

1° Dĕ ceĭ marĭ ce, cu înlesnire, dobândesc ceea ce poftesc (GOLESCU).

2° Când un om trăesce bine, avênd de tóte.— *I. Marinescu.*

5355 △ ***A fi înalt, hăp-asa!**

T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

A fi scund.

A SE ÎNĂLŢÀ

Vedĭ *Cap. IV, c. a se Inălţà.*

A ÎNCĂLDÌ

5356 * △**Nu 'l încăldesce sórele.**

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ.*

E fórte şiret.

A ÎNDRUGÀ

Vedĭ *Joĭ-Mare, Móră, Verde.*

5357 **N'are cine să 'l asculte**
Şi el spune 'ndrugă multe.

A. PANN, I, p. 15.—HINŢESCU, p. 91.

Se ḑice despre cel limbut.

5358 * △ **A îndrugà verḑĭ şi uscate.**

P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 168. — G. P. Salviu, *inv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ*. — T. Bălăşel, *inv.* J. *Vâlcea*.

A vorbì orĭ-ce 'ţĭ vine în gură, şi bune şi rele, ce e şi ce nu e; lucrurĭ neînsemnate. Acéstă variantă se va adaogà la No. 1232.

A ÎNGENUCHIÀ

5359 * △ **A îngenuchià.**

C. Bally, *c. Cărlomănescĭ, Tutova.*

1° A 'şĭ perde tot avutul.

A îngenunchĭat cu desăvîrşire» nu maĭ are nimic.

2° A ruşinà, a supune pre cine-va.

A ÎNGHEŢÀ

Veḑĭ *Limbă, Măduvă.*

5360 * **A îngheţà.**

I. Creangă, *Pov.* p. 178.

De frică, precum ḑice şi francesul: *tout mon sang s'est glacé dans mes veines.*

«Femeea luĭ Ipate când a maĭ vĕḑut şi asta, numaĭ ĭ s'a încleştat gura şi *a îngheţat* de frică.» — I. Creangă.

A ÎNGRĂŞÀ

Veḑĭ *Bólă.*

A SE ÎNGRĂŞÀ

Veḑĭ *Cap. XIX, c. a se îngrăşà, Om.*

ÎNNECĂTURĂ

5361 **Innecătură dĕ banĭ, ıar nu dĕ tuse.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 16.

Sĕ ḑice pentru cel mituit ce nu va să vorbéscă spre folosul obşteĭ, făcêndu-se că se înnécă de tusă şi nu póte vorbì (Golescu).

ÎNSEMNAT

Vedĭ *Semnat.*

5362 *△ **De omul însemnat să fugĭ.**

P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 170. — Hinţescu, p. 131.— Fr. Damé. II, p. 203.— C. Possa, *stud. c. Humulescĭ,* J. *Némţu.*

Să fugĭ de omul însemnat ca de dracu.

I. G. Valentineanu, p. 32.

△ *De om roş, spân şi însemnat să fugĭ cât îĭ trăĭ!*

Sezătórea, I, p 127.

*△ *Să fugĭ (te ferescĭ) de omul însemnat de Dumnedeŭ.*

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*— E. I. Patriciu, *înv c. Smulţĭ,* J. *Covurluiŭ.* — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos,* J. *Argeş.*— M. Stănceanu, *înv. c. Piria,* J. *Mehedinţĭ.*

△ *Să te feréscă Dumnedeŭ de om spân şi roş.*

S. Mihăilescu, *Şezătórea,* I, p. 220.

Să te ferésca Dumnedeŭ de omul însemnat!

Gil, *Conv. Liter.* XXIV. — Fr. Damé, II, p. 203.

*△ *Omul însemnat de Dumnedeŭ e dracul în piciόre.*

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ.* J. *Covurluiŭ.*

Di om cu semnu, largu! [1])

Per. Papahagi, *Zweit. Iahres,* II, p. 174.

Vedĭ *Pĕr, Rĕŭ, Semnat.*

In popor se dice că ómeniĭ cu năravurĭ rele ca: hoţĭ, pisnıaşĭ, ucigaşĭ, etc. Dumnedeŭ îĭ însemnéză ca să se ferésca lumea de eĭ.

La Romanĭ, defectele corporale eraŭ privite ca semne de rĕutate şi de rĕŭ augur.

[1]) De om însemnat, departe!

Crine ruber, niger ore, brevis pede, lumine læsus
Rem magnam præstas, Zoile, si bonus es.

Martial, XII, 54.

La Romanĭ, ca şi la Ebreĭ, nu putea fi preot acel care erà orb, cocoşat, cĭung, olog, schĭop, chĭor, chelbos, rĭĭos, care aveà nasul prea lung saŭ prea scurt. Creştinii aŭ adoptat şi dînşiĭ acest obiceiŭ.

Cave a signatis [1]

Prov. Lat.

Bigle, borgne, bossu, boiteux,
Ne t'y fie si tu ne veux.

Adages franç. XVI *Siècle.*

Il faut se défier des gens marqués au B.

Prov. Franc.

Niun segnato da Dio fu mai buono. [2]

Prov. Ital.

Hombre señalado, ó muy bueno, ó muy malo. [3]

Prov. Span.

Hüte dich vor denen, die Gott gezeichnet hat. [4]

Prov. Germ.

Beware of him whom God hath marked. [5]

Prov. Engl.

5363 **De segnëït de Domnu sto corac largo, de orbu şi de zaposto sto şi opt.** [6]

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.* I. p. 8

Acelaş înţeles ca la No. 4736.

Dai segnai de Dio cento passi indrio, de un orbo e un zoto cento e oto. [8]

Prov. Venit.

5364 **Açelor ce'şŭ rĕĭ pre lume Dumneḑeŭ le bagă sĕmne.**

Andreĭ al Bagavu, *Cart. Aleg* p. 99.

---

[1]) Păzesce-te de ceĭ însemnaţĭ
[2]) Nimenĭ însemnat de Dumneḑeŭ n'a fost vre-odată bun.
[3]) Om însemnat, saŭ fórte bun, saŭ fórte rĕŭ.
[4]) Păzesce-te de aceĭ pre care Dumneḑeŭ iĭ a însemnat.
[5]) Departe de aceĭ pre care Dumneḑeŭ iĭ a însemnat.
[6]) Acelora'sĭ rĕĭ în lume Dumneḑeŭ iĭ însemnéză (le pune semne).
[7]) De ceĭ însemnaţĭ de Dumneḑeŭ o sută paşĭ departe (să staĭ), de orb şi de schiop o sută şi opt.
[8]) Idem.

* △ *Dumnedeŭ, pe ómeniĭ aĭ draculuĭ iĭ însemnéză.*

T. Bălăşel, *inv.* J. *Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 5362.

5365 **A fi om însemnat.**

T. Bălăşel, *inv.* J. *Vâlcea.*

1° A fi maĭ cu minte şi, cu deosebire, maĭ avut ca alţiĭ.
2° A fi orb, schiop, surd, etc.

A SE INTINDE

Vedĭ *Caşcaval.*

5366 * △ **Pe cât 'ţ'e pătura (atât) te 'ntinde.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 57; III, p. 71; II. p. 73.—Hinţescu, p. 142. — M. Stănceanu, *inv. c. Piria,* J. *Mehedinţĭ.* — I. Marinescu, *inv. c. Bradu-de-jos,* J. *Argeş.* — *Semin. Buc. cl.* VII, *prin* P. Gârbovicénu *prof.*

Intindĕ'ţĭ picerele pe cât pătura te iértă.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 102.

Nu'ţĭ întinde picerile, cât nu'ţĭ ajunge pătura.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 110.

△ *S'aŭ întins maĭ mult de cât le ajungeà ţolu.*

Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 132.

A se întinde cât ţine salteaoa.

Fr. Damé, IV, p. 11.

A se 'ntinde cât ajunge plapoma.

G. I. Munteanu, p. 121.

Intinde-te cât îţĭ ajunge plapoma.

B. P. Hăşdeŭ, *Etym. Magn.* p. 634.

Intinde-te cât te ajunge plapoma.

Dna E. B. Mawr, p. 17.

* △ *Intinde-te cât ţĭ-e plapăma.*

Em Popescu, *inv. c. Ciocănescĭ-Mărgineni,* J. *Ialomiţa.*—E. I. Patriciu, *inv. c. Smulţĭ,* J. *Covurluiŭ. Semin. Buc. cl* VIII, *prin* P. Gârbovicénu, *prof.* — I. Antonescu, *stud. c. Plăinescĭ* J. *Rimnicu-Sărat.*

Cât ți-e cerga atât te întinde.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* II, p. 145.

* △ *Cât ți-e plapoma te întinde.*

P. Ispirescu, *Leg* I, 1872, p. 171. — Hințescu, p. 147. — G. Poboran, *inst. c. Slatina, J. Olt.*

Cât ți'e plapoma atâta te 'ntinde.

A. Pann, *Fab.* II, p. 106.

* △ *A se întinde (pe) cât îi-e plapoma (cerga) (pătura).*

S. I. Grossmann, *Dict. Germ.* p. 219. — T. Bălășel, *înv. J. Vâlcea.*

* △ *Nu întinde mai lung picerile de cât e lungă cerga (plapăma, oghealu).*

V. Forescu, *c. Dorna, Bucovina.*

* △ *Nu te întinde mai mult de cât ți-i cerga (oghîalu, plapăma, pătura).*

H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea. J. Dorohoi.* — V. Alexandri, *Teatr.* p 464.

* △ *Omul să se întindă cât îi ține cerga.*

K. A. Zamfirescu-Diacon, *înv. c. Știubenii, J. Dorohoi.*

Nu te întinde mai mult de cât oghealu (plapoma).

V. Alexandri, *Teatr.* p. 125 & 464 — Dna E. B. Mawr, p. 101.

Nu 'ți întinde picĭorul până (unde) nu te-ajunge patul.

Baronzi, p. 54.—Hințescu, p. 145.

Nu te întinde până unde nu te ('ți) ajunge învelitórea.

Baronzi, p. 63.—Hințescu, p. 8

Nu te întinde până nu te-ajunge patul.

Baronzi, p. 64.

* *Nu te tinde cama mult de cât cerga.* [1])

D. Dan, *Neresca, Macedonia.* — Meta Costandin, *c. Molovişte, Macedonia.* — Xenofonte Capsale, *c. Pìrlepe, Macedonia.*

* *Cât ţi éste dóga atât ti tinde.* [2])

N. St., *c. Nijopole, Macedonia.*

Tindi-ţĭ tşórli cât ţ-u çerga. [3])

Per. Papahagi, *Zweit. Iahr.* II, p. 176.

Adică să cheltuim pĕ cât ne este puterea (p. 102); adică să nu cheltuim piste a nóstră stare (p. 110), (Golescu). Intr'un mod maĭ general, ne învaţă a nu ne apucă de lucrurĭ pre carĭ nu ne ĭértă mijlócele a le face. Veḑĭ A. Pann, fab. II, p. 106.

Il ne faut pas peter plus haut que le cul.

Prov. Franc.

Sich nach der deck strecken. [4])

Prov. Germ.

5367 * △Nu te 'ntinde pe cât n'aĭ, ci te 'ntinde pe cât aĭ.

C. C. Bungeţianu, *stud. c. Cosovĕţ, J. Mehedinţĭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 5366.

5368 * △Intinde-te cât te ajunge curaua (curéua).

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ, J. Covurluiŭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 5367.

5369 Să te întinḑĭ cât poţĭ să coprinḑĭ.

A. Pann, *Archir*, p. 13.

* *Tinde te până tu agĭungĭ.* [5])

Ilie Ghicu, *c. Perivoli, Epir.*

Să nu încercăm lucrurĭ prea grele puterile nóstre, să nu cheltuim peste starea nóstră.

---

[1]) Nu te întinde maĭ mult de cât cerga.
[2]) Cât ţi este plapoma atât te întinde.
[3]) Intinde-'ţĭ piciórele, cât ţĭ-e cerga.
[4]) Să te întinḑĭ cât ţi este plapoma.
[5]) Intinde-te până unde ajungĭ.

5370 * △Nu te întinde că te rupĭ.

P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 165. — Hinţescu. p. 82. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J *Argeş*. — M. Lupescu. *înv. c. Broscenī*, J. *Suciava*. — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluī*. — M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţi*.

1° Nu încercà peste puterile tale, căcĭ în loc să te folosescĭ, maĭ mult păgubescĭ.

2° Nu cheltui peste starea ta.

3° Se ḑice aceluĭ care vorbesce de rĕŭ pre maĭ mariĭ luĭ.

Qui trop estent son mantel la penne en ront. 1)

Prov. Franc.

5371 * △Să n'o întinḑĭ pré mult că se rupe.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea*.

Veḑĭ *Córdă*.

Acelaş înţeles ca la No. 5370.

5372 * △Nu te 'ntinde,
Că te frige.

Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ*, J. *Vasluiŭ*.

Acelaş înţeles ca la No. 5371.

A ÎNTÓRCE

5373 *Cum îl întórce (pune) aşa stă.

Pentru omul prost care nu e în stare să facă ce-va de la dînsul, lipsindu'ĭ orĭ-ce voinţă şi orĭ-ce energie.

A SE ÎNTÓRCE

Veḑĭ *Cap. XVII, c. a se Întórce, Mórá*.

5374 * △Incotro te 'ntorcĭ, tot dĕ el te frecĭ

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 16.— I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos*. J. *Argeş* — M. Stănceanu, *înv. c. Piria*. J. *Mehedinţi*.

Sĕ ḑice când nu putem scăpà dĕ óre-cine (Golescu).

1) Cine pré 'şĭ întinde mantaua, rupe panura. — A se observà că cuvîntu vechiŭ frances *penne*, care însemnéză «stofă» se potrivesce cu al nostru *panură*

5375 N'aĭ să te 'ntorcĭ din pricina luĭ.

A. PANN, III, p. 5. — HINŢESCU, p. 82.

Aceĭaş înţeles ca la No. 5374.

5376 *△Tu te ducĭ, tu te întorcĭ,
Tot de curu meŭ te rogĭ.

T. BĂLĂŞEL, *inv.* J. *Vâlcea.*

Orĭ ce aĭ face, orĭ încotro aĭ da-o, tot cu cine aĭ trăit, veĭ trăĭ şi de aci înainte, şi veĭ avé trebuinţă de ajutorul luĭ.

INTRAT

5377 *△La intrat lesne pâşi
Dar nu sciŭ cum va eşi.

A. PANN, II, p. 28. — HINŢESCU, p 82. — M. STĂNOEANU, *inv. c. Piria,* J. *Mehedinţi.*

Veḑĭ *Casă.*

Se ḑice pentru ceĭ carĭ se apucă de o trébă, fără ca să ĭea în sémă, să chibzuéscă bine de la început tóte greutăţile întreprinderiĭ.

A SE ÎNVÎRTÎ

5378 *△A se învîrti într'un călcâiŭ.

T. BĂLĂŞEL, *inv.* J. *Vâlcea.*

A fi om ĭute şi harnic.

5379 *△A se duce învîrtindu-se.

A umblà zăpăcit, căpiat, fără minţĭ.

A ÎNVIÀ

5380 *△Viţa de vie
Tot învie,
Da cea de laurucă
Se uscă.

E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.*

Omul, când şi când, tot cu de tépa luĭ sĕ întovărăşesce şi mutra părintéscă nu şi-o maĭ lépĕdă nicĭ-odată.

Acéstă variantă se adaogă la No. 1243.

A SE JELÌ

5380b *Cară s'ghileasce, lucru nu biţeasce. [1])

Ilie Gricu, *prof. c. Abela, Epir.*

Ne îndémnă la muncă.

JUNIE

5381 •Junia e nebunie.

Károly Ács, p. 83.

Vedĭ *Tinereţe.*

Omul la tinereţe e lipsit de judecată şi *crede că tot ce sbóră să mănâncă.*

Forma în adevĕr românéscă a acesteĭ ḑicerĭ n'ar putea fi de cât: *tinereţea e nebunie.*

A LĂCRĂMÀ

Veḑĭ *Cap. VII, c. Cépa, Ochiŭ.*

LACRIMĂ

Veḑĭ *Bucurie, Cap. XXI, c. Lacrimă, Sărac.*

5382 *Cu ḑece rîndurĭ de lacrimĭ.

I. Creangă, *Amint.* p. 27.

Adică plângeà fórte mult.

5383 *Cu lacrimĭ fierbinte.

Acelaş înţeles ca la No. 4748; arată o mare durere.

Pleurer à chaudes larmes.

Prov. Franc.

LAF

5384 * △A tăià frunḑa verde şi lafurĭ şi talafurĭ.

G. Poboran, *inst. c. Slatina, J. Olt.*

A vorbi multe şi, maĭ ales, nimicurĭ.

---

[1]) Care se jelesce, lucru nu isprăvesce.

A LĂSĂ

5385 * △Lasă-mĕ să te las.

C. Negruzzi, I, p. 250. — T. Bălășel, *înv.* J. *Vâlcea.* — I. Creangă, *Amint.* p. 110. — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ.* — D. Gheorghiu, *c Tecuciŭ*, J. *Tecuciŭ.* — C. C. Bungețianu, *stud.* c. *Cosovĕț*, J. *Mehedinți.*—Avr. Corcea, *paroh. ort. ori. c. Coșteiŭ Banat.*

**A fi un: lasă-mĕ să te las.*

Fr. Damé, II, p. 261.

1° Se ḑice despre omul leneș, apatic, indiferent, móle, care nu'șĭ vede de interes.

«Iar Mogorogea nădĕjduindu-se în potcapiul tătâne-sĕŭ, adormise înaintea luĭ Pavel, cu picĭórele în mânicile contășuluĭ, după obiceiŭ și horăla zdravăn. Vorba ceia: *lasă-mă, să te las!*» — I. Creangă.

2° Daca aĭ dorința ca nicĭ eŭ să nu te maĭ supĕr, făcêndu-țĭ neajunsurĭ, maĭ intâiŭ tu să mĕ lașĭ în pace.

3° Acelaș înțeles ca: *ĭeal de pe mine că'l omor.*

5386 * △L'aș lăsà dar nu mĕ lasă.

I. T. Mera, *Conv. Liter.* XVI.— G. Dem. Teodorescu, *Cercet.* p. 82. — I Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J *Argeș.*—M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinți.*

△*Lasă'l mĕĭ! l'aș lăsà eŭ, dar veḑĭ că nu mĕ lasă el acuma.*

I Creangă, *Amint.* p. 58.

* △*Să'l lașĭ, dar nu te lasă.*

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulțĭ*, J. *Covurluiŭ.*

**Acățaĭ un fur, lu alas, nu me alasă.* [1]

I. Ghicu, *prof. c. Abela, Epir.*

Veḑĭ *Drac, a Luà.*

Când te încurcĭ într'o afacere, și nu sciĭ cum să maĭ scapĭ de dînsa.

[1] Am prins un hoț, îl las, nu mĕ lasă.

Un copil al unuĭ ţĕran. aflându-se cu tatăl sĕŭ pe câmp, vede un Tătar şi sĕ ĭeà la luptă cu dînsul. Tatăl care erà maĭ departe strigă: lasă'l mĕ! copilul rĕspunde: *l'aş lăsà, dar nu mĕ lasă.* De atuncĭ tot ast-fel se ḑice orĭ de câte-orĭ vre-unul se légă de altul maĭ tare de cât dînsul, dar în urmă nu maĭ póte scăpà de el.

Sunt maĭ multe variante a acesteĭ snóve.

«Dar apoĭ scĭĭ povestea ţiganuluĭ cu ursu din pădure: săriţĭ ómenĭ bunĭ c'am prins ursu! — Adu'l încóce, ţigane, dacă l'aĭ prins! — L'aş aduce, frăţico, dar nu mĕ lasă din labe dihania».— *V. Alexandri, Teatr.* p. 693.

A se vedea *G. Dem. Teodorescu, Cercet.* p. 62

5387 * △Lasă-mĕ în cât mĕ gasesc.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.*

Să nu alergĭ după lucrul ne-vĕḑut lepădând pe unul bine cunoscut, sub cuvînt că ar fi maĭ bine.

LEPRĂ

5388 Lepră.

Aurel Candrea, *Rev. Nouĕ.*

Se ḑice de fiinţele uríte şi rele.

A LEŞINÀ

Veḑĭ *a Murì, Rìs.*

5389 * △Par'că e leșinat.

G. P. Salviŭ. *înv. c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.* — Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraş.*

Sĕ ḑice:

1° Despre ómeniĭ slabĭ, prăpădiţĭ de bólă.

2° Despre cel flămând, lihnit de fóme.

LEŞINĂTURĂ

5390 * △A fi leșinatură.

Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 86.

A fi om de nimic, rĕŭ, stricat.

A LINGE

Vedĭ *Buză, Deget, Mână, Miere, Muc, a Pupă, a Scuĭpă, Taler.*

5391 * △ Linge unde a scuĭpat.

P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 180. — Hințescu, p. 91.—Laurian & Maxim, II, p. 169.

* △ *A linge unde a scuĭpat.*

G. I. Munteanu, p. 121. — T. Bălășel, *înv.* J. *Vâlcea.*

1° Laudă ce a defaĭmat saŭ defaĭmă ce a lăudat.

2° Se ḑice de omul care nu se ține de cuvînt, care 'șĭ întórce cuvîntul ce odată l'a dat. Om cu două fețe.

5392 * △ Nu linge unde (ce) aĭ scuĭpat.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 23; I, p. 78.—Hințescu, p. 172 —I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos,* J. *Argeș.* — M. Stănceanu, *înv. c. Piria,* J. *Mehedinți.*

* *Nu linge ce aĭ stupit.*

Artur Gorovei, *c. Folticeni,* J. *Suceava.*

* △ *Nu linge ce aĭ schipit.*

Avr. Corcea, *paroh. ort. or. c. Coșteiŭ, Banat.*

* *E rușine pentru cel ce linge unde a scuĭpat.*

C. Bașota *prin V. Forescu c. Folticeni* J. *Suceava.*

1° Nu lăudà ce aĭ defăĭmat și vice-versa.

2° Nu întórce, nu ne-socotì cuvîntul tĕŭ ce odată l'aĭ dat.

5393 A lins pâna a pus tingirea cu fundul în sus.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 2.— P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 230.

A lins până a pus vasu cu fundu 'n sus.

A. Pann, III, p. 69. — Hințescu, p. 91.

Lins, prelins, cu fundul în sus.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 230.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce papă tot (Golescu). Pentru cel lacom.

5394 * △ Lingĭ, părinte, lingĭ!

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Acéstă ḑicere se întrebuinţéză mult, în judeţul Vêlcea, maĭ ales în adunărĭ intime, la carĭ iéŭ parte şi preoţĭ, ca amintire a următóreĭ snóve.

SNÓVĂ

Un preot după sfîrşirea liturghieĭ potriveà potirul, adică consumà vinul şi pânea din potir. Un copil, care păsceà vitele în préjma bisericeĭ, ce-ĭ vine, se uĭtă pe feréstră, în altar, tocmaĭ în acea minută de cés. Copilul, vĕḑênd pe preot sorbind din potir, nu sciŭ cum îĭ dete dracu în gând, şi ḑise repede, sbughind'o: «*lingĭ, părinte, lingĭ!*»

Preotul luat fără veste cu acéstă vorbă, şi năzărind copilul, care fugeà, îĭ rĕspunse în pripă: «Ling, mĕ! ling, curu mă-ti!»

5395 * △ Poţĭ linge mac.

Gavril Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ*, J. *Vasluĭ.*

Veḑĭ *Leturghie.*

Arată curăţenia din casa uneĭ bune gospodine.

LINS

5396 * △ A fi lins.

1° A fi neted, lustruit.
2° Pre bine îmbrăcat.

LIPCĂ

5397 * A şedè lipcă.

I. Creangă, *Amint.* p. 46.

A nu maĭ plecà de unde se află.

5398 * A se ţine lipca de cine-va.

A nu 'l maĭ slăbì, a sĕ ţine scaiŭ de dînsul.

5399 * A cădè lipcă pe mâncare.

A se aşeḑà pe mâncare, a îmbucà cu lacomie.

LIPICIŬ

5400 A avé (fi cu) lipiciŭ.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 232.
—Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraș.* p. 112.

Vedĭ *Frumos, Vorbă.*

Scie să se facă plăcut, ĭubit: se lipesce de inima omuluĭ.

A LOVÌ

Vedĭ *Iască.*

5401 Lovesce-mĕ, lele, în spate, c'un bulgăre de ĭască.

P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 165.

Se ḑice la vorbe ne-potrivite. Acéstă variantă se va adáogà la No. 777.

5402 * △ Lovi-m'aĭ, lele, 'n spate, c'un bulgăre de ghéță friptă.

T. Bălășel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Acelaș înțeles ca la No. 5401.

5403 * △ A fi lovit.

T. Bălășel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Vedĭ *a Clocnì, Leuca.*

1° A fi nebun, ne-mintos.
2° A fi epileptic.

In comuna Călimănescĭ, J. Vâlcea, săteniĭ aŭ pururea în gură întrebarea: *eștĭ lovit, neĭcă?* ce o pun celor care le vorbesc orĭ le fac vre-un rĕŭ.

5404 * △ A fi lovit din ḑile marĭ.

T. Bălășel, *înv.* J. *Vêlcea.*

Acelaș înțeles ca la No. 5403.

5405 * △ A 'l lovi unde 'l dóre.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulțĭ*, J. *Covurluiŭ.* — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Acelaș înțeles ca la No. 4862.

5406 * △ Asta nu te lovesce peste cur.

T. Bălășel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Lucru, ce doresci, nu ți se împlinesce.

5407 * △ A fi lovită.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A fi întocmaĭ cele ce aĭ făcut orĭ ḑis.

5408 * △ N'are lovele.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

N'are parale.

De aĭ banĭ facĭ orĭ-ce, *potrivescĭ* trébă. Se scie că ţéranul ḑice maĭ în tot-dé-una *se lovesce* pentru *sĕ potrivesce*, de pildă ca în ḑicerea de la No 5407.

A LUA

Veḑĭ *Cap. X, c. a Luà.*

5409 * △ Ieà-lă-ĭ după mine, că 'l omor.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 6. — C. C. Bungeţianu, *stud. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţi.*

* △ *Ieà 'l după (de pe) mine, că 'l omor.*

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 141; III, p. 106. — C. Negruzzi, I, p. 250.— Baronzi, p. 55 & 206. — Hinţescu, p. 76. — Idem. *Calend. Rom.* 1872. — I. G. Valentineanu, p. 19. — Lazăr Şăineanu, *Semas.* p. 346.— P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p 174.— E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.* — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş.* — M. Stănceanu, *înv. c. Pitia*, J. *Mehedinţi.* —T. Bălăşel, *învĕţ.* J. *Vâlcea.*

Veḑĭ *a Lăsà.*

1° Sĕ ḑice când sĕ laudă óre-cine la ne-putinţa luĭ (Golescu). Se ḑice de fulăul, de cel lăudăros.

2° Sĕ ḑice când unul îţĭ face silă cu presenţa luĭ.— E. I. Patriciu.

5410 * △ A fi un: ĭea'l de pe mine.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Un ĭeà-l de pe mine că 'l omor.

S. I. Grossmann, *Dict. Germ.* p. 79.

1° Un om care se ţine scaiŭ. — J. *Olt.*

2° Un om lăudăros.

5411 *△Ieà (le) de unde nu 'ĭ (s)!

I. Creangă, *Pov.* p. 11 — P. Ispirescu, *Leg.* p. 248. — T. Speranţia, I, p. 222. — *Sezătórea,* I, p. 4. — X... *elev Sc. Norm. c, Naneştĭ,* J. *Bacăŭ.* — G. Poboran, *inst. c. Slatina,* J. *Olt.*

△*Ieà... daca aĭ de unde!*

I. Creangă, *Pov.* p. 47. — *Sezătórea,* III, p. 131.

*△*Ieà daca aĭ ce.*

D. Gheorghiŭ, *elev. Sc. Norm. c. Tecucĭ,* J. *Tecucĭ.*

Se ḑice când un lucru saŭ un om nu se maĭ găsesc acolo unde eraŭ maĭ nainte, unde sciam că 'i putem aflà.

«Apoĭ ese pe uşă, pune mâna pe ĭépă şi pe o secure şi tunde-o! Când se trezesce frate-sĕŭ, *ieà ĭeapa dacă aĭ de unde!*» — I. Creangă.

5412 *Ieà pe unul si da în celă-l-alt.

P. Ispirescu, *Leg* I, *Edit.* 1872, p. 169.

Se ḑice, cu înţeles defavorabil, pentru ceĭ carĭ se potrivesc.

5413 *△Aşà ĭeà şi ursu caşu.

Gavril Onişor, *prof.* J. *Tutova.*

Adică pe furiş.

5414 *△A 'l face să nu aibă ce luà de jos.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ,* J. *Covurluiŭ.*

A 'l batjocorî rĕŭ.

5415 *△A 'l luà în colo.

P. Ispirescu, *Snóve,* p. 85. — T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A luà în rîs, a luà peste picĭor, a vorbì cuĭ-va în bătae de joc.

«Am socotit că vreà să ne *ĭea în colo.*» — P. Ispirescu.

LUĂTURĂ

5416 *△N'are luatura.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ,* J. *Covurluiŭ.*

1° N'are rost la vorbă, saŭ la trébă.
2° Nu se supune la greŭ, când e vorba de boĭ saŭ caĭ.

LUNĂ

Veḑĭ *Cap. I, s. Lună.*

5417 Iĭ lipsesce o lună.

G. Dem. Teodorescu, *Miturĭ lunare*, p. 22.

Despre ceĭ arțăgoșĭ și zănaticĭ.

5418 * E în șépte lunĭ

Ion Rădoiu, *avocat, c. Bucuresci.*

Acelaș înțeles ca la No. 5417.

LUNATIC

Veḑĭ *Nebun.*

A MÂNCĂ

Veḑĭ *Palmă, Pĭele, a Scărpină, Spinare.*

5419 * △ Unde o mănâncă, acolo o scarpină.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 13.— I. Marinescu. *înv. c. Bradu-de-Jos, J. Argeș.*— M. Stănceanu, *înv. c. Piria, J. Mehedinți.*

* *Se sgrămă ĭu 'l măcă* [1])

I. Ghiuu, *prof. c. Turia, Epir.*

1° Adică ĕĭ facĭ după voĭea luĭ, voĭea eĭ (Golescu).
2° Se ḑice când un om scie să se pórte cu un maĭ mare al luĭ.— I. Marinescu.

Tu me grattes où il me démange.

Bouilli, *Prov.* XVIe *Siècle.*

5420 Il mănâncă într'o parte și se scarpina în alta.

Hințescu, p. 99.

Il mănâncă 'n altă parte,
Și scarpină 'n altă parte.

A. Pann, I, p. 81.

Se ḑice despre cel prost.

---

1) Se scarpină unde 'l mănâncă.

Je crois qu'il se gratte bien maintenant où il ne lui démange pas.

Prov. Franc.

5421 Nu scie unde 'l manâncă
Şi ḑice: scarpină încă

A. PANN, I, p. 81.— HINŢESCU, p. 99.

Acelaş înţeles ca la No. 5420.

MÂNCĂRICIŬ

Veḑĭ *Limbă*.

MÂNCĂTURĂ

Veḑĭ *Limbă*.

A MÂNECÀ

Veḑĭ *Diminéţă*.

5422 * △ Care mânecă, nu întunecă.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* II, p. 152. —BARONZI, p. 61.— FR. DAMÉ, III, p. 18.— E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, J Covurluiŭ.*— G. I. MUNTEANU, p. 30.— HINŢESCU, p. 100.— I. MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-Jos, J. Argeş.* — M. STĂNCEANU, *înv. c. Piria, J. Mehedinţi.*

Veḑĭ *Diminéţă*.

Arată folósele silinţeĭ. Cel ce plécă maĭ de diminéţă ajunge séra maĭ de vreme, de asemenea, şi cel ce se apucă de muncă din vreme, strînge avuţie pentru bĕtrâneţe.

De la cuvîntul *a mânecà*, a scula de cu nópte, a eşit numele serbătóreĭ: *Mânecătóre*, în care omul e dator să se scóle de nópte, pe roua dimineţeĭ, spre a se scălda într'însa.

5422b * △ Daca sĕ mânecă omul ajunge maĭ departe.

G. MADAN, *c. Truşenĭ, Ţ. Chisinĕŭ, Basarabia.*

A se adaogă, acéstă variantă, la No. 121.

5423 * △ Mânecă şi întuneca.

T. BĂLĂŞEL, *înv. J. Vâlcea.*

Muncesce din ḑi până în nópte.

MARE

Vedĭ *Cap. IX, c. Mare.*

5424 *△ M'am bucurat la maĭ marele tĕŭ
Şi la vaĭ de capul meŭ.

I. Arbore, *ing.* J. *Buzĕŭ.*— C. Bungeţianu, *inv. c. Cosovĕţ,* J. *Mehedinţi.*

Se ḑice de acel care sĕ vede înşelat în aşteptările sale, în încrederea pe care o aveà în óre-cine.

SNÓVĂ

Un Sas, avênd trebuinţă de un lucrător pentru munca câmpuluĭ, se duce în piaţă, şi vĕḑênd pe unul, mare, nalt şi maĭ spătos, îl tocmesce pe acela. Se pornesc la trébă; dar în cuiênd Sasul vede că s'a păcălit, şi că omul pe care 'şĭ l'a ales e tot atât de leneş cât este şi de lung. In fine sosesce césul prânzuluĭ, staŭ din lucru şi se pun la masă. Sasul adusese de a-casă o mâncare cu prune fierte. Dar pe când stăpânul mâncà câte o prună, sluga cărà în lege, ast-fel că bietul Sas, după ce s'a păcălit cu munca lucrătoruluĭ ce 'şĭ tocmise, a rĕmas şi ne-mâncat, şi 'ĭ ḑise clătind din cap: *m'am bucurat la maĭ marele tĕŭ şi la vaĭ de capul meŭ.*

A. Pann, I, pag. 154 dă o variantă a acesteĭ snóve sfîrşind'o ast-fel:

Na! scólă de mănâncă ş'apoĭ iar te culcă
Că pe trupu 'ţĭ mare te-am ales pe tine,
Gândind să 'mĭ iéŭ bine, ş'aŭ fost vaĭ de mine

Grand homme est volontiers couard.

Prov. Gallic. Mss. XVe *Siècle.*

5425 *△ Te mare, mare,
Dar minte n'are.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p. 158.
T. Bălăşel, *inv.* J. *Vâlcea.*

Vedĭ *Fată, Trup.*

Se ḑice:
1° De omul înalt şi prost.
2° Cu deosebire copiilor mărişorĭ, carĭ fac prostiĭ.
Vedĭ T. Speranţiă, *Anecdote,* I, p. 21—29.

Ανυς ὁ μακρὸς. [1])

Prov. Elin.

Amens qui longus. [2])

Prov. Lat.

---

[1]) Cel înalt (e) prost.
[2]) Idem.

Quand la maison est trop haute il n'y a rien au grenier.

Prov. Franc.

Cancelarul Bacon rĕspunse regeluĭ Iacob I care 'l întrebă ce gândesce despre un ambasador frances, om fórte înalt, care tocmaĭ atuncĭ eşeà dintr'o audienţă pre care o dobândise de la acest rege: «Sire, ómeniĭ carĭ aŭ acéstă statură séméănă câte-odată cu casele cu cincĭ saŭ şése caturĭ, în care locuinţa cea maĭ de sus e de obiceiŭ cea maĭ rĕŭ mobilată.»

Latinul maĭ ḑiceà: *Homo longus raro sapiens, sed, si sapiens sapientissimus.*

5426 * △ **Cel maĭ mare minte n'are,**
Cel maĭ mic e maĭ voinic.

V. Alexandri, *Poes. Pop.* 153.

Veḑĭ *An.*

In tóte basmele nóstre cel maĭ mic dintre fraţĭ este şi cel maĭ cuminte, saŭ cel maĭ voĭnic. Dînsul isbutesce în tot-dé-una unde fraţiĭ luĭ maĭ marí aŭ rĕmas de ruşine.

In basmele francese întîlnim aceeaşĭ credinţă. De pildă în *Petit Poucet.*

«Les Picards disent que les aisnés de Picardie sont souvent fols, ou de moindre sens que les maisnés: car ils ressemblent au pain venant du four et au vin premier versé, lequel est plus chaut et plus fumeux que le second versé.» — *Bouvelles Prov. XVIe Siècle.*

Οὐδεὶς κακὸς μέγας ἰχθύς. [1]

Prov. Elin.

Nullus malus magnus piscis. [2]

Prov. Lat.

5427 * △ **Mare cât o prăjină,**
Şi prost ca o beşină.

Artur Gorovei, J. *Suceava.*

Acelaş înţeles ca la No. 5426.

5427b * △ **Unu mare, altu tare.**

G. Madan, *c. Truşeni, Ţ. Chişeneŭ, Basarabia.*

La doĭ carĭ se céartă.

5428 * △ **Hutul-hut,**
Cât de mare s'a făcut!

G. P. Salviu, *înv. c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.*

---

[1] Tot pescele mare e rĕŭ (nu e bun).
[2] Idem.

Arată o surprindere ne-plăcută în faţă uneĭ greutăţĭ saŭ întîmplărĭ ne-aşteptată.

MĂRUNŢEL

5428b *△Mărunţel ca macu,
Dar ĭute ca dracu.

G. Madan, *c. Truşenĭ. Ţ. Chişeneŭ, Basarabia.*

Pentru cel mic, dar ĭute.

MĔDUVĂ

5429 *A'ĭ cercà mĕduva şi ósele.

Laurian & Maxim, II, p. 552.

A'l cercà în tóte chipurile pentru a aflà cât preţuesce.

5430 *A'l suge pâuă la mĕduvă.

*△*Ci'ĭ luà şi mĕduva din óse.*

**A'ĭ suge şi mĕduva.*

G. Pobořan, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A'ĭ luà tot ce are, a-l sărăcì cu totul.

5431 *△Până 'n mĕduva óselor.

Laurian & Maxim, II, p. 551.—
Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraş.* p. 178.

Vedĭ *Os.*

Adică în tot trupul. Sĕ dice maĭ ales de frică, de bólă şi frig

5432 A iugheţà mĕduva în ciolane.

I. Creangă, *Pov.* p. 256.

Acelaş înţeles ca la No. 4771.

«Vaĭ de noĭ şi de noĭ că ne-a îngheţat limba în gură şi *mĕduva în ciolane* de frig». — I. Creangă.

5433 *Afla-ĭi dzua, scóte-ĭi mĕdua. [1])

N. St. Nijopole, *Macedonia.*

[1]) Găsesce-ĭ diua (ocasia), scóte-ĭ mĕduva.

Să nu pĭerdem ceasul priincĭos, pentru a ne rĕsbunà de un duşman.

MELIC

5434 *A'ĭ sci melicu. [1])

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*

Veḑĭ *Bubà*.

Punctul slab, unde 'l dóre când îl atingĭ.

A MERGE

Veḑĭ *Némț, Rac*.

5435 Merge maĭ mult în treĭ ḑile de cât într'una.

P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 164. - Hințescu, p. 103.

Om încet, leneş.

5436 *După care aş merge nu mĕ cere,
Care vine
Nu 'ĭ de mine.

Dna Safta Krupenski, *c. Bețescĭ*, J. *Némțu*.— I. T. Mera, *Conv. Liter.* XVI.

Ḑice aceea care nu s'a măritat.

5437 Carle maére cu lupu, urlaé ca şi lupu. [2])

Fr. Miklosich, *Rum. Unter*, I, p. 10.

Trebue să urmăm voințele, gusturile şi datinele ómenilor în mijlocul cărora trăim, chiar de şi nu 'ĭ aprobăm.

A se adaogà la ḑicerea de la No. 1990.

5438 A merge baltâc, baltâc.

Laurian & Maxim, *Glosar*, p. 54.

Adică greŭ şi scăpĕtând din baltă în baltă.

MIC

Veḑĭ *Cap. IX, c. Mic, Stat Trup*.

5439 *△Cel maĭ mic e maĭ voinic.

V. Alexandri, *Poes. Pop.* p. 153.

---

[1]) Acéstă ḑicere, ne-primindu-se la vreme, nu s'a putut aşeḑà la locul eĭ în capitolul III.

[2]) Care merge cu lupu, urlă ca şi lupu.

Veḑĭ înţelesul şi origina la No. 4768. Veḑĭ Lazăr Şăineanu, *Basme*, pag. 537—538.

Dans les petites boîtes les bons onguents.
Prov. Fanc.

MIROS

Veḑĭ *Cap. XXI, c. Miros, a se Săturà, Sfânt.*

5440 Ca mirosul dĕ muĭere, nicĭ un miros maĭ dulce.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 91.

Ḑic berbanţiĭ.

5441 Alt miros dă florăria,
Ş'alt miros dă bălăria.

A. Pann, III, p. 44.

Arată marea deosebire între omul bun saŭ rĕŭ, prost saŭ deştept, între boer şi mojic.

5442 Alta e mirosul flóreĭ
Ş'alta este al putóreĭ.

A. Pann, III, p. 43.

Acelaş înţeles ca la No. 5441.

5443 * △ Potrivesce mirosul trandafiruluĭ cu putórea porculuĭ.

A Pann, I. p. 162— Hinţescu, p. 109.— I. Marinescu, *înv c Bradu-de-jos*, J. *Argeş*.— M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţi*.

Veḑĭ *Trandafir*

1° Când potrivim pe cele frumóse cu cele urîte, un om bun cu altul rĕŭ, o faptă bună cu alta rea.
2° Aceluĭ care nesocotesce binele ce i s'a făcut de altul.

5444 * △ Miros,
De lapte gros.

T. Bălăşel. *înv.* J. *Vâlcea.*

Se ḑice când se simte ce-va bun.

A MIROSÌ

Veḑĭ *Cap. VI, c. Grópă, Nevoie, a Puţi, Usluroiŭ.*

5445 Mie 'mĭ mirósе a flóre,
Dar altuĭa a putóre.

A. Pann, I, p. 5. — Hinţescu, p. 109.

Arată ne-potrivirea gusturilor şi a părerilor.

5446 * △ Multe florı sunt pe lume dar puţine miróse.

V. Forescu, c. *Folticenĭ*, J. *Suciava.*

1° La nunţĭ şi la petrecerĭ se véd multe femeĭ frumóse, puţine însă din ele plac bărbaţilor.

2° Mulţĭ ómenĭ sunt pe lume, puţinĭ însă sunt de trébă şi cinstiţĭ.

5447 * Aşa 'mĭ miróse tréba.

I. Negruzzi, *Conv. Liter.* XIII, p. 30.

Aşa bănuesce, i se pare că trebue sa fie lucrul.

5448 * △ Miróse a e.

T. Bălăşel, *inv.* J. *Vâlcea.*

Se ḑice când cine-va, sătul, bagă vina la bucate că nu sunt bune, de óre-ce miróse a cutare saŭ cutare lucru. Atuncĭ i se réspunde că *miróse a e*; adică, că miróse fiind-că sunt, dacă nu ar fi, n'ar mirosi, şi ar fi maĭ rĕŭ atuncĭ.

5449 * A 'ĭ mirosi rĕŭ.

Dr Ec. Z. c. *Bĕrlad*, J. *Tutova.*

* *A nu 'ĭ mirosì bine.*

A bănuì că nu trebue să fie lucru curat, lucru cinstit, ast-fel cum ar trebuì să fie. Francesul ḑice de asemenea: *cela ne sent pas bon.*

5450 * Iĭ miróse d'aıa nu 'ı vine.

Maior P. Budişteanu, *Bucurescĭ*, J. *Ilfov.* — M. Canian, J. *Iaşĭ.*

Se ḑice despre lucrul care nu 'ţĭ convine. *A mirosi*, însémnă a simţì, a băgà de sémă ce-va.

5451 * △ Miróse a nas belit.

T. Bălăşel, *inv.* J. *Vâlcea.*

Se ḑice despre bĕuturile spirtóse, căcĭ ele, îmbĕtând omul, îl face de cade şi 'şĭ belesce nasul.

5452 * △Miróse a pute.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

Miróse urît.

A MIŞCA

5453 * △Cine mişcă,
Pişcă.

E. I. PATRICIŬ, *inv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ*. —I. MARINESCU. *inv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş*.—M. STĂNCEANU, *inv. c. Piria*, J. *Mehedinţi*.

* △*Cine mişcă,*
Tot maĭ pişcă.

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 110; *Conv. Liter*. X. p. 376. — H. D. ENESCU, *inv. c. Zamostea*, J. *Dorohoĭ*.

Cine mişcă,
Pişcă;
Cine şade
Códa 'ĭ cade.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 80.

* △*Cine mişcă.*
Tot maĭ pişcă;
Cine şade,
Códa 'ĭ cade.

BARONZI, p. 55. — HINŢESCU, p. 109. -- S. FL. MARIAN, *Nunta*, p. 29. — G. POBORAN. *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

* △*Cine mişcă,*
Pişcă,
Cine şade ruginesce.

T. BĂLĂŞEL, *inv*, J. *Vâlcea*.

Vedĭ *a Şedé*.

Adică cel leneş pĭere dĕ fóme, ĭar cel ce muncesce, pururea capĕtă óre-ce (GOLESCU).

Cine muncesce folosesce ce-va, cine şéde pĭere.

Qui va bêche, Qui repose sèche.
Prov. Franc.

5454 * △ A se mişcà ca dinţii babeĭ.
T. Bălăşel, *inv.* J. *Vâlcea.*

Se ḑice despre ce-va care ar trebuì să sté neclintit, însă se mişcă.

5455 * △ Te mişcă 'n cur.
T. Bălăşel, *inv.* J. *Vâlcea.*

Se ḑice celuĭ care n'are astîmpĕr, şi face prostiĭ.

MISIDIE

5456 ● Misidii fară nurĭ, ca vinul fără gust.
Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 92.

Arată cât preţuesc nuriĭ, şi farmecul lor.

MÓLE

Veḑĭ *Cap. VI, c. Móle.*

5457 * △ A se lăsà móle.
Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 37.

Veḑĭ *Fóle.*

1° A se arĕtà slab, nehotărît, a cedà.
2° A fi blând.

«Când s'aŭ întors înapoĭ maĭ *móle* aŭ fost» — N. Costin.

A MORMĂÌ

Veḑĭ *a Strigà.*

MORMĂITURĂ

Veḑĭ *a Vorbì.*

MORT

Veḑĭ *Colac, a Dormì, Drac, Limbă, Cap. XXI, c, Mort, Popuşoiŭ, Sărac.*

OBICEIŬ LA MORŢĬ

Prin maĭ multe părţĭ se fac şezătorĭ în casa mortuluĭ pentru a alinà durerea rudelor supĕrate. In timpul acesta se aduc două saŭ maĭ multe bucĭu me

de la stână şi, din vreme în vreme, es afară din bărbaţĭ, carĭ suflând în acele bucĭume, scot un bucĭumat jalnic, sĕlbatic. La ceĭ maĭ fruntaşĭ, maĭ ales la tinerĭ, puşcă. De asemenea, unul saŭ maĭ mulţĭ cu fluere marĭ, cântă jalnic la capul mortuluĭ saŭ, dacă-ĭ vara, la ferêstra din dreptul mortuluĭ, stând în picĭóre pe prispă. Dacă-ĭ flăcăŭ saŭ fată, i se împodobesce un brăduleţ mic, cu fire de lână boită, învălătucind crengile de carĭ maĭ atîrnă şi canafĭ. Cu tóte aceste pompe se petrece mortul până la mormînt. Bradul se pune la mormînt lângă cruce, unde rĕmâne până se usucă.

Când plécă la biserică şi scot mortul afară, straele mortuluĭ le pun deasupra luĭ, începênd a luà câte una şi le daŭ de pomană, alăturea cu colac şi lumînare. Din vite caut a dà ce e maĭ bun popeĭ şi, la parte din ceĭ-l-alţĭ, câte o óĭe saŭ mĭel.

S. Mihailescu, *c. Négra-Şaruluĭ, Sucĭava.*

Veḑĭ *Inmormîntarea la Românĭ* de D-l *S. Fl. Marian.*

5458 * △Nu fac viii ce ḑic morţii.

M. Stănceanu, *înv. c. Piria. J. Mehedinţĭ.* — *Semin. Buc. cl. VII, prin* P. Gârboviceanu, *prof.*

1° Ultimele voinţe ale mortuluĭ nu sunt ascultate.

2° Cel mic multe cere, cel mare însă îĭ dă ce vreà el.

5459 * △Mortul multe ḑice, viul face ce scie.

I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos, J. Argeş.*

Acelaş înţeles ca la No. 5458.

5460 * △Mortul nu sĕ (se) (maı) întórce (înapoı) dĕ (de) la grópă.

Iord Golescu, *Mss.* II, p. 45.— V. Forescu, *c. Folticenĭ, J. Sucĭava.*—K. A. Zamfirescu-Diacon, *înv. c. Stîubenĭĭ, J. Dorohoĭ.* — P. Grădişteanu, *Gaz. Pop.* I, *No. 192.* —E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ, J. Covurluiŭ.* — I Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos J. Argeş.*—M Stănceanu, *înv. c. Piria, J. Mehedinţĭ.* — I. I. Donca, *stud. c. Cârja, J. Tutova.*—G. Poboran, *inst. c. Slatina, J. Olt.*

1° Arată cele piste putinţă (Golescu).

2° Să'ţĭ ieĭ nădejdea de la un lucru pĭerdut. Când facĭ dar cuĭ-va de un lucru, nu căutà să'l ieĭ îndĕrĕt.

3° Se ḑice când cine-va vinde un lucru cam eftin şi, vĕḑêndu-se păcălit, are poftă să întórcă tîrgul.

Quand on est mort c'est pour longtemps.

Prov. Franc.

5461 * △ Mort eşti între ceĭ viĭ.

M. Stănceanu, inv. c. Piria, J. Mehedinţi. — Gr. Jipescu, Opinc. p. 134.

Nimenĭ nu te ĭeà în sémă.

5462 * △ Eşiţi morţi, din gropĭ, să intrăm noĭ viiĭ.

P. Ispirescu, Rev. Ist. III, p. 378. — I. Marinescu, inv, c. Bradu-de-jos, J. Argeş. — M. Stănceanu, inv. c. Piria, J. Mehedinţi.

Eşiţĭ morţĭ de primiţĭ şi noĭ la voĭ.

Popa Gligore, Legenda Duminecei, Anul 1600.

Eşiţĭ morţĭ, să intrăm noĭ,
Că e vremea de apoĭ.

A. Pann, III, p 51.—Hinţescu, p. 111. — B. P. Hăşdĕŭ, Etym. Magn. p. 1340.

1° Se ḑice când suntem copleşiţĭ de lipsurĭ, şi tot felul de angarale; de omul desnădăjduit, care nu maĭ vede fericire şi linişte de cât în mormînt.

2° A. Pann aplică acéstă ḑicere şi celor fricoşĭ.

5463 * △ Morţiĭ cu morţiĭ, şi viiĭ cu viiĭ.

Dim. Zanne, Bucurescĭ, J. Ilfov. — I. G Valentineanu, p. 47. — I. Marinescu, inv. c. Bradu-de-Jos, J. Argeş. — M. Stănceanu, inv. c. Piria J. Mehedinţĭ.

Morţîli cu morţîli, şi ghiīli cu ghiīli. [1])

Per. Papahagi, Zweit. Iahr. II, p. 169.

1° Ne îndémnă să ne mângâĭem de pĭerderea rudelor saŭ prietenilor noştri.

2° Nevoĭeaş cu nevoĭeaş, şi vrednic cu vrednic să se adune.

«Iar el a ḑis: Dómne! dă-mĭ voĭe întâiŭ să merg să îngrop pe tatăl meŭ. Iar Isus a ḑis luĭ: *Lasă morţiĭ să'şĭ îngrópe morţiĭ lor*». - Evangh. Luca, IX, 60, 61.

Les morts avec les morts, les vifz à la toustée.

Prov. Gallic. Mss. XVe Siècle.

1) Morţiĭ cu morţiĭ, şi viĭ cu viĭ.

Il faut vive avè les vivants.
Prov. Wallon.

Halt'es mit den Lebendigen. [1])
Prov. Germ.

5464 •De cât un înţelept mort maĭ bine un măgar viŭ.
AL. DUMITRESCU, p. 122.

Veḑĭ *Câne.*
Acelaş înţeles ca la Nó 1525.

5465 •Maı bine un ţĕran viŭ decât un împĕrat mort.
BARONZI, p. 50. — HINŢESCU, p. 185.—Dna E. B. MAWR, p. 12.

Acelaş înţeles ca la No. 5464.

Mieux vaut goujat debout qu'empereur enterré.
La Fontaine.

5466 * △A fi mort de viŭ.
T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

Pentru cel slab, prăpădit de bóle şi neputinţe.

5466b * △ A fi maĭ mult mort.
Acelaş înţeles ca la No. 5466.

5467 * △Eştĭ mort ca şi un perit.
X, *stud. c. Schĭopenĭ*, J. *Fălciŭ.*
Te-aĭ dus, nu maĭ trăescĭ maĭ mult.

5468 * △De morţı nu trebue să vorbescı de cât de bine.
M STĂNCEANU, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ.*
Ura nóstră să se oprésca la grópă.

De mortuis nil nisi bene. [2])
Prov. Lat.

5469 * △Nu 'i nicı cu morţiĭ, nicĭ cu viiı.
E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ.*

Arată traĭul rĕŭ.

1) Ţine cu ceĭ viĭ.
2) Despre morţĭ nimic de cât bine.

5470 * △ O să o spun (o 'i spune-o) şi morţilor.

Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 42.—Gavr. Onişor, *prof. c. Bĕrlad*, J. *Tutova.*

Când am păţit vre un neajuns, arĕtând că nu vom uĭtà nicĭ odată ceea ce am păţit.

5471 * △ O să o ţin minte şi mort.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 5470.

5472 * △ E bună să mérgă după morţiĭ.

I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş.*

Veḑĭ *Mórte.*

Sĕ ḑice de o femee care, când merge, sĕ uĭtă în jos şi e cam próstă.

5473 *Când vor învià morţiĭ.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 128.

La învierea morţilor.

Laurian & Maxim, II, p. 341.

Nicĭ-odată. Se ḑice pentru cele peste putinţă.

5474 *A 'l învĕţà să 'şĭ plângă morţiĭ.

M. Canian, *publ.* J. *Iaşi.*

Când vreĭ să înveţĭ pre cine-va un lucru pre care 'l scie face tot aşa de bine ca şi noĭ.

5475 *Şed lucrurile mórte.

I. Creangă, *Pov.* p. 230.

Adică pe loc, ne-isprăvite, părăsite.

5475b * △ A se face mort în popusoĭ, cu sacu legat la gură.

G. Madan, *c. Truşeni, Ţ. Chişinĕŭ, Basarabia.*

Acelaş înţeles ca la No. 1070.

5476 * △ A o face mórtă.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Veḑĭ *Păpuşoiŭ.*

A cocoloşi o afacere; a nu maĭ îngriji de un lucru, a 'l dà uĭtăriĭ.

5477 *Mort buştén.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 139.

Cu totul mort, înţepenit.

«Când se întórse la prăvălie găsì pe toţĭ *morţĭ buşteni.*— P. Ispirescu.

5478 *Mort bumben.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 343.

Acelaş înţeles ca la No. 5477.

«Se maĭ svîrcoli, ce se maĭ svîrcoli dihania şi rĕmase *bumbenă*».— P. Ispirescu.

5479 *Mort-copt.

I. Creangă, *Pov.* p. 109.— V. Forescu, *c. Folticeni,* J. *Sucĭava.*

Vrênd ne-vrênd, cu orĭ-ce preţ. Se ḑice când eştĭ silit de împrejurărĭ saŭ de ómenĭ sĕ facĭ un lucru.

«Dar la crîşmă, *mort-copt* trebuĭaŭ să steĭe. — I. Creangă.

5480 *△A umblà să învie (înoiéscă, desgrópe) morţiĭ.

G. Poboran, *inst. c. Slatina,* J. *Olt.*

A umblà să facă lucrurĭ deja trezite, cari nu se maĭ pot împlini.

5481 *△Par 'că 'ĭ mort.

Gavr. Onişor, *prof. c. Bĕrlad,* J. *Tutova.*

Pentru unul leneş, fără viéţă într'însul.

5482 *△Maĭ bine mort, de cât în pamînt.

T. Bălăşel, *înv. Vâlcea.*

Se ḑice, în glumă, celuĭ ce 'şĭ chémă mórtea.

5483 *△Ĭe 'şĭ uĭtă morţiĭ.

C. Possa, *elev. S. Norm. c. Humulescĭ,* J. *Némţu.*

Veḑĭ *Limbă.*

Se ḑice de un lucru bun.

«Aşa 'ĭ de bun că 'ţĭ înghiţĭ limba *şi 'ţĭ uĭţĭ morţiĭ*».

5484 *△ A fi mort,
In cort.

T. Bălășel, înv. Vâlcea.

Se dice țiganelor, în baljocură.

MÓRTE

Vedĭ *Ață, Bólă, a Invĕțà, a se Nasce, Palmac, Parale, Sărac, Somn, Stare, Țigan, Viéță.*

I

Mórtea se arată bolnavilor sub forma uneĭ babe hîde și urîte, numaĭ ciolane, cu ochiĭ dușĭ în fundul capuluĭ, cu dințiĭ marĭ, cu degete lungĭ și subțirĭ, avênd în mână o cósă. Când se arată omuluĭ, ea 'l poftesce să beà dintr'un pahar o bĕutură amară, cum 'ĭ focul. De gustă omul, dilele i s'o sfîrșit. De nu gustă cu voe, îl face de nevoe să guste din pahar. Atuncĭ sufletul sĕ deslipesce de trup, ese din om ca un fum albastru și mórtea fuge pe pustiĭ. Pe unia îĭ ciopîrtesce cu cósa și de aceea, la treĭ dile după ce mortul s'a scos din casă, trebue să se grijéscă și să se sfințéscă casa, căcĭ din om, țîsnesce sânge pe părețĭ, când mórtea îl tae.

De nimenĭ n'are frică mórtea ca de Sfântul Haralamb. El e maĭ marele eĭ, și acolo unde sfântul îĭ poruncesce să nu sĕ ducă, ea 'l ascultă, căcĭ vaĭ și amar de ea, de nu face pe voea sfântuluĭ. Când mórtea nu ascultă de el, sfântul o pune la pedépsă și o calcă în picióre Mórtea chiar întîmplătóre nu vine fără pricină la om.

Mórtea grabnică, disă și *mórte năprasnică*, e privită de sătenĭ ca o pedépsă dumnezeéscă. Rĕŭ 'ĭ de cel ce móre grabnic, fără lumînare. Rĕŭ 'ĭ de ceĭ ce mor ca cânii fără lumină și fără cele sfinte.

Mórtea se prevestesce adese-orĭ prin semne, de pildă:

Când cântă cucuveica pe casă, are sĕ móră cine-va în acea casă.

Când latră cânele, are să 'ĭ móră stăpâniĭ.

Când se arată pe cer stea cu códă, mórte în popor arată prin bătăliĭ, răzmirițĭ, ciuma, holera, ș. a.

Mórtea e prevestită prin visurĭ. Când visedĭ că te pradă hoțiĭ, are să 'țĭ móră cine-va în casă. Când visedĭ că 'țĭ pică un dinte și nu te dóre, îțĭ va murì o rudă fără să aĭ mare părere de rĕŭ. De visedĭ că țĭ-a scos cine-va o măsea, și te dóre tare, îțĭ va murì cine-va după care aĭ să te scârbeștĭ tare, ș. a.

Mórtea se prevestesce și prin semne pe trup. De ți se înegresc unghiile, orĭ de aĭ puĭ negri pe ele, îțĭ va murì cine-va în casă, ș. a.

Mórtea va dispărea și ea la vremea judecățeĭ celeĭ înfricoșate când, învіind toțĭ morțiĭ, ceĭ rĕĭ vor trece la Iad și ceĭ bunĭ la raiŭ. Lume atuncĭ nu va maĭ fi. M. Lupescu, *Broscenĭ*, J. *Suciava.*

II

Mórtea este o femee fórte urîtă; maĭ mult óse înșirate, și dințĭ rînjițĭ și ascuțițĭ. Pórtă pururea o cósă în mână, cu care cosesce viețile ómenilor. Ne-despărțită de ea, pórtă o tolbă, în care ține diferite ciocane cu carĭ lovesce încheieturile ómenilor când li se apropie césul. Diferitele paralisiĭ sunt semne că mórtea este aprópe. Tot în acea tolbă, pórtă *paharul morțiĭ*

plin cu venin care omóră, îndată ce se atinge de buzele celuï care zace de bólă. Mórtea se arată în deosebite chipurï, după cum şi omul a fost, maï bun saŭ maï păcătos. Ea este maï blândă cu copiiï. Locul unde de obiceiŭ se aşéḑă, în casa unuï om pe patul morţiï, este grinda şi după uşă. Mórtea umblă iute ca ságéta. Ea este bine-făcĕtórea săracilor, a bĕtrânilor peste fire, a schilozilor şi a îndelung suferinţilor; atacă şi învinge pe împĕraţï şi viteji vestiţï. *Sunt a mii de morţi*, ce se aude des în gura poporuluï, însémnă că sunt chipurï diferite sub care dînsa omóră lumea. Cea maï grozavă este *Mórtea năprasnică*, de care chiar şi biserica creştină se rógă să fie scutiţï credincioşiï. *Mórte năprasnică* se chémă mórtea instantanee cum: trăsnetul, puşca, sabia, căderile de la înălţimï, strivirea sub greutăţï marï, etc. Poporul se teme de acéstă mórte care schilodesce saŭ zdrobesce corpul dându-ï o înfăţişare gróznică, şi tot de odată lipsesce pe român de mórtea creştinéscă, adică mărturi-irea păcatelor şi comunicarea cu sfînta taină, fără de care nu poţï străbate în raiŭ. Cea maï dorită mórte este, *mórtea pe căpĕtâiŭ*, adică în casă, între copiï şi rude.

Mórtea este socotită ca un fel de punte, pe care trecï din viéţa acésta amară la alta maï bună. — T. BĂLĂŞEL J. *Vâlcea.*

Veḑï în *Basmele Române*, de D-l *L. Şăineanu*, capitolele intitulate: *mórtea, mórtea ca cumĕtră. călătoria morţeï* la paginele 880 — 910, precum şi indicaţiunile date la pag. 1061 — 1062 sub titlul: *mórtea.*

5485 * △ De mórte şi de nuntă nimenï, nicï odata, nu póte fi gata.

T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

De mórte nimenï nu e gata, când sosesce césul, şi tot ar dori să maï trăiéscă; asemenea, tot maï rĕmâne ce-va de gătit, când e să se facă nunta.

5486 * △ Dupa mórte (şi) cal de ginere.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 91.— A. PANN, *Edit.* 1889, p 100; III, p. 15 — P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 168; *Rev. Ist* III, p. 165. — FR. DAMÉ, III, p. 59. — I. G. VALENTINEANU, p. 35. — BARONZI, p. 59 & 70. — HINŢESCU, p. 110. — LAURIAN & MAXIM, I, p. 341. — I. MARINESCU, *înv c Bradu-de-jos*, J. *Argeş.* — M. STĂNCEANU, *înv. c. Piria*, J *Mehedinţi.* — S. FL. MARIAN, *Nunta*, p. 145.—G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Veḑï *Insurătóre.*

1° Când óre-ce se întîmplă fără timp şi fără loc.

2° Când după un mare rĕŭ, ni sĕ maï cere lucrurï ne-cuviincióse (GOLESCU).

Sĕ ḑice despre aceï carï după ce mor lasă şi datoriï de plătit ast-fel ca rudele după ce cheltuesc pentru înmormîntare trebue

să maĭ dee şi plata datorieĭ, saŭ cheltuelĭ de judecată, etc, — J. *Mehedinţĭ.*

3° Când un om e sărac şi peste el maĭ vine o bólă saŭ alt-ceva spre rêul luĭ. — J. *Argeş.*

La ţéră mirele merge călare la cununie, pe un cal frumos împodobit, pre care 'l-a primit în dar de la părinţiĭ mireseĭ. Acest cal se numesce *cal de ginere.* De la acéstă datină, care tinde a se pĭerde. s'a născut ḑicerea: *după mórte şi cal de ginere.*

Μετὰ τὸν πόλεμον συμμαχία. [1]
Prov Elin.

Post bellum auxilium. [2]
Prov. Lat.

Après la mort le médecin.
Prov. Franc.

Doppu ch'è mortu, cumunicamulu. [3]
Prov. Sard.

After death the doctor. [4]
Prov. Engl.

Nach dem Tode braucht man kein Recept mehr. [5]
Prov. Germ.

5487 * △ Trecĭ ḑi, trecĭ nópte,
Apropie-te mórte.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 71.— A. Pann, *Edit.* 1889, p. 172; III, p. 155. — Hinţescu. p. 45. — G. Pobohan, *inst. c. Slatina,* J *Olt.* — T. Bălăşel. *înv.* J. *Vâlcea.*

1° Adică cu trecerea vremiĭ ni se aproprie mórtea (Golescu).

2° Ḑice omul desnădejduit care 'şĭ chémă mórtea ne maĭ putênd îndurà chinurile vieţiĭ şi neajunsurile sórteĭ.

5488 Ḑioa si nóptea
Imĭ róga mórtea.

A. Pann, II, p. 160

Se ḑice de cel care ne vrea rĕŭ.

[1]) După resbel ajutóre.
[2]) Idem.
[3]) După ce e mort, îl grijim.
[4]) După mórte doctorul.
[5]) După mórte nu 'ţĭ maĭ trebue nicĭ reţete.

5489 Mórte fără banuială, şi nuntă fară vorbe, anevoie sĕ găsesce.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 309.

Nicĭ o nuntă fără vorbă, nicĭ o mórte fără bănuĭală.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 48.

* *Mórte fără bănuĭală, şi nuntă fără căĭală nu sĕ póte.*

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 106; II p. 113. — Hinţescu p. 110. — Dr Gaster, *Liter. pop.*, p. 218.

Nu e mórte fără bănuĭală şi nuntă fără cértă.

P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 176.

* △ *Mórte fără bănuĭală, şi nuntă fără căinţă nu se póte.*

M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţi.*

* △ *Mórte fără bănuĭală, şi nuntă fără cértă nu sĕ póte.*

I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş.*

* △ *Nuntă fără mincĭună, şi mórte fără pricină nu s'o maĭ audit (nu se póte).*

M. Lupescu. *Sezăt.* III, p. 114. —G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

△ *Se maĭ póte mórte fără pricină şi nuntă fără mincĭună!*

S. Mihăilescu, *Sezăt.* II, p. 74.

Nuntă şi mórte fără vorbă nu se póte.

Al. Dumitrescu, p. 134.

* △ *Mórte fără bănuĭală nu se póte.*

I. G. Valentineanu, p. 48. — *Maior*, P. Budişteanu, *c. Bucuresci*, J. *Ilfov.* — T. Bălăşel, *înv. c. Ste,ănesci* J. *Vâlcea.*

Nicĭ o mórte fără bănuĭală.

Hinţescu, p. 110.

* △ *Nu e mórte fără pricină, şi nuntă fără minciună.*

V. Forescu, c. *Cândrenĭ, Bucovina.*

* *Mórtea fără pricină, ca şi nunta fără lăutarĭ.*

Artur Gorovei, c. *Folticenĭ*, J. *Suciava.*

Veḑĭ *Nuntă.*

Adică la ori-ce lucru së găsesce óre-ce pricină (Golescu).

Omul are pricină când móre şi la nuntă multe se povestesc fără să fie adevërate, maĭ ales când e vorba de zestrele ce se daŭ fetelor.

Au mariage et à la mort,
Le diable fait son effort.

Prov. Franc.

Li moirt a todi on sujet. [1]

Prov. Wallon.

La morte sempre trova qualche scusa. [2]

Prov. Ital.

Não la morte sem achaque. [3]

Prov. Portug.

Der Tod will eine Ursach haben. [4]

Prov. Germ.

5489b * △ Mórtea n'are pricină.

E. I. Patriciu, *înv. o. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Mórte vine şi fără pricină.

5490 Mórte fară rîs, şi nuntă fără plâns nu së póte.

A. Pann, III, p. 7. — Hinţescu, p. 110.

Veḑĭ *Nuntă.*

---

1) Mórtea are în tot-dé-una o pricină.
2) Mórtea găsesce în tot-dé-una o pricină.
3) Nu e mórte fără pricină.
4) Mórtea vreà să aibă o pricină.

Nu e nicĭ bucurie, nicĭ jale desăvîrșită, binele și rěul sunt în tot-dé-una amestecațĭ și, precum ḑice A. Pann, III, p. 116:

Că unde sunt iubirĭ multe sunt și multe întristăciunĭ
Ca plânsurile la nuntă și rîsul la 'ngropăciunĭ.

5491 △Mórte la tinerețe,
Sarăcie la bětrânețe,
Bólă la calětorie,
N'ar maĭ fi să fie!

S. Fl. Marian, *Inmorm.* p. 401.

Treĭ lucrurĭ ne-potrivite și supěrătóre.

5492 * △Mórtea nu vine când o chemĭ,
Ci te ĭeà când nu te temĭ.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 23; I, p. 78.—Hințescu, p. 111.—*Semin Buc.* cl. VIII, *prin* P. Gârbovicénu *prof.*

Mórtea nu vine la om atuncea când o chémă,
Ci alérgă la dînsul de ea când nu'ĭ-e témă.

A. Pann, III, p. 156.

Când o cațți mórtea fuge, și-când nu sciĭ ea mă'și ghine! [1]

Andrei al Bagavu, *Cart. Aleg* p. 99.

Ne îndémnă la o viéță cinstită și curată, căcĭ la fie-ce cés putem fi chemațĭ să dăm sémă de faptele nóstre.

5493 * △Mórtea nu vine când o chemĭ.

I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeș*.—M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedințĭ*.

**Mórtea nu ghine când o cliemĭ.*

D. A. Milescu, *c. Gopeșĭ, Macedonia.*

1° Acelaș înțeles ca la No. 5492.

2° Se dă ca rěspuns celuĭ care 'șĭ cere mórtea din causa traĭuluĭ rěŭ, saŭ când ĭ sě întîmplă vre-o nenorocire, și el se plânge că nu se aștepta la așa ce-va.

[1]) Când o cauțĭ mórtea fuge, și când nu scĭĭ ea îndată vine.
[2]) Mórtea nu vine când o chemĭ.

A toute heure la mort est prête.

Prov. Franc.

La morte viene quando mena s'aspetta. [1]

Prov. Ombr.

Der Tod kommt ungeladen. [2]

Prov. Germ.

5494. △ **Mórtea nu va să scie**
De averĭ, de bogație.

G. Dem. Teodorescu, *Poes. Pop.* p. 113.

Móre săracul ca și bogatul și, precum ḑice poetul frances:

La mort a des rigueurs à nulles autres pareilles.
. . . .
Et la garde, qui veille aux barrières du Louvre,
N'en défend pas nos rois.

5495 **Lumea e înșelătóre,**
Mórtea hóță răpitóre.

A. Pann, III, p. 140.

Acelaș înțeles ca la No. 5492.

5496 * △ **Mórtea le închide gura la toțĭ.**

T. Bălășel, *inv.* J. *Vâlcea.*

Când móre omul, nimic nu maĭ póte.

5497 * △ **Mórtea potolesce pe tótă lumea.**

T. Bălășel, *inv.* J. *Vâlcea.*

Acelaș înțeles ca la No. 5496.

5498 * △ **Dómne! ĭea-mĭ mórtea și ḑilele bărbatuluĭ meŭ.**

A. Pann, II, p. 159. — Hințescu, p. 110. — M. Stănceanu, *inv. c. Piria*, J. *Mehedințĭ.* — I. Marinescu, *inv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeș.* — T. Bălășel, *inv.* J. *Vâlcea.*

1° Ḑic femeile îndrăgostite, care 'șĭ blestemă bărbatul.
2° Se ḑice când un bănuit face un jurămînt cam pe capul păgubașuluĭ.

---

[1] Mórtea vine când nu e așteptată.
[2] Mórtea vine ne-poftită.

5499 **Mórtea vóstră, vıéţa nóstră.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 45.

* △ *Mórtea unora este vĭéţa altora.*

Dim. Cantemir, *Ist Ierogl.* p. 100. — M. Stăncеanu, *înv. c. Piria,* J. *Mehedinţi.*

Sĕ ḑice pentru ceĭ scăpătaţĭ, ce aştéptă să moştenéscă, şî pentru călugărĭ, ce aştéptă dĕ la morţĭ să dobândéscă (Golescu). Rĕul ce vine unuĭa adese-orĭ în folosul altuĭa.

5500 △ * **Numaĭ mórtea e în dar.**

Károly Ács, p. 83. — M. Stănceanu, *înv. c. Piria,* J. *Mehedinţi.*

Ne arată că nimica nu se dobândesce fără plată.

5501 **Mórtea, ca pisica, la şórecĭ micĭ rîvnesce.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem* p. 93.

Maĭ mulţĭ tinerĭ mor, de cât bĕtrânĭ.

5502 **Mórtea fără jale, ca o nuntă fără cântare.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 93.

Se ḑice pentru cele de lipsă, şi reamintesce vechĭul obiceiŭ de a bocì morţiĭ.

5503 **In deşert sunt tóte,**
Dacă este mórte!

A. Pann, III, p. 140. — Hinţescu, p. 188.

Căcĭ, cine móre, trebuie să paraséscă tot ce ĭubesce în acéstă lume.

5504 **Până la mórte sunt tóte.**

Dna E. Sevastos, *Pov.* p. 29.

Veḑĭ *Mort, Vĭéţă.*

După ce omul móre tóte i să ĭert, şi nu maĭ încape duşmănie.

5505 * △ **Mórtea împacă.**

I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos,* J. *Argeş.*

Veḑĭ *Vĭéţă.*

Orĭ-ce ură se stinge după mórtea omuluĭ.

5506 **Morţii, numaĭ, léc între muritorĭ nu s'aŭ aflat.**

DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierogl.* I, p. 247.

* *Mórtea 'ĭ fără léc.*

Sĕ ḑice spre mângăierea celor desnădăjduiţĭ arĕtându-li-se că orĭ-ce rĕŭ, orĭ-ce durere îşĭ are lécul eĭ şi se tămăduesce.

Il y a remède à tout fors à la mort.

Prov. Franc.

Mórtea este o cămilă négră care îngenuchiază înaintea fie-căreĭ porţĭ.

Prov. Turc.

5507 * △ **A se agăţà, ca mórtea, de om sănătos.**

T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

* △ *A se pune, ca mórtea, pe om sănătos.*

Veḑĭ *Bólă.*

A căutà pricină tam-nesam, fără să 'ĭ fi făcut cine-va cel maĭ mic ne-ajuns; a supĕrà într'una pre cine-va.

In judeţul Vâlcea, la ţéră, se ḑice *agaţă,* iar nicĭ odată *acaţă.*

5508 * △ **Mórtea e maĭ aprópe de cât cămaşa.**

T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

Omul póte muri dintr'un ceas într'altul.

5509 **Morta-ĭ čare, ura te stepta.** [1])

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.* I, p. 13.

Acelaş înţeles ca la No. 5494.

5510 * △ **Tot o mórte are să móră cine-va.**

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 82.

* △ *O mórte are omul.*

T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

Veḑĭ *No. 5666.*

1° Ḑice omul care se aruncă într'o afacere primejdiósă, acelor carĭ 'l sfătuesc să se maĭ gândéscă. Arată nepăsarea de mórte.

«— Dómne, moşule. Dómne! multă minte 'ţĭ maĭ trebue. Să vede că ţĭ-aĭ urît ḑilele.

---

1) Mórtea e certă, ora (césul) te aştéptă.

«— Apoï dĕ, ceea ce-ĭ scris omuluï în frunte 'ĭ este pus, şi *tot de o mórte are sĕ móră cine-va.*»— I. CREANGĂ.

2⁰ Se ḑise când cine-va este ameninţat de mórte, ca o mângâere.

On ne meurt qu'une fois.

Prov. Franc.

5511 △Nu se póte, ca de mórte.

S. MIHĂILESCU, *Sezătórea*, II, p. 73.

Nu scapĭ de ... ca de mórte.

Dna SOF. NĂDEJDE, *Nuv.* p. 61.

Ca să se arate că óre-ce nu sĕ póte, saŭ este inevitabil.

5512 * △A avé mórte întunecată.

A. LAMBRIOR, *Con. Liter.* IX, p. 151.

Veḑĭ *No.* 5584.

A murì fără lumînare şi prin urmare fără veste.

Indată ce un om începe să tragă de mórte i se pune în mână o lumînare aprinsă, pre care îl ajută a o ţinè unul dintre ceĭ de faţă.

Românĭ cred, după locurĭ: că în lumea cea-l-altă domnesce un întuneric grozav şi de aceea se ţine murinduluĭ lumînarea aprinsă în mână ca să nu fie acolo pe întuneric; că mortul are să se înfăţişeze înaintea luĭ Dumneḑeŭ luminos cu trupul şi cu sufletul; ca să nu se apropie *duhurile necurate de dînsul*, căcĭ acéstă lumînare aprinsă represintă *lumina lumiĭ*, adică Hristos.

De aci resultă că daca móre omul fără lumînare, daca are *mórte întunecată*, el umblă pe cea-laltă lume rătăcind prin locurĭ pustiĭ şi întunecóse, şi nu póte eşi dintr'însele, până ce nu 'ĭ daŭ némurile saŭ strĕiniĭ o lumînare de céră de pomană, pre care apoĭ, aprinḑêndo, reposatul călĕtoresce cu dînsa până ajunge la locul menit pentru odihna de vecĭ. Pentru aceea orĭ de câte orĭ s'a sfîrşit o lumînare de céră şi a rĕmas un căpeţel, Românul îl lipesce de pămînt spre a se istovi pentru sufletele celor adormiţĭ de mórte năprasnică. [1])

5513 * △Mórtea în doue róte.

T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

Când cine-va chémă mórtea ca să'l ieă, ceĭ cari 'l aud îĭ ḑic:

[1]) Veḑĭ pentru maĭ multe detaliĭ *Inmormîntarea la Românĭ*, de S. Fl. Marian, de unde s'aŭ luat şi aceste amanunte.

«*să 'ţĭ vie mórtea 'n douĕ róte*, adică: pentru un bărbat o femee frumósă şi pentru o femee un bărbat.

5514 *A dat mâna cu mórtea

A. Pann, II, p. 160. — Hinţescu, p. 98. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 227; *Leg.* p. 262. — Fr. Damé, III, p. 59

Erà cât p'aci să móră, a scăpat de o mare primejdie.

Il a été à deux doigts de la mort.

Prov. Franc.

5515 * △A vĕḑut mórtea cu ochiĭ.

Fr. Damé, III, p. 59.

Acelaş înţeles ca la No. 5514.

Il a vu la mort de près.

Prov. Franc.

5516 * △Ca din gura morţiĭ.

Gavr. Onişor, *prof. c. Bĕrlad. J. Tutova.*

Cu mare greutate, dintr'o mare primejdie.

«A scăpat *ca din gura morţiĭ.*»

5517 * △S'a dus să 'şĭ vadă mórtea cu ochiĭ.

V. Forescu, *c. Folticenĭ*, J. *Suclava.*

Se ḑice maĭ ales despre aceĭ ce sĕ duc la prădăcĭunĭ. Omul ne-chibzuit sĕ duce să facă rĕŭ, fără a se gândì că póte fi prins şi pedepsit.

5518 * △Mórtea găinilor.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Se ḑice despre o fiinţă urîtă.

5519 * △Spaĭma morţiĭ.

M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ.*

Veḑĭ *Drac.*

Se ḑice despre babele pocite, de carĭ şi mórtea se înfricoşéză şi fuge de nu le maĭ ĭeà.

Frunză verde toporaş,
Étă-un dulce copilaş
Care-alungă un fluturaş.
Unu alérgă, unul sbóră;
Cĭuma'ĭ prinde, şi-ĭ omóră!
Frunză verde, pómă acră,
Étă-o babă, étă-o sócră.
Cum o vede cĭuma 'ndată
Dă la fugă spăĭmîntată.

5520 * △ **E bun să'l trimeţĭ (de trimes, să mérgă) după mórte.**

Da Ec. Z. c. *Bĕrlad*, J. *Tutova*.— M. Stănceanu, *inv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ*. — E. I Patriciu, *inv. c. Smulţĭ*. J. *Covurluiŭ*. — Catriniu, *stud. c. Rădiu*, J. *Vasluiŭ*.

1° Se ḑice de ómeniĭ carĭ merg a-lene, înceţĭ, leneşĭ la trébă.
2° Se ḑice câte-o dată de babele pocite şi urîte, căcĭ ar fugì mórtea de ele. — M. Stănceanu.

Il est bon pour aller chercher la mort.
Prov. Franc.

E buon da mandar per la morte. [1])
Prov. Ital.

Er ist gut nach dem Tode zu schicken. [2])
Prov. Germ.

5521 **A umblà cu mórtea în sîn.**

P. Ispirescu, *Leg.* p. 308.

Veḑĭ *Frică*.

A se teme de mórte, saŭ de vre-un rĕŭ.

«Unde până acĭ *umbla cu mórtea în sîn*, acum se maĭ linişti o lecuţă.» — P. Ispirescu.

5522 * △ **A se bate (se luptà) cu mórtea.**

Laurian & Maxim, I, p. 129.— G. Poboran, *in t. c. Slatina*, J. *Olt*.

A trage de mórte, a fi în agonie.

5523 * △ **A fi în gura morţiĭ.**

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

Acelaş înţeles ca la No. 5522.

[1]) E bun de trimes după mórte.
[2]) Idem.

5524 *A fi un înșală-mórte.

FR. DAMÉ, II, p. 202.

Se ḑice de acel care înșală, păcălesce pe tótă lumea.

C'est un trompe-la-Mort.

Prov. Franc

Veḑĭ *Ivan Turbincă* în poveștile luĭ I. Creangă. De almintrelea acéstă snóvă se află la maĭ tóte popórele din Europa.

5525 *Sor cu mórtea.

ISPIRESCU, *Leg.* p. 153.—G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Se ḑice de o lovitură, de o bătae zdravănă.

«Argatuluĭ îĭ făgădul o săntă de bătae, *sor cu mórtea.* — P. ISPIRESCU.

5526 * △A fi uĭtat de mórte.

P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 96. — A. PANN, III, p. 155. — G. P. SALVIU, *înv. c. Smulțĭ*, J. *Covurluiŭ.* — GR. JIPESCU, *Opincar*, p. 54. — T. BĂLĂȘEL, *înv.* J *Vâlcea.*

Adică bĕtrân peste fire.

«Vĕḑuĭ înaintea mea un moș, fleoș de bĕtrân, *uĭtat de mórte* și de Dumneḑeŭ.» — P. ISPIRESCU.

5527 * △Cu limba de mórte.

Pravila, VASILE LUPU, p. 17.— V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 1571. — I. CREANGĂ, *Pov.* p. 14.— ION AL LUĬ SBIERA, *Pov.* p. 31.

Adică pe patul morțiĭ.

El o lăsat *cu limbă de mórte* tótă averea luĭ, uneĭ fete care s'o perdut din sat de la Măcienĭ.— V. ALEXANDRI

5528 * △A bé paharul morțiĭ.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

1° A murì.
2° A se îngrozì.

5529 *Pâna la mórte.

ION AL LUĬ SBIERA, *Pov.* p. 159.

Adică fórte mult.

«Supĕrat *până la mórte* s'aŭ întors boĭerul ĭar la curtea sa.» — Ion Sbiera.

En vouloir à mort à quelqu'un.
Prov. Franc.

5530 *△A se dà de ceasul morţiĭ.
G. Poboran, *inst c. Slatina*, J. *Olt.*

A 'şĭ chĭemà mórtea de mare supĕrare, a se frămînta de necaz.

5531 A băgà în ceasul morţiĭ.
A. Pann, *Fab.* I, p. 64.

**A băgà (intrà) în grozile morţiĭ.*
I. Creangă, *Pov.* p. 196. — Fr. Damé, III, p. 59. — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A sperià saŭ a se sperià rĕŭ.

«M'aĭ băgat în tóte *grozile morţiĭ* căcĭ, cuprins de ameţélă, nu maĭ sciam unde mĕ găsesc şi cât pe ce eraĭ să mĕ prăpădescĭ»—I. Creangă.

5532 *△A intrat în anul morţiĭ.
Gavril Onişor, *inst. ç. Bĕrlad*, J. *Tutova.*

Se ḑice când vedem că un om face lucrurĭ care es din obiceĭurile luĭ. De pildă când un sgârcit face vre'un dar frumos, s.c.a.

5533 *△A ajuns în dóga morţiĭ.
Gavril Onişor, *prof. c. Bĕrlad*, J. *Tutova.* — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

E pe mórte.

5534 *A'l trage mórtea.
Ion al luĭ Sbierea, *Pov.* p. 132.

Veḑĭ *Aţă.*

Se ḑice despre acel care se apucă de o trébă care 'ĭ póte primejduì viéţa.

«Sĕ vede că numaĭ *mórtea ta te trage* să te ducĭ după ele.» — Ion al luĭ Sbiera.

5535 *△A fi fără mórte.
Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 76.

* △ *A nu avé mórte.*

T. Bălășel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Sĕ ḑice:

1° De un lucru bun, solid, care ține multă vreme.

2° De acel care rabdă, îndură, multe grĕutățĭ și tot nu pĭere. Jipescu aplică acéstă vorbă țĕranilor.

MUC

Veḑĭ *a Mâncà, a Prăjĭ.*

5536 Lasă'țĭ lucrul,
Șĭ-ĭ ĭeà mucul.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 39.

* △ *Lasă'țĭ lucrul,*
Șĭ'țĭ ĭeà mucul.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 41; I. p. 151. — Hințescu, p. 93. — I. Arbore, *ing.* J. *Buzĕŭ.* — T. Bălășel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Sĕ ḑice când lăsăm cele maĭ însemnătóre șĭ dĕ folos, pentru cele maĭ dĕ nimic (Golescu).

5537 — De ce 'țĭ curg mucĭĭ?
— De ĭérnă.
— Lasă că te sciŭ și de astă vară.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 175; I, p. 162.

— *Vere 'țĭ curg mucĭĭ.*
— *Dĕ ger curge.*
— *Dar te sciŭ și dĕ astă vară.*

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 19.

Sĕ ḑice:

1° Pentru ceĭ ce vor să'șĭ îndrepteze greșalele șĭ nu pot (Golescu).

2° De săracul mândru.

5538 * △ Tropa, tropa din papucĭ,
Și cu nasu plin de mucĭ.

T. Bălășel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Sĕ ḑice fetelor tinere și care se fudulesc la horă înaintea celor marĭ.

5539 *Ii curge mucii pe nas și el ḑice că'i untură.

Ión Vâlcov, *stud. c. Craïova* J. *Dolj*.

Vedĭ *Bale*.

1° Despre cel sărac şi mândru.

2° Când un om face o faptă rea şi el crede că e bună.

5540 *'I-a picat mucul acolo.

Laurian & Maxim, II, p. 666.— I. Bănescu, *prof.* J. *Roman*. — D. Drăguescu, *c. Bucuresci*, J. *Ilfov*.

Una, douĕ la Marică,
Muciĭ tot la ea îţĭ pică.

A. Pann, II, p. 107.

Se ḑice celuĭ care stă mult într'un loc, care tot pe acolo se duce.

5541 Amîndoĭ vĕ lingeţĭ mucii.

A. Pann, II, p. 107.—Hinţescu, p. 111.—P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 230.

Sunteţĭ de o sémă, vĕ lăudaţĭ unul pe altul.

Ὄνος ὄνῳ κάλλιστος. ¹)

Prov. Elin.

Asinus asino et sus sui pulcher. ²)

Prov. Lat.

5542 * △Să'i sae mucii.

T. Bălăşel, *inv.* J. *Vâlcea*.

A lovì tare pre cine-va

«'I-a dat *să 'ĭ sară muciĭ.*

5543 * △Nicĭ mucii să nu ţi-ı daĭ pe el.

Gavr. Onişor, *prof. c. Bĕrlad*, J. *Tutova*.

Atât de puţin preţuesce.

5544 *Şterge'ţĭ mucii.

Maior P. Budişteanu, *Bucuresci*, J. *Ilfov*.

¹) Măgarul măgaruluĭ cel maĭ frumos (se pare).
²) Măgarul măgaruluĭ, porcul porculuĭ frumos (se pare).

Se dice când refusăm ceea-ce ni sĕ cere.

5545 *A luà cuĭ-va muciĭ de la nas.

Maior P. Budişteanu, J. *Ilfov*.

Adică a'l potrivì, a'l bate.

5546 * △Cutare este bun, n'are mucĭ la nas.

T. Bălăşel, *înv*. J. *Vâlcea*.

Se dice în glumă când recomandì pre cine-va de rĕŭ.

5547 * △A fi încă cu muciĭ la nas.

Laurian & Maxim, II, p. 364.—Fr. Damé, III, p. 88.—T. Bălăşel, *înv*. J. *Vâlcea*.

A nu fi lepĕdat încă muciĭ de la nas.

Laurian & Maxim, II, p. 364.

**Nicĭ muciĭ nu ţi-aŭ picat de la nas.*

Maior P. Budişteanu, *c. Bucurescĭ*, J. *Ilfov*

A fi încă copil, tînĕr, crud şi fără experienţă.

C'est un morveux.

Prov. Franc.

MUCOS

Vedĭ *Frumos*.

5548 * △Când veĭ vorbi de mucos
Nicĭ tu să fiĭ urduros.

A. Pann, I, p. 4.—Hinţescu, p. 111.—M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ*.

Când veĭ să vorbescĭ, la gură
Să aĭbĭ lăcat şi mĕsură;
Ca nu vorbind de mucos,
Tu să fiĭ un urduros.

Hinţescu, p. 206.

Când judecĭ pe altul de o faptă să nu fiĭ şi tu pătat de acelaş lucru, vinovat ca şi dînsul.

Chi schernisce lo zoppo, dever esser diritto. [1])
Prov. Tosc.

Wer Andere tadeln will, muss selbst ohne Măngel sein [2])
Prov. Germ.

5549 *Mucos.

Acelaş înţeles ca la No. 5547.

A MUĬA

5550 *A muĭà pre cine-va.

M. Canian, *publ.* J. *Iaşi.*

1° A 'l îmblânḑi, a 'l face maĭ mlădios.
2° A 'l bate.

A MURI

Veḑĭ *An, a se Bolnăvì Fin, Cap. XXI, c. a. Muri, a se Nasce, Nevéstă, Pernă, Pomană, a Sci, a Trăì, Tun.*

5551 Eŭ leşin, mor pentru tine,
Şi tu, habar n'ai de mine.

A. Pann, II, p. 93.— Hinţescu, p. 111.

Când altul nu ne ĭubesce precum îl ĭubim noĭ pre dînsul.

POVESTEA VORBIĬ

Un străin prost, într'o vreme, în România viind
Şi douĕ-treĭ Românesce ca să înveţe dorind,
Cătă şi îşĭ tocmi slugă din sate pe un Român,
De calul luĭ să 'ngrijéscă, fiind el tare bĕtrân.
Ş'întro ḑi ḑi sluga vĕḑêndu 'l ne încetând din oftat,
Pentru ce oftezĭ, stăpâne! îndrĕznind l'a întrebat,
Străinul oftând, rĕspunse: Ah! nu scil tu ce, Ivan,
Erà să spunem la tine de mult. e! încă de an,
Este una Mariuţa, dincolo de Vadu-Lat,
Eŭ mult ĭubesce la dînsa şi ma rănit la ficat.
Dar ea, te ĭubesce óre? l'a 'ntrebat sluga cel prost.
El oftând ĭar, îĭ rĕspunse: ama eŭ 'ncolo n'a fost,
Tovarăş a spus la mine că este prea mult frumos,
Eŭ n'am vĕḑut, dar vĕḑ póte, daca este sănătos.

[1]) Cine 'şĭ bate joc de cel schĭop, trebue să fie drept.
[2]) Cine vrea să judece pe alţiĭ, trebue să fie el singur fără cusururĭ.

5552 Tu morĭ după mine,
Şi eŭ n'am habar de tine,

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 160.— Hinţescu, p. 110.

Acelaş înţeles ca la No. 5551.

5553 * △ Tu morĭ şi mirésa 'şĭ pune florĭ.

G. P. Salviu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Când unul sburdă de bucurie pe când altul e plin de supĕrare.

5554 * Cine móre, şi cuĭ îĭ trage clopotul.

T. Speranţia, *prof. Iaşi.*

Se ḑice când aşteptaţĭ pe unul, vorbescĭ de dînsul, şi vine altul.

5555 * △ Odată móre omul.

I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş.*

Odată o să mor, n'o să mor de două orĭ.

A. Pann, III, p. 125

Veḑĭ *Mórte.*

Acelaş înţeleş ca la No. 5510.

Odată a murì datoria firiĭ, iară cu gróza morţiĭ a tuăĭ, | mórtea morţi este. — Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.* p. 168.

5556 Omul şi din ne-cătare
Móre, şi ḑile când are.

A. Pann, III, p. 142.

Orĭ-ce aĭ face, când ţi-a venit césul, trebue să mórĭ.

5557 «Voiŭ muri» cu «oiŭ muri» tot p'un drum mĕ duce

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 20

Arată asemĕnare la înţelegere (Golescu).

5558 Cât de rĕŭ să trăiéscă omul, tot nu se îndura sa móră.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 155; III p. 125.— Hinţescu, p. 190.—P. Ispirescu, *Rev. Ist.* II, p. 145.

Arată cât de mult ţinem la viéţă, de frica morţeĭ.

Tutto è meglio della morte. [1])
Prov. Tosc.

Est ist ein bitter Kraut um den Tod. [2])
Prov. Germ.

D'er saart aa Livet lata. [3])
Prov. Norv.

5559 * △ Cine a murit d'acuş doĭ anĭ, s'a înmormîntat d'atuncĭ.
Gavril Onişor, *prof. c. Bĕrlad,* J. *Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 7.

5560 * △ De ar sci omul când are să móră, şĭ-ar săpà grópa singur.
P Ispirescu, *Rev. Ist* III, p. 156. — I. Marinescu, *ìuv. c. Bradu-de-Jos,* J *Argeş* — M. Stănceanu, *ìnv. c. Piria,* J. *Mehedinţi*

Veḑĭ *a Scì.*

Se ḑice când ne-am înşelat în afacerile, în socotelile, în aşteptările nóstre.

Sĕ ḑice bună óră când are omul un lucru de vînḑare. Pe lucru i s'a dat preţ bun şi el nu l'a vîndut, şi maĭ târḑiŭ saŭ e silit să 'l deà pe un preţ maĭ mic de cât acel pe care nu l'a primit.

5561 Unul trage să móră
Ş'altul jócă, sĕ 'nsóră.
A. Pann, II, p 148. — Hinţescu, p. 110.— B. P. Hăşdeŭ, p. 919.

Veḑĭ *a se Nasce.*

Arată întîmplările vieţeĭ.

Unuĭa îĭ merge bine şi altuĭa rĕŭ, unul se 'mbogăţesce pre când altul sărăcesce, etc.

5562 * △ Să mor cu cheful meŭ, ĭar nu cu gustul lor.
N. Matescu, *ìnv. c. Movilìţa,* J. *Putna.*

Când unul ne împinge la fapte carĭ ne pot aduce vre-o pagubă.

---

[1]) Totul e maĭ bun de cât mórtea.
[2]) Este o ĭérbă amară pentru mórte.
[3]) E dureros de a părăsì vĭéţa.

5563 * △ Cine a murit erı, sĕ caesce adı.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ*.

Vrênd să arate un timp frumos, față de altul trecut.

5564 Omul după ce móre, atuncĭ darul i sĕ cunósce.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 183.

Numaĭ când móre omul se cunósce ce a fost.

Paloda, ziar XIV, No. 25.

Căcĭ numaĭ după ce móre omul se sting urile şi pasiunile, şi fie-care judecă cu ne-părtinire.

5565 △ Mor întocmaĭ ca tot omul
Şi bogatul ca şi robul.

G. Dem-Teodorescu, *Poes. Pop.* p. 113.

Acelaş înțeles ca la No. 5494.

Inţeleptul móre întocmaĭ ca şi cel nebun.

Eccles. II, 16.

5566 * △ Plóiea şi mórtea nicĭ odată să nu le chemĭ.

Semin. Buc. cl. VII, prin P. Gârbovicênu, *prof.*

Căcĭ vin singure, nechemate şi maĭ mult în paguba Românuluĭ.

5567 * △ Pĕ cine (care) nu 'l laşĭ să móră, nu te lasă să traĭescı.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 93. — P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 166. — Hinţescu, 87.—I. G. Valentineanu, p. 8.—Al. Dumitrescu, p. 124.—E. I. Patriciu, *înv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ*. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş*. — M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinți*.—*Semin. Buc. cl. VII prin* P. Gârbovicênu, *prof.* — G. Panu, *în Epoca, An.* III No. 356.

Nu'l lăsà să mórĕ
Ca să te ómore.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 50.

Pĕ cel ce nu'l laşĭ să móră, acela te omóră

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 58.

Nu'l aĭ lăsat să móră şi acum nu te lasă să trăĭescĭ.

Hinţescu, p. 110.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce sĕ arată vrăjmaşĭ cumplițĭ către făcĕtoriĭ lor dĕ bine (p. 50). — Sĕ ḑice pentru ceĭ ce supĕră pĕ însuşĭ făcĕtoriĭ lor dĕ bine (p. 58).—I. Golescu.

Οἱ τεθνηκότες οὐ δάκνουσιν. [1])

Prov. Elin.

Mortui non mordent. [2])

Prov. Latin.

Otez un vilain du gibet il vous y mettra.

Prov. Franc.

Dispicca l'impiccato, impiccherà poi te. [3])

Prov. Ital.

Wenn du Einen vom Galgen lösest, der brächte dich silber gern d'ran. [4])

Prov. Germ.

5568 Nu mĕ lăsà să mor, că nu te oiŭ lăsà să trăescĭ.

S. Fl. Marian, *Trad. Pop.* p. 197.

Acelaş înţeles ca la No. 5567.

5569 Nicĭ n'am la ce muri, nicĭ la ce trăi.

A. Pann. *Edit.* 1889, p. 155; III, p. 125. — Hinţescu, p. 115.

Ḑice cel desnădejduit, şi care nu maĭ aştéptă de nicăerĭ vre-o îmbunătăţire a sórteĭ luĭ.

5570 * △ Aş muri, mórtea nu vine,
Aş trăi şi n'am cu cine.

N. Machidon, *stud. c. Nicorescĭ, J. Tecuciŭ.*—G. Madan, *Poes. Pop. Basarabia*, p. 34 & 62.

Acelaş înţeles ca la No. 5569.

[1]) Morţiĭ nu muşcă.
[2]) Idem.
[3]) Desfă pe cel spînzurat, el te spînzură apoĭ pe tine.
[4]) Când aĭ scăpà pe unul de la spînzurătóre acela te-ar duce cu mulţumire pe tine acolo.

5571 △Cine móre nu maĭ vine.

Şezătórea Poes. Pop. I, p. 172.

Odată trăesce omul.

Lungu 'ĭ drumu prin pădure
Dar maĭ lung pe ceea lume,
Cine móre nu maĭ vine.

Poes. Pop.

Quand on est mort c'est pour longtemps.

Prov. Franc.

5572 *Cine móre nu maĭ mișcă.

Dna E. B. Mawr, p. 21. — Fr. Damé, III, p. 76.

1° Acelaş înţeles ca la No. 5571.
2° Cine móre nu maĭ póte face rĕŭ.

Οἱ τεθνηκότες οὐ δάκνουσιν. [1])

Prov. Elin.

Mortui non mordent. [2])

Prov. Lat.

5573 *△Cine móre, grópa luĭ 'șĭ ('o) astupă.

A. Pann, *Edit.* 1889. p. 172.— P. Ispirescu, *Rev. Ist.* II, p. 152.— I. Marinescu, *înv c. Bradu-de-jos, J. Argeş.* — M. Stănceanu, *înv. c. Piria, J. Mehedinţi.*

*△*Cine móre, grópa luĭ astupă.*

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ,* J. *Covurluiŭ.*

Se ḑice de omul prins într'un fapt. Cel ce face rĕŭ, de rĕŭ are parte.
2° Fie-care datoriile luĭ împlinesce.

5574 *△De ar muri tata ca sa 'ĭ ieŭ bricégul!

A. Pann, I, p. 103. — Hinţescu, p. 111. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos,* J. *Argeş.* — M. Stănceanu, *înv. c. Piria,* J. *Mehedinţi.*

[1]) Morţiĭ nu muşcă.
[2]) Idem.

Se ḑice de un om prost, nevoiaş, leneş, precum şi de acel care aşteptă să prindă locul altuĭa, saŭ lucrul de-a gata şi prin moştenire.

Se ḑice că-un părinte odată aveà un bricég frumos; îl arată copilului sĕŭ. Acesta, cum din fire sunt copiiĭ rîvnitorĭ la tot ce vĕd, cere bricégul de la tată-sĕŭ, care 'ĭ rĕspunde că il va dà când va murì. Diminéţa copilul spune mamă-sĕĭ aceia ce 'ĭ ḑisese părintele luĭ, apoĭ adaogă: *De ar murì tata să 'ĭ ĭéŭ bricégul.*»

5575 *△De ar muri socru,
Ca să 'ĭ apuc locu!

A. Pann, I, p. 103. — Hinţescu, p. 177. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J *Argeş*. — M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ*.

D'ar murì socrul, să 'ĭ ĭéŭ locul!

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p. 156.

Veḑĭ *a se Sculă.*

Acelaş înţeles ca la No. 5574.

5576 De ar muri moşul să'ĭ apuc toiagul!

A. Pann, I, p. 103.— Hinţescu, p. 111.

Acelaş înţeles ca la No. 5575.

5577 *△Numaĭ de nu 'i ar muri mulţĭ înainte.

G. P. Salviŭ, *înv. c Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ.*

Rĕspuns ce se dă aceluĭ care laudă pre un om sciut de rĕŭ de tótă lumea, saŭ care 'ĭ este vrăjmaş.

5578 *△Ai de grijă să nu 'ţĭ móră mulţĭ înainte.

I. S. Mardare, *stud. c. Cerţesci*, J. *Tutora.*

Singur îţĭ facĭ rĕŭ, cauţĭ mórtea cu lumînarea, nu te îngrijescĭ de sănătate.
Păzesce-ţĭ pĭelea ta, nu te îngrijì de-a mea.

5579 *△N'are să móră a-casă.

Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ*, J. *Vasluiŭ.*

Adică se va mărità şi dînsa. Se ḑice maĭ ales când o fată nu vré să ĭea pre unul care o cere, şi ştim bine că dînsa aşteptă pre altul care o ĭubesce.

5580 *De muriam erĭ, adĭ nu audĭam...

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p. 159.

Când audĭ o veste ne-plăcută, o nerozie, etc.

5581 Carle móre, lasa lùmele; carle viiu, se godaē. [1])

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.* I, p. 10.

Acelaş înţeles ca la No. 1377.

5582 De ca muri ver face pamete. [2])

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.* I, p. 8.

Acelaş înţeles ca la No. 5581.

Dopo la morte farai giudizio.

Prov. Ital.

5583 *A muri şi a învià.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 2 & 105.

De bucurie.

Când audiră de unele ca acestea, unchiaşul şi baba *muriră şi înviară* de bucurie.» — P. Ispirescu, *Leg.* p. 105.

5584 *A muri fără lumînare.

Laurian & Maxim, II, p. 196.

Adică fără veste. Vedĭ No. 5512.

5585 * △A muri cu dile.

Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 74.

A muri fără ca să fi fost bine căutat, dintr'o întîmplare ne-norocită, etc.

5586 A murit că i s'a isprăvit dilele.

A. Pann, III, p. 140.

A murit că n'a avut dile.

A. Pann, III, p. 157.

Acelaş înţeles ca la No. 5132.

5587 * △A muri ca un câne.

Gavr. Onişor, *prof. c. Bĕrlad*, J. *Tutova.*

---

[1]) Care móre, lasă numele; care trăesce, merge în pace.
[2]) După mórte veĭ fi judecat.

Singur, părăsit de toțĭ, într'o miserie adîncă.

5588 *△A muri cu porumba 'n cur.

T. Bălășel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A fi supĕrat.

A MUȘCÀ

Vedĭ *a Pișcà.*

5589 *△De cât să muscĭ omul pe din dos, maĭ bine mușca 'l de față.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulțĭ,* J. *Covurluiŭ.*

Când aĭ ce-va cu un om, să 'ĭ spuĭ verde în față ce aĭ de spus, ĭar să nu 'l vorbescĭ de rĕŭ pe din dos.

5590 *△Se repede, dar nu mușcă.

G. P. Salviu, *înv. c. Smulțĭ,* J. *Covurluiŭ.*

Se ḑice de aceĭ care amenință cu bătaĭa, dar nu fac nimic.

5591 *A mușcà.

A înțepà cu vorba.

MUT

Vedĭ *Bărbat, Dumneḑeŭ, Muĭere, a Ride, Surd, a Tăcé, Tăcut.*

5592 Maĭ bine cu muta de cât cu limbuta.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 314 bis.

Biciuesce limbuția femeilor.

5593 *△După ce e mută
Apoĭ e și slută.

A. Pann. I, p. 4. — Hințescu, p. 116.— I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos,* J. *Argeș* — M. Stănceanu, *înv. c. Piria,* J. *Mehedințĭ.*

Se ḑice despre acel care are maĭ multe cusururĭ, de pildă prost și urît, sărac și leneș, etc.

5594 Te ducĭ unde a dus mutul iépa, și țiganul cârlanul.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 104; II, p. 118.— P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III p. 165.— Hințescu, p. 116.

*_Te ducĭ unde a dus mutul ĭépa, ţiganul cârlanul şi surdul róta._

ALFRED JUVARA, _c. Bĕ‹lad_, J. _Tutova._—HRISTICĬ, _c. Buzĕŭ_, J. _Buzĕŭ._

* △ _Unde o asvîrlit mutu róta şi surdu ĭépa._

DUMBRAVĂ, _stud. c. Schinenĭ._ J. _Tutova._

Să te ducĭ unde a dus mutul ĭépa.

IORD. GOLESCU, _Mss._ II, p. 66.

△ _Unde a dus mutul ĭépa şi călugărul baba._

R. SIMU, _înv. c. Orlat, Transilvania, în Etym. Magn._ p. 2269.

A (se) duce (pre cine-va pe) unde a dus mutul ĭépa.

G. I. MUNTEANU, p. 121. — BARONZI. p. 44.

* △ _Unde a dus dracul róta şi mutul ĭépa._

G. P. SALVIŬ, _înv. c. Smulţĭ_, J. _Covurluiŭ._

* △ _Unde a dus mutul ĭépa._

I. MARINESCU, _înv. c. Bradu de-Jos_, J. _Argeş._ — GR. I. ALEXANDRESCU, _Galaţĭ_, J. _Covurluĭ._ — M. CANIAN, J. _Iaşĭ._ — G. P. SALVIU, _înv. c. Smulţĭ_, J. _Covurluiŭ._ — M. ALBU, _stud. c. Irescĭ_, J. _Tutova._— AVR. CORCEA, _paroh, c. Coşteiŭ, Banat._

Vedĭ _Surd._

Adică fórte departe.

Sĕ ḑice, ca un blăstem, în gluină, către ceĭ ce fug dĕ la noĭ (GOLESCU) saŭ pre care'ĭ alungăm.

D-l T. Speranţia, în volumul III de anecdote p. 269, întrebuinţéză acéstă ḑicală, modificând'o întru cât-va.

Au diable Vauvert.

Prov. Franc.

NĂBĂDAÏE

5595 Tremură de par-că 'l găsesce tóte nabadaile.

A. Pann, III, p. 52.—Hinţescu, p. 192.

Despre cel fricos.

NĂDUŞÉLĂ

5596 * △ Nădusala,
Scóte bóla.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 51.— Andrei Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş.*

Adică munca cu năduşală depărtéză sărăcia (Golescu).

Un om, după multă trudă, scóte şi el vre-un folos şi se adreséză unuĭ altuĭa ḑicênd: «Am făcut şi eŭ ce-va, dar sciŭ că am muncit. Atuncĭ i se rĕspunde: Nu sciĭ tu că *năduşéla scóte bóla* »

5597 * △ A'l trece naduşelile.

G. Dem. Teodorescu, *Poes. Pop.* p. 555.

* △ *A'l trece o mie de năduşelĭ.*

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A vĕrsà multe năduşelĭ.

P. Ispirescu, *Unch. Sfăt.* p. 55; *Rev. Ist.* III, p. 233.

A isbutì într'o afacere cu mare greutate şi după multă trudă; a fi lucrat din greŭ; a fi păţit ce-va.

Şi d'abĭa că mĭ-o mişcà,
Şi d'abĭa mĭ-o rĕsturnà,
Până ce-o rostogoleà,
Năduşelile 'ĭ treceà.

Poes. Pop.

5598 * △ A'l fi trecut naduselile morteĭ.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A fi dat de o mare nenorocire.

A NĂDUŞÌ

Veḑĭ *a Muncì, Nerod.*

NĂJIT

5599 * △ Ișĭ face de năjit.

G. P. Salviŭ, înv. c. *Smulțĭ*, J. *Covurluiŭ*.

Caută cértă, bătaĭe.
Năjitul este o bólă de urechĭ caracterisată prin durerĭ marĭ și țiuélă saŭ huélă.

NALT

Vedĭ *Brad, Inalt.*

5600 * △ Nalt ca un munte.

K. A. Zamfirescu-Diacon, înv. c. *Știubenĭĭ*, J. *Dorohoĭ*.

Se ḑice:
1° De ómenĭ fórte nalțĭ.
2° In rîs de ceĭ mărunțeĭ.

5601 * △ Nalt și cocorat, umblă în picióre pe sub pat.

K. A. Zamfirescu-Diacon, înv. c. *Știubenĭĭ*, J. *Dorohoĭ*. — Em. Popescu, înv. c. *Ciocănescĭ-Mărgineni*, J. *Ialomița*.

Sĕ ḑice în batjocură de ceĭ mărunțeĭ.

A SE NASCE

Vedĭ *Intuneric.*

5602 * △ Câte 'n lume nasc, mor tóte.

A. Pann, *Fab.* II. p. 77. — I. Marinescu, înv. c. *Bradu-de-Jos*, J. *Argeș*. — M. Stănceanu, înv. c. *Piria*, J. *Mehedinți*.

Ce nasce móre.

A. Pann, *Fab.* II, p. 75.

Cum ur naste, așa și more. [1])

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.* I. p. 12.

Vedĭ *Nascere.*

Tot ce nasce trebue să móră. Veḑĭ A. Pann, Fab. II, p. 78.

---

[1]) Cum unul nasce, așa și móre.

Il faut mourir qui veut vivre.
Prov. Franc.

Tutto, che nasce, convien che muoja [1].
Prov. Ital.

Was geboren, ist vom Tod gewordem [2].
Prov. Germ.

Allir eru feigir fœddir [3].
Prov. Island.

5603 * △Unul nasce ș'altul móre.
G. Dem. Teodorescu, *Poes. Pop.* p.287.

Acelaş înţeles ca la No. 5561.

Aşa'ĭ lumea trecĕtóre,
De voinicĭ amăgitóre,
Ca o apă trecĕtóre,
Unul nasce ş'altul móre.
Poes. Pop.

5604 More nasce, carle va contentu viĭu fi [4])
Fr. Miklosich, *Rum. Unt.* I, p. 13.

Materia însufleţită resimte singura plăcerile.

5605 *A fi născut din florĭ.
M. Canian, J. *Iaşĭ.* — *Maior* P. Budişteanu. J *Ilfov.*

Acelaş înţeles ca la No. 3071.

5606 *A fi născut în ḑi de lucru.
M. Canian, *publ.* J. *Iaşĭ.*

Veḑĭ *a Face.*

Se ḑice de omul muncitor.

5607 *A fi născut, ĭar nu făcut.
G. Fundescu, *c. Tîrgovişte,* J. *Dîmboviţa.*

A fi de ném bun, ĭar nu parvenit.

---

[1]) Tot ce nasce, trebue să móră.
[2]) Ce se nasce e câştigat pentru mórte.
[3]) Tóte sunt născute pentru ca să cadă în mórte.
[4]) Trebue să nască, care vrea să fie mulţumit.

NASCARE

Vedĭ *Nebunie, Prostie.*

NASCERE

5608 * △Cine vede nascerea, vede și mórtea.

M. Stanceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinți.*

Acelaș înțeles ca la No. 5603.

NEGRU

Vedĭ *Cap. X, c. Negru.*

5609 * △După ce e négră o (maĭ) chémă și Négă.

A. Pann, I, p. 4. — Baronzi, p. 56. — Hințescu, p. 120. — I. Marinescu, *înv. c Bradu-de-Jos*, J. *Argeș.*—M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinți.*

Se ḑice despre femeile próste și urîte.

5610 * △A se face negru.

T. Bălășel, *înv.* J. *Vâlcea.*

1° De ciudă,
2° De mânie.

NERĔSPUNDERE

5611 •Ne-rĕspunderea încă e un rĕspuns.

G. D. Munteanu, p. 151.

Ne-rĕspunsul încă e un rĕspuns.

Hințescu, p. 121. — Dna E. B. Mawr, p. 70.

Vedĭ *Tăcere.*

Se ḑice când tăcem la o întrebare ce ni se face. — Vedĭ No. 5755.

NEVĔḐUT

5612 Ne-vĕḑut, ne-auḑit.

Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.* p 173.

Lucru de mirare, ne-obicĭnuit.

«Ciudă *nevăḑută* şi precum ḑice ḑicĕtórea, *ne-auḑită*, cu códa în vîrful capuluĭ Camilă erà. — Dim. Cantemir.

NEVOĬAŞ

5613 Trimite pe nevoiaş
Să 'ţĭ slujéscă la cevaş,
Dar plécă şi după el
Că nu 'ţi face în grabă alt-fel.

A. Pann, I, p. 104. — Hinţescu, p. 123.

Se ḑice când am pus un om nevoĭaş saŭ leneş la vre-o trébă.

Il podestà di Sinigaglia, che comanda e fà da se [1].
Prov. Ital.

Manda, manda, Pedro, y anda [2])
Prov. Span.

Command your man and do it yourself [3].
Prov. Engl.

Gib dem Buben einen Dreier und thu 'es selbst [4].
Prov. Germ.

5614 Pe nevoĭaşul şi leneşul cu o funie să'ĭ legi si p'amîndoĭ să'i înnecĭ.

Hinţescu p. 124.

Căcĭ unul nu póte şi cel de-al doilea nu vrea să muncéscă, ast-fel tot la aceeaş socotélă eşĭ cu amîndoĭ.

5615 *△ Omul nevoĭaş se înnécă pe uscat.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 133; II. p. 86. — Hinţescu, p. 134. — M. Stânceanu, *înv. c. Piria. J. Mehedinţi.* — Barbu Constantinescu, *Cart. cit.*, III. p. 15. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos, J. Argeş.*

Se ḑice despre omul leneş, şi când cine-va nu póte să facă cel maĭ uşor lucru.

---

1) Primarul din Sinigaglia, care poruncesce şi face singur
2) Poruncesce, poruncesce, Petre şi dute (tu).
3) Poruncesce slugeĭ tale şi fă singur.
4) Dă băĭatuluĭ un ban şi fă singur tu.

5616 *△ **Nevoïaşul la tóte**
Ḑice că nu póte.

A. Pann, I, p. 104. — Hinţescu, p. 123. — I. Marinescu, *inv. c. Bradu-de-Jos. J. Argeş.*—M. Stănceanu, *inv. c. Piria, J. Mehedinţi.*— T. Bălăşel, *inv. J. Vâlcea.*

Celuĭ slab tóte i se par cu neputinţă.

Se ḑice unuia care e trimis să facă ce-va uşor şi el spune că nu se póte.

5617 *△ **Nevoïaşul şi prostul şi în ḑiua de Pascĭ postesce.**

I. Marinescu, *inv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş.* — M. Stănceanu, *inv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ.*

Se ḑice unuĭ om care, unde este cinstea maĭ mare, el face necinste fie prin purtare, fie prin vorbă.

NURĬ

5618 **De cât un car de frumuseţe maĭ bine un dram de nurĭ.**

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p. Fr. Damé, III, p. 135.

Maĭ bine un dram de nuriţe de cât un car de frumuseţe.

A. Pann, II, p. 129.—Hinţescu' p. 70.

Veḑĭ *Minte.*

Nuriĭ sunt maĭ atrăgĕtorĭ de cât frumuseţea. Veḑĭ în poesiile luĭ Costache Konaki frumósa poesie intitulată: *Ce este nurul?*

A SE ODIHNÌ

Veḑĭ *Copac, Gard.*

A OFTÀ

5619 *△ **Omul de n'ar oftà**
Cu totul s'ar veninà.

G. Dem. Teodorescu, *Poes. Pop.*, p. 276.—I. Marinescu, *inv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş.* — M. Stănceanu, *inv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ.*

Omul daca nu şĭ-ar rĕsbunà puţin cu vorba, s'ar bolnăvi.

5620 * △ A ofta de la ficaţı.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Când cine-va oftéză de mare durere.

5621 * △ A ofta din fundul curuluĭ.

T. Bălăşel. *înv.* J. *Vâlcea.*

Când cine-va oftéză din lucru de nimic.

OFTICĂ

5622 Ohtica, sapa şî lopata.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 108.

Când te îmbolnăvescĭ dĕ ohtică să 'ţĭ sapĭ grópa (Golescu).

OFTICOS

Vedĭ *Pungă.*

OLOG

Vedĭ *Ciung, Vin.*

OPĂRIT

Vedĭ *Fript.*

5623 Lapte fiert l'a opărit,
Suflă şi 'n cel covăsit.

A. Pann, II, p. 15. — Hinţescu, p. 87.

* *Care s'uprésce tu culéş, suflă şi tu mărcat.* [1]

N. St. Nijopole, *Macedonia.*

Care s'upreşcĭ tu lapte, ş'tu mărcat. [2]

A. D. Milescu, *Gaz. Maced.* I, 3.

Când ne-opărim cu lapte, suflăm până şi tru dală. [3]

Andreĭul al Bagavŭ, *Cart. Aleg,* p. 61.

---

[1] Care se opăresc cu cĭulama suflă şi în ĭaurt.
[2] Idem.
[3] Când ne opărim cu lapte, suflăm până şi în lapte bătut.

* *Care s'uprésce tru culéş, suflă şi tru mărcoş.* [1]
V. Diamandy, *prof. c. Meţova, Arminciu, Macedonia.*

* *S'oporì mósă tu culéş, suflă ş'tu mărcat.* [2]
Ilie Ghicu, *prof. c. Băésa, Epir.*

Vedĭ *a se Frige.*

Acelaş înţeles ca la No. 5229.

5624 * △ **A rĕmâne (fi) opărît.**

I. Creangă, *Pov.* p. 291. — P. Ispirescu, *Basm.* I, p. 52. — G. P. Salviu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.* — Fr. Damé, III, p. 156.

Ca opărit.
S. Mihăilescu, *Sezăt.* II, p. 47.

Vedĭ *Fript.*

Adică ruşinat, înşelat în aşteptările sale, supĕrat, fără chef.

«Par'că l'ar fi *opărit* cine-va cu apă fierbinte.» — P. Ispirescu.

ORB

Vedĭ *Dumnedeŭ, Făină, Găină, Luminare, Ochiŭ, Cap. XXI. c. Orb, a Rîde, Schiop, Vin, a Vorbì.*

5625 * △ **Orbuluı de géba ìı spuĭ că s'a făcut ḑiua (ḑiuă) (ḑîua).**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 26 & 166; I, p. 86; III, p. 133. — Hinţescu, p. 137. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş.* — M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţi.* — V. Sala, *dasc. c. Vaşcoiŭ-Băresci, Bihar, Ungaria.*

Se ḑice celor ce nu pot saŭ nu vor să înţelégă nimic din câte alţiĭ îĭ învaţă spre bine.

5626 * △ **Orbuluı de géba i s'a făcut (i sĕ face) ḑiua (ḑiua).**

Barbu Constantinescu, *Cart. Cit.* III, p. 14. — *Semin. Buc. Cl. VIII prin* P. Gârbovicénu, *prof.*

* △ *Orbuluĭ de géba i se face ḑiuo.*
Iord. Călin, *elev, sc. norm. inst.* J. *Argeş.*

---

[1] Care să-opăresce cu ciulama suflă şi în iaurt.
[2] S'opărì bĕtrâna cu ciulama, suflă şi in iaurt.

* △ *Pentru un orb de gêba se face ḑiuă.*

T. Bălăşel, înv. J. *Vâlcea.*

Se ḑice pentru cele ne-folositóre. Un om prost, nicĭ de cele maĭ frumóse lucrurĭ nu se póte îndulcì.

5627 * △ **Orbul de nópte nu se îngrijesce.**

M. Stănceanu, înv. c. *Piria*, J. *Mehedinţĭ.*

* △ *Orbul de nópte nu se grijesce, şi udul de plóie nu se teme.*

H. D. Enescu, înv. c. *Zamostea*, J. *Dorohoĭ.* — Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.* p. 188.

1° Nu ne îngrijim de ceea-ce nu ne póte fi de nicĭ un folos, saŭ nu ne póte aduce nicĭ o pagubă.

Precum orbul de nópte nu se grijesce, aşa cel pré slab, de cel pré tare nu se siiesce.»—Dim. Cantemir.

2° Se ḑice de omul sărac.— J. *Mehedinţĭ.*

5628 **Orbul trebuinţă dě masala n'are.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 10.

Adică când daĭ, să daĭ ceea ce e dě trebuinţă, ca să prinḑă loc (Golescu).

5629 * △ **Orbul când dă de perete socotesce că s'a isprăvit lumea.**

I. Marinescu, înv. c. *Bradu-de-Jos*, J. *Argeş.*— M. Stănceanu, înv. c. *Piria*, J. *Mehedinţĭ.*

Orbul când dă de pĕrete,
Tocmaĭ acì socotesce,
Că lumea sĕ isprăvesce.

A. Pann I, p. 82.—Hinţescu, p. 155.

Se induperă orbul di muru, şi lĭi se pare câ ma încolo nu este loc. [1])

M. G. Bojadschi, Γραμμ. Ῥωμαν. p. 194.

---

[1]) Se lovesce orbul de perete, şi i se pare că maĭ în colo nu este loc (nimic)

Se ḑice:

1° Pentru omul prost.

2° Unuĭ lăudăros care spune că a făcut un lucru mare ce nu 'l maĭ pot face alţiĭ, când este cunoscut că el nu este în stare să facă aprópe nimic.— J. *Argeş*.

FABULĂ

Un şóric se nascu tru un canistru, şi nu mânca alta, ma nucl. Se agudi un 'óră şi easă di in canistru, şi cara află alte multe plăşi di gjele, dise: O di minte ci port! eŭ mindeam, că nu este altă casă afoară di canistrul ămeŭ. — M. G. BOJADSCHI.

5630 Sărută pe órbă (p'a órbă), dar îĭ caută şi în ochı.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 105; II, p. 134.— HINŢESCU, p. 137.— I. MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş*.

Veḑĭ *Sărac*.

1° Iubesce un om, însă nu uĭtă cusururile ce le are; se ḑice maĭ ales despre femeĭ.

2° Servesce-te de un om, însă gândesce-te şi la dînsul şi ajută 'l la păsurile luĭ. Se ḑice când un om ajută pre altul şi el nu este ajutat cu nimic.— J. *Argeş & Mehedinţĭ*.

5631 Orbul îşĭ caută acul în aria cu paele, şi surdul îl povăţuesce unde sună.

A. PANN, II, p. 4.— HINŢESCU, p. 137.

Veḑĭ *Ac, Surd*.

Se ḑice despre ceĭ carĭ nu se pricep la o trébă şi daŭ altora poveţe.

5632 * △ Orbul de la toţĭ, şi de la orb nimeni (nimenea).

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 65; III, p. 81.— BARONZI, p. 49.— I. MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş*. — *Semin. Buc. Cl. VIII, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

* △ *Orbul de la toţĭ, dară de la orb nimenĭ.*

P. ISPIRESCU, *Leg* I, 1872, p. 168. —HINŢESCU, p. 137.—C. DANIILESCU, *c. Scundu*, J. *Vâlcea*.

Veḑĭ *Sărac*.

Se ḑice:

1° De un om pre care 'l ajută toţĭ, şi el nu ajută pe nimenĭ, când póte.

2° Despre cel sgârcit.

5633 *Di la orbu nu caftă ocli. [1])

D. DAN, c. *Nevesca, Macedonia.*— D. A. MILESCU, c. *Gopeşĭ, Macedonia.*

Să nu pretindĭ de la om de cât ceea ce îţĭ póte dà.

5634 * △Rîde orbul de schĭop.

M. STĂNCEANU, *înv. c. Piria, J. Mehedinţĭ.*— REINSBERG-DÜRINGSFELD, I, p. 122.

Vedĭ *Şiotcă.*

Când batjocura intre doĭ ómenĭ este fără temeiŭ.

Il cieco dice al lusco. [2])

Prov. Ital.

Der Blinde spottet des Hinkenden. [3])

Prov. Germ.

Giekken vil narre Daaren. [4])

Prov. Danez.

5635 Orb pe orb povăţuind cad amîndoĭ în grópă.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 29; II, p. 4. — HINŢESCU, p. 137 — REINSBERG DÜRINGSFELD, I, p. 126.

Orb pre alt orb pórtă şi amîndoĭ cade în grópă.

Pravila de la Govora, p. 92.

Orb pĕ orb când trage, amîndoĭ sĕ poticnesc.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 10.

* △*Orb pe orb când trage, amîndoĭ cad în grópă.*

M. STĂNCEANU, *înv. c. Piria, J. Mehedinţĭ.* — I. MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-Jos, J. Argeş.*

Orb pe orb când se mână, amîndoĭ cad în grópă.

ODOBESCU-SLAVICI, *Cart. Cit.*

* △*Orb pe orb când se duc de mână, amîndoĭ cad în grópă.*

T. BĂLĂŞEL, *înv. J. Vâlcea.*

---

1) De la orb nu cere ochĭ.
2) Orbul vorbesce (rĕŭ) de cel cu vederea slabă.
3) Orbul rîde de schĭop.
4) Nerodul voesce să rîdă de nebun.

* △ *Orb pe orb când se conduc, cad amîndoĭ în grópă.*

I. G. Valentineanu, p. 30. — V. Haram, *înv c. Grivița*, J. *Tutova*.—E. I. Patriciu, *înv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ*. — *Semin. Buc. Cl. VIII, prin* P. Gârbovicénu, *prof.*

Orb pe orb povĕțuind, cad amîndoĭ în mormînt.

Dna E. B. Mawr, p. 95.

Un orb duce pe altul.

Károly Ács, p. 84.

* △ *Duce orb pe orb.*

Avr. Corcea, *paroh, c. Coșteiŭ, Banat.*

Orb la orb să 'șĭ da mâna, duoĭli grópa va să-o află.

Andreiŭ al Bagavu, *Cart. Aleg.* p. 99.

Sĕ ḑice pentru cel ce învață pĕ altul când el nu scie nimic, adică prost cu prost, amîndoĭ greșĕsc (Golescu).

Ceĭ proștĭ chiar maĭ mulțĭ de s'ar sfătuì, lor tot în rĕŭ le va eși.

De va conduce orb pre orb, amîndoĭ vor cădea în grópă.

Evangel. Mateiu, XV, 14.

Τυφλὸς τυφλῷ ὁδηγος [1]).

Prov. Elin.

Cœcus cœco dux [2]).

Prov. Lat.

Qwand in aveule mône in aute, i toumet tous les deux ès l'fossë [3]).

Prov. Wallon.

Se un cieco guida l'altro, tutti due cascano nella fossa [4]).

Prov. Tosc.

If the blind lead the blind, both fall into the ditch [5]).

Prov. Engl.

---

1) Orbul călăuză orbuluĭ.
2) Orbul călăuză orbuluĭ.
3) Când un orb duce pe un altul, cad amîndoĭ în grópă.
4) Idem.
5) Dacă orb duce pe orb, amîndoĭ cad în grópă.

Wenn ein Blinder den andern führt, fallen sie beide in den Graben [6]).

Prov. Germ.

Balai anou balai ban kutulun ulu tchidamoui [7]).

Prov. Mongo'

5636 **Orb pre orb când pórtă, óre ce va fi?**

DIM. TICHINDEAL, *Fab.* p. 147.

Acelaş înţeles ca la No. 5635.

5637 * △ **In ţéra orbilor cel cu un ochiu este împĕrat.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 79; III, p. 29.—*Abecedar Ilustrat*, p. 27.— C. NEGRUZZI, I, p. 248 —HINŢESCU, p. 185.—LAURIAN & MAXIM, II, p. 524.—Dna E. B. MAWR, p. 2—E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi*. J. *Covurluiŭ*.—V. FORESCU, *c. Folticeni*, J. *Suciava*.—H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea*. J. *Dorohoi*. — I. MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş*. — V. SALA, *dasc. c. Văşcoiŭ-Băresci*, *Bihar*, *Ungaria*.

* △ *In ţéra orbilor chioru e (este) împĕrat.*

M. STĂNCEANU, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţi*.— *Semim, Buc. cl. VII, prin* P. GÂRBOVICEANU *prof.*

In ţéra orbilor chioriĭ împĕrăţesc.

BARONZI, p. 68.

Intre orbĭ cel cu un ochiŭ e împĕrat.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 476.

Intre orbĭ chiorul este împĕrat.

I. G. VALENTINEANU, p. 21.—AL. DUMITRESCU, p. 117.

In satul orbilor chiorul poruncesce.

IORDU GOLESCU, *Mss.* II, p. 16.

* *Pentru orbĭ chiorul e împĕrat.*

DIM. ZANNE, *Bucuresci*, J. *Ilfov.*

Intre orbĭ chiorul împĕrăţesce.

IORD GOLESCU, *Mss.* II, p. 17.— BARONZI, p. 62 —HINŢESCU, p. 137.

6) Când un orb duce pe cel-alt, cad amîndoĭ în grópă.
7) Cel care e orb nu póte duce pe un alt orb.

Pe toţĭ iĭ aduce róta, un chĭor p'un sat de orbĭ.
HELIADE RĂDULESCU, *Bibl. port.*, LXV, p. 92.

Vedĭ *Chior*.

Adică între ceĭ dĕ tot proştĭ, cel cu puţină minte împĕrăţesce (p. 16); Adică între ceĭ proştĭ cel maĭ deştept filosof se arată (p. 17).—I. GOLESCU.

Intre săracĭ, cel cu o mică avere pare un Cresus; între ceĭ proştĭ, cel care scie ce-va carte pare un mare învĕţat, etc.

Are în tot-d'a-una o nuanţă ironică, căcĭ arată că acel la care ḑicerea se aplică nu póte fi ce-va de cât între ceĭ de nimic.

Inter cæcos regnat strabus [1].
Prov. Lat.

Ἐν τοῖς τόποις τῶν τυφλῶν λάμων βασιλεύει [2].
Prov. Elin.

Au pays des aveugles les borgnes sont rois.
Prov. Franc.

In terra de orbi chi ha un occhio è Rè [3].
Prov. Ital.

In tierra de ciegos el tuerto es rey [4].
Prov. Span.

Unter den Blinden ist der Einängige König. [5]
Prov. Germ.

Among She blind a one-oyed man is King. [6]
Prov. Engl.

5638 * △ Când trecĭ prin ţéra orbilor închide şi tu un ochiŭ.
A. PANN, *Edit.* 1889, p. 176.—M. STĂNCEANU, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţi*.—FR. DAMÉ, III, p. 160.

Când trăescĭ printre ceĭ nărăviţĭ, de sîrg să te prefacĭ că împărtăşescĭ năravurile lor, căcĭ alt-fel eştĭ huĭduit şi dispreţuit ca unul ce nu le semenĭ lor. Cam cu acelaş înţeles S-tu Pavel a ḑis: *m'am făcut tuturor tóte, ca pe toţĭ să'ĭ dobândesc.*

5639 Orbul cu întrebarea a nemerit Brăila.
A. PANN, *Edit.* 1889, p. 28; II, p. 4.—ILINŢESCU, p. 137.

[1] Intre orbĭ domnesce cel care se uită cruciş.
[2] In ţĕrile orbilor, chiorul domnesce.
[3] In ţara orbilor, cel cu un ochiŭ e rege.
[4] In ţara orbilor, chiorul e rege.
[5] Printre orbĭ este cel chĭor Rege.
[6] Idem.

* △ *Orbul a găsit Brăila.*

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 10.— I. Marinescu. *înv. c. Bradu-de-jos*, J *Argeş*. — M. Stănceanu, *înv c. Piria*, J. *Mehedinţi*. — I. G. Valentineanu, p. 36.

Nimeresc orbiĭ Brăila.

V. A. Ureche, *Conv. Liter.* XXI, p. 1104.

* △ *Nimeresc orbiĭ Suceava.*

I. Creangă, *Amint.* p. 107. — M. Canian, *publ.* J. *Iaşi*. — Al. Lambrior, *Conv. Liter.* VIII, p. 69. —I. Teodorescu, *înv.* J. *Sucĭava.*

* △ *Orbul a nemerit Brăila.*

P. Ispirescu, *Leg.* I. 1872, p. 168. —Fr. Damé, III, p. 160.—M. Canian, J. *Iaşi*. — *Semin. Buc. Cl. VII prof.* P. Gârbovicénu, — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Vedĭ *Chĭor.*

1° Sĕ dice pentru ceĭ ce nemeresc după multă chibzuire (Golescu).

Se povestesce că un orb, avênd mare dorinţă a'şĭ regăsì o rudenie ce locuïà în Brăila, a plecat pe drum. Lung saŭ scurt va fi fost drumul, nu se scie, el însă purtându-se bine cu ceĭ cu ochĭ, a fost călăuzit, când de unul, când de altul, până la Brăila. De atuncĭ orĭ-care om ce caută mult un lucru, ce de alt-fel erà lesne de găsit, aflându'l maĭ târdiŭ alţiĭ, carii scieaŭ lucrul dar nu voïeaŭ să'l spună, îĭ dic acest proverb în deridere.— J. *Mehedinţĭ.*

«— Bine aĭ venit sănătos tată. Aşa 'ĭ că ne-aĭ nemerit.

«— Bine v'am găsit sănătoşĭ, mĕĭ băeţĭ. D'apoĭ vorba ceea : *nimeresc orbiĭ Sucĭava* şi eŭ nu eram să vĕ nimeresc?» — I. Creangă.

2° Se maĭ dice şi când cine-va este trimis într'un loc şi spune că nu scie unde este acel loc. Ne învaţă prin urmare că, cu muncă şi stăruinţă, putem atinge în tot-déuna ţinta dorită.

Sciscitantes Trojam pervenere Græci. [1]
Prov. Lat.

[1] Intrebând Greciĭ ajunseră la Troïa.

Qui langue a, à Rome va.

Prov. Franc.

Dimandando si và à Roma. 1)

Prov. Ital.

Mit Fragen kommt man durch die Welt. 2)

Prov. Germ.

5640 * △ **Ce folosesce orbuluĭ obrazul frumos!**

A. Pann, III. p. 139.—M. Stănceanu, *înv. c. Piria,* J. *Mehedinţi.* —Fr. Damé, III, p. 160.

Se ḑice pentru cele ce nu ne sunt de nicĭ un folos.

Quid cæco cum speculo. 3)

Prov. Lat.

Τὶ τυφλῷ καὶ κατόπτρῳ. 4)

Prov. Elin.

5641 * △ **De cât orb şi călare, maĭ bine schĭop şi pe jos.**

A. Pann, *Edit.* 1889. p. 120; III, p. 112.—Hinţescu, p. 137.— M. Stănceanu, *înv. c. Piria,* J. *Mehedinţi.* — Dr G. Crăiniceanu. *Conv. Liter.* XXII, p. 930.—I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos,* J. *Argeş.* —Fr. Damé, III, p. 160.— *Semin. Buc. Cl. VII, prin* P. Gârbovicénu, *prof.*— V. Sala. *dascal c. Văşcoiŭ-Băresci, comit. Bihar, Ungaria.*

1° Maĭ bine ce-va maĭ sărac şi sănătos, de cât bogat şi bolnav.

2° De cât un cărturar prost, maĭ bine un muncitor bun.— Marinescu.

3° Despre ceĭ ce se plâng de copiĭ.— A. Pann.

Mieux vaut borgne qu'aveugle.

Prov Franc.

Mas vale tuerto que ciego 5)

Prov. Span.

Besser einäugig, als gar blind. 6)

Prov. Germ.

---

1) Intrebând ajungĭ la Roma.
2) Cu întrebărĭ nemerescĭ prin lume.
3) Ce va face orbul cu oglindă?
4) Idem.
5) Maĭ bine să fiĭ chĭor de cât orb.
6) Maĭ bine chĭor de cât cu totul orb.

5642 Nu orbul, ce cel cu ochĭ giudeca de văpsele.

DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierogl.* p. 34.

Pentru aceĭ carĭ vorbesc de lucrurĭ pre carĭ nu le pot pricepe.

Parler comme un aveugle des couleurs.

Prov. Franc.

5643 * △Orbul cu ochĭ nu 'ĭ pĕcat să 'l înşelĭ.

N. MATEESCU, *înv. c. Moviliţa*, J. *Putna.*

Adică pre cel prost.

5644 Orbiĭ şi schiopiĭ împotrivă s'aŭ pus.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 10.

Sĕ ḑice, în bătaĭe dĕ joc, când sĕ împotrivesc ceĭ maĭ ticăloşĭ (GOLESCU).

5645 * △Orbul a dat dĕ vale.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 10.— M. STĂNCEANU, *înv. c. Piria* J. *Mehedinţi.*

Se ḑice:

1° Pentru ceĭ ce năvălesc orbesce când găsesc înlesnire, priej (GOLESCU).

2° Când dă norocul peste óre-cine.

5646 * △Orbul la vedere rîvnesce.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II. p. 10.— I. MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-jos,* J. *Argeş.*—M. STĂNCEANU, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţi*

* △*Cererea orbuluĭ, în mare, e vederea.*

VASILE SALA, *dascal, c. Văşcoiŭ. Bărescĭ, comit. Bihar, Ungaria.*

1° Adică săracul la ceea ce 'ĭ lipsesce (GOLESCU).

«Tot-dé-una orbul asupra ochilor, şi schĭopul asupra picĭórelor, şi surdul asupra auḑuluĭ, şĭ hadîmbul asupra întreguluĭ obidă are. — DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierogl.* p. 69.

2° Se ḑice în deobşte când un om doresce saŭ ceea ce 'ĭ lipsesce, saŭ ce nu e de mutra luĭ.— J. *Argeş.*

Chiorĭun istediĭ nedîr? ichi geoz. [1])

Prov. Turc.

[1]) Cererea chĭoruluĭ ce este? Doĭ ochĭ.

5647 **Câţĭ orbĭ şĭ şchĭopĭ la sfântul Panteleimon.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 37.

* △ *Câţĭ orbĭ şi şchĭopĭ la Pantelimon.*

M. STĂNCEANU, *înv. c. Piria* J. *Mehedinţĭ.*

1° Sĕ ḑice pentru ceĭ ce primesc pĕ orĭ-ce prost şî sarac. (GOLESCU).

2° Sĕ ḑice ca blestem acelor ómenĭ, cunoscuţĭ ca vrăjmăşoşĭ, ca să aĭbă copiĭ, toţĭ orbĭ şi schĭopĭ şi mulţĭ ca la Pantelimon. şi ca oraţiune acelor pretinşĭ prietinĭ, să aĭbă banĭ, vite saŭ alte lucrurĭ câţĭ orbĭ şi schĭopĭ se găsesc la Pantelimon.—M. STANCEANU.

In jos de Bucurescĭ, şi la o mică depărtare de oraş, pe marginea rîuluĭ Colentina, se ìnalţă un ospiciu, zidit de familia Ghica, şi în care se primeaŭ odinióră caliciĭ, adică ómeniĭ orbĭ, schĭopĭ, cĭungĭ, etc. Astă-ḑĭ acest aşeḑământ atîrnă de Eforia Spitalelor civile şi primesce maĭ ales bĕtrânĭ bolnavĭ saŭ carĭ nu maĭ pot lucrà.

5648 •**Nu e maĭ orb decât cel ce nu vré să vaḑă.**

Dna E. B. MAWR, p. 60.

Se ḑice pentru acel care se face că nu vede lucrurĭ carĭ se petrec chĭar sub ochiĭ luĭ.

Il n'y a pire aveugle que celui qui ne veut pas voir.
Prov. Franc.

5649 * △ **Prinde orbul, scóte-ĭ ochiĭ.**

IORD GOLESCU, *Mss.* II, p. 61.— FR. DAMÉ, III, p. 160. — I. MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş.*—HINŢESCU, p. 137. — LAURIAN & MAXIM, II, p. 476 & 524. — A. PANN, *Edit.* 1889, p. 133; II, p. 87.—P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 171; *Leg.* p. 106.— K. A. ZAMFIRESCU-DIACON, *înv. c. Ştiubienĭ*, J. *Dorohoĭ.*—C. NEGRUZZI, I, p. 249.— *Abecedar Ilustrat*, p. 28. — I. G. VALENTINEANU, p. 14.—I. BĂNESCU, *prof.* J. *Roman.* — M. CANIAN, J. *Iaşĭ.* — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ.* — M. STĂNCEANU, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ.*— C. POSSA, *elev. Sc. Norm. c. Humulescĭ*, J. *Némţu.* — A. COJOCARU, *stud*, *c. Ţifescĭ*, J. *Putna.*

A prinde orbul (pe orb) şĭ a-ĭ scóte ochiĭ.

G. I. Munteanu, p. 122. – I. Ionescu, *Cart. Cit.* III, p. 50.

* *Acaţa orbul şi scótili ocliīi.*

D. Dan, c. *Nevesca, Macedonia.*— Xenofonte Capsale, c. *Pîrlepe, Macedonia.* — Pert. Papahagi, *Zweit. Iahres.* II, p. 172.

Adică dĕ la cel ce n'are nimic, nu poţĭ luà nimic (Golescu). Se ḑice, maĭ ales, când un creditor nu are ce lua de la un datornic, acesta fiind pré sărac şi când orĭ-ce urmărire ar fi zadarnică.

Nudo vestamenta detrahere [1].

Prov. Lat.

On ne peut dépouiller un homme nu.

Prov. Franc.

Centu latri nun ponnu spugghiari un nudu [2])

Prov. Sicil.

Ein Blinder kann nicht blind werden [3].

Prov. Germ.

A beggar can never be bankrupt [4].

Prov. Engl.

5650 * △ Şi el orb de când pămîntul.

I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş.*

Acelaş înţeles ca la No. 5649.

5651 * △ Orbul cu picerele şĭ şchiopul cu ochiĭ, unul pĕ altul sa s'ajute.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 101.

Adică unul pĕ altul cu ce póte (Golescu).

«După ce îmĭ spune cum fraţiĭ l-aŭ scos ochiĭ, din pismă, l-am povestit şi eŭ cum mĭ-a tăiat fraţiĭ picióreleˋ. Atuncĭ el îmĭ ḑice:

«—Sciĭ ce? Aide să ne prindem fraţĭ de cruce. Eŭ am picióre, tu aĭ ochĭ; să te port în spinare. Eŭ să umblu pentru tine; tu să veḑĭ pentru mine. Eŭ sciŭ că p'acĭ prin vecinătate este o scorpie mare. Cu sângele eĭ se póte vindeca orĭ-ce bólă ar fi».—P. Ispirescu, *Leg.* p. 303.

---

[1] A scóte hainele celuĭ gol (nud).
[2] O sută de tâlharĭ nu pot despuia un om gol.
[3] Un orb nu póte să devină orb.
[4] Un cerşetor nu póte rĕmâne mofluz (dà faliment).

5652 * △Nu e orb, dară nicĭ bine nu vede.

Laurian & Maxim, II, p. 524.— I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeș*.—M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedințĭ*.

Veḑĭ *Ochiŭ*.

Nu e prost, dar nicĭ nu se pricepe a face ce-va bun; se ḑice unuĭ om când face o mică greșélă

5653 * △A se ține de ce-va ca orbul de gard.

Laurian & Maxim, II. p. 524.— Baronzi, p. 46.—I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeș*. — Dim. Țichindeal, *Fab.* p. 224.—M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinți*.— T. Bălășel, *înv.* J. *Vâlcea*.

* △*Ca orbul dĕ gard sĕ ține.*

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem* p. 222. — Avram Corcea, *paroh ort. or. c. Coșteiŭ, Banat.*

Se ḑice:

1° Despre cel ce a apucat un obiceiŭ, un învĕț și nu'l părăsesce; despre aceĭ ómenĭ carĭ, din capul lor, nu sunt în stare să facă nimic de cât după cum vĕd saŭ aud pre alțiĭ.

2° De unul care ține șirul cărțeĭ, când e vorbă de învĕțătură și nu e în stare să spue o lecție cu propriele luĭ cuvinte..

5654 *A se legà de cine-va ca orbul de gard.

Ion al luĭ Sbiera, *Pov.* p. 254.

A nu'ĭ da răgaz, a se ține într'una de dînsul.

«Nu te legà de mine *ca orbul de gard*, că nu'ĭ eșĭ bine la capĕt.» — Sbierà.

5655 * △A se bate ca orbiĭ.

A. Pann, III, p. 23.—Hințescu, p. 130. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeș*.—M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinți*

Veḑĭ *Orbiș*.

1° A dà cu putere și fără a se uĭtà unde lovesce. Se ḑice adese-orĭ de bărbatul cu nevésta, când se bat în parte.

2° Se ḑice când ceĭ cariĭ se bat se țin maĭ mult de haĭnă, căcĭ scăpând orbuluĭ din mână nu'l maĭ prinde.—I. Marinescu.

5656 *A dà orb unde-va.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 524.

Vedĭ *Chĭor, Chĭoriş, Orbiş.*

A intrà de-odată; a se repeḑì fără a ţine sémă de pĭedice, de greutăţĭ, etc.

5657 *A fi orb de minte.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Adică prost.

5658 *△A fi orb.

T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

Vedĭ *Ochiĭ.*

A fi fără carte.

5659 *A fi orb de inimă.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Adică ne-simţitor.

5660 *△A dà cu órba cuĭ-va.

I. MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-jos.* J. *Argeş.* — FR. DAMÉ, III, p. 160.

A strigà orba cuĭ-va.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 524.

A respinge cu dispreţ, maĭ ales o cerere obraznică şi supĕrătóre.

A ORBÌ

5661 *A orbi pre cine-va.

1° A'l împedicà de a vedé lucrurile cum sunt, a'l face să crédă ceea-ce voim noi.

2° A da cuĭ-va mită aprópe ne-însemnată, ca în schimb să'ţĭ facĭ treburile pe plac.

5662 *△A fi orbit de ce-va.

Când veḑĭ un lucru frumos, o fiinţă desăvîrşită.

5663 △Cât să orbescĭ un şórece chĭor.

Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 156. — A. Pann, III, p. 71.

Veḑĭ *a Chĭorì.*

Adică fórte puţin. Veḑĭ No. 2538 & 3576.

ORBIRE

Veḑĭ *Cap. XIX, c. Orbire.*

ORBIŞ

5664 A dà orbiş.

P. Ispirescu, *Unch. Sfăt.* I, p. 52.

Veḑĭ *Orb.*

A dà cu putere şi fără a se uità unde lovesce.

Dà, nene, muĭerile *orbiş* de svîntà. Nicĭ că să maĭ uĭtà unde dà.» — P. Ispirescu.

A OSTENÌ

Veḑĭ *Muncă.*

5665 Unul te lasă de ostenit, și altul te ĭeà de odihnit.

A. Pann, II, p. 147.—Hinţescu, p. 138.

Unul ĕl lasă dĕ ostenit, şî altul ĕl îeà dĕ odihnit.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 12.

Arată silă piste silă, spre angarare, ca la caiĭ dĕ poşte (Goles

PĂDUCHĬOS

Veḑĭ *a se Intovărăşì.*

PAS

5666 Pasiĭ pripiţı,
Iĭ face greșiţĭ.

Hinţescu, p. 153.

Veḑĭ *A se Pripì.*

Să ne gândim mult şi bine înainte de a întreprinde óre-ce, căcĭ: *graba strică tréba.*

5666b *△Pasul scurt lungesce viéţa.

V. Sala, *dasc. c. Beiuş, comit. Bihar, Ungaria*

Acelaş înţeles ca la No. 5666.

5667 *Pasul
Păzesce nasul.

T. Speranţă, *prof.* J. *Iaşi.*

Acelaş înţeles ca la No. 5666.

5668 *△Un pas după altul departe te duce.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 12.— I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos,* J. *Argeş.* — M. Stănceanu, *înv. c. Piria,* J. *Mehedinţi.*

Adică ne-stând din lucru încet încet mult înaintezĭ (Golescu). Micile economiĭ casnice, saŭ o muncă fără preget te duc la avere.

5669 Máucele corac-ĭ cela de uşa. [1]

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.* I, p. 13.

O afacere nu se socotesce că e începută de cât atuncĭ când, sfîrşindu-se chibzuelile, te apucĭ hotărît de dînsa.

5670 Face coracu dupa picĭoru. [2]

Fr. Miklosich, *Rum. Unter,* I, p. 8.

Nu te întinde peste puterile tale.

Far il passo secondo la gamba. [3]

Prov. Ital.

5671 *△A 'şĭ apucà pasu.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A face avere; a isbutì în vre-o întreprindere.

5672 *△A fi scurt în pas.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A isbutì anevoe, aprópe de loc, în întreprinderĭ.

[1] Primul pas e cel de la uşă.
[2] Fă pasul după picĭor.
[3] A face pasul după picĭor.

5673 * △ A fi făcut pasu.

T. BĂLĂȘEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

1° A lua o hotărîre gravă, care póte avé urmărĭ însemnate.
2° A se porni la o trébă.

. . . .
Colea 'n vale la fântână,
Maĭ asară 'n sĕptămână,
O țĕrăncuță română,
C'un văscean de apă 'n mână;
Eŭ veniam p'o cotitură,
Ea venia p'o umbritură,
Și venia cântând din gură.
Of! frumos era făcută
Nicĭ tînĕră, nicĭ trecută
Tocmaĭ cum era, plăcută,
Ca prin inel petrecută.
. . . .
. . . .
Blestemat să fie ceasu
Când plecaĭ, și *făcuĭ pasu,*
Să fi cădut, să 'mĭ rup nasu
Și să nu 'ĭ maĭ aud glasu!

5674 *A face un mare pas.

FR. DAMÉ, III, p. 190.

Acelaș înțeles ca la No. 5673 § 1.

4675 *A face cel d'întâiŭ pas.

FR. DAMÉ, III, p. 190.

A face cele d'intâiŭ încercărĭ pentru a ajunge la o împăcare, pentru a face cunoscință cu cine-va, etc...

Faire les premiers pas.

Prov. Franc.

5676 * △ A (nu 'ĭ) dà pas.

G. P. SALVIU, *înv.* J. *Covurluiŭ.*
— T. BĂLĂȘEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

A'ĭ da saŭ a nu 'ĭ da voĭe, putința de a face óre-ce.

«Nu 'ĭ *a dat pas* de vorbă.»

PĂTIMAȘ

Vedĭ *Doctor.*

5677 Patimașul maĭ bun dohtor.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 58.

Adică cel ce pătimesce maĭ bine cunósce (Golescu).

SNÓVĂ

O dată un Episcop, chémă la sfînta episcopie pe un preot, beţiv vestit. Cum sosì preotul, episcopu începu, cu cuvînt dulce şi blând, a 'l mustrà, dicêndu 'ĭ:

«— Fiule, a intrat în urechile nóstre, pĕ cum, Sfinţia-ta, aĭ darul beţieĭ! «Aşa e, fiule? — Nu e dar, Prea Sfinte, nu e dar; e patimă la mine!» rĕspunse preotul strîngênd glubeaua la pept.

PECINGINE

Vedĭ *Sărăcie.*

5678 * △ **A se întinde ca pecinginea (pecingenea, pecingina).**

Gr. Jipescu, *Opincar*, p 122.— P. Ispirescu, *Unch. Sfăt.* p 83; *Leg.* p. 270; *Leg.* I, 1872. p. 178. — Hinţescu, p. 142.—M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ*. — G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ*.—G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

A se întinde ca o pegingene.

C. Negruzzi, p. 292.

1° Se lăţesce şi se întinde pretutindenĭ.

«Acum epidemia începuse a scădé în capitală şi a se întinde *ca o pecingene* pe cele-l-alte oraşe şi sate».—C. Negruzzi, J. *Olt*.

2° A vorbi mult.

A se întinde la vorbă *ca pecinginea.*

5679 * △ **A fi pecingine.**

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A fi om obraznic, care se întinde la vorbà şi la fapt, acolo unde nu are drept.

PERDEA

Vedĭ *Cap. VI, c. Perdea.*

5680 * **A avé perdea la ochĭ.**

Fr. Damé, III, p 203.

A nu vedé, a nu înţelege.

5681 * △A'ĭ lua perdeaua de pe ochĭ.

G. Pobоran, *inst. c. Slatina,* J. *Olt*

Vedĭ *Cap. VI, c. Perdea.*

A'l face să vadă, să pricépă, să înţelégă.

A PIPĂI

Vedĭ *Mĭez, Necaz, Piuă.*

A PÎRLI

5682 *A pîrli pre cine-va.

1° A'l înşelà.
2° A'l furà.

PÎRLIT

5683 *Pîrlit.

Om ticălos, prăpădit; cu desăvîrşire sărac.

A SE PIŞÀ

Vedĭ *Cerb.*

5684 * △A pişà tot butucĭ.

C. Negruzzi, I, p. 250.—G. P. Salviŭ, *inv. c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.*

Vedĭ *a se Căcà.*

A fi obraznic şi prost.

5685 * △Nu te pişà în potriva vîntuluĭ.

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.* — M. Stănceanu, *inv. c. Piria,* J. *Mehedinţi.*

Vedĭ *a Scuipà.*

Se ḑice pentru aceĭ carĭ se vatĕmă singurĭ vroind a lovì în alţiĭ.

PIŞAT

5686 * △Pişatul fără bĕşinĭ (beşini), ca nunta fără lăutarĭ.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 123.—Nicolae Cubieru, *c. Ţinta,* J. *Prahova.*— V. Forescu, c. *Folticenĭ,* J. *Suciava.*

Nu este lucrul cum ar trebui să fie; nu se află ce-va, absolut trebuincîos, şi a-căruï lipsă se simte.

A PIŞCĂ

Veḑï *Limbă, a Mişcă, Cap. XXI, c. a Pişcă, a Plânge.*

5687 * △ Pişcă-mĕ (chişcă-mĕ), Frăsino!

M. Lupescu, *înv. c. Broscenĭ*, J. *Suciava*.—I. Bănescu, *prof.* J. *Roman*.—Gav. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ*, J. *Vasluiŭ*.

* △ *Chişcă-mĕ, Frosino, că 'ţĭ daŭ o dupcă.*

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ*.

* △ *Brânză cu smântână,*
Chişcă-mĕ, Frăsino!

N. Machidon, *stud. c. Nicorescĭ*, J. *Tecuciŭ*.

1° Se ḑice la vorbe nepotrivite saŭ la minciunĭ.—J. *Suciava*.
2° Aï făcut şi tu o glumă, dar n'aï nemerit'o.—J. *Vasluiŭ & Tecuciŭ*.
3° Adică rabdă. Când unul s'a lepĕdat de o slujbă bună într'un moment de supĕrare şi în urmă móre de fóme, i se ḑice: fórte bine, ţi-aï dat demisia; acuma *pişcă-mĕ, Frosino*».—J. *Covurluiŭ*.

5688 *Pişcă şi muşcă.

Fr. Damé, III, p. 220.

A înţepà cu vorba.

5689 *A pişcà.

Adică a furà

PIŞCĂTURĂ

Veḑĭ *Cap. XXI, c. Pişcătură.*

A PIŞPĂI

5690 Cine la toţĭ pişpăiesce, bucele i sĕ topesce.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 80.

Sĕ ḑice pentru pîrîtorĭ ce trăiesc cu pişpăitul, însemnând că pĕ înşuşĭ eĭ vatĕmă (Golescu).

PIŞPĂITOR

Veḑĭ *Cap. XXI, c. Pişpăitor.*

PLAGĂ

5691 * • Plaga veche sângeră ĭute.

G. I. Munteanu, p. 31. — Hințescu. p. 146.—M. Stănceanu, *înv c. Piria*, J. *Mehedințĭ.*

Veḑĭ *Rană.*

O veche dnrere îndată se întórce dacă o sgândărescĭ. Veḑĭ la cuvîntul *rană* adevĕrata ḑicere românéscă.

A PLÂNGE

Veḑĭ *a Cădé, Copil, Cap. IV, c. Fecĭor, Inimă, Ochĭŭ, Cap. XXI, c. a Plânge, a Ride, Spân, a Trage.*

CREDINȚE

Plânsul este dăruit numaĭ omuluĭ. Românul care a avut să îndure atâtea nevoĭ şi nenorocirĭ, apăsărĭ şi umilirĭ, jafurĭ şi schingiurĭ, privesce plânsul ca pe o bine-facere dumneḑeéscă, ca pe o uşurare a trupuluĭ celuĭ maĭ obiduit, ca pe un bun frate al sĕŭ.

In popor se crede că, omul:

Daca plânge şi oftéză
Trupu i se uşuréză.

De aceea se rógă:

Cine mi-a lăsat oftatu
Ierte'ĭ Dumneḑeŭ pĕcatu,
Că oftatu şi cu plânsu
Uşuréză trupuşoru.
De n'aş plânge şi aş oftà,
Trupu 'n două mi-ar crăpà.

Românul are nenumĕrate credințe, referitóre la plâns, din care vom reproduce pe cele urmĕtóre:

Copilul care plânge în pântecele mă-si, mare, se face hoț vestit.

Când un băiețel pune mărgele la gât, mare, plânge din lucru de nimic.

Când móre cine-va trebne să fie plâns.

Românul ţine mult ca, la mórtea sa, să fie plâns de fetele saŭ nurorile sale, de e bĕtrân, de soţie, dacă móre înaintea eĭ, de fetele marĭ, daca móre ne-căsătorit.

In momentul când ĭese sufletul cuĭ-va, negreşit să 'l plângă cine-va.

In momentul când îl lasă în grópă, pe mort, trebue să plângă cine-va.

După ce începe a trage pămînt, pe mort, este oprit de a 'l maĭ plânge.

La treĭ ḑile, la nouĕ ḑile, la treĭ sĕptĕmânĭ şi la şése sĕptămânĭ, trebue plâns la mormîntul mortului.

La tóte ḑile marĭ: St. Vasile, St. Niculae, St. Gheorghe, St. Ion, S-ta Maria, Sînziene, Ispas, Sâmbetele Moşilor, Joĭ Marĭ, etc., trebue ca morţiĭ să fie plânşĭ la mormînt, căcĭ, se crede că plânsul aduce o uşurare sufletuluĭ rĕposatuluĭ. Indată ce termină, preotul, ocolirea bisericeĭ, cu epitaful, în séra Vineriĭ Patimilor, femeile şi fetele se reped la mormintele morţilor, şi plâng, pe rînd, la tóte mormintele familieĭ. Plânsul, din Vinerea Patimilor, este privit ca fórte uşurător pentru sufletele morţilor, căcĭ se plânge, în acelaş timp, când a fost plâns şi Domnul Christos.— J. *Vâlcea.*

5692 *Prinde s'plângă ficĭorlu ş-li da muma ţiţa. [1])

Ilie Ghicu, *prof. c. Turia, Epir.*

A se adăogà la No. 3062.

5692b * △ Cine pĕ altul plânge, ochiĭ luĭ şĕ'i (îşĭ) scurge.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 81. — A. Pann, *Edit.* 1889, p. 93.— P. Ispirescu, *Rev. Ist.* II, p. 153. —M. Stănceanu, *înv. c. Piria,* J. *Mehedinţi — Semin. Buc. cl* VIII, *prin* P. Gârbovicénu, *prof.*

* △ *Pe altul cine'l plânge, ochiĭ luĭ îşĭ scurge.*

A. Pann, III, p. 109.—Hinţescu, p. 128. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş.*

* △ *Cine plânge pentru altu, 'ĭ se scurg ochiĭ.*

I. Antonescu, *stud. c. Plăinesci* J. *Rîmnicu-Sărat.*

Arată că, plângênd de mila altuĭa, pĕ înşine ne vătĕmăm (Golescu).

Cine cheltuesce pentru altul, punga luĭ şĭ-o golesce.

1) Prinde să plângă copilul şi-ĭ dă muma ţiţă.

5693 Se-éste că vreĭ ca să me plângĭ, plânge-te întâĭu pre tine. [1])

ANDREIŬ AL BAGAVU, *Cart. Aleg.* p. 123.

Se ḑice de acel care plânge pe alţiĭ când dînsul e maĭ de plâns.

5694 Ma ghini s'ti plângu, di cât s-mi plândzi. [2])

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Iahr.* II, p. 167.

Fie-care ţine maĭ întâĭu la sine.

5695 * △ Cu plânsul nu se învieză morţiĭ.

T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

Se ḑice celor carĭ plâng pré mult.

5696 * △ Sĕ plânge şi ăl (cel) de are
Sĕ plânge şi ăl (cel) de n'are.

A. PANN, I, p. 145.—HINŢESCU, p. 147. — M. STĂNCEANU, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţi.*

Arată firea lacomă şi nesăţiósă a omuluĭ care se tot plânge de ne-avere.

5697 De cât să plâng eŭ, maĭ bine să plângă eĭ.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 166; III, p. 133.—HINŢESCU, p. 147.

* △ *De cât să plâng eŭ, maĭ bine copilul.*

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* III, p. 157. —M STĂNCEANU, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţi.*

* *Maĭ bine să plângă eĭ acum, de cât să plâng eŭ maĭ târḑiŭ.*

Dna Z. J. *c. Fedeşti*, J. *Tutova.*

Se ḑice când copilul plânge în urma uneĭ pedepse primită de la părinţiĭ luĭ.

Il vaut mieux que l'enfant pleure, que son père.
Prov. Franc.

---

[1]) Daca vreĭ ca să mĕ plângĭ, plânge-te întâĭu pe tine.
[2]) Maĭ bine să te plâng, de cât să mĕ plângĭ.

Xe megio che pianza i fioi che'l pare. [1]
Prov. Venit.

Es ist besser, das Kind weine, als der Vater. [2]
Prov. Germ.

D'er betre sjaa Barnet graata, en Moderi. [3]
Prov. Norv.

5698 Plângênd c'a rĕmas cu una
Pĭerdù şi pe cea din mânà.

A. Pann, I, p. 145. — Hinţescu, p. 160.

Te vaeţĭ de o nenorocire şi daĭ de alta maĭ mare.

5699 Plânge tot ce aŭ rîs anul acest.

Bertold, *Mss.* 1779 *ap.* Gaster, *Crest.* II, p. 119.

* △ *Plânge rîsul d'astă-vară.*

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 61.— C. Teodorescu, *Sezăt.* I, p. 99 & 103. — Lazăr Şăineanu, *Basme*, p. 921. — P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 170. -- Hinţescu, p. 162. — Dr Gaster, *Lit. Pop.* p. 137. — Ion al luĭ Sierra, *Pov.* p 220. — I. Arbore, *ing.* J. *Buzĕŭ.* — I. Marinescu, *inv. c. Bradu-de-jos* J. *Argeş*—M. Stănceanu, *inv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ.*

Işĭ plânge în camară rîsul d'astă-vară.

A. Pann II, p. 140.

Acum plânge în camară
Rîsul eĭ de astă-vară.

A. Pann, II, p. 143 —Hinţescu, p. 146.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce sĕ căiesc cam târḑiŭ (Golescu).

Când un om tótă vara s'a plimbat, nu a muncit şi ĭérna duce lipsa, şi maĭ ales pentru fetele carĭ îndrăgostindu-se, rĕmân însărcinate. Aŭ rîs în vremea dragosteĭ şi plâng când le bate ceasul facereĭ.

Originea acesteĭ ḑicerĭ se află în *Viéţa luĭ Bertoldo.* [4]

---

[1] E maĭ bine să plângă copiiĭ de cât tatăl.
[2] E maĭ bine, copilul să plângă, de cât tatăl.
[3] E maĭ bine să veḑĭ copilul plângênd, de cât mumă-sa.
[4] Veḑĭ în volumul I prefaţă, pag. XXIV & XXV.

VICLEŞUGUL LUÏ BERTOLD

— Ce face tatul tĕŭ, mumă ta, frate-tĕŭ şi soru-ta?

— Tatul mïeŭ dintr'o pagubă face douĕ. Muma mea face unil vecine a sale acee, care alt(ă) dat(ă) nu o va maï fac(e). Frate mïeŭ câţï găseşcï, atâţï ucide. Soru-mea *plânge cea ce aŭ rîs tot anul acest(a).*

— Descurcă'm acest tîlc.

— Tatăl mïeŭ pofiind să închidă o cale la câmpŭ aŭ pus mărăcïunï pe urmă, aceï carïï ave obiceiŭ să mïargă pre ace cale, trecênd şi pe de o parte de aceï mărăcïunï şi de altă parte, atâta cât unde erà un drum aŭ făcut ḑece drumurï. Mumă-mea închide ochiï uniï mahagiţïóeï, care murise; lucrul ce nu 'l va maï face altă dată. Fărate-mïeŭ şeḑênd la sóre, ucide câţï păduchï găsescï în cămeşï. Soru-me în anul acest(a) s'aŭ desmerdat cu un ibovnic al eï, şi aŭ purces gre; iară acum plânge durere nasceriï sale, viind vreme să nască pruncul.— Dr Gaster, *Chrestom.* II, p. 119.

Veḑï A. Pann, III, pag. 139—142; *Sezătórea,* I. pag. 99—103. *Fata jitaruluï*; Ion al luï Sbiera, pag. 220—224, *Fata pe care n'o întrece nimene în vorbă;* Lazăr Şăineanu, Basme pag. 916 şi următórele *Ciclul feteï isteţe.*

5700 **S'aŭ plimbat o sĕptĕmână şi aŭ plâns o sută de anï încheaţï.**

Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 132.

Pentru aceï carï, pentru o plăcere de scurtă durată, sacrifică o întrégă viéţă.

5701 * △ **Să sară ochiï cuï a plânge.**

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.*

Adică nu 'mï pare rĕŭ, nu 'mï pasă.

5702 * △ **A 'şï plânge morţiï.**

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea*

Despre cel care plânge ne-încetat, avênd vre-o durere taïnică.

5072b * △ **A 'şi plânge némurile.**

Acelaş înţeles ca la No. 5702.

5703 * △ **A 'şi plânge în pumnï.**

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.*

Arată căinţa cuï-va faţă de greşéla ce a făcut.

5704 * △ **A fi plânge-pele.**

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţï,* J. *Covurluiŭ.*

Adică prost.

5705 * △ **A fi plânge-pișcă**

E I. PATRICIU, *înv. c. Smulțĭ, J. Covurluiŭ.*

Pentru cel fățarnic.

5706 * △ **De plângeaŭ lemnele și petrele.**

I C. FUNDESCU, *Basme*, p. 51.— T. BALĂȘEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

Locuțiune, întrebuințată maĭ ales în basme, prin care se zugrăvesce duioșia unuĭ cântec, efectul povestireĭ uneĭ întîmplărĭ nenorocite, etc. Se ḑice despre cel ce se află într'o stare tristă, peste mĕsură de rea.

«Căută un cântec de dor de *plângeaŭ lemnile și pietrele.*»—I. C. FUNDESCU.

PLÂNS

Veḑĭ *Mórte, Rîs, a Vorbi.*

PLÂNSORĬ

Veḑĭ *Cap. XXI, c. Plângere.*

A SE PLECÀ

5707 **Nu mĕ plec d'aș sci că m'aș tîrî cu inima pe pămînt.**

A. PANN, III, p. 17.—HINȚESCU, p. 147.

Ḑice omul îndĕrĕtnic și pizmaș.

PLEȘUV

5708 * △ **Cu pleșuvul când vorbescĭ**
Tigvă să nu pomenescĭ.

A. PANN, I, p. 5. — AL. DUMITRESCU, p. 119.—I. MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-jos,* J. *Argeș.* — M. STÎNCEANU, *înv. c. Piria* J. *Mehedinți.*

Cu pleșuvul când vorbescĭ
Tigvă să nu pomenescĭ;
Căcĭ noĭ rîdem d'unu, doĭ,
Și patru-ḑecĭ rîd de noĭ.

HINȚESCU, p. 147.

Veḑĭ *Chel.*

Reamintirea cusururilor sale îĭ este în tot-dé-una displăcută omuluĭ.

Il ne faut pas clocher devant les boiteux.
Prov. Franc.

POCITURĂ

5709 Nu te uĭtà 'n pocitura'í,
Ci vedĭ ce ese din gura'ĭ.

A. PANN, II, p. 139.—HINȚESCU, p. 148.

Nu dedea în chip pocitura,
Ci vedĭ ce'ĭ vorbesce gura.

A. PANN, *Nastr. Hogea*, p. 11.

Nu după trăsăturile feţeĭ, ci după mintea şi învĕţătura lor trebue se judecăm ómeniĭ.

SNÓVĂ

Trecênd un paşă odată prin satul luĭ Nastratin,
Locuitoriĭ îndată toţĭ ca la un Hogea vin;
Il rog şi îl poftesc să mérgă la paşa ca deputat,
Socotindu'l de cât dînşiĭ maĭ procopsit şi învĕţat.
Şi paşiĭ să înfăţişeze, ca din partea tutulor,
Supunerea şi respectul, ca la un stăpânitor.
Mergênd el să împlinească cererea ce l'a rugat,
Paşa la chipul şi forma Hogiĭ dacă s'a uitat:
«Dar n'aŭ maĭ găsit alţĭ ómenĭ, paşa către el a ḑis,
«Şi pe un măgar ca tine înainte-mĭ a trimes?
«Pe ómenĭ, Hogea rĕspunse, la alţĭ omenĭ îĭ trimit,
«Dar eŭ ca să viŭ la tine toţĭ cu cale aŭ găsit».

A. PANN, *Nastr. Hogea.*

POHOĬALĂ

Vedĭ *Pohlea.*

5710 *△Par' că are pohoĭelĭ pe ochĭ.

FR. DAMÉ. III, p. 240. — *Maior* P. BUDIŞTEANU, *Bucurescĭ*, J. *Ilfov.*

**Are puhdĭele'e la ochĭ.*

I. BĂNESCU, *prof.* J. *Roman.*

Se ḑice de omul puţin observator care nu vede, nu înţelege ce se petrece în jurul luĭ.

Avoir la berlue.
Prov. Franc.

POHLEA

Vedï *Pohoïală.*

5711 * △ A'ï luà pohlelele de pe ochĭ.

G. Poboran, *inst. c. Slatina,* J. *Olt.*

A'ï deschide ochiĭ, a'l face să vadă, să pricépă un lucru.

POTCĂ

Vedï *Şiotcă. Cap. XVII. c. Potcă.*

5712 Potca spăïmântéză dar nu înfricoşéză.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 55.

Adică ceĭ proştĭ şî pociţĭ (Golescu).

A PRIVÌ

5713 Privesce la el.
Şi'l scrie la fel.

A. Pann, III, p. 111.—Hinţescu, p. 154.

Se ḑice de omul bét.

PUCHINOS

5714 *Puchinos.

Dr Z. J. *c. Fedeştĭ,* J. *Tutova.*

Urîcios, om de nimic.

PUHĂÏALĂ

Vedï *Pohoïală.*

A PUNE

5715 *L'am pus bine.

G. Poboran *inst. c. Slatina,* J. *Olt.*

'I-am făcut'o.

A PUPÀ

Vedï *Frumos, Cap. XIII, c. Muestră.*

CREDINŢE

Românul are următórele credinţe, saŭ obiceiurĭ, privitóre la pupat:

Nu trebue să pupĭ copilul în céfă căcĭ, mare, devine neascultător, întórce céfa.

Părinţiĭ îşĭ arată dragostea către copiiĭ lor, pupându'ĭ pe obraz.

Copiiĭ dovedesc respect şi dragoste părinţilor lor, pupându-le mâna dréptă.

Preotuluĭ îĭ dovedescĭ respect pupându'ĭ mâna dréptă când te întîlnescĭ cu dînsul.

Nevasta dovedesce respect şi supunere bărbatuluĭ eĭ, pupându-ĭ drépta după cununie, în biserică, în faţa poporuluĭ.

Când dorescĭ de cine-va, dus departe, orĭ mort, îĭ pupĭ deosebitele obiecte rémase.

Icónele şi alte lucrurĭ bisericescĭ, se pupă în semn de respect.

La ḑile marĭ şi la lăsaturĭ de posturĭ, copiiĭ sărută mânile părinţilor, vecinii, între eĭ, se pupă cerêndu-şĭ iertare de greşélă.

Mortul, înainte de a se lăsà în grópă, se pupă pe mână şi pe obrajĭ de rude şi prietenĭ.

Nu e bine să pupĭ dobitócele, căcĭ mor, orĭ le sfâşie jìgăniile.

T. Bălăşel, *inv.*

5716 * △Te pupă în bot şi 'ţĭ ĭeà din pungă tot.

A. Pann, *.Edit* 1889, p. 104; II, p. 133. — Hinţescu, p. 156. — H. D. Enescu, *inv. c. Zamostea*, J. *Dorohoĭ.*

A sărutà în bot şi a luà tot.

Laurian & Maxim, II, p. 1060.

A pupà pre cine-va în bot şi a'ĭ luà din pungă tot.

Laurian & Maxim, II, p. 849.

A linge pre cine-va în bot ca să'ĭ pape tot.

Laurian & Maxim, *Glosar* p. 89.

* △*Pupă'l în bot şi'ĭ ĭeà tot.*

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 55.— I. Marinescu, *inv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş.*

Pupă'l în bot şi papă tot.

I. Creangă, *Prov.* p. 118.

Pupă pe român în gură, şi îĭ ĭeà din pungă tot.

Heliade Rădulescu, *Bibl. port. LXV*, p. 122.

Veḑĭ *a Sărutà.*

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce cu mângâĭerea te despóĭe (Golescu).

5717 *Fugı de cel ce pupă în bot, că îţĭ ıeà din pungă tot.

P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872. p. 180, *Rev. Ist.* III, p. 384. — Hinţescu, p. 64.—Artur Gorovei, c. *Folticenĭ*, J. *Suclava.*

Acelaş înţeles ca la No. 5716, sub formă de povaţă.

5718 Pupă-mĕ, leleo, în spate, numaĭ maĭ dĕ dĕparte, ca săn'aıb dĕ tine parte.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 55.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce nu'ĭ vrem să 'ĭ vedem dĕ aprópe (Golescu).

5719 *A se pupà în gură.

Laurian & Maxim, II, p. 849.

A se avé, a se înţelege bine.

5720 * △ A se pupà în bot.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 104; II, p. 133.—Laurian & Maxim, II, p. 849.—Hinţescu, p. 156.

Acelaş înţeles ca la No. 5719, în mod ironic.

5721 *A nu maĭ pupà ce-va.

Laurian & Maxim, II, p. 849.

A nu maĭ căpĕtà, a nu maĭ întîlnì.

«Nu maĭ *pupĭ* tu aşa om.»

PUPAT

5722 * △ Dĕ pupat, dĕ sarutat,
Popa nu ne dă pĕcat.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 94. I. Marinescu, *inv. c. Piria*, J. *Mehedinţi.* — M. Stănceanu *inv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş.*

De pupat
Nu e pĕcat.

Laurian & Maxim, II, p 850.

1° Arată cele uşóre greşĕlĭ (Golescu).
2° Fapta, ĭar nu vorba constitue pĕcatul.

A PURTÀ

Vedĭ *Icónă.*

5723 **A fi tot purtat pe sus.**

A. Pann, II, p. 5.

A fi resfèțat, căutat cu mare îngrijire.

PUȘCHÏE

Puschelele sunt nisce bețicuțĭ durerόse ce se fac pe dungele limbeĭ de către păreții obrazuluĭ. Ele să tămădue prin următórea întrebare ce trebue s'o facă mezinul celuĭ bolnav de pușchĭea.

— Ce aĭ pe limbă?
— O puschĭea.
— Ptiu, amu să chee!

Pușchelele se fac din causa blăstemurilor celor rĕĭ la gură; numaĭ ce-ĭ audĭ blăstĕmînd: «Puschele pe limbă-țĭ cât bulughenele». — M. Lupescu, *Sezăt.* II, p. 130.

5724 ***Puschïe (pusche, puschea, pustea) pe limbă ('țĭ).**

A. de Cihac, *Dict. Etym.* I, p. 224.—V. Alexandri, *Teatr.* p. 276, 410, 677, 899, 963, 974. 1178, 1376, 1585 — Dna Z. J. c. *Fedeștĭ*, J. *Tutova.* — Fr. Damé, III, p. 302.

Adică să'țĭ ïésă puschie pe limbă. Se dice aceluï care ne proorocesce ce-va rĕŭ saŭ displăcut.

Măndica. — Tot aicĭ ești? da fugĭ, măĭ omule, că, de te-a găsì Grecul, te taie bucățĭ.
Papă-Lapte. — *Fuschea pe limbă'țĭ...*

Kir Zuliaridi, p. 1178.

PUTERE

Vedĭ *An, Cap. IX & XVII, c. Putere, Tinĕr, Vulpe.*

5725 **Daca n'aĭ putere nu întărîtà gâlcėvă.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 100; II, p. 68.

**Daca (de) n'aĭ putere nu căutà gâlcévă.*

Dna E. B. Mawr, p. 20.—I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

Daca nen'aĭ puterință, la ce (maĭ) chichirezĭ gâlcéva? [1])

A Pann, I, p. 128. — P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 177; *Rev. Ist.* III, p. 154.—Hințescu, p. 157. —*Bucĭumul (ziar)* No. 250.

[1]) Cum a dis țiganul.

Nu te légă vêr 'nă óră la çe nu 'ţĭ éste în putére. [1])

ANDREĬ AL BAGAVU, *Cart. Aleg.* p. 123.

Veḑĭ *Cap. XVII, c. Putere.*

Fiĭ modest, dacă eştĭ slab, şi nu te apucà de treburĭ pre carĭ nu le poţĭ duce la un bun sfîrşit, lipsindu 'ţĭ mijlócele trebuincĭóse.

5726 △Când puterea se sfîrşesce,
Inima la ce slujesce.

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.* p. 25.

Ḑice omul la bĕtrâneţe cu mare părere de rĕŭ.

5727 Nu 'ţĭ este puterea
Cât îţĭ este vrerea.

A. PANN, *Edit.*, 1889, p. 75; III, p. 101.

Voinţa omuluĭ întrece adese-orĭ puterile luĭ.

5728 * △A fi om cu putere.

T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

A fi om bogat. Prin deosebire cu: *a fi om în putere* adică, om puternic, tare de vină.
A nu avé putere = a fi sărac.

5729 * △A avé puterea ţînţaruluĭ.

T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

A fi slab, nevoĭaş.

A PUŢÌ

Veḑĭ *a Mirosì.*

5730 * △Nicĭ nu pute, nicĭ nu miróse.

I. MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş.*— M. STĂNCEANU, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ.*

1° N'are nicĭ o însemnătate; nu 'ĭ pasă.
2° Se potrivesce ómenilor carĭ nu fac nicĭ bine, nicĭ rĕŭ, carĭ nicĭ muncesc nicĭ nu se lasă de tot lucrul, nicĭ să sfădesc, nicĭ sunt pacĭnicĭ, etc.

[1]) Nu te lega vre odată la ce nu 'ţĭ este putere.

5731 *Nicĭ nu 'ĭ pute, nicĭ nu 'i miróse.

D-na Ec. Z. *c. Bĕrlad*, J. *Tutova*.

Se ḑice despre omul care vreà să se arĕte ne-vinovat, străin de o faptă rea.

5732 * △Pute, pute,
Că 'ĭ din bute;
Dacă-ar fi din poloboc
Ţi-ar cârni nasul din loc.

C. Manoilescu, *elev. Scol. Inst. c. Cosmescĭ*, J. *Vasluĭ*.

Când unul s'a împuţit într'o adunare.

5733 *Pute locul sub dînsul.

Maior P. Budişteanu, *Bucurescĭ*, J. *Ilfov*.— G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

Se ḑice de omul leneş şi trândav.

5734 * △Iĭ pute şi urma.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ*, J *Covurluiŭ*.

Acelaş înţeles ca la No. 4986.

RACILĂ

5735 * △A avè racilă (rahilă) la inimă.

Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraş* p. 112. — D-na Z. J. *c. Fedescĭ*, J. *Tutova*.

Adică vre-o supĕrare.

RANĂ

Vedĭ *Deget, Léc, Muĭere, Oţet, Plagă.*

5736 * △Obrîntélă rănii de pre marginĭ se cunósce.

Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.* p. 331. —M. Stanceanu, *înv. c, Pira*, J. *Mehedinţĭ*.

După semnele feţii se cunósce inima omuluĭ, după traiŭ averea, maĭ ales când a stat maĭ bine şi începe a sărăcì.

5737 *△Rana deschisă anevoie se vindecă.

I. G. Valentineanu, p. 10.— I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos, J. Argeş*.— M. Stănceanu, *înv c. Piria, J. Mehedinţi*.

Rana daca sĕ deschide
Anevoĭe se închide.

A. Pann, I, p. 60.— Hinţescu, p. 159.— Da E. B. Mawr, p. 45.

Rĕul, greŭ se vindecă şi greŭ se uĭtă.

Llaga renovada lastima algun tanto mas. [1])

Prov. Span.

Piæ renovada superat sa passada. [2])

Prov. Ital.

Alte Wunde soll mann nicht aufreissen. [3])

Prov. Germ.

5738 *△Rana veche uşor sângereză.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, J. Covurluiŭ*.

Vedĭ *Plagă*.

Acelaş înţeles ca la No. 5691.

5739 Rana obrîntindu-se, şi patima învechindu-se, a se vindecà cu nevoe va fi.

Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.* p. 274.

Vedĭ *Plagă*.

Se curmăm certurile nóstre cât de repede.

5740 *△Rana trebue vĕdută ca sa'ĭ daĭ peste léc.

V. Forescu, *c. Cernăuţi, Bucovina*.

Nu se póte tămădui rĕul fără a i se cunósce pricina.

5741 *△Rana ce nu sĕ vede, aceea maĭ grea.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 61.— I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos, J. Argeş*. — M. Stănceanu, *înv. c. Piria, J. Mehedinţi*.

Adică patima ce nimenĭ ţi-o scie (Golescu).

---

[1]) Rana reînoită e maĭ rea de cât cea d'întâiŭ.
[2]) Idem.
[3]) Rana veche nu trebue sgândărită.

5742 *Unde vede rana, acolo ca musca sĕ lipesce.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 13.

Sĕ ḑice pentru ceĭ rĕŭ nărăviţĭ spre supérare, şĭ pentru ceĭ spurcaţĭ (GOLESCU).

5743 Până ce rana te usturâ, nu poţĭ uĭtà cuţitul ce te-a rănit.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II p. 60.

Adică rĕul nu se uită până nu sĕ vindecă (GOLESCU).

5744 Rana cât dĕ mică, dacă nu 'ngrijĕscĭ dĕ ea, curînd sĕ face maĭ rea.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 61.

Adică réul cât dĕ mic, dacă nu'l depărtezĭ din vreme, maĭ mare şĭ maĭ greŭ sĕ face (GOLESCU).

5745 *△Rana se vindecă dar semnul rĕmâne.

V. ALEXANDRI, & LASCAR ROSETTI, *Mss.*—I MARINESCU. *înv c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş.*— M. STĂNCEANU, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţi.*

1° Urmele rĕuluĭ sunt ne-şterse.

2° Se ḑice când un om cheltuesce multe parale într'o chestie ne-omenósă. El a scăpat dar a rĕmas sărac.— J. *Argeş.*

5746 *△Rana de cuţit se vindecă lesne, da cea de la inimă nicĭ odată.

E I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Ca se arate că cine-va păstréză rĕbunarea.

5747 Içi câni arana 'ş-lindzi.

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Jahres.* II, p. 164.

Fie-care îngrijesce de dînsul.

5748 *△Bun de să'l puĭ la rană şi să te (se) vindece.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* I, p. 453; III, p. 378. — B. P. HĂŞDĔŬ. *Columna luĭ Traian*, VII, p. 369.— *Conv. Liter.* XII, p. 216.—G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J *Olt.*—T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

[1]) Fie-ce câne rana 'şĭ linge.

*E bun de pus la (pe) rand.

V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 939; *Conv. Lit.* III, p. 246.

S'o puĭ la randă.

Da SOFIA NĂDEJDE, *Nov.* p. 123.

* △ *E bun să'l legĭ la randă.*

P. SALVIŬ, *inv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

* △ *Iĭ (e) să'l lipescĭ la rondă.*

S. MIHĂILESCU, *Sezătórea*, I, p. 218.—E. I. PATRICIU, *inv. c. Bursuceni*, J. *Covurluiŭ.*

Vedĭ *Bubă.*

Se ḑice pentru ceĭ blânḑi şi buni la suflet, arĕtând bunătatea lor.

A SE RĂTĂCİ

5749 Cel ce sĕ rătăcesce înapoĭ sĕ întórce şi nici odată ajunge.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 77.

Adică cel ce umblă încóce şi încolo, fără nicĭ o ispravă, nicĭ odată înaintéză (GOLESCU).

A SE RĔCİ

5750 *Când s'o rĕci nu se maĭ încălḑesce.

Dra P. LUZZATTO, *Iaşĭ*, J. *Iaşĭ.*

Când odată se supĕră, nu se maĭ împacă.

RĔCORĬ

5751 * △ A apucà rĕcorile pre cine-va.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A se îngrozi.

5752 * △ A băgà în rĕcorĭ pre cine-va.

A'l sperià.

A SE REPEḌÌ

Veḍĭ *a Mușcà.*

5753 * △Tocma când s'a repeḍit
Și lumea s'a isprăvit.

A. Pann, I, p. 82. — Hințescu, p. 160. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeș.*—M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinți.*

Veḍĭ *Fugă.*

Se ḍice de acel care se apucă de o trébă în afară de vreme și pré târḍiŭ, cum s'ar maĭ ḍice: la spartul târguluĭ.

RĔSFUG

5754 *A dat rĕsfugu în eĭ.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

I-a lovit strechea; nu maĭ stă la un loc

A RĔSPUNDE

5755 *A nu rĕspunde este un cuvînt: da.

D. Drăguescu, *Bucurescĭ*, J. *Ilfov.*

Cine tace, primesce. Veḍĭ No. 5611.

Qui ne dit mot, consent.

Prov. Franc.

5756 A rĕspunde cam în doĭ perĭ.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 187.

Veḍĭ *Vorbă.*

Intr'un mod ne-hotărît, cam cu douĕ înțelesurĭ. Veḍĭ Cap. VI, c. Pĕr, origina acesteĭ ḍicerĭ.

RESPUNDERE

5757 Respunderea móle frânge mânia și trestia înduplecată de vifor nu se frânge.

Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.* p. 56.

Cuvîntul împotriva sabia ascute, ĭară respunderea lină frânge mânia.

Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.* p. 242.

Veḍĭ *Rĕspuns.*

Arată puterea şi folósele blândeţeĭ. Se ḑice când pe un om supĕrat, cu vorbire próstă maĭ rĕŭ îl superĭ.

RĔSPUNS

Veḑĭ *Intrebare, Rĕspundere, Tăcere.*

5758 * △ **Rĕspunsul blând înlatură mânia.**

M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţi.* — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş.*

Acelaş înţeles ca la No. 5757.

Rĕspunsul blând înlătură mânia, ér cuvîntul aspru întărîtă mânia.

Prov. Solom. XV, p. 1.

5759 * △ **A rĕsuflà în fund.**

G. Podoran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*

A goli óla cu vin, a fi bét.

RĔŬ

Veḑĭ *Bólă.*

5760 △ **Unde coptoresesce rĕŭ.**

Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 161.

Veḑĭ *Bubă.*

Unde e grĕutatea, nodul chestiuneĭ.

A SE REZEMÀ

Veḑĭ *Stîlp.*

A RÎDE

Veḑĭ *Ciob, Copil, Drac, a Gâdilà, Glas, Inimă, Mustaţă, Ras, Nebun, Nerod, Ochiŭ, Orb, a Plânge, Pumn, Şiotcă, Spân, Tinĕr, Vîrşă.*

5761 * △ **Rîde om de om şi dracul de toţi.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 3; I, p. 7.—I. G. Valentineanu, p. 19 — V. Forescu, *c Folticenĭ* J. *Suceava.* — Baronzi, p. 56. — Hinţescu, p. 130.—I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş.* — H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea*, J. *Dorohoiŭ.* — *Semin. Buc. Cl.* VII, *prin* P. Gârboviceanu, *prof.*

* △ *Rîdem unu de altu şi dracul dĕ toţĭ.*

M. STĂNCEANU, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ.*

Unul dĕ altul rîde şî dracul dĕ toţĭ.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 18.

Unul dĕ altul rîdem, şî dracul dĕ noĭ toţĭ.

IORD. GOLESCU, *Mss.* I, p. 440.

* △ *Rîde de toţĭ şi dracul de el.*

M. LUPESCU, *înv. c. Brosceni*, J. *Sucĭava.*

* △ *Rîdem de unul, doĭ*
Şi (în urmă) dracul de noĭ.

Semin. Buc. cl. VIII, *prin* P. GÂRBOVICÉNU *prof.*

Vedĭ *Orb.*

Ne arată să nu ne batem joc unul dĕ altul (GOLESCU).
Sĕ dice despre ceĭ ce rîd de alţiĭ şi nu se vĕd.

«Póte că acesta'ĭ vestitul Ochilă, frate cu Orbilă, vĕr primar cu Chiorilă, nepot de soră luĭ Pîndilă, din sat de la Chitilă, peste drum de Nimerilă; orĭ din tîrg de la Să-'l-caţĭ, megiaş cu Căutaţĭ şi de urmă nu'ĭ maĭ daţĭ. Mĕ rog unu-ĭ Ochilă, pe faţa pămîntuluĭ, care vede tóte şi pe toţĭ alt-fel de cum vede lumea ceea-l-altă; *numaĭ pe sine nu se vede cât e de frumuşel.* Par'că-ĭ un boţ-chilimboţ, boţit, în frunte cu un ochiŭ, numaĭ să nu fie de deochiŭ.» — I. CREANGĂ.

5762 * △ Noĭ rîdem de unul, doĭ,
Şi patru-deci rîd de noĭ.

A. PANN, I, p. 5. — HINŢESCU, p. 147 & 161. — H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea*, J. *Dorohoĭ.* — I. MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş.* — M. STĂNCEANU, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ.* — T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

Rîdem de unul, doĭ
Şi o sută rîd de noĭ.

I. M. RIURÉNU, *Dat. Cup.* 96.

* △ *Noĭ rîdem de doĭ şi patru-decĭ rîd de noĭ.*

K. A. ZAMFIRESCU-DIACON, *înv. c. Ştiubieniĭ*, J. *Dorohoĭ.*

Noĭ rîdem de unul şi de altul, ĭar alţiĭ rîd de noĭ.

I. G. VALENTINEANU, p. 80.

Acelaş înţeles ca la No. 5761. Se ḑice maĭ ales când batjocura între doĭ ómenĭ este fără temeiŭ.

5762b *△Rîde mucea de căcâcea şi de amîndoĭ bată'l crucea.

AVR. COROBA, *paroh. ort. or. c. Coşteiŭ, Banat.*

Acelaş înţeles ca la No. 5762.

5763 Să nu rîḑĭ de ómenĭ sluţĭ,
De orbĭ, de şchĭopĭ şi de muţĭ;
Ci când veḑĭ aşa calicĭ,
«Dómne feresce» să ḑicĭ.

A. PANN, II, p. 15.— HINŢESCU, p. 129.

Veḑĭ *a Schĭopĕtà.*

Trebue să fim simţitorĭ la nenorocirile altora.

5764 Nu trebue să rîdem de zidirea luĭ Dumneḑeŭ.

A. PANN, II, p. 138.— HINŢESCU, p. 161.

A rîde de om este a rîde de Dumneḑeŭ care l'a făcut.

5765 *△Nu rîde de alţiĭ, uĭtă-te la tine.

M. LUPESCU, *inv. J. Sucĭava.*

Căcĭ nu e om fără cusur.

5766 *△Să nu rîḑĭ de nimene nicĭ-odată, căcĭ rîsul îţĭ cade în vine.

H. D. ENESCU, *inv. c. Zamostea, J. Dorohoiŭ.*

**Să nu rîḑĭ de nimene, căcĭ rîsul îţĭ cade în nas.*

Dª Ec. Z. *c. Bĕrlad,* J. *Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 5765.

5767 △Cine ĭeà în rîs pe altul singur se face de rîs.

V. FLOCEA, *Câmpulung, Bucovina, în Ornit.* I, p. 177.

Acelaş înţeles ca la No. 5766.

5768 Di çe arîdzĭ, nu ascachĭ. [1])

PER. PAPAHAGI, *Zweit. Iahres.* II, p. 151.

Acelaş înţeles ca la No. 5767.

5769 * △ Cine rîde la urmă, rîde maı bine.

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 172. — HINŢESCU. p. 161. — Dna E. B. MAWR, p. 53. — H. D. ENESCU, *inv. c. Zamostea*, J. *Dorohoĭ.* — I. MARINESCU, *inv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş.* — M. STĂNOEANU, *inv. c. Piria*. J. *Mehedinţĭ.* — *Semin. Buc. Cl. VII*, *prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.* — V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ-Băresci*, *comit. Bihor*, *Ungaria.*

Cine rîde la urmă, rîde maĭ cu folos.

P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 36.

Rîde maĭ bine, cel ce rîde maĭ în urmă.

I. G. VALENTINEANU, p. 34.

Se ḑice, ca ameninţare, celuĭ care rîde de noĭ saŭ de un altul, arĕtându 'ĭ că va venì vremea să rîdă şi alţiĭ de dînsul.

Rira bien qui rira le dernier.

Prov. Franc.

Ride bene chi ride l'ultimo. [2])

Prov. Ital.

Wer zuletzt lacht, lacht am besten. [3])

Prov. Germ.

Better the last smile, than the first laughter. [4])

Prov. Engl.

5770 * △ Rîde şi légă, plânge şi deslégă.

E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

1° Legând ce-va să cauţĭ să legĭ aşa de bine în cât maĭ bine să te necăjescĭ la deslegat, de cât să se deslege singur aducêndu'ţĭ ne-ajunsurĭ.

2° Se maĭ ḑice şi despre căsătorii.

[1]) De ce rîḑĭ, nu scapĭ
[2]) Rîde bine cine rîde cel de pe urmă.
[3]) Cine rîde la urmă, rîde maĭ bine.
[4]) Maĭ bine cel din urmă rîs, de cât primul rîs.

5771 Cine-o rîde gura i s'o'ntinde.

IORD. GOLESCU, *Mss* II, p. 79.

* △ *Cine rîde gura 'șĭ întinde.*

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 159; III, p. 128.—HINȚESCU, p. 161.—P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* II, p. 154; *Leg.* I, 1872, p. 176. — I. MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeș.*— M. STĂNCEANU, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinți.* — G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ.*—*Semin. Buc. cl. VII, prof.* P. GÂRBOVICÉNU.

Ne învață să nu rîdem dĕ alțiĭ (GOLESCU).

Acest proverb este mângâerea și rĕspunsul celor expușĭ la vre-un rîs care-ĭ supĕră.

5772 * △ Rîde-țĭ, rîde-țĭ si purceaoa mórta în cosar.

I. ARBORE, *ing.* J. *Buzĕŭ.* — I. MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeș.*

* △ *Rîde-țĭ, rîde-țĭ și purceaoa mórtă în cocină.*

M. STĂNCEANU, *inv. c. Piria*, J. *Mehedinți.* — C. C. BUNGEȚIANU, *stud. c. Cosorĕț*, J. *Mehedinți.*

* △ *Luĭ îĭ vine a rîde și purcica mórtă în coșar.*

E. I. PATRICIU, *înv. c. Bursuceni*, J. *Covurluiŭ.*

* △ *Rîde... dar scrófa'ĭ mórtă.*

G. P. SALVIŬ, *inv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ.*

* △ *El rîde și purceaoa mórtă în coteț.*

Semin. Buc. Cl. VIII prin P. GÂRBOVICÉNU, *prof.*

Se ḑice celor ce la adunărĭ se veselesc fără să se gândéscă, saŭ că duc lipsa a multor lucrurĭ trebuincióse, saŭ că li s'a întîmplat vre o pagubă, vre o nenorocire după carĭ uniĭ sciŭ dar nu 'șĭ bat capul, iar alțiĭ nu sciŭ ce'ĭ aștéptă.

5773 * △ Rîde ca mirele cel surd.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Bursucani*, J. *Covurluiŭ.*—G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ.* — N. MACHIDON, *stud. c. Nicoresci*, J. *Tecuciŭ.*

Când unul rîde, ca un prost, fără să scie de ce rîde, despre ce e vorba.

5773b * △ Pentru 'un lucru de nimica,
Rîde baba de se strică.

G. MADAN, c. Truşenĭ. Ţ. Chişeneŭ, Basarabia.

Acelaş înţeles ca la No. 5774.

5774 * △ Rîde ca nebunul când ĕşĭ vede (bate) curul.

IORD. GOLESCU, Mss. II, p. 62, Assem. p. 150.—I. MARINESCU, înv. c. Bradu-de-jos, J. Argeş. — M. STĂNCEANU, înv. c. Piria, J. Mehedinţĭ.

Se ḑice pentru ceĭ ce rîd fără vreme şî piste mĕsură (GOLESCU); fără ca rîsul să'şĭ aïbă locul.

5775 * △ Rîde Tanda dĕ Manda.

IORD. GOLESCU, Mss. II, p. 63.—I. MARINESCU, înv c. Bradu-de-Jos, J. Argeş.

Rîde unul de altul, ca Tanda de Manda.

IORD. GOLESCU, Mss. II, Asem. p. 150.

Adică cel scârbos dĕ cel scârnav, cel mucos dĕ cel urduros, cel trenţĕros dĕ cel dĕspuïat şi c. l. l. (GOLESCU).

5776 * △ Rîde rupt de cârpit.

GAVR. ONIŞOR, prof. c. Dobrovăţ, J. Vasluiŭ.

Acelaş înţeles la No. 5775.

5777 Rîde unul de altul în parte,
Şi fie-care are un rĕvaş în spate.

HINŢESCU, p. 161.

Veḑĭ *Rĕvaş*.

Acelaş înţeles ca la No. 5776.

5778 Vreme e a rîde, vreme e a plânge.

A. PANN, III, p. 7.—HINŢESCU, p. 208.

Veḑĭ *Rîs*.

Se ḑice când se face óre ce în afară de vreme. Acéstă ḑicere se trage din *Eclesiast*, unde se găsesce întocmaĭ.

5779 *Aḑĭ şi rîde, aḑı şi plânge.

ILÉNA OLARU, *c. Crângu*, J. *Tutova*.

Veḑĭ *Rîs*.

Se ḑice pentru aceĭ carĭ într'un ceas trec de la veselie la întristare.

5780 Cine astă-ḑı rîde, mâıne plânge, că vremea e nestatornică.

IORD. GOLESCU, *Mss.* I, p. 440.

Fericirea ca şi nenorocirile sunt trecĕtóre. Arată firea schimbătóre a lucrurilor.

Tel qui rit Vendredi, Dimanche pleurera.

Prov. Franc.

5781 Rîde ca un copil, şî când nu e dĕ rîs.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 150.

Veḑĭ *Copil*.

Se ḑice pentru ceĭ ce rîd fără vreme.

5782 △Iĭ vine a rîde şi eŭ abea ţiŭ.

G. P. SALVIŬ, *inv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ*

Când unul sburdă de bucurie, pre când altul nu maĭ póte de necaz şi de supĕrare.

5783 *△A'l rîde si cânii.

E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ*.

Arată batjocura pre care a primit'o cine-va de la un altul.

5784 *M'ar rîde şi ciorile de pe gard.

V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 942.— Dna ECAT. Z. *c. Bĕrlad*, J. *Tutova*.

Se ḑice când nu vroim să facem un lucru care ni se pare că ne-ar face de rîsul lumii.

5785 M'ar rîde si curcile.

Veḑĭ *Rîs*.

Acelaş înţeles ca la No. 5784.

5786 *△A rîde mânzesce.

ILÉNA OLARU, *c. Crângu*, J. *Tutova*.—I. MARINESCU, *inv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş*. — G. P. SALVIŬ, *inv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluĭ*.

Veḑĭ *Rîs*.

1° Când rîḑĭ şi plângĭ tot de odată.
2° Când cine-va rîde pré tare. — J. *Argeş*.

Să nu rîḑĭ mânzesce, adică: să nu plângĭ acuşĭ. Se ḑice ca amenințare.

5787 * Când rîde, sórele rĕsare.

A. Pann, III, p. 13.—Hintescu, p. 161.—P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 458.—Fr. Damé, III, p. 338.

1° Atât de veselă şi plăcută îĭ este fața.
2° Toțĭ se înveselesc împrejurul luĭ.

5788 * A'ĭ rîde ochiĭ.

A rîde în ochĭ.

G. Poboran, *înv.* J. *Olt.*

A fi bucuros, vesel; a privì cu plăcere.

A RIDICÀ

Veḑĭ *a Ardicà.*

5789 * △ A'l ridicà în slava ceruluĭ.

A'l lăudà fórte mult.

Elever quelqu'un aux nues.

Prov. Franc.

5790 * △ A'l ridicà (cu totul).

A luà pre cine-va dintr'un loc, împreună cu averea sa.

5791 * △ Ridicĭ, ridicĭ,
Până te stricĭ

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Celor ce se ostenesc peste mĕsură.

5792 * △ A ridicà un sac cu pae.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Se ḑice celor nevoĭaşĭ.

5793 * △ Par'că ar fi ridicat buşteni (la bile).

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Se ḑice celuĭ ce se vaetă de ostenélă din fie-ce lucru.

RÎGÂITURĂ

Vedĭ *Cap. XIX c. Rigâiturâ.*

RÎĬE

Vedĭ *Caprâ, Datorie.*

5794 Cine scarpină rîia altuea, rĕcoresce pe a lui.

Bertoldo apud Gaster, *Lit. Pop.* p. 211.

Cine trăesce cu ceĭ réĭ, rĕŭ sĕ face ca şi dînşiĭ.

5795 Carle are scrabu, more se cessi. [1]

Fr. Miklosich, *Rum. Unter*, I, p. 9.

1° Se ḑice despre aceĭ ce se plâng că sunt acusaţĭ, într'un mod pieḑiş, de fapte pre carĭ în adevĕr le-aŭ săvîrşit.
2° Acelaş înţeles ca la No. 2179.

Qui se sent galeux se gratte.

Prov. Franc.

Chi ga rogna se la gratti. [2]

Prov. Triest.

5796 *△ Sĕ ţine ca rîia de om.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 222.—I. Creangă, *Amint.* p 28. —I. Marinescu, *inv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş.*—M. Stănceanu, *inv. c. Piria*, J. *Mehedinţi.*

△ *Nu se curăţă (scapĭ) de dînsul (el) ca de rîĭe (rîe).*

P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 178.—Hinţescu, p. 45.—*Sezătórea*, II, p. 70 & 159.

*△ *A fi ca rîĭa.*

T. Bălăşel, *inv.* J. *Vâlcea.*

Vedĭ *Datorie.*

Se ḑice despre omul de care nu poţĭ scăpà, care nu'ţĭ da pace.

«Atuncĭ dăruind Domnul pe Enicer-Agasi după cum se cade, s'aŭ rĕdicat şi s'aŭ dus la sarhatul luĭ la Hotin, curăţindu-se ţéra ca de mare *rîĭe* ce aveà.»—Em. Kogălniceanu, I, p. 223.

---

[1] Cine are rîĭe, trebue să se scarpine.
[2] Cine are rîĭe să o scarpine.

RÎĬOS

Vedĭ *Cal, Capră, a se întovărăşi.*

5797 * △ A face pe rîiosu.

Gavr. Onişor, *prof. c. Bĕrlad, J. Tutova.*

Vedĭ *Capră.*

A fi mândru.

RÎS

Vedĭ *Cap. VII, c. Fasole, Glumă, Mórte, Nebun, a Plânge, a Rîde, Vis, a Vorbì.*

5798 * △ Să nu'ţĭ cadă rîsu în vine.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ, J. Covurluiŭ.*

Vedĭ *No. 6010.*

Când unul rîde de ne-ajunsul altuia. Adică să nu i se întîmple ca cĭocârlanuluĭ cu sticletele.

5799 Când se vorbesce de rîs, nu sĕ spune pentru plâns,
Şi când sĕ spune de plâns, nu sĕ vorbesce de rîs.

A. Pann, III, p. 7.—Hinţescu[1]), p. 147 & 162.

Vedĭ *a Rîde.*

Se ḑice pentru aceĭ carĭ rîd saŭ plâng în afară de vreme.

5800 * △ Rîsul rîde ţéra şi mascaraua mahalaua.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ, J. Covurluiŭ.*

Când unul fiind el singur de rîs; el rîde de altul.

5801 * △ Rîsul te rîde şi batjocura te batjocoresce.

Dna Sof. Nădejde *Nuv.* p. 61.—I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

Acelaş înţeles ca la No. 5800.

5802 * △ Rîs amestecat cu plâns.

A. Pann, III, p. 7.—Hinţescu, p. 162. — B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.* p. 1056. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos,* J. *Argeş.*— M. Stănceanu, *înv. c. Piria,* J. *Mehedinţĭ.*

[1]) Hinţescu a împărţit acest proverb în două.

* *Rîs cu plâns,*
Baligă de mânz.

Dna E. Z. c. *Bêrlad*. J. *Tutova*.— I. Arbore, *ing*. *Buzĕŭ*. — Artur Gorovei, c. *Folticeni*, J. *Suciava*.

△ *Rîs cu plâns*
Balegă de mânz.
Iépa fuge,
Mânzul suge.

R Sima, *înv. c. Orlat, Transilv. în Etym. Magn.* p. 238.

Veḑĭ *a Ride*.

1° Când unul rîde şi plânge tot de odată.—J. *Tutova*.

2° Când un om supĕrat vrea să facă glume şi nu'l prinde.— J. *Argeş*.

3° Cântec de glumă la un copil care plânge.— *Transilv.*

5803 * △ După rîsul vine plânsul.

Laurian & Maxim, II, p 992. S. Fl. Marian, *Nunta*, p. 442.—I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş* —M. Stăncescu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ*.

După rîs vine plâns.

X. ... *Elev. Sc. Norm. c. Măneştĭ*, J. *Bacăŭ*.

După rîs vine plâns, ér după plâns urmézĕ rîs.

S. Fl. Marian, *Nunta*, p. 708.

Rîsul peste fire, aduce plâns după fire.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 62.

Acicé veri semĕnă mărăcinĭ cu rîsul şi glumele; acolo veri secerà lacrîmele şi plângere.

Con. Mss. Miscell. XVII, *Bis. St. Nicolae din Braşov*, p. 596, *în Etym. Magn.*

Rîsul aduce plînsul.

Reinsberg-Düringsfeld, *apud* G. Dem. Teodorescu, *Cercet.* p 34; II. p. 1.

După rîs urmézǎ plânsul.

V. Alexandri, *Teatr.* p. 886.

Astă-ḑĭ rîs şi mâĭne plâns.

Al. Dumitrescu, p. 126.

*△ *Rîsul e frate cu plânsul.*

V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Veḑĭ *a Ride.*

1° Adică după marea veselie ne vine întristare. (Golescu).

2° Când, din glumă. se face un rĕŭ.—J. *Argeş.*

3° Pentru aceĭ carĭ rîd fără vreme. Veḑĭ S. Fl. Marian, *Nunta,* p. 442 & 708.

Tel qui rit Vendredi, Dimanche pleurera.

Prov. Franc.

Ξὺν τῷ θεῷ πᾶς καὶ γελᾷ κωδύρεται [1].

Prov. Elin.

Cum deo quisque et gaudet et flet [2].

Prov. Lat.

Drio al rider vien el pianzel. [3]

Prov. Venit.

Dat kjem stundom Graat etter Laatt. [4]

Prov. Norv.

He that laughs in the morning, weeps at night. [5]

Prov. Engl.

5804 **Rîsul piste mĕsură te arată dĕ om prost.**

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 440.

Veḑĭ *Nebun, Nerod.*

Să rîdem cu mĕsură.

5805 *△ **Rîsul are treĭ fraţı: pe nebun, pe nerod şi pe tine însu 'ţi.**

T. Bălăşel, *înv. Vâlcea.*

Se ḑice celor ce rîd fără mĕsură.

---

1) Cu (voinţa luĭ) Dumneḑeŭ fie-care se bucură şi plânge.
2) Idem.
3) După rîsul vine plânsul.
4) Plânsul vine une-orĭ după rîs.
5) Acel care rîde ḑioa, plânge nóptea.

5806 * △ A fi bun numai de rîs.

T. BĂLĂŞEL, *inv.* J. *Vâlcea.*

Pentru cel ce ride, lăsându 'şi lucrul.

5807 (`E)rde abunde 'en gura ln mugnit. [1])

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.* I, p 8.

Veḑĭ *Nebun.*

Acelaş înţeles ca la No. 5804.

5808 * A ajunge de rîsul curcelor.

V. FORESCU, *c. Folticeni*, J. *Suciava.*

A ajunge de rîsul şi celor maĭ proştĭ.

5809 * △ A fi de rîs
Până 'n prânz,
Si de ocară
Până 'n sara.

T. BĂLĂŞEL, *inv.* J. *Vâlcea.*

A fi dispreţuit de tótă lumea.

5810 * △ Eu am ajuns de rîs, şi tu de ocară.

T. BĂLĂŞEL, *inv.* J. *Vâlcea.*

Se ḑice celuĭ ce tot îţĭ aruncă în obraz greşelile pre care le-aĭ putut face, fără să 'şĭ vază pre ale sale.

5811 * A leşinà de rîs.

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 306.

A se strică de rîs.

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 310 & 600.

A rîde mult. Francesul ḑice: *rire à se tordre.*

A RÓDE

5812 * △ Róde ghéţă.

E. I. PATRICIU, *inv c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*— G. P. SALVIŬ, *inv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Veḑĭ *Gură.*

1° A vorbì clar şi mult.— E. I. PATRICIŬ.

2° A vorbi fórte vioiŭ, energic.— G. P. SALVIŬ.

---

[1]) Rîsul se află cu prisos în gura nebunuluĭ.

ROŞAŢĂ

5813 Roşaţa la faţă numaĭ sĕ caută.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 52.

Adică frumuseţea (Golescu).

5814 * △ A 'ĭ mâncà roşaţa, faţa.

T. Bălăşel., *înv.* J. *Vâlcea.*

A fi gras, sănătos.

A ROSTI

5815 * △ Şi el rosti de (şi) sĕ plăti.

A. Pann, I, p. 10 — M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţi.*

Se ḑice pentru o vorbă care nu este la locul eĭ, saŭ o gugumănie.

A SE RUMENI

5816 * △ In zădar te rumenescĭ,
Că maĭ rĕŭ te feştelescĭ.

I. I. Donca, *stud, c. Cârja*, J *Tutova.*

De géba te aperĭ, că maĭ rĕŭ te afunḑĭ.

A RUPE

Veḑĭ *Coşar.*

SĂNĂTATE

Veḑĭ *Bólă, Golătate, Impĕrat, Pahar.*

5817 * △ Sănătatea face baniĭ, şi baniĭ sănătatea.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 59; III, p. 73. — Hinţescu. p. 166. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş.* — M. Stănceanu, *înv. c. Piria* J. *Mehedinţi.* — V. Sala, *dasc. Vaşcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Omul sănătos muncesce şi căştigă baniĭ de carĭ se servesce, maĭ în urmă, la cas de bólă, pentru a 'şĭ redobândì sănătatea.

5818 * △Sănătatea e maĭ bună ca tóte.

I. MARINESCU, *inv, c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş*.—M. STĂNCEANU, *inv. c. Piria*, J. *Mehedinţi*.

Nimic nu e ca sănătatea.

A. PANN, III, p. 142.—HINŢESCU, p. 166.

△*Eŭ daŭ pentru sănătate*
Că 'ĭ maĭ bună dintre tóte.

S. FL. MARIAN, *Nascere*, p. 239.

△*La mulţĭ anĭ cu sănătate*
Că 'ĭ maĭ bună de cât tóte.

Sezătórea, Poes. Pop. II, p. 22.

1° Se ḑice maĭ ales când un om are avere dar îĭ lipsesce sănătatea.
2° Urare pentru sănătate.

Potissima res est valere. [1])

Prov. Lat.

Qui n'a santé, il n'a rien; qui a santé, il a tout.

Prov. Franc.

La ce servesce un lighĭan de aur, daca 'ţĭ scuĭpĭ sângele într'însul.

Prov. Grecesc.

5819 * △Nu e nimic ca sănătatea şi baniĭ.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 59; III, p. 73. — HINŢESCU, p. 166. — M. STĂNCEANU, *inv. c. Piria*, J. *Mehedinţi*. — I. MARINESCU, *inv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş*.

* △*Nu e nimic maĭ scump ca sănătatea.*

T. BĂLĂŞEL, *inv.* J. *Vâlcea*.

Cu banĭ poţĭ dobândì orĭ-ce vreĭ, şi dacă eştĭ sănătos te poţĭ bucurà de tóte folósele pre care le dă banul.

[1]) Cel d'întâiŭ lucru, este de a fi sănătos.

5820 * △ **Haĭ! noroc şi sănătate,**
Ca 's maĭ bune de cât tóte.

Şezătórea, Poes. Pop. p. 71.

Acelaş înţeles ca la No. 5819.

5821 **Sanatatea e maĭ scumpă ca auru din lume.**

GR. JIPESCU, *Rĕur. Oraş.* p. 262.

Sănătatea face maĭ mult de cât avuţia.

I. IONESCU, *Cart. Cit.*

* △ *Sănătatea e a maĭ bună din tóte.*

T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

E maĭ bună sănătatea
De cât tótă bogătatea. [1])

A. PANN, III, p. 138.—HINŢESCU, p. 166.—Dna E. B. MAWR, p. 36.

Vedĭ *Bogat.*

Arată cât de mult preţuesce sănătatea.

Santé passe richesse.

Prov. Franc.

5822 **Sanatatea e bogătatea.**

HINŢESCU, p. 166.

Acelaş înţeles ca la No. 5821.

5823 * △ **Sănătatea e cea maĭ bună avuţie.**

Semin. Buc. cl. VII, *prin* P. GÂRBOVICÉNU, *prof.*

Acelaş înţeles ca la No. 5821.

5824 * △ **Sănatate gólă,**
Jumata(te) de bólă.

GR. JIPESCU, *Rĕur. Oraş.* p. 262. —I. MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-Jos,* J. *Argeş.* — M. STĂNCEANU, *înv. c. Piria,* J. *Mehedinţĭ.*

Sănătatea e maĭ bună, însă şi averea îşi are folósele eĭ.

5825 **Sanatate gólă, ca óla gólă.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 158.

Acelaş înţeles ca la No. 5824.

[1]) D-na Mawr înlocuesce c. *bogătate* prin *bogăţie.*

5826 Sanătatea e ca o iépă albă, cum trece délul nu se maĭ vede.

V. Alexandri, *Teatr.* p 997.— B. P. Hăşdĕu, *Etym. Magn.* p. 704 & 705.

Se îngrijim de sănătate căcĭ, cine odată a pĭerdut'o, nu se maĭ întîlnesce cu dînsa.

5827 * △Sănătate în tîrlá că oile aŭ murit de galbéza.

Baronzi, p. 85. — Hinţescu, p. 166. — Dobre Marinescu, *înv. c. Pîrvul-Roşu*, J. *Argeş.*

△*Sănătate în tîrlă că oile s'aŭ dus.*

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ, Covurluiŭ.*

1° Cu acéstă ḑicere se rĕspunde la urările de prosperare ale cuĭ-va, când urările ne vin după ce suntem deja păgubaşĭ.

2° Se ḑice când un creditor nu are ce luà de la un debitor datornic.

SNÓVĂ

Cĭ-că un cĭoban, care cumpĕrase de curînd o mulţime de oĭ şi muriseră numaĭ de cât, când un altul 'ĭ-a ḑis: să'ĭ trăéscă oile şi să se înmulţéscă! el a rĕspuns: *sănătate în tîrlă, că oile s'aŭ dus.*

5828 Ca pre sănătatea mea.

Nic. Costin, *Letop. Mold.* I, p. 462.

Precum sunt sigur că sunt sănătos, în viéţă.

Eŭ pre Ieremia creḑ *ca pe sănătatea mea*, că 'ĭ-am cunoscut şi-ĭ sciŭ bine credinţa şi bunătatea luĭ.» — N. Costin.

5829 *Sănatate, si mórte în ţiganı.

Veḑĭ *Ţigan.*

Formulă de salutare. Adică sa fiĭ sănătos şi mórtea numaĭ în ţiganĭ se lovéscă. Ḑicere rĕmasă din timpul robieĭ.

5830 Sănătatea a nóstră, hiavra Uvreilor. [1]

I. Nenıţescu, *Rom. Turc.* p. 24, *Nota* 1.

Ḑic Românĭĭ din Macedonia când gustă întâiŭ dintr'un fruct noŭ.

---

[1]) Nouĕ sănătate, frigurile Ovreilor.

SĂNĂTOS

Vedĭ *Bogat, Bólă, Bolnav, Doctor.*

5831 Din bun sănătos, te facĭ bolnav.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 133; II, p. 87.—Hințescu, p. 166.

Când te bagĭ singur și de bună voe într'o încurcătură, într'o afacere displăcută.

5832 Ceĭ sănătoșĭ pe ceĭ bolnavĭ caută.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 76.

Adică ceĭ cu minte pĕ ceĭ fără dĕ minte (Golescu).

5833 * △In trup sănătos, minte voĭósă.

M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinți.*

Vedĭ *Inimă.*

Arată înrĭurirea stăreĭ trupescĭ, asupra mințiĭ omuluĭ.

Mens sana in corpore sano [1]).

Prov. Lat.

5834 *Cine'ĭ sănătos e destul de bogat.

Când eștĭ sănătos bărbat.
Eștĭ îndestul (de) bogat.

A. Pann, III, p. 138.—Hințescu, p. 166.

Arată prețul sănătățeĭ.

Il n'est trésor que de santé.

Prov. Franc.

Chi è sano, è ricco [2]).

Prov. Ital.

Gesundheit ist der grösste Reichtum [3]).

Prov. Germ.

Heilbrigðin er hin hollasta farsæld [4]).

Prov. Island.

---

[1]) Minte sănătósă in trup sănătos.
[2]) Cine e sănătos, e bogat.
[3]) Sănătatea e cea maĭ mare bogăție.
[4]) Sănătatea e cea maĭ plăcută fericire.

5835 Maĭ bine obraz gros,
Şi om sănătos.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 454.

Acelaş înţeles ca la No. 5833.

5836 * △ Tare'i bine şi frumos
Când e omul sănătos,
Şi călare şi pe jos.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi*, J. *Coruruluĭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 5835.

5837 * Sănătoslu a lânḑetluĭ nu încrede [1]).

D Dan, *Neresca, Macedonia.* — Meta Costantin, c. *Molovişte, Macedonia.* — Xenofonte Capsale, c. *Pîrlepe, Macedonia.*

Adică bogatul celuĭ sărac.

5838 * Sănătos ca fierul.

A. Pann, II, p. 153.

Adică fórte sănătos.

5839 * Sănătos ca pétra.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 127. — A. Pann. I, p. 16. — Fr. Damé, III, p. 210.

Acelaş înţeles ca la No. 5838.

5840 * △ Sănătos tun.

M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţi.* — *Ziarul Adevěrul, An. IX*, No. 2629. — Gavril Onişor, *prof. c. Bĕrlad*, J. *Tutova.*

Sănătos ca tunul.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 158. — V. Alexandri, *Teatr.* p. 613.

Acelaş înţeles ca la No 5839.

5841 * △ Sănătos ca ou.

I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos.* J. *Mehedinţi.* — M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţi.*

---

[1]) Sănătosul bolnavuluĭ nu crede.

Se ḑice de un om care nu e tocmaĭ sănătos. Veḑĭ No. 2237.

5842 * △Sănătos cobză.

Em. Popescu, *înv. c. Ciocănesci-Mărgineni*, J. *Ialomiţa*.—I Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş*.—M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţi*.—T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea*.

* △*Sănătos ca cobza.*

Gavr. Onişor, *prof. c. Bêrlad*, J. *Tutova*.

Se ḑice despre cel bolnăvicĭos.

5843 * △Iĭ sanătos, galbên de vîrtos.

M. Albu, *Stud. c. Ivescĭ*, J. *Tutova*.

Se ḑice în derîdere despre cel slab şi bolnăvicĭos.

5844 * △A o luà la sănătósa.

B. P. Hăşdĕu, *Etym. Magn.* p. 1410 — I. Creangă, *Amint.* p. 67.—Laurian & Maxim, II, p. 1049.—P. Ispirescu, *Leg.* p. 14. 194. 290. 329. — Baronzi, p. 41.—V. Alexandri, *Teatr.* p. 1441.—M. Popescu, *Calend.* 1883, p. 18.—E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurlui*.— Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 38 & 142.

A se apucà de sănătósa.

Dionisie Ecclesiarh, *în Etim. Magn.* p. 1410.

A apucà sănătósa.

Dionisie Ecclesiarh, *în Etym. Magn*, p. 1410.

Veḑĭ *Fugă*.

Adică a fugi. Acéstă ḑicere e în legătură cu: *fuga e ruşinósă dar e sănătósă* presintând, precum observă *Vatra*, un cas frumos de metonimie populară.

SÂNGE

Veḑĭ *Baligă, Cristos, Domnu, Dumneḑeŭ, Cap. XXI. c. Sânge.*

5845 Sângele cel ne-vinovat cere judecată de la Dumneḑeŭ şi nu lasă.

Ion Neculce, *Letop. Mold.* II, p. 254.

* △ *Sângele ne-vinovat cere rĕsbunare.*

I. G. Valentineanu, p. 20.— Andreĭ Marinescu *înv. c. Humele*, J. *Argeş*.

Cel care a pedepsit pe ne-drept va primì rĕsplata ce i se cuvine.

«Sângele vĕrsat cere rĕsbunare».

Eschil, *Agamemnon*.

5846 Sângele vérsat cărbune ardĕtor şi foc pîrjolitor se face.

Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl*, p. 198.

Acelaş înţeles ca la No. 5045.

5847 * △ Sângele apă nu sĕ (se) face.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 67.— V. Alexandri, *Poes. Pop.* p. 400. — *Abecedar Ilustrat*, p 25.— I. G. Valentineanu, p. 7.— Laurian & Maxim, I, 1213; II, p. 1046. — V. Alexandri, & Lascar Rosetti, *Mss.*— S. Fl. Marian, *Ornit.* I, p. 410 — K. A. Zamfirescu-Diacon, *înv. c. Stiubenii*, J. *Dorohoi*.— Hinţescu, p. 166 — Baronzi. p. 53.— Dna E. B. Mawr, p. 15.— C. Negruzzi, I, p. 249.— Al. Dumitrescu, p. 140.— I. Creangă, *Pov.* p. 38; *Conv. Liter.* 1876, p. 453.— H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea*, J. *Dorohoi*.— S. Mihăilescu, *Şezătórea*, II, p. 220.—K. A. Zamfirescu-Diacon, *înv. c. Stiubieni*, J. *Dorohoi*.—Barbu Constantinescu, *Cart. Cit.* II, p. 15.— P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 172; *Leg.* p. 391.— Reinsberg-Düringsfeld, I, p. 127.— G. Dem. Teodorescu, *Cercet.* p. 33; *Credinţĭ Datine*, p. 13.— C. Başota, *prin* V. Forescu, *c. Folticenĭ*, J. *Suciava*. — Dr Gaster, *Liter. Pop.* p. 215.— E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ*. — Andrei Marinescu, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*.—Fr Damé, VI, p. 13.— T. Bălăşel. *înv.* J. *Vâlcea*. — V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungaria*.

Sângele traje. 1)

Fr. Miklosich, I, p. 15.

1) Sângele trage.

* *Sângele apă nu se-façe.* [1])

Andreĭ al Bagavu, *Cart. Aleg.* p. 54.— Ilie Ghicu, *c. Perivoli, Epir.*

Sândzili apă nu s'façi. [2])

Per. Papahagi, *Zweit. Iahr.* II, p. 175.

* *Sângzele apă nu s' façe.* [3])

N. St., *Nijopole, Macedonia.*—D. A. Milescu, *Gazeta Maced.* I, 3.

1° Sĕ ḑice pentru rude, însemnând că, dĕ şi sĕ mânie între ele, însă mânia nu o ţin multă vreme. (Golescu).

Al tĕŭ nicĭ odată nu te lasă la nevoe.

2° Un om bine născut, bine crescut nu e în stare a face ceea ce e în stare să facă un mojic.— C. Başota.

Inţelesul dat de Golescu este cel maĭ obicĭnuit.

«*Sângele apă nu se face*, şi rebedenia la rebedenie trage.»— P Ispirescu. *Leg.* p. 391.

«Ea ḑiceà adese-orĭ: frate, frate, dar pita-ĭ cu banĭ, bărbate!

— Apoĭ dĕ, mĕĭ nevéstă, *sângele apă nu sĕ face* Dacă nu l'oiŭ ajuta eŭ, cine să 'l ajute. — I. Creangă, *Pov.* p. 38.

Bon sang ne peut mentir.

Prov. Franc.

Il sangue non fù mai acqua. [4])

Prov. Ital.

La sang no s'pod tornar aigua [5]).

Prov. Catal.

Blood is not water [6]).

Prov. Engl.

Bluet is nid Water [7]).

Prov. Elvet.

Blodet är alltid tjockari än vattnet [8]).

Prov. Sved.

[1]) Sângele apă nu se face.
[2]) [3]) Idem.
[4]) Sângele n'a maĭ fost apă.
[5]) Sângele nu sĕ póte schimba (întórce în) apă.
[6]) Sângele nu e apă.
[7]) Idem.
[8]) Tot-dé-una sângele este maĭ gros de cât apa.

5848 Sânge cu sânge nu sĕ spală.

IORD GOLESCU, *Mss.* II, p. 67.

Adică rĕŭ cu rĕŭ nu sĕ îndrepteză (GOLESCU).

5849 *A fierbe sângele în cine-va.

FR. DAMÉ, IV, p. 13.

A fi plin de supĕrare şi de mânie.

Vous me faites bouillir le sang.

Prov. Franc.

5850 *Ferbe sângele în tine (mine) ca într'o cójă de rac.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 158; III, p. 128. — HINŢESCU, p. 166. — G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Ferbe sângele într'însul ca într'o cójă de rac mort.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* III, p. 881.

Sângele ferbe în cine-va ca într'un rac mort.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 372.

A fi lipsit cu totul de inimă şi de vlagă.

5851 *A face sânge pe-o surcea.

Dr POLYZU, *Dict. Germ. Mss.* S I p. 19; S II p. 19. — FR. DAMÉ, IV, p. 13. — D. DRĂGUESCU, *Bucurescĭ*, J. *Ilfov.*

**A face sânge pe surcea.*

Maĭor P. BUDIŞTEANU, *Bucurescĭ*, J. *Ilfov.*

**A face sânge pe (o) aşchie.*

TITU FRUMUŞANU, *Tîrgu-Jiu*, J. *Gorj.* — G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*—T. BĂLĂŞEL, *învĕţ.* J. *Vâlcea.*

Vedĭ *Baligă, Perete.*

1° A nu face nicĭ o ispravă.

2° Se ḑice, în bătaĭe de joc, aceluĭ care se dă de om ĭute, grozav.

3° A te necăjì mult, fără să poţĭ a te rĕsbunâ.—J. *Vêlcea.*

Ασκὸν δέρεις[1]

Prov. Elin.

Utrem cædis[2]

Prov. Lat.

5852 * △ Nn ese sânge din mine.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Vedĭ *Necăjit.*

Sunt fórte necăjit.

5853 Că dóră n'o picà sânge.

P. Ispirescu, *Unch. Sfăt.* p. 99; *Rev. Ist.* I. p. 454 — Fr. Damé, IV p. 13.

* ^ *Dór nu curge sânge.*

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ.*

Nu cură sânge.

Laurian & Maxim, I, p. 995-996.

Vedĭ *Lume.*

Adică nn e mare pagubă. Se ḑice despre un lucrn de mică însemnătate.

«*Nu cură sânge*, dacă 'mĭ voĭ dà şi mie o bucăţică din acéstă plăcintă»

Ce n'est pas la mort d'un homme.

Prov. Franc.

5854 * △ A'i bé (sorbi) sângele.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ.* — G. Poboran, *inst c. Slatina*, J. *Olt.* — T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

A omorî, a nimicì pre cine-va, a'l nenorocì, a'şĭ rĕsbunà crunt.

5855 * △ A'ĭ stà sângele în vine.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*

De frică, de mare spaĭmă.

Être glacé d'effroi.

Prov. Franc.

---

[1] A tăià (sparge) o beşică.
[2] Idem.

5856 * △ A'şĭ face sânge rĕŭ.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A'şĭ pune sânge rĕŭ la inimă.

A se supĕra, a i se amărî sufletul, a se necăji. A doua locuţiune se aude maĭ cu sémă în Moldova.

Se faire du mauvais sang.

Prov. Franc.

5857 A i sĕ sui (urcà) sângele în obraz (cap).

1° De ruşine.
2° De supĕrare.

Le sang me monte au visage.

Dict. Academ.

5858 * △ A'şĭ băgà căldură în sânge.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A se ĭuţì, a se pune pe trébă.

A SĂRÌ

Vedĭ *Gard, Grópă, Gură, Par, Tontoroiŭ.*

5859 * △ Sări-voiŭ, plesni-voiŭ;
Sta-voiŭ, crăpa-voiŭ.

P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 180.—Hinţescu, p. 168.—M Stănceanu, *inv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ.*

Se ḑice când se află cine-va într'o încurcătură din care, orĭcum ar face, nu póte eşì cu bine.

5860 * △ Cine sare cam sus, îndată cade jos.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 82.—I Marinescu, *inv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş.* — M. Stăncеanu, *inv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ.*

1° Adică cine va să sĕ înalţe, îndată alunecă (Golescu).

2° Se înţeleg aceĭ ómenĭ carĭ, fără mijlóce în deajuns, se avîntă la întreprinderĭ marĭ, pe care ne avênd cu ce le preîntîmpinà, cad în sărăcie; precum şi celor obraznicĭ carĭ, aşeḑêndu-se la locurĭ ce nu li se cuvine, sunt izgonițĭ de acolo cu ruşine. — J. *Mehedinţĭ.*

De grande montée, grande chute.
Prov. Franc.

A cader và chi troppo in alto sale. [1])
Prov. Ital.

A gran subida, gran descinda. [2])
Prov. Span.

Hohe Steiger fallen tief [3])
Prov. Germ.

Hasty climbers have sudden falls. [4])
Prov. Engl.

5861 * △Nu se vede că'i gol nap
Ci mi-şĭ sare ca un ţap.

G. Dem. Teodorescu, *Cercet.* p. 63.—I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş.* — M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţi.*

Vedĭ *Gol.*

1° Se ḑice în pofida golanilor isteţĭ la joc.

2° Celor care se dedaŭ la petrecerĭ ne-îngrijind de hrană şi îmbrăcăminte. Acest înţeles se apropie de cel d'întâiŭ.

3° Se ḑice unuĭ om sărac şi cu pretenţiĭ de avut.

5862 Nimenea nu póte sări ca cocoşul d'odată în pridvor sus.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 101.

Nimenea de odată nu sare ca cocoşu 'n pridvor ci se sue pe trepte.

A. Pann, II, p. 47.

Vedĭ *Scară, Tréptă.*

Inainte de a ajunge la cele marĭ trebue, treptat, să trecĭ prin cele maĭ micĭ slujbe.

Bisogna fare i passi secondo le gambe. [5])
Prov. Ital.

Niemand mag weiter springen, als sein Springstock lang ist. [6])
Prov. Germ.

---

1) Spre cădere merge cine pré sus sare.
2) La mare ridicare, mare cădere.
3) Aceĭ carĭ se sue maĭ sus. cad jos.
4) Repede suire are cădere repede.
5) Trebue făcuţĭ paşiĭ după piciór.
6) Nimenĭ nu va puteà sărì maĭ sus de cât bĕţul seŭ de sărit e de lung.

5863 * △'I-a sărit săritele.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ*.

S'a speriat.

5864 * △Eh, moţ! sărişĭ şi tu!

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

Când se amestecă cine-va cu vorba unde nu'l privesce.

5865 * △Nu ḑi: hop! până n'aĭ sărit.

N. Gh. Ionescu, *înv. c. Mamorniţa*, J. *Dorohoi*. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş*. — M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţi*.

Nu ḑice (să nu ḑicĭ): hop! până nu'ĭ sărì.

Ion al lui Sbiera, *Pov.* p. 249 & 250.

Să nu ḑicĭ: hihi! până nu'ĭ sărì.

Ion al luĭ Sbiera, *Pov.* p. 251.

**Nu ḑi: hop! până nu trecĭ şanţu.*

T. Speranţia, *prof.* J. *Iaşi*.

**Până s'nu arsarĭ s'nu dzîcĭ: hop!* [1]

D. A. Milescu, *c. Gopeşi, Macedonia*.

Ne arsărit troplu, nu dzî, hopa. [2]

Per. Papahagi, *Zweit. Iahr.* II, p. 159.

**Arsare prota ş'd preapóia dzî: hop.* [3]

C. Ionescu, *prof. c. Nevésta Macedonia*.

Veḑĭ *Grópă, Joc.*

Nu te pripì a spune ce-va de care nu eştĭ sigur. Să nu te lauḑĭ până nu-aĭ vĕḑut isprava ce aĭ făcut.

Veḑĭ Sbiera, *Pov.* p. 249.

---

1) Până să nu sarĭ să nu ḑicĭ, hop!
2) Până n'aĭ sărit grópa să nu ḑicĭ hopa!
3) Maĭ întâiŭ sare, şi pe urmă ḑi: hop.

Rufe nicht: Iuch! bevor du über den Graben bist. [1])
Prov. Germ.

Don 't holla till you are out of the wood. [2])
Prov. Engl.

Fo djamé dere: hu! K'on n'osse passa le rio. [3])
Prov. Elveț.

Non convien cantare il trionfo prima della victoria. [4])
Prov. Ital.

5866 **Cine a sărit și nu s'a poticnit, voĭnic mare s'a numit**
IORD. GOLESCU, *Mss.* I, p. 462.

Se ḑice celuĭ care a scos la un bun sfîrșit o întreprindere grea.

5867 ***△A fi sărit din grăunțe.**
E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ*.

**△A fi sărit.*
G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

Adică nebunatic, cĭocnit, hop într'o parte.

5868 **Cât sare capra.**
FR. DAMÉ, IV, p. 18.

Adică mult, departe.

5869 **Pe unde a sărit capra, trebue să sară și ĭeda.**
P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 171.

Acéstă variantă se adaogă la No. 1589, unde se va găsi și înțelesul.

5870 ***Sare din lac în puț.**
P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 170. —E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ*.

Fugênd de rĕŭ, departe și maĭ rĕŭ. A se adăogă la No. 799.

SĂRITĂ

Veḑĭ *Cap. XXI, c. Sărită.*

---

[1]) Nu ḑice: Iuch! înainte de a sărĭ șanțu.
[2]) Nu chiuĭ înainte de a fi trecut pădurea.
[3]) Il ne faut jamais dire: hu (avant) qu'on n'ait passé le ruisseau.
[4]) Nu trebue să cânțĭ triumful înainte de victorie.

SĂRITURĂ

Vedĭ *Cap. XXI, c. Săritură.*

A SĂRUTÀ

Vedĭ *Mână, Orb.*

5871 Sărută'l în bot de vreĭ sa'i ĭeĭ tot.

Baronzi, p. 59.—Hințescu, p. 169.

Vedĭ *a Pupà.*

Se dice pentru ceĭ ce cu mângâere te despóĭe.

SĂRUTARE

Vedĭ *Fățarnic, Iuda, Cap. XXI, c. Sărutare.*

5872 Sărutare și 'n zadar,
Tot ĕșĭ are al sĕŭ dar.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 462.

Arată puterea și prețul sărutăriĭ. Maĭ bine ce-va de cât nimic.

5873 Dulcea sărutare, la dragoste léc mare.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 463.

Acelaș înțeles ca la No. 5872.

5874 Intru zadar sărutare câud nu'ĭ daĭ dĕ mâncare.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 462.

Numaĭ cu dragostea nu se ține casă.

SARUTAT

Vedĭ *Pupat.*

5875 Cu un trat bușni nu se afla mulĭere [1]).

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.* I, p. 12.

Se dice pentru cele ce se dobândesc cu greŭ și dupĕ multă trudă.

A SE SBATE

Vedĭ *Chitic, Pesce.*

A SBIERÀ

Vedĭ *Măgar.*

---

[1]) Cu un singur sărutat nu se prinde o muĭere.

A SBURĂTUÌ

5876 * △ Nimenĭ nu sburătuesce în pomul ne-roditor; tótă lumea dă în pomul cu róde. [1])

Ion Costachi, *c. Gădinţĭ*, J. *Roman.*

Invidia se légă numaĭ de ómeniĭ carí preţuesc ce-va şi nicĭ-odată de ceĭ proştĭ saŭ neînsemnaţi.

A SE SBURDÀ

Veḑĭ *Drac.*

A SCĂPÀ

5877 △ A scăpà pre cine-va în păpuşoiŭ.

Fr. Damé, IV, p. 28.

A'l pĭerde din mână, a nu'l puté stăpânì.

5878 Aĭ să scapĭ la ĭérbă verde.

Fr. Damé, IV, p. 28.

Fiĭ cu răbdare, veĭ isbutì. Veḑĭ No. 2162.

SCÂRNĂ

Veḑĭ *Muscă.*

5879 Scârna, dĕ ce o scormonescĭ maĭ mult, mai mult şĭ pute.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 67.

* △ *Scârna nu pute până nu o scormolescĭ.*

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

Scârna nu pute până a nu o scormolì.

V. Forescu, *c. Fulticenĭ*, J. *Suciava.*

* *Scârna când se scormonesce pute rĕŭ.*

Dna Caliope Macri, *Galatz*, J. *Covurluĭ.*

Ne învaţă că, faptele cele rele şĭ urîte, să le lăsăm la uĭtare; că de le am scormonì maĭ mult, maĭ rĕŭ ne vatĕmă (Golescu).

[1]) Acéstă ḑicere, primindu-se după tipărirea Vol. I nu s'aputut aşeḑa în acpitolul II, după cum s'ar fi cuvenit.

A SE SCĂRPINÀ

Vedĭ *Bogat, Brac, Mând, Cap. V, c. a Mâncà, Rîie, Cap. XXI, c. Scărpinătură, Străin.*

5880 Ca să te poţĭ scărpinà bine, trebuïe să aĭbĭ unghiĭ dĕ câïne.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 104.
P. Ispirescu, *Rev. Ist.* II, p. 144.

Adică spre o bună săvîrşire, trebue silinţă şî putere maĭ bună (Golescu).

5881 * △ Vaĭ dĕ cel ce nu sĕ scarpină cu unghiile sale!

Iord. Golescu, *Mss* II, p. 18.— M. Stănceanu, *inv. c. Piria,* J. *Mehedinţi.*

Ca vaĭ di carĭ cu uñgl a-l nu si sgrîmă. [1])

Per. Papahagi, *Zweit. Iahr.* II, p. 62.

Ne învaţă că înşine să ne slujim unde mult ne pasă (Golescu).

5882 * △ Precum te scarpină, aşa şî tu să 'l scarpinĭ.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 112. — M. Stănceanu. *inv. c. Piria,* J. *Mehedinţi* — I Marinescu, *inv. c. Bradu-de-jos* J. *Argeş.*

Adică cum ĕţĭ slujasce, aşa şî tu să 'ĭ slujăscĭ (Golescu).
Precum se pórtă cu tine, tot ast-fel să te porţĭ şi tu cu dînsul.

5883 Pĕ unde, mamă, mĕ scarpi ĭ, şî pĕ unde pĕ mine mĕ mănâncă.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 56.

Vedĭ *Cap. V. c. a Mâncà.*

Sĕ ḑice când nu ne mângâïe la patima ce suferim, şî când dĕ unele pătimim şî dĕ altele ne cercetéză (Golescu).

5884 * △ A scărpinà pre cine-va.

Fr. Damé, VI, p. 30.— Gavr. Onişor, *prof. c. Bĕrlad,* J. *Tutova.*

A 'l bate.

«Bine l'a maĭ scărpinat.»

5885 * △ A se scărpinà în cap.

Fr. Damé, IV, p. 30.

A stàla îndoïélă.

---

[1]) Vaĭ de (cel) care cu unghia luĭ nu se scarpină.

SCĂRPINARE

Vedĭ *Dulce, Sărac.*

ŞCHĬOP

Vedĭ *Dumnedeŭ, Orb, a Ride.*

5886 * △Şchĭopul maĭ bine te învaţă să umblĭ.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 100. — M Stănceanu, *înv. c. Firia*, J. *Mehedinţĭ.*

Adică pătimaşul, şî dĕ nu e învĕţat (Golescu).

5887 Cu şchĭopul împreună dĕ vei lăcui, te 'nveţĭ şî tu a schıopĕtà.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 31.

Cu cel şchĭop dĕ veĭ trăì, te veĭ învĕţà şi tu a şchĭopĕtà.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 591.

Cu şchĭop într'un (la un) loc (de) şedĭ
Te înveţĭ să şchĭopĕtezĭ.

A. Pann, I, p. 60.—Hinţescu, p. 171.

Vedĭ *Chĭor.*

Adică cu nebun, nebun te 'nveţĭ (Golescu). Intr'un mod maĭ general, deprinderile rele se ĭeaŭ uşor când trăim la un loc cu ceĭ rĕŭ nărăviţĭ.

Χωλῷ παροικεῖς κἂν ἑνὶ, σκάζειν μάθεις. [1]

Pindar.

Si juxta claudum habites, subclaudicare disces. [2]

Prov. Lat.

Chi pratica col zoppo, impara o zoppicare. [3]

Prov. Ital.

Bei Lahmen lernt man hinken,
Bei Säufern lernt man trinken. [4]

Prov. Germ.

If ye gang a year wi'a cripple, ye'll limp at the end o't. [5]

Prov. Scot.

---

[1] De locuĭescĭ lângă un şchĭop, te înveţĭ a şchĭopĕtà.
[2] Idem.
[3] Cine merge cu şchĭopul, se învaţă a şchĭopĕtà.
[4] Cu şchĭopĭ te înveţĭ a şchĭopătà, cu beţiviĭ te înveţĭ a bé.
[5] Daca mergĭ un an cu un şchĭop, la finele anuluĭ veĭ şchĭopĕtà şi tu.

5888 * △Işĭ nemeri (nimeri) şchĭopul coborîşul.

A. Pann, II, p. 52. — Hinţescu. p. 171. — M. Stănceanu, înv. c, Piria, J. Mehedinţĭ.—S. I. Grossman, Dict. Germ. p. 191.

Se ḑice:
1° Celor asemĕnaţĭ în calităţĭ şi în viéţa de tóte ḑilele.
2° Celor ce cad sub înrîurea altora.

5889 * △Şchĭópa te scutesce de hora.

Gavr. Onişor, prof. c. Bĕrlad, J. Tutova.

Relele aŭ şi folósele lor.

5890 * △Schĭop, orb.

Laurian & Maxim, II, p. 1089.— I. Marinescu, înv. c. Bradu-de-jos, J. Argeş.

Adică fórte defectuos: cum va fi, *schĭop, orb.*»

A ŞCHĬOPĔTÀ

Veḑĭ *Domn, Şchĭop.*

5891 * △Fata mamiĭ
Şchíopĕtéză, mititica,
Că a călcat'o pisica!

A. Pann, I, p. 103.—Hinţescu, p. 57.—Andrei Marinescu, înv. c. Humele, J. Argeş.

Se ḑice omuluĭ care se preface că este bolnav.

5892 Până a nu rîde dĕ cel ce schĭopĕtéză, bagă dĕ sémă bine dacă tu umblĭ cu mult maĭ bine.

Iord. Golescu, Mss. II, p. 112.

Ne învaţă să nu rîdem dĕ ceĭ ce greşĕsc, când noĭ maĭ rĕŭ dĕ cât aceia greşîm (Golescu).

5893 *A şchĭopĕtà din drum.

A se abate de la calea cea bună.

5894 * △A şchĭopĕtà.

Laurian & Maxim, II, p. 1088. — T. Bălăşel, înv. J. Vâlcea.

A nu merge bine, a se împedicà, a greşì, a se înşelà.

A SE SCOBORÎ

Vedĭ *a se Urcà.*

5894b * △ Dacă se scubóră baba din căruţ e maĭ uşor bălaiĭ.

G. Madan, *c. Truşenĭ, Ţ. Chişinĕŭ, Basarabia.*

Arată uşurarea adusă de micşorarea uneĭ sarcine.

SCOBORÎRE

Vedĭ *Cap. XIX, c. Scoborîre.*

SCOPIT

5895 Cel scopit nu sĕ 'nţeleze, că dĕ voïe sĕ 'nfrînéză.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 77.

Adică cel fără putere (Golescu).

5896 * △ Cel scopit nu cunósce cinstea feteĭ

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 77.— M. Stănceanu, *înv. c. Piria,* J. *Mehedinţĭ.*

Cel ne-simţitor nicĭ o cinste cunósce (Golescu).

A SE SCREME

5897 S'a scremut muntele și a născut un șórece.

P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 169.

* *S'a scremut un munte şı a eşit un şórece.*

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ,* J. *Covurluiŭ.*

Aceste variante se vor adăogà la No. 894.

A SCRÎNTÎ

5898 * A scrîntit'o.

Fr. Damé, IV, p. 40.

A făcut o prostie, o borobóţă.

A SCUĬPÀ

Vedĭ *a Linge, a Stupì.*

5899 * △ Acum scuĭpă-ne și ne lasă.

Iord. Golescu, *Mss.* II. p. 2.— M. Stănceanu, *înv. c. Piria,* J. *Mehedinţĭ.*—M. Canian, J. *Iaşĭ.*

Mergênd un tînĕr cu o tînĕră, la biserică, sĕ se cunune, preotul, în loc d'ale cununiilor, le cetea d'ale botezuluĭ, şi ajungênd la troparul unde ḑice «şi suflă d'asupra lor» a ḑis către tinerĭ «întórce-vĕţĭ ca să vĕ suflu . Tinerii, supĕrându-se de prostia preotuluĭ, îĭ ḑise: la halul ce ne-aĭ adus, scuĭpă-ne şi ne lasă». Şi se ḑice ca o pildă către ceĭ ce ne aduc la desnădĕjduire. — Golescu.

5900 * △ Cine scuĭpă, anevoĭe linge.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 82.— I. Marinescu, *înv c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş*. — M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ*.

1º Sĕ ḑice pentru ceĭ marĭ, ce supĕră pĕ ceĭ micĭ fără a'i mângâĭa, şî pentru ceĭ ce nu'şĭ cunosc greşalele lor (Golescu).
2º Se ḑice de omul cinstit care, în orĭ-ce împrejurare s'ar afla, nu'şĭ maĭ întórce cuvîntul dat.— J. *Argeş şi Mehedinţĭ.*

5901 * △ Cine scuĭpă în sus, ĕĭ cade pĕ obraz.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 82.— P. Ispirescu, *Rev. Ist.* II, p. 154.— M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţĭ.*

Nu scuĭpà în sus, cà'ţĭ cade pĕ obraz.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 110.

In sus scuĭpând în obraz îĭ va càdeà.

Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.* p. 155.

Veḑĭ *a se Pişà, a Stupì.*

Arată că cine ne-cinstesce pĕ ceĭ marĭ, pĕ sineşĭ vatĕmă (p. 82); arată să nu ne-cinstim pĕ ceĭ marĭ, că ne-cinstea cade érăşĭ pĕ noĭ (p. 110).—*I. Golescu.*

5902 Cine scuĭpă în potriva vîntuluĭ, îşi scuĭpă mustăţile.

Bertoldo apud Gaster, *Lit. Pop.* p. 210.

* △ *Cine scuĭpă în vînt, îşĭ scuĭpă barba.*

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ.*

△ *Cine scuĭpă în bătaea vîntuluĭ, îşĭ scuĭpă în barba sa.*

R. Simu, *înv. Transilvania, în Etym. Magn.* p. 2509.

* △ *Cine sculpă în vînt, în obrazul sĕŭ sculpă.*

V. Sala, dasc. c. *Vaşcoŭ-Băresci, Bihar, Ungaria.*

* △ *Nu sculpà în vînt că te sculpĭ pe tine.*

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, J. Covurluiŭ.*

* *Nu stichì pi altul că cade pi tine* [1]).

D. A. Milescu, *c. Gopeşĭ, Macedonia.*

Se ḑice acelor carĭ se vatămă singurĭ, voind a lovì în alţiĭ. Cine batjocoresce pe altul, singur se batjocoresce.

Acéstă ḑicere este maĭ generală de cât cea de la No. 5901.

Irluzgéra tluchluren iuzlune tluchlurlur [2]).

Prov. Turc.

5902b * Iu ascuchiaşĭ nu linge. [3])

C. Ionescu, *c. Nerésta, Macedonia.*

Acelaş înţeles ca la No. 5392.

5903 * De iu s'mi ascuche tu faţa, ma ghine tu paltarĭ. [4])

D. A. Milescu, *c. Gopeşĭ, Macedonia.*

Se ḑice despre acel care fuge, ca să nu audă rĕul ce se póte spune de dînsul.

5904 * △ Unde sculpă un sat merge o móră.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Tu ascuche nă hóră,
Maçină nă móră [5]).

Per. Papahagi, *Zveit. Iahres.*, II, p. 159.

*
Iu ascuche uă hóră,
Macină uă móră;
Tu ascuche un, s'uscă trăóră [6]).

N. St. Nijopole, *Macedonia.*— Ilie Ghicu, *prof. c. Abela, Epir.*

[1]) Nu sculpà (stupì) pe altul că cade pe tine.
[2]) Cine sculpă în vînt în obrazul sĕŭ sculpă.
[3]) Unde aĭ sculpat nu linge.
[4]) De unde (în loc) să mĕ sculpe în faţă, maĭ bine la spate.
[5]) Unde sculpă un sat, macină o móră.
[6]) Unde sculpă un sat, macină o móră; unde sculpă unul, se usucă îndată.

Lucrul la care pun mâĭnile şi gura toţĭ, lesne se face. Arată puterea şi folósele unireĭ.

5905 * △ Scuĭpă'ţĭ în sîn.

IORD. GOLESCU, *Mss* II, p. 114.

Scuĭpă'ţĭ în sîn că te-aĭ speriat.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 1220.

* △ *Fă-ţĭ cruce şi schîpe-ţĭ în sîn.*

AVR. CORCEA, *paroh. c. Coşteiŭ, Banat.*

1º Adică să ne ferim dé vorbe marĭ, că ne bagă în primejdie, ca cel ce'şĭ scuĭpă în sîn ca să nu sĕ dĕóche (GOLESCU).

2º Semne prin carĭ se feresc ómeniĭ de puterea şi influenţa necuratuluĭ. Decĭ, de un om rĕŭ, de o faptă rea, *fă-ţĭ cruce şî schîpe-ţĭ în sîn.* — *Banat.*

5906 * △ A scuĭpà în gură pre cine-va.

T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

A'l neciusti.

5907 * △ A'l scuĭpà pe beregaţĭ.

T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 5906.

5908 * △ A scuĭpà de sus.

Dna E. B. MAWR, p. 69. — AL. MARTINIAN. *Bucurescĭ,* J. *Ilfov.*— I. MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-Jos,* J. *Argeş.*—FR. DAMÉ, IV, p. 41.

* △ *Scuĭpă dĕ sus.*

GR JIPESCU. *Opinc.* p. 129.—P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* I, p. 455.—DIM. DRĂGUESCU, *c. Bucurescĭ,* J. *Ilfov.*

Vedĭ *a Călcà*

A fi mândru. Se ḑice maĭ ales când un om vreà să facă pe marele şi este luat în rîs de alţii.

5909 Are în palmă să 'i scuipe
La (cu) ochişorĭ (d'ăĭ) de vulpe.

A. PANN, II, p. 128.—HINŢESCU, p. 139.

Adică este bogat. Veḑĭ No. 2686.

5910 *△A scuĭpà ca pe brotac.

T. Bălăşel. înv. J. *Vâlcea.*

A necinsti pre cine-va.

Este un obiceiŭ popular ca, vara când veḑĭ cel d'întâiŭ brotac verde, să 'l prinḑĭ, şi să 'l scuipĭ în gură, căcĭ nu te prind frigurile, peste vară. De aci s'a născut ḑicala: *Te scuip ca pe brotac.*

SCUĬPAT

5911 *△A i se topi scuĭpatu 'n gură.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Rîvnesce la ce-va fórte gustos.

5912 *△A nu maĭ avė scuĭpat ĭn gură.

T. Bălăşel, *înv* J. *Vâlcea.*

Despre cel ce vorbesce mult.

A SE SCULÀ

Veḑĭ *a se Culcà, Cur, Diminéţă, Cap. VII, c. a se Sculà.*

5913 *△Scólă tu, să şĕḑ (şed) eŭ.

A. Pann, *Edit.* 1889. p. 106.— P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 174.— Hinţescu, p. 172 & 202.— Al. Dumitrescu, p. 136.— E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*— I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş.*

△*Scólă-te tu, să m'aşeḑ eŭ.*

Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 84.

*△*Scólă-te, să şed eŭ.*

Gavril Onişor, *prof. c. Bĕrlad*, J. *Tutova.*

**Scólă te tine, s' şed eŭ.*

D. A. Milescu, *Gopeşĭ, Macedonia.*

Veḑĭ *a Tăcé.*

Se ḑice când unul, maĭ mic, poruncesce celuĭ maĭ mare, să

facă un lucru, şi, maĭ ales, când un om ĭeà o fată pentru averea eĭ, şi e silit, în urmă, să facă tot ce 'ĭ poruncesce dînsa.

Ote-toi de là que je m'y mette.

Prov. Franc.

5914 De s'ar sculà socrul,
Să 'ĭ apuc locul.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 94.

Veḑĭ *a Muri.*

Se ḑice pentru ceĭ ce aştéptă să prinḑă locul altuĭa (GOLESCU).

5915 *S'a sculat pe picĭoru stâng.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Bĕrlad,* J. *Tutova.*

Veḑĭ *Cur, Picĭor.*

Se ḑice de omul care e tótă ḑiua posomorît, fără chef.

5916 Cine se scólă maĭ de diminéţă, (acela) ajunge maĭ departe.

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 164.— C. MEISSNER, & V. DOGAR, *Cart. Cit.* II, p. 50.

*△*Cine se scólă de diminéţă departe ajunge.*

E. I. PATRICIŬ, *inv c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.— Semin. Buc. cl. VII, prin* P. GÎRBOVICÉNU, *prof.*— I. GH. SIMION, *elev, c. Băsesci-Tămăşenĭ,* J. *Fălciŭ.*

Carĭ si scólă de-an dzari, l'a cunachĭ marĭ. [2])

ILIE GHICU, *prof. c. Avela, Epir.*

Variante de adăogat la No. 121.

5917 *△A se sculà cu nóptea în cap.

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 6, 159, 304. —BARONZI, p. 40.

A se sculà de cu nópte, fórte de vreme.

S'éveiller au chant de l'alouette.

Dict. Academ.

5918 *△Se scólă singur de la pămînt.

G. P. SALVIU, *inv. c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.* — GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Bĕrlad,* J. *Tutova.*

---

[1]) Scólă-te tu, să şed eŭ.
[2]) Care se scólă din zorĭ, face conacurĭ marĭ (drum mult).

* △ *Se scólă singur de jos.*

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea*

Se ḑice, în bătaie de joc, de omul fórte leneş.

SCUND

5919 * △ De scund este scund
Dar nu'ĭ daĭ de fund.

A. Pann, III, p. 63. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J *Argeş*.

Se ḑice:
1° De omul viclén şi prefăcut.
2° De omul cam tăcut, care dă câte o vorbă, şi bună.

A SCUTURÀ

Veḑĭ *Cojoc, Purice.*

5920 Sĕ găsesce câte-o mână,
Să'l scuture de ţĕrînă.

A. Pann, I, p. 95. – Hinţescu, p. 98.

Adică să'l tărbăcéscă, să'l bată.

5921 *△ A se scuturà de un lucru.

Fr. Damé, IV, p. 44.

A se lepădà de o rĕspundere, a se apĕrà de o învinuire.

A ŞEDÉ

Veḑĭ *Casă, Cloşcă, Grecesce, Maĭca-Precista, Mire, Mirésă, Muscal, Scaun, a se Sculà, a Stà.*

5922 * △ Şede 'n dél şi prăvale caru 'n vale.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ*.

Veḑĭ *Drac.*

Arată culmea rĕutăţiĭ la un om.

5923 * △ Nu şedé, că 'ţĭ şede norocul.

I Creangă, *Amint.* p. 62. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş*.—Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovăţ*, J. *Covurluiŭ*.

* △ *Şeḑĭ, dar şede norocul.*

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ.*

* △ *Şeḑĭ să şadă norocu.*

Gavr. Onişor, *prof c. Dobrovĕţ*, J. *Covurluiŭ.*

Se ḑice:

1° Celor leneşĭ.

2° Acelor carĭ, în tot timpul, caută să fie ocupaţĭ şi cu un lucru de nimic, carĭ 'şĭ pierd vremea cu nimicurĭ.

5924 * △ Cine şéde îşĭ légă norocul cu teiŭ.

C. C. Bungeţianu, *stud. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţĭ.*

Aelaş înţeles ca la No. 5923.

5925 Daca şade el de gébă,
Gândesce că toţĭ n'aŭ trébă

A. Pann, III, p. 5. — Hinţescu, p. 69.

Se ḑice pentru un pĭerde-vară.

5926 I să urasce (urăsce) şeḑênd,
Nicĭ o trébă ne-avénd.

A. Pann, III, p. 5. — Hinţescu, p. 174.

Se ḑice pentru cel leneş.

5927 Cît dĕ strîmb veĭ să şeḑĭ, dar vorba dréptă s'o aşĕḑĭ.

Iord Golescu, II, p. 10b.

* △ *Maĭ bine (să) şeḑĭ strîmb, şi vorbesce (să vorbescĭ) drept.*

A. Pann, *Edit.* 1889. p 10; I. p. 51.—Hinţescu, p. 174. — Galin & Nădejde, *Cart. Cit.* — V. Sala, *dasc. c. Văşcoŭ-Bărescĭ, Bihar, Ungaria.*

* △ *Să şedem strîmb, şi să judecăm drept.*

Al. Odobescu, III. p. 15 —I. Marinescu, *c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş.*

* △ *Şeḑĭ strîmb şi grăesce (vorbesce) drept.*

C. Negruzzi, I, p. 247. — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Veḑĭ *a Stà.*

Adică şi când veĭ greşi, adevĕrul să grăiescĭ (Golescu). Se ḑice când vreà să se arate o ne-dreptate făcută unuĭ om, de alţiĭ. J. *Argeş.*

5928 N'are nicĭ ce (să) sĕ îmbrace,
Şi şade, sĕrbătorĭ face.

A. Pann, I, p. 137. — Hinţescu, p. 77.

Despre cel sărac şi leneş.

5929 *Şéde şi norocu'ĭ cresce.

Se ḑice de omul norocos.

La fortune lui vient en dormant.

Prov. Franc.

5930 * △ Da şĕḑĭ, duce-te-aĭ, că nicĭ aicĭ n'aĭ ce face.

Artur Gorovei, c *Fălticenĭ*, J. *Suciava.*

Veḑĭ *a Stà.*

Când ne cercetéză unul care nu ne este drag.

5931 Maĭ şeḑĭ, că nu şeḑĭ pe ghimpĭ,
Ce te grăbescĭ ca 'n alţĭ timpĭ.

A. Pann, III, p. 3.

Veḑĭ *No. 750, &c.*

Se ḑice acelor carĭ sunt toţĭ grăbiţĭ ca să plece, când se găsesc într'o adunare.

5932 * △ Şeḑĭ, că ţi se rĕcesce locul.

Gavril Onişor, *prof. c. Bĕrlad*, J. *Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 5931.

5933 * △ Cine şéde
Códa ĭĭ cade.

Semin. Buc. cl. VII prin P. Gârbovicénu, *prof.*

* *Cine șéde,*
Códa 'ĭ cade;
(Iar) cine mișcă,
(El) tot (maĭ) pișcă.

P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 179; *Rev. Ist.* II, p. 154.—A. Pann, *Edit.* 1889, p. 41; I. p. 151. — Hințescu, p. 173.—Matak, *inginer, Bucuresci*, J. *Ilfov.*

* △ *Cine șéde,*
Códa 'ĭ cade;
Cine mișcă,
Pișcă.

I. Vulcănescu, *stud. c. Pelesci*, J. *Dolj.*

Vedĭ *a Mișcà.*

Cel leneș pĭere de fóme, ĭar cel ce muncesce, pururea capĕtă óre-ce.

Qui va, il lèche,
Qui repose, il sèche.

Prov. Franc.

Ci seta secca,
Ci camina lecca. [1])

Prov. Apulia, Bari.

Fliegende Krähe findet allezeit etwas. [2])

Prov. Germ.

5934 * △ A ședé la bedreag.

T. Bălășel, *inv.* J. *Vâlcea.*

A stà la un loc de veḑélă, la vorbă cu maĭ mulțĭ ómenĭ.

5935 * △ Șeḑí, voĭnice pân 'a ninge.

Iuliŭ Vulcănescu, *stud. c. Pelesci*, J. *Dolj.*

Se ḑice pentru cel leneș.

5936 * △ Șede par'că e plouat.

E. I. Patriciu, *inv. c. Smulțĭ*, J. *Covurluiŭ.* — Gavr. Onișor, *prof. c. Dobrovĕț*, J. *Vasluĭ.*

Vedĭ *Curcă.*

1) Cine stă, se usucă, cine umblă, linge.
2) Cióra care sbóră găsesce tot-dé-una ce-va.

Adică supěrat, posomorît.

5937 * △ Șede par'că 'ĭ-a cădut ĭepa din ham!

E. I. Patriciu, înv. c. *Smulțĭ*, J. *Covurluiŭ*.

Acelaș înțeles ca la No. 5936.

5937b * △ Șěde ca cĭóra 'n par.

Avr. Corcea, *paroh*, c. *Coșteiŭ*, *Banat*.

Șéde pe ducă și, de multe orĭ, arată o stare trecĕtóre ce inspiră rîsul altora.

5938 * △ Și pe urmă ședĭ.

T. Speranția, II, p. 160. — I. Marinescu, înv. c. *Bradu-de-Jos*, J. *Argeș*.

Se dice când cine-va e trimis să facă un lucru și el nu pré voesce.

Vedĭ în T. Speranția, II, pag. 160—162.

ȘEDERE

Vedĭ *Leneș*.

A SEMĚNA

Vedĭ *Bucățică*.

5939 Cuĭ să sémĕn m'a făcut? dĕ cât celuĭ ce m'a născut.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 27.

Insemnéză asemĕnarea unor copiĭ cu părințiĭ lor la rele năravurĭ (Golescu).

5940 Fă-mĕ, mamă, (ca) să 'țĭ sémăn!

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 73.— Dna E. B. Mawr, p. 6.

Sé dice pentru ceĭ ce mult sémĕn cu părințiĭ lor, la cele netrebnice (Golescu).

5941 *Fă-mĕ, tată, să 'țĭ sémĕn.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p. 380. —Dna Profira Sion, c. *Bĕrlad*. J. *Tutova*.

Fă-mĕ, tată, ca să 'ĭ sémĕn
Ca frate cu frate gémĕn.

A Pann, I, p. 4. — Hințescu, p. 174.

Acelaș înțeles ca la No 5940.

Patrem sequitur sua proles. [1]
Prov. Lat.

Wie die Alten singen, so zwitschern auch die Iungen. [2]
Prov. Germ.

5942 *Are cuĭ să semene.
IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 4.— P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* I, p. 232.— B. P. HĂŞDEŬ, *Etym. Magn.* p. 974.

Adică după părinţĭ, şi copiiĭ (GOLESCU).

Ha a chi somigliare.
Prov. Ital.

Il a à qui ressembler.
Prov. Franc.

SEMNAT

Veḑĭ *Insemnat.*

5942b * △ De omul sĕmnat te feresce.
AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiŭ, Banat.*

Acelaş înţeles ca la No. 5362.

5943 * △ Sémĕnă ca două picăturĭ de apă.
P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 177. — T. BĂLĂŞEL, *inv. J. Vâlcea.*

A se adăogă la No. 407.

SGĂĬBULIŢĂ

5944 * △ Din sgăibuliţa (cea) mică,
Bubă mare se ardică (ridică).
A. PANN, I, p. 60. — HINŢESCU, p. 176. — BARONZI, p. 58— I. MARINESCU, *inv. c. Bradu-de-Jos, J. Argeş.*

Se ḑice când dintr'o vorbă ne-cioplită se nasce cértă şi bătae.

---

1) Copiĭ sémĕnă tatăluĭ.
2) Cum cântă ceĭ bĕtrânĭ, aşa ciripesc puiĭ.

ŞĬOTCĂ

5945 * △Rîde şiotcă
De potcă.

M. STĂNCEANU, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţi*.

Veḑĭ *Orb*.

Când rîde unul de altul, şi amîndoĭ sunt de rîs.

Când doĭ caraghioşĭ se întîlnesc, pentru că ceĭ simţitorĭ nu prind sfat cu eĭ, eĭ singurĭ încep a se păcălì, după priceperea lor ; atuncĭ, ceĭ ce îĭ privesc, rîd de eĭ cu acéstă vorbă.— STĂNCEANU.

SLAB

Veḑĭ *Cap. XXI, c. Slab.*

5946 △Te lasă unu de slab şi te ĭeà altu de gras.

GR. JIPESCU, *Rĕur. Oraş.* p. 33.

Se ḑice de cel care e cĭupit din tóte părţile, cum e de pildă ţéranul de arendaş, primarĭ etc.

5947 *E slab de'l bate vîntul.

Se ḑice de omul slab, fără nicĭ o putere.

5948 *E slab de'l dă vîntul la pămînt.

I. BĂNESCU, *prof.* J. *Roman.*

Acelaş înţeles ca la No. 5947, exprimat cu maĭ multă tărie, zugrăvind o slăbicĭune şi maĭ mare.

5949 *Slab de 'i flueră vîntul p'în óse.

I. BĂNESCU, *prof.* J. *Roman.*

Veḑĭ *Os.*

Acelaş înţeles ca la No. 4402.

SLUT

Veḑĭ *Mut, Prut, a Rîde, Urît.*

5950 Ḑi 'ĭ slută ca să n'apuce să 'ţĭ ḑică ea.

I. G. VALENTINEANU, p. 47.

Veḑĭ *Chel, a Ḑice, Guşat, Urît.*

Se ḑice pentru ceĭ ce apucă maĭ nainte de ne mustrézā, când am fi noĭ maĭ în drept să 'ĭ mustrăm pe dînşiĭ.

5951 *△S'a întîlnit cu sluta 'n drum.

Ileana Olaru, *c. Crângu*, J. *Tutova*.

Când dă, pe ne-aşteptate, vre-o supěrare, vre-un rěŭ, maĭ ales vre-o bólă, peste om.

5952 *△A rěmâne cu sluta 'n vatră.

Dobre Marinescu, *inv. c. Pîrvu-Roşu*, J *Argeş*.

1° A nu 'şĭ puté mărità o fată.

2° Se ḑice, maĭ ales, de femeĭa care nu 'ţĭ e dragă. Trebue să 'ţĭ alegĭ o nevéstă care să 'ţĭ placă, căcĭ zestrea sě póte duce şi rěmâĭ numaĭ cu sluta 'n vatră.

5953 Cu sluta în vatra casa ajunge să fie cu ușa prin pod și cu feréstra pe sub pat.

P. Ispirescu, *Leg.* I, p. 291.

Se ḑice pentru acel care nu 'şĭ ĭubesce nevésta.

5954 *De cât cu sluta în vatră
Maĭ bine cu ea mórtă.

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman*.

Acelaş înţeles ca la No. 5953.

A SMULGE

5955 *Și smulge-o !

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J *Olt*.

Şi, fugĭ!

A scăpat din mânile luĭ şi *smulge-o.*»

SNAGĂ

5956 *△A dat și snaga dintr'însul.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

A dat tot ce a avut.

Cuvîntul *snagă* are în judeţul Olt înţelesul de: měduvă, mĭez, mâzgă.

SOMN

Veḑĭ *Cuconiţă, Popesc, Cap. XXI, c. Somn, Vin.*

5957 Somnul mult nu e fără vise.

Baronzi, p. 61.—Hinţescu, p. 177.

Veḑĭ *a Dormi.*

Acel care muncesce ajunge la ţintă, cel leneş numaĭ cu visurĭ se alege.

5958 Somnul, cu mórtea, fraţi gemenĭ s'aŭ născut.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 446.

Timpul, cât dormim, e ca şi pĭerdut pentru viéţă.

U sonnu è cumpagnu di a morte. [1]

Prov. Cors.

Schlaf und Tod sind Zwillings-brüder. [2]

Prov. Germ.

5959 Somnul pilda morţiĭ.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 446.

Acelaş înţeles ca la No. 5958.

Le sommeil est l'image de la mort.

Prov. Franc.

5959b *△ Somnul e oglinda morţiĭ.

V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

5960 *△ Somnul e rupt din mórte.

T. Bălăşel, *înv. J. Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 5959.

5960b * Somnul 'i gıumitate di mórte. [3]

C. Ionescu, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

Acelaş înţeles ca la No. 5960.

5961 *△ Somnul dulce,
Nimic n'aduce.

I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos, J. Argeş.*

Cuĭ îĭ place să dórmă mult, n'are cu ce trăĭ.

Nu ĭubì somnul ca să nu sărăcescĭ.

Prov. Solom. XX, p. 13.

A raposa dormida não lhe cade nada da boca. [4]

Prov. Portug.

---

[1] Somnul e tovarăşul morţiĭ.
[2] Somnul şi mórtea sunt fraţĭ gemenĭ.
[3] Somnul e jumĕtate de mórte.
[4] Vulpeĭ care dórme nu 'ĭ cade nimica în gură.

Dem schlafenden Wolf läuft kein Schaf in's Maul. [1]
Prov. Germ.

When the fox sleeps, no grapes fall in his mouth. [2]
Prov. Engl.

5962 Somnul dulce
Viéță ne-aduce.

IORD. GOLESCU, *Mss.* I, p. 446.

Rĕspunde la rîndul sĕŭ cel leneș.

5963 Somnul ca vameșul, viéța pă jumĕtate ne-o dă la o parte.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 154.

Acelaș înțeles ca la No. 5958.

5964 Cine mult iubesce somnul, hainele după el curg ca aluatul.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 154.

Cine nu lucréză sărăcesce.

5965 *Dórme somnul cel de pe urmă.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* III, p. 163.

A murit.

5966 * △ Dórme (adórme) somnul cel de veci.

P. ISPIRESCU, *Leg.* 147; *Rev. Ist.* III, p. 163.— G. POBORAN, *in t. c. Slatina*, J. *Olt.*—T. BĂLĂȘEL, *inv.* J. *Vâlcea.*

Acelaș înțeles ca la No. 5965.

5967 *Dórme (adórme) somnul cel lung.

P. ISPIRESCU. *Leg.* I, 1872, p. 16; *Leg.* p. 147; *Rev. Ist.* III, p. 163. — G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Acelaș înțeles ca la No. 5966.

5968 Dórme somnul tatei.

A. PANN, *Moș Alb*, I, p. 4.—P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* III, p. 163.

Acelaș înțeles ca la No. 5967.

---

[1] Lupuluĭ care dórme nu 'ĭ fuge nicĭ o óie în gură.
[2] Când vulpea dórme nu 'ĭ cad strugurĭ în gură.

5969 *A'l prinde somnul.

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 131.

A adormi.

5970 * △Nu'l mai prinde somnul.

P. ISPIRESCU, *Basm.* p. 97. — I. CREANGĂ, *Pov.* p. 140. — G. POBORAN, *inst. c. Slatina,* J. *Olt.*

1° De harnic şi muncitor ce este.
2° De bucurie.

5971 *A'l furà somnul.

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 133. — T. SPERANŢIA, III, p. 130.

A dormi fără vreme şi pe ne-aşteptate.

5972 *A i se sperià somnul.

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 131.

A nu maĭ puté dormì.

5973 * △A dà în somn nebunesc.

T. BĂLĂŞEL, *inv.* J. *Vâlcea.*

Se ḑice celuĭ ce dórme pré mult.

5974 *Iı ajută la somn.

Maior P. BUDIŞTEANU, *Bucurescĭ,* J. *Ilfov.*

Se ḑice de un om leneş.

ŞONŢ

5975 Şonţ.

LAZAR ŞĂINEANU, *Dict.* p. 759.

Poreclă ce se dă Nemţilor.

ŞÓPTĂ

5976 * △Şóptele (dumnevóstre) vóstre.
In urechile nóstre.

IORD GOLESCU *Mss.* II, p. 96.—EM. POPESCU, *inv. c. Ciocănescĭ-Mărgineni,* J. *Ialomiţa.* — T. BĂLĂŞEL, *inv.* J. *Vâlcea.*

Se ḑice:

1° Pentru cele ce nu sĕ pot ascunde, şî că taĭna anevoĭe a sĕ păzì (Golescu).

2° Despre ceĭ ce vorbesc, căutând în zadar, să nu fie auḑiţĭ de ceĭ-l-alţĭ.

5977 * △ Şopta cât ciobota, de aude şi cumĕtra.

Gavril Onişor, *inst. c. Dobrovĕţ*, J. *Vasluĭ*.

Nu póte ţine taĭna.

5978 * △ In şóptă trebue să fie o dracie.

I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş*.

In şóptă trebue să fie,
Şi vre-o dĭavolie.

A. Pann, I, p. 168. — Hinţescu, p. 177.

Când doĭ saŭ maĭ mulţĭ şoptesc, subiectul şópteĭ trebue să fie necinstit.

Variantă dată de A. Pann, pare a fi schimonosită prin dorinţa de a produce o asonanţă.

5979 Cu şoptele cu momele.

P. Ispirescu, *Leg* p. 279.

Cu şoptĭele cu momĭele.

Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 77.

Veḑĭ *Şoşele*.

Căutând a înşelà pre cine-va şoptindu'ĭ verḑĭ şi uscate.

«Se luă, decĭ, pe lângă dînsul, *cu şoptele* cu momele, viclenindu-se ca să'ĭ afle puterea».—P. Ispirescu.

ŞOŞELE

5980 * △ Cu şoşele cu momele.

B. P. Hăşdeŭ, *Colum Traian*, VII, p. 89. — P. Ispirescu, *Leg.* 47, 128, 131, 302; *Rev. Ist.* II, p. 162.—V. A. Ureche, *Conv. Liter.* XXI, p. 576. — Lazăr Şăineanu, *Rev. Ist.* p. 342.—N. Popescu, *Calend.* 1882, pag. 30. — Fr. Damé, III, p. 63.—G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ*.

Maĭ cu şoşele, maĭ cu momele.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 174.

Veḑĭ *Şóptă.*

Acelaş înţeles ca la No. 5172.

A ŞOVĂĬ

5981 * △ In cotro şovaĭ,
Tot de belea daĭ.

V. Alexandri, & Lascar Rosetti, *Mss. Acad.* -- A. Pann, *Edit.* 1889, p. 20; I, p. 69.—Hinţescu, p. 43.- I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos, J. Argeş.*

Se ḑice când un om alérgă, în tóte părţile, după muncă şi nu se procopsesce, fiind cu totul lipsit de noroc.

Acest cuvînt e luat dintr'o snóvă populară, unde e pus în gura unuĭ ţigan.

5982 * △ Şovaĭ, şovaĭ,
Tot de mine daí.

T. Bălăşel, *înv. J. Vâlcea.*

Orí-ce aĭ face, nu poţí fără cutare om saŭ cutare lucru.

SPÂN

Veḑĭ *Insemnat, Nădejde.*

In credinţa poporuluĭ dracul e spân. Omul care este spân, a mâncat din pomana draculuĭ, prin urmare e în legătură cu dracul, dacă nu o fi chiar şi dracul, şi trebue să te ferescĭ de dinsul.

Veḑĭ Creangă, *Poveştĭ*, pag. 198; L. Şăineanu, *Basmele Române*, pag. 18. 19. 334. 345. 354. 450 484. 487. 497; precum şi legenda care se găsesce la ḑicerea: *a mâncat din pomana draculuĭ.*

5983 * △ Spânu se rade lesne.

I. Ionescu, *înv. c. Beciu, J. Olt.*—
Ion Niţescu, *înv. c. Viespenĭ, J. Olt.*

Veḑĭ *Chel.*

Adică săracul lesne se desbracă, se căpuĭesce.

Quien poca sabe presto lo reza. [1])

Prov. Span.

---

[1]) Cine puţine scie, repede le spune.

Lijtet forrad ar snart fortard. [1])
Prov. Sved.

Kurzes Haar ist bald gebürstet. [2])
Prov. Germ.

5984 * △ **Dragu mĭ-e bădița spân,**
Că 'ĭ si tînĕr și bĕtrân.

Gr. Alexandrescu, *Galatz*, J. *Covurluiŭ*.— S. Fl. Marian, *Nunta*, p. 686.

* △ *Drag mĭ-e neĭca spân, că 'ĭ și tînĕr și bĕtrân; când rîde par 'că plânge.*

P. Ispirescu, *Rev. Ist*, III, p. 163 — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeș*.

Se ḑice, în bătae de joc, despre ceĭ spânĭ, câte odată și despre ceĭ bĕtrânĭ.

5985 * △ **Sa te ferescă Dumneḑeŭ de omul spân și rosu.**

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ*.

Acelaș înțeles că la No. 4451.

5986 **Și spân, și bun, nu s-façi.**

Per. Papahagi, *Zweit, Iahr*, II, p. 175.

Acelaș înțeles ca la No. 5362.

5987 * **Când va face spânul barbă.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 34; *Asem.* p. 128.— Fr. Damé, IV, p. 83.

Se ḑice pentru cele piste putință (Golescu). Adică nicĭ odată.

Quand les poules auront des dents.
Prov. Franc.

5987b * **Tuti lucrurile s' indreg, maș barba spânuluı nu crésce.** [3])

Ilie Ghicu, *prof. c. Abela, Epir.*

---

[1]) Agonisêla mică să isprăvesce repede.
[2]) Pĕrul scurt, se periézã repede.
[3]) Tóte lucrurile se dreg, numaĭ barba spânuluĭ nu cresce.

Tute va s'facă, sade barba a chiuselŭluĭ nu crésce. [1])

C. Ionescu, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

Acelaş înţeles ca la No. 5987.

SPUMĂ

5988 *A face spumă (spume) la gură.

Dra Didina Zanne, *c. Bucurescĭ, J. Ilfov.*— Fr. Damé, IV, p. 96.

A fi fórte necăjit.

Ecumer de rage.

Prov. Franc.

A SPUNE

Vedĭ *a Dice, Cap. III, c. Moţ, Verde, a Vorbĭ.*

5989 * △ Cine spune multe, face puţine.

Baronzi, p. 54. — Hinţescu, p. 179.— I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos,* J. *Argeş.*

Se dice unuĭ om care se laudă că face tot şi el nu face nimic.

5990 * △ Una spunem (vorbim), başca ne 'nţelegem.

I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos,* J. *Argeş.*

* △ *Amîndoĭ vorbim dar başca ne 'nţelegem.*

Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraş* p. 8.-- *Semin. Centr. Buc. Cl. VII, prof.* P. Gârbovicénu.

Când rĕspunsul unuí om este dat cu totul alt-fel de ce este vorba.

Les gens du même avis ne sont jamais d'accord.

Prov. Franc.

5991 * △ Spune vrute si ne-vrute.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ,* J. *Covurluĭ.* — Gavr. Onişor *prof. c. Bĕrlad,* J *Tutova.*

---

[1]) Tóte se vor face, numaĭ barba spânuluĭ nu cresce.

Spune câte vrute şi ne-vrute.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Vedĭ *a Vorbì.*

Arată ne-însemnătatea vorbeĭ cuĭ-va.

5992 * △ Spune de pe cea lume.

E. I. PATRIOIU, *inv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Vedĭ *a Vorbì.*

Lucrurĭ de ne-credut, povestĭ.

5993 Spune gogoşĭ de tufă.

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 167.

A se adăogà la No. 753.

5994 * Le spune tot cu córne.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 939.

Vedĭ *Minciună.*

Adică exagerate şi cam mincinóse.

5995 * A spune prăpăstiĭ.

P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 82.

Adică lucrurĭ grozave, înfiorătóre.

«Atâţĭ ómenĭ voinicĭ şi deprinşĭ cu nevoile, n'aŭ putut face nimic; şi tocmaĭ tu, un mucos ca tine o să isbutéscă? N'audĭ, ıu, ce *prăpăstiĭ spune* fraţiĭ tĕĭ.» — P. ISPIRESCU.

5996 * Scie să le spună calde.

S. I. GROSSMANN, *Dict. Germ.* p. 248.

Scie sà potrivéscă îndată minciuna.

5997 * △ A spune verde (în ochĭ) (în faţă).

V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 707.— *Sezătóre*, I, p. 284. — I. CREANGĂ, *Pov.* p. 207; *Amint.* p. 151. — ION AL LUĬ SBIERA, *Pov.* p. 165. — GR. JIPESCU, *Rĕur. Oraş.* p. 63. — P. ISPIRESCU, *Basme*, I, p. 234. — BENGESCU, *Conv. Liter.*, XI, p. 137.

* *A spune în ochĭ.*

G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Vedĭ *Românesce.*

A spune în faţă, pe şleaŭ şi fără a maĭ ocolì cu vorba.

5998 *△A spune desghețat.

G. Poboran, inst. r. Slatina, J. Olt.

Acelaş înţeles ca la No. 5997.

5999 * △Spune vede, ce nu vede,
Tóte la lume se crede.

T. Bălăşel, înv. J. Vâlcea.

Se găsesc carĭ spun şi ce a vĕḑut, şi ce nu a vĕḑut, şi lumea îĭ crede.

5999b *S'féçe di sâ spune, cari s'nu s'fâçeà nu s'spuneà. [1])

C. Ionescu, prof. c. Nevesca, Macedonia

Pentru cele carĭ se spun şi nu ne vine să le credem.

6000 * △Spuse și ne-spuse.

Gr. Jipescu, Rĕur. Oraş. p. 57.

Adică multe şi mĕrunte, auḑite şi ne-auḑite.

6001 * △Luași bazmaua, daca spuseși?

T. Bălăşel, înv. J. Vâlcea.

* △*Ce luaşĭ, daca spuseşĭ?*

* △*Luaşĭ colacu, daca spuseşĭ.*

Maria Dordea, c. Topîrcea, Transilvania.

Se ḑice celuĭ ce spune, pîrînd pe altul.
Ce-mĭ daĭ ca să'ţĭ spuĭ cutare lucru? Se aude adese-orĭ ca rĕspuns aceluĭ care vrea să afle câte ce-va.

A SPUZÎ

6002 △Şi fierul spuzăsce în faţa sóreluĭ.

V. Forescu, c. Dorna, J. Sucĭava

In faţa uneĭ neveste frumóse, omul cel maĭ liniştit îşĭ pĭerde minţile după ea.

[1]) S'a făcut de să spune, de nu să făceà nu se spuneà.

A STÀ

Vedĭ *Scaun*.

6003 *△Stă ca curca în lemne.

E. I. PATRICIU, *înr. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ*.

*△*Stă (şĕde, catŏ) ca gaina în lemne.*

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ*.

Adică posac şi tăcut.

6004 *△'I-a stat alba în ham.

E. I. PATRICIŬ, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ*.

Adică a sărăcit.

6005 △Sa stam strîmb şî să graim (vorbim) drept.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 113; I. p. 185.—M. PĂSCULESCU. *la Intiln.* p. 5.

*△*A stà strîmb şi a vorbì drept.*

LAURIAN & MAXIM, II, p. 1294. E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ*.—I. IONESCU. *Cart. Cit.* III, p. 159. - G. I. MUNTEANU, p. 72.—G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

Vedĭ *a Şedé*.

Adică adevĕrul să grăim şî când vre-o greşală vom face (GOLESCU).

6006 *△Staı strîmb şi judecă drept.

GAVRIL ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ*, J. *Vasluiŭ*.

Să judecĭ drept şi când veĭ fi singur greşit.

6007 *A stà drept şi a vorbi strîmb.

LAURIAN & MAXIM, II. p. 1294.

Se ḑice pentru ceĭ carĭ nu spun adevĕrul.

6008 *△Maı staı, plecare-aı, c'acum venisı, duce-te-aı.

ST. DUMITRESCU. *elev. Sc. inst c. Balş*, J. *Romanaţi*.

Vedĭ *a Şedé*.

Când ne cercetéză unul care nu ne este drag.

6009 *Guĭ, neguĭ,
Staĭ să 'ţĭ-o puĭ.

P. Ilieş, *ing. c. Baia de-Criş, Transilvania.* — *Maior* P. Budişteanu, *c. Bucurescĭ,* J. *Ilfov.*

*△ *Guĭ, neguĭ.*

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Când unul este silit, vrênd ne-vrênd, să facă saŭ să rabde óre-ce.

6010 *Unde 'l legĭ acolo stă.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 13.

Veḑĭ *Gard.*

Se ḑice pentru ceĭ ce sĕ arată cu plecăcĭune (Golescu).

6011 *△ A stà popinteŭ (popânzac, popânzoĭ).

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

A stà înţepat şi drept, cu mutra cam obraznică.
Cuvintele *popinteŭ, popânzac, popânzoĭ* însemnéză feţe grase şi umflate.

6012 *△ Te staĭ în loc.

*△ *De staĭ ca voĭnicu în loc.*

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Atât de frumos este.

6013 *A stà ca pe ghimpĭ.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 272. — M. Canian, J. *Iaşĭ.*

A se adaogà la No. 750.

STÂNGACIŬ

Veḑĭ *Drac, Dumneḑeŭ.*

A ŞTERGE

6014 *A o şterge.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

1° A fugì, a plecà.
2° A furà.

A SE ȘTERGE

Vedĭ *Ochiŭ.*

STERP

Vedĭ *Tată.*

6015 **Femeia stérpă este ca pomul fară róde.**

I. G. Valentineanu, p. 13.

Nu prețuesce nimic, și trebue lepĕdată.

A SE STĔRPİ

Vedĭ *Ardeiŭ.*

A STRIGÀ

Vedĭ *Bróscă. Nagâț, Șérpe, Cap. XXI, c. a Strigà.*

6016 **Eŭ strig în cât capul mi se descleesce,**
Și bărbatu 'n lene abia mormăescĕ.

A. Pann, II, p. 158.—Hințescu, p. 181.

Se dice când lipsesce ințelegerea între bărbat și femeĭe.

6017 **Strigă de la munte ca să'l audă,**
Și de la Dunăre va să'ĭ rĕspundă.

A. Pann, I, p. 94.—Hințescu, p. 181.—G. Dem. Teodorescu, *Cercet.* p. 67.

Se dice:

1° Despre omul nerod, și lipsit de judecată.

2° Celor ce pretind să fie ințeleșĭ, chiar când nu spun nimic saŭ le spun începênd pré de sus.—G. Dem-Teodorescu.

6018 * △**Strigĭ pe un copac și se dărîmă; dar pe un om!**

G. P. Salviŭ, *inv. c. Smulțĭ, J. Covurluiŭ.*

Când aĭ ochĭ rĕĭ pe cine-va și'l ponegrescĭ pe tóte căile, acela cu tótă nevinovăția luĭ, va pătimi ne-apărat ce-va rĕŭ.

6019 * △**Nu strigà că deștepțĭ muscele.**

C. Daniilescu, *elev Sc. Inst. c. Scundu, J. Vâlcea.*

Omuluĭ care vorbesce încet.

STRIGARE

6020 Strigarea norodului este urgia lui Dumnedeŭ.

ZILOT ROMÂNUL, *Rev. Ist.* III, p. 87.

Dumnedeŭ rĕsplătesce precum sĕ cuvine, celor care împiléză poporul.

6021 * △Să nu fie de strigare.

I. TEODORESCU, *înv.* J. *Suclava.*

Să nu fie de deochiŭ.

A STRÎNGE

Vedĭ *Ochiŭ, Cap. XXI, c. a Strînge.*

A STUPÌ

Vedĭ *Mâţă.*

6022 * △Cine stupesce în sus, îí cade pe obraz.

H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea,* J. *Dorohoĭ.*

**Stupĭ în sus, cade pe barbă.*

N*** *c. Bĕrlad,* J. *Tutova.*

Vedĭ *a Scuipà.*

Se dice de acel care vroind a lovì în alţiĭ, sĕ vatĕmă singur.

6023 Spre vînt a stupi și pétra la dél a pohârni, aevea lucru nebunesc este.

DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierogl.* p. 327.

Vedĭ *a Scuĭpà.*

Se dice pentru cel care se încércă la lucrurĭ nebunescĭ.

STUPIT

6024 * △Are stupit la furcă.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ,* J. *Vasluiŭ.*

E vorbăreţ, are gust de vorbă.

A ŞUERÀ

Vedĭ *a Fluerà.*

6025 * △Tu eraı, care șueraı?

GAVRIL ONIŞOR, *prof. c. Dobrovĕţ,* J. *Vaslui.*

Te-am înţeles, ce cauţĭ; te-am aflat.

A SUFLÀ

Vedï *Borş, Cap. VI, c. Gaură, Gură, Luminare. Olă, Pahar, Pungă, Cap. XXI, c. a Suflà.*

6026 *A nu suflà.

Laurian & Maxim, II, p. 1363.

1° A nu dice nimica, a tăce,
2° A stà bine şi în pace.

6027 *△Să'l sufli şi să cadă.

Andreï Marinescu *inv. c. Humele, J. Argeş.* — Laurian & Maxim, II, p. 1363 — G. Poboran, *inst. c. Slatina, J. Olt.*

Vedï *Suflet.*

Aşa e de slăbănog şi tot bolnav, gata să se pérdă dintr'un ceas într'altul, maï mult mort.

6028 *△Par'că 'ı-a suflat cu gâtlan (gârlan) de lup.

G. Poboran, *inst. c. Slatina, J. Olt.*

Aşa fuge şi se feresce; 'ï-a făcut de urît.

6029 *A o suflà.

Maior P. Budişteanu, *Bucurescï, J. Ilfov.*

A fura.

SUFLARE

Vedï *Cap. XXI, c. Suflare.*

A SUGHIŢÀ

6030 *A ('ı) sughiţa (inima) după ce-va saŭ cine-va.

Fr. Damé, IV, p. 126 — G. Dem. Teodorescu, *Poes. Pop.*, p. 510.

A dorì óre-ce cu mare rîvnă.

A SE SUÌ

Vedï *Cap, Pĕr.*

6031 Puţinï suıe, mulţi cobóră.

I. Creangă, *Pov.* p. 248.

Maĭ multor ómenĭ le merge rĕŭ de cât bine; mulţĭ sărăcesc, şi puţinĭ strîng avere.

6032 * △ Nu 'ı greŭ să te suĭ în sus, îĭ greŭ să te ţiĭ acolo.

N. Machidon, *stud. c. Nicorescĭ, J. Tecuciŭ.*

Şi precum maĭ ḑice Miron Costin: *Orb norocul la suiş şi lunecos de a stare pe loc.*

SUIRE

Veḑĭ *Cap. XIX, c. Suire.*

SURD

Veḑĭ *Bărbat, Dumneḑeŭ, Muĭere, Tăcut.*

6033 * △ Surdul n'aude, dar le potrivesce.

A. Pann, I, p. 137.—Hinţescu, p. 182. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos,* J. *Argeş.*

* △ *Surdul n'aude, dar (o) potrivesce.*

H D. Enescu, *înv.* J. *Dorohoĭ.*— C. Iordăchescu, *stud. c. Cristescĭ,* J. *Botoşanĭ.*— G. P. Salviŭ, & E. I. Patriciu, *înv.* J. *Covurluiŭ.*— Gavr. Onişor, *prof.* J. *Tutova* — G. Madan, *c. Truşenĭ, Ţ. Chişinĕŭ, Basarabia.*

* △ *Surdu n'aude, dar prubuluesce.*

X... *elev Sc. Norm. c. Nănescĭ,* J. *Bacăŭ.*

1° La vorbe nepotrivite.

2° Arată pre cel ce i se pare vorba, tot despre ce doresce el.— J. *Covurluiŭ.*

6034 Surdul povaţuesce acul unde sună.

Hinţescu, p. 182.

Veḑĭ *Orb.*

Despre aceĭ carĭ nu se pricep la o trébă, şi daŭ altora poveţe.

6035 * △ — Buna ḑioă, nea Istrate!
— Doĭ bobocĭ de raţă, frate.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 26.— I. Stănescu, *elev, Sc. Norm.* J. *Argeş.*

*
— Bună ḑioa, nea Istrate!
— Doĭ bobocĭ de rață frate.
— Măĭ, Istrate, tu eştĭ surd!
— Maĭ erà, colé, un cârd.

A Pann, I, p. 86.— S. Fl. Marian, *Ornit.* II, p. 396.

— Bună ḑioa, nea Istrate!
— Şepte bobocĭ de rață frate
— Mă, Istrate, tu escĭ surd!
— Maĭ vĕḑuĭ, pe baltă, un cârd.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 453.

*
— Bună ḑioa, nea Istrate!
— Treĭ bobocĭ de rață, frate.
— Nea Istrate, tu escĭ surd!
— Pe colé, treceà un cârd.
— Nea Istrate, ce vorbescĭ!
— De aĭ bățǐ, le şi lovescĭ.

*
— Bună ḑiuoa, măĭ fârtate!
— Şepte puĭ de rață, frate.
— Măĭ, fârtate, tu eştĭ surd!
— Ba c'acu trecu un cârd.

V. Alexandri, *Teatr.* p. 603.— D. Gheorghiŭ, *elev. Sc. Norm.* J. *Tecucĭ.*

— Bună dzuă, Gĭoto [1]).
— Dzadă scot.

Per. Papahagi, *Zveit. Iahres.* II, p. 153.

*
— Calimera, Ghiani!
— Dzadă scot [2]).

Ilie Gricu, *prof. c. Perivoli & Samarina, Epir.*

Se ḑice pentru surḑĭ şi la rĕspunsurĭ ne-potrivite. Veḑĭ A Pann, III, p. 9—12 şi T. Speranță, III, p. 28

---

1) Bună ḑiua, Gĭoto!—Scot (taiŭ) trunchiŭ de brad.
2) Bună ḑiua Ióne, etc.

Εγώ σκόρδα δάσοι λέγω, σύ δὲ κρομμὺ ἀποκρίνεις. 1)
Prov. Elîn.

Ego tibi de aliis loquor, tu respondes de cepis. 2)
Prov. Lat.

— Καλησπέρα, γέρο.
— Κουκιὰ σπέρω. 3)
Prov. Grec.

— *Acsám heir olsum !*
— *Balic, avlárim.* 4)
Prov. Turc.

6036 — **Bună diminéță, babă !**
— **Castraveți, dragă.**
— **Tu ești surdă, babă ?**
— **Trei, de doi bani, dragă.**
I. T. Mera, *Conv. Liter.* XVI.

* △ — *Bună diminéța babă!*
— *Castraveți pe iérbă, mamă.*
G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ.*

Acelaș înțeles ca la No. 6035.

6037 * △ **Popa, pentru o babă surdă, nu tócă de dóoă (douĕ) orĭ.**
Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 54.— P. Ispirescu, *Leg.* I 1872, p. 173.— *Semin. Buc. Cl. VI, prin* P. Gârboviceanu, *prof.*— Iord. Călin, *stud.* J. *Argeș.*

* △ *Pentru o babă surdă, popa nu tócă de douĕ orĭ.*
A. Pann, *Edit.* 1889, p. 152 ; III. p. 123 — B. P. Hășdĕŭ *Etym Magn.* p. 2269.— Hințescu, p. 150. — H. D. Enescu, *înv.*, J. *Dorohoiŭ.* — I. Marinescu, *înv.* J. *Argeș.* — E. I. Patriciu & G. P. Salviŭ, *înv.* J. *Covurluiŭ.*— V. Forescu, *c. Folticeni*, J. *Suciava.*

* △ *Pentru o babă surdă, popa nu spune de douĕ orĭ.*
Avr Corcea, *paroh. c. Coșteiŭ, Banat.*

---

1) & 2) Ițĭ vorbesc de usturoiŭ, tu 'mĭ rĕspundĭ de cépă.
3) Bună séra moșule. Semăn bob.
4) Bună séra. Pesce prind.

* *Nu se tócă de două orĭ pentru o babă surdă.*

Al. Martinian, *Bucurescĭ*, J. *Ilfov.*

* △ *Pentru o babă surdă, nu tócă popa de două orĭ.*

Laurian & Maxim, II, p. 435 & 1403.—E. I. Patriciu, *înv.* J. *Covurluiŭ.*

Pentru surd popa nu tócă de două orĭ.

I. G. Valentineanu, p. 19.

* △ *Popa nu trage clopotu (clopotele) de două orĭ pentru o babă surdă.*

Gavr Onișor, *Bêrlad*, J. *Tutova.* G. Madan, *c. Trușenĭ*, *Ț. Chișineŭ, Basarabia.*

Adică pentru ceĭ ne-înțelegĕtorĭ, nu sĕ daŭ dóoă poruncĭ (Golescu).

Rĕspuns ce se dă celor carĭ n'aŭ auḑit' bine o vorbă, și cer să se maĭ spună odată.

Il est fils de prêtre, il ne dit pas ces choses deux fois.

Adages Franc. XVI-e Siècle.

6038 * △ Surduluĭ să'ĭ scoțĭ bumbacu din urechĭ.

Gavr. Onișor, *prof. c. Dobrovĕț*, J. *Vasluiŭ.*

Veḑĭ *Urechie.*

Cine nu vré să înțelégă, deslușesce'ĭ lucrul; daca tot se face că nu înțelege, bate'l.

6039 * △ Baba e surdă,
Că a mâncat urdă.

T. Bălășel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Pentru babele carĭ nu pré aud.

6040 * ● Nu e maĭ surd, ca surdul ce se face că nu aude.

Laurian & Maxim, II, p. 1403.— I. Marinescu. *înv. c. Bradu-de-jos,* J. *Argeș.*

● *Nicĭ un surd maĭ surd ca cel ce nu ascultă.*

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 450.

• *Nu e maĭ surd de cât cel care nu vré să audă.*
Dna E. B. Mawr, p. 59.

• *Cel maĭ mare surd, séŭ orb, este acela care nu voesce să audă séŭ să vadă.*
I. G. Valentineanu, p. 25.

Se dice de omul care, ne vroind să rĕspundă la o întrebare, se face că nu aude, că nu pricepe.

Dicerea e puţin respândită, maĭ ales pe la ţéră, şi de origină străină.

Il n'y a pire sourd que celui qui ne veut pas entendre.
Prov. Franc.

6041 La pórta surdulul
Poţĭ să batĭ orĭ cât de mult,
Că el îţĭ va şedea mut.
A. Pann, I, p. 94.— Hinţescu, p. 151.

Pentru ceĭ proştĭ carĭ, orĭ cât li s'ar spune, tot nu înţeleg nimica.

6042 La pórta surduluĭ aurlă, di nu aĭ lucru. [1]
Per. Papahagi, *Zweit. Iahres*, II, p. 175.

Acelaş înţeles ca la No. 6041.

6043 * △ Bate toba la urechea surdului.
P. Ispirescu, *Leg.* p. 175; *Rev. Ist.* I, p. 451. — Fr. Damé, I, p. 125.— I. Bănescu, *prof.* J *Roman.* — Gavr. Onişor, *prof.* J. *Tutova.*— Gallin & Nădejde, *Cart. Lect.*

* △ *Bate tóca la urechea surduluĭ.*
Zamfirescu-Diacon, *înv. c. Ştiubenĭ*, J. *Dorohoĭ.* — Avr. Corcea, *paroh. c Coşteiŭ, Banat.*

* *Bate toba surduluĭ.*
Al. Martinean, J. *Ilfov.*

[1]) La pórta surduluĭ urlă, de nu aĭ de lucru.

Bate toba la urechea surduluĭ.

Abecedar Ilustrat, p. 27.

* *Surduluĭ de géba îĭ tocĭ la urechie.*

P. Gârbovicénu, *prof. Semin. Buc.*

Géba baţĭ toba la curul surduluĭ.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 85.

* △ *De géba baţĭ doba la urechea surduluĭ.*

H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea, J. Dorohoĭ.*

De géba bate toba la urechile surduluĭ.

Conv. Liter. XII, p. 186.

Ca când aĭ bate toba la urechea celuĭ surd.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 7.

Arată zadarnica vorbă cu cel ce nu te ascultă (Golescu).

Κωφῷ ᾄδεις. [1]

Prov. Elin.

Surdo canis. [2]

Prov. Lat.

Chanter la messe pour les sourds.

Prov. Franc.

6044 **Nu bate toba la urechile surduluĭ.**

I. G. Valentineanu, p. 33.

Acelaş înţeles ca la No. 6043, sub formă de povaţă.

6045 * △ **La urechia surduluĭ, poţĭ dà şi cu tunu.**

T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ, J. Vâlcea.*

Celuĭ ce nu vré să înţelégă, orĭ cât de mult aĭ vorbì, e în zadar.

6046 **La uşa surduluĭ,**
Orĭ bate dacă 'ţĭ pasă,
Orĭ maĭ bine fugĭ, te lasa.

A. Pann, I, p. 82. — Hinţescu, p. 198.

[1]) Cânţĭ surduluĭ.
[2]) Idem.

Se ḑice pentru ceĭ proştĭ.

6047 **La uşa surduluĭ când baţĭ, bate să sĕ auḑă.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 105.

Sĕ ḑice pentru cele ce cer mare dĕşteptare (Golescu).

6048 **Vaĭ de cel ce strigă la urechĭa celuĭ surd.**

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 450.

Acelaş înţeles ca la No. 6043.

6049 **Tră surdu macă asun, tră orbu macă thimniţescĭ, şi mbitat macă vaĭ mescĭ, chirdută ba z-ducă.** [1]

Per. Papahagi, *Zveit. Iahres.*, II, p. 165.

Pentru cele zadarnice.

6050 **Surduluĭ de géba îĭ cânţĭ de jale.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 26 & 166; I, p. 86; III, p. 133. — Hinţescu, p. 182.

* △ *Surduluĭ de géba îĭ cânţĭ de jele.*

V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

De géba vreĭ să facĭ să înţelégă pre omul nesimţitor şi prost.

6051 * △ **După ce că e surd, nicĭ n'aude.**

T. Bălăşel, *înv. c. Stefănescĭ, J. Vâlcea.*

Glumă populară care se maĭ ĭeà cu înţelesul: după ce că are un cusur, maĭ e şi prost.

6052 * **Du-te unde a dus surdul róta şi mutul ĭépa.**

I. Creangă, *Pov.* p. 47; *Conv. Liter. IX*, p. 456.—T. Speranţă, *Anect.*, p. 269.

* △ *Du-te, unde a dus surdul róta şi chĭorul ĭépa.*

C. Iordăchescu, *stud., c. Cristescĭ J. Botoşanĭ.*

Veḑĭ *Mut.*

Acelaşĭ înţeles ca la No. 5594.

6053 **Par'că este surd şi mut.**

A. Pann III, p. 13.—Hinţescu, p. 182.

---

[1] Dacă strigĭ la surd, dacă afumĭ pe orb şi daca veĭ primi în gazdă pre (cel) bét, perdută va fi (munca ta).

Despre cel care șéde posac și tăcut

6054 *Par'că întîlniă tot surḑĭ și muțĭ.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 160. — M. Canian, *publ.* J. *Iașĭ.*

Când la o întrebare nu ni se dă un rĕspuns satisfăcător,

«Cercetară în drépta și în stânga, ca să afle niscaĭ-va lécurĭ carĭ să le desfacă făcutul stĕrpiciuneĭ lor, dar, așĭ! *par'că întîlnia tot surḑĭ și muțĭ.* Nimenĭ nu scia să'ĭ învețe ce-va».—P. Ispirescu.

6055 A cântà surḑilor.

Laurian & Maxim I, p. 393. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.*, I, p. 459.— Fr. Damé, IV, p 131.

A vorbi în deșert, a nu fi ascultat.

Κωφῷ ᾄδεις [1]).

Prov. Elin

Surdo canis [2]).

Prov. Lat.

6056 * △Ca surdu în óste.

T. Bălășel, *înv. c. Stefănescĭ* J. *Vâlcea.*

Celuĭ ce merge drept, fără să ţină socotélă de vre o pedică.

6057 * △Ca surdu la móră.

T. Bălășel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Celuĭ ce nu ĭeà în sémă nimic din cele ce se întîmplă împregĭurul luĭ.

SUSPIN

6058 Suspinele drepte cerĭurile pătrund.

Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.* p 198.

Și faptele rele primesc resplata ce li se cuvine.

6059 Suspinul săracilor nu rĕmâne în deșert, macar cât de târḑiŭ.

Nic. Muste, *Letop. Mold.* III, p. 70.

Veḑĭ *Blestem.*

Ne învață a nu asuprì norodul.

---

[1]) & [2]) Cânțĭ surduluĭ.

A TĂCÉ

Veḑĭ a Auḑì, Chitic, Filosof, Gaiţă, a Grăì, Gură, a Lucrà, Nucă, Pămînt, Pesce, Pitic, Porc, Ţarcă, Cap. XXI c. a Tăcé.

6060 **Saŭ tacĭ, saŭ ḑi ce-va maĭ bun de cât tăcerea.**

A. Pann, I, p. 14.

Orĭ ḑi ce-va maĭ bun de cât tăcerea, orĭ tacĭ.

A. Pann, III, p. 8.— Hinţescu, p. 183.

Ne învaţă a nu vorbì fără rost, şi în afară de vreme.

6061 * △**Tacĭ să nu te-audă mâţa.**

Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ, J. Vasluiŭ.*

Tacĭ că vorbescĭ lucrurĭ ne-adeverate; spuĭ la palavre, ce nimenĭ nu le crede.

6062 **E maĭ bine să tacĭ de cât să vorbescĭ rĕŭ.**

Baronzi. p. 60.—Hinţescu, p. 183.

Acelaş înţeles ca la No. 6060.

6063 **Maĭ bine tacĭ, căcĭ, de grăiescı dreptate, te vor batjocori.**

Károly Ács, p. 83.

Nimĕruĭ nu'ĭ place adevĕrul căcĭ, precum se maĭ ḑice: *adevĕrul e próstă marfă.*

6064 * △**Maĭ bine să tacĭ de cât să spuĭ drept.**

I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos, J. Argeş.*

Când un om, cu o vorbă ḑisă, a făcut rĕŭ altuia.

6065 **Cine tace,**
Nimuluĭ nu'ĭ place,
Dar şi cine vorbesce,
El la multe greşesce.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 173.

L'adunare, cine tace,
El la nimineu nu place.

A. Pann, III, p. 8. — Hinţescu, p. 2.

Să vorbim, însă puţin, la vreme şi cu mieḑ.

6066 * △ De tac
Bubă fac.

E. I. Patriciu, înv. c. *Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

De tacĭ
Bubă facĭ,
De ḑicĭ
Maĭ rĕŭ te stricĭ.

E. I. Patriciu, înv. J. *Covurlui.*

Pentru ceĭ limbuţĭ.

6067 * △ Cine tace, primesce.

A. Petrescu, ing. c. *Curtea-de-Argeş*, J. *Argeş.* — I. Marinescu, înv. c. *Bradu-de-jos*, J. *Argeş.*

Carle táce, conferme.

Fr. Miklosich, *Rum. Unt.* I, p. 11.

Veḑĭ *Tăcere.*

Cine tace, primesce de adevĕrate spusele nóstre saŭ consimte la propunerile ce i se fac.

Qui tacet, consentire videtur. [1])

Prov. Lat.

Qui ne dit mot, consent.

Prov. Franc.

Chi tace, confessa. [2])

Prov. Ital.

Silence gives consent. [3])

Prov. Engl.

Den som tier, samtykker. [4])

Prov. Danes.

6068 Tacĭ să tac, să ne fie casa casă.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 114.

* △ *Tacĭ să tac, să ne fie casa casă, şi masa masă.*

M. Stănceanu, înv. c. *Piria*, J. *Mehedinţi.*

---

1) Cine tace, pare că primesce.
2) Cine tace, recunósce..
3) Tăcerea primesce.
4) Cine tace, primesce.

Adică să nu ne dĕfăĭmăm faptele unul altuĭa, ca să nu ne necinstim; sĕ ḑice pentru ceĭ căsătoriţĭ (Golescu).

Calla tu, y callarè yo. [1]

Prov. Catal.

Callate y callemos, que sendas nos tenemos. [2]

Prov. Span.

6069 **Tacĭ, să 'ţĭ fie casa casă, şi masa masă.**

A. Pann, *Edit.* 1889. p. 6; I, p. 21 — Hinţescu, p. 183.

Veḑĭ *a Vorbì.*

1° Vorba de rĕŭ se duce ca glonţul, şi aduce ura între ómenĭ.
2° Acelaş înţeles ca la No. 6068.

Σιγῆς ἀκίνδυνον γέρας. [3]

Prov. Elin.

Tutum silentii praemium. [4]

Prov. Lat.

6070 * △ **Tacĭ, că 'ĭ bine.**

Gavr. Onişor, *prof.* J. *Tutova.*

1. Acelaş înţeles ca la No. 6069.
2° Când lucrurile sunt pe placul nostru.

6071 * △ **Tacĭ tu, să vorbesc eŭ.**

A. Pann, *Edit* 1889, p. 106.— Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 68.— P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 174. —Hinţescu, p. 183.—Gavr. Onişor, *prof.* J. *Tutova.*

* *Taçi tine, să sburăscu eŭ.*

D. A. Milescu, *stud. c. Gopeşĭ, Macedonia.*

Sĕ ḑice pentru ceĭ obraznicĭ şĭ pentru muĭerĭ, când nu lasă pĕ bărbaţiĭ lor să vorbéscă, arătând că maĭ bine sciŭ ele să vorbéscă (Golescu).

6072 **Tăceţĭ, gura vĕ mérgă.**

I. Antonescu, *stud. c. Plăinescĭ,* J. *Rîmnicu-Sărat.*

Daţĭ, vorbiţĭ înainte.

---

[1] Tacĭ tu, şi voiŭ tăcé eŭ.
[2] Tacĭ şi vom tăcé, căcĭ ne ţinem în puterea (unul altuĭa).
[3] [4] Folosul tăcereĭ este cert.

6073 * △Cine tace,
Merge 'n pace.

P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 174; *Leg*, p. 248; *Rev. Ist.* II, p. 155. —Hinţescu, p. 183. —I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş*.

Arată folósele tăcereĭ

Qui de tout se tait, de tout a paix.

Prov. Franc.

6074 Cine tace, nu se căiesce.

Dna E. B. Mawr, p. 53.

Acelaş înţeles ca la No. 6073

6074b *Cari scie s'tacă éste tot-una amintat. [1]

C. Ionescu, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

Acelaş înţeles ca la No. 6074.

6075 Calcă 'ţĭ inima, şi tacĭ.

Gavr. Onişor, *prof.* J. *Tutova.*

Acelaş înţeles ca la No. 6074.

6076 * △Tace şi face.

Hinţescu, p. 183.—I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş*. — V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.*

Carĭ taçĭ, façĭ. [2]

Per. Papahagi, *Zveit. Iahr.*, II, p. 162.

1° De omul ascuns care nu 'şĭ arată gândurile.
2° De cel care nu vorbesce, şi maĭ mult îşĭ vede de trébă.
Veḑĭ Donicĭ, Fab. XIII, p. 25, *Douĕ polobóce.*

Chi tas, fa. [3]

Prov. Lomb.

6077 Cine tace, şi face.

Baronzi, p. 54 —Hinţescu, p. 183.

[1] Cine scie să tacă este tot-dé-una folosit.
[2] Care tace face.
[3] Idem.

* △ *Cine tace*
Maĭ multă trébă face.

HINȚESCU, p. 183.—E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ.*

* *Acel ce tace*
Și tréba 'șĭ face.

AL. MARTINIAN, J. *Ilfov.*

Cel ce tace
Și tréba face.

A. DONICĬ, *Fab. XIII*, p. 25.

* △ *Cine tace și face,*
El maĭ bună (multă) trébă face.

I. DUMITRESCU, *înv.* J. *Dolj.*—T. BĂLĂȘEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

Vedĭ *a Lucrà, a Vorbì.*

Acelaș înțeles ca la No. 6076.

6078 *Face și tace.

Maior P. BUDIȘTEANU, J. *Ilfov*

Face și tace.

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.* I, p. 8.

Se ḑice de omul ascuns și fățarnic.

6079 * △ Tace și cóce.

E. I. PATRICIU, *înv c. Smulți*, J. *Covurluiŭ.*

Se ḑice pentru cel care 'țĭ vrea rĕŭ, și 'și résbună fără să se laude.

6080 * △ Să'țĭ fie frică de cel ce tace-face.

T. BĂLĂȘEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

Acelaș înțeles ca la No. 6076.

6081 De m'eĭ bate cât veĭ vrea, tot nu voiŭ tăcea.

IORDACHE GOLESCU, *Mss.* II, p. 93. —P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* III, p. 158.

Sĕ ḑice pentru muĭerea cea limbută și rea (GOLESCU).

6082 Tac mĕ chémă.

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 250.

Se face o tăcere adîncă.

«Apoi intră cu toţĭ în lăuntru, şi se tologesce, care unul unde apucă şi . . . *tac mĕ chémă*».—I. CREANGĂ.

6082b * △Tac, tac,
Ca nucile în sac.

V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Acelaş înţeles ca la No. 918.

6083 Tace ca un mut.

IORD. GOLESCU, *Mss.* I, p. 178

* △*Tace ca mutu.*

T. BĂLĂŞEL, *înv.* J. *Vâlcea.*

Vedĭ *Pămînt.*

Tace cu desăvîrşire.

6084 *A tăcé ca munţiĭ.

A. PANN, *For. Vorbit.*

Acelaş înţeles ca la No. 6083.

Să tăceţĭ ca munţiĭ dintr'acest minut».—A. PANN.

6085 A tăcé ca zidul.

A. PANN, III. p. 115.

Acelaş înţeles ca la No. 6084.

6086 A tăcé ca pescele în borş, la foc.

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 25.

Vedĭ *Pesce, Pitic.*

Acelaş înţeles ca la No. 6085.

«Iedul cel cu minte tăceà molcum în horn, *cum tace pescele în borş la foc.*»—I. CREANGĂ.

6087 A tăcé mîlc.

N. POPESCU, *Calend.* 1882, p. 25.

Acelaş înţeles ca la No. 6086.

TĂCERE

Vedĭ *Filosofie, Rĕbdare, a Tăcé.*

6088 * △ Tăcerea
E ca mĭerea.

A. PANN, *Fab.* II, p. 86. — HINŢESCU, p. 183. — I. G. VALENTINEANU, p. 15.—ÁCS, KÁROLY p. 82. — P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 171. — V. FORESCU, *c. Folticeni*, J. *Suciava.* — E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*—I. MARINESCU, *inv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş.* — T. BĂLĂŞEL, *inv.* J. *Vâlcea.* — V. SALA, *dasc. c. Vaşcoŭ-Băresci, Bihar, Ungaria.*

* △ *Tăcerea*
E dulce ca mĭerea.

Semin. Buc. Cl. VIII, prin P. GÂRBOVICÉNU, *prof.*

Se ḑice celuĭ care a vorbit în afară de vreme, şi pentru paguba luĭ.

Veḑĭ A. Pann, Fabule, II, pag. 86.

Bocca stretta e man fidata,
Dappertutto vien stimata

Prov. Ital.

Stiller Mund und treue Hand,
Gelten durch das ganze Land.

Prov. Germ.

Komu jazik swrbí, tomu hlawa bolí.

Prov. Slovac.

Ne szólj nyelwem, Nem fáj fejem.

Prov. Ung.

6089 De multe orĭ tăcerea este rĕspuns.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 176.

De multe orĭ la 'ntrebare
Şi tacerea rĕspuns are (pare).

A. PANN, III, p. 8. — HINŢESCU, p. 183. — ODOBESCU-SLAVICI, *Cart. Lect.*

* △ *Și tăcerea e un rĕspuns.*

I G. Valentineanu, p. 9 — M. Stănceanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinți*.

* △ *Tăcerea este și ea un rĕspuns.*

E. I. Patriciu, *înv.* J. *Covurluiŭ*.

Veḑĭ *Ne-rĕspundere*.

Tăcerea se póte luà ca o aprobare, și maĭ ales ca o desaprobare. Tot ast-fel ḑice Francesul: *Qui ne dit mot consent*, saŭ *Le silence est la leçon des rois*.

Keine Antwort ist auch eine Antwort. [1])

Prov. Germ.

Inkje Svar er og eit Svar. [2])

Prov. Norv.

6090 Tăcere multă la rĕspundere de trébă, în locul marturisiriĭ se ține.

Dim. Cantemir, *Ist. Ierogl.* p. 61.

Acelaș înțeles ca la No. 6067.

6091 De multe orĭ tăcerea e maĭ bună de cât rĕspunsul.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 153; III, p. 123.— P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p. 159.— Fr. Damé, III, p. 332.

Acelaș înțeles ca la No. 6089.

6092 * △ Cu tăcerea îĭ rupĭ pelea.

G. P. Salviu, & E. I. Patriciu, *înv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ*.

* *Tăcerea rupe pelea.*

Când cine-va cértă pe altul, îl bătjocoresce, și acesta nu 'ĭ rĕspunde, umplându 'l ast-fel de necaz

6093 * Tácerea e de aur.

I. Arbore, *ing.* J. *Buzĕŭ*.— I. G. Valentineanu, p 12.

Veḑĭ *Cuvînt*.

A vorbi e bine, a tăcé și maĭ bine.

Prin orașe a început a se întinde acéstă ḑicere sub forma: *vorba e de argint iar tăcerea de aur*, traducere a cuvîntuluĭ frances: *la parole est d'argent et le silence est d'or*.

---

1) Nicĭ un rĕspuns este tot un rĕspuns.
2) Idem.

6094 **Bur tacaē nu fost nazat piséīt.** [1]

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.* I, p. 7.

Cine tace nu se compromite.

Nessuno si pentì mai d'aver taciuto. [2]

Prov. Tosc.

TĂCUT

Vedĭ *Mormînt, Mulere, Mut.*

6095 **Cel tăcut şî smerit, ca apa cea lină, ce îndată te înşală.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 179.

Nicĭ apă lină, nicĭ omul tăcut nu 'mĭ place.

Prov. luĭ Bertoldo, GASTER, *Lit. Pop.* p. 209.

Acelaş înţeles ca la No. 365.

Dio mi guardi da chi ha poche parole. [3]

Prov. Ital.

Guarte de homem que não falla, e de cão, que não ladra. [4]

Prov. Port.

6096 ***In inima tăcutuluĭ locuesce dracul.**

Semin. Buc. Cl. VII, prin P GÂRBOVICÉNU, *prof.*

Vedĭ *Smerit.*

Acelaş înţeles ca la No. 6095.

6097 **Cel de tot tăcut,**
Tocma ca un mut.

IROD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 179.

Pentru ceĭ posacĭ şi tăcuţĭ.

A SE TAĬÀ

6098 ***A se tăià în necazul nevesteĭ.**

M. CANIAN, *publ.* J. *Iaşĭ.*

Vedĭ *Vacar.*

---

[1] Bună tăcere n'a fost nicĭ odată scrisă.
[2] Nimenĭ nu se căesce vre odată că a tăcut.
[3] Dumnedeŭ să mĕ păzéscă de cine vorbesce puţin.
[4] Păzesce-te de omul care nu vorbesce, şi de cânele care nu latră.

A 'şĭ face rĕŭ sie-şĭ, în necazul altuĭa; se ḑice pentru prost.

TALAF

Veḑĭ *Laf.*

TARA

6099 * △ Tara tara,
Tótă vara.

ANDREĬ MARINESCU, *înv c. Humele*, J. *Argeş.*

Se ḑice:
1° Despre omul cicălitor cu vorbă.
2° Despre cel vorbăreţ.

TARE

Veḑĭ *Bractnar, Cap. IX, c Tare, Tun.*

6100 * △ A fi om tare.

T. BĂLĂŞEL, *înv*, J. *Vâlcea.*

1° A fi om vîrtos, voĭnic, sănătos.
2° A fi om avut.

6100b * A fi tare ca malu.

Maior P. BUDIŞTEANU, J. *Ilfov.*

A fi om voĭnic, sănătos.

6100c * △ Nu'ĭ tare care dă, ci care ţine.

AVR CORCEA, *paroh. ort. or. c. Coşteiŭ, Banat.*

Vorba ţiganuluĭ. Acelaş înţeles ca la No. 2731.
Se maĭ ḑice când unul este bătut, şi tot el se laudă că e maĭ tare.

ŢÉPĔN

6101 * A fi ţépĕn.

GR. JIPESCU, *Rĕur. Oraş* p. 113.

TIFLĂ

6102 *A dà o tiflă peste cine-va.

Adică un noroc, o întîmplare fericită.

A SE ȚINE

Vedĭ *Cap. IX, c. Mare, Orb, Pânză, Pîrle.*

TÎNĚR

Vedĭ *Bětrân, Bogat, Cartofor, Insurare, a se Logodì, Mincinos, Ne-însurat, Rěsboiŭ, a Ride, Spân, Cap. XXI, c. a Ride.*

6103 Nu sě póte omul să fie cu două: și tîněr, și cu minte.

A. Pann, III, p. 147.—Hințescu, p. 131.

Ceĭ tinerĭ sunt lipsițĭ de judecată și de experiență.

6104 Este tîněr ș'o maĭ cresce,
D'o trăi sě procopsesce.

A. Pann, I, p. 170. — Hințescu, p. 187.

Pentru învěțătură și, maĭ ales, în bătae de joc pentru ceĭ proștĭ.

6105 Tîněr lângă tîněră, ca paĭele lângă foc.

Iord. Golescu, *Mss.* I, *Asem.* p. 176.

Acelaș ințeles ca la No. 950.

6106 * △Cel tîněr crede câte cĭóre sbóră, tóte se mănâncă.

S. Mihăilescu, *Sezăt.* I, p. 220.— C. Conachi, *Opere.* — V. Forescu, *c. Folticenĭ*, J. *Sucĭava.*

Acelaș ințeles ca la No. 2467.

Este de însemnat că, dintre deosebitele speciĭ de ciorĭ, numaĭ *stanca*, se mănâncă câte odată.

6107 Prè e tîněr, n'are minte,
'I-o cresce d'aci 'nainte.

A. Pann, I, p. 80. — Hințescu, p. 187.

Se dice pentru omul prost.

6108 E tînĕr, şi s'o maĭ face,
Tigva dĕ i sĕ va cóce.

A. PANN, I, p. 80. — HINŢESCU, p. 187.

Acelaş înţeles ca la No. 6107.

6109 *Tineriĭ cu tineriĭ, şi bĕtrâniĭ cu bĕtrâniĭ.

I. BĂNESCU, *prof.* J. *Roman.*

Fie-care e bine să trăiéscă cu semeniĭ luĭ.

Ὅμοίον ὁμοίῳ φίλον [1]).

Aristot.

Fagot cherche bourrée.

Prov. Franc.

Giovin coi giovin, e vèc coi vèc [2]).

Prov. Lomb.

6110 *Eŭ am fost ca tine, tu n'aĭ ajuns ca mine.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 6.

Se ḑice către tineriĭ ce vor să sĕ arate maĭ învĕţaţĭ de cât ceĭ bĕtrânĭ (GOLESCU).

6111 Este tinĕr între tinerĭ, şi bĕtrân între bĕtrânĭ.

A. PANN, III, p. 147. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* III, p. 379.

*△ *Sunt tinerĭ între tinerĭ, şi bĕtrânĭ între bĕtrânĭ.*

A. PANN, III, p. 148. — I. MARIESCU, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş.*

Veḑĭ *Bĕtrân.*

Nu toţĭ tineriĭ sunt lipsiţĭ de judecată, nu toţĭ bĕtrâniĭ sunt cu minte.

6112 Dă'mĭ, Dómne, puterea tînĕruluĭ şi mintea bĕtrânuluĭ.

AL. DUMITRESCU, p. 132.

Veḑĭ *Tinereţe.*

Arată darurile firescĭ, ale fie-căreĭ din aceste douĕ vîrste. Tot cu acest gând Francesul spune: *si jeunesse savait, si vieillesse pouvait.*

---

[1]) Asemenea iubesce pe asemenea.
[2]) Tînĕr cu tînĕr, şi bĕtrân cu bĕtrân.

Fala tinerilor este puterea lor.
Prov. XX, 29.

6113 Carle-ĭ bnr tirer, ĭe bur și betér. [1]
Fr. Miklosich, *Rum. Unter.* I, p. 9.

Acelaș înțeles ca la No. 103.

6114 Carle se (e)rde, când ie tînĕr, plânge când ie betér. [2]
Fr. Miklosich, *Rum. Unter.* I, p. 10.

La tinerețe să muncescĭ, să nu'țĭ perḑĭ vremea în petrecerĭ, de vreĭ să trăescĭ liniștit la bĕtrânețe.

6115 Tinerii înaintea bĕtrânilor, să aibă ochĭ ĭară nu gură.
I. Ionescu, *Cart. Cit.* II, p. 87.

Adică să tacă, ascultând sfaturile și povețele lor.

6116 △Voĭnic tînĕr, cal bĕtrân, greŭ se 'ngăduie la drum.
I. Creangă, *Pov.* p. 193.

Voĭnic tînĕr și cal bĕtrân rĕŭ sĕ învoĭesc la drum.
Iord Golescu, *Mss.* II, p. 20.

* △ *Om tînĕr, cal bĕtrân, greŭ se îngădue la drum.*
V. Ifrim, *stud. c. Corodescĭ*, J. *Tutova.*

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce nu sĕ potrivesc la fire (Golescu).
Tînĕr cu bĕtrân nu se pot împreuna la fapte.

TINEREȚE

Veḑĭ *Bĕtrânețe, a Invĕță, a Lucră, Mórte, Cap. XXI, c. Tinerețe, Vin.*

6117 * △Deprinderea din tinerețe rĕmâne și la bĕtrînețe.
Ion al luĭ Sbiera, *Pov.* p. 252.
— I. Marinescu, *înv.* J. *Argeș.*

Se întrebuințéză, maĭ ales, pentru ceĭ cu deprinderĭ rele.

6118 Tinerețele fără frumusețe, ca frumusețea fară nurĭ.
Iord. Golescu, *Mss.* I, *Asem.* p. 175.

---

[1] Care 'ĭ bun tînĕr, e bun și bĕtrân.
[2] Cine rîde când e tînĕr, plânge când e bĕtrân.

6119 •**Omul la tinereţe trebue să se păzéscă de desfrînare; la bărbăţie de trândăvie, şi la bĕtrâneţe de filarghirie.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 176; III, p. 157.

Omlu lipsésce să s'avéglie: la tinereţe de desfrînare, la bărbăţie de lenevire, şi la auşiatec de sclinceame. [1])

Andreiŭ al Bagavu, *Cart. Aleg.* p. 90.

Acéstă pildă ne dovodesce că putem aflà, şi în Anton Pann, ḑicerĭ carĭ nu sunt Româneseĭ.

6120 * △ **De vreĭ să te jocĭ la bĕtrâneţe, păzesce-te la tinereţe.**

Gav. Onişor, *prof. c. Bĕrlad, J. Tutova.*

Veḑĭ *Tinĕr.*

Omul la tinereţe trebue să se păzéscă de desfrînare.

6121 * △ **Ȼine adună la tinereţe, are la bĕtrâneţe.**

I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos, J. Argeş.*

Puĭ d'o parte 'n tinereţe,
Aĭ ce dà în bĕtrâneţe.

I. M. Rîureanu, *Dat. Cop.* p. 144.

* △ *Cine nu adună la tinereţe,*
Nu are (e în lipsă) la bĕtrâneţe.

C. Meissner, & V. Dogar, *Cart. Lect.* II, p. 45. — *Semim, Buc. cl. VIII, prin* P. Gârboviceanu *prof.*

Veḑĭ *a Munci.*

Se ḑice unuĭ tînĕr care risipesce din avere, precum şi celuĭ care cheltuesce tot ce câştigă şi nu pune nimic de o parte.

Carele în tinereţe nu le aĭ adunat, cum în bĕtrâneţe le cerĭ?

Ecles, XXV p. 5.

Qui garde de son dîner, il a mieux à souper.

Prov. Franc.

[1]) Omul să se păzéscă: la tinereţe de desfrânare, la bărbăţie de lenevire, şi la bĕtrâneţe de sgârcenie.

Chi risparnia da giovanu, si lu trova da vecchiu. [1])
Prov. Corsic.

6122 * △ Adună (strînge) la tinereţe ca să aĭ (aĭbĭ) la bĕtraneţe.
I. Ionescu, *Cart. Cit.* II, p. 87.— Al. Dumitrescu, p. 126 —E. I. Patriciu, *înv. Covurluiŭ.* — *Semin. Buc. Cl. VIII şi VII, prin* P. Gârbovicénu, *prof.*—K. A. Zamfirescu-Diacon, *înv. c. Stiubeniĭ,* J. *Dorohoĭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 6121 sub formă de povaţă.

On doit quérir en jeunesse
Dont on vive en la vieillesse.
Prov. Franc.

Guarda, mozo, y hallarás viejo. [2])
Prov. Span.

6123 * △ Cine n'alérgă la tinereţe, nu odinesce la bĕtrâneţe.
T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Veḑĭ *Tînĕr.*

Cine nu muncesce la vreme, rabdă maĭ în urmă.

6124 Sémĕnă la tinereţe ca să aĭ ce culege la bĕtrâneţe.
P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 171.—Hinţescu, p. 187.

Munca, la tinereţe, asigură omuluĭ o bĕtrâneţe lipsită de grijĭ şi de nevoĭ.

6125 Tinereţele, vremea nebuniilor.
Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 491.

Tinereţea şi cuminţenia rare-orĭ se împreunéză.

6126 Beţia tinereţiĭ întrece pe a vinuluĭ.
A. Pann, *Edit.* 1889, p. 176; I, p. 114.—Hinţescu, p. 13.

Veḑĭ *June.*

Tinereţea se încrede pré mult în puterile eĭ, închipuindu-şĭ că tot ce sbóră se mănâncă.

6127 Nevoĭa tinereţiĭ,
Mintea bĕtrâneţiĭ.
V. Alexandri & Lascar Rosetti, *Mss.*

Acelaş înţeles ca la No. 6112.

---

[1]) Cine strînge (economisesce) când e tînĕr, şi'l găsesce când e bĕtrân.
[2]) Păstrézǎ (adună), tinere, veĭ găsĭ bĕtrân.

6128 Tinereţele sĕ trec ca florile dupĕ *(sic)* câmp.

IORD. GOLESCU, *Mss.* I, *Asem.* p. 175.

Se ḑice celuĭ care se mâudresce cu tinereţele luĭ.

6129 * △ Tinereţe fără bĕtrâneţe, şi viéţă fară (de) mórte.

P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 2. — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Arată traĭul cel bun.

Intr'un basm, de o adîncă filosofie, Ispirescu ne dovedesce că o asemenea viéţă ar fi o povară şi un blestem pentru om.

6129b * △ Tinereţele sunt primăvara vieţei.

V. SALA. *dascal c. Văşcoiŭ-Băresci, comit. Bihar, Ungaria.*

Dante a spus de asemenea: Primavera gioventu del anno, gioventu primavera della vita.

A ŢIPĂ

Veḑĭ *Brôscă, Şérpe.*

TÎRÎŞ-GRĂPIŞ

6130 Tîrîş-grăpiş, bietul moş,
Sări afară din coş.

A. PANN, III, p. 141.

Acelaşĭ înţeles ca la No. 3635.

6131 Cam tîriş, cam grăpiş,
Ajunse la suiş.

A. PANN, III, p. 141.— HINŢESCU p. 2.

Se ḑice despre acel care, cu multă greutate, a isbutit într'o întreprindere, a scăpat de o mare primejdie, şi maĭ ales de mórte.

6132 * △ Maĭ mult tîrîş de cât pe sus.

T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Ştefănesci* J. *Vâlcea.*

Când cine-va face un lucru cu multa anevoinţă, maĭ mult de silă.

6133 * △A o duce tîrîș.

T. Bălășel, înv. J. Vâlcea.

A merge maĭ mult rĕŭ de cât bine.

6134 * △Tîrîș-gropiș.

Em. Popescu, înv. c. Ciorănesci-Mărgineni, J. Ialomița.

* △Tîrîș-grăpiș.

A. Pann, III, p. 14. — Avr. Corcea, paroh, c. Coșteiŭ, Banat.

1° Despre cel care lucrând, și maĭ bine, și maĭ rĕŭ, ajunge la țintă.
2° Pe ne-simțite. — *Banat.*

TÎRÎTURĂ

6135 *Tirîtură.

Lazăr Șăineanu, *Dict. Român*, p. 813.

Femee josnică, de nimic.

TÎRȚA-PÎRȚA

Vedĭ *Gherghița.*

6136 * △Tîrța-pîrța și nimica.

Hințescu, p. 124.— T. Bălășel, înv. J. Vâlcea.

Slabă trébă, tîrța-pîrța, maĭ nimica.

A. Pann, III, p. 119.— Baronzi, p. 122.— Hințescu, p. 192.

Se dice pentru o muncă fără folos.

Din pleanul ce armatele române adunaŭ în urma înfrângeriĭ inamiculuĭ, se făceaŭ treĭ părțĭ de opotrivă din care una se cuveneà generaluluĭ, a doua ofițerilor și a treia legionarilor: Acéstă *tertia parte* a legionarilor erà de obiceiŭ, puțin lucru, precum se înțelege de la sine. Baronzi admite ca *tîrța-pîrța* al nostru ar veni de la acéstă *tertia-pars.*

Este maĭ de credut că vorba românéscă are o altă origină, nu totul próstă, și trebue considerată ca o simplă onomatopeă.

A TRAGE

Vedĭ *Câne, Măsea, Stânga.*

6137 **Trage-mĕ, şĭ eŭ să plâng.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 71.

Trage-mĕ tu, mereŭ,
Şi lasă să plâng eŭ.

A. Pann, II, p. 135.

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce sĕ fac că nu primesc óre-ce, la care mult maĭ înainte rîvnià, luându-se pildă dĕ la mirese ce, din vechime, plângeà la cununiĭ, ca când n'ar fi vrut să se mărite (Golescu).

Intr'un mod maĭ general se ḑice pentru ceĭ ce, una gândesc şi alta spun.

6138 **O trag nu vine, o 'mping nu merge.**

A. Pann, I, p. 104.— Hințescu, p. 123.

* △ *Imping nu intră, trag nu ĭésă, ce e de făcut nu sciŭ.*

T. Bălăşel, *înv. c Stefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

Se ḑice când căznescĭ în tóte felurile spre a scóte la capĕt un lucru, şi nu isbutescĭ.

A. Pann aplică ḑicerea celor nevoĭeaşi.

SNÓVĂ

Punĕnd pe sătenĭ la clacă, óre-care arendaş,
Sa 'ntîmplat în eĭ să fie şi un leneş, nevoĭeaş,
Care, de 'l puneà la sapă, adormià în mânĭ cu ea,
De 'ĭ da cósa să coséscă, nu scià cum să o ĭeà,
De 'ĭ da secura să taie, înnoptà până să deà,
Abià stând şi ardicându-şĭ cĭórecil cariĭ cădeà
Vĕḑĕnd, gândĭ arendaşul, că, nevoĭeaş cum erà,
Dór o să pótă din curte nisce gunoiŭ al cărà:
Il chemă, îĭ dete róba, el o luă, sĕ uĭtă,
Si 'ucepù să o încarce, după cum îĭ arĕtă;
Dar vĕḑĕndu-l arendaşul, că 'n mâinĭ după ce o ĭeà,
O ține 'n loc încărcată, şi stând se uĭtă la ea,
Incepù la el să strige, ca să care maĭ curînd;
Iar nevoĭeaşul rĕspunse, către arendaş ḑicĕnd:
«Apoĭ uĭte, *o trag nu vine, o 'mping nu merge.*
Atuncĭ puind arendaşul asupra'ĭ un dorobanț,
Tot sărind o duceà róba, ca când par'că jucà danț,
Ḑicĕnd: «Veḑĭ ce uşor merge, ajutat de bățul meŭ?
«Apoĭ, ḑice nevoĭeaşul, aşa cu rĕŭ sciam şi eŭ.

6139 *△Facĭ tu şi le trag eŭ.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Când unul făptuesce rele, şi altul trage ponosul.

6140 *△Par'că 'l tragĭ la urs.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

1° Face un lucru în silă, fără tragere de inimă.

2° Când unuía îĭ vreĭ binele, dar el se feresce saŭ cu greŭ îĭ facĭ sá priméscă.

A TRĂİ

Veḑĭ *Avram, Găină, a Invĕţà, a Murì, a Nădejduì, Raiŭ Cap. III, c. Seŭ, Cap. XXI, c. Traiŭ, Viéţă, Vierme.*

6141 *△Trăind omul, când şi când
Află ce nu'ĭ dă prin gând.

A. Pann, I, p. 171. — Hinţescu, p. 135. — E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Arată folósele experienţeĭ.

6142 Spune'mĭ cu cine trăescĭ,
Şi 'ţĭ voiŭ spune cine eştĭ.

Hinţescu, p. 190.

Veḑĭ *a se Adunà, a se Insoţì.*

Fie-care trăiesce cu semeniĭ luĭ; se ḑice maĭ ales pentru ceĭ rĕĭ.

6143 Orĭ cu cine veĭ trăi,
Ca acela veĭ işi.

Iord. Golescu, *Mss.* I, *Asem.* p. 179.

Arată înrîurirea pildelor rele.

6144 Până nu trăescĭ cu om, nu'l cunoscĭ cine e.

Laurian & Maxim, I, p. 903.

Arată cât de greŭ poţĭ cunósce bunul şi, maĭ ales, rĕul unuĭ om.

6145 Tot omul trăiesce pentru sine.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 172; III, p. 157.—Hinţescu, p. 135.

*△*Tot omul traĭesce pentru sîne.*

V. Sala, *dascal c. Văşcoŭ-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.*

Devisa celor egoiştĭ.

Chacun pour soi.

Prov. Franc.

Ognuno per se e Dio per tutti. 1)

Prov. Ital.

Ein Ieder für sich und Gott für uns Alle. 2)

Prov. Germ.

6146 **Staŭ să 'ĭ pice potcóvele, și tot cere să maĭ trăiéscă.**

A. PANN, III, p. 156.

Veḑĭ *No. 2387.*

E bĕtrân şi nu se îndură să móră.

6147 **Nimene n'a dat zapis cu Dumneḑeŭ cât o să traiéscă.**

A. PANN, III, p. 140.— HINȚESCU, p. 210.

Omul póte murì dintr'un ceas într'altul.

6148 **Nimenea n'o să trăĭéscă,**
Lumea să o moștenéscă.

A. PANN, III, p. 140.— HINȚESCU, p. 190.

Orĭ-ce om va murì odată, şi precum ḑice Creangă: «dór n'am a trăì cât lumea, ca să moştenesc pămîntul.»

6149 **Multe trăescĭ, multe pătimescĭ; multe greșescĭ, multe învețĭ.**

A. PANN, II, p. 4.— HINȚESCU, p. 190.

* △ *Cât trăĭescĭ, multe pătimescĭ.*

I. MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeș*.

Multe i se întîmplă omuluĭ în viéța luĭ, şi din greşelile, pre care le face, trage adese-orĭ o bună învĕțătură.

2° Când unuĭ om 'ĭ se întîmplă ce-va, nu tocmaĭ rĕŭ, şi e căit de alțiĭ.

6150 **Mult traescĭ, multe auḑĭ, multe veḑĭ.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 29.

Mult trăescĭ, multe auḑĭ; mult umblĭ, multe veḑĭ.

A. PANN, II, p. 4.— HINȚESCU, p. 190.

---

1) & 2) Fie-care pentru sine, şi Dumneḑeŭ pentru toțĭ.

* *Multe maĭ vede omul cât trăĭesce!*

I. Creangă, *Pov.* p. 240.

* △ *Cine trăesce mult, vede multe.*

V. Ifrim, *stud. c. Corodescĭ*, J. *Tutova.*

* △ *Cât trăesce omul, multe află (învaţă).*

Semin. Buc. Cl . VIII, *prin* P. Gârbovicénu, *prof.*

Vedĭ *a Umblà.*

Arată folósele experienţeĭ.

Inţelepcĭunea este la bĕtrânĭ, şi înţelegerea în lungirea vieţeĭ.

Iov. XII, 12; *Cap. XXXII*, 7.

6151 **Cât bânedz, ahâtu nveţĭ.** [1])

Per. Papahagi, *Zweit. Iahres.* II, p. 164.

Omul învaţă cât trăesce, şi tot ne-învĕţat móre.

6152 **Nu cine traesce mult, scie multe; ci cine umblă mult, scie multe.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 29 & 172; II, p. 4.— Hinţescu, p. 190.— Dr Gaster, *Liter. pop.* p. 218.

Nu cine traesce mult, scie multe; ci cine umblă mult, învaţă multe.

A. Pann, III, p. 154.

Arată folósele călĕtoriilor.

6153 **Cine va să trăiéscă în pace,**
Aude, vede şi tace.

Baronzi, p. 63. — Hinţescu, p. 139.

Vedĭ *a Vedé.*

Să ne cumpănim bine cuvintele.

6154 * △ **De cât să trăescĭ murind, maĭ bine să morĭ trăind.**

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ.*

Maĭ bine o viéţă scurtă şi bună, de cât lungă şi próstă. Vedĭ No. 6157.

[1]) Cât trăescĭ, atâta învețĭ.

6155 **Cu arte şi cu gura se viie pod de an; cu gura şi cu arte se viie ata parte.** [1]

Fr. Miklosich, *Rum. Unter*, I, p. 12.

Cu meşteşugul numaĭ, omul nu traĭesce daca nu se maĭ ajută şi cu gura.

6156 **Omul trăesce ca să móră, şi móre ca să trăiéscă.**

I. G. Valentineanu, p. 41.

Tot omul trebue să móră, însă jertfindu-şĭ viéţa pentru o causă sfîntă îşĭ dobândesce un nume ne-peritor.

Finele ḑiceriĭ se póte lua şi ca o alusie la viéţa viitóre.

6157 *****Maĭ bine trăiescĭ puţin şi bine, de cât mult şi prost.**

Maior P. Budişteanu, J *Ilfov*

Acelaş înţeles ca la No. 6154.

Courte et bonne.

Prov. Franc.

6158 **Cum se živescu aşa şi se more.** [2]

Fr. Miklosich, *Rum. Unter*, I, p. 12.

După viéţă şi mórte.

6159 **Trăesc împreună
Ca pâinea a bună.**

A. Pann, II, p. 135.—Hinţescu, p. 191.

Arată bunul traiŭ între ómenĭ.

6160 * △ **A trăit si a văcuit.**

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*

Pentru ceĭ carĭ aŭ trăit bine în viéţă.

6161 * △ **A trăi ca cucu 'n frunze.**

Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrověţ*, J. *Vasluiŭ*.

A trăĭ fericit, fără nicĭ o grije; a nemerit'o bine.

6162 * △ **Trăesce ca vermele în rădăcina hrénului.**

E. I. Patriciu, *inv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ*

---

[1] Cu meşteşug şi cu gura se traiesce (viéză) jumătate de an; cu gura şi cu meşteşugul, se traiesce cea-l-altă parte.
[2] Cum trăescĭ aşa şi morĭ.

* △ *Trăesce ca viermele în irian.*

Avr. Corcea, *paroh, c. Coşteiŭ, Banat.*

Acéstă ḑicere, pe lângă înţelesul dat la No. 2621, se maĭ întrebuinţéză când vreĭ să arăţĭ că omul, fie-ĭ traiul cât de greŭ, nu se depărtéză de locul sĕŭ de nascere.

Frasa luĭ Donicĭ, I, p. 45, lămuresce şi maĭ bine, acest din urmă înţeles.

6163 * △ Nicĭ n'aĭ cu cine trăi, nicĭ cu cine muri.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi, J. Covurluiŭ.*

Când n'aĭ pentru cine să te puĭ, maĭ bine să'ţĭ cauţĭ de trébă.

6164 Eĭ fi tu bun cât ĕĭ trăi.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p. 377.

Eĭ fi bun cât ĕĭ fi.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 82. — Hinţescu, p. 20.

A fi bun cât trăiesce.

G. Munteanu, p. 72.

Pentru cele carĭ, fără a fi cum ar trebuì, tot ne sunt de un óre-care folos.

6165 * A nu trăi cât lumea.

I. Creangă, *Pov.* p. 186.

A avé un sfîrşit, o mórte.

«Şi de-acum înainte, ducă-se din partea mea cine scie că, mie unuĭa, nu'mĭ trebue nicĭ împĕraţie, nicĭ nemica; doar *n'am a trăi cât lumea,* ca să moştenesc pămîntul.»—I. Creangă.

6166 Scie ca lumea să trăiéscă.

A. Pann, II, p. 125.—Hinţescu, p. 190.

Pentru omul vrednic.

6167 A trăi lumea albă.

B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.* p. 702.

A duce viéţa în petrecerĭ.

6168 * △ A trăi ca gâsca cu porcul.

Gavr Onişor, *prof.* J. *Tutova.*

A trăi rĕŭ de tot cu cine-va.

6169 * △ A trăi ca cânele în puţ.

T. Bălășel, *înv. c. Stefănesci*, J. *Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 1549.

6170 * △ A trăi ca în florĭ de mĕr.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

A duce o viéţă fericită.

TRAIŬ

Vedĭ *Ţigăneso*, *Cap. IX*, c. *Traiŭ.*

6171 * △ M'am învĕţat cu traĭul rĕŭ, și trăesc bine.

M. Stăncéanu, *înv. c. Piria*, J. *Mehedinţi.*

Ḑice omul care s'a învĕţat sĕ trăĭéscă în nevoĭe și în lipsă.

6172 * Și-a trăit traiul.

S. I. Grossmann, *Dict. Germ.* p. 89.—V. Alexandri, *Teatr.* p. 215 & 1640.

Vedĭ *Mălaiŭ.*

A· îmbĕtrânit, nu maĭ e de nicĭ o trébă.

6173 Traiŭ pĕ vătraiŭ.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 70.

Adică cel maĭ urît traiŭ (Golescu).

6174 * Traiŭ cu vătraiŭ.

A. Pann, *Edit.*, 1889, p. 104; II, p. 118.—Hinţescu, p. 67 & 191.—P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872 p. 165.—Fr. Damé, *Dict.* IV, p. 213.—M. Canian, *publ.* J. *Iaşi.*

A trăi tot cu certurĭ și bătăĭ. Se ḑice, maĭ ales pentru soţĭ.

6175 * △ A trăi un traiŭ și jumĕtate.

T. Bălășel, *înv. c. Stefănesci*, J. *Vâlcea.*

A trăi bine.

6176 * △ A trăi un traiŭ, și cu al morții dóuĕ.

T. Bălășel, *inv.* J. *Vâlcea.*

A trăĭ réŭ.

A TRĂNCĂNI

6177 * △ Trăncăni mi-aĭ, lele!

T. Bălășel, *inv.* J. *Vâlcea.*

Vedĭ *Leŭ, Mĕr.*

La un rĕpuns nepotrivit.

TRÉPĂD

Vedĭ *Cés.*

6178 * △ Treĭ ḑile trépădu, ș'un ceas praznicu.

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.* — Pârvu, *stud. c. Ivescĭ,* J. *Tutora.*

Vedĭ *No. 62.*

Alergătură multă, pentru o dobândă ne-însemnată.

A TRECE

Vedĭ *Ban, din Nainte.*

6179 * Pi iu treçe ĭerbă vérde nu cresce.

D. A. Milescu, *stud., c. Gopeșĭ, Macedonia,*

Se ḑice despre cel cumplit.

O ḑicere turcéscă sună ast-fel: *nu maĭ cresce iérba unde călăreţiĭ otomanĭ aŭ călcat odată..*

A TREMURĂ

Vedĭ *Cămașă, Năbădaĭe.*

6180 Tremura după un nap
Ca de ochiĭ sĕĭ din cap.

A. Pann, III, p. 91.—Hințescu, p. 192.

Pentru cel sgârcit.

6181 Iĭ tremură mâinile de mult ce a dat de pomană.

P. Ispirescu, *Leg.* I, *Edit.* 1872, p. 180.—Hințescu, p. 101.

Pentru cel bĕtrân și sgârcit, în bătae de joc.

6182 Îĭ tremură mâna de milostenie.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 63; III, p. 77.—Hinţescu, p. 98.

Acelaş înţeles ca la No. 6181.

6183 * △ A tremurà ca varga.

P. Ispirescu. *Leg.* I, p. 133.—V. Alexandri, *Teatr.* p. 371. — I. Creangă, *Pov.* 11 & 145. — Fr. Damé, IV, p. 211. — T. Bălăşel, înv. J. *Vâlcea.*

* *A tremurà vargă.*

1° De frig.

2° De frică.

«Acésta *tremurând ca varga*, fugĭ în sus, fugĭ în jos, şi vĕḑênd că n'are scăpare de vrăjmaşa fiară sĕlbatică, se repeḑĭ şi se ascunse în sînul împĕrătesei.» — P. Ispirescu.

6184 * △ A tremurà carnea pre cine-va.

Acelaş înţeles ca la No. 6183.

A SE TREZÌ

Veḑĭ *a Adormì.*

6185 * △ Unde te trezescĭ?

Veḑĭ *Ole.*

Se ḑice celuĭ îndrăsneţ, obraznic saŭ mojic.

6186 * A se trezi vorbind.

D[ra] A. J. *c. Bĕrlad* J. *Tutova.*

A se pomenì vorbind.

A. Pann, I, p. 4.—Hinţescu, p. 67.

Pentru ceĭ proştĭ carĭ vorbesc, fără a 'şĭ da sémă de cea ce spun.

A TRUPÌ

Veḑĭ *Popă.*

A TURNÀ

6187 Vede ca nu ('ĭ) maĭ încape,
Şi tórnă până să crape.

A. Pann, I, p. 128.—Hinţescu, p. 199.

Pentru cel lacom la mâncare, şi maĭ ales, pentru beţiv.

6188 **Tórnă, umple fólele,**
Până 'şĭ udă pólele.

A. Pann, I, p. 128.— Hinţescu, p. 61.

Se ḑice pentru cel beţiv.

6189 **Când tornĭ piste mĕsură, apa afară urlă.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 36.

Adică când piste putere însărcinezĭ, tótă însărcinarea o pĭerḑĭ (Golescu).

TUSE

Veḑĭ *Innecătură.*

6190 * △ **A băgà în tuse pre cine-va.**

Sezăt. III, p. 121.— M. Canian, *publ.* J. *Iaşĭ.*

A'l sperià, a vîrî frica într'însul.

«Din mănuşă se făcù o mâţă mare care se învîrtì printre şórecĭ, şi *îĭ băgă în tusă* înghiţind pre câţĭ-va.»

6191 **Carĭ s'mor di tusi, anathimată s'hibă puşcla.** [1])

Per. Papahagi, *Zweit. Iahr.* II, p. 162.

A TUŞÌ

Veḑĭ *Cântăreţ, Vorbă, a Vorbì.*

A SE UĬTA

Veḑĭ *Boŭ, Drac, Sóre, Sprîncénă.*

6192 * △ **Se uĭtă ca cĭóra 'n os.**

Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ,* J. *Vasluiŭ.*

Omul care 'şĭ plânge pĕcatele, cheltuind mult, vede însuşĭ că se apropie de sfîrşit.

6193 * **A se uĭtà în pămînt.**

De ruşine, de sfiélă.

---

1) Daca voiŭ murì de tuse, blestemată să fie cĭuma.

6194 **A se uĭtà cam acru la cine-va.**

I. Creangă, *Pov.* p. 257.

Cu ne-plăcere, urît.

«De-acum înainte cred, că mi 'ţĭ dà fata, ca să vĕ lăsăm în pace, şi să ne ducem în tréba nóstră.»

«— Bine voĭnice, ḑise Impĕratul, *uĭtându-se* la dînşiĭ *cam acru*, óre-cum...» — I. Creangă.

6195 **Se uĭtă la dînsa ca la o cirésă cóptă.**

P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 166.

Acelaş înţeles ca la No. 537, la care se adaogă acéstă variantă.

6196 *△ **A se uĭtà ca o găină.**

G. Poboran, *inst.* J. *Olt.*

Veḑĭ *Ochiŭ.*

A se uita şaşiŭ.

UĬTĂTURĂ

Veḑĭ *Cap. XIX, c. Uĭtătură.*

A UMBLÀ

Veḑĭ *Alaiŭ, Apostolesce, Băt, Căscat, Colivă, Dor, Drac, Cap, XII, c. Ele, Frasin, Fuior, Harhagea, Incet, a Mâncà, Orbeţ, Ouĕ, Piuă, Schiop, Tănase, a Trăi.*

6197 **Unul umblà şi străbate,**
Şi pe alt fericea ('l) bate.

A. Pann, II, p. 42. — Hinţescu, p. 194.

1° Acelaş înţeles ca la No. 419.

2° Pentru ceĭ carĭ se pricopsesc fără muncă, şi cam pe ne-aşteptate.

6198 **Cine umblă cu gândul acasă, îşĭ perde căciula în tîrg.**

A. Pann, I, p. 114. — Hinţescu, p. 67.

Când te apucĭ de o trébă să'ţĭ fie gândul numaĭ la dînsa.

6199 **Mult umbli, multe pătimescĭ, multe înveţĭ.**

A. Pann, *Ediţia* 1889, p. 29.

Veḑĭ *a Trăi.*

Arată folósele experienţeĭ. Francezul ḑice: *les voyages forment la jeunesse.*

6200 **Mult umblı, multe înveţĭ; mult trăescĭ, multe veḑi.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 132; II, p. 85.—Hinţescu, p. 195.

Veḑĭ *a Alergâ, a Trăĭ.*

Acelaş înţeles ca la No. 6199.

6201 **Omul e născut (ca) să umble şi pasĕrea (ca) să sbóre.**

A. Pann, *Edit.* 1889 p. 132; II, 85.—Hinţescu, p. 132.

Omlu este faptu să-imnă, cum e pulĭulu ca să -asbóră.

Andreĭ al Bagavu, *Cart. Aleg.* p. 122.

Ne îndémnă la muncă.

S'homine a tribagliare, su puzone a bolare. [1]

Prov. Sard.

Der Mensch ist zur Arbeit, wie der Wogel zum Fliegen genacht. [2]

Prov. Germ.

Maðrinner skapaðr til erviðisins, fugliun til flugsins. [3]

Prov. Island.

6202 **Carle âmnă nu'i mort.** [4]

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.*, I, p. 9.

Mişcarea însémnă viéţă. Indemn la muncă.

6203 * △ **Cine umblă multe 'ĭ dă un lemn în cur.**

Em. Popescu. *înv. c. Ciocănescĭ-Mărginenĭ*, J. *Ialomiţa.*

Veḑĭ *Gard.*

Cine se ţine de rele, la urmă trebue să o păţéscă.

6204 * **Aĭ umblat cât aĭ umblat,**
Dar acum ţi s'a-înfundat.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 1.—P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 229.—Fr. Damé, II, p. 183. — *Semin. Buc. Cl.. VIII, prin* P. Gârbovicénu, *prof.*

---

1) Omul pentru a lucrà, şi pasĕrea pentru a sburà.
2) & 3) Omul e (făcut) pentru a lucrà, ca şi pasĕrea pentru a sburà.
4) Cel care umblă nu e mort.

* △ *Aĭ umblat cât aĭ umblat,*
Dar aci ţi s'a-înfundat.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I. p. 229; *Leg.* II, p. 110. — D. Stanlescu, *Basme*, p. 82.

* △ *Umblă cât umblă,*
Până i se 'nfundă.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 10. — *Semin. Buc. Cl. VIII, prin* P. Gârboviceanu, *prof.*

* *A umblat cât a umblat,*
Dar acum i s'a 'nfundat.

A. Pann, I, p. 29. — Hinţescu, p. 195.—G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

* *A umblat cât a umblat,*
Dar acum s'a cufundat.

A. Başota, *c. Folticenĭ*, J. *Suciava.*

1° Se ḑice pentru ceĭ mincinoşĭ saŭ înşelătorĭ, când sunt prinşĭ cu ocaua mică.

2° Se maĭ ḑice şi pentru femeile desfrînate.

Veḑĭ A. Pann, I, p. 29.

6205 **A umblat, tot a umblat,**
Pâna când pe brâncĭ a dat.

A. Pann, III, p. 141.—Hinţescu, p. 195.

1° Acelaş înţeles ca la No. 6204.

2° Se maĭ ḑice despre aceĭ carĭ se pĭerd, după ce aŭ scăpat de maĭ multe primejdiĭ.

6206 **A umblat cât a umblat, până a dat peste dracu.**

Gr. Tocilescu, *Rev. Ist* I, p 229.

Acelaş înţeles ca la No 6205.

6207 * △ **Umblă cu ciolane legate la gât.**

N. Macidon, *stud. c. Nicorescĭ*, J. *Tecuciŭ.*

A înnebunit de tot.

6208 A umblà gonind vînturile, și mĕsurând câmpurile.
A. Pann, II, p. 48. — G. Munteanu, p. 72.—Hințescu, p. 70.

A umblà fără nicĭ un rost, se ḑice și pentru ceĭ leneșĭ.

6209 Umblă par'că treeră la mărăcinĭ.
A. Pann, I, p. 102. —Hințescu, p. 194.

Pentru ceĭ nevoĭeașĭ.

6210 * △ A umblà zoïca-bétă.
T. Bălășel, *înv. c. Ștefănescĭ, J. Vâlcea.*

A umblà fără lucru, și cam zăpăcit.

6211 * △ Umblă ca o găină care nu'șĭ găsesce cuĭbarul.
G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulțĭ,* J. *Covurluiŭ.*

Adică de colo până colo, zăpăcit.

6212 Umblă ca cânele surd la vînat.
P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 166.

A se adăogà la No. 1539.

6213 * △ A umblà créngă.
E. I. Patriciu, *înv. c. Smulțĭ,* J. *Covurluiŭ.* — Fr. Damé, *Dict.* I, p. 303.

A umblà fără rost, de colo până colo.

6214 * △ A umblà frunza leleĭ.
E. I. Patriciu, *înv.* J. *Covurluiŭ.*

Acelaș înțeles ca la No. 6213.

6215 * △ A umblà ne-arat, ne-sĕmĕnat.
E. I. Patriciu, *înv.* J. *Covurluiŭ.*

Acelaș înțeles ca la No. 6214.

6216 * △ A umblà mânz după ĭépă.
E. I. Patriciu, *înv.* J. *Covurluiŭ.*

1° Acelaș înțeles ca la No. 2119.
2° Acelaș înțeles ca la No. 6215.

6217 * △ A umblà huș-margina.

G. P. SALVIŬ, & E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ*.

1° Se feresc să nu cadă în cursă, după ce a făcut o faptă rea.
2° A umblà cu vicleşug.

6218 * △ A umblà cu șopîrcăele.

E. I. PATRICIU, *înv.* J. *Covurluiŭ*.

A umblà cu vicleşug.

6219 * △ A umblà (cu) șólda.

FR. DAMÉ, IV, p. 82.—E. I. PATRICIU, *înv.* J. *Covurluiŭ*.

Acelaş înțeles ca la No. 6218.

6220 * △ A umblà fuĭógă.

G. P. SALVIŬ, *înv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ*.

Umblă fără rost, rĕzleț, fugar saŭ pe lăturĭ; fuge de trébă.

6221 * △ A umblà cu șacăr-macăr.

G. P. SALVIŬ, *inv. c. Smulți*, J *Covurluiŭ*.

A umblà să înşele, se ḑice maĭ ales pentru Evreĭ.

UMBLARE

6222 Umblarea 'ĭ e încovoıată,
Ca la pisică (a) ploată.

A. PANN, I, p. 102.—HINȚESCU, p. 194.

Despre cel nevoĭaş

UMBLET

Veḑĭ *Cumpĕt, Cap. XIX, s. Umblet.*

6223 * △ Omul se cunósce din umblet ca și după vorbă.

I. G. VALENTINEANU, p. 25.— I, MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-Jos.* J. *Argeş*.

Mişcările trupuluĭ arată vioiciunea saŭ lenea omuluĭ.

Au semblant cognoit on l'ome.
Anc. Prov. Mss. XIIIe *Siècle.*

UMFLAT

Veḑĭ *Ţévă.*

UNTURĂ

6224 *△ Iĭ cură untura pe nas.
T. Bălăşel. înv J. *Vâlcea.*

De gras (ce este) îĭ curge untura pe nas.
P. Ispirescu, *Leg.* I. 1872, p. 175; *Rev. Ist.* III, p. 158.— Hinţescu, p. 70.

Se ḑice, în batjocură, celor slabĭ.
La ţéră nu se ḑice nicĭ odată *curge* ci *cură.*

6225 *Untură de ţînţar.
Maior P. Budişteanu, J. *Ilfov.*

Acelaş înţeles ca la No. 6224.

A SE URCÀ

Veḑĭ *de Grab, Cap. XXI, c. Urcare.*

6226 Urcá-te, draga, 'n jos, c'acum, în sus, te-aĭ scoborît.
Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 14.

Sĕ ḑice pentru filosofiĭ ce cer cinurĭ orĭ cavaleriĭ, socotind că ele maĭ mult te cinstesc, în vreme ce cinstea lor e maĭ mare dĕ orĭ-ce (Golescu).

URDUROS

Veḑĭ *Mucos.*

URÎT

Veḑĭ *Frumos, Inţelepcĭune, Tată.*

6227 *△ Şi urîtul şede unora frumos.
Laurian & Maxim, II, p. 542.— I. Marinescu, *înv.* J. *Argeş.*

Se ḑice despre un om urît, ca chip, dar bun ca minte, saŭ plăcut.

6228 *Imı ḑicı urîtă, îţĭ ḑic (spun) slută.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 158; III, p. 127. — M. Canian, *publ.* J. *Iaşi*.

Pentru ceĭ carĭ nu se lasă, şi întorc ne-întârḑiat batjocura ce li s'a aruncat.

6229 * △Dupa ce e urît, bé şi tutun.

A. Pann, II, p. 139. — Hinţescu, p. 197. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III-p. 164. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş*.

Eştĭ urît şi-aĭ bé tutun.

Baronzi, p 85 – Hinţescu, p. 55,

Se ḑice celuĭ ce are maĭ multe cusururı.

6230 * △Dupa ce e urît, îl chémă si Vlad (Neacşu).

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea*

Veḑĭ *Vĕrsat*.

Acelaşĭ înţeles ca la No. 6229.

6231 * △Pe lângă ca'ı urîtă, o mai chémă si Irina.

H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea*, J. *Dorohoĭ*.

Acelaş înţeles ca la No. 6230.

6232 *Urît de mănâncă omul.

Adică fórte urît.

6233 *Urît de mama-foculuı.

Acelaş înţeles ca la No. 6232.

6234 * △Eu mĕ caznesc sa fac bine,
Si urîtu calea 'mĭ ţine.

I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş*.

Se ḑice de omul care se tot ţine de altul, fără ca să fie chemat saŭ dorit.

6235 △A cunósce pre cine-va de urît si de frumos.

I. Creangă, *Pov* p. 196.

A'ĭ cunósce şi bunele şi relele.

6236 *△A'ĭ face de urît.

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

1° A bate, a pune pe fugă.
2° A sperià.

A URLÀ

Vedĭ *Şérpe*.

6237 Carĭ aurlă pravatós, gura luĭ va'l dóră.[1]

Per. Papahagi, *Zweit. Iahres.* II, p. 162.

Strigând şi certând nu se face trébă.

URMĂ

Vedĭ *a Puţi*.

6238 *△A luà urmà cuĭ-va.

M. Canian, *publ.* J. *Iaşĭ.* — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

1° A merge pe unde a mers altul.
2° A se luà întocmaĭ după faptele şi pildele altuĭa.
3° A se luà astémăt după cine-va, a'l urmărì pe ne-simţite

6239 *A se luà după urma cuĭ-va.

Aceleaşĭ înţelesurĭ ca la No. 6238.

6240 *△A călcà urma (în urmele) cuĭ-va.

P. Ispirescu, *Rev Ist.* I, p. 455.— *Conv. Liter. VII*, p. 84. — Gavr. Onişor, *prof.* J. *Tutova.* — G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*—T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea*

Aceleaşĭ înţelesurĭ la No. 6238.

6241 *△A'ĭ fi luat cine-va din urmă.

I. Creangă, *Pov.* p. 47.—G. Poboran, *inst.* J. *Olt.*

Se ḑice:
1° Despre cel care uĭtă lesne.
2° Despre omul căruia îĭ merge rĕŭ.

---

[1] Care urlă (ţipă) pré tare, gura (luĭ) îl va duré.

Cuĭ i se face fermece, i se descântă cu pămînt luat de unde a călcat el întâiŭ, adică din urma luĭ.

«Mĕ! că rĕŭ mĭ-a mers astă-ḑĭ! Ce ḑi pocită! Se vede *mĭ-a luat cine-va din urmă*».—I. Creangă.

6242 *△ A'l ţine din urma.

G. P. Salviŭ, *inv. c. Smulţĭ, J. Covurluiŭ.*

A'l urmărì, a'l supraveghià.

6243 *△ A'ĭ tăià urma.

G. Poboran, *inst. c. Slatina, J. Olt.*

A'l înlăturà.

6244 *△ Calcă de două orĭ într'o urmă.

E. I. Patriciu, *inv. J. Covurluiŭ*

Veḑĭ *a Călcà.*

1° Arată ne-spornicia cuĭ-va, la lucru.
2° Merge a-lene.

6244b *△ Cel de la urmă, orĭ maĭ mult orĭ maı puţin primesce.

G. Madan, *c. Truşenĭ, J. Chişineŭ, Basarabia.*

Pentru ceĭ carĭ vin maĭ la urmă, după ce s'a împărţit la toţĭ ce erà de dat.

A USCÀ

6245 *△ A uscà pre cine-va.

G. Poboran, *inst. c. Slatina, J. Olt.*

A'l stórce de banĭ.

A USTURÀ

6246 *△ Ustură, dóre;
Când intră bine pare.

V. Forescu, *ç. Drăgoĭea, J. Suciava.*

Dintr'o durere se póte nasce o plăcere

SNÓVĂ

O babă bĕtrână a fost însărcinată a găti o fată tînĕră, ca mirésă, şi, când îĭ punea florĭ în cap, îĭ a povestit prin acest cuvînt, ceea ce are să i se întîmple.

6247 * △ Ustură, da trece.

E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ*.

Când unul ţi-a făcut un necaz mare şi, ca să te mângâie, spune acéstă ḑicere.

A SE VĂITĂ

Veḑĭ *Călugăr, Călugăriţă*.

VĔḐ

Veḑĭ *Lup*.

6248 * △ A'ĭ luà vĕḑu.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

1° De lucĭos, de frumos ce este.

2° A uimì pre cine-va dându'ĭ o lovitură puternică peste obraz. Iĭ dete o palmă *dę'ĭ luă veḑu* saŭ cum ḑice Francezul *Il en a vu trente-six chandelles*».

A VEDÉ

Veḑĭ *a Auḑì, Cap. XI, c. Bărbat, Sită, a se Sperià, Stea Ţigan, Cap. VIII şi XXI, c. a Vedé, Cap. XIX, c. Vedere; a a Visà*.

6249 Maı credincıos lucru ıaste a vedė de càt a auḍi.

MATEIŬ BASARAB, *Pravilă*, p. 425.

Veḑĭ *a Auḑì, Ochiĭ*.

Auḑul ne póte înşelà, dar vederea nicĭ de cum.

6250 Sa auḍı, sa veḍı şî sa tacı, daca veı să petrecı cu pace.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 120.

Veḑĭ *a Trăì*.

Acelaş înţeles ca la No. 6153.

6251 Daca veı sa traescı linistit, să nu veḑı, sa n'auḑĭ, sa tacı.

A. PANN, *Ediţia*, 1889, p. 6; I, p. 14.—HINŢESCU, p. 91. — Dna E. B. MAWR, p. 82.

Acelaş înţeles ca la No. 6250.

6252 * △De nu l'aş vedė, par' c'as maĭ trai.

A. Pann. III. p. 5. — Hinţescu, p. 199. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş*.

De nu te-aş maĭ vedé, par' c'aş maĭ traĭ.

P. Ispirescu, *Leg.* I. 1872, p. 179; *Rev. Ist.* III. p. 159.

Sə ḑice:

1° Când un om are ură pre altul, şi i se vorbesce de el.

2° Când tot întîlnim pre unul care ne este displăcut.

6253 Pe al altuia îl vede, şi pe al seu nu'l vede.

A. Pann, *Edit.* 1889. p. 3; I, p. 7.

Veḑĭ *Ochĭŭ*, *Răvaş*.

Cusururile altuia le vedem, iar pe ale nóstre nicĭ odată

6254 Noi încă nu l'am veḑut, şi numele i l'am pus.

Iord. Golescu, *Mss.* II. p. 49.

Sĕ ḑice când, până a nu dobândì óre-ce, îngrijim dė aceea, adică grijă în zadar (Golescu).

6255 *Nu sciu, n'am vĕḑut,
Nici p'acolo n'am trecut.

Când cine-va vroesce să tăgăduiéscă un lucru vĕḑut. ca să nu fie amestecat într'o afacere ce 'i póte aduce ne-plăcerĭ.

6256 * △Mulţi ved, dar puţini înţeleg.

H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea*, J. *Dorohoi*.—I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş*

* △*Mulţĭ vĕd, puţinĭ cunosc.*

G. P. Salviu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ*.

Când unul judecă un lucru alt-fel de cât este.

6257 Lasă, lasa sa vedem, strigă cimpoiele, la nunta.

Iord. Golescu, *Mss.* II. p. 39.

Ne arată că nu trebue să ne bucurăm de grab de orĭ-ce (Golescu).

6258 De 'l voiu (oiu) maı vedė o data, se face de două orĭ.

A. Pann, III. p. 19.—Hinţescu, p. 199. P. Ispirescu. *Leg* I. 1872. p. 171; *Rev. Ist.* III, p. 158; *Snóve*, p. 44.

Pentru aceĭ pre carĭ abia îĭ cunóscem.

6259 **Cum mĕ veḑĭ, așa te vĕḑ.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 30.

* △ *Cum mĕ veḑĭ, aşa te vĕd.*

I. Marinescu, *înv.* J. *Argeş.*

Adică, cum mĕ cauţĭ, aşa te caut (Golescu).
Cum mĕ ajuţĭ, aşa te ajut.

6260 **Precum tĕ vĕḑ, așa te creḑ.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 61.

Adică, după purtarea luĭ omul a fi sĕ înţelege (Golescu).

6261 ***Cum te vĕd și cum mĕ veḑĭ.**

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*
M. Canian, *publ.* J. *Iaşi.*

Afirmare energică pentru a întărĭ adevĕrul spuselor nóstre.

6262 **Orĭ-ce rar sĕ vede maĭ dulce ni sĕ pare.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 261.

Veḑĭ *Intîlnire, Ochiŭ.*

Să nu supĕrăm ómeniĭ cu cercetările nóstre.

6263 **Lesne a bagà în urechile aculuĭ, când veḑĭ.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 161; III, p. 130. — Hinţescu, p. 8.

Lesne a face un lucru când aĭ cele de lipsă pentru acésta.

6264 **Pe unul îl vede ca doĭ.**

A. Pann, I, p. 128. — Hinţescu, p. 199.

Se ḑice de omul bét.

6265 **De să'l veḑĭ și să nu'l maĭ uĭțĭ.**

P. Ispirescu, *Leg.* p. 41.

1° Urît, fioros.
2° Frumos.

«Dobândì un drag de copilaş, *de să 'l veḑĭ* şi să nu 'l maĭ uĭţĭ.» — P. Ispirescu.

6266 * △ **N'aĭ vĕḑut din porc stup și din cĭóră cuc.**

X... *stud. c. Schiopenĭ*, J. *Fălciŭ*

Lucru ce nu s'a maĭ vĕḑut.

6267 *A vedé roşu (înaintea ochilor).

Maior P. BUDIŞTEANU, J. *Ilfov.*

A se tulburà de mânie.

Voir rouge.

Prov. Franc.

6268 *Vĕḑênd şi facênd.

V. ALEXANDRI, & LASCAR ROSETTI, *Mss.*—I. CREANGĂ, *Pov.* p. 140.

După împrejurărĭ, după o maĭ matură chibzuire vom vedé ce e de făcut.

«Alergă singur, ḑi şi nópte, în tóte părţile, cum puteà şi munceà în drépta şi în stânga, ca doar-doar a încălecà pe nevoĭe, şi apoĭ atuncĭ, *vĕḑênd şi făcênd.*» I. CREANGĂ.

6269 * △Abĭa îl vĕd.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Veḑĭ *Ochiŭ*

Mì-e fórte drag.

6270 A nu maĭ vedé cu ochiĭ (înaintea ochilor).

Veḑĭ *No. 3918.*

De necaz, de supĕrare.

6271 * △Cum nu l'aĭ vĕḑut, aşa şi eŭ.

Pentru a afirmà că nu am vĕḑut cutare persónă saŭ cutare lucru.

VEDERE

Veḑĭ *Orb, Cap. VIII & Cap. XIX, c. Vedere.*

6272 * △Trece 'l cu vederea,
Până 'ĭ crapă fierea.

C. C. BUNGEŢIANU, *stud. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţĭ.*

A umplé pre cine-va dĕ necaz ne luându 'l în sémă.
Se ḑice, maĭ ales, pentru ceĭ carĭ se cred maĭ mult de cât sunt.

6273 *A i se furà vederile.

I CREANGĂ, *Pov.* p. 228.

Veḑĭ *Ochiŭ.*

De o pré mare lumină; a nu mai vedé.

«Zăresc, în depărtare, un sul de raze scânteietóre, care veneà în spre dînşiĭ; şi de ce se apropià, de ce luminà mai tare, de le furà vederile. I. Creangă.

A VENI

Vedĭ *A-casă, a se Duce, Cap, VIII, c. a Venì.*

6274 *Cum a venit aşa s'a dus.

Dna E. B. Mawr, p. 26.

Cum vinirǎ acşi s-dusirǎ. [1])

Per. Papahagi, *Zweit. Jahres.* II. p. 163.

Dicumu ĭinu aşi se ducu. [2])

M. G. Bojadschi, Γραμμ. Ρωμαν. p. 198.

Pentru cele carĭ se perd uşor, precum s'aŭ şi dobândit.

FABULĂ

Lupu arichĭ di in stungâ unâ oae, şi u purta tru peşterae şi o macâ cu pache. Acolo iu imna liĭ ese leulu in cale, şĭ lĭi arache oaĭa; atuncea statundu luplu di diparte, lĭi ḑice: cu neîndreptate nĭi-u loşĭ; nu va şi u incherdiseşcĭ. E leulu arisendaluĭ lĭi ḑise: nacâ şi tu u aĭ measire di la oaspile a teu? — M. Bojadschi.

Ce qui vient par le flûte, s'en va par le tambour.
Prov. Franc.

6275 *Vin la mama să te vaḑă,
Să 'ţĭ dé un cocén de varza.

Dna Sofia Zanne, c. *Bucurescĭ* J. *Ilfov.*

Când ĭ oftim pre cine-va făgăduinduindu-ĭ folóse.

6276 *△Are pe vino încóce.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 20, 179, 240 & 400; *Leg.* II, p. 17; *Snóve,* p. 100; *Unch. Sfăt.* p. 91; *Rev. Ist.* I, p. 232.— G. Poboran, *inst.* J. *Olt.*

A avé vino 'ncóce.

V. Alexandri, *Teatr.* p. 695.

---

[1]) Cum veniră, aşa se duseră (adică baniĭ).
[2]) Precum vin, aşa se duc.

A fi plin de vino 'ncóce.

I. Creangă. *Pov.* p. 275; *Conv. Lit.* XI, p. 195.

Ce folos de multă albéţă,
Dacă n'are un vino 'ncóce.

A. Pann, II, p. 129. — Hinţescu, p. 61.

Pentru omul plăcut, atrăgĕtor, în opunere cu: *are pe du-te încolo.*

VENIN

Vedĭ *Códă.*

6277 * △ A face venin.

Fr Damé. IV, p. 216. — *Poes. Pop. Şezăt.* I, p. 107.

* △ *A face o vadră de venin.*

G. Poboran, *inst. c. Slatina, J. Olt.*

* △ *A'şĭ pune venin la inimă.*

Poes. Pop.

A se supĕrà rĕŭ.

Când mănânc pun la inimă venin.

Poes. Pop.

Se faire de la bile.

Prov. Franc.

6278 * A'şı vĕrsà veninul.

Fr. Damé, *Dict.* IV, p. 216 & 218

A'şĭ arĕta supĕrarea, ura către cine-va.

Verser sa bile contre quelq'un.

Prov. Franc.

6279 A'ı pune venin la inima.

I. Creangă, *Pov.* p. 235.

A'l necăjì, a'l supĕrà.

«Acum am să'mĭ arĕt puterile, chiar de aci de pe loc, în ciuda stăpânuluĭ ca *să'ĭ punem venin la inimă*». — I. Creangă.

VĔRSAT

6280 * △ După ce e ciupit de vĕrsat îl mai chémă·si Vlad.

I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeș*.

Vedĭ *Urit, Vlad.*

Acelaș înțeles ca la No. 6230.

Insă acest înțeles se generaliséză adese-orĭ fórte mult. De pildă se dice când cuĭ-va i se poruncesce să facă un lucru, și el, nu numaĭ că nu'l face, dar maĭ rĕspunde și poruncitoruluĭ

VĔRSĂTURĂ

Vedĭ *No. 1662.*

VIÉȚĂ

Vedĭ *Ață, Mórte, Nădejde, Ne-căsătorit, Cap. XIX & XXI, c. Viéță.*

6281 Viéța fără sĕrbătorĭ, ca un drum fără conac.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 37.

Arată folósele serbătorilor carĭ procură, muncitoruluĭ, o odihnă trebuitóre.

6282 * △ Ce înghite pămîntul viéță nu maĭ are.

V. Forescu, *c. Folticenĭ*, J. *Suciava*.

Cine a murit e bun dus.

Quand on est mort c'est pour longtemps.

Prov. Franc.

6283 Carle sparaé sa živut, sparaé ur bur castel. [1])

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.*, I, p. 11.

Arată prețul vieței.

Chi sparagna la su veîta, sparagna un biel castielo. [2])

Prov. Rov.

6284 Necăjita luı viéță
Se ține 'ntr'un fir de ață.

A. Pann, I, p. 132.—Hințescu p. 201.

Pentru cel sărac.

---

[1]) Care-le îșĭ economisesce viéța, economisesce un bun castel.
[2]) Idem.

6285 Iĭ stă viéţa
Intr'un fir de aţă.

P. Ispirescu, *Leg.* p. 108.—Delavrancea, *Sultănica* p. 36.

I sĕ ţine viéţa ca într'un fir de pĕr.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 36.

Iĭ stă viéţa în primejdie.

Dar a omuluĭ viéţă, după cum singur spuneaĭ,
Se ţine într'un fir de aţă, şi se rupe când gând n'aĭ,

A. Pann, II, p. 89.

6286 * △ Viéţă îngeréscă, traiŭ porcesc.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Se ḑice:
1° De călugărĭ saŭ de ceĭ carĭ o duc într'o beţie şi uĭtă tóte.
2° De ceĭ carĭ trăesc miserabil, murdar şi nu simt nimic, credêndu-se fericiţĭ.

6287 Trăesce viéţă
Cârpită cu aţă.

A. Pann, I. p. 155 —Hinţescu, p. 201.

* △ *Viéţă*
Cârpită cu aţă.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 45 & 171; III, p. 155.—Hinţescu, p. 201. — B. P. Hăşdĕŭ, *Magn. Etym.* p. 2079.—T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.* —G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*—I. Marinescu, *înv.* J. *Argeş.* — Artur Gorovei, *c. Folticeni*, J. *Suciava.*—V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

* △ *Viéţă*
Legată cu aţă.

E. I. Patriciu & G. P. Salviu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

1° Arată traĭul rĕŭ.
2° Despre omul prăpădit, şi gata să móră dintr'o ḑi într'alta.

6288 Viéţa bună, când aĭ pâne în gură.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 264.

Omul trebue înainte de tóte să mănânce.

6289 **După vĕĕță este și mórte.**

C. Negruzzi, I, p. 146. —P. Ispirescu. *Rev. Ist.* III, p. 165.—I. Creangă, *Pov.* p. 154.

Nimenĭ nu póte scăpà de mórte.

«Judecă că, după vĭéță este și mórte, și că Măria Ta eștĭ muritor, și aĭ să daĭ sémă.» —C. Negruzzi.

6290 **Omul are și vĭĕță și mórte.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 172.

* *(Tot) omul are și mórte și vĭéță.*

A. Pann, *Edit.* 1889. p. 23; I, p. 78; III, p. 156.—Hințescu, p. 131.

* △ *Omul e cu vĭéță și cu mórte.*

I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeș.*

Este și viéță, este și mórte.

V. Alexandri, *Teatr.* p. 1549.

* *Omlu are ș'mórte ș'bană.*

D. A. Milescu, *stud. c. Gopeșĭ, Macedonia.*

Acelaș înțeles ca la No. 6289; și se dice, maĭ ales, când un om este povățuit să se îngrijéscă.

6291 **Dulce e viéța, dar scump o plătim.**

I. G. Valentineanu, p. 8.

Căcĭ e plină de rele și de necazurĭ.

6292 **Vĭéța ticnită,**
Ca o fată împodobită.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 37.

Adică cea maĭ plăcută.

6293 **Până sórele apune,**
Vĭéța ta jos sĕ pune.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 266.

Arată scurtimea vĭețiĭ.

6294 Vıéţa omuluĭ, ca oul în mâna copiluluĭ.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Asem.* p. 36.

Acelaş înţeles ca la No. 6293.

6295 •Viéţa scurta, învĕţătura lungá.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 186.

•*Viéţa scurtă, arta lungă.*

G. MUNTEANU, p. 151.—HINŢESCU, p. 201.

Veḑĭ *Cap. XIX, c. Om.*

Arată cât de multe are de învĕţat omul.

6296 * △Scurtă şi bună.

I. MARINESCU, *Inv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş.*

Pentru cel care doresce maĭ bine să trăiéscă puţin şi bine de cât mult şi prost.

6297 △Şi e vĭéţa o nălucă,
Călĕtor gata de ducă.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.* p. 330.

Acelaş înţeles ca la No. 6290.

Vita mortalium brevis. [1])

Prov. Latin.

6298 * △Vıéţa urăsce, ĭar mórtea împacá.

IDEM, *Calend. Rom.* 1892.

Acelaş înţeleş ca la No. 5504.

6299 *Când ţĭ-e vĭéţa maĭ dragă.

Maior P. BUDIŞTENU, J. *Ilfov.*

La o întîmplare neplăcută şi care vine pe ne-aşteptate.

A VĬEŢUI

6300 Spune-mĭ cu cine 'mpreună vĭeţuescı, să 'ţĭ ghicesc ce fel dĕ om eştı.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 267.

Omul se cunósce după prietiniĭ luĭ.

---

[1]) Viéţa muritorilor e scurtă.

VÏEȚUIRE

Veḑĭ *Cap. XIX, c. Vïețuire.*

VÎNT

6301 **Cu vinturi nu sĕ vopsesc ouĕle roșiĭ.**

Dna E. B. Mawr, p. 31.

Veḑĭ *Beșină, Fată, Gogoșĭ, Ouĕ.*

Acelaș înțeles ca la No. 4886.

VÎRSTĂ

Veḑĭ *Țiță.*

6302 **Cele trecute la vîrstă, dar cu nurĭ, ca stafida cea uscată, dar plină dĕ dulcéță.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, *Asem.* p. 44.

Pentru femeile bĕtrâne dar plăcute.

VIS

6303 * △ **Visul nu e nimic.**

A. Pann, *Fab.* II, p. 123.— I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos, J. Argeș.*

Se ḑice celor carĭ cred în visurĭ.

Tous songes sont mensonges.

Prov. Franc.

6304 **Aș spune un vis,**
Dar nu pociŭ de rîs.

Iord Golescu, *Mss.* II, p. 5.

Veḑĭ *No. 5811.*

Sĕ ḑice când va să spuĭe óre-cine óre-ce, dar nu scie dĕ unde să încépă (Golescu).

6305 * △ **Vis dĕ babă bĕtrână.**

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 20.— I. Marinescu, *înv.* J. *Argeș.*

1° Adică vorbe dĕ tot próste (Golescu).
2° Când un om vré să spue ce-va și n'o lovesce.

6306 * △Vis, c'a nins!

T. Bălăşel, înv. c. Ştefănescĭ, J. Vâlcea.

Când cine-va spune un lucru peste putinţă, la care nicĭ nu te aşteptaĭ.

6307 * △Par 'că e de vise rele.

G. Poboran, inst. c. Slatina, J. Olt.

Urît, displăcut, de spaĭmă.

6308 * △A 'şĭ vedé visul cu ochiĭ.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 155; III, p 125.— Hinţescu, p. 202.— Baronzi, p. 40. G. Munteanu, p. 121.— I. Ionescu, *Cart. Cit.* III, p. 14.— G. Poboran, *inst.* J. *Olt.* — I. Marinescu, *înv.* J. *Argeş.*— E. I. Patriciu, *înv.* J. *Covurluiŭ.* — V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ-Bărescĭ, comit. Bihor*, *Ungaria.*

A 'şĭ vedé visul.

A. Pann, III, p. 114.

1° A 'şĭ vedé dorinţa, gândurile împlinite: a 'şĭ atinge scopul.
2° A se încredinţà.— J. *Olt.*

A VISÀ

Vedĭ *Flămând.*

6309 A visat că s'a 'nghimpat.
Şi umblă la piciŏr legat.

A. Pann, I, p. 103. Hinţescu, p. 79

Se dice pentru ceĭ leneşĭ saŭ nevoĭaşĭ.

6310 * △Nicĭ sa'i vedĭ
Nicĭ sa'ĭ visezĭ.

G. Dem. Teodorescu, *Pop. Pop.* p. 489.

Despre lucrurĭ saŭ fiinţe displăcute, urîte, grŏznice, spăimântătŏre.

Se ridică-o ŏste mare,
Ŏste mare de Muscalĭ,
Imbrăcaţĭ în haine verdĭ.
Nicĭ să'ĭ vedĭ
Nicĭ să'ĭ visezĭ.
Poes. Pop.

6311 **Când nicĭ nu viséză omul atuncĭ o păţesce.**

S. Fl. Marian, *Trad. pop.* p. 300.

Belele vin pe capul nostru cam pe ne-aşteptate.

6312 **Când cu gândul nu viséză,**
El în cursă o să cadă,
Şi atuncea îl piséză
Şi potecile îĭ scurtéză.

A. Pann, II, p. 32. — Hinţescu, p. 202.

Acelaş înţeles ca la No. 6311, dar se aplică, maĭ ales, făcĕtorilor de rele.

6313 * **A visà cu ochiĭ deşchişĭ.**

A tot visà.

Pentru cel care nu e cu gândul la tréba luĭ.

Rêver tout éveillé.

Prov. Franc.

6314 * △ **A visà ḑiua.**

Despre cel care vorbesce ce nu e.

6315 * △ **A visà codri verḑĭ.**

G. Poboran, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Veḑĭ *Flămând.*

Adică lucrurĭ peste putinţă.

VIŬ

Veḑĭ *a Bell, Mort.*

6316 * △ **Ieà de pe viĭ şi de pe morţĭ.**

D-na Ec. Z. *c. Bêrlad*, J. *Tutova.* — I. Creangă, *Amint* p. 138.

1° Despre popĭ, care ĭéŭ de la om, cât trăesce, pentru felurite slujbe, şi maĭ cere ca să'l îngrópe.
2° De omul cumplit şi lacom.
Primul înţeles a dat nascere acesteĭ ḑicerĭ.

6317 * △ **Nicĭ cu viiĭ, nicĭ cu morţiĭ.**

Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ*, J. *Vasluiŭ.* — G. P. Salviŭ, *inv.* J. *Covurluĭ.*

1° Nu se ĭeà cu nimene, fuge de tótă lumea.
2° Se ḑice de ceĭ carĭ zac mult, şi nicĭ nu mor nicĭ nu se îndréptă.

6318 *L'a pus viŭ, şi l'a sculat mort.

I. Bănescu, *prof.* J *Roman.*

I-a tras o bătaĭe, soră cu mórtea.

VORBĂ

Veḑĭ *Auḑire, Boŭ, Cadelniţă, Ciorbă, Cuvînt, Frumos, Imbucătură, Mâncare, Mare, Minciună, Mojic, Móră, Muĭere, Nebun, Ne-credincios, Nuntă, Pâne, Port, Prost, Şic, Traistă Cap. XXI, c. Vorbă.*

6319 * △Vorbă mare să nu ḑicĭ.

I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos.* J. *Argeş.* — Al. Dumitrescu, p. 132.

Imbucătură mare să 'nghiţĭ,
Şi vorbă mare să nu ḑicĭ.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 6; I, p. 14.—Baronzi, p. 57.—Hinţescu, p. 77.

* △*Imbucătura mare s'o vîrĭ în gură, da vorba mare să n'o scapĭ din gură.*

I. I. Donca, *stud. c. Cârja,* J. *Tutova.*

Muscătură mare, sborĕ micĭ. [1])

D. A. Milescu, *c. Gopeşĭ, Macedonia.*

Veḑĭ *Mâncare.*

1° Să nu ḑicĭ că nu veĭ face odată cutare lucru.
2° Să nu pomenescĭ pe dracul. — J. *Argeş.*
3° Se ḑice copiilor micĭ, ca să nu se amestece în vorbă — *Macedonia.*

6320 * △Cine ne-credincĭos este în vorbă, viclén este şi în lucru.

H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea,* J. *Dorohoĭ.*

Mincinosul şi făţarnicul sunt fraţĭ de cruce.

---

[1]) Muşcătură (mâncare) mare, cuvinte micĭ.

6321 * △ Cu vorba și fapta.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 104. —I. MARINESCU, *inv. c. Bradu-de-Jos.* J. *Argeș.*

Adică ceea-ce făgăduescĭ, peșin s'o puĭ șĭ 'n lucrare (GOLESCU).

6322 * △ Cel ce intră în vorbă ne-chemat, se numesce óie cu șoriciŭ.

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, p. 1872, p. 179; *Rev. Ist.* II, p. 147. — HINȚESCU, p. 120.—I. MARINESCU, *inv* J. *Argeș.*

Sĕ ḑice celor obraznicĭ și rĕĭ crescuțĭ carĭ se amestecă în vorba altora.

6323 * △ Vorba ișĭ are și ea vremea eĭ.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovĕț* J. *Vasluĭ.*

Pentru ceĭ carĭ vorbesc în afară de vreme.

6324 Voróva nu în vremea și la locul sĕŭ, ca rafturile de aur în capul magaruluĭ se prind.

DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierogl.* p. 235.

Pentru cele ḑise în afară de vreme. Din potrivă, precum ḑice Solomon, Prov. XXV: «*Mere de aur în panere de argint, este cuvîntul ḑis la timp.*»

6325 * △ Nu te amestecà, ne-poftit, în vorba altora.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 6; I, p. 24. — HINȚESCU, p. 121. — BARBU CONSTANTINESCU, *Cart. Cit.* III, p. 15.—*Semin. Buc. cl. VIII prin* P. GÂRBOVICÉNU, *prof.*

Să nu ne amestecăm, de la noĭ, în treburile carĭ nu ne privesc.

In vechime cuvîntul *a fi amestecat cu,* aveà ințelesul de: a fi în ințelegere cu

«Și când l'a găsit (pe Miron Costin) Macri acolo, la Barboșĭ, atuncea îĭ murise și giupănésa, și nimic nu scia de sfatul fraține-sĕŭ saŭ de acelor-l-alțĭ boierĭ, că nu era *amestecațĭ* cu ceĭ l'alțĭ boierĭ la sfat.» N. NECULCE, II, p. 241.

6326 * De vorbă bună nu te dóre gura.

AL. DUMITRESCU, p. 137.

1° Ne îndémnă a vorbì frumos, cu blândețe.

2° Se ḑice maĭ ales celor carĭ nu vor să pună o vorbă bună pentru alţiĭ.

Douce parole n'écorche pas la bouche.
Prov. Franc.

Il bel parlare non scortica la lingua [1])
Prov. Tosc.

Good words break no bones. [2])
Prov. Engl.

Ein gutes Wort bricht Einen kein Bein. [3])
Prov. Germ.

6327 * △Vorba dulce
Mult aduce.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 6; I, p. 21. — H. D. Enescu, *inv. c. Zamostea*, J. *Dorohoiŭ*. — I. Marinescu, *inv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş*. —C. C. Bungeţianu, *stud. c. Cosovĕţ*, J. *Mehedinţi*. — Hinţescu, p. 205.—I. G. Valentineanu, p. 29. —Al. Dumitrescu. p. 142.— E. I. Patriciu, *inv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ*. — I. Creangă, *Amint* p. 69. —Fr. Damé, I, p. 43.—V. Forescu, *c. Folticenĭ*. J. *Suciava*. — *Semin. Buc. cl. VII, prin* P. Gârbovicénu, *prof.*— V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ comit. Bihor, Ungaria.*

Vorba cea mai dulce,
Dragoste ne-aduce.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 178.

Sborlu dulçi,
Mult aduçi. [4])

Per. Papahagi, *Zweit. Iahres*, II, p. 180.

* *Sborlu dulçe,*
Multe aduçe.

C. Ionescu, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

Veḑĭ *Graiŭ*.

---

[1]) Frumósa vorbire nu jupóe limba.
[2]) Vorbele bune nu strică ósele.
[3]) O vorbă bună nu strică osul nimĕnuĭ.
[4]) Vorbă dulce, mult aduce.

Cine vorbesce frumos e în tot-dé-una folosit.

Fagur de miere sunt vorbele plăcute.
Prov. Solom. XVI, 24.

Boun paroll varen tant e costen poch. [1])
Prov. Lomb.

Für Geld und gute Worte kann man Alles haben. [2])
Prov. Germ.

6328 * △Vorba bună
Mult adună.

V. Forescu, *înv. c. Folticeni*, J. *Suciava.*

Acelaş înţeles ca la No. 6327.

6329 Bura beseda ciuda cruto va. [3])

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.* I, p 7.

Acelaş înţeles ca la No. 6328.

6330 Sborlu dulçe ospeţli adavgă. [4])

Andreiŭ al Bagavu, *Cart. Aleg.* p. 59.

Acelaş înţeles ca la No. 6329.

Mit guten Worten fängt man die Leute. [5])

6331 Vorbele cele dulci deschid uşa cea de fier.

Dim. Ţichindeal, *Fab.* p. 220.

Vorbele cele dulci deschid (şi) pórta cea de fer.

Baronzi, p. 49.— Hinţescu, p 206.

Acelaş înţeles ca la No. 6327.

Buon parlare porta a buon logo [6])
Prov. Ital.

Ein gutes Wort findet ein gute Statt. [7])
Prov. Germ.

6332 Cu vorbe dulci mai multă pâine mănânci.

Iord. Golescu, *Mss.* I, p. 179.

Acelaş înţeles ca la No. 6328.

---

[1]) Vorbele bune valorézä mult şi costă puţin.
[2]) Cu aur şi cu vorbe bune le poţi tóte dobândi.
[3]) Vorba bună face fórte mult.
[4]) Cuvîntul dulce prieteni adaogă.
[5]) Cu vorbe bune se prind ómenii.
[6]) Vorba bună ţine bun loc.
[7]) O vorbă bună găsesce un bun loc.

6333 Vorba dulce óse frânge.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 178.

Acelaş înţeles ca la No. 6329.

6334 Voróva blândă tótă pornirea îmblânḑesce, ĭara cea aprigă, şi pre cel slab aţîţă la mânie.

NIC. MUSTE, *Letop. Mold.* III, p. 88.

Cu vorbă bună şi pe dracul îmblânḑescĭ.

HINŢESCU, p. 204

Acelaş înţeles ca la No. 6331.

Responsio mollis frangit iram. [1])

Prov. Lat.

Douces paroles ront grant ire.

Prov. Franc. XIIIe *Siècle.*

Worte thun oft mehr als Schläge. [2])

Prov. Germ.

6335 * △ Fagurĭ de mĭere sunt vorbele plăcute.

Semin. Buc. cl. VII prin P. GĂRBOVICÉNU, *prof.*

Acelaş înţeles ca la No. 6327.

Fagur de mĭere sunt vorbele plăcute.

Prov. Solom. XVI, 24.

6336 Vorba bună scapă barba din mână.

IDEM. *Calend. Rom.* 1892.

Acelaş înţeles ca la No. 6334.

6337 Vorba de rĕŭ, omul pré lesne o crede.

A. PANN, I, p. 57.

* △ *Vorba de rĕŭ, maĭ lesne se crede.*

A. PANN, III, p. 9.—V. FORESCU, *c. Folticeni*, J. *Suciava.* — I. MARINESCU, *înv. s. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş.*

Vorba rea se crede maĭ lesne.

I. G. VALENTINEANU, p. 30 —GALIN-NĂDEJDE, *Cart. Cit.*

---

1) Rĕspunsul blând (móle) frânge mânia.
2) Cuvintele fac adese-orĭ maĭ mult de cât bătaia.

Omul e făcut ast-fel, în cât maĭ uşor crede rĕul, de cât binele ce i se spune despre altul.

6338 * △ **Vorba de rĕŭ se duce peste nouĕ ţĕrĭ şi nouĕ mărĭ.**

Em. Popescu, *inv. c. Ciocănescĭ-Mărgineni, J. Ialomiţa.*

Acelaş înţeles ca la No. 6337 şi cu adaosul că vorba, odată scăpată din gură, nu se maĭ póte prinde.

6339 **Sborlu arĕŭ, ne cu cal, ne cu zîgar l'acaţĭ.** [1]

Per. Papahagi, *Zweit. Iahres.*, II, p. 180.

Acelaş înţeles ca la No. 6338

6340 * △ **Vorba rea sĕ duce ca glonţul.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 6; I, p. 21.—Hinţescu, p. 205.—B. Constantinescu, *Cart. Cit.* II, p. 16.—I. Marinescu. *inv. c. Bradu-de-jos, J. Argeş.*— V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.*

* △ *Vorba de rĕŭ sĕ duce ca glonţul.*

Semin. Buc. cl. VIII, *prin* P. Gârbovicénu, *prof.*

Acelaş înţeles ca la No. 6339. Se ḑice maĭ ales când un om este oprit să nu vorbéscă pre altul de rĕŭ.

Nimio celerius venit, quod molestum est, quam id quod cupide petas.

Prov. Lat.

Les mauvaises nouvelles ont des ailes.

Prov. Franc.

Novella trista arriva presto. [2]

Prov. Ital.

Böse Botschaft bringt man bald. [3]

Prov. Germ.

6340b * △ **Vorba rea se duce ca din puşcă.**

V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ-Băresci. comit. Bihor, Ungaria.*

Acelaş înţeles ca la No. 6340

---

1) Vorba de rĕŭ, nicĭ cu cal, nicĭ cu ogar nu o prinḑĭ (acaţĭ).
2) Vestea rea sosesce repede.
3) Vorba de rĕŭ ţi se aduce repede.

6341 Sborlu arĕu, când porñésce, fuge 'nvie ca gugosilu. [1])

Andreiŭ al Bagavŭ, *Cart. Aleg*, p. 99.

Sborlu arĕŭ 'ĭ ca gugoşlu. [2])

Per. Papahagi, *Zveit. Iahres.*, II, p. 180.

Acelaş înţeles ca la No. 6340

6342 Sborlu açel urîtlu ca câmbana s'avdi. [3])

Per. Papahagi, *Zweit. Iahres.* II. p. 180.

Acelaş înţeles ca la No. 6338.

6343 * △ Vorba rea fuge maĭ tare ca cea bună.

Gavr. Onişor, *prof. c. Bĕrlad*, J *Tutora.*

Acelaş înţeles la No. 6337.

6344 O vorbă rea ranesce maı mult de cât o sabie ascuţită.

Idem, *Calend Rom.* 1892.

Veḑĭ *Gură, Limbă.*

Acelaş înţeles ca la No. 3684.

6345 * △ Pentru o vorbă de nimica
Jóćă baba de se strică.

G. P. Salviŭ, *inv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Veḑĭ *Drac.*

Când de la un lucru fórte ne-însemnat s'a iscat o cértă saŭ bătae mare.

6346 Grumbe besede nu facu bire. [4])

Fr. Miklosich, *Rum. Unter.*, I, p. 8.

Să ne ferim de a vorbi pre alţiĭ de rĕŭ.

La cateive paruole nun fa mai ben. [5])

Prov. Rov.

6347 Vorba 'n colţurı şi rotundă,
Fară cercurĭ se înfundă.

A. Pann, I, p. 10. — Hinţescu, p. 205.

---

1) Vorba de rĕŭ, când sĕ pornesce, fuge iute ca săgéta.
2) Vorba de rĕu 'ĭ ca săgéta.
3) Vorba acea urîtă ca clopotul s'aude.
4) Urîta vorbă nu face bine.
5) Vorbele urîte nu fac niciĭ odată bine.

Acelaş înţeles ca la No. 6346, şi maĭ ales pentru vorbele celor copilăroşĭ.

6348 Vorba ce sbóră odată nu së maĭ întórce.

Iоаn. Golescu, *Mss*. II, p. 20.

* △ *Vorbele sbor.*

I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş*.

Adică ceea ce odată ḑicĭ n'o maĭ poţĭ luà înapoĭ (Golescu).

Nescit vox missa reverti. [1])

Horaţiu.

Parole une fois envolée
Ne peut plus être rappelée.

Prov. Franc.

La paraula que ha exid de la boca no pod tornar atrás. [2])

Prov Catal.

6349 Cu vorbe îmbolditóre
Il atinge unde 'l dóre.

A. Pann, I, p. 5.—Hinţescu, p. 77.

Pentru ómeniĭ rëĭ de gură şi de inimă, care te înţépă cu vorba tocmaĭ unde 'ţĭ pasă.

6350 * △ Vorba îşĭ are şi ea vremea eĭ.

P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 180. — Hinţescu, p. 205.—I Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J *Argeş*.

Vorba 'şĭ are şi ea vremea eĭ
Iar nu să o trântescĭ când veĭ.

A. Pann, I, p. 14.

Se întrebuinţéză, maĭ ales, când într'o chestie seriósă, unul umblă cu glumele.

6351 * △ Vorbele cele ferite
In piaţă şi 'n móră 's vorbite.

A. Pann. I, p. 15.—Hinţescu, [3]) p. 206.—I. Marinescu, *înv.* J. *Argeş*.

---

[1]) Cuvîntul slobodit nu se maĭ póte întórce.
[2]) Vorba ce a eşit din gură nu se póte întórce înăuntru.
[3]) Hinţescu scriind *nu 's vorbite*, schimbând cu totul înţelesul ḑiceriĭ.

1° Adese-orĭ lucrurĭ pre carĭ le credem de taĭnă sunt date în vileag.

2° Se ḑice aceluĭ care vorbesce lucrurĭ ne-cuviinciόse între ómenĭ de cinste.

6352 *Vorba pe unde a eşit.
Maĭ bine să fi tuşit.

A. Pann, I, p. 3.—Hinţescu, p. 205.

Pentru ceĭ carĭ vorbesc, când erà maĭ bine să tacă.

6353 * △Unde 'i vorbă nu 'i mânie.

I. Creangă, *Pov.* p. 151.— I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos*, J. *Argeş*.

Pentru ceĭ carĭ spun un adevĕr displăcut; pentru aceĭ carĭ se tîrguesc mult când aŭ ce-va de cumpĕrat ş. c. a

«Apoĭ dĕ bade Ipate, *unde'ĭ vorbă nu'ĭ mânie*; maĭ bine să te tocmescĭ întâiŭ de cât pe urmă.— I. Creangă.

6354 △Vorbele celor marĭ sunt ca smochinele de dulcĭ,
Iar vorbele celor micĭ sună ca nisce nucĭ.

A. Pann, I, p. 14.—Hinţescu, p. 206.

Arată trecerea pre care o are omul bogat la orĭ-ce.

Dum divis loquitur, verbum Salomonis habetur:
Dum pauper loquitur, tunc barbarus esse videtur. [1]

Prov. Jόsă-Lat.

Rien ne vault grand cœur en pouvre pance.

Prov. Gallic. Mss. XVIe *Siècle.*

Per ben parlare e assai sapere.
Non sei stimato senza l'avere. [2]

Prov Ital.

Armer Leute Reden gilt nicht. [3]

Prov. Germ.

6355 Din vorbă în vorbă, vorbă se deschide.

A. Pann, *Ediţia* 1889, p 5; I, p. 21.—Hinţescu, p. 204.— P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p. 162, — I. Marinescu, *înv.* J. *Argeş*.

[1] Când bogatul vorbesce, are graĭul luĭ Solomon: când săracul vorbesce, se vede că este un barbar.
[2] Poţĭ, vorbi bine şi fi mintos, nu veĭ fi stimat fără avere.
[3] Vorbele celor săracĭ nu preţuesc nimic.

* △ *Vórba, vorbă deschide.*

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 20. — V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ-Băresci, comit. Bihor, Ungaria*

* △ *Vorba, vorbă aduce.*

B. P. Hăşdeŭ, *Magn. Etim. Pref.* II. — P. Ispirescu, *L. g.* I, 1872, p. 172; *Leg.* 367 & 289; *Snóve* p. 32 & 60. — Hinţescu, p. 205. — T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.* — Dr V. Lucaciŭ, *Gazeta*, I, No. 160

1⁰ Omul de ce vorbesce, de aceea ar maĭ vorbi.

2⁰ Sĕ ḑice când, dintr'o vorbă, trecem într 'alta, fără a isprăvì pĕ cea d'întăĭ (Golescu).

«Vorba ăluĭa, *vorba vorbă aduce.* Incepură împĕraţiĭ a'şĭ povestì despre judecăţile şi dreptăţile ce făcuse fie-care în împĕrăţia sa.—P. Ispirescu.

Le parole son come le ciriegie, ch'una tira l'altra. [2])

Prov. Ital.

Ein Wort gibt das andere. [1])

Prov. Germ.

6356 * △ Din vorbă în vorbă ese adevĕrul.

A. Pann, *Ediţia* 1889, p. 5; I, p. 21. — Hinţescu, p. 1 & 204. — P. Ispirescu, *Rev. Ist.* III, p. 162, I. Marinesru, *înv. c. Bradu-de-Jos.* J. *Argeş.*

Când din vorbă, se află ce-va ce nu se scià bine.

6357 Vorba, din vorbă în vorbă
Aŭ ajuns şi la coceorbă.

A. Pann, I, p. 3. — Hinţescu, p. 205.

Vorba, din vorbă în vorbă
Ajunge pân' la cocĭorbă.

Al. Odobescu & Slavicĭ, *Cart. Lect.*

* △ *Din vorbă în vorbă*
Ajungĭ la cocĭorvă.

N. Mateescu, *înv.* c. *Moviliţa*, J. *Putna.*

---

[1]) Vorbele sunt ca cireşile, una trage pe alta.
[2]) O vorbă aduce alta.

Când doï, din vorbă, aŭ ajuns la cértă.

6358 * △Din vorbă se face fapta, și din fapta vorbă.

A. Pann, *Ediția* 1889, p. 5; I, p. 21. — *Idem Calend. Rom.* 1892.— Hințescu. p. 204. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeș*

1° Din vorbe ese adese-orï fapte, şi de un fapt trebue să se vorbéscă.
2° Intr'un înţeles maï restrîns, când doï fac un fapt trebuïe să se vorbéscă. După dovedire vorbesc alţiï de eï.

6359 * △Din vorbă
Trecem la ciorbă.

T. Bălăşel, *înv.* J. *Vâlcea.*

Vedĭ *Ciorbă.*

Vorbim şi apoï facem.

6360 * △Vorba luï face cât beşina porculuï.

C. Başota & V. Forescu, *c. Folticeni*, J. *Suciava.*

Vedĭ *Cap. I, c. Beşina-Porculuï.*

Când un om nu are şic la vorbă, când nimene nu'l bagă în sémă, când dă sfaturï, şi nu sunt urmate. Acéstă ḑicere este fórte veche.

6361 Rumegă vorba ca óiea iérba.

A. Pann, I, p. 106.—Hințescu, p. 204.

Iï e lene să şi vorbéscă.

6362 *A'şĭ rumegà vorba.

A se gândi bine înainte de a vorbi

Il faut tourner sept fois sa langue dans sa bouche avant de parler.

Prov. Franc.

6363 * △ **Vorba multă, sărăcia omuluĭ.**

C. Negruzzi, I, p. 247.—Dna E. Sevastos, *Pov.* p. 119.—Fr. Damé, IV, p. 16. — Hințescu, p. 205. — Laurian & Maxim, II. p. 1610. — Al. Odobescu, I, p. 145. — I. G. Valentinénu, p. 25.—Em. Popescu, *înv. c. Ciocănesci-Mărgineni* J. *Ialomița.*—V. Forescu, *c Folticenĭ* J. *Suc.ava.* — I. Creangă, *Amint.* p. 154; *Por.* 250.—H. D. Enescu, & K. A. Zamfirescu-Diacon, *înv. c. Științeniĭ*, J. *Dorohoĭ.* — S. Fl. Marian, *Trad. pop.* p. 10.—P. Ispirescu, *Leg.* I. 1872, p. 174. — — Dna Sof. Nădejde *Nuv.* p. 45. —T. Bălășel, *înv.* J. *Vâlcea.* — I. Marinescu, *înv.* J. *Argeș.* — V. Sala, *dasc. c. Vașcoŭ, comit. Bihar, Ungaria.*

Vorba multă 'ĭ (e) sărăcia omuluĭ.

Abecedar Ilustrat, p. 24.—I. G. Valentinénu, p. 8.

* △ *Vorba multă, sărăcie.*

V. Alexandri, *Poes. Pop.* p. 99; *Teatr.* p. 463, 746 & 1102. — V. Sala, *dasc. c. Vașcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

* △ *Vorbă multă, sărăcie gólă.*

Avr. Corcea, *paroh. c. Coșteiŭ, Banat.*

△ *Sărăcie 'ĭ vorbă multă.*

Șezătórea, II, *Poes. Pop.* p. 35.

* △ *Vorbă lungă, sărăcia omuluĭ.*

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 20.—Hințescu, p. 205—Al. Dumitrescu, p. 117. — E. I. Patriciŭ, *înv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ.*— G. Madan, *c. Trușeni, Ț. Chișinĕŭ, Basarabia.*

Vorba lungă e sărăcia omuluĭ.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 41; I, p. 152.

Vorba lungă, sărăcie.

I. Negruzzi, *Conv. Liter.* XII, p. 6.

* △ *Vorbă lungă,*
Sărăcie-în pungă.

V. A. Ureche, *Conv. Liter.* XXI, p. 572. — V. Alexandri, *Teatr.* p. 236. — G. P. Salviu, *înv. c. Smulţi, J. Covurluiŭ.*

* *Sbóre multe, ftohia mare.* [1]

Ilie Ghicu, *prof. c. Abela, Samarina, Perivoli, Epir.*

1° Ne arată că numaĭ cu vorba nimic folosim, că pierdem vremea în zadar (Golescu).

2° Când cine-va stă mult de vorbă, şi vorba e cam fără folosu luĭ.

— Ce poene, măĭ Păune?
Ce fînaţe măĭ nebune?
Doar pămîntul nu 'ĭ al tĕŭ,
Nicĭ al tĕŭ nu 'ĭ, nicĭ al mĕŭ,
Ci-ĭ tot al luĭ Dumnedeŭ.
— Heĭ, Stoene, bărbărie,
Vorbă multă sărăcie!
Dă'mĭ giuncaniĭ tĕĭ drept vamă
Şi îţĭ cată-apoĭ de sémă.

Poes. Pop.

Brebis qui bêle, perd sa goulée.

Prov. Franc.

6364 * △ Vorbă multă (şi) trébă puţina.

P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 170. — Hinţescu, p. 205. — I. G. Valentinénu, p. 49. — I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-Jos, J. Argeş.*

* △ *Vorbă multă, trébă puţină.*

V. Sala, *dasc. c. Vaşcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

* △ *Unde e vorbă multă e (şi) trébă puţină.*

I. G. Valentineanu, p. 47. — Iord Călin, *stud. J. Argeş.*

---

[1] Vorbe multe, sărăcie mare.

Unde este vorbă multă
Acolo e trébă scurtă (puţină).

A. Pann, I, p. 15. — Hinţescu, p. 205.—I. M. Rîureánu, *Dat. Cop.* p. 95.

Unde e vorbă pré multă
Acolo 'ĭ şi tréba scurtă.

Al. Odobescu & Slavici, *Cart. Cit.*

Vedĭ *a Vorbì.*

1° Când vorbescĭ în loc de a lucrà.
2° Când spuĭ în loc de a face.

Les grands diseurs ne sont pas les grands faiseurs.

Prov. Franc.

Lunga lingua, corte mano. [1]

Prov. Ital.

A long tongue is a sign of a short hand. [2]

Prov. Engl.

Viel Maulwerk, wenig Herz. [3]

Prov. Germ.

6365 De la vorbă până la faptă, ca de la pămînt la cer.

X . . . *stud Scol. Norm. c. Nă-neştĭ,* J. *Bacăŭ.*

Mulţĭ spun carĭ nu fac.

6366 *Vorbele plăcute înmulţesc învĕţătura.

Semin. Buc. Cl. VII, *prin* P. Gârboviceanu, *prof.*

Arată folósele blândeţeĭ.

6367 Sborlu dat ţinut lipsésce, ca să te-crédă şi-altă óră. [4]

Andreiŭ al Baoavu, *Cart. Aleg.*, p. 123.

Ne învaţă că trebuìa să ne ţinem de cuvîntul dat.

6368 *Vorba sus şi tréba jos.

Dna E. B. Mawr, p. 56.

Acelaş înţeles ca la No. 6364.

---

1) Limba lungă, mâna scurtă.
2) O limbă lungă este semn de o mână scurtă.
3) Multă vorbă, trébă puţină.
4) Cuvîntul dat trebue ţinut, ca să te crédă şi altă dată.

Longue langue, courte main.

Prov. Franc.

Zu Hause Löven, im Treffen Hasen.[1]

Prov. Germ.

6369 * △Vorba'ı vorba, trèba'ĭ trèba.

G. P. SALVIŬ & E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ*.—I MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş*.

△*Vorba, vorbă; lucru, lucru.*

GR. JIPESCU, *Opinc.* p. 40.

Una'ĭ vorba, alta'ĭ trèba.

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 322.

1° Acelaş înţeles ca la No. 6364.
2° Când în convorbire ne-am depărtat de la subiect, şi cum ḑice Francezul: *Revenons à nos moutons.*

«Dar bine, Ivane, *una'ĭ vorba. alta'ĭ trèba*; mult aĭ să mĕ ţiĭ? Pune-te maĭ frate, bine, cum se pune».—I. CREANGĂ.

6370 * △Bun de vorbă, (şi) rĕŭ de lucru.

ANDREĬ MARINESCU, *înv. c. Humele*, J. *Argeş*.—G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J *Olt*.

Veḑĭ *Gură*.

Acelaş înţeles ca la No. 3484.

6371 Unde vorba multă, acolo ne-sciinta cu mult maı multa.

IORD. GOLESCU, *Mss.* I, p. 177.

f Adevĕratul învĕţat e modest.

6372 * △Vorba luĭ e vorba.

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 114 & 142. —E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ*.

1° Arată temeĭnicia vorbeĭ cuĭ-va.

«— Da te-aĭ ţinut de cuvînt, moş Nichifor.
— Apoĭ de, jupâne Strul, *vorba'ĭ vorbă*, eŭ nu mĕ cloşmolesc atâta».—I. CREANGĂ.

[1] Acasă leŭ, şi la trèbă iepure.

2° Pentrn ceĭ carĭ vorbesc cn mĭez.

«Stan erà om tăcut în felul sĕŭ, dar şi când dà câte o vorbă dintr'însul, *vorba erà vorbă*, la locul eĭ şi nu'l puteà rĕpune. te mirĭ cine». — I. CREANGĂ, p. 142.

6373 *Vorba să rĕmână vorbă.

Să te ţiĭ de cuvînt.

6374 *△ O mie de vorbe un ban nu fac (face).

B. P. HAŞDEŬ, *Etim. Magn.* p. 2421; *Col. Traian*, 1876, p 173.— P ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 168; *Leg* p. 36 & 52. — HINŢESCU, p. 206. — EM. POPESCU, *înv.* J. *Ialomiţa.* — MARINESCU, *înv.* J. *Argeş.*

1° Când orĭ-ce am spune e de prisos.

«Ce s'a făcut s'a făcut; vĕḑù el acuma că o mie de vorbe un ban nu fac».—*Colum. Traian*, p. 173.

2° Când un vecin geme de géba, căcĭ nu ne ĭeà nimene vorba în sémă.

«Daca vĕḑù, tăcù din gură şi înghiţi ruşinea ce-ĭ făcură fraţiĭ înaintea tatăluĭ sĕŭ. Se gândì el, acum *o mie de vorbe un ban nu face.* Lasă, îşĭ ḑise el, să vedem că cine rîde maĭ la urmă, rîde maĭ cu folos— P. ISPIRESCU, p. 36.

6375 Un ban cu mult mai bun de càt miĭ dĕ vorbe.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 177.

Acelaş înţeles ca la No. 6374

6376 *Una milie di sbòră ti un aspru. [1]

D. A. MILESCU, *stud. c. Gopeşĭ, Macedonia.*

1° Acelaş înţeles ca la No. 6374.

2° Adică a vorbì nimicurĭ, pnĭ şi ouĕ.

6377 Unde auḑi vorbă multă, acolo scop puţin, că şiretlicul o înnéca.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 177.

Acelaş înţeles ca la No. 6364.

6378 Càte le ḑice omul sunt vorbe.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 9.

*△ *Câte le ḑice omul sunt tóte vorbe.*

A. PANN, I, p 51.— HINŢESCU, p. 206.— I. MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş.*

[1]) O mie de vorbe pentru un ban.

Când un om te ţine cu vorba, făgăduesce că are să facă un lucru şi în urmă nu 'l face.

6379 *Astea 's vorbe.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 234.

Aste sunt numaĭ nisce vorbe.

A. Pann, III, p. 3.

Acelaş înţeles ca la No. 6378.

6380 * △ O vorbă ca o sută.

V. Onit. *Conv. Lit.* XXII, p. 1059.—Áos, Károly, p. 78.—I. Marinescu, *Inv.* J *Argeş*.—Avr Corcea, *paroh. c. Coşteiŭ, Banat.*

O vorbă ca o mie.

Iord. Golescu, *Mss.* II, *prefaţă*, p. 8.— A. Pann, III, p. 40.— P. Ispirescu, *Snóve*, p. 74.

Adică una şî bună (Golescu).

Iar de 'I face fată
Dic o vorbă ca o mie,
Că nu 'mi veĭ maĭ fi soţie.

A. Pann.

Sapienti pauca. [1])

Prov. Lat.

A bon entendeur demi-mot.

Prov. Franc.

Al buono intenditor poche parole. [2])

Prov. Ital.

A word is enough to the wise. [3])

Prov. Engl.

Ein Wort ist genug für den, der 's merken mag. [4])

Prov. Germ.

6381 * △ Doi ómeni o vorbă aŭ.

E. I. Patriciu, *inv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Arată taĭna vorbeĭ.

---

[1]) Celuĭ deştept puţine (cuvinte).
[2]) Celuĭ care înţelege bine puţine cuvinte.
[3]) O vorbă e de ajuns celuĭ mintos.
[4]) O vorbă este destul pentru cel care o póte înţelege.

6382 Vorbele sunt femeĭ, faptele suut bărbaţĭ.

I. G. Valentineanu, p. 28.

Acelaş înţeles ca la No. 6369.

6383 *Altă vorbă!

Veḑĭ *Căciulă, Gâscă.*

Acelaş înţeles ca la No. 1881.

Das ist ganz etwas Anderes. [1])

Prov. Germ.

6384 * △Altă Stancă, leĭcă vorbă.

P. Ispirescu, *Leg.* I, 1872, p. 176; *Rev. Ist.* I, p. 230. — Hinţescu, p. 180.— I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos,* J. *Argeş.*

Se ḑice unuĭ om care înţelege alt-fel de cum se vorbesce.

6385 * △Numaĭ cu vorba
Nu se face cĭorba.

A. Pann, *Ediţia* 1889, p. 41; I, 152. — Hinţescu, p. 204 — I. G. Valentineanu, p. 28.—H. D. Enescu *înv. c. Zamostea,* J. *Dorohoĭ*—K. A. Zamfirescu-Diacon, *înv. c. Ştiubienii,* J. *Dorohoĭ.*—I. Marinescu, *înv. c. Bradu-de-jos,* J. *Argeş.*

Cu vorbă
Nu se face cĭorbă.

S. I. Grosmann, *Dict. Germ.* p. 123.

Veḑĭ *Baniţă, Ólă.*

1° Ne îndémnă la muncă.
2° Când un om se laudă că face un lucru şi nu'l face.

Μὴ λόγους ἀντ'ἀλφιτῶν. [2])

Prov. Elin.

Ne verba pro farina. [3])

Prov. Lat.

Le parole non fan farina. [4])

Prov. Ital.

---

[1]) Acésta e cu totul alt ce-va.
[2]) Nu vorbe pentru făină.
[3]) Idem.
[4]) Vorbele nu fac făină.

Schöne Worte machen die Kohl nicht fett.[1])
Prov. Germ.

6386 Vorbele nu potolesc fómea.
I. G. VALENTINEANU, p. 45.

1° Cel flămând nu se mulţumesce numaĭ cu vorbe.
2° Intr'un mod maĭ general, numaĭ cu făgăduelĭ nu sĕ mulţumesce omul.

Worte füllen den Bauch nicht.[2])
Prov. Germ.

Le ventre ne se rassasie pas de paroles.
Prov. Franc.

6387 * Cu vorba nu ne saturam.

Acelaş înţeles ca la No. 6386.

6388 * △ Pe unde ese vorba, ese sufletul.
Maĭor P. BUDIŞTEANU, *Bucurescĭ-J. Ilfov.*—ARTUR GOROVEI. *c Folticeni, J. Suciava.* — *Semin. Buc Cl. VIII, prin* P. GÂRBOVICEANU, *prof.*

Vedĭ *Cuvînt.*

Pentru ceĭ carĭ nu sĕ ţin de vorbă, carĭ mint saŭ jură strîmb.

6389 Vorba fără glume pare ca bucate fară sare.
IORD. GOLESCU, *Mss.* II, *Pref.* 1.

Vedĭ *Glumă.*

Arată preţul şi farmecul glumelor în convorbire,

6390 Dacă nu ţi sĕ trece vorba, nu'ţĭ maĭ rĕci gura.
A. PANN, *Edit.* 1889, p. 74; III, p. 101.—HINŢESCU, p. 204.

Daca nu eştĭ vrednic să facĭ o trébă. nu te maĭ apucă de dînsa.

6391 * △ Vorba nu ne omóră.

1° Pentru ceĭ tăcuţĭ
2° Daca nu putem dobândì saŭ face óre-ce, putem cel puţin vorbi de dînsul.

---

1) Vorbele frumóse nu fac varza grasă.
2) Vorbele nu umple pântecele.

6392 Silă de vorbă își face,
Tot să troncănéscă 'i place.

A. Pann, I, p. 15. — Hințescu, p. 176.

Se dice pentru cel limbut și flecar.

6393 * △ Vorbă să fie, dăm o lulea de tutun, că bîlciŭ sĕ face.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 159; III, p 129.

* △ *Vorbă să fie, dăm o lulea de tutun.*

A. Pann, *Fab* I, p. 113.—I. C. Fundescu, *Basme*, p. 167. — Dim. Stăncescu, *Basme*, p. 126. — V. Sala, *dascal c. Văşcoŭ-Băiesci, comit. Bihor, Ungaria.*

— N'aĭ vĕdut calul meŭ, Ióne?
— Vorbă să fie, dă-mĭ o lulea de tutun, că tîrg se face.

Hințescu, p. 205.

1° Se dice la vorbe nepotrivite.
2° Celor carĭ intră în vorbă cu gândul să vorbéscă. maĭ în urmă, de altele.

SNÓVĂ

Un țigan întîlnesce pe un Român și ne-avênd tutun dice: «Măĭ vere, maĭ țiĭ lépa de la mine care a murit asta vara la Crăciun?
— Ce lépă, spune Românul? — Lasă vorba, Românico, și *dăm o lulea dă tutun.*

Vedĭ Ispirescu, *Basme*, p. 167; D. Stăncescu, *Basme*, p. 126; A. Pann, I, p. 13.

6394 * △ Vorba să fie pentru o lulea de tutun.

S. I. Grossman, *Dict. Germ.* p. 121.—E. I. Patriciu, *înv.* J. *Covurluiŭ.*— I Marinescu, *înv.* J. *Argeș.* — G. Poboran, *inst.* J. *Olt.*

* ∧ *Vorbă să fie 'n drum*
Pentru o lulea de tutun.

V. Ifrim, *stud. c. Corodescĭ*, J. *Tutova.*

Când lucrul de care se vorbesce este cu totul ne-însemnat.

6395 * △ Vorba să fie, că tîrg se face.

I. ANTONESCU, *stud, c. Plăinesci, J. Rimnicu-Sărat.*—ILIE TRIFU, *elev, Sc. Inv. Bucur* — I. G. VALENTINEANU, p. 20.— E. I. PATRICIU, *înv. J. Covurluiŭ.—Semin. Buc. Cl. VIII, prin* P. GÎRBOVICEANU, *prof.*

Vorbă să fie că tocmala 'ĭ gata.

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 219.

1° Acelaş înţeles ca la No. 6393.

2° Vorbe în vînt, vorbe de prisos.— J. *Covurluĭ.*

«— Póte aĭ primit poroncă să jupescĭ pétra moriĭ şi să ducĭ pielea la împĕrăţie?

— Basm, căluţul meŭ; alta şi maĭ înfricoşată, ḑise Harap Alb.

— *Vorbă să fie*, stăpâne, *că tocmala 'ĭ gata*, ḑise calul. Nu te teme, sciŭ eŭ năzdrăvăniĭ de ale spânuluĭ. — I. CREANGĂ.

6396 Vorba puţiuă şi mâucarea puţiuă, nicĭ odată uu strică pe om.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 153; III, p. 123.

* △ *Vorbă puţină şi mâncare puţină, nu strică nicĭ odată omuluĭ.*

HINŢESCU, p 205.— I. MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-Jos,* J. *Argeş.*

* △ *Vorba puţînă şi mâncarea puţînă, nu strică omuluĭ.*

V. SALA, *dascal c. Văşcoiŭ-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.*

Veḑĭ *Muşcătură.*

Ne învaţă a fi cumpĕtaţĭ şi scumpĭ la vorbă. Se ḑice unuĭ om care vorbesce prost saŭ lucrurĭ pre carĭ ar trebuĭ să le ţină ascunse, căcĭ precum ḑice Solomon, Prov. X, 19: *în vorbă multă greşelele nu lipsesc.*

Trop parler nuit, trop gratter cuit.

Prov. Franc.

6397 Par'că peutru'o vorbă vie
Gura îĭ cere chirie.

A. PANN, I, p. 106.— HINŢESCU, p. 204.

Pentru cel leneş şi tăcut.

6398 * △Vorba unuĭ om cinstit face maĭ mult ca un înscris.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ*.

Arată cât preţuesce cuvîntul unuĭ asemenea om.

6399 Maĭ bine vorbe multe de cât suliţe frânte.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 107.

Adică mai bine cu vorba dĕcât cu rĕsboïul (Golescu).

6400 * △Vorbă multă nu e fară minciunĭ.

Baronzi, p. 61.— Hinţescu, p. 205.— I. Marinecu, *înv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş*.

Când un om bun de gură maĭ spune câte o minciună, şi este înţeles de alţiĭ.

Grand parleur, grand menteur.

Prov. Franc.

Gran parlar non e senza menzogne. [1]

Prov. Ital.

Wer viel redet, lügt viel. [2]

Prov. Grem.

6401 Scie vorbe sa îndruge,
Par'că tot la ţîţa suge.

A. Pann, I, p. 10.—Baronzi, p. 57. — Hinţescu, p. 206.

Vedĭ *Copil.*

Despre omul prost şi copilăros.

6402 * △Dintr'o vorbă îţĭ aprindı pae în cap.

A. Pann, III, p. 9. —Hinţescu, p. 204.—V. Forescu, *c. Folticeni*, J. *Suclava*.

* △*Pentru o vorbă (rea) 'ţĭ aprindĭ pae în cap.*

Gavr. Onişor, *prof. c. Dobrovĕţ*, J. *Vasluiŭ*.—Fĕtu, *stud. c. Onescĭ*, J. *Bacăŭ*.

* △*Dintr'o vorbă 'ţĭ aprindĭ scaiĭ în cap.*

V. Ifrim, *stud. c. Corodescĭ*, J. *Tutova*.

Să fim cumpĕtaţĭ la vorbă.

---

[1]) Vorbă multă nu e fără minciunĭ.
[2]) Cine mult vorbesce, minte mult.

6403 Omul se cunósce din vorba sa, si nuca, cea saca, din usurința sa.

Cost. din Golescĭ, I, p. 12.

Vedĭ *Graiŭ, Prost.*

După vorba luĭ se cunósce cât prețuesce un om.

6404 Par'că a luat, în arêndă vorba.

Dim Tĭchindeal, *Fab.* p. 203.

Pentru cel vorbăreț.

«De s'ar aflà cine-va a vorbì, să vorbéscă pentru mine, mare plăcere 'mĭ face; și fără de acésta pre rînd a vorbì *ca și când ar fi luat în arêndă vorba.*» — D. Tĭchindeal.

6405 Câte sbóre diçĭ, le vindĭ, câte taçı le-ai cumperat.

Andrei al Bagavu, *Cart. Aleg.* p. 90.

Vedĭ *Cuvint, a Vorbì.*

Acelaș înțeles ca la No. 5101.

6406 *Légă teiŭ de curmeiŭ
Si vorbe fară temeiŭ.

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

Vedĭ *Curmeiŭ.*

Nu face, nu dice nimic bun.

6407 A amestecà vorba, ca făcalețul mămaliga.

Conv. Liter. 1874, p. 73.

1° A bîlbîì.
2° A vorbì fără șir; a spune nerodiĭ.

6408 De vorba luĭ nu te saturı.

A. Pann, III, p. 9. — Hințescu, p. 204.

Despre omul plăcut la vorbă.

6409 * △ Din vorbă în vorbă.

A. Pann, I, p. 3.—Hințescu, p. 205.—I. Creangă, *Pov.* p 135.—I. Marinescu, *inv.* J. *Argeș.*

Dintr'una într'alta; luându-se cu vorba, pe ne-simțite.

Și *din vorbă în vorbă* aŭ ajuns la pórta luĭ jupân Ițic.» — I. Creangă.

6410 * △ A se departà cu vorba.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 107.— I. Creangă, *Pov.* p. 184.

A vorbì de lucrurĭ ce nu sunt în legătură cu subiectul vorbireĭ, şi cum ḑice Francesul: *s'éloigner de son sujet.*

«*Să nu ne depărtăm cu vorba* şi să încep a depĕnà firul povestiĭ.» — I. CREANGĂ.

6411 *Să venim (ne întórcem) ĭar la vorba nóstra.

A. PANN, II, p. 148.

A lăsà digresiunile şi a se întórce la subiectul vorbireĭ. Şi cum ḑice francezul: *Revenons à nos moutons.*

6412 *A veni la vorba cuĭ-va.

A recunósce că a avut dreptate; a'ĭ primì părerile.

6413 *A'şi întórce vorba.

A. PANN, II, p. 101.

A nu se ţine de cuvîntul dat.

6414 * △Aflaĭ vorba.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţĭ*, J. *Covurluiŭ.*

Arată neînsemnătatea vorbeĭ cuĭ-va.

6415 * △A se întrece cu vorba.

I. CREANGĂ, *Amint.* p. 106.

Veḑĭ *Deochiŭ.*

A se obrăznicì cu vorba.

«Ià ascultă, dascăle Mogoróge, *nu te pré întrece cu vorba,* că nu'ţĭ şede bine. Pe cine facĭ cârpaciŭ». — I. CREANGĂ.

6416 * △A'ĭ luà vorba din gură.

P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 36. — DIM. ŢICHINDEAL, *Fab.* p. 207. — I. CREANGĂ, *Pov.* p. 14.

A'l împedicà de a vorbi, tăindu-ĭ cuvîntul.

Vru să le spue cine a fost Brósca, dar nu'ĭ deteră răgaz, căcĭ *îĭ luaŭ vorba din gură*, şi'l cam dedeaŭ în tărbăcélă cu graiurĭ carĭ maĭ de care păcălitóre». — P. ISPIRESCU.

6417 A'l încheià cu vorba.

FR. DAMÉ, II, p. 155.

A'l păcăli.

6418 *A'ĭ tăià vorba.

Acelaş înţeles ca la No. 6416.

Couper la parole à quelqu'un.
Prov. Franc.

6419 * A luà cu vorba (inainte).
I. CREANGĂ, *Pov.* p. 14.

A zăpăcì pre cine-va cu vorbă multă.

«De la pórtă s'aruncă în gâtul bărbaţilor, şi încep *a'ĭ luà cu vorba* ..» —I. CREANGĂ.

6420 A luà altă vorbă.
I. CREANGĂ, *Pov.* p. 209.

* *A schimbà vorba.*
ION AL LUI SBIERA, *Pov.* p. 176.

A vorbì despre alt ce-va; a se face că uĭtă óre-ce.

«Fetele, atuncĭ, *aŭ luat altă vorbă*, dar din inima lor nu s'a şters purtarea necuviinciósă a spânuluĭ».—I. CREANGĂ.

6421 * △ Cu vorba asta, şi cu cincĭ banĭ bèĭ un rachiŭ.
CATRINIU, *stud. c. Rădiu*, J. *Vasluiŭ.*

Pentru vorbe fără temeiŭ.

6422 * A purtà cu vorba.
A. PANN, II, p. 144.—HINŢESCU, p. 204.

A făgăduì un lucru şi a nu se ţine de cuvînt.

6423 * A'şĭ întórce vorba.

Acelaş înţeles ca la No. 6420.

6424 Vorbe umede.
LAURIAN & MAXIM, II, p. 1523.

Cuvinte deşerte.

6425 * Vorbe fară miez.
LAURIAN & MAXIM, II, p. 259.

Acelaş înţeles ca la No. 6424.

6426 Vorbe încornorate.
LAURIAN & MAXIM, II, p. 48.

Vorbe mincinóse saŭ numaĭ înflorite.

6427 * △Vorba de popa ostenit.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Schiopeni*, J. *Fălciŭ*.

Trăncănesce de pomană. Facĭ, ca pentru altul, fără inimă şi fără rîvnă.

6428 * △Vorbă de clacă.

GR. JIPESCU, *Opinc.* p. 117. — LAURIAN & MAXIM, *Glosar* p. 174 — V. ALEXANDRI, *Teatr.* p 40 & 1557.—S.I. GROSSMANN. *Dict. Germ.* p. 186.—FR. DAMÉ, I, p. 256.—G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt*.

Veḑĭ *a Vorbì*.

Vorbă fără temeiŭ, sécă, deşértă, precum se vorbesce la clacă.

6429 * △Vorbe de furcă.

Acelaş înţeles, şi aceeaşĭ origină, ca la No. 6428.

6430 Vorbe de tóte ḑilele.

DIM. ŢICHINDEAL, *Fab.* p. 131.

Adică deprinderile, faptele obicĭnuite.

Să aprindă cu foc satele altora, să răpéscă, să ucidă, acele le sunt lor *vorbele cele de tóte ḑilele* .—D. ŢICHINDEAL.

6431 *Vorbe piperate.

FR. DAMÉ, *Dict.* III, p. 217.

Adică înţepătóre, rĕutăcĭóse.

6432 *Vorbe în doĭ perĭ.

P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 36.

Veḑĭ *a Rĕspunde*.

Adică cu douĕ înţelesurĭ, prin alusiĭ.

A se vedé la Cap. VI, c. *Pĕr*, origina acesteĭ ḑiccrĭ.

Incepù a'l cam luà peste picĭor, cu *vorbe în doĭ perĭ* şi cu glume nesărate.»—P. ISPIRESCU.

6433 *Nu plătiţĭ vorba ce o perd cu voĭ.

AL. ODOBESCU, *Rev. Carp.* I, p. 14.

Arată puţina însemnatate a celuĭ cu care stăm de vorbă.

6434 * △Aduce vorba cu beţul.

I. BĂNESCU, *prof.* J. *Roman*.

Când îţĭ vorbesce, te batjocoresce, te provócă.

6435 * △ A pipăĭ vorba cu bĕţul.

I. Bănescu, *prof.* J. *Roman.*

A căutà cértă.

6436 △ A mĕsurà vorba cu îmblăcĭul.

I. Creangă, *Pov.* p. 151.

A spune nimicurĭ, şi chiar prostiĭ.

— Ş'apoĭ ce ţi-oiŭ luà eŭ din casă, nu'ţĭ face trebuinţă d-tale.
— Apoĭ na, ḑise Ipate. *Mĕsură-ĭ vorba cu îmblăcĭul.* Balan să'ţi alégă din gură, ce spuĭ, dacă nu vorbescĭ desluşit.—I. Creangă.

6437 * △ Maĭ bine cu vorba de cât cu resteul.

Andreĭ Marinescu, *înv. c. Humele,* J. *Argeş.*

Când dojenim pre cine-va.

6438 Iţĭ trântesce vorba ca cĭomagul. [1])

A. Pann, III, p. 48.—Hinţescu, p. 204.

Se ḑice despre omul mojic şi ne-cĭoplit.

6439 * Vorbe (cuvinte) sărate.

Laurian & Maxim, II, p. 1053.

Vorbe cu sare.

Laurian & Maxim, II, p. 1057.

Adică plăcute, cu farmec, hazliĭ, pline de agerime.

6440 * △ Vorbe ne-sărate.

E. I. Patriciu, *înv.* J. *Covurluiŭ.* — Laurian & Maxim, II, p. 1053.

* △ *Vorbe bune, dar ne-sărate.*

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 6; I, p. 21.—Hinţescu, p. 206. — I. Marinescu, *înv.* J. *Argeş.*

Vorbe ne-plăcute, fără farmec, ne-potrivite.

6441 A eşi cu vorba înaintea cuĭ-va.

I. Creangă, *Pov.* p. 231.

A 'ĭ deschide vorba despre óre-ce.

---

[1]) Hinţescu scrie: cu cĭomagul, ceea ce e fără nicĭ un înţeles.

«Le spuneà inima ce om fără de lege erà spânul Dar cum eraŭ să *ésă cu vorba* înaintea tatăluĭ lor?» — I. CREANGĂ.

6442 *Scurtă vorbă.

A. PANN, III, p. 123.

Vedĭ *Cuvînt.*

Fără multă vorbă.

«*Scurtă vorbă;* cu tine nu maĭ staŭ.»

6443 *Din douě vorbe.

I. CREANGĂ, *Por.* p. 203.

Fără multă vorbă, fără multă tîrguélă

«*Din douě vorbe* s'aŭ şi înţeles.»

6444 A 'i rĕmâne vorba în vînt.

A. PANN, III, p. 12.

Vedĭ *a Vorbì.*

A vorbi fără rost, fără a fi înţeles saŭ ascultat.

6445 *Aşa vine vorba.

V. ALEXANDRI, *Prosă,* p. 26.— AL. ODOBESCU, Ψευδο-Κυνηγ., p. 134. — P. ISPIRESCU, *Unch. Stăt.* p. 2; *Rev. Ist.* I, p. 233.

Adică: aşa se spune, însă nu trebue să ĭeĭ ad litteram cuvintele mele.

— Ceasul primejdieĭ se apropie.
— Aşa mĕ tem.
— Te temĭ?
— *Vorba vine.*

Iaşiĭ în Carnaval, p. 1124.

6446 *△A 'i fi vorba cu lipic.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina,* J. *Olt.*

Vedĭ *Lipiciŭ.*

A vorbì frumos şi plăcut.

6447 *A nu se potrivi la vorbă.

A. PANN, III, p. 130.— HINŢESCU, p. 204.

A nu se înţelege în vorbă.

6448 *△A prinde la vorbă.

G. POBORAN, *inst.* J. *Olt.*

Pentru care începe să vorbéscă după ce a păstrat multă vreme tăcerea.

6449 *A o lăsà încurcată.

A. PANN, III, p. 133.— HINȚESCU, p. 79.

A pune capĕt vorbireĭ, discuțiuneĭ, neputêndu-se înțelege.

6450 *A fi scump la vorbă.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 152; III, p. 123.

Pentru ceĭ carĭ vorbesc puțin, saŭ nu vréŭ să spue de douĕ orĭ acelaș lucru.

6451 *Vorbe late.

G. POBORAN, *inst.* J. *Olt.*

Cuvinte sforàitóre, carĭ nu sunt într'un raport exact cu sentimentele pre care le exprimă.

6452 *A fi vorbă lungă.

LAURIAN & MXIM, II, p. 199.

Adică limbut.

6453 *△Vorbă lungă.

BARONZI, p 96.

Poreclă ce se dă omuluĭ limbut.

6454 *A lungi vorba.

A. PANN. II, p. 133.— HINȚESCU, p. 204.— I. CREANGĂ, *Pov.* p. 80.

A vorbì într'o cestiune maĭ mult de cât se cuvine.

«Străjerul, sciind porunca, nu maĭ *lungesce vorba*, ci ĭea moșneagul și 'l duce înaintea Impĕratuluĭ.» — I. CREANGĂ.

6455 *△A avé scaun la vorbă.

BARONZI, p. 40.—M. CANIAN, *publ.* J. *Iași.*— G. POBORAN, *inst.* J *Olt.*

Se ḑice pentru cine nu scie să vorbéscă cu minte, cu sciință, cu logică, cu tocmélă.

6456 *△Are sĕmînță de vorbă.

A. PANNI, III, p. 9. — HINȚESCU, p. 174.—AL. ODOBESCU, *Opere*, I. p. 400. LAZĂR ȘĂINEANU. *Semas.*, p. 351.—D. DRĂGUESCU, *Bucuresci*, J. *Ilfov.*—G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.* — GR. JIPESCU, *Rĕur. Oraș.* p. 113.—FR DAMÉ, III, p. 50.

1° Este chefuit, e cam bĕut.

2° Maĭ rare-orĭ, a avé poftă de vorbă, fără înţelesul că ar fi după masă.

Veḑĭ Odobescu, *Câte-va ore la Snagov.*

6457 * △ **A fi înţepat (pişcat) la vorbă.**

G. Poboran, *inst. c. Slatina,* J. *Olt.*

Veḑĭ *Limbă.*

Acelaşĭ înţeles ca la No. 6456 § 1.

6458 * **A căutà sĕmînţă de vorbă.**

I. Creangă, *Pov.* p. 255. — Fr. Damé, IV, p. 50.

A căutà céртă.

— Óre cum-va v'aţĭ face şi voĭ, nisce feciorĭ de ghindă fătaţĭ în tindă, că sunteţĭ obraze subţirĭ?

— Iean *cauţĭ sĕmînţă de vorbă,* măĭ Buzilă? ḑiseră ceĭ-l-alţĭ. Al dracului să fiĭ cu tot némul tĕŭ, în vecĭ vecilor, amin».—I. Creangă.

6459 * **Aĭa e vorbă.**

A. Pann, II, 134. — Hinţescu, p. 204.—P. Ispirescu, *Colum. Traian,* VII, p. 367.

Nu e vorba aĭa.

Nu cred ce'mĭ spuĭ.

A VORBÌ

Veḑĭ *Biserică, Carte, Cap. XII, c. Ceas, Chinezesc, Cobe, a Gândì, Grecesce, Gură, Havră, Lene, Cap. IX, c. Mare, Móră, Nebun, Nerod, Nevoĭe, Papagal, Părete, Perdé, Puiŭ, Ris, Cap. XII, c. Sàmbătă, a Şedé, a Stà, a Tăcé, Taĭnă, a se Trezì, Vlad, Verde.*

6460 * **Orĭ (saŭ) te pórtă cum ţi-e vorba, orĭ (saŭ) vorbesce cum ţi-e portul.**

A. Pann, *Archir,* p. 10.— Laurian & Maxim, p. 715 & 1610.

Orĭ te pórtă cum ţi-e vorba, orĭ grăĭesce după port.

Iord Golescu, *Mss.* II, p. 101.

* △ *Orĭ te pórtă cum ţi-ĭ vorba, orĭ vorbesce cum ţi-ĭ portul.*

H. D. Enescu, *înv. c. Zamostea, J. Dorohoiŭ.*—I. G. Valentineanu, p. 9. — Dobre Marinescu, *înv. c. Pîrvul-Roşu,* J. *Argeş.*—Avr Corcea, *paroh, c. Coşteiŭ, Banat.*

* △ *Orĭ vorbesce cum ţi-ĭ portul, orĭ te pórtă cum ţi-ĭ vorba.*

I. G. Valentineanu, p. 19 —Fr. Damé, III, p. 249.—K. A. Zamfirescu-Diacon, *înv. c. Stîubenil,* J. *Dorohoĭ.* — Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 55. — *Abecedar Ilustrat,* p. 28. — *Semin. Buc Cl. VIII prin* P. Gârboviceanu, *prof.*

Orĭ vorbesce cum ţi-e portul, orĭ te pórtă cum vorbescĭ.

A. Pann, *Moş Alb,* I, p. 27.

* △ *Vorbesce cum ţi-e portul, şi te pórtă cum ţĭ-e vorba.*

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.*

Sĕ ḑice pentru ceĭ ce nicĭ sĕ pórtă, nicĭ grăiesc după cinstea lor (Golescu).

Se ḑice pentru ceĭ făţarnicĭ, carĭ una spun şi alta gândesc şi fac.

6461 S'o lovi, nu s'o lovi
Ecă el, bĭet, ţi-o vorbi.

A. Pann, II, p. 147.—Hinţescu, p. 92.

Veḑĭ *a Frânge.*

La vorbe ne-potrivite.

6462 Cine tot mereŭ vorbesce,
El la multe şi greşesce.

A. Pann, III, p. 8. —Hinţescu, p. 206.

Cine tace,
Nimuluĭ nu place,
Dar şi cine vorbesce
El la multe greşesce.

A. Pann *Edit.* 1889, p. 173.

Ne învaţă a fi cumpĕtaţi la vorbă.

6463 **Care tot mereŭ vorbesce**
El trèba s'o zăbovesce.

A. Pann, II, p. 48. — Hinţescu, p. 206.

Acelaş înţeles ca la No. 6364.

6464 *△ **Cine tot vorbesce**
Lucru nu'ĭ sporesce.

M. Lupescu, *inv. c. Brosceni*, J. *Suciava*.

Cine (mult) vorbesce
Lucrul nu'ĭ sporesce.

Hinţescu, p. 93. -I. G. Valentineanu, p. 30.

Cine vorbesce
Lucru nu'ĭ sporesce,
Eră cine tace
Maĭ multă trĕbă face.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 41; I, p. 152.

Vedĭ *a Grăi.*

Acelaş inţeles ca la No. 6364.

6465 **Multe vorbesc, èră nimica nu isprăvesc.**

Dim. Tĭchindeal, *Fab.* p. 135.

* *Care mu'te sburasce, vĕrnu lucru nu bitiseasce.* [1])

Ilie Ghicu, *prof. c. Abele, Epir*

Pentru ceĭ carĭ se tot laudă, şi nu fac nimica.

6466 * **Cine vorbesce mult face puţin.**

I. G. Valentineanu, p. 15.

Acelaş înţeles ca la No. 6464.

6467 *△ **Vorbesce puţin şi lucrèză mult; căcĭ, cel ce vorbesce multe, face puţine.**

D. Enescu, *inv., c. Zamostea*, J. *Dorohoiŭ.*

Vedĭ *Vorbă.*

Acelaş înţeles ca la No. 6466, sub formă de povaţă.

---

[1]) Cine multe vorbesce, nicĭ (vre) un lucru nu isprăvesce.

6468 *Cel ce vorbesce mult, ascultă puţin.
Arată slăbiciunea minţiĭ şi încrederea în sine.

6469 * △Lasă lumea să vorbéscă
Numaĭ puĭca să'mĭ trăĭéscă.
G. Dem. Teodorescu, *Poe. Pop.* p. 316. — E. Baĭcan, *Vorbe bune*, p. 10.

Pentru ceĭ carĭ fac ce le place, fără a se îngrijì de părerea altora.

6470 Vorbesce cu mormăitură,
Par' că are mămăligă'n gură.
A. Pann, I, p. 103. — Hinţescu, p. 110.

Despre cel ne-înţeles la vorbă; bîlbîit, saŭ nerod.

6471 Vorbesce vorba 'ngânată,
Par' că 'i-e gura legată.
A. Pann, I, p. 103. — Hinţescu, p. 205.

Acelaş înţeles ca la No. 6470.

6472 Până să'ţĭ vorbéscă înseréză şi 'noptéză.[1]
A. Pann, I, p. 86. — Hinţescu, p. 73.

Acelaş înţeles ca la No. 6471.

6473 * △Nu vorbì peste mĕsură,
Ci pune-ţĭ lacăt la gură.
A. Pann, III, p. 9.—Hinţescu, p. 207.—I. Marinescu, *inv. c. Bradu-de-Jos*, J. *Argeş*.

Veḑĭ *Gură*.

Se ḑice celuĭ care vorbesce maĭ mult de cât ar trebuì, şi lucrurĭ carĭ ar fi maĭ bine să nu le spună.

6474 Când veĭ să vorbescĭ, la gură
Să aĭbĭ lacăt (lăcat) şi mĕsură.
A. Pann, I, p. 3. — Hinţescu, p. 206.

Veḑĭ *Gură*.

Acelaş înţeles ca la No. 6473.

6474b *Multe tot s'minduescĭ, ma puţine se sburăscĭ. [1])
C. Ionescu, *prof. c. Nevésta, Macedonia.*

---

[1]) Multe tot să gândescĭ, dar puţine să vorbescĭ.

A fi cumpĕtat la vorbă.

6475 Nicĭ în cap ce nu'ţĭ pocnesce,
A vorbi se pomenesce.

A. Pann, I, p. 9. — Hinţescu, p. 148.

Despre omul nerod.

6476 Să vorbim ce e de vorbit.

A. Pann, II, p. 146.—Hinţescu, p. 207.

1° Când se spun lucrurĭ ne-cuviinciόse saŭ ne-exacte.

2° Când, după ce s'a vorbit de una şi de alta, ajungem la urmă şi la subĭectul care ne intereséză.

6477 Aĭdeţĭ să vorbim de géba.

P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 228.

Aĭdeţĭ să vorbim de géba
Că tot (căcĭ) n'avem nicĭ o trébă.

A. Pann, I, p. 3.—Varron, p. 10.

Aĭdeţĭ să vorbim de géba.
Căcĭ n'avem altă trébă.

Hinţescu, p. 207.

Vedĭ *Vorbă*.

Pentru ceĭ carĭ spun lucrurĭ fără nicĭ o însemnătate

6478 Aĭdeţĭ să vorbim nimic.

A. Pann, *Fab.* I, p. 114.

Acelaş înţeles ca la No. 6477.

6479 * △ Să vorbim să n'adormim.

G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ*.—I. Antonescu, *stud. c. Plăinescĭ*, J. *Rîmnicu-Sărat*.—Gr. Jipescu, *Opincar*, p. 117.

Acelaş înţeles ca la No. 6478.

6480 * △ Vorbesc ca să nu tac.

St. Dumitrescu, *stud. Sc. Inv. c. Balş*, J. *Romanaţi*.

Acelaşĭ înţeles ca la No. 6479.

6481 Vorbesce ne-isprăvite,
La înşiră-te mărgărite.

A. Pann, I, p. 9. — Baronzi, p. 57.—Hinţescu, p. 83 & 206.

Despre ceĭ nerozĭ şi limbuţĭ. Veḑĭ la No. 863 origina acesteĭ ḑicerĭ.

6482 * △Chiraleз! vorbeзce ce'ţĭ aduce, nu ce se duce!

T. Bălăşel, înv. c. Stefănescĭ, J. Vâlcea.

Sfat pentru ceĭ ce'ţĭ spun lucrurĭ ne-cuviincĭóse.

6483 Nu vorbi unde nu sunt urechĭ.

G. I. Munteanu, p. 60. — Hinţescu, p. 207.

Nu vorbì unde nu veḑĭ urechĭ.

Baronzi, p. 61.—Hinţescu. p. 207.

Nu vorbì când nu e cine să te asculte, să te înţelégă.

6484 Care vorbesce ce'ĭ place, acela să audă şi ce'l superă.

G. I. Munteanu, p. 60. — Hinţescu, p. 146.

Care 'ĭ place să rîdă de alţiĭ, trebue să se aştepte ca şi aceştia să rîdă la rîndul lor, de dînşiĭ.

Pare a fi o simplă traducere a ḑiceriĭ germană: *Wer redet was er will, mus hören, was er nicht will,* care se află, aprópe sub o formă identică, la tóte popórele de origină germană.

6485 Pune'l să stea să'ţĭ vorbéscă,
De veĭ să te păcaléscă.

A. Pann, I, p. 81. — Hinţescu, p. 206.

Despre cel prost.

6486 Daca nu sciĭ să vorbeзcĭ, tacĭ; ca să'ţĭ fie casa, casă, şi masa, masă.

Hinţescu, p. 207.

Veḑĭ *a Tăcé.*

Arată folósele tăcereĭ, în anumite împrejurărĭ.

6487 Ciue vorbeзce, sémĕnă; ciue ascultă, culeзe.

I. Ionescu, *Cart. Cit.*, II, p. 177

Unul folosesce altora, cel d'al doilea sie însu-şĭ.

6488 Cari sburasci, viндi; cari ascultă, acumpĕra. [1])

Per. Papahagi, *Zweit. Iahr.* II, p. 180.

Veḑĭ *Vorbă.*

Acelaş înţeles ca la No. 6487.

[1]) Care vorbesce, vinde; care ascultă, cumpĕră.

6488b *Dadun sburăm ş'ahoria avdzîm. [1]

I. Ghicu, *prof. c. Turia, Epir.*

Acelaş înţeles ca la No. 5990.

6489 A vorbit şî nea Ion,
Că este şî el om.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 1.

Vorbì şî nenea Ion,
Că este şi el om.

Iord. Golescu, *Mss.* II, p. 20.

*△ *Vorbì şi nenea Ion.*

M. Stănceanu, *înv. c. Piria,* J. *Mehedinţi.*

*△ *Să vorbéscă şi nea Ion*
Că şi el 'i om.

E. I. Patriciu & G. P. Salviŭ, *înv. c. Smulţi.* J. *Covurluiŭ.—Semin. Buc. Cl. VIII, prin* P. Gârboviceanu, *prof.*

*△ *Vorbesce bade Ion,*
Că şi el îĭ om.

Gavr. Onişor, *prof.* J. *Tutova.*

Sĕ dice, în bătaïe de joc, pentru ceĭ ce grăïesc vorbe próste, socotindu-le dĕ vorbe marĭ, (p. 1). Sĕ dice pentru ceĭ proştĭ la vorbă, (p. 20). — (Golescu).

6490 Să vorbéscă şi nea Chilom
(Pentru că) şi el e om.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 7; I, p. 25.

Acelaş înţeles ca la No. 6489.

6491 Pân'acuma a vorbit
Iară acuma a tuşit.

A. Pann, III, p. 8. — Hinţescu, p. 207.

Vedĭ *Vorbă.*

Când, într'o adunare, spune unul vre-o nerodie, vre-o ne-cuviinţă, etc.

6492 *△ E greŭ a vorbi drept.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi,* J. *Covurluiŭ.*

Vedĭ *Adevĕr.*

[1] Impreună vorbim şi a parte audim.

Căcĭ superĭ pre ceĭ-l-alțĭ, şi adese-orĭ nu'țĭ vine nicĭ ție la socotélă.

6493 □**La timp a vorbi și a tăceà e arta cea maĭ grea.**

G. I. Munteanu, p. 60. — Hințescu, p. 207.

Pentru ceĭ carĭ vorbesc fără rost şi în afară de vreme.

6494 **Nu vorbi pe d'întregul, ca baba chĭóra, că sĕ găsesce vre unul de 'țĭ umflă fața (céfa) de pumni și spatele (spinarea) de ciomege.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 7; I, p. 25. — Hințescu, p. 207.

Cine vorbesce ne-cumpĕtat, o pățesce.

6495 **A vorbi ca baba chióra.**

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 7; I, p. 25. — Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 61. —Hințescu, p. 207.— B. P. Hăşdĕŭ, *Etym. Magn.* p. 2269.

A vorbì de-a dreptul, fără a ocolì, fără a chibzuì mult ca baba chĭóra care taĭe drumul.

6496 * △**A vorbi ca baba órba.**

Gr. Jipescu, *Opinc.* p. 61.—Fr Damé, I, p. 109.

A vorbì de-a dreptul, fără a ocolì, fără a chibzuì mult ca baba órba care nu'şĭ dă séma cu cine vorbesce.

«Bietu taĭca, şontorog cum erà el, da vorbia omuluĭ drept *ca baba órba* nu sĕ schiĭa.»—Gr. Jipescu.

6497 **A vorbi de pe cal.**

G. Coşbuc, *Foĭa pentru toți*, I, p. 311.

A vorbi de (în) călare.

G. Coşbuc, *Epoca*, 25. Dec. 1897.

Vedĭ 6826.

A vorbi cu mândrie, cu dispreț; se dice despre omul îngâmfat.

Sermo equestris. [1])

Prov. Lat.

Ῥήματα ἱπποβάμονα. [2])

Prov. Elin.

6498 **A vorbi din șea.**

G. Coşbuc, *Foĭa pentru toți*, I, p. 311.

şi [2]) Cuvîntare de a călare.

Pentru omul sigur.

6499 *A vorbi de un lucru ca orbul de lumină.

Maior P. Budișteanu, J. *Ilfov.*

Când unul vorbesce de lucrurĭ pre carĭ nu le cunósce.

Juger d'une chose comme un aveugle des couleurs.
Prov. Franc.

Blind men must not judge of colours. [1])
Prov. Engl.

6500 * △A vorbi rĕzĕmiș.

E. I. Patriciŭ, *înv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ.*

Arată temeĭuicia vorbeĭ cuĭ-va; om într'a căruĭ cuvînt poțĭ să te rezemĭ.

6501 * △Vorbesce de tórce.

M. Lupescu, *înv. c. Brosceni*, J. *Suciava.*

Adică vorbesce bine, curgĕtor și frumos.

6502 * △A vorbi plevii.

E. I. Patriciu & Salviŭ, *înv. c. Smulți*, J. *Covurluiŭ.*

A se adaogă la No. 1026.

6503 * △A vorbi (spune) taclale.

M. Lupescu & I. Teodorescu, *înv.* J. *Suciava.*—G. P. Salviŭ, *înv.* J. *Covurluiŭ.*

Glume lungĭ și cam ne-sărate

6504 A vorbi în vînt.

Dim. Țichindeal, *Fab.* p. 93, 185, 284 & 369.—G. Poboran, *inst.* J. *Olt.*

A flecărì, a vorbì fără rost.

6505 *Aĭ vorbit de te-aĭ prăpădit.

A. Pann, *Edit.* 1889, p. 159; III, p. 129.

---

[1]) Orbiĭ nu trebue să judece despre fețe.

Aĭ vorbit de te-aĭ stricat.

HINŢESCU, p. 207.

La vorbe ne-potrivite.

6506 *Par' că vorbescĭ de pe ceea lume.

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 155.

Vedĭ *a Spune.*

A spune lucrurĭ carĭ nu pot fi, de ne-credut.

«*Par'că vorbescĭ de pe ceea lume*, Credĭ tu că vom puté noĭ secerà şi strînge atîta amar de griŭ?— I. CREANGĂ.

6507 A vorbi cu duşiĭ după lume.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 172; III, p. 155.

*△*A vorbì cu duşiĭ de pe lume.*

EM. POPESCU, *inv. c. Ciocănescĭ-Mărgineni*, J. *Ialomiţa.*— T. BĂLĂŞEL, *inv.* J. *Vâlcea.*— G. POBORAN, *inst.* J. *Olt.*

A vorbì duşilor de pe lume.

P. ISPIRESCU, *Unch. Sfăt.* p. 126. — LAZĂR ŞĂINEANU, *Semas.* p. 355.

A vorbì în ne-scire şi lucrurĭ ce n'aŭ fiinţă; a aĭurà, a bate câmpiĭ, a visà.

Se dice maĭ ales pentru bĕtrâniĭ a căror minte este slăbită.

6508 *△A vorbi încolo.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, J. *Olt.*

Acelaş înţeles ca la No. 6507.

6508b △*A vorbi n'aĭurea.

AVR. CORCEA, *paroh, c Coşteiŭ, Banat.*

Acelaş înţeles ca la No. 6508.

6509 *△A vorbi alăturĭ cu drumu.

T. BĂLĂŞEL, *inv. c. Stefănescĭ*, J. *Vâlcea.*

A spune flécurĭ şi lucrurĭ carĭ nu sunt.

6510 *△A vorbi tam-nesam.

EM. POPESCU, *inv. c. Ciocănescĭ-Mărgineni*, J. *Ialomiţa.*

1° Acelaş înţeles ca la No. 6509.
2° De odată, pe ne-aşteptate.

6511 Vorbite şi ne-vorbite.

Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraş.* p. 57.

Orĭ şi ce; ce e şi ce nu e.

6512 * △ Vorbesce cu piciórele.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Arată ne-însemnătatea vorbeĭ cuĭ-va.

6513 * △ A vorbi cu degetul.

T. Bălăşel, *înv. c. Stefăne cĭ*, J. *Vâlcea.*

A amuţì.
Adesea, în popor, se aude blestemul «*vorbire-aĭ cu deştĭu*» către ceĭ ce nu vor să rĕspundă, când sunt întrebaţĭ.

6514 A vorbi salcâm.

Lazăr Şăineanu, *Dict.* p. 708.

Adică dulcég.

6515 * △ A vorbi verde.

Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraş.* p. 31.— Fr. Damé, IV, p. 217.

Vedĭ *No. 6997.*

Adică fără tertipurĭ, fără ocol, pe şléŭ, hotărît.

6516 * △ A vorbi de clacă.

Laurian & Maxim, *Glosar*, p. 174.
P. Ispirescu, *Rev. Ist.* I, p. 228.

Vedĭ *Vorbă.*

A vorbì fără temeĭŭ, fără loc şi fără vreme, verḑĭ şi uscate.

6517 △ A vorbi curate şi spurcate.

Gr. Jipescu. *Opinc.* p. 112.

Adică multe şi de tóte, ce e şi ce nu e.

6518 △ A vorbi fierte şi ne-fierte.

Gr Jipescu, *Opinc.* p. 112.

Acelaş înţeles ca la No. 6517.

6519 A vorbi vrute şi ne-vrute.

I. Creangă, *Pov.* p. 122.

Vedĭ *a Spune.*

Acelaş înţeles ca la No. 6518.

«Maĭ sciŭ eŭ pe cine să cred? că ómeniĭ vorbesc *vrute şi ne-vrute.* Noroc numaĭ că eŭ unul sciŭ solomoniĭ şi nu pré mĕ tem nicĭ de bălaurĭ.» — I. Creangă.

6520 * △ A vorbi dăhii.

E. I. Patriciu, *înv. c. Smulţi*, J. *Covurluiŭ.*

Adică lucrurĭ fără nicĭ o însemnătate.

6521 * △ A vorbi în dodii

E. I. Patriciu, *înv. c. Bursucani*, J. *Covurluiŭ.*— I. Creangă, *Por.* p. 154.— Fr. Damé, I, p. 383.

Adică pe dibuite, fără să scii ce spuĭ; a spune neroḑiĭ.

6522 * △ A vorbi în bobote.

V. Alexandri, *Teatr.* p. 911.— I. Creangă, *Amint.* p. 105

* △ *A vorbì în bobot.*

G. Poboran, *inst.* J. *Olt.*

Acelaş înţeles ca la No. 6521.

6523 * A vorbi fără (cu) mĭez.

Veḑĭ *Vorbă.*

A spune cuvinte deşerte saŭ cu greutate

6524 * △ A vorbi păsĕresce.

V. Alexandri, *Teatr.* p. 693 & 705.— S. I. Grossmann, *Dict. Germ.* p. 178 — Gr. Jipescu, *Rĕur. Oraş.* p. 110.— Fr. Damé, III, p. 191.— M. Lupescu, *înv.* J. *Suciava.*

1° Adică într'o limbă nedesluşită, care nu sĕ póte înţelege.

Ecă o pildă de vorbire păsărĕscă: *Cevene, maĭvaĭnaĭ, fafana, civini, tuvunu, Drăvănăgavananevene?* adică *Ce maĭ facĭ tu Drăganc?*

2° Ţĕranul aplică acéstă ḑicere şi acelor care grăesc în vîrful limbeĭ.

6525 * △ A vorbi în pustiŭ.

E. I. Patriciu, *înv* J. *Covurluiŭ.*

A vorbì fără a fi ascultat. «Vox clamat in deserto.»

6526 * △ A vorbi de sus.

Ics. ḑiar. *Paloda*, XIV.

Cu ifos, cu obrăznicie; acelaş înţeles ca la No. 6497.

6527 * Aĭ vorbit de te-aĭ pripit (prăpădit).

V. Alexandri, *Teatr*. p. 273, 504 & 1376.

Se ḑice celuĭ, care vorbind pe ne-gândite, spune câte o neroḑie.

VORÓVĂ

Veḑĭ *Vorbă*.

ZACARE

Veḑĭ *Cuvînt*.

A ZACE

6528 N'a zăcut de géba de și nu muri în grabă.

A. Pann, III, p. 141.—Hinţescu, p. 115.

Pentru cel care a murit după o bólă maĭ lungă.

A ZÎMBÌ

Veḑĭ *Mustéţă*.

6529 * △ Când lelea tot zîmbesce, umblă după căpětuit.

V. Forescu, *c. Dorna*, J. *Suciava*.

O femee când se hlizesce cu orĭ-ce bărbat uşor sĕ póte avé.

Finele volumuluĭ al doilea.

GLOSAR

ROMÂNO-FRANCES

A

A, *auxiliaire du futur présent*, forme élidée pour *va*, p. 145. 154. 180. 275. 676.

A, *pr. dém. fém.* celle, 145. 561. ‖ celle, la, 8. 654. 779.

A, *prép.* indiquant l'infinitif présent; de, pour, 694. ‖ *prép. dét.* 508, 554. 609. 610. 611. | *flueră a pagubă*, il siffle en signe de dommage, 554. *mirôse a flôre*, cela sent la fleur, cela fleure comme baume, 609.

Abea, *adv.* à peine, presque pas, difficilement, 695.

Abia, *adv.* à peine, presque pas, difficilement, 154. 364. 747. 797.

Abraş, *adj.* qui porte malheur, mauvais, 203. 394. — Fém. *abrașă;* — Pl. *abrași, abrașe.*

Ac, *s. n.* aiguille, 330. 492. 493. 499. 512. 654 750. 796. — Pl. *ace.*

A-casă, *adv.* à la maison, chez lui, 641. 785.

Acaţă (a se), *v. r.* s'accrocher, se cramponner, s'agripper, 471.

Aceea, *pr. dém.* pour cela, pour cette raison, 170. 200. 376. 459. | celle-là, 685. — Pl. *acele.*

Aceia, *pr. dém. n.* ça, cela, 74.

Acel, *adj. dém.* celui-là, 299. — Pl. *acei.*

Acela, *adj. et pron. dém.* celui-là, ce...là, 41. 80. 639. 727. — Pl. *acei.*

Acelaş, *adj. et pron. dém.* le même, 377. — Fém. *aceaș;* — Pl. *aceiaș, aceleaș.*

Acest, *adj. et pron. dém.* celui-ci, celle-ci, 675. — Fém. *acéstă;* — Pl. *acești, aceste.*

Aci, *adv.* ici, 505. 534 653. 787. | tantôt.... tantôt, 548. *de aci 'nainte*, dorénavent, 768.

*Acicé, *adv.* ici, 699.

Acolo, *adv.* là, là-bas, y, 77. 92. 201. 473. 495. 516. 572. 603. 633. 686. 699. 746. 750. 795. 820. 821. 822. *p'acolo*, par là, 531.

Acru, *adj.* aigre, âcre, sûr, vert (en parlant d'un fruit), 115. *lapte acru*, lait caillé, 557. | *a se uita acru la cine-va*, regarder quelqu'un de travers, 785. — Fém. *acră;* — Pl. *acri, acre.*

Acu, *adv.* à l'instant, 751.

Acum, *adv.* à présent, maintenant, de suite, 56. 73. 639. 674. 675. 722. 745. 786. 787. 790. | *de acum*, maintenant, 19.

Acuma, *adv.* maintenant, 596. 842. *pân' acuma*, jusqu'à présent 842.

Acuş, *adv.* maintenant. ‖ *d'acuș*, depuis, il y a, 637.

Adever, *s. n.* vérité, 70. 71. 174. 224. 816.

Adi, *adv.* aujourd'hui, de nos jours, 224. 371. 638. 642. 695. *de adi până mâne*, au jour le jour 479. — Vedĭ *Astă-di.*

L'astérisque indique les mots anciens et hors d'usage.

Adormi (a), *v.* endormir, faire dormir, 472. 840. ‖ s'endormir, 471. 502. 545. 737.
Adormi (a se), *v.* endormir, faire dormir, 81.
Aduce (a), *v.* amener, apporter, faire venir, 177. 224. 407. 658. | produire, rapporter, procurer, 222. 248. 295. 516. 533. 736. 737. 809. 832. provoquer, 172. 699. 816.
Adunà (a), *v.* amasser. mettre de côté, 239. 585. 771. 772. 810. | recueillir, 124, | récolter, 423.
Adunà (a se), *v.* s'assembler, se rassembler, se réunir. 155. 478. 580.
Adunare, *s. f.* assemblée, réunion, 758. — Pl. *adunărĭ*.
Aevea, *adv.* toujours, 748.
Afară, *adv.* dehors, hors de, 66. 405. 784. *afară din.* hors de (du), 290. 291. 473. 773. *a dà afară*, chasser, mettre dehors, 266. *pe din afară.* à l'extérieur extérieurement, 564.
Aflà (a), *v*, apprendre, savoir, 71. 776, 778. 830.
Aflà (a se), *v. r.* Se trouver, être découvert, 626.
Agaţà (a se), *v.* s'accrocher. 72. 73. 626. — Vedĭ *a se Acăţà.*
Ager, *adj.* prompt, agile, 199. *a fi ager la mână*, avoir la main prompte, être habile, 260.
Ăĭ, *dat.* pentru *aceĭ*, ceux, 271. 276.
Aĭa, *pr. dém. et adj.* cela, 160. 458. 459. *d'aĭa*, pour cela, à cause de cela, 610.
Aicĭ, *adv.* ici, 730.
Aideţĭ, *interj*, allons, 840.
Ailantă, *adj. şi pr. dém.* l'autre, 458. — Pl. *ăilanţĭ.*
Aĭurea, *adv.* ailleurs, autre part. *a călcà într'aĭurea*, être inconstant, faire des infidélités, 512. *a vorbì 'n aiurea*, radoter, 845.
Ajunge (a), *v.* arriver, 99. 101. 163. 178. 233. 257. 307. 308. 383. 530. 531. 604. 687. 727. suffire, être suffisant, 267. 306. 590. 591. 592. atteindre, rattraper, 445. 450. 773. | *nu'ĭ ajunge nicĭ la degetul cel mic*, il ne lui arrive pas au petit doigt, 108. *a ajunge în dóga (mintea) copiilor*, tomber en enfance, 82. 491.
en arriver à, 82. 735. | rester avec, 107. | *a ajunge în dóga morţiĭ.* être à l'article de la mort, 631. ‖ devenir, 75. 107. 115. 488. 769. ‖ *a ajunge de rîsul lumeĭ*, devenir la risée du monde, 751.
Ajuns, *adj.* arrivé, atteint, parvenu. | *a fi ajuns de cap*, être intelligent.
Ajutà (a), *v.* aider, 233, 728.
Ajutà (a se), *v. r.* s'entraider, 663.
Al, *adj. et pr. dém.* le, celui de, 104. 142. 491. 609. — Fém. *a*; pl. *aĭ*, *ale.*
Ăl, *adj. et. pr. dém.* le, celui-ci, 98. 546. 674.
Alaturĭ, *adv.* à côté, 845.
Alb, *adj.* blanc, 69. 89. 271. 402. 556. 705. | heureux, fortuné: *a trăì lumea albă.* couler d'heureux jours, 780. farine: *a vedé alb în căpestere*, voir de la farine dans la huche, s'enrichir, 398. — Fém. *albă;* pl. *albĭ, albe.*
Albă, *s. f.* vierge, jeune fille. *a trecut alba prin 'raiŭ*, elle a vu le loup. 1. | jument blanche, nom de jument, 745.
Albastru, *adj.* bleu, 339. 340. funeste, sinistre, triste: *inimă albastră*, cœur attristé, *cântece de inimă albastră*, chants mélancolique, romances, 203.— Fém. *albastră;* pl. *albaştri, albastre.*
Albéţa, *s. f.* blancheur, 131. 472. 799. | taie de l'oeil, leucome, cataracte, 31. 472. | *a avé albéţă*, avoir la berluc, 472.— Pl. *albeţe.*
Albi (a), *v.* blanchir, rendre blanc, devenir blanc, 396. *a'ĭ albì ochiĭ*, atteindre en vain 362. | *dinţiĭ îţĭ albesce*, il te montre des dents blanches, il te fait bon visage, 134.
Albina, *s. f.* abeille, 227. 237.
Alege (a se), *v. r.* être choisi, se distinguer. | *a se alege cu*, gagner, rester avec.
Alergà (a), *v.* courir, 169 227. 443. 472. 473. 474. 623. 772.
Ales, *adj.* élu, choisi, 434. — Fém. *alésă;* pl. *aleşĭ, alese.*
Alintat, *adj.* dorloté, gâté, 77. — Fém. *alintată*
Alt, *adj. et pron.* autre, autrui; passim. autre chose 482. *nimic alt*, rien, rien autre chose

296. 300. || *cu alt obraz*, tout au contraire, 325. *alt cine-va*, quelqu'un d'autre, 506. — Fém. *altă;* pl. *alţĭ, alte.*
Alt-fel, *adv.* autrement, sinon, 649.
Aluat, *s. n.* pâte, 377. 737. — Pl. *aluaturĭ.*
Alunecà (a), *v.* glisser, 356. 474.
Aluniţa, *s f.* envie. grain de beauté, 1. — Pl. *aluniţe.*
Amagì (a se), *v. r.* être abusé, leurré, trompé, 81.
Amar, *adj.* amer, 180. 223. || malheur, ennui: *omul are un dulce şi un amar*, tout homme a du bonheur (de la joie) et du malheur (des ennuis) 378. triste pénible: *a'ĭ face ḑile amare*, lui rendre la vie dure, 538. — Fém. *amară;* — Pl. *amarĭ, amare.*
Amărî (a), *v.* abreuver d'amertume, affliger, causer du chagrin, 169. 222.
Amarît, *adj.* attristé, rempli d'amertume, 536. — Fém. *amărîtă;* pl. *amărîţĭ, amărîte.*
Âmblà (a), *v.* [*Mold*]. aller, 95. Veḑĭ *a umblà.*
Amestecà (a), *v.* mêler, remuer, 829.
Amestecà (a se), *v. r.* se mêler, 808.
Amestecat, *adj.* mélangé, 693. — Fém. *amestecată*; pl. *amestecaţĭ, amestecate.*
Ameţi (a se), *v.* se troubler, s'étourdir, 35. 46.
Amĭaz, *adv.* pentru *amiază-ḑi*, midi, zénith, 539.
Amîndoĭ, *adj. et. pron.* tous les deux, l'un et l'autre, passim. — Fém. *amîndouĕ.*
Amnar, *s. n.* fusil à aiguiser, 146.
An, *s. n.* an, année 133. 403. 474. 475. 493. 507. 510. 548, 631. 637. 675. 676. âge; *e mare de anĭ*, il est âgé; *şi-a uitat aniĭ*, il a oublié son âge, 475. *la mulţĭ anĭ!* vivez de longues années! 703. — Pl. *anĭ.*
Anevoĭe, *adj.* difficile 171. 295.
Anevoie, *adv.* difficilement, à grand peine, 73. 369. 621. 685. 723.
Aoleu, *interj.* hélas! malheur! 571.
Ap, veḑĭ hap.
Apă, *s. f.* eau, 51. 95. 193. 175. 187. 217. 294. 374. 424. 466, 503. 529. 545. 709. 733. 766. 784. — Pl. *ape.*
Aperà, (a) *v.* défendre contre, 241.
Aplecà (a), *v.* mettre au sein, allaiter, 83.
Apoĭ, *adv.* puis, ensuite, après; passim, mais encore, 643. || *de apoĭ*, dernier, *vremea de apoĭ*, le jugement dernier, 614.
Aprig, *adj.* dur, violent, 811.
Aprinde, (a), *v.* allumer, 828.
Aprinde (a se), s'enflammer. *s'aŭ aprins călcâele*, il est amoureux 32.
Apró pe, *prép.* près, proche de, dans le voisinage de, 68. 114. 164. 200. 247. 339. 415. 554. 626.
Apropià (a se), *v.* s'approcher, venir, 620.
Apucà (a), *v.* saisir, attraper, prendre, 165. 273. 551. 667. 641. 727. || *îl apucà frigurile*, il en a la fièvre, 559. | commencer, *a apucà (cu gura) înainte*, commencer (à crier, a gronder) le premier, 192. 517. 581. 734. | *n'a apucat să'ĭ ésă sufletul şi*, il n'a pas encore rendu le dernier sonpir et déjà.... 438. || *a'l apucà rĕcorile*, en avoir froid dans le dos, en avoir la chair de poule, 687. *a apucà lumea în cap*, se sauver de par le monde, 57. *a apucà de ochĭ*, 1° éblouir par l'éclat de sa beauté, 2° mentir, essayer de tromper, 355. *tot ce apucă se usucă* rien de ce qu'il entreprend ne réussit, il n'a pas la main heureuse, 475. *te apuc de cuvînt*, je te prends au mot, 535. | *a o apucà la talpă*, filer, prendre ses jambes à son cou, 444. *a apucà sănătósa*, se sauver à toutes jambes, se mettre à l'abri, 708.
Apucà (a se), *v. r.* s'empoigner, 396. commencer à, entreprendre. *a se apucà de sănătósa*, sesauver à toutes jambes, se mettre à l'abri, 708.
Apune (a), *v.* se coucher (en parlant des astres) 802.
Apus, *s. n.* occident, couchant, ouest, 347.
Arde (a), *v.* brûler, s'emflammer, 33. 157. 209. en brûler d'envie du: *îĭ arde de joc*, il brûle d'envie de danser, 201. *îĭ ard*

tălpile, il fuit rapidement, il a le feu aux talons, 444.
Arde (a se), *v. r.* se brûler, 476. 477. 556. 557.
Ardetor, *adj.* brûlant, 709.—Fém. *ardĕtóră;* pl. *ardĕtori*, *ardĕtóre.*
Ardicà (a), *v.* lever, prendre, emporter, 477. | soulever, 452. || révolutionner, 281.
Ardicà (a se), *v. r.* sortir, naître, pousser, 723.
Aretà (a), *v.* montrer, faire voir, 33. 35. 70. 91. 455. || montrer, prouver, 46. 700. | dire, exprimer, 530. | *a'şĭ arĕtà dinţiĭ*, se fâcher, montrer les dents. 118. || *a'şĭ arĕtà spatele cuĭ-va*, tourner le dos à quelqu'un, 430. *a arĕtà mutre cuĭ-va*, faire la mine à quelqu'un, 303. | *cum te arată chipul*, comme en témoigne ton visage, 68.
Aretà (a se), *v. r.* se montrer, 223. 241. | être, devenir, 335. | ressembler à, se montrer semblable à, 132.
Aretat, *adj.* montré, 111. — Fém. *arĕtată;* pl. *arĕtaţĭ*, *arĕtate.*
Argea, *s. f.* chambre où l'on tisse, 15. 299.—Pl. *argele.*
Argint, *s. n.* argent, 533.
Argint-viŭ, *s. n.* vif-argent, mercure, 99. 212.
Arie, *s. f.* aire, 654.—Pl. *ariĭ.*
Arînda, *s. f.* bail, loyer, fermage. || *în arîndă*, à bail, 829.—Pl. *arînḑĭ.*
Aripă, *s. f.* aile, 199. 298. 474.—Pl. *aripe.*
Armasar, *s. m.* étalon, 530. 531. — Pl. *armăsarĭ.*
Ars, *adj.* rougi au feu, 208. || *cu inima arsă*, le coeur brisé, malheureux, 209. 210, || *a rĕmâne cu buza arsă*, malheureux d'avoir perdu ou de n'avoir pu obtenir quelque chose, 28. — Fém. *arsă*; pl. *arşĭ*, *arse.*
Artă, *s. f.* art, 803. 843.—Pl. *arte.*
Aruncà (a), *v.* jeter, lancer 146. 171. 241. 360 428. 432. 452. 532.
Aruncà, (a se a'şı) *v. r.* se jeter se précipiter 421. 431.
Arvinte, *s. pr. m.* Arvinte. 37.
Aşà, *adv.* ainsi, comme cela. 53. 75. 125. 427. 461. 528. 593. 602. 610. 719 de même, 299. 796. 798. tel, semblable, 691.
Aşchie, *s. f.* écharde, copeau, 507. 711.—Pl. *aşchiĭ.*
Asculta (a), *v.* écouter, 169. 391. 460. 468. 477. 586. 753. 841. | écouter, suivre, 279. || obéir, 80 532.
Ascunde (a se) *v. r.* se cacher, 110.
Ascuţi (a), *v.* aiguiser, 118. 534. 577. 688. *a'şĭ ascuţì picióręle*, fuir au galop, 412.
Ascuţiş, *s. r.* taillant, tranchant 281.—Pl. *ascuţişurĭ.*
Ascuţit, *adj.* affilé, tranchant, 220. 813 | *a avé limba ascuţită*, avoir la langue effilée, 231.
Ascuţitura, *s. n.* taillant, tranchant 281.—Pl. *ascuţiturĭ.*
Aşeḑa (a se), *v. r.* s'asseoir, 726.
Asemenà (a se), *v. r.* ressembler, 104. 369. 370 478. 582.
Asta *adj. et. pr. dém. s. f.* celle-ci, cette, 126. 181. 317. 411. 499. 505. 600. 632.
Asta, *adj. et. pr. dém. m. s.* cet, 675.
Asta-ḑi, *adv.* aujourd'hui, 127. 244. 695. 700.
Astea, *adj. et. pr. dém. f. p.* ces choses, 823.
Aşteptà (a), *v.* attendre, patienter, espérer, 2. 180. 227. 349. 555. || *a aşteptà la mâna altuia*, attendre qu'un autre vous donne, 237. 238.
Aşteptà (a), *v. r.*, s'attendre à, 575.
Astupà (a), *v.* boucher, fermer, 175. 176. 196. 283. 640.
Asupra, *prép.* sur, 118. || *de asupra*, au-dessus, par dessus, 478. 535. || *de asupra*, extérieurement, 564.
Asudà (a), *v.* suer, transpirer, 228. || *a'ĭ asudà urechia pentru ceva*, attendre, impatiemment une nouvelle, 62. *a asudà pre cine-va* le fâcher, le faire suer, 478. || *a nu asudà de vorba luĭ*, ce qu'il dit ne me fait ni chaud ni froid, 478.
Asvîrli (a), *v.* lancer, 146. 644. || repousser, 478.
Aţa, *s. f.* fil, 800. 801.—Pl. *aţe.*
Atât, *adj. et. pr.* tant, autant, 43, 44. 331. 371. 475. 591. *cu atât*, plus, 77. 296. *atât . . cât*, autant . . que, 367. — Fém. *atâta.*
Atinge (a), *v.* atteindre, toucher, 157. 218. 376. 478. 479. 814.

Atinge (a se), *v. r.* toucher, effleurer. 479.
Atîrnà (a), *v.* pendre, 28. accrocher suspendre, 479. dépendre de, 237. 479. pendre, faire pencher, 393.
Ațîțà, (a), *v.* exciter, 811.
Atuncea, *adv.* alors, 2. 623. 805.
Atuncĭ, *adv.* alors, passim. || *d'atuncĭ*, depuis lors, 637.
Auḑ, *s. n.* ouïe, 479.
Auḑi, (a), *v.* entendre, entendre dire, 119. 345. 346. 429. 457. 460. 479. 480. 481. 482. 483. 533. 539. 642. 739. 747. 750. 753. 754. 758. 777. 794. 822. 841.
Auḑi (a se), *v. r.* entendre, être entendu, 178. 456. 457. 483. 621. 756.
Auḑire, *s. f.* action d'ouïr, d'entendre. audition, 483.
Auḑit, *adj.* entendu. *auḑite și ne auḑite*, vérités et mensonges, 483.—Fém. *auḑită*; pl. *auḑițĭ*, *auḑite*.
Aur, *s. n.* or, 195. 204. 229. 292. 500. 533. 704. 765. 808. *e gură de aur.* c'est un Saint-Jean Bouche d'or, 155.
Aurit, *adj.* doré, 195. 566. | *a fi cu gura aurită*, être un beau parleur, 195.—Fém. *aurită*; pl. *aurițĭ*, *aurite*.
Avé (a), *v.* avoir, posséder, passim. | *a avé ce-va cu cine-va*, s'en prendre à quelqu'un 517.
Avere, *s. f.* avoir, fortune 77. 624. — Pl. *averĭ*.
Avut, *adj.* riche, 561. 578.—Fém. *avută*; pl. *avuțĭ*, *avute*.
Avuție, *s. f.* richesse, fortune, 294. 704. — Pl. *avuțiĭ*.
Azima, *s. f.* pain non fermenté, fouace, 286. — Pl. *azime*.

B

Ba, *adv.* non, 14. 40. 292. 751.
Baba, *s. f.* vieille femme, 2. 3. 4. 5. 6. 44. 85. 115. 118. 140. 485. 504. 522. 529. 554. 556. 612. 644. 694. 722. 752. 753. 804. 813. 843. — Pl. *babe*.
Bade, *s. m.* terme d'amical respect, s'emploie envers un frère aîné, une personne plus âgée, etc.; 842.
Badița, *s. m.* diminutif de *bade*, 741.
Bagà (a), *v.* mettre, placer 97. 111. 215. 270. 369. 390. 403. 426. 427. 462. 464. 465. 713. 796. || fourrer, 308. 475. *a băgà în sémă*, prêter attention à, tenir compte de, 4. 378. | *a băgà de sémă*, faire attention, remarquer, 721. *a băgà în mâinĭle cuĭ-va*, livrer à, 263. | *a băgà pe sub nărĭ*, manger, 304. *a băgà ochiĭ*, regarder avec attention, 365. *a băgà în rĕcorĭ*, effrayer, 687. *a băgà în césul* (*în grozile*) *morțiĭ*, *a băgà în bó'ă*, effrayer, 499. 631. *a băgà în frigurĭ*, 1° effrayer, 2° menacer, 559. | *a băgà în tuse*, effrayer, *a băgà în fiorĭ*, effrayer, 554. 784. *a'ĭ băgà fiorĭ în óse*, glacer d'effroi, 385.
Bagà (a se, a 'șĭ), *v. r.* se mettre, se fourrer. *a se băgà pe sub pelea cuĭ-va*, entrer sous la peau de quelqu'un, 417. *a se băgà în sufletul cuĭ-va*, 1° lui parler sous le nez, 2° ne pas le quitter d'une semelle, 3° accaparer sa confiance, 422. *a'șĭ băgà nasul în*, fourrer son nez dans, se mêler de, 306.
Baiat, *s. m.* garçon, 6. 7. 548. — Pl. *băețĭ* ou *băiețĭ*
Baie, *s. f.* bain, baignoire, 298. — Pl. *băĭ*.
Baier, *s. n.* cordon, lien. | *din băierile inimeĭ*, du fond du cœur, 216. — Pl. *baiere*.
Baiet, *s. m.* [*Mold.*] garçon, 6.— Pl. *băiețĭ*.
Balaia, *s. f.* la Blonde. nom qui se donne aux juments, 722.
Balarie, *s. f.* mauvaise herbe, 609. — Pl. *bălăriĭ*
Balbuți (a), *v.* balbutier, bégayer, 483. 577.
Bale, *s. f.* bave, salive, 483.
Balega, *s. f.* [*Trans.*], fiente, escrément crottin, 699.
Balerca, *s. f.* [*Mold.*], baril, *a'șĭ face pântecele balercă*, boire comme un tonneau, 392.—Pl. *balerce*.

Baligă, *s. f.* crottin, 699. — Pl. *baligo.*

Balta, *s. f.* lac, étang, marais, 485. 751.—Pl. *bălţi.*

Baltâc, *int.* baltâc-baltâc, cahin-caha, 608.

Balţat, *adj.* grivelé, tacheté. || *a fi cu carnea bălţată*, être méchant, 63. *a fi cu maţele bălţate*, être méchant, 271. — Fém. *bălţată*; pl. *bălţaţi, bălţate.*

Ban, *s. m.* ban, ancien titre de noblesse, 471. — Pl. *banĭ.*

Ban, *s. m.* argent en général, 156. 191. 474. 487. 587. 702. 703. centime, 100. 752. 822. 831.— Pl. *banĭ.*

Banuiala, *s. f.* soupçon, 621. 622. — Pl. *bănuielĭ.*

Barba, *s. f.* barbe, 2. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 71. 403. 404. 723. 741. 811. — Pl. *barbe.*

Barbat, *s. m.* homme, 13. 14. 15. 16. 17. 154. 280. 292. 293. 296. 297. 298. 299. 300. 706. 824. mari, 143. 154. 289. 294. 297. 624. 747. — Pl. *bărbaţi.*

Barbat, *adj.* mâle, vaillant, énergique, 17. 294. 295. — Fém. *bărbată*; pl. *bărbaţi, bărbate.*

Barbaţie, *s. f.* âge mûr, 484. 771.

Barbie, *s. f.* menton. || double-menton. 17. — Pl. *bărbiĭ.*

Başca, *adv.* autre chose, 742.

Bat, *adj.* [*Mold.*] ivre, 554.— Fém. *bată.*

Bataĭe, *s. f.* coups, rossade 532.|| *a da bătaie*, battre, 98. || battement, pulsation 484.|| clignement (d'yeux) 484. | *în bătaia vîntuluĭ*, dans la direction où souffle le vent, 723. — Pl. *bătăĭ.*

Bate (a), *v.* battre, frapper, 90. 98. 119. 138. 157. 171. 172. 281. 325. 388. 413. 415. 428. 535. 694. 754. 755. 756. 762. || tomber sur, 785. | *a fi bătut la cap*, avoir la tête dure, 41. || *a 'ĭ bate în pumnĭ*, lui faire la nique, 425. | *cât aĭ bate în palme*, en une seconde 388. || *a bate cu degetul*, menacer du doigt, 111. *a bate cu fruntea în norĭ*, 1° décrocher les étoiles, 2° porter haut la tête, 161. *a bate din (în) buze*, faire la lippe, 27. *a bate din călcâie*, santer de joie, 31. *a'şĭ bate gura în vînt*, parler pour ne rien dire, inutilement, 192. *a'şĭ bate limba*, bavarder, 226. *să batem mâna*, tope là 264. *a'ĭ bate nasu cu vorba*, lui tenir des discours désagréables 312. *bată'l crucea*, que Dieu le confonde, 691. *îl bate fericea* il a tous les bonheurs, 785. | *slab de'l bate vîntul* şi maigre qu'un souffle le renverserait, 734.

Bate (a se aş'ĭ), *v. r.* se battre, se frapper, 188. 425. 664. lutter, 629. | battre (en parlent du coeur) 207. 440. 532. *a'şĭ bate*, se cogner, 282. *aşĭ bate piciórele*, marcher beaucoup, user ses jambes à, 412.

Batetura, *s. f.* cor, cal, durillon 484.—Pl. *bătăturĭ.*

Batîr, *conj.* [*Mold.*] tout au moins 2.

Batjocori, (a) *v.* se moquer, bafouer, 698. 758.

Batjocură, *s. f.* risée ce qui est la risée de tous, 698.—Pl. *batjocurĭ.*

Batut, *adj.* battu. | *lapte bătut*, babeurre, 556.—Fém. *bătută*, pl. *bătuţĭ, bătute.*

Bazma, *s. f.* foulard, mouchoir, 744. Provincialisme pour *basma.*— Pl. *basmale.*

Bé (a), *v.* boire, 177. 398. 424. 630. 712. 831. || *a bé tutun*, fumer du tabac. 791.

Bedreag, *s. m.* chaise de cordonnier. | *a şedea la bedreag*, pérorer en public, en se mettant en évidence, 731.

Belea, *s. f.* ennui, désagrément 36. 37. 740. | *urdu-belea*, sans que l'on s'y attende, 433. — Pl. *belele.*

Beli (a), *v.* écorcher, dépouiller. 119. 304. 305. 365. 484. 610. || *a'ĭ belì obrazul*, se moquer de quelqu'un, le rendre la risée de tous, 326.

Belì (a'şĭ), *v. r.* s'écorcher, 309.

Berbec, *s. m.* bélier, 41.—Pl. *berbecĭ.*

Berbece, *s. m.* bélier, 41.

Beregata, *s. f.* larynx, gosier, 17. 725.—Pl. *beregăţĭ.*

Beşi (a), *v.* péter, vesser, 126. 484. 485

Beşî (a), *v.* péter vesser, 484.

Beşî (a se), *v r.* péter, vesser, 485.
Beşica, *s. f.* bulle, 375. Pl. *bĕşicĭ.*
Beşină, s. f. pet, vesse, 487. 606. 670. 817.—Pl. *beşinĭ.*
Beşina, s. f. pet, vesse, 171. 485. 486.—Pl. *bĕşinĭ.*
Beşîna, *s f.* pet, vesse, 485. 486. 670. — Pl. *bĕşînĭ.*
Beşina-porculuĭ, *s. f.* vesse de loup, p. 817.
Beşînos, *s. m.* péteur, 565.—Fém. *bĕşînósă*; pl. *bĕşînoşĭ, bĕşînóse.*
Beţ, *s. n.* bâton, 14. 489. 532. 751. 832. 833 —Pl. *beţe*
Bét, *adj.* ivre, 70. — Fém. *bétă*; pl. *beţĭ, bete.*
Beţie, *s. f.* ivresse, 772.— Pl *beţiĭ.*
Betrân, *s. et adj.* vieux, ancien, 2. 3. 4. 73. 98. 101. 274. 295. 407. 423. 469. 486. 487. 488. 489. 490. 741. 769. 770 804. — Fém. *bĕtrână*; pl. *bĕtrânĭ, bĕtrâne.*
Betrâneţe, *s. f.* vieillesse, 490. 491. 623. 770. 771. 772. 773. — Pl. *bĕtrâneţĭ.*
Biciŭ, *s n.* fouet, coup de fouet, 95. 96. 389. 573. — Pl. *bice* et *biciurĭ.*
Biet, *adj.* pauvre, malheureux, 519. 547. 773. 837.— Fém. *biată*; pl. *bieţĭ, biete.*
Bilciŭ, *s. n.* foire, marché, 826. — Pl. *bîlciurĭ.*
Bilă, *s. f.* bille (bloc de bois non travaillé) 696 — Pl. *bile.*
Bine, *adv.* bien, 17. 23. 146. 222. 277. 343. 438. 467. 473. 502. 563. 610. 615. 664. 679. 707. 719. 721. 760. 779. 781. *maĭ bine*, mieux, 17. 80. 108 130. 131. 162. 298. 299 300. 334. 335 343. 355. 692. 720. 721. 758. ‖ *maĭ bine*, plutôt, mieux vaut que, 292. 329. 336 345. 483. 508. 560 568. 615. 617. 643. 650. 660. 674. 707. 778. 779. 815. 828. 833. | solidement, 407. heureusement que 167. 510. ‖ *bine ḑice*, il a raisón de dire, 37. *a face bine*, se bien conduire, 791. *îmĭ pare bine*, j'en suis heureux, 793.
Bine, *s. m.* bien. *pe bine*, pour le bien, 45.
Binişor, *adv.* assez bien. *şeḑĭ binişor*, tiens toi bien, tiens toi tranquille, 572.
Birfi (a), *v.* mal parler, médire, 3.
Bîrnă, *s. f.* solive, poutre, 327. 328. 329. — Pl. *bîrne.*
Biserica, *s. f.* église, 128. 129. 447. 492. — Pl *bisericĭ.*
*Blagoslovenie, *s. f.* bénédiction, 77. — Pl. *blagoslovenĭĭ.*
Blană, *s. f.* planche. *a dormi blană*, dormir comme une souche, 545. — Pl. *blănĭ.*
Blând, *adj.* doux, affable, 374. 811. | *rĕspuns blând*, réponse, soumise, 689. — Fém. *blândă*; pl. *blânḑĭ, blânde.*
Blestem, *s. n.* malédiction, 85.— Pl. *blestemurĭ.*
Bléŭ, dans l'expression, *numaĭ ḑice nicĭ bléŭ*, il ne souffle plus mot, 510.
Bob, *s. m.* grain, 146. — Pl. *bóbe.*
Boboc, *s. m.* canneton, 750. 751. —Pl. *bobocĭ.*
Bobocel, *s. m. [Mold]* diminutif de *boboc*, oison, 548. — Pl. *boboceĭ.*
Bobot (în), *adv. a vorbì în bobot*, radoter, 847.
Bobote (în), *adv. a vorbì în bobote*, radoter, 847.
Bóca, *s. f.* tête 17. 18. *a fi tare de bócă*, avoir la tête dure 17.
Bogat, *adj.* riche, 638. 706.—Fém. *bogată*; pl. *bogaţĭ, bogate.*
Bogatate, *s. f.* richesse, 701. — Pl. *bogătăţĭ.*
Bogaţie, *s. f.* richesse, 624. — Pl. *bogăţiĭ.*
Boi, (a se), *v. r.* se teindre, se colorer, 485.
Bojoc, *s. m.* poumon, *a vĕrsà bojocií dintr'însu*, vomir ses entrailles, 18.—Pl. *bojocĭ.*
Bojog, *s. m.* poumon. *a se umfla în bojogĭ*, enfler sa voix, crier 18.—Pl. *bojogĭ.*
Bóla, *s. f.* maladie, mal, 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 575. 623. 645. 704. *a vîrî* (*băga*) *în bólă* (*bóle, tóte bóle'e*), effrayer, rendre malade de peur, 499. *a scóte din bólă* remettre sur pied, 500. — Pl. *bóle* et *bolĭ*
Boli, (a), v. souffrir, être malade, 46.
Bolnav, *adj.* malade, 500. 501. 502 525. 706. — Fém. *bolnavă*; pl. *bolnavĭ, bolnave.*
Bolnavi, (a se), *v r.* tomber malade, 502. 503.

Bondoc, *adj.* trapu, boulot, 503.—Fém. *bondócă*, pl. *bondocĭ, bondóce.*
Borîtură, *s. f.* vomissement, 504.—Pl. *borîturĭ.*
Borș, *s. n.* borș (eau aigrie par la fermentation du son), 557. 763.
Bostan, *s. m.* citrouille, 47. 50. 206. 237.—Pl. *bostanĭ.*
Bot, *s. n.* figure, museau, 18. 19. 20. 680. 681. 717.|| *a unge pe bot*, graisser la patte, 18. *a se șterge pe bot*, se brosser le ventre, 18. 19. | *a'șĭ linge botul* s'en lécher les lèvres, 19. *a se linge în bot cu cine-va*, se faire des m'amours, 19. | *lingete pe bot de acum*, tu peux, dorénavent, en faire ton deuil 19. | *a'ĭ tunde botul*, lui couper la parole, 20.—Pl. *boturĭ.*
Boț, *s. n.* boule.|| *boț cu ochĭ*, 1° homme de rien, 2° figure sans expression 3° sot, 42.—Pl. *bożurĭ.*
Botos, *adj.* qui a un gros museau || *a fi botos*, être effronté, fort en gueule, 20. | *a rĕmâne botos*, rester tout bête, 20.—Fém. *botósă*, pl. *botoșĭ, botóse.*
Boŭ, *s. m.* boeuf, 72. 73. 303. 316. 345. 493. 539. | *a avé ochĭ de boŭ*, avoir de grand yeux, 360.—Pl. *boĭ.*
Braila *s. n.* Brăila, port roumain sur le Danube, 658. 659.
Brâncă, *s. f.* membres (bras, pied) || *a da pe brâncĭ*, tomber, de fatigue, 20. 787. *a da brâncĭ.* donner une poussée, 20. 215, —Pl. *brâncĭ.*
Brânza, *s. f.* fromage, 671.—Pl. *brânze.*
Braț, *s. n.* bras, 20. 21. 72. 73. 261. | *cu brațe deschise*, à bras ouverts, 20. || *a stà cu brațele încrucișate*, rester les bras croisés, 21. | *a avé brațele legate*, avoir les mains liées. 21. *a fi brațul drept*, être le bras droit de, 21. | *a se aruncà în brațele luĭ*, se jeter dans ses bras, se confier à lui, 21.—Pl. *brațe.*
Breaz, *adj.* tacheté, bigarré, 323. 539. | *ochĭ brezĭ*, yeux vairons. —Pl. *brează*, pl. *brejĭ, brezĭ, breje* et *breze.*
Briceag, *s. n.* canif, 640.—Pl. *briceagurĭ* et *bricege.*
Briŭ, *s. n.* ceinture. || *a stà cu mânele în briŭ*, rester les bras croisés, 255.—Pl. *brîe.*
Brobodi (a), *v.* envelopper la tête d'un fichu, d'un voile. *a'l brobodì la ochĭ*, faire prendre des vessies pour des lanternes, 354.
Brósca, *s. f.* grenouille, 361.—Pl. *brósce.*
Broscoiŭ, *s. m.* mâle de la grenouille, 361.—Pl. *broscoĭ.*
Brotac, *s. m.* rainette, graisset, 726.—Pl. *brotacĭ.*
Buba, *s. f.* bube, abcès, tumeur, 112. 213. 291, 504. 505. 506. 733. 759. *a pune mâna pe bubă*, mettre le doigt sur la plaie, 505. || *Acì e buba*, là est la difficulté, 505. | *a'ĭ scì buba*, connaitre son point faible, le défaut de la cuirasse 506. || *a fi buba cóptă*, être irascible, paresseux, etc. 504.
Bubuiag, *s. m.* bubon, furoncle, || *i-a scos ochiĭ ca de bubuiag*, les yeux lui en sortent de la tête, 352.—Pl. *bubuiage.*
Bucă, *s. f.* joue, 21. 671. | *a alergà cu sufletul în bucĭ*, courir comme un dératé, 473.—Pl. *bucĭ.*
Bucata, *s. f.* morceau, mets, 97, 153. 476. 825.—Pl. *bucate.*
Bucațica, *s. f.* petit morcean, petit fragment. | *bucățica ruptă cutare*, il ressemble à un tel comme deux gouttes d'eau. 506.—Pl. *bucățele.*
Bucluca\u0219, *adv.* querelleur, chicanier 394.—Fém. *buclucașă*; pl. *buclucașĭ, buclucașe.*
Bucurà (a se), *v. r.* se réjouir, 340. 605.
Bucurie, *s. f*, joie, 77—Pl. *bucuriĭ.*
Bucuros, *adj.* heureux, content, 199. 438.—Fém. *bucurósă*; pl. *bucuroșĭ, bucuróse.*
Bucuros, *adv.* volontiers, de bon coeur, 436.
Buhaiŭ, *s. m., [Mold.]*, taureau, 428. — Pl. *buhaĭ.*
Buigui (a), *v. [Mold]*, avoir des mouvements désordonnés, 35. 46.
Bulgare, *s. m.* boule, motte, 65. 600. — Pl. *bulgărĭ.*

C

81. 348. afin que, 330. | *ca când*, comme si, 484. 573. 755. *ca şi când*, comme şi 427. que 220. 371. 703. 828 *ca şi*, de même que, tout-à-fait comme, 146. 153. *ca mâne*, sous peu, 475.
Că, *conj.* que, passim. || car, parce que 4. 11, 14. 20. 31. 36. 68. 72. 101. 127. 131. 154. 180. 201. 291. 292. 305. 332. 335. 344. 410. 413. 446. 457. 460. 477. 478. 479. 494 496. 507. 547. 586. 601. 614. 632. 671. 672. 675. 684. 695. 702. 705. 712. 721. 753. 806 || de, 115. 753. quoi que, 201.
Cacà (a), *v.* embrener, emmerder, 376.
Cacà (a se), *v. r.* chier 506. 507.
Caca-frica, *s. m.* poltron, froussard, 507.
Cacâce, *s. m. [Banat]*, foirard, 691.
Cacacıos, *adj.* merdeux. | *căcăcios la inimă*, envieux, méchant, 212. — Fém. *căcăcıósă*; pl. *căcăcioşi*, *căcăcıóse*.
Cacat, *s. m.* excrément, merde, 308 461. 508. | *căcat cu ochi*, homme de rien, 508. *a mâncà căcat*, 1° mentir, 2° se tromper, 508. | *căcat cu apă rece*, rien qui vaille, 508. — Pl. *căcaţi*.
Cací, *conj.* car, parce que, 4. 180. 377. 488. 677. 691.
Cacıulă, *s. f.* bonnet de fourrure, 24. 37. 43. 61. 398. 457. 517. 785. — Pl. *căcıulí*.
Cadé (a), *v.* choir, tomber, 22. 95. 202. 207. 216. 262. 317. 386. 389. 411. 427. 433. 468. 469. 488. 508. 509. 510. 543. 556. 599. 611. 655. 691. 698. 713. 723. 730. 731. 732. 748. 749. 886.
Cadé (a se), *v. r.* convenir, falloir, 557.
Caıala, *s. f.* regret. 621.—Pl. *căıelí*.
Câıne, *s. m.* 489. 719. Vedĭ *câne*. — Pl. *câinĭ*.
Cainţa, *s. f.* regret, 621.—Pl. *căinţe*.
Caiţa, *s. f.* coiffe, bonnet. *născut cu căiţa*, né coiffé, 29.—Pl. *căiţe*.
Cal, *s. m.* cheval. 3. 82. 144. 145. 147. 153. 294. 297. 619. 770. 826. 843. — Pl. *caĭ*.
Calare, *adv.* à cheval, 208. 660. 707. 843.
Calabalic, *s. n.* bagage, hardes, 22. — Pl. *calabalicurĭ*
Calauză, *s. f.* guide, conducteur, 335. — Pl. *călăuze*.
Calcà (a), *v.* marcher, mettre le pied sur, 31. 209. 376. 410. 484. 511. 512. 513. 792. 793. fouler, 410. | marcher sur les pieds 721. *a călcà cu*, partir du, 410. | se conduire, 513. | *a 'şi călcà inima*, faire taire ses sentiments intimes, 761. || *a călcà drept*, marcher droit, 512. | *a călcà strîmb*, dévier du droit chemin, 512. | *a'ĭ călcà cuvîntul*, désobéir, 513.
Calcâiŭ, *s n.* talon. 30. 31. 32. 33. 59. 99. 164. 216. 456. 472. 594. 573. | *îĭ jócă şórecii 'n călcâe*, il a le feu au derrière, 31. *a'ĭ dà cu călcâiŭ*, repousser du pied, 31. | *a bate din călcâĭ*, sauter de joie, 31. *din călcâe pân' la cap*, de la tête aux pieds, 31. *a pune sub călcâe*, mettre sous ses pieds, 32. | *cât te-aĭ învîrtì într'un călcâiŭ*, en un clin d'œil, 32. *a arĕtà călcâile*, tourner les talons, 33. | *a 'şi luà călcâile de-a umere*, prendre ses jambes à son cou, 33. || *a jucà din călcâiĭ*, jouer des jambes, 33. *a se duce cu călcâile înainte*, s'en aller les talons en avant, mourir, 33. — Pl. *călcâĭ*, *călcâie*, *călcâie*, *călcâe*.
Cald, *adj.* chaud, 179. 299. 743.— Fém. *caldă*; pl. *calḑĭ*, *calde*.
Caldare, *s. f.* chaudron, 70. — Pl. *căldărĭ*.
Caldură, *s. f.* chaleur, 179. 713. accès, 559. || *a avé căldură la cap*, être une tête chaude, un cerveau brûlé, 513. — Pl. *căldurĭ*.
Cale, *s. f.* chemin, route, 547. 791. *a pune la cale*, arranger, s'occuper de, 189. — Pl. *căĭ*.
Caletor, *s. m.* voyageur, 803. — Pl. *călĕtorĭ*.
Caletor, *adj.* voyageur, 4. 440. — Fém. *călĕtóră*; pl. *călĕtorĭ*, *călĕtóre*.
Caletorie, *s. f.* voyage, 623. — Pl. *călĕtoriĭ*.
***Calic**, *s. m.* et *adj.* estropié, 513. 691. — Pl. *calicĭ*.
Călţĭ, *s. f. pl.* étoupe, bourre, 125. 191.
Calugar, *s. m.* moine, 644. — Pl. *călugărĭ*.

Cam, *adv.* un peu, en quelque sorte, quasi, 185. 313. 339. 346. 393. 407. 454. 461. 462. 488. 548. 565. 785. trop, 713. | *cam... cam*, en partie... en partie, 773.
Camara, *s. f.* chambre, 675.
Camașă, *s. f.* chemise, 300. 368. 415. 626. — Pl. *cămeșĭ*.
Camașă, *s. f.* placenta. | *născut cu cămașa*, né coiffé, 34.
Cameșa, *s. f. [Mold.]* placenta, 34.
Câmp, *s. n.* champs, 367. 537. 773. || plaine. 788. — Pl. *câmpĭ*.
Când, *adv. et. conj.* quand, lorsque, passim. *de când cu*, du temps de, 22. 276. *de când*, depuis que, 663. *pe când*, tandis que, 126. | *ca când*, comme si, 15. 305. 484. 573. *ca și când*, comme si, 427. 755. || *când și când* à la fin des fins, 776. || *când .... când*, tantôt.... tantôt, 125. 179. 535. 543. | *când-va*, parfois, 485.
Câne, *s. m* chien, 145 154. 176. 197. 322. 642. 695. 781. 788.—Pl. *cânĭ*.
Cânesc, *adj.* de chien, 177. 322. — Fém. *cânéscă*, pl. *cânescĭ*, *cânesce*.
Cântà (a), *v.* chanter, 757. | jouer (d'un instrument), 159.
Cântare, *s. f.* chant, chanson, 625.—Pl. *cântărĭ*.
Cap, *s. m.* chef. 16.—Pl. *capĭ*.
Cap, *s. n.* chef, tête, 7. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42, 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59 60. 61. 74. 80. 92. 93. 98. 100. 101. 115. 129. 131. 142. 161. 171. 178. 219. 220. 252. 256. 262. 271. 282. 283 291. 301. 311. 341. 348. 353. 365. 396. 370. 400. 401. 402. 403. 414. 504. 513. 565. 605. 713, 719. 747. 782. 808. 828. 840. *a fi bătut la cap*, avoir la tête dure, 41. *cap fără creerĭ*, écervelé, 45. | *a 'șĭ pune cenușe pe cap*, se couvrir la tête de cendre, 45. *a'șĭ lua capul în pólă*, se sauver à toutes jambes, 46. | *cap sec*, sot, 48. *a sucì capul cuĭ-va*, tromper quelqu'un, 48. *a 'șĭ legà capul*, 1° se marier, 2° prendre l'engajement de faire une chose 48. | *a fi tare de cap*, avoir la tête dure, 49. *a avé capul ca dovlécul*, être un sot, 50. *a avé cap*, avoir de la tête, 50 *a ave grăunțe în cap* être un imbécile, 50. *a avé apă la cap*, être toqué, 51. *a luà apă la cap*, s'enivrer, 51. || *a fi cu luna 'n cap* être lunatique, 51. *i-a rĕsărit luna 'n cap*, il est devenu chauve, 51. || *a fi greŭ la cap*, avoir la tête dure, 51. | *a fi ajuns de cap*, être intelligent, 51. *cap ușor*, tête légère, 52. *cap gros*, tête dure, 52. *a fi mare de cap*, être intelligent, 52. *a umblà cu capu mare*. être fier, 52. *a luà în cap*, 1° comprendre, 2° se charger de, 53. | *a'șĭ luà în cap*, en faire à sa tête, 53. *a'șĭ pierde capul*, en perdre la tête, 53. || *cu capu 'n jos*, la tête basse, 53. | *cu capul (pe) sus*, la tête haute, 53. 54. | *a ridicà capul*, prospérer, 54. *a avé fumurĭ în cap*, des idées de grandeur 54. | *a umblà cu capul între urechĭ*, être sot, 54. | *a mâncà capul cuĭ-va*, perdre quelq'un, 55. *a'ĭ róde capul*, lui ressasser les oreilles, 55. | *a se pune pe capul cuĭ-va*, insister auprès de quelqu'un, 56. | *a avé cap de întors furcĭ*, être un sot, 56 *a se da cu capul de (toțĭ) perețiĭ*, ne savoir où donner de la tête, 57. *a se dà peste cap*, faire des pieds et des mains, 20. 57. *a dà peste cap*, lever le coude 57 *a'șĭ luà lumea în cap*, s'enfuir et tout abandonner, 57. | *a nu'șĭ vedé capul*, 1° ne savoir où donner de la tête, 2° être très-malheureux, 58. *a'ĭ pune plumb în cap*, lui mettre un peu de plomb dans la tête, 58. || *îĭ taie capul*, il s'entend à, 58. 370, *a dà peste cap*, tomber à la renverse, 449 *merge tréba peste cap*, l'affaire va mal, 58. *odată cu capul*, à aucun prix, 59. *în ruptul capuluĭ*, à tout prix, 59. | *din cap până în picere*, des pieds à la tête, 59. *a'șĭ face de cap*, s'attirer des désagréments, 60. *a'șĭ dà de cap*, s'attirer des désagréments, 60. *a'ĭ dà de cap* 1° réussir, 2° même sens que précédemment, 60. *a se pune pe ca-*

pul cui-va, demander une chose avec insistance, 60. *a'i intórce capul*, lui tourner la tête, 61.| *a se suì în capul cui-va*, monter sur le dos de quelqu'un, 61. *a fi de capul sĕŭ*, être son maître, être indépendant, 61. | *a fi cap tăiat (leit) cutare*, être un tel tout craché, 61. *cu nóptea în cap*. de très grand matin, 727. *a stà în capul óselor*, se tenir debout, 385 || *a face cap*, se former (en parlant d'un bouton), 504. *a ardicà în cap*, révolutionner, mettre en émoi, 281. | *a alergà pe capete*, rivaliser à la course, 474. — Pl. *capete*.

Capestere, *s. f.* maie, huche à farine. *a vedé alb în căpestere*, s'enrichir, 398.

Capet, *s. n.* bout, commencement.|| *a scóte la capĕt*, venir à bout de, s'entendre, 292.—Pl. *capete*.

Căpetà (a), *v.* obtenir, 83.

Capetâiu, *s. n.* chevet, 515. — Pl. *căpĕtâie*.

Căpeţina, *s. f.* tête, 61. — Pl. *căpĕţine*.

Capeţinos, *adj.* qui a une grosse tête. || sot, 564. — Fém. *căpĕţinósă*; pl. *căpĕţinoşĭ*, *căpĕţinóse*.

Capetuit, *adj. s.* pourvu, établi. || *umblă după căpĕtuit*, elle cherche à obtenir quelque chose, 848.

Căpiu, *adj.* qui a le vertige. || *a fi capiŭ*, 1° être toqué, 2° être ivre, 513.—Fém. *căpie*; pl. *căpiĭ*.

Capra, *s. f.* chèvre, 8. 9. 275. 361. 374. 716. — Pl. *capre*.

Capşuna, *s. f.* capron, grosse fraise, 495. — Pl. *căpşune*, *căpşunĭ*.

Capuşa, *s. f.* bourgeon, bourgeon de la vigne, 198. — Pl. *căpuşe*.

Car, *s. n.* char, chariot, 72. 300. 373. 492. 493. 563. 650. 728. | *un car*, un plein chariot, 461. | *un car de*, beaucoup de, 568. — Pl. *care*.

Caraba, dans l'expression *babă carabă*, très vieille femme 15.

Carare, *s. f.* sentier, 11. 12.— Pl. *cărărĭ*.

Carbune, *s. m.* charbon, 476. 709.— Pl. *cărbunĭ*.

Cârd, *s. n.* volée, bande, 155. 298. 751. — Pl. *cârdurĭ*.

Care, *pr. rel. des 2 genres*, qui, le quel, celui qui; passim que, 169. *cu care*, avec qui, avec lequel, 453. | *pe care*, que, 244.— Pl. *carĭ*, *care*.

Cârlan, *s. m.* poulain de deux ans, 643. 644. — Pl. *cârlanĭ*.

Cârmi (a), *v.* tourner, biaiser. || *a cârmì din nas*, désapprouver, montrer son mécontentement, faire la grimace, 313.

Carne, *s. f.* chair, 61. 62. 63. 64. 370. 382. 453, 455. 783. *carne cu ochĭ*, 1° homme de rien, 2° figure sans expression, 3° sot, 61. || *a cresce carnea pe cine-va*, être plein de joie, 62. || *nu se prinde carne pe el*, c'est un méchant, 62. || *a 'şĭ mâncà carnea*, se faire du mauvais sang, 62. | *a fi cu carnea bălţată*, être méchant, 63. || *a mâncà carne de om*, 1° être mauvais, 2° être laid, 63. || *a fi rĕŭ de carne*, 1° être coureur, 2° avoir le sang vicié, 63. | *a tăià în carne vie*, trancher dans le vif, 63. || *în carne şi în óse*, en chair et en os, 64. — Pl. *cărnĭ*, *cărnurĭ*.

Cârni (a), *v.* tourner, dévier, 684.

Cârpa, *s. f.* chiffon, loque, 191. 301. || *are urechĭ de cârpă*, il a l'oreille paresseuse, 464. — Pl. *cârpe*.

Cârpit, *adj.* raccomodé, rapiécé, 694. 801. || *a avé ochiĭ cârpiţĭ*, être un sot, 353. — Fém. *cârpită*; pl. *cârpiţĭ*, *cârpite*.

Căruţ, *s. n. [Mold.]*, petit chariot, 722.

Caruţa, *s. f.* charrette, 160. — Pl. *căruţe*.

Caş, *s. n.* fromage à la pie, 602.

Casa, *s. f.* maison, 14. 15. 16. 79. 125. 126. 128. 129. 143. 156. 235. 287. 290. 291. 292. 294. 295. 296. 300. 380. 560. 561. 735. 759. 760. 841. — Pl. *case*.

Cascà (a), *v.* ouvrir, 106. 190. 196.|| bâiller, 513. 514.

Casca-gura, *s. m.* nigaud, badaud, bayeur aux corneilles, 190.

Cascat, *s. n.* bâillement, 190. 196. 514. 515.

Castravete, *s. n.* concombre, 298. 752. — Pl. *castraveţĭ*.

Caşunà (a), *v.* venir, survenir, 5.

Cât, *adj. adv.* et *pr.* combien, ce

que, 73. 383. 418. 504. 777. le temps de, 116. 362. 363. 404. 408. 409. | tant que, 111. 378. 394. 416. 511. 583. 762. 778. 780.|| autant que, 29. 37. 106 155. 177. 206. 267. 274. 280. 293. 330. 455. 456. 506. 527. 536. 590. 591. 592. 662 666. 683. 716. 739. 786. 787. 817. le temps de, 81. 388. 401. 527. 540. si, 490. 636. 757.|| si (aussi) grand que, 40. 196. 345. | gros comme, comme, 207. 424. 425. 463. 606. | autant de, 43. tout.... que, 533.|| vous aurer beau, 577. *cu cât.... cu atât,* plus.... plus, 77. 296. | *cât... atât,* autant.... autant, 371. și... que, 686.|| *in cât,* de sorte que, 747.| *pe cât,* autant que suivant que, 590. 591 592. || *nicĭ cât,* qui même autant 267. || *cât,* a beau, 583.— Fém. *câtă*; pl. *câțĭ, câte.*

Catà (a), *v.* chercher, 304. 325. 515. 516.| tâcher de, 486. regarder, 349. 746. attendre de, 237.

Cataliga, *s. f. [Mold.],* échasse, 406.—Pl. *catalige.*

Cataramba, dans l'expression. *babă catarambă,* très-vieille femme 6.

Câte, *adj. et. pr. pl.* de *cât,* beaucoup, 743. tout ce que, tout ce qui, 646. 822. quelque, 728. *câte unul,* un à un, 423. || *de câte-orĭ,* chaque fois que; passim.

Cațea, *s. f.* chienne, 295.—Pl. *cățele.*

Cațel, *s. m.* petit chien, 4. 215. Pl. *cățeĭ.*

Câțĭ, *pr. pl.* de, *cât,* qui, 543.

Catre, *prép.* vers, à, 496.

Cautà (a), *v.* chercher, 12. 146. 168. 193. 301. 306. 399. 497. 654. 682. 836. soigner, 174. 706, || examiner, 137. 516. | rechercher, 161.| *îĭ cautà în obraz,* il le respecte, il le ménage, 325. || *cauță ce n'a pierdut,* il cherche à voler, 516. *a căutà ḑiua de erĭ,* bâyer aux corneilles, 516.

Cautà (a se), *v. r.* être cherché, être recherché, 569. 702. examiner, tenir compte, 180.

Cautatură, *s. f.* regard, 106. 346. 516.—Pl. *căutăturĭ.*

Cazan, *s. n.* chaudron, marmite, 390.—Pl. *cazane* et *cazanurĭ.*

Căznì (a se), *v. r.* s'efforcer, 791.

Ce, *pr. rel.* qui, que, quel, quelle, ce que, ce qui, quoi, passim. à quoi, 500. 544. 660. 683.

Ce, *conj.* que, passim. pourquoi 165. *de ce,* plus 718. *de ce,* pourquoi, 140. 632. *la ce,* pourquoi, 639. 632.

Ce, *conj.* pour *ci,* mais, 14. 40. 661.

Cea, *adj.* et *pr. dém. f.* celle, 218. 594.|| cette 225. la, 126. 289. 305.—Pl. *cele.*

Ceas, *s. n.* heure, 314. 631. 782. *cu ceasul.* des heures entières, 577.—Pl. *ceasurĭ.*

Ceea ce, ce qui, ce que, passim.

Céfa, *s. f.* nuque, 64. 65. 66. 139. 359. 551. 579. 843. *a fi gros la céfă,* avoir du foin dans ses bottes, 64. 65. *a pune la céfă,* ne pas s'occuper d'une affaire, 65. *a scărpinà la céfă,* battre, 65. *a fi tare de céfă,* avoir le sac, 65. *când mĭ-oiŭ ved'à cé'a,* la semaine des quatre jeudis, 66. *a'ĭ muia céfa,* le battre, 66. — Pl. *cefe.*

Cel, *adj.* et *pr. dém.* ce, celui, le, la; passim. | *pe cel,* celui que, 639. — Fém. *cea;* pl. *ceĭ, cele.*

Cel-alt, *adj.* et *pr. dém.* l'autre; passim. — Fém. *cea-l-altă*; pl. *ceĭ-l-alțĭ, cele-l-alte.*

Cela-l-alt, *adj.* et *pr. dém.* l'autre; passim.

Cenușă, *s. f.* cendre. 45. 99.— Pl. *cenușe.*

Cépa, *s. f.* oignon, 416.| *face cât o cépă degerată,* il ne vaut pas un sou, 37.—Pl. *cepĭ.*

Cer, *s. n.* ciel, 120. 233. 264. 369. 483. 757. 820. *a 'l ridicà în slava ceruluĭ,* élever quelqu'un aux nues, 696.— Pl. *cerurĭ.*

Céră, *s. f.* cire. *are nas de céră,* c'est une soupe au lait, 307.

Cerc, *s. n.* cercle, 813.—Pl. *cercurĭ.*

Cercà (a), *v.* éprouver, examiner, 607.

Cere (a), *v.* demander, solliciter, exiger, 6. 74. 78. 103. 115. 173. 176. 282 283. 337. 489. 502. 515. 583. 608. 708. 709. 777. 827.

Cere (a se), *v. r.* demander, falloir, 383, 469.

Cerere, *s. f.* demande, requête, 661. — Pl. *cererĭ.*

Cerga, *s. f.* couverture, 591. — Pl. *cergĭ.*
Cerne, (a), *v.* tamiser, cribler, 154. 155. 286.
Cernit, *adj.* tendu de noir, en deuil.|| *a fi cu inima cernită*, avoir l'âme en deuil, être triste, 203. — Fém. *cernită*; pl. *cernițĭ, cernite.*
Certà (a se), *v. r.* se disputer, se quereller, 55. 270. 292. 421.
Cérta, *s. f.* dispute, querelle, 621.
Céța, *s. f.* brouillard, 93. | glaucome, 330. *a avé céță în creerĭ*, être ivre, 93. — Pl. *cețe.*
Cetate, *s. f.* forteresse, cité, ville, 172. 571. — Pl. *cetățĭ.*
Ceva, *pr. ind.* un peu 14; passim.
Cevaș, *pr. ind.* quelque chose, 649.
Chef, *s. n.* bonne disposition, bonne humeur. *cu cheful meŭ*, à ma guise, à ma fantaisie, 637. — Pl. *chefurĭ.*
Cheie, *s. f.* clé, 16. — Pl. *cheĭ.*
Chel, *adj.* chauve, 516. 517. 518. 519. 520. | *a scăpà chel*, être battu, 520. — Fém. *chélă.*
Chelbe, *s. f.* *[Mold.]*, teigne, 520. *e plin de chelbe*, il est tout-à-fait pauvre, 520.
Chelbos, *adj.* *[Mold.]*, chauve, 422. 520. — Fém. *chelbósă*; pl. *chelboșĭ, chelbóse.*
Chelie, *s. f.* calvitie, 519. 521.
Cheltuĭala, *s. f.* dépense, frais, 321. — Pl. *cheltuĭelĭ.*
Cheltuiéla, *s. f.* dépense, frais, 136. 305. 321. — Pl. *cheltuielĭ.*
Chemà (a), *v.* appeler, inviter, 521. 622. 636. 638. 763. 791. 800.
Chemà (a se), *v. r.* s'appeler, 648.
Chiar, *adv.* même, 126. 154. 177. 411. *chĭar ca*, tout-à-fait comme, 346.
Chica, *s. f.* cheveux qui tombent sur la nuque, cheveux, 66. 67. — Pl. *chice.*
Chichirez, babillard (meunerie) 682.
Chieltuĭala, *s. f.* dépense, frais, 321. Pl. *chieltuĭelĭ.*
Chilna, *s. f.* coffre d'un chariot, 73. — Pl. *chilne.* .
Chilom, *s. n.* masse, coup de poing. | nom propre pour désigner un homme fort et sans intelligence, une brute, 842.
Chilug, *s n.* *[Mold.]*, pilon 371.
Chinga, *s. f.* *[Mold.]*, ranche, 72.
Chĭor, *adj.* borgne, 521. 522. 657. 658. 666. 843. || *a nu 'ĭ fi gura chĭóră*, être bavard. 93. — Fém. *chĭóră*; pl. *chĭorĭ, chĭóre.*
Chĭorăĭ (a), *v.* grouiller, gargouiller, 217. 270. 438.
Chĭorì (a), aveugler, 523. | devenir borgne, fermer un oeil, 522.
Chĭorîș, *adv.* de travers, 523.
Chiot, *s. n.* cri perçant, clameur, 523. — Pl. *chiote.*
Chip, *s. n.* figure, apparence, forme, 68. 523. 565. 566. — Pl. *chipurĭ.*
Chirales, *s. f.* chirie eleison, 841.
Chirie, *s. f.* loyer, 173. 827.—Pl. *chiriĭ.*
Chișav, dans l'expression, *chișav la inimă*, méchant, envieux, 212.
Chișcà, (a), *v.* *[Moldave.]*, pour *a pișcà*, pincer, 523. 671.
Chiu, *s. n.* cri perçant. *cu chiŭ cu vaĭ*, à grand peine, 524.
Chĭulac, dans l'expression: *a avé chiulac*, être intelligent, 50.
Ci, *conj.* mais; passim.
Cicală, *s. f.* cigale, 299.
Cimpoiŭ, *s. n.* cornemuse, biniou, 72. 73. 793. — Pl. *cimpóĭe.*
Cincĭ, *adj. num. card.* cinq, passim.
Cincĭ-ḑecĭ, *adj. num.* cinquante; passim.
Cine, *pr. ind.* qui, celui qui; passim. | *pe cine*, celui que, 638. | *cine*, pour *orĭ-cine*, n'importe qui, tout homme qui, 47.
Cine-va, *pr. ind.* on, quelqu'un; passim.
Cinste, *s. f.* honneur, considération, 41. 130. 131. 295. 509. 553. || honnêteté, 722.
Cinsti, (a) *v.* honorer, respecter, louer, 134. 372. 488.
Cinstit, *adj.* honnête, honoré, 131. 143. 294. 561. 578. 828.
Cĭobota, *s. f.* *[Mold.]*, botte. 739. — Pl. *cĭobote.*
Cĭocan, *s, n.* marteau, 300. — Pl. *cĭocane.*
Cĭocnì, (a se), *v. r.* se cogner, se heurter, *a se cĭocnì*, être ivre, 524.
Cĭocnit, *adj.* cogné. toqué, qui à un coup de marteau, 524. || gris, qui à une pointe, 524.
Cĭolan, *s. n.* *[Mold.]*, os, 68. 69. 419. 607. 787. | *a'șĭ face de cĭolan*, se préparer des désagré-

ments, 68. *a fi cu cĭolane în pântece*, être enceinte, 69.—Pl. *cĭolane*.
Cĭomag, *s. n.* gourdin, 66. 154. 542. 833. coups de bâton, 843. — Pl. *cĭomege*.
Ciopli (a), *v.* tailler, dégrossir, sculpter, 134. 324. 530.
Cĭóră, *s. f.* corneille, 81. 129. 526. 548. 695. 723. 763. 784. 796. — Pl. *cĭorĭ*.
Ciorba, *s. f.* soupe, potage, 476. 556. 558. 817. 824.—Pl. *cĭorbe*.
Cĭóta, *s. f. [Mold.]*, souche, 44.— Pl. *cĭóte*.
Circ, *s n.* son faible. *a nu dice nicĭ circ*, ne pas souffler mot, 540.
Ciréşa, *s. f.* cerise, 322. 785.—Pl. *cireşĭ*.
Cisma, *s. f.* botte, 288. — Pl. *cisme*.
Citi (a), *v.* lire, 82. 365.
Cĭuda, *s. f.* dépit, colère, 12. 526.
Cĭuf, *s. m* hibou des marais. homme laid et insensible, grossier, 69.
Cĭuf, *s. n.* touffe, partie feuillue, 129.
Cĭuf, *s. n.* cheveux, tignasse. | *a'ĭ luà cĭuful foc* 1° être battu, 2° s'attirer des désagréments, 399.
Cĭul, *adj.* essorillé, 524. — Fém. *cĭulă*; pl. *cĭulĭ*, *cĭule*.
Cĭuma, *s. f.* peste, 266. 524. 525. *a fi o cĭumă*, laid. méchant, 525.
Cĭumat, *adj.* pestiféré, 525.
Cĭung, *adj.* manchot, 525. 526.
Cĭuperca, *s. f.* champignon, 49. — Pl. *cĭupercĭ*.
Cĭupi (a), *v.* pincer, || béqueter, 526. *a cĭupì de ochĭ*, éblouir, attirer l'attention, 355.
Cĭupit, *adj.* pincé, écorné. || *cĭupit de vĕrsat*. grêlé, 800. — Fém. *cĭupită*.
Ciur, *s. n.* crible, 419.—Pl. *cĭururĭ*.
Cĭurilă, *s. m.* Cĭurilă, nom propre, 73.
Clabuc, *s. m.* bave, écume. | *a face clăbucĭ la gură*, 1° bavarder, 2° écumer de rage, 526.
Claca, *s. f.* corvée, travail non payé. *vorbe de clacă*. paroles inutiles, sans valeur, 832. 846.
Clati (a), *v.* rincer 169.
Cleşte, *s. m.* tenailles, pince, 106. 115. 266. — Pl. *cleştĭ*.
*Cletanà (a se), *v. r.* branler, 116.

Clipa, *s. f.* clin d'oeil, instant, 526. — Pl. *clipe*.
Clipalá, *s. f. [Mold.]*, clin d'oeil, instant, 527. — Pl. *clipele*.
Clipélă, *s. f.* clin d'oeil, instant, 527.
Clipi (a), *v.* cligner, 527.
Cloci (a), *v.* couver, 585.
Clonc, *s. n.* gloussement 202. 530.
Clopot, *s. n.* cloche, 578. 636. 753.— Pl. *clopote*.
Cloşca, *s. f.* poule couveuse, 202. 530. 585. — Pl. *cloşcĭ*.
Clotori (a), *v. [Banat,]* rincer, 527.
Coborì, (a) *v.* descendre, 749.
Coborìş, *s. n.* déclivité, descente, 721.—Pl. *coborîşurĭ*.
Cobzá, *s. f.* sorte de guitare, 392. 579. 708. *sănătos cobză*, malade, 708. *gras cobză*, maigre comme un clou, 579. *a'ĭ face pântecele cobză*, le battre, 392. — Pl. *cobze*.
Cóce (a), *v.* cuire au four, 762. | *a cóce pre cine-ra la inimă*, lui garder un chien de sa chienne, 214.
Cóce (a se), *v. r.* mûrir, venir à maturité, 495. 504. 769.
Cocén, *s. m.* trognon, 798. — Pl. *cocenĭ*.
Coceorba, *s. f.* v. *cocĭorbă*.
Cocina, *s. f.* soue (étable à porcs), 693.
Cocĭorbă, *s. f.* fourgon. tisonnier, 816. |*a venì la coceorbă*, en venir aux coups 816.
Cocĭorvă, *s. f. [Mold.]*, fourgon, tisonnier, 816.
Cocorat, *adj.* qui a de longues jambes, 646. — Fém. *cocorată*.
Cocoş, *s. m.* 292. 523. 714. — Pl. *cocoşĭ*.
Cocóşa, *s. f.* bosse, 528. | *a sunà cuĭ-va cocóşa*, battre quelqu'un, — Pl. *cocóşe*.
Cocoşà (a se), *v. r.* se voûter, 528.
Cocoşat, *adj.* bossu, 528. — Fém. *cocoşată*.
Códa. *s. f.* queue (des animaux), 41. 45. 92. 161. 162. 282. 298. 300, 363. 474. 611. 730. 731. tresse, 69. *a împletì códă albă*, coiffer Sainte-Catherine, 69.—Pl. *codĭ*.
Codru, *s. m.* forêt séculaire, 806. — Pl. *codri*.
Cojiţă, *s. f.* croustille, croûton, 115. — Pl. *cojiţĭ*.

Cojoc, *s. n.* bisquain, vêtement fourré que portent les paysans, 499. — Pl. *cojóce.*

Colac, *s. m.* pain en couronne, brioche, 154. 744.—Pl. *colacĭ.*

Colea, *adv.* là-bas, 751.

Colo, *adv.* là ‖ *când colo*, tandis que, 106.

Colț, *s. n.* coin, angle, 813.—Pl. *colțurĭ.*

Colțat, *adj.* qui a des crocs. ‖ hargneux, mauvais coucheur, 70. — Pl. *colțatĕ.*

Colțos, *adj.* qui a des crocs. ‖ hargneux, mauvais coucheur, 70. — Pl. *colțóse.*

Coltuc, *s. n.* traversin. ‖ croûton de pain. ‖ *a'șĭ arĕtà coltucu'*, refuser avec mépris, faire la nique, 70.

Conac, *s. n.* halte, repos, 800. — Pl. *conacurĭ.*

Conduce (a se), *v.* se conduire, se guider, 656.

Conteni (a), *v.* cesser, s'arrêter, 217. 296.

Copac, *s. m* arbre, 507. 510. 747. — Pl. *copacĭ.*

Copaciŭ, *s. m.* arbre, 73. 510.

Copil, *s. m.* enfant, 2. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 447. 489. 490. 491. 582. 674. 695. 803. | *a ajunge în dóga copiilor*, tomber en enfance, 82. ‖ *copil de suflet*, enfant adoptif, 85. ‖ *copil din florĭ*, bâtard, 86. ‖ *ca un copil de țîță*, innocent, naïf, 88.— Pl. *copiĭ.*

Copilari (a), *v.* tomber en enfance, 582.

Copilarie, *s. f.* enfance, 528. ‖ *a cădé în copilărie*, tomber en enfance, 528.

Coprinde (a), *v.* embrasser, 256. 585. 592.

Copt, *adj.* mûr, 291. 382. 785. ‖ *a fi copt la os*, 1° être vieux, 2° avoir de l'expérience, 385.‖ *a fi bubă cóptă*, être irascible, maladif, paresseux, 504.—Fém. *cóptă*; pl. *copțĭ*, *cópte*

Copt, *s. n.* maturité, 495.

Coptori (a), *v.* former du pus, ronger, 689.

Corb, *s. m.* corbeau, 344. 361.— Pl. *corbĭ.*

Corn, *s. n.* corne, 316. 551. *a le spune cu córne*, exagérer, mentir, 743. — Pl. *córne.*

Coróna, *s f.* couronne, 143. 294.— Pl. *coróne.*

Cort, *s. n.* tente, 617. — Pl. *corturĭ.*

Coș, *s. n.* trémie, 437. cercueil, 274 773. ‖ cavité thoracique, 89.

Coșar, *s. n.* étable, 693.

Cosița, *s. f.* tresse, 89. ‖ *cosiță albă*, vieille fille, 89. — Pl. *cosițe.*

Cósta, *s. f.* côte, flanc, 90. 91. 126. 392. ‖ *a bate la treĭ cóste*, battre à plate couture, 90. ‖ *a avé cóstele lipite*, être mort de faim, 90. ‖ *gras de-ĭ numĕră cóstele*, si maigre qu'on pourrait lui compter les côtes, 91. ‖ *a'șĭ dà cóste cu cine-va*, s'entendre en sous main avec quelqu'un, 90. — Pl. *cóste.*

Cot, *s. n.* coude, 11. 91. 92. ‖ *a'ĭ arĕtà cotul*, lui montrer le coude, 91 ‖ *cóte-góle*, va-nu-pieds, 91. ‖ *cóte-góle*, coude percé, 11. 71. 72. — Pl. *cóte.*

Cot, *s. m.* aune, 226 —Pl. *coțĭ.*

Coteț, *s. n.* soue (étable à porcs), 693. — Pl. *cotețe.*

Cotro (în), *adv.* de quelque côté que, partout où, 740.

Covasit, *adj.* caillé, 651.—Pl. *covăsită.*

Covirși, (a), *v.* surpasser, dépasser, l'emporter sur, 92.

Coz, *adv.* chose rare, de prix. ‖ *frumósă coz*, extrêmement belle, 567.

Crac, *s. m.* jambe, 92. 106. — Pl. *cracĭ.*

Crâng, *s. n.* hallier, taillis, 298. — Pl. *crângurĭ.*

Crede (a), *v.* croire, 106. 768. 796. 811. | avoir confiance, 145. 333.

Crede (a se), *v.* être cru, 336, 744, | paraitre, sembler, 303.

Credemînt, *s. n.* crédit, confiance, foi. *a avé credemînt*, être cru, avoir confiance en, inspirer confiance, 144. 145.

Credincios, *adj.* fidèle, 295. 794 ‖ sûr, qui inspire confiance, 336. — Fém. *credincĭósă.*

Credința, *s. f.* confiance, foi. ‖ *a luà credința cuĭ-va*, croire quelqu'un, 81. 145. *a avé credință*,

inspirer confiance. être cru, 287. 502. — Pl. *credinţe.*

Creer. *s. m.* cervelle. 38. 45 92. 93. *a nu avé creerĭ în cap*, être un écervelé, 93.—Pl. *creerĭ.*

Crénga. *s. f.* branche. | *a umblà crêngă*, aller à l'aventure, 788. — Pl. *crengĭ.*

Crepà, (a), *v.* crever. se fendre, 21. 26. 158. 201. 269 323. 325. 343. 355. 713. 783.

Cresce, (a). *v.* croître, grandir, se développer. 24. 49. 62. 85. 301. 313. 398 495. 584. 768. venir 768. pousser. 403. 463. grandir. 529. 730. 768. | augmenter, 568. grossir, s'enfler, se gonfler, 206. 418.

Crescut, *adj.* élevé, 104. 426. — Fém. *crescută.*

Creştet, *s. m.* tête, 93. *din creştet până în tălpi*, de la tête aux pieds, 93.

Crier, *s. m.* *[Mold.]*. cervelle, 35. 46. 92. — Pl. *crierĭ.*

Croi. (a) *v.* tailler, couper. ‖ dire, parler. 134.

Cruce, *s f.* croix. signe de la croix 725 *bată 'l crucea.* le diable, 691. *a stà calea cruce.* être dans un carrefour, 547. ‖ le maître de, 16.

Cruce. *s. f.* troupe, bataillon. | *a fi cruce intrégă, a fi jumĕtate de cruce,* valoir une unité, valoir la moitié, indique la supériorité du premier sur le second, 280.

Cruciş. *adv.* de travers. | *a se uità cruciş*, loucher 521.

Cu. *prép.* avec: passim. de, 700. 797 en, 794. malgré. 576. *cu ceasul*, des heures entières, 577.

Cuc, *s. m.* coucou, 282. 480. 779. 796. *tîrgu cucului*, marché, 258. — Pl. *cucĭ.*

Cuculeţ, *s. m.* diminutif de *cuc*, 292. 293. — Pl. *cuculeţĭ.*

Cufundà (a), *v.* plonger, enfoncer, 529.

Cufundà (a se), *v. r.* s'enfoncer, se perdre, 787.

Cui, *pr. relat.* (au datif). à qui; passim. *a cui*, du quel, dont; passim.

Cuibar, *s. n.* nichet, 788. — Pl. *cuibare.*

Cuiu, *s. n.* clou, 300. — Pl. *cuie.*

Cui-va, à quelqu'un; passim.

Culcà (a se), *v. r.* se coucher, 129. 458. 459. 502 529.

Culcare, *s. m.* action de se coucher, 529.

Culcat, *adj.* couché, abattu, 39. — Fém. *culcată.*

Culege (a), *v.* cueillir. récolter, 100. 772. 841. cueillir, ramasser, 269. 423.

Cultuc, *s. n.* Voir *coltuc.*

Cum, *adv.* comme. comment, selon; passim. | aussitôt que, 298. 369. 376. 388. 502. 705. *după cum,* suivant que, comme, 68. 223. 378.

Cumetru, *s. m.* compère, 739. — Pl. *cumetrĭ.*

Cumpena, *s. f.* balance, fléau de la balance, 375.

Cumperà (a), *v.* acheter. 7. 8. 106. 321. 461. 486. 533.

Cunósce (a), *v.* connaître, 444. 576. 722. 776. 791. savoir, se rendre compte. 74. 289. 309. 310. 330. 506. 795.

Cunósce (a se), *v. r.* se connaître, 343. 578. 638. 684. 789. 829.

Cunoscut, *adj.* connu, 492. — Fém. *cunoscută.*

Cur, *s. m.* cul, derrière, 31. 42 44. 45. 80. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 107. 111. 145. 171. 183. 184. 306. 376. 407. 469. 475. 485. 543. 544. 546. 551. 566. 594. 600. 612. 643. 651. 694. 755. 786. *în cur*, assis, 544. — Pl. *curĭ.*

Curà (a), *v.* couler. fluer, s'écouler, 37. 357. 712. 790.

Cura, *s. f.* *[Mold.]*, courroie. 592.

Curat, *adj.* propre, 139 266. 296. 326. 846.

Curaţà (a se), *v. r.* se débarasser, 697.

Curatura, *s f.* partie coupée d'une forêt, 116.

Curca, *s. f.* dinde, 124. 282. 695. 701. 745. — Pl. *curcĭ.*

Curcan, *s. m.* dindon, 17. 434. 554. — Pl. *curcanĭ.*

Curcut, *s. n.* eau mélangée avec de la farine de maïs et qui commence à bouillir, 556.

Curea, *s. f.* courroie, 204. 592. — Pl. *curele.*

Curetor, *adj*. courant, 217.—Fém. *curĕtóre*.
Curge, (a), *v*. couler, affluer, 36. 483. 632. 633. 712. 790. | glisser, 737.
Curînd, *adv*. rapidement, 686. ||*maĭ curînd*, plus tôt, 232.
Curişor, *s. m*. petit derrière, 273.
Curmeiu, *s. n*. corde d'écorce. *curmeiŭ de teiŭ*, corde de tille ou teille 829.
Curmeziş, *adv*. en travers. | *a grăì curmeziş*, ètre d'un avis contraire, 578.
Curmezişat, *adv*. en travers. *a grăì curmezişat*, être d'un avis contraire, 578.
Curva, *s. f*. piège, 805.—Pl. *curse*.
Curvar, *s. m*. coureur de filles, 294.—Pl. *curvarĭ*.
Cusur, *s. n*. défaut, vice, 97. 373. — Pl. *cusururĭ*.
Cutare, *adj. et. pr. ind*. tel, telle, 203. 501 | un tel, 634
Cuţit, *s. n*. couteau, 221. 281. 582. 686,—Pl. *cuţite*.
Cuvînt, *s. n*. parole, 279. 487. 513. 530. 535. 559. 630. 833. — Pl. *cuvinte*.

D

Da, *adv*. oui, 40. 688.
Da, *conj*. pour *dar*, mais, 12. 14, 292. 322. 526. 567. 594. 686. 794. 807.
Dà, (a), *v*. donner, 6. 12. 83. 93. 101. 103. 129. 177. 184. 199. 203. 238. 239. 240 262. 264. 282. 330. 377. 388, 389. 394. 423. 424. 431. 446. 489. 494. 501. 576. 609. 633. 671. 703. 717. 769. 771. 798. 826. frapper, 19. 21. 30. 31. 63. 65. 80. 98. 159. 312. 323. 360. 371. 413. 468. 602. 718. 767 || jeter, 428. 734. faire aller, 223. arriver à, 320 en, 572. | mettre, 226. 312. 313. 387, 737. rendre, 344. || entrer, pénétrer, 208. 786. || laisser buter, se cogner, 57. 60. || tomber, 20. 144. 167. 180. 345. 352. 738. tirer, 755. permettre 417. || entrer, 529. s'élancer, sortir, 209. 216. 665. || montrer 70. 91, || souffler, 325. lâcher, promener, 315. || trouver, 383. || *a dà din*, remuer, 102. 110. 23›. 233. 234. 253. 313. || *a dà în*, tomber en, 82. || *a dà în*, devenir 547. || *a dà în*, jeter sur, 718. | *a dà prin*, traverser, 420. 776. || *a dà peste*, tomber sur, 381. 505. 571. 787. || *a dà peste*, découvrir, 685. | *a dà de*, atteindre, 653. 728. || *a dà de*, trouver, rencontrer, 556. 661. 740. | *a dà de*, se cognerà, 57. || *a dà cu*, atteindre, toucher, 264. 265 ; dire 438 ; mettre la, 250; repousser du, 165. | *a dà din buză*, 1° trembler de colère, 2° désirer ardemment une chose, 3° bayer aux corneilles. *a dà dos*, fuir, se cacher, 120. *a dà fălcĭ*, jouer des mâchoires, 121 *a dà pe faţă*, dévoiler, 139. *a'l dà de gât*, le perdre, 163. *a dà la stânga*, 1° voler, 2° être faux, rusé, 435. | *a dà pas*, permettre de, 668. || *a dà pĕcat*, considèrer comme un péché, 681. | *a dà bătaie*, battre, 98. || *a dat răsfugu în el*, ils courent comme des dèratès 688. | *a dà cu ghiarele*, travailler d'arrache pied, 165. *a dà zapis cu*, prendre un engajement. 777. *a'ĭ dà pe nas*, éprouver un désagrément, 306. | *a dà nas cuĭ-va*, permettre trop de liberté, trop de familiarité à quelqu'un, 311. | *a dà nas cu cine-va*, oser se présenter devant quelqu'un, 320. | *a dà busna*, se précipiter, 522., || *a dà peste cap*, faire la culbute cul par dessus tête, 449. || *a dà din umerĭ*, hausser les èpaules, 452. || *a dà cu gura*, parler, 191. *a dà gură*, tancer, crier, appeler, 586. || *a dà brâncĭ*, donner une bourrade, 20. 215. || *a dà cu picĭorul*, repousser du pied, 412. 413. || *a dà mâna cu*, se rencontrer, 265. 628. | *a dà pe mână*, confier, livrer, 404. || *a*.

dà fuga. prendre son élan pour fuir, 570. 571. *a dà obraz*, permettre trop de liberté, trop de familiarité, 323. *a dà ochiĭ peste cap*, 1° s'évanouir, 2° mourir (tourner l'oeil), 365. *a dà ochiĭ în gene*, fermer les yeux, dormir, 362. *a dà de multe*, endurer, souffrir beaucoup de mal heurs, 60. *a dà cu órba*, huer, 665.

Dà (a se), *v. r.* aller, se retirer, se mettre, 100. 423. 540. *a se dà de ceasul morţiĭ*, appeler la mort 631. *a se dà dupǎ*, se cacher derrière, 110. *a se dà dupǎ pĕr*, obéir, faire ce que l'on exige de nous, 397. *a se dà cu capul de*, se cogner la tête à, 57.

Dà (a'şĭ), *v.* se mettre, 108. se fourrer, 360. *a'şĭ dà cóste*, se pousser du coude, 92.

Daca, *conj.* si, en cas que; passim.

Daca, *conj.* voyez *dacǎ*, lorsque, après que, 744.

Dahiĭ, în locutiunea *a vorbì dǎhiĭ*, dire des riens, 847.

Daperà (a), *v.* tirer, arracher, 241. v. *a depĕrà.*

Dar, *s. n.* don prèsent, charme, agrément, 566. 585. 717. qualité, 378. 638. *în dar*, gratuitement, 625.—Pl. *darurĭ.*

Dar, *conj.* mais, or; passim | mais encore, 270. 747. 804.

Dara, *conj.* mais, or, 9. 396. 664. voir *dar.*

Dare, *s. f.* action de donner, don || *om cu dare de mânǎ*, homme aisé, riche, 261.

Darimà (a se), *v. r.* s'abattre, 747.

Datà, *s f.* fois. | *o datǎ*, une fois; passim.

Dator, *adj.* redevable, débiteur, 148. 278.—Fém. *datórǎ*; pl. *datorĭ, datóre.*

De, *prép.* de; passim. | depuis, 632. 637. pour ce qui est de, 728. | sur, au sujet de, 136. 137. | de façon que, à, 573. 574. 702. 746. || pour, 127. 547. 565. 582. 681. 752. || avec, 476. à cause de, 310. 610. 632. 804. || aux, dans les, 330. || à, 24. 200. 296. 502. 594. 626. 653. 756. 803. | par. 315. 316. 403. 421. 477. 532. 557, 586. 630. 655. 688. || comme, considéré comme, 734. 791. | que, 641. | quoique, 583. du, des, 588. 634. 661. digne de, 608 *de şi*, quoique, 547. 848. *de loc* à l'instant, 53. depuis, 160. *de la*, du fond de, 651. au point de, 55. *cel de are*, celui qui a, 674. *bun de gurǎ*, bavard, beau parleur, 182. *a fi numaĭ .... de el*, sa .... seulement vaut quelque chose, 166. 191. *a'l jupui de piele*, l'écorcher, 419. *bun de vorbǎ*, bavard, 821. en, 643. 810.

De, *conj.* si, 2. 36. 53. 74. 93. 130. 304. 305. 486. 490. 577. 637. 640. 641. 650 682. 717. 718. 720. 727. 751. 759. 768. 795.

De, *adv.* pour *de cât*, que, plutôt que, 220.

De, *interj.* quoi, 377.

De, *prép.* voir *de.*

De-a, sur, 33. 411. *d'a buşele*, à quatre pattes, 489.

D'a'n, sur, 409

Decât, *p. de cât*, plutôt que, que; passim. seulement, 175.

Ḑece, *adj. num. card.* dix, passim.

De-desubt, *loc. adv.* en dessous, 535.

Degerà (a), *v.* geler 457.

Degerat, *adj.* gélé, 37. 416.—Fém. *degeratǎ*; pl. *degeraţĭ, degerate.*

Deget, *s. n.* doigt, 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 360. 370. 435. 505 846. | *a stà cu degetul în gurǎ*, 1° rester les mains dans les poches, 2° être sot, 3° être pauvre, 107. | *numaĭ cu degetu*, sans chemise, 107. | *îĭ numerĭ pe degete*, on peut les compter sur les doigts, 109. | *nu scie sǎ 'şĭ numere degetele*, c'est un sot, 109. *i-a trecut p'intre degete*, il lui a glissé entre les doigts, 109. | *a scì pe degete*, savoir sur le bout du doigt, 110 *a se ascunde dupǎ deget*, chercher des faux-fuyants, 110. | *cât va dà din deget*, jusqu'à son dernier souffle, 111. | *a bate cu degetul*, menacer du doigt, 111. *a se trage în degete cu cineva*, disputer avec quelqu'un, 111. *arĕtat cu degetul*, montré au doigt, 111. *a purtà pe degete*, mener par le bout du nez, mener à se guise, 111. 112. *a pune*

degetul pe rană. mettre le doigt sur la plaie, 112. *a'şĭ linge degetele,* s'en lécher les doigts, 112. | *a'şĭ muşcà degetele,* s'en mordre les doigts, 113. | *a'şĭ mâncà degetele,* être un grippe sou 113. *a avé degetele lungĭ,* faire sa main, voler, 113.—Pl. *degete.*
Degit, *s. n.* doigt, 111.
Dejt, *s. n. [Mold.]* doigt,106.—Pl. *dejte.*
Dél, *s. n.* colline, coteau, 169. 532. 572. 705. *par'că aduce picerele de după dél,* il traîne la jambe, 407.—Pl. *délurĭ.*
Delicat, *adj. [néologisme]* délicat, 249.
Demâncare, *s f.* manger, nourriture, 84. 438.—Pl. *demâncărĭ.*
Demâncare, *s. f.* v. *demâncare.*
Deminéţa, *s. f. [Bucov.],* matin, 129.—V. *diminéţă.*
Departà (a), *v.* éloigner, 245.
Departà (a se), *v. r.* s'éloigner, 536. 829.
Departe, *adv.* loin, 68. 200. 248. 306. 310. 339. 342. 348. 446. 604. 667. 681. 727.
Departe, veḑĭ *Departe.*
Deperà (a), *v.* tirer, arracher, 241. Veḑĭ *a dapĕrà.*
Deprindere, *s. f.* habitude, 770.—Pl. *deprinderĭ.*
Deprinde (a se), *v. r.* s'habituer, s'accontumer, 379.
Des, *adj.* épais, touffu, 66.—Fém. *désă*; pl. *deşĭ, dese.*
Des, *adv.* souvent, 338.
Deschide (a), *v.* ouvrir, 350. 364. 467. 810. 816.
Deschide (a se), *v. r.* s'ouvrir 815.
Deschis, *adj.* 20. 21. 121. 685. 806. *cu pieptul deschis,* ouvertement, 421. — Fém. *deschisă.*
Desclei (a se), *v. r.* se décoller, 747.
Descojat, *adj.* écorcé, 14. — Fém. *descojată,*
Descreţire, *s. f.* action de défriser, 149. 284.
Deşert, *adj.* vain, 43. 757. *în deşert,* en vain, 625. — Fém. *deşértă.*
Desface (a), *v.* défaire, 3. 4. || défaire un maléfice, 379.
Desfacut, *adj,* défait. *cu pieptul desfăcut,* bravement, 421.
Desfrînare, *s. f.* débauche, 771.
Desfrînat, *adj.* débauché, 294. || *gură desfrînată,* homme qui parle sans frein, 169. — Fém. *desfrînată.*
Desfundà (a), *v.* déboucher. *a desfundà urechile,* frotter les oreilles, 463.
Desgheţat, *adj.* dégelé. || *a spune desgheţat,* dire vertement, 744.
Desgolì (a se), *v. r.* se dénuder, s'user, 174.
Desgropà (a), *v.* déterrer, 617.
Deslegà (a), *v.* délier, défaire, 148. 692.
Deslegà (a se), *v.* se délier, 229.
Desluşit, *adj.* clair, 575. — Fém. *desluşită.*
Despedicat, *adj.* désentravé, 297.
Despicà (a), *v.* fendre, 159. 400.
Despre, *prép.* de, sur, au sujet de, relativement à, 275. 189. 519.
Deşt, *s. f.* doigt. 106. 398. Veḑĭ *deget.*
Deştept, *adj,* éveillé, 546. 547.— Fém. *deşteptă.*
Deşteptà (a), *v.* réveiller. 536. 747.
Deşteptà (a se), *v. r.* se réveiller 547.
Destul, *adj.* et *adv.* assez, suffisamment, 444. 457. 494. 706.—Fém. *destulă*; pl *destulĭ destule.*
Destupà, (a), *v.* déboucher, ouvrir, 467.
Devla, *s. f.* tête d'âne, porc etc. 50.
Ḑi, *s. f.* jour, 126. 144. 154. 155, 196. 286. 367. 371. 391. 495. 516. 536. 537. 538. 553. 600. 608. 620. 624. 642. 647. 650. 652. 653. 750. 751. 782. 806. 832 *cu ḑile a mână,* la mort dans l'âme, 252. | *a nu fi de ḑilele tóte,* né avant terme, 407. *a avé ḑile,* avoir de longs jours à vivre, 581. 636. —Pl. *ḑile.*
Ḑi, *s. f.* jour, 652.
Diavolie, *s. f.* diablerie, 739.—Pl. *diavoliĭ*
Ḑice (a). *v.* dire, parler 2. 4. 37. 97. 99. 168. 177. 178. 275. 287. 326. 351. 373. 377. 500. 509. 519. 533. 538. 542. 543. 581. 604. 613. 633. 650. 691. 734. 759. 791. 807. 822.
Ḑice (a) *v. [Banat],* parler, dire, 541.
Ḑice (a se), *v. r.* se dire, 456.

Duré (a), *v.* avoir mal, faire mal, 46. 56. 98. 106 115. 117. 218. 223. 266. 269. 397. 437. 456. 478. 543. 549. 550. 551. 600. 793. 808. 814.

Durere, *s. f.* douleur, 375. 495. 551. 568. — Pl. *dureri.*

***Duróre**, *s. f.* douleur, 551. — Pl. *durori.*

Dus, *adj.* parti. *cu ochĭ duşĭ*, les yeux voilés, mourant, 365. — Fém. *dusă.*

Dus, *s. m.* celui qui est parti. *duşiĭ de pe lume.* les morts, 845.

Dus, *adv.* profondément, 546.

Dute'ncolo, va-t-en. *are pe dute 'ncolo*, il est repoussant, peu attrayant, 548

E

Ea, *pr. per* elle; passim

Ead, *s. n. [Mold]* enfer, 177. Voir *iad.*

Eaurt, *s. n. [Mold.]* lait caillé, 557. Voir *iaurt.*

Éca, *adv.* voici, 837.

Eh, *interj.* hé! 715.

Eí, *pr. per.* eux, 674. à elle, 225. ‖ lui, à lui 179. 503.

Eĭ, *2-e pers. sing. du verbe a voi*, pour *veĭ*; employé pour former le futur; *veĭ măritá*, tu marieras, 126.

El, *pr. per.* il, le lui; passim.

Ĕl, veḑĭ *el.*

Ele, *pr. per.* elles; passim.

Ele. *s. m. pl.* génies malfaisants, 173.

Epure, *s. m. [Mol l.]* lièvre, 155; veḑi *iepure.* — Pl. *epurĭ.*

Ér, *adv.* mais, passim; veḑĭ *iar.*

Éra, *adv.* mais, passim; veḑi *iară.*

Erí, *adv.* hier, 127. 516. 638. 642; veḑĭ *ieri.*

Eşí (a), *v.* sortir, 8. 42. 66. 78. 102. 119. 139. 169. 170. 191. 226. 232. 233. 235. 270. 274. 305. 311. 320 369. 371. 438 444. 457. 458. 492. 493. 531. 533. 552. 594. 614. 722. 815 816. 825, pousser, sorter, 114. 116. 401. couler, 712. *a eşí la obraze* (*ómenĭ*), sortir du commun. 326. 351. *a eşí din cuvîntul cuĭ-va*, désobéir à quelqu'un, 534. *de'ĭ ese sufletul*, à en perdre haleine, 573. *a eşí în capĕt*, s'entendre, 292. *unde o eşí să ésă*, le sort en est jeté, 552. *a eşí cu vorba înaintea cuĭ-va*, oser ouvrir la bouche devant quelqu'un, parler le premier, 833. — Voir, *a işí* et *a ieşí.*

Ĕşı, *pr. per.* son. sa, à lui, a elle, passim; veḑĭ *işí*

Ĕţı, *pr. per.* à toi, te, etc. 168. 544; voir *iţĭ.*

Eu, *pr. per.* moi; passim.

F

Facaleţ, *s. n.* bâton qui sert à remuer la bouillie de maïs, 829. — Pl. *făcăleţe.*

Face (a), *v.* faire, construire, créer; passim. ouvrir, 360. 361. 364. | dépeindre, faire passer pour, 566. valoir, 37. 155. 418. 485. 817. 822. 828. mettre bass, 552. 553. arranger, 433. 434 | concevoir, engendrer, 552. *a face un mare pas*, prendre une décision grave, 668. *a face urechĭ*, comprendre, 463, *a face sĕrbătóre*, fêter tous les saints, 730. *a face cu ochiul*, faire de l'oeil, 341 365. *a face ochiĭ patru*, ouvrir bien les yeux, 350. *a face ochĭ*, 1° ouvrir les yeux (petits des animaux), 2° se réveiller, 3° comprendre, 363. | *a 'ĭ face pe obraz*, le traiter comme il le mérite, 326. *a face din nas*, approuver, 313. *a face cu mustaţa*, faire signe, 302. | *a face*

cu mĕsraua. faire signe, 269 *a'și face de cap.* jouer sa tête. s'attirer des désagrément, 60. *a face vorbă,* parler, 167. | *tot tu le faci,* c'est toujours toi qui est fautif, 201. *a face piciôre,* se sauver à toutes jambes. 413.

Face (a se, a 'și), *v. r.* se faire 11. 12. 66. 77. 100. 123. 257 294. 360. 379. 392. 713. 769. 824. 826. 827. devenir, 207. 381. 485. 538. 606. 648. 686. 706. 709. naître, 652. 653. 817 se changer en, 709. faire le, 616. faire semblant, 461. 753. *se face,* cela fera, 795. *a se face de rîs,* se rendre la risée de, 691. *i se face pĕrul măciucă,* ses cheveux se dressent sur sa tête, 400. 401. *a 'și face obraz,* se faire une bonne réputation, obtenir du crédit, 323. *a 'și face de cap, a 'și face de ciolane. a 'și face de nĕjit,* chercher plaies et bosses, 60. 68 646.

Făcut, *adj.* fait. 127. 289. 301 377. 434. 488. 647. *dis și făcut,* aussi tôt dit, aussitôt fait, 542. *nimic de făcut,* rien à faire, 278. — Fém. *fă utĕ;* pl. *făcuți, făcute.*

.*Fag, *s. n.* rayon de miel, 131.

Fagur, *s. n.* rayon de miel, 229. 811. — Pl. *fagurĭ.*

Faina, *s. f.* farine, 346. — Pl. *făinĭ.*

Falanga, *s. f.* falaque, barre de bois sur laquelle on attachait les jambes de ceux, qui étaient condamnés à reçevoir des coups de bâton sur la plante des pieds, 532.

Falcă, *s. f.* mâchoire, 120. 121. || *a fi tare în fălcĭ,* être énergique, 121. *a dà fălcĭ,* manger gloutonnement, 121.—Pl. *fălcĭ.*

Fali (a se), *v. r.* se glorifier, s'ennorgueillir, 9.

Fapta, *s. f.* acte, action, 808. 817. 820. 824. — Pl. *fapte.*

Făra, *conj.* sans; passim. || en moins, 115.

Farfurie, *s. f.* assiette, 569. — Pl. *farfuriĭ.*

Fărtat, *s. m.* compagnon, camarade, 751.

Fasole, *s. f.* haricot, 476. — Pl. *fasole.*

Fată, *s. f.* fille, 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 397. 445. 553. 721. 722. 802. 843. || *fată mare,* pucelle, jeune fille. 122. 128. 129. 132. 133. 298. 485. 529. — Pl. *fete.*

Fața, *s. f.* face, visage. 119. 120. 133. 139. 200. 235. 236 263. 270. 369. 440. 564. 569. 643. 702. 743. | *în față,* sous les rayons de, 774. *de față.* présent, 138. — Pl. *fețe.*

Fatatau, *s. n.* luronne. 139.

Fecıor, *s. m.* fils, 140. 141. — Pl. *feciorĭ.*

Feciorie, *s. f.* virginité, 553.—Pl. *feciorĭĭ.*

Fel, *s. n.* espèce, 803. *la fel,* tel qu'il est, 679. — Pl. *felurĭ.*

Femee, *s. f.* femme, 143. 144. 145. 146. 148. 153. 154. 155. 156. 292. — Pl. *femee.*

Femeĭe, *s. f.* femme, 14. 75. 126. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 279. 281. 283 288. 293. 422. 747. 824.—Pl. *femeĭ.*

Fên, *s. n.* foin, 391. 489.—Pl. *fênurĭ.*

Fer, *s. n.* fer, 208. 260. 810.

Ferbe (a), *v.* bouillir, bouillonner, 711.

Ferbinte, *adj.* brûlant, 556. 595.— Fém. *ferbinte.*

Feréstră, *s. f.* fenêtre, 23. 390. 735 — Pl. *ferestre.*

Feri (a), *v.* préserver, garder, 156. 175. 377. 588. 691. 741.

Feri (a se), *v. r.* se préserver, se garder, se méfier, 291. 296. 394. 733.

Ferice, *adj.* heureux. | *ferice de,* heureux celui qui, 586.

Ferice, *s. f.* bonheur, chance, 586.

Ferit, *adj.* préservé, secret, 814. — Fém. *ferită.*

Feșteli (a se), *v. [Mold.]* se salir, se souiller, 702.

Fet, *s. m.* enfant. 157. — Pl. *fețĭ.*

Fetà (a), *v.* mettre bas, 553.

Fetat, *adj.* mis bas par, né de, 380. 525. *fĕtată,* qui a déjà eu un enfant, 131.

Fetișóra, *s. f.* fillette, 126. 136. — Pl. *fetișóre.*

Fețișóra, *s. f.* diminutif de *față,* 136. — Pl. *fețișóre.*

Fi (a), *v.* être; passim. | *ce va fi,* qu'en adviendra-t-il, 657.
Ficat, *s m.* foie, 157. 158. 651. — Pl. *ficați.*
Fie, *3-e pers. sing. subj. pr. du verbe a fi,* même, 14. *fie cât de mare,* si grand soit-il, 40 *ori-ce fie,* n'importe quoi, 173. *fie de ce,* de n'importe quoi, de tout, 423.
Fie-care, *pr. ind.* chaque, chacun; passim.
Fie-ce, *pr. ind.* chaque; passim.
Fier, *s. n* fer, 62. 186. 208. 532. 707. 743. 810. Vedĭ *fer.*
Fiere, *s. f.* fiel, bile, 25. 135. 158. 168. 204 223. 297. 330. 554. vésicule biliaire, 158. 797.
Fierbe (a), *v.* bouillir, 272. 390. 711. | fermenter, 299.
Fierbinte, *adj.* bouillant, brûlant, 476.
Fiert, *adj.* bouillant, brûlant, 651. *a vorbì fierte și ne fierte,* parler à tort et à travers, 846.
Fieș-care, *pr. ind.* chacun, chaque; passim.
Fie-ce, *pr. ind.* chaque; passim.
*Filarghirie, amour de l'argent, 771.
Fimee, *s. f. [Mold.],* femme, 155. — Pl. *fimeĭ.*
Fimeie, *s. f. [Mold.],* femme 149. 153. 155.—Pl. *fimeĭ.*
Fin, *s. n.* vedĭ *fên.*
Fior, *s. m.* frisson, 385. 554.—Pl. *fiorĭ.*
Fir, *s. n.* fil, 159. *fir de ață,* fil, 800. 801. *fir de pĕr,* cheveu, 149. 159. 284. 394. 395 399. 801. *într'un fir de pĕr,* à un fil, 401. —Pl. *fire.*
Fire, *s. f.* nature, 137. 283. *din fire,* naturellement, 294. 496. || *după fire,* tout naturellement, 699. *peste fire,* outre mesure, 699. — Pl. *firĭ.*
Fiu, *s. m.* fils, 8. — Pl. *fiĭ.*
Flamând, *adj.* affamé, 91.—Fém. *flomândă* ; *flămândĭ, flămânde.*
Flamândí (a), *v.* avoir faim, être affamé, 81.
Flecar, *adj.* bavard, diseur de balivernes, 176.—Fém. *flecară.*
Fleónca, *s. f. (pop.)* museau, bec. | *bun de fleóncă,* bavard, qui à bon bec, 182.
Flocaĭ, (a), *v.* battre, 159.
Flóce, *s. f. pl.* dans l'espresion: *norócе în flóce,* lorsqu'un homme est battu en notre présence.
Floraria, *s. f.* jardin, magasin ou marché aux fleurs, 609. — Pl. *floră̆riĭ.*
Flóre, *s f.* fleur, 56. 130. 132. 300. 305. 367. 537. 561. 569. 609. 610. 636. 647. 773. 781. *copil din flo'ĭ* bâtard, 86.—Pl. *florĭ.*
Fluer, *s. n.* flûte, chalumeau, 579. — Pl. *fluere.*
Fluer, *s. n.* tibia. *a cântà cu fluerele.* rester accroupi, les genoux très-rapprochés de la bouche, 159.
Fluerà (a), *v* siffler, 348. 554. 555. 734. *a fluerà din buze,* regretter une perte que l'on vient de faire, 28. *a fluerà pe cine-va,* se moquer de quelqu'un.
Fluera-vint. *s. m. comp.* qui baye aux corneilles, 555.
Foc, *s. n.* feu, incendie, 13. 72. 73. 168. 214. 248. 250 294. 300. 390. 399. 432. 444. 557. 573. 709. 763. 768. | chagrin, peine, 201. *ar mâncà foc,* il mangerait n'importe qnoi, il est affamé, 502. || *frumósă de foc,* belle comme un astre, 567 *a dà cu ochiĭ în foc,* se tromper, être trompé, 352.
Foc (de), *adv.* extrêmement, 292.
Fofolog, *s.* et *adj.* qui bredouille; paresseux, fainéant, 555. Vedĭ *fomfolog.* — Fém. *fofológă.*
Fóle, *s. m.* outre; ventre, estomac, 784. *a dà pe foĭ,* battre, 159. — Pl. *fóle* et *foĭ.*
Folos, *s. n.* profit, avantage, 337, 436 472. 564. 565. 692. 799.—Pl. *folóse.*
Folosi (a), *v.* profiter, être utile, 74. 285. 500. 660.
Folosit, *adj.* qui tire un profit de, 77. — Fém. *folosită.*
Fóme, *s. f.* faim, 270. 825.
Fomfolog, *adj.* et *s.* qui bredouille; paresseux, fainéant, 555.; vedĭ *fofolog.* — Pl. *fomfológe.*
Fórfeca, *s. f. [Mold.]* ciseaux, 16. — Pl. *fórfece.*
Fórfecĭ, *s. n. pl.* ciseaux, 221.
Fórte, *adv.* très, 295. *nicĭ prépré, nicĭ fórte-fórte.* ni trop, ni trop peu, 376.
Fraget, *adj. [Mold.]* tendre, délicat, 231.

G

în genuche, à genoux. 445. | *genuche-góle*, va-nu-pieds, 165. *a dà cu genuchĭu*, repousser du pied, 165 *pân 'n genuchiŭ*, jusqu'aux chevilles, 165. — Pl. *genuche*.
Ger, *s. n.* froid glacial, 632. — Pl. *gerurĭ*.
Gesta, *adv. [Mold.]* vite, 446.
Ghebos, *adj. [Mold.]* bossu, 576.— Fem. *ghebósă*.
Ghéța, *s. f.* glace. 161. 185. 131. 427. 429. 432. 553. 557. 600. 701. Pl. *ghețe*.
Ghiara, *s. f.* griffe, 165 330.—Pl. *ghiare*.
Ghici (a), *v.* deviner, 803.
Ghies, *s. n.* poussée. *a dà ghìes*, pousser, exciter, 576.
Ghimpe, *s. m.* épine, 209. 414. 437. 730. 746 — Pl. *ghimpĭ*.
Ginere, *s. m.* gendre, 619. — Pl. *ginerĭ*.
Gingie, *s.f.* gencive. 165.—Pl. *gingiĭ*.
Giol, *s. n.* enjeu. *cu ochiĭ la puiŭ de gìol*, cherchant à voler quelque chose, 241.
Giudeca (a), *v. [mold.]* juger, 661.
Glas, *s. n.* voix, 576. 577. — Pl. *glasurĭ*.
* **Glava**, *s. f.* tête, caboche, 41.
Glezna, *s. f.* cheville (du pied), 30. 166. *până la glezne*, jusqu'aux chevilles, très-peu, 166. — Pl. *glezne*.
Glonț, *s. n.* balle de fusil, 812.— Pl. *glónțe*.
Gluma, *s. f.* plaisanterie, 77. 699. 895. — Pl. *glume*.
Gogóșă, *s. f.* mensonge, 133. 275. | *a spune gogoșĭ de tufă*, dire des mensonges, 743.
Gol, *adj.* nu, 11. 301. 396. 714. | vide, 10. 235. 272. 391. *dracu gol*, un vrai diable, 6. 76. 79.— Fém. *gólă*; pl. *goĭ*, *góle*.
Góla, *adj. f. s.* seule, sans rien d'autre, 704. — Pl. *góle*.
Goni (a), *v.* poursuivre, 573. 788.
Goz, *s. n.* fétu de paille, 328. — Pl. *gozurĭ*.
Graba, *s. f.* hâte, 649. || *în grabă*, en hâte, 848.
Grabi (a se), *v. r.* se hâter, se presser, 730.
Grai (a), *v.* parler. dire, 169. 224. 485. 577. 578. 730. 745. 758. 836.
Graiŭ, *s. n.* voix, 578. parole, 396. 578. — Pl. *graiurĭ*.
Gramadi (a se), *v. r.* se presser, se hâter, pousser pour entrer le premier, 5.
Gramadit, *adj.* entassé, amassé, 131. 536. — Fém. *grămădită*; pl. *grămădițĭ*, *grămădite*.
Grapiș, *adv.* en s'accrochant, 773.
Gras, *adj.* gras, 64. 65. 91. 476. 578. 579. 580. 734. 790.—Fém. *grasă*; pl. *grașĭ*, *grase*.
Gratie, *s. f.* grille, 579.—Pl. *gratiĭ*.
Grâu, *s. m.* blé, 30.
Graunte, *s. n.* grain. | *a avé grăunțe în cap*, avoir une araignée dans le plafond, 50. *a fi sărit din grăunțe*, être toqué, 716.— Pl. *grăunțe*.
Grea, *s. f.* enceinte. 580.
Grében, *s. m.* épine dorsale. *e numaĭ grébănu de el*, c'est une squelette, 166.
Grecesce, *adv.* comme les Grecs, 208.
Greșalá, *s. f.* faute, 341.—Pl *greșelĭ*.
Greși (a), *v.* se tromper, 224. 375. 449. 758. 837. faire une faute, commettre une erreur, 484. 777.
Greși (a), *v. p.* 484. Vedĭ *a greși*.
Greșit, *adj.* fautif, 666. — Fém. *greșită*.
Greŭ, *adj.* lourd, 438. | *a se lăsà greŭ*, montrer de la mauvaise volonté, 580. || *greu pămîntuluĭ*, l'ours, 480. 481. *a fi greŭ la cap*, avoir la tête dure, 51. | *a fi cur greŭ*, être gros et gras, 98. || *pĕcate grele*, péchés mortels, 342. *a fi greŭ de mână*, ne pas être adroit, 260. — Fém. *grea*; pl. *greĭ*, *grele*.
Greŭ, *adj.* difficile, 750. 770. 842. 843. || grave, dangereux, 491. 685.
Greŭ, *adv.* gravement, dangereusement, 501. 502. || *maĭ greŭ*, plus difficilement, 42.
Grijă, *s. f.* soin, souci, 74. 126 641.
Griji (a se), *v. r. [Mold.]* s'inquiéter, se soucier, 653.
Griŭ, *s. m.* vedĭ *grâŭ*.
Grópă, *s. f.* fosse, trou, 180. 345. 405. 406. 655. 656. tombe, tombeau, fosse, 73. 613. 614. 640.— Pl. *gropĭ*.

Gros, *adj.* gros, épais, lourd, 3. 18. 19. 64. 65. 609. *a fi gros de cap*, avoir la tête dure, 52. *a fi cur gros*, avoir du foin dans ses bottes, 99 *a fi gros de obraz* (*obraz gros*), avoir toute honte bue, sans délicatesse, 324. 707. *a fi gros la pele*, 1° être patient, 2° avoir toute honte bue, 418. — Fém. *grósă*.

Gros, *s. n.* gros arbre renversé par le vent, 275.

Groşi (pe), în loc. *moşi pe groşi*, chose impossible, 275. Acéstă expresiune trebue să fie o corupţiune de la *moşi p.r şi*.

Gróza, *s. f.* effroi. *grozile morţii*, les affres de la mort, 631.

Grumaz, *s. m.* cou, nuque, 166. — Pl. *grumăji*.

Guĭ, *adv.* dans l'expression *guĭ-neguĭ*, volens nolens, 746.

Gunoiu, *s. m.* impureté, fétu, 124. 327. 328. 329. 330. — Pl. *gunóĭe*.

Gura, *s. f.* bouche, 12. 17. 25. 40. 65. 88. 97. 106. 107, 115. 116. 117. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 200. 205. 217. 224. 227. 242. 243. 244. 250. 253. 268. 283. 289. 299. 305. 324. 332. 369. 393. 424. 440. 443. 446. 460. 477. 479. 480. 483. 484. 514. 526. 529. 533. 546. 576. 577. 624. 634. 678. 680. 681. 693. 724. 726. 742. 760, 770. 801. 807. 808. 825. 827. 830 839. bouche, ouverture, 616. gueule, 628. 629. *bun de gură*, beau parleur, bavard, 182. *a'şĭ păzi gura*, peser ses paroles, 183. *a'şi pune gard la gură*, se taire, 183. *a'şi îngrădì gura*, mettre un frein à sa langue, 183. *a avé gura împedicată*, ne pas avoir la langue bien pendue, 183. *îi umblă gura ca curu*, il a de l'esprit comme mon cul, 183. *îi umblă gura ca rîşniţa*, c'est un moulin à paroles, 184. *îi umblă gura ca o móră*, même sens que le précédent, 184. *a luà pétră în gură*, affirmer sous serment, 184. *a'i dà şi pe gură şi pe nas*, combler de dons, de bienfaits, 184. *a avé gura împuţită*, mentir, 184. | *a vorbì cu gura altuia*, parler pour un autre, parler entre ses dents, 185. | *a vorbì cu gura pe jumătate*, ne pas dire franchement, parler bas, 185. *îi róde gura ghéţă*, il est bavard, 185. | *îi taie gura* (*în săbii*) (*în fier*), c'est un bavard, 186 | *a vorbì cu două gurĭ*, avoir la langue fourchue, 186. *a intrà în gura lumiĭ*, être critiqué, 187. *are apă în gură*, c'est un taciturne, 187. *'i-a venit apa la gură*, il est en danger, 187. *îi lasă gura apă*, l'eau lui en vient à la bouche, 187. *a prinde cu mâna la gură*, prendre sur le fait, 188. *a se sterge pe gură de un lucru*, renoncer à une chose, 189. *a'şĭ pune gura la cale*, manger, 189. *a da gură*, tancer, crier, appeler 586. *gură lată*, *gură-largă*, bavard, 189. *gură-cască*, musard, badaud. 189. 190. *a rĕmâne cu gura căscată*, rester bouche bée, 190. *gură-spartă*, bavard, 190. *a avé gură de cârpă*, être incapable de garder un secret, 191. *tócă gură*, bavard, 191. *par'că are câlţi în gură*. bégayer, 191. *l'a luat gura pe din nainte*, cela lui a échappé, 191. *a stà cu gura rece*, ne rien se mettre dans la bouche, 192. *a avé gura slobodă*, parler sans crainte, 192. *a avé gură*, oser dire, 192. *a avé gură mare*, parler haut, 193 *a nu fi gura cuĭ-va chióră*, ne pas être muet, 193. *a'i umblà prin gură*, avoir sur le bout de la langue, 193. *a se uità în gura cuĭ-va*, suivre les avis de quelqu'un, 193. *a face gura pîlnie*, boire comme un tonneau, 193. *a purtà pre cine-va în gură*, médire de quelqu'un, 194. *a purtà pre cine-va în gură ca pe un sfânt*, louer quelqu'un, 194. *a avé gura strâmbă*, mentir, 194. *a strâmbà gura la cine-va*, se moquer de quelqu'un, 194. *a face gura pungă*, serrer la bouche, 194. *a fi bun de gură*, avoir bon bec, 194. *a fi rĕŭ de gură*, être mauvaise langue, 194. *gură de aur*, bouche d'or,

H

I

Ĭara, *adv.* et *conj.* mais, 168. de nouveau, 533. tandis que, 688.
* Ĭasac, *s. n.* défense, prohibition, 331.
Ĭasca, *s. f.* amadou, 65. 600.
Ĭaste, pour *este*, est, 794.
Ĭaşi (a), *v. [Banat, Oltenie]*, sortir, 179. 578. Vedĭ *a ieşi, a eşi.*
Ĭaurt, *s. n.* lait caillé 476 556. 557.
Ĭazma, *s. f.* monstre, fantôme, 299. — Pl. *iezme.*
Icni (a), *v.* [*néol.*], être secoué par des sanglots. sangloter, 581.
Icóna, *s. f.* image, 375. — Pl *icóne.*
Ideie, *s. f.* [*néol.*], idée, 43.
Ĭéda, *s. f.* chevrette, 716.
Ĭele, *s. f. pl.* génies malfaisants, 15.
Ĭépa, *s. f.* jument, 24. 30. 643. 644. 699. 705. 732. 788. — Pl. *iepe.*
Ĭepure, *s. m.* lièvre, 155. 298. — Pl. *iepuri.*
Ĭepuresce, *adv.* à la façon des lièvres, 544
Ĭérba, *s. f.* herbe, 165 367. 511. 537. 718. 752. 817.— Pl. *ierburi.*
Ĭerĭ, *adv.* hier, 127.
Ĭérnă, *s. f.* hiver, 101. 102. 632.
Ĭertà (a), *v.* pardonner, 174. 438. permettre, 590.
Ĭeşi (a), *v.* sortir, 531. 775. Voir *a eşì.*
Ĭĭ, *pr. per.* à lui, à elle, son, sa; passim.
Ĭi, [*Mold.*] pour *este*, est, 153. 180. 247. 446. 455. 456.
Îl, *pr. pers.* lui, le; passim.
Îmbalà (a), *v.* souiller de bave, mouiller de salive, 581.
Îmbatatura, *s. f* action de mouiller de salive, 581.
Îmbetà (a), *v.* griser, 296.
Îmbetrâni (a), *v.* vieillir, 73. 124. 148. 149. 281. 284 296 582 583. 584.
Îmblaciŭ, *s. n.* fléau (à battre), 833.
Îmblânḑi (a), *v.* calmer, 811.
Îmblânḑi (a se), *v. r.* se calmer, 282.
Îmbolditor. *adj.* piquant. ‖ *vorbe îmbolditóre*, paroles blessantes, 814.
Îmbolnăvi (a se), *v. r.* tomber malade, 503. 584.
Îmbracà (a), *v.* habiller 79.
Îmbrăcà (a se), *v. r.* s'habiller, 730.
Îmbrăţişà (a), *v.* embrasser, 584. 585.
Îmbraţişare, *s. f.* embrassement, action de serrer dans ses bras 585.
Îmbucà (a), *v.* happer, 305.
Imbucatura, *s. f.* bouchée, 243. 807. — Pl. *îmbucăturĭ.*
Îmĭ, *pr. pers.* à moi, mon, ma, me, pour moi; passim.
Împacà (a), *v.* réconcilier, raccommoder, 603. mettre d'accord, 625.
Împacà (a) se), *v. r.* s'entendre, s'accommoder, 292. 378.
Împacat, *adj.* satisfait, tranquille, 215. — Fém. *împăcată.*
Împarţi (a), *v.* séparer, diviser, 273. 399. 400.
Împedicà (a), *v.* entraver, 406.
Împedicà (a se), *v. r.* s'embarasser, 227.
Împedicat, *adj.* entravé. *a avé gura împedicată*, avoir la parole difficille, 183.
Împeliţat, *adj.* incarné, 297. — Fém. *împeliţată.*
Împenat, *adj.* empenné, 532. — Fém. *împĕnată.*
Împerat, *s. m.* empereur, 522. 615. 657.
Împeraţi (a), *v.* régner, 657.
Împetrit, *adj.* endurci, 204. —Fém. *împetrită.*
Împinge (a), *v.* pousser, 585. 775.
Împleti (a), *v.* treser, 69. 89 422.
Împletici (a se), *v. r.* s'enchevêtrer, s'embrouiller, 227.
Împlini (a), *v.* exécuter, 148.
Împodobit, *adj.* paré, 802.
Împotriva, *prép.* voir *improtivă.*
Împrejur, *prép.* autour, 199.
Împreuna, *adv.* ensemble, 104. 720. 779. 803. en même temps que, 439.
Împrotiva, *prép.* contre, 534. 661. 688. *d'împrotivă*, au contraire, 169. 835.
Împrumutà (a) *v.* prêter. 144.
Împrumutà (a se), *v. r.* prêter, emprunter, 144.
Împunge (a), *v.* piquer, 330. 530.
Împuţit, *adj.* empesté, corrompu, 173 586. | *a avé gura împuţită*, être un fieffé menteur, 184.
În, prép. en. dans; passim. en, avec, 64. 813. ‖ sur, 20. 61. 74. 93. 160. 196. 256. 385. 400. 401. 410. 411. 414. 428. 433. 445. 476.

Îndreptà (a), *v.* redresser, 451. | corriger, 428.
Îndreptà (a se), *v. r.* se redresser 73. se corriger, 378.
Îndrugà (a), *v.* filer grossièrement | dire des riens, 275. 445. 586. 587. 828.
Îndulci, (a), *v.* adoucir, rendre doux, 169. 180. 222.
Înduplecat, *adj.* qui plie, 688. — Pl. *înduplecatĭ.*
Îndurà (a se), *v. r.* consentir à, 636.
Inel, *s. n.* anneau. bague, 103. 104. 170. 186.—Pl. *inele.*
Înflori (a), *v.* fleurir, s'épanouir, 200. 367. 584.
Înfricoșà (a), *v.* terrifier, 97. 98. 679.
Înfrinà (a), *v.* maîtriser, 97.
Înfrinà (a se), *v. r.* se contenir, 722.
Înfumurat, *adj.* vaniteux, 308 — Fém. *înfumuratĭ.*
Înfundà (a se), *v r.* s'enfoncer, 813. être acculé, être mis au pied du mur, 786. 787
Îngadui (a se), *v. r.* *[Mold.]*, s'entendre, 770
Îngânat. *adj.* mêlé, *vorbĭ îngânatĭ,* bredouillement, 839.
Îngenunchià (a), *v.* abaisser. humilier, 587. se ruiner, 587.
Înger, *s. m.* ange, 369.—Pl. *îngerĭ.*
Îngeresc, *adj.* d'ange, 801.
Înghețà (a), *v.* geler, glacer, 133. 211. 227. 408. 587. 607.
Înghețat, *adj.* gelé, 211.
Înghimpà (a se), *v r.* se piquer, 805.
Înghiți (a), *v.* avaler, 166. 229. 283. 575. 800. 807.
Îngingià (a), *v.* commencer à faire fortune, 165.
Îngradi (a'și), *v.* *a'șĭ îngrădĭ gura,* mettre un frein à sa langue, 183.
Îngrașà (a), *v.* engraisser, 495 587.
Îngrașà (a se), *v. r.* engraisser, prendre de l'embonpoint, 368. 587
Îngreunata, *adj. f.* enceinte, 132.
Îngriji (a), *v.* prendre soin, 686.
Îngriji (a se). *v. r.* se précautionner, 7. se soucier. s'inquiéter, 653.
Îngropà (a), *v.* enterrer, 73.
Ingroșà (a), *v.* grossir. *îngróșe obrazul,* il s'accoutume à supporter les insultes, les coups du sort, 324.
Ingroșà (a se), *v. r.* s'épaissir, 191.
Inima, *s. f.* cœur, 25. 38. 43 115 134. 135. 167 178 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 332. 337. 339. 343. 361. 371. 396 484. 566. 665. 684. 685. 686. 713. 749 761 766 799. *a'ĭ cădé tronc la inimă,* s'amouracher, 202. *a avé inimă verde,* être joyeux. 203. *inimă négră,* méchant, 203. *inimă albastră.* cœur attristé, 203. *a fi cu inima închisă (cernită),* avoir le cœur, en deuil, 203. *abraș la inimă,* mauvais cœur, 203. *a avé scorbură la inimă,* être triste, 204. *inimă de pétră,* cœur de rocher, 204 *inimă de aur,* cœur d'or, 204. *a avé inimă de fiere.* avoir le cœur plein de fiel, 204. *a avé inima legată cu curele,* être audacieux, courageux, 204. *mĭ-am sărat inima,* j'ai un baume sur le cœur, 204. *a'șĭ ține inima cu dinții,* prendre son courage à deux mains, maîtriser son cœur, sa douleur, 205. *a'șĭ luà inima în dinți (gură),* prendre son courage à deux mains. 205. *'ĭ-a prins inima mucegaiŭ,* son cœur s'est endurci, 206. *îĭ ricăie la inimă,* il a des démangeaisons de parler. 206. *îĭ cresce inima (de o schiópă)* son cœur se gonfle de joie, d'orgueil, etc. 206. *a fi cu inima mare,* avoir le cœur gros, 206. *cu inima cât un purice,* le cœur serré, 207. *î se strînge (stircesce) inima,* son cœur se serre, 207. *a i se pune o pétră pe inimă,* avoir un poids sur le cœur, 207. *a'ĭ stà pe inimă,* avoir sur le cœur, 208. *a stà grecesce (călare) în inima cuĭ-va,* connaître les plus secrètes pensées de quelqu'un, 208. *a se pune călare pe inima cuĭ-va,* imposer sa volonté à quelqu'un, 208. *'ĭ-a dat un fer aĭs prin inimă,* il eut un serrement de cœur, 208 *cu inima arsă,* le cœur en deuil, 209. |

a'i pune un ghimpe la inimă, lui mettre une épine au cœur, 209 *a'şi călcà pe inimă*, se décider (après longue hésitation), 209. *a'i sărì inima din loc*, s'épouvanter, 209. *a nu'i fi inima la loc*, ne pas être content, 210 *a venì cui-va inima la loc*, se calmer, se tranquilliser, 210. *a sfîrîi inima cui-va....* son cœur brûle de.... 210. *a rĕmâne cu inima friptă*, rester désolé, 210. *a'şi rĕcorì inima*, se venger, 210. *a unge la inimă (cu miere)*, mettre un baume sur le cœur, 211. *îi ride inima*, son cœur est tout joyeux, 211. *a fi cu inima înghețată*, avoir le cœur transi, 211. *'i-a trecut rece prin inimă*, il se sentit un frisson au cœur, 211. *i se rĕcesce inima*, son cœur se glace, 211. *a fi móle la inimă*, avoir le cœur tendre, 211. *a nu avé la inimă*, ne pas porter dans son cœur, 212. *căcăcios (chişav) la inimă*, envieux, 212. *inimă de argint-viŭ*, avoir du vif-argent dans les veines, 212. *a fi cu inimă*, avoir du cœur, 212. *de inimă bună*, 1° par bonté d'âme, 2° de joie, 212. *inimă rea*, 1° mauvais cœur, 2° cœur attristé, 213. *a'i pune o bubă la inimă*, lui mettre la puce à l'oreille, 213 *a i sĕ pune la inimă*, aimer quelqu'un, 213. *a le pune tóte la inimă*, prendre tout à cœur, 213. *a i se lipì de inimă*, être aimable, 214. *a fi slab la inimă*, manquer d'énergie, 214. *a róde pre cine-va la inimă*, lui garder un chien de sa chienne, 214. *a avé foc la inimă*, 1° désirer ardemment, 2° être très-fâché, 214. *'i-a rĕmas la inimă*, cela lui est resté sur le cœur, 214. *'i-a mers drept la inimă*, cela lui a été droit au cœur, 214 *a fi cu inima împăcată*, avoir la conscience tranquille, 215. *îi dă inima brânci*, son cœur le pousse, 215. *a băgà inimă în cine-va*, lui mettre du cœur au ventre, 215. *a prinde la inimă*, prendre courage, 215. *a i se tăià inima*, perdre courage, 216 *a'i face căței pă inimă*, l'irriter, 215. *'i-a căḑut inima în călcâi*, perdre courage, être amoureux, 216. *a cădé cu inima*, perdre courage, 216. *până a dat inima din noi*, d'arrache-pied, 216. *din băierile inimă*, du fond du cœur, 216. *i s'a stricat inima*, il est tout triste, 216. *inimă de teiŭ*, cœur faible, 216. —Pl. *inimi*.

Inima, *s. f.* estomac, ventre, 217. 677.

Îninimà (a), *v.* prendre courage, commencer à faire fortune, 206.

Injurà (a), *v.* injurier, 119.

Inlaturà (a), *v.* dissiper, écarter, 689.

Inlauntru, *adv.* à l'intérieur, 564.

Înmulți (a), *v.* augmenter, 166. 820.

Îneccà (a), *v.* noyer, 94. 649. 822.

Înnecà (a se). *v. r.* se noyer, 232. 233.

Înnecat, *adj.* noyé, 361. — Fém. *înnecată*.

Înnecatură, *s. f.* étouffement, 587. — Pl. *înnecături*.

Înnodà (a), *v.* nouer, 126.

Înnoi (a), *v.* ressusciter, 617.

Înnoptà (a), *v.* venir (en parlant de la nuit) 839.

Însa, *conj.* mais, cependant; passim.

Însanatoşi (a se), *v. r.* recouvrer la santé, 501.

Înscris, *s. m.* écrit, 828. — Pl. *înscrisuri*.

Înşelà (a), *v.* tromper, 661. 766 *un înşală-mórte*, un trompe la mort, 630.

Înşelà (a se). *v. r.* tromper, être trompé, 75.

Înşelator, *adj.* trompeur, 624. — Fém. *înşelătóre*.

Însemnat, *adj.* marqué d'un signe, 394 588. 589. 590. — Fém. *însemnată*.

Înserà (a), *v.* venir (en parlant du soir), 839.

Înşirà (a), *v.* enfiler, 275.

Înşirà (a se), *v. r.* s'enfiler. 840.

Înşirat, *adj.* enfilé, 384.

Însurà (a), *v.* marier (en parlant de l'homme), 124

Însurà (a se) *v. r.* se marier (en parlant de l'homme), 637.

Însuți (tine) toi, même, 700

J

L

Lacomi (a), *v.* convoiter, 352.
Lacomie, *s. f.* avidité, 283. — Pl. *lăcomii.*
Lacrămà (a), *v.* pleurer, 298. 329. 595.
Lacrima, *s. f.* larme, 425. 593.
Lacrîma, *s. f.* larme, 699
Lacui (a), *v.* habiter, 14. 292. 720.
Laf, *s. n.* balivernes, 595. — Pl. *lafuri.*
Lânga, *adj.* auprès de, 768. *pe lângă*, auprès de, 504. 568. en comparaison de, 300. *pe lângă că*, outre que, 791
Lapte, *s. n.* lait, 26. 282. 556. 557. 609. 651. *dinți de lapte*, dents de lait, 418.
Larg, *adj.* large, 25. 189. 259. 426.
Largi (a), *v.* élargir, agrandir, 259. 273.
Lasà (a), *v.* laisser. quitter, abandonner, 7. 11. 27. 84. 156. 174. 176. 209. 251. 282. 344. 415. 421. 431. 442. 457. 498. 529. 541. 572. 596. 597. 632. 638 639. 666. 708. 722. 734. 795. 835. 839. permettre, 11. 438. donner, 460. 494 *a lăsà buza*, faire la lippe, 27. *a lăsà genele*, baisser les yeux, 164. *a lăsà nasu jos*, baisser le nez, 318. *a lăsà bărbie*, engraisser, s'enrichir, 17.
Lasà (a se), *v. r.* s'abandonner, suivre 397 renoncer, 4. 755. *a se lăsà greŭ*, faire des difficultés, 580. *a se lăsa móle*, être bon, faible, indécis, 612. *a nu se lăsa de cuvînt*, ne pas en démordre, 534. *a se lăsà pe-o ureche*, négliger, 459.
Lat, *adj.* large, 65. 189. 230. 295. 429. 835. — Fém. *lată.*
Lat, *s. n.* largeur. *a dà latul pe spate*, s'étaler tout de son long, 429.
Latrà (a), *v.* aboyer, 154. 176.
Laudà (a se), *v.* se vanter, 180.
Launtru (în), *m.* dedans, 138. 564.
Laurușca, *s. f.* lambruche, vigne sauvage, 594.
Lautar, *s. m.* violoneux, ménétrier, 622. 760.—Pl. *lăutari.*
Le, *pr. pers.* les; passim
Léc, *s n.* remède, spécifique, 295 494. 496. 498. 499. 505. 533. 626. 685. 717. — Pl. *lécuri.*
Léca (o), *[Mold.]* un peu, 509. 510.
Lecuire, *s. f.* guérison, 496.—Pl. *lecuiri.*
Legà (a), *v.* lier, attacher, 148. 228. 260. 261. 489. 549. 550 649. 687. 692. 729. 746. 829. nouer, 341. bander, 354.
Legà (a se), *v. r.* se lier, se paralyser, 228 *a se legà de*, s'en prendre à, 497. 664 *a'și legà capul*, se marier, 48
Légan, *s. n.* berceau, 81.
Legat, *adj.* lié, 38. 204 260. 616. 787. 801. bandé, 363. 805. bâillonné, 839. — Fém. *legată.*
Legatóre, *s. f.* *[Mold.]* fichu. 551.
***Lege**, *s. f.* croyance, religion, 16. 439.
Leica, *s. f.* diminutif de *lele*, 820.
Leit, *adv.* tout-à fait, tout pareil, 61.
Lele, *s. f.* se dit, à la campagne, à une soeur, à une amie, à une femme plus âgée; bonne amie, 416. 600. 681. 782. 848. *a umblà frunza lelei*, bayer aux corneilles, 788.
Lemn, *s. n.* bois, 311. 545. 677. 745. 786. — Pl. *lemne.*
Lene, *s. n.* paresse, 747.
Leneș, *adj*, paresseux, 156. 439. 649.
Lepedà (a), *v.* jeter, rejeter, 266. 634.
Lepra, *s. f.* lèpre, 597.
Leșinà (a), *v.* défaillir, s'évanouir, 597. 635. 701.
Leșinatura, *s. f.* homme de rien, 597.
Lesne, *adj*, *invar.* facile, aisé, commode, 95. 96. 155. 171. 174. 217. 796.
Lesne, *adv.* facilement, 283. 338. 374. 518. 520. 528. 594. 686 740. 811.
Leuca, *s. f.* ranche (d'un charriot), 11.
Li, pour *le*, 72. 294.
Licari (a), *v.* scintiller, 357.
Liman, *s. n.* hâvre, port, refuge, 232. 233. 369.
Limba, *s f.* langue, 168. 169. 200. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 281. 574. 630. 682. *a 'și pune friŭ la limbă*, mettre un frein à sa langue, 225. *a avé vierme la limbă*, la langue lui démange, 225. *i s'a scurtat limba*, il ne peut plus parler

M

avoir en son pouvoir, 262. | *o să vină (să cadă) la mâna mea*, il passera par mes mains, 262. 488. | *a dà pe (în) mâna cui-va*, confier, remettre au pouvoir, à la discrétion de quelqu'un, 12. 144. 193. 262. 263. 404. *a fi în bune mâni*, être en bonnes mains, 263. *a'şi frânge mânele*, se mordre les doigs, 263 *a pune mână de la mână*, se cotiser, 263. *din mână în mână*, de main en main, 263 *mână în mână* d'accord, 264. *când te oiŭ aduce de mână*, quand les poules auront des dents, 264. *pe sub mână*. en sous mains, 264. *a bate mâna*, conclure un marché 264. *lea-te de mână cu el*, vous pouvez vous donner la main, 265. || *a dà cu mâna de*, mettre la main sur, 265. *a fi peste mână* être trop loin, trop difficile à faire, 265. *o mână de*, une poignée de, 265. *a avé mâna curată*, avoir les mains nettes. 266. | *una la mână*, et d'une! 266.—Pl. *mâni. mâini, mâne.*

Mâncà (a), *v* manger, dévorer, 62. 63. 79. 112. 123. 154. 185. 256. 357. 390. 437. 444 454. 466. 473. 490. 491. 495. 501. 502. 506. 508. 518. 580 702. 753. 791. *a'i mâncà dilele*, le perdre, 538. *a mâncà pămîntul*, dévorer l'espace, 572. ronger, 37 *a mâncà cu ochiĭ*, dévorer du regard, 356.

Mâncà (a), *v.* démanger. 12. 388. 421. 431. 719 603. 604. *a'şi mân à capul*, se perdre, 55.

Mâncà (a se, a'şi), *v. r.* manger, se manger, 63. 298. 569. 768. 810. *a'şi mâncà degetele*. être avare. 113.

Mâncare (de), *s. f* manger. nourriture, 502. 599. 717. 827.—Pl. *mâncărĭ*,

Mâncariciu, *s. m. [Mold.]*, démangeaison, 266. 604.

Mâncarime, *s. f.* démangeaison, 226.

Mâncatura, *s. f.* démangeaison, 226.

Manda, *s. f.* Smaranda (Esmeralda) nom de femme, 694.

Mândrila, *s. m.* nom d'homme, 73.

Mândruţa, *s. f.* diminutif de *mândră*, belle 129

Mâne, *adv.* demain, 224. 286. 470. 480. 537. 695. 700. *ca mâne*, bientôt, 475.

Mâne (a), *v. [Mold.]*, rester, 24. 270. 391.

Mânecà (a), *v. r.* se lever au petit jour, 604.

Mâneca, *s. f.* manche, 139. — Pl. *mânecĭ.*

Mângâia (a), *v* caresser, consoler, 136 240. 244.

Mângâiere, *s. f* consolation, 501. Pl. *mângâierĭ.*

Mângâios, *adj.* de consolation, 533.—Fém. *mângâiósă.*

Mânie, *s. f.* colère, 534. 688. 689. 811. 815.

Mânios, *adj.* violent, colère, 295.—Fém *mânióśă.*

Mânji (a se), *v. r.* se salir, 351. 363.

Mântui (a), *v.* sauver, délivrer, 466.

Mânz, *s. m.* poulain, 552. 699. 788.—Pl. *mânjĭ, mânzĭ.*

Mânzesce, *adv.* comme un poulain. *a râde mânzesce*, rire et pleurer en même temps, 695.

Mânuşiţa, *s. f.* petite main, 251.

Mânuţa, *s. f.* petite main, 251.

Maracine, *s. m.* ronce, 86. 511. 699. 788.—Pl. *mărăcinĭ.*

Mare, *s. f.* mer, 108. 201. 283. 295. 340. 532. 812.—Pl. *mărĭ.*

Mare, *adj.* grand; passim. *mare de anĭ*, âgé, 475. *în mare*, le principal, 661. *cei mari*, les grands, 815. *calcă a mare*, le roi n'est pas son cousin, 511. *a fi cu curu mare*, descendre de la cuisse de Jupiter, 102. *degetul cel mare*, le pouce, le gros orteil, 106.

* **Mare-ban**, *s. m.* titre de noblesse, 471.

Margaritar, *s. n.* perle fine, perle, 516. 517. 840.—Pl. *mărgăritarĭ.*

Margarintar, *s. n. [Mold.]* perle, 520.

Margea, *s. f.* perle, 98. 123.

Margine, *s. f.* bord, 784.—Pl. *mărginĭ.*

Marica, *s. f.* Mariette, 72. 633.

Mariţa, *s. f.* Mariette, 72.

Marità (a), *v.* marier, 126. 136.

Marţi, *s. f.* mardi, 553.

Marturisire, *s. f.* aveu, 765. Pl. *mărturisirĭ.*

Marunt, *adj.* petit, 422.

491. *a scóte din minţi*, tourner (faire perdre) la tête. 74.
Minţi (a), *v.* mentir, 178.
Mirc, dans l'expression: *a nu dice nicĭ mirc*, ne pas souffler mot, 540.
Mire, *s. m.* fiancé, 693 —Pl. *mirĭ.*
Mirésa, *s f.* fiancée. 636.
Miros, *s. n.* odeur, 296. 609.
Mirosi (a), *v.* sentir. 305 314. 487. 609. 610. 611. 683. 684.
Mirşav, *adj. [Mold.]* dévergondé, 156.—Fém. *mîrşavă.*
Mişcà (a) *v.* remuer, 45. 611. 612. 640. 731.
Mişcà (a se), *v. r.* branler, 612.
Misidie, *s. f.* 612.
Mistui (a), *v.* digérer, 390. 437. ronger, 504.
Mititel, *adj.* tout petit, 72. 73. 721.—Fém. *mititică.*
Mocanesc, *adj.* de *mocan*, 492.
Mojic, *s. m.* rustre, vilain, 241.
Móle, *adj.* mou. 211. 218. 494. 529. faible, 273. sans énergie, 14. *a se lăsà móle.* céder, 612. conciliant, 688. — Fém. *móle.*
Molie, *s. f.* mite, teigne, 299.
Momela, *s. f.* intrigue, 739. 740.
Momĭala, *s. f.* intrigue, 739.
Móra, *s. f.* moulin, 128. 149. 153. 184. 277. 298. 437. 724 757. 814. *pétră de móră*, meule, 207.
Mormai (a), *v.* marmonner, grommeler, 612. murmurer, 437.
Mormaitura, *s.f.* grognement, murmure, 612. 839.
Mormint, *s. n.* tombeau. 5. 176. 656.—Pl. *morminte.*
Mort, *s. m.* mort, 229. 443. 614. 615. 616.
Mort, *adj.* mort. 130. 207. 471. 545. 552. 612. 613. 614. 615 616. 617. 618. 674. 693. 711. 735. 806 807. *os mort*, os mort, 384. *mort copt*, à tout prix, 617. *mort buştén* (*bumben*) raidi par la mort, 617. — Fém. *mórtă.*
Mórte, *s. f.* mort, 114. 451 493. 502. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 639. 648. 705. 736. 773. 782. 801. 803. *a dat mâna cu mórtea*, il a été à deux doigts de la mort, 628. *a vědut mórtea cu ochiĭ*, il a vu la mort de près, 628. *mórtea găinilor*, vieille sorcière, 628. *a fi în gura morţii*, râler, 629. *e un îngală-mórte*, c'est un trompe-la-mort, 630. *a fi uitat de mórte*, très-vieux, 630. *cu limba de mórte.* en mourant, 630. *a fi fără mórte*, être immortel, 631.
Moş, *s. m. [Mold.]* oncle. 547.
Moş, *s. m.* vieux, vieillard, 2 274. 275. 276 490. 641. 773. père, (titre qui se donne aux personnes âgées), 37.
Mosor, *s. n.* bobine, 370.
Moşteni (a), *v* hériter, 777.
Moţ, *s. m.* huppe. aigrette, homme important, 715.
Motan, *s. m. [Mold]*, matou, 4.
Muc, *s m.* morve, 633. 634. 635. *şterge'ţi mucii*, ce n'est pas pour ton nez, 633. | *a luà cui-va mucii de la nas*, moucher quelqu'un, 634. *e încă cu mucii la nas*, c'est un morveux. 634. | *frumósă de muc*, très-belle, 567.
Mucalit, *adj.* bouffon, 299.—Fém. *mucalită*
Mucea, *s. m.* morveux, 691.
Mucegaiu *s. m.* moisissure. *a prinde inima mucegaiŭ*, vieillir, 206.
Mucos, *adj.* morveux. 561. 562. 634. 635. 676. Fém. *mucósă.*
Muere, *s. f.* femme; vedĭ *muiere.*
Muià (a), *v.* mollifier, amollir. *a'i muia ·éfa* (*ósele*), le rosser d'importance. 66. 385. *a'l muià*, le faire céder, le battre, 635.
Muià (a se), *v. r.* se mollifier. *a i se muià nasul*, perdre de sa fierté, 306 *a i se muià gura*, le prendre de moins haut. être plus réservé (en paroles), 195.
Muiere, *s. f.* femme, 1. 14. 15. 16. 17. 114. 249. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296 297. 298. 299. 300. 301. 368. 469. 609. — Pl. *muierĭ.*
Mult, *adj.* et *adv.* beaucoup, très; passim. *maĭ mult*, plus, 77; passim; nombreux, 248, plutôt. 615. *pré mult*, trop, 393. 523. 593. *cu mult.* de beaucoup 17. 40. 60. 73. 106. 164. 721. 821. 822. *cât de mult*, autant que tu voudras, beaucoup, 754. *mulţi*, nombreux, 168. 335. *de multe ori*, bien des fois, sou-

N

nasul, lui fourrer le nez dans, 313. *a dà din nas*, approuver ou désapprouver, 313. | *a cârmì (strîmbà) din nas*, faire la grimace, 313 *a'şi lungì nasul*, devenir impertinent. 313. *a luà în nas*, souffrir, 314. *a'i tàià (frânge, rupe, scurtà), nasu.* lui rabattre son caquet, 314 | *a'şi turtì nasul.* se casser le nez, 315. *a umflà nasul*, gonfler les narines, 315. *a duce de nas*, mener par le bout du nez, 315. *a'şi luà nasu (la purtare)*, devenir impertinent, 317. | *a ţiné nasul sus*, être fier, 318. | *cu nasul în vînt*, nez au vent, 318. *a lăsà nasul în jos*, baisser le nez, 318. *cu nasul lung*, le nez long, 319. *a avé nas*, avoir du toupet, 319. *a dà nas cui-va*, permettre trop de libertés (familiarités) à quelqu'un, 320.

Nascare, *s. f.* naissance, 496. 648.

Nascere, *s. f.* naissance, 648.

Nasce (a), *v.* naître, 646. 647. accoucher, mettre au monde, 722. 732.

Nasce (a se), *v. r.* naître, 291. 423. 646 647. 736.

Nascut, *adj* né. 29. 104. 647. || mis au monde, 786. — Fém. *născută.*

Nasfiros, *adj.* susceptible, irascible, 313. — Fém. *năsfirósă.*

Nasos, *adj.* impertinent, 319. 320. — Fém *năsósă.*

Nasui (a se), *v. r.* se comparer, aspirer à, 317.

Natura, *s. f.* nature, 460. 577. naturel, 244. 371. — Pl. *nature.*

Ne, *pr. pers.* à nous, nous. pour nous, 119. 295. 445. 531. 825.

Nea, *interj.* hue! 393.

Nea, pour *nenea*, 750. 751. 842.

Neacşu, *s. m.* nom propre, 791.

Ne-arat, *adj.* non labouré, 788.

Ne-auḑit, *adj.* inouï, 483. 648.

Ne-batut, *adj.* non battu, 149. 153. 277.

Nebun, *adj.* et *s.* fou, 70. 71. 124. 169. 290. 343. 489. 584. 694. 700. — Pl. *nebună.*

Nebun, *adv.* follement, 577.

Nebunesc, *adj.* fou, de fou, 738. 748. — Fém. *nebunéscă.*

Nebunie, *s. f.* folie, 73. 547. 772.

Necaji (a se), *v. r.* se tourmenter, s'irriter, 283.

Necajit, *adj.* misérable, malheureux, éprouvé, 536. 800. — Fém. *necăjită.*

Ne-catare, *s. f.* manque de soins, abandon, 636.

Necaz, *adj.* ennui, chagrin, 320. *în necazul ei*, en dépit d'elle, pour lui causer du chagrin, 766. — Pl. *necazuri.*

Necaz, *adj.* ennui, chagrin, 136.

***Ne-certat**, *adj.* non puni, non battu, 277. — Fém. *ne-certată.*

Ne-chemat, *adj.* non invité, 808.

Ne-chibzuit, *adj.* inconsidéré, 153.

Ne-cinste, *s. f.* honte, 130.

Ne-coprins, *adj.* qui manque de, 38

Ne-credincios, *adj.* de mauvaise foi, 807. — Fém. *ne-credinciósă.*

Ne-ferecata, *adj.* non rhabillée (meule), 149. 153. 277.

Ne-fericata, *adj. [Mold.]*, non rhabillée (meule, 149.

Ne-fierte, *adv.* non cuites, 846.

Néga, *s. f.* nom de femme, 648.

Ne-gatit, *adj.* non paré, 299. — Fém. *ne-gătită.*

Negri (a 'şi), *v. r.* noircir, attrister, 124.

Negru, *adj.* noir, 1. 271. 339. 340. 351. 360. 363. 455. 456. 505. 648. *ḑile negre.* jours tristes, 126. *inimă négră, suflet negru*, méchant, 203. 441. — Fém. *négră.*

Negui, *adv.* dans l'expression, *gui-negui*, volens nolens, 746.

Neica, *s. m.* diminutif de *nene*, 741.

Ne-înşirat, *adj.* non enfilé, 123. — Fém. *ne-înşirată.*

Ne-înşirat, *adj.* non enfilé, 123.

Ne-înveţat, *adj.* ignorant, 76.

Ne-ispravite, *adj.* non terminé, sans cesse, 840.

***Ne-istovit**, *adj.* inachevé, 291.

Ném, *s. n.* race, lignée, 439. 676. — Pl. *némuri.*

Ne-maritata, *adj. f.* non mariée, 123. 133. 153.

Nemeri (a), *v.* atteindre juste, parvenir, rencontrer, 274. 371. 658. 659. 721.

Ne-milos *adj.* cruel, sans pitié, 40. — Fém. *ne-milósă.*

Ne-mustrat, *adj.* non réprimandé, 149. 153.
Nenai, pour *nu aĭ*, tu n'as pas, se dit par corruption dans le langage des bohémiens, 682.
Nene, *s. m.* terme de respect, se dit à un frère aîné, un parent ou un ami plus âgé, 842.
Nen-to, pour *nene tĕŭ*, 381.
Ne-obrazat, *adj.* éhonté, 322.
Ne-om, *s. m.* monstre, 381.
* **Ne-pedepsit,** *adj.* non instruit, ignorant, même sens que l'ancien mot français *chastié*, 75.
Ne-poftit, *adj.* non invité, 808.
Ne-preţuit, *adj.* inestimable, 294.
Ne-pricopsit, *adj.* ignorant, qui n'arrive à rien, 75.—Fém. *ne-pricopsită.*
Ne-procopsit, *adj.* ignorant, qui n'arrive à rien, 75.
Ne-reghilat, *adj.* [Mold.] de *rĕghilă*, sérans, peigne pour la filasse; non peigné, 163.
Ne-respundere, *s. f.* pas de réponse, silence, 648.
Ne-respuns, *s. m.* silence. 648.
Nerod, *adj.* sot, 700. — Fém. *nerόdă*
Nerodesce, *adv.* sottement, 554.
Ne-roditor, *adj* stérile, improductif, 718.—Fém. *ne-roditóre.*
Ne-sacelat, *adj. [Mold.]* non étrillé, 153.
Ne-sarat, *adj.* non salé, sans sel, 153. 833.
Ne-saţios, *adj.* insatiable, 375. — Fém. *nesăţiόsă.*
Ne-sciinţa, *s. f.* ignorance, 821.
Ne-semenat, *adj.* non semé, 788.
Nesocoti (a se), *v. r.* ne pas tenir compte de, négliger, 378.
Ne-spalat, *adj.* non lavé, 162.
Ne-spoit, *adj.* non étamé, 299.
Ne-spuse, *adj.* non dites, 744.
Ne-statornic, *adj.* changeant, 695.
Ne-statornicie, *s. f.* inconstance, 375.
Ne-suferit, *adj.* insupportable. 173.
Ne-taiat, *adj.* non coupé, 39.
Netedea, propre, lisse, 129.
Netedi (a), caresser, 13. 134.
Ne-ţeselat, *adj.* non étrillé, 149. 153.
Ne-vatemat, *adj.* sain et sauf, 39.
Ne-vedut, *adj.* qui n'a pas été encore vu, 648.

Nevésta, *s. f.* femme, épouse, 84. 85. 127. 128. 283. 491. 502. 766. — Pl. *neveste.*
Ne-vinovat, *adj.* innocent, 423. 708. 709. — Fém. *ne-vinovată.*
Nevoe (cu), *adv.* difficilement, 685.
Nevoie, *s. f.* effort, 772. souffrance, malheur, 168. nécessité, besoin, 81. 374. 490. — Pl. *nevoĭ.*
Nevoiaş, *adj.* infirme, 649. 650.— Fém. *nevoiaşă.*
Ne-vorbite, *adv.* non parlées. mensonges, 846.
Ne-vrute, *adv.* non voulues, 742. 743
Ni, *pr. pers.* nous, 796.
Nicĭ, *conj.* ni, ne, non plus; passim. même, 540. pas même, 37. 56. 113. 115. 176. 227. 267. 283. 299. 331. 414. 416. 419. 429. 455. 456. 493. 633. *nicĭ o, nicĭ un*, aucun, aucune; passim. non plus, 634. *nicĭ odată*, jamais; passim. *nicĭ cum*, nullement, aucunement, 9. 14. 104. 292
Nime, *pr. ind. [Mold.]* personne, 176. 191.
Nimene, *pr. ind. [Mold.]* personne, 396. 560 561. 579. 691. 777.
Nimenea, *pr. ind.* personne, 281. 379. 396. 485. 561. 619. 654. 718.
Nimeri (a), *v.* parvenir, à, trouver, 522. 659. 721.
Nimic, *adv.* rien; passim
Nimica, *adv.* rien, 774. 838. ‖ *de nimica*, sans valeur, de rien. 694.
Nimine, *pr. ind.* personne, 758.
Nimului, à personne, 758. 837.
Ninge (a), *v. imp.* neiger, 731. 805.
Nisce, *pron. ind.* certain, quelque, des. passim.
Nisip, *s. n.* sable, 360. — Pl. *nisipurĭ.*
Niţel, *adj.* un peu. 306.
Nod, *s. n.* nœud, 320. — Pl. *noduri.*
Nodà (a), *v.* nouer, lier, 126.
Noi, *pr. pers.* nous; passim.
Noiţa, *s. f.* lanière de sandale, lacet. 273. — Pl. *noiţe.*
Nópte, *s. f.* nuit. 27. 292. 293. 553. 620. 653. 727. — Pl. *nopţĭ.*
Nor, *s. m.* nuage, 161. — Pl *norĭ.*
Noroc, *s. n.* chance, bonheur, 57. 159. 305. 375. 377. 555 704. 728. 729. 730. — Pl. *norόce.*
***Norod,** *s. n.* peuple, 748. — Pl. *norόde.*

ochiĭ, lui graisser la patte, 344. | *iĭ sticlesc ochiĭ în cap*, c'est un fourbe, 348. | *iĭ jócă ochiĭ în cap*, il a l'air déluré, 348. | *a'ĭ lucì ochiĭ departe, a nălucì ochiĭ cuĭ-va*, rêver les yeux ouverts, 348. | *a căta în ochiĭ cuĭ-va*, montrer de la déférence pour quelqu'un, 349. *om cu patru ochĭ*, homme instruit, 349. *a umblà cu ochiĭ logodiţĭ*, être gris, 350. *a face ochiĭ patru*. ouvrir de grands yeux, 350. *între patru ochĭ*, entre quatre yeux, 350 *cu ochĭ şi cu sprincene*, manifeste, évident, 351. *ĭ-a scos ochiĭ ca de bubuĭag*, le yeux lui en sortent de la tête, 352. *a avé ochĭ rĕĭ*, jeter des yeux d'envie sur, avoir le mauvais oeil, 352. *a dà cu ochiĭ în foc*, tromper, 352. *e lumina ochilor*, je l'aime comme la prunelle de mes yeux, 352. *ca ochiĭ din cap*, même sens que le précédent, 353. *a avé ochiĭ cârpiţĭ* être un sot, 353. *a'l legà la ochĭ*, le charmer, le tromper, 354. || *a luà la ochĭ*, mettre l'oeil sur, aimer, 354. *a'l apuca (ciupì) de ochĭ*, le tromper. l'éblouir, 855. *a luà ochiĭ*, éblouir, 356. || *a'ĭ fugì ochiĭ*, ne pouvoir soutenir l'éclat, 356. | *a sorbì cu ochiĭ*, dévorer des yeux, 356. || *a'ĭ sclipì ochiĭ după cine-va*, désirer ardemment voir quelqu'un, 357. *a prăpădi din ochĭ pre cine-va*. regarder quelqu'un avec amour, 357. | *a'şi scóte ochiĭ*, courir à perdre haleine, 358. *a avé ochiĭ la spate (după céfă)*, avoir les yeux dans le dos, 359. *să'ţĭ daĭ cu degetu-în ochĭ*, à ne pas voir le bout, de son nez, 360. | *a se face întuneric înaintea ochilor*, voir rouge, 360. *ochĭ de boŭ*, de grands yeux, 360. *ochĭ de gâscă*, yeux de pervenche, 360. | *ochĭ de pisică*, yeux de chatte, 361. || *ochĭ de bróscă*, yeux de crapaud, 361. *ochĭ de vasilic*, yeux de basilic, 361. *a dà ochiĭ în gene*, fermer les yeux, 362. *cât te-aĭ şterge la ochĭ, nicĭ cât te-aĭ mânjì la ochĭ*, en un clin d'oeil, 362. 363. *a furà cu ochiĭ*, regarder à la dérobée, 363. || *cu códa ochiuluĭ*, du coin de l'œil, 363. *a face ochĭ*, ouvrir l'œil, commencer à comprendre, 363 || *a face ochĭ marĭ*, ouvrir de grands yeux, 364 | *a face ochĭ micĭ*, fermer les yeux, faire semblant de ne pas voir, 364. || *a face ochĭ dulcĭ*, faire les yeux doux, 364. | *a vedé pre cine-va cu ochiĭ s ĭ*, voir par les yeux d'un autre, 365. *a face ochiĭ rótă*, jeter un regard circulaire, 365. | *a face cu ochiul*, faire de l'œil, 365. | *cu ochiĭ duşĭ*. les yeux voilés, mourant, 365. || *a dà ochiĭ peste cap*, s'évanouir, mourir, 365. | *a închide ochiĭ*, fermer les yeux, mourir, 366.

Odata, une fois; passim. | *nicĭ odată*. jamais; passim. *de odată*. tout d'un coup, 714.

Odihni (a se), *v. r.* se reposer, 495. 510. 650.

Odihnit, *adj* délassé. reposé, 582. 666.—Fém. *odihnită*.

Odini (a), *v.* se reposer, 772.

Odorogi (a), *v.* résonner, 40.

Of, *interj.* hélas! 495.

Oftà (a), *v.* soupirer, 157. 650. 651.

Oftica, *s. f.* phtisie, 651.

Ofticos, *adj*. poitrinaire, phtisique, 651.—Fém. *ofticósă*.

Ogar, *s. m.* lévrier. 530 531.

Ogheal, *s. m. [Mold.]*, couverture, 591.— Pl. *oghealurĭ*.

Oghial, *s. m. [Mold]* couverture, 591.— Pl. *oghialurĭ*.

Oglinda, *s. f.* miroir, 68. 343. 736. — Pl. *oglinḑĭ*.

Ohtica, *s. f.* phtisie, 266. 651.

Oi, pour *voĭ*, *1-er pers. fut. sing.* 264. 519. 577.

Óie, *s. f.* brebis, 72. 73. 374. 705. 808. 817.—Pl. *oĭ*.

Óla, *s. f.* pot, marmite en terre, 301. 489. 704.—Pl *óle*.

***Olac**, *s. m.* chaise de poste, 492.

Oleoleu, *interj*. hélas! 571.

Olog, *adj*. cul-de-jatte, perclus des jambes, 526. 651.—Fém. *ológă*.

Om, *s. m.* créature. homme, gens, 2. 23. 50. 51. 52 53. 63. 64. 65 68. 70. 74. 77. 78. 81. 105. 115. 117. 119 128. 129. 136. 155. 156. 160. 167. 168. 169. 172. 176. 177.

P

Pàdure, *s. f.* forêt. 456. 457.

Paduret. *adj.* sauvage. non greffé. 491.—Fém. *pădurétă.*

Paguba. *s. f.* dommage, dégât. 156. 554.—Pl. *pagube.*

Pahar. *s. m.* verre à boire. 630.

Pâine, *s. f.* pain; vedĭ *pâne.*

Paiu, *s. n.* fétu de paille. 107. 124. 292. 327. 328. 391. 582. 654. 696. 768. 828. *om de pale.* homme de paille, 380.—Pl. *pale* et *pae.*

Palavragiu. *adj.* hâbleur. 181. — Fém. *palavragióică.*

Palma, *s. f.* paume (des mains), 80. 138. 386. 387. 388. 389. 390. 398. 399. 422 440. 725. soufflet. gifle. 282. 515. empan (mesure de longueur). 161. 200. 306.— Pl. *palme.*

Pamint. *s. n* terre. pays. 23. 24. 77. 120. 139 175. 176. 297. 318. 369. 406. 451 480. 481. 483. 502. 512. 543. 544. 570. 571. 572. 573. 576. 617. 663. 677. 727. 734. 800. 820. *a fi urechia pămîntului.* savoir tout ce qui se passe dans le monde, 463. — Pl. *pămînturĭ.*

Pân. *conj.* pour *până,* jusque. 242. 243. 244.

Pâna, *conj.* jusque, jusqu'à, 10. 30. 31 37. 59. 93 115. 127. 160. 163. 165. 166. 178. 242. 244. 286. 404. 467. 468. 495. 591. 607. 625 630. 721. 816. 820. jusqu'à ce que, 38. 65 112. 116. 126 180. 186. 216. 275. 297. 359. 383. 398. 504. 528 539 541. 577. 598. 696 715. 731. 776. 783. 787. 797. 802. ‖ avant que. 540. 581. 718. tant que. 73. 78. 83. 110 298. | *până nu,* avant de, 233. 721. | *până ce,* tant que. 686.

Pândi (a), *v.* épier, 538.

Pâne. *s. f.* pain, 15. 115. 176. 286. 773. 801. 810. *pâne caldă,* pain frais, 299.—Pl. *pânĭ.*

Pântece, *s. m.* ventre. 22. 68. 347. 390. 391. 392. 393. *a se închină pântecelui.* faire un Dieu de son ventre, 392. ‖ *a'şi face pântecele balercă.* boire comme un tonneau. avaler comme un trou. 392. ‖ *a'i face pântecele cobză.* battre à plate couture. 392. *a fi luat în pântece,* être enceinte, 392. ‖ *a avé ose în pântece. a fi cu pântecele la gură,* être enceinte, 392 393 *a pune lumea în pântece,* avaler comme un trou. 393.

Panteleimon (sfântu). Saint-Panteleimon, nom d'un hospice d'infirmes. 662.

Pantelimon, même sens que le précédent. 662.

Pântice, *s. m.* *[Mold.]* ventre, 392.

Pânza. *s. f.* toile. 131. 295. — Pl. *pânze.*

Papà (a), *v.* manger 680.

Papara, *s. f.* sorte de panade au fromage, 557.—Pl. *papare.*

Papuc, *s. n.* pantoufle. 632.

Papura, *s. f.* carex. masette, laîche, 118.

Papuşoiu, *s. m.* *[Mold.]* maïs, 718. Vedĭ *popuşoiŭ.*

Par, *s. m.* pieu. 116. 732. échalas. paisseau. 497.—Pl. *parĭ.*

Para. *s. f.* flamme. 248.

Para, *s f.* poire. 495. — Pl. *pere.*

***Para**, *s. f.* para. centime; pl. *parale.* argent, 173.

Par'ca, contract pour *pare-că.* on dirait que. comme si. 24. 99; passim

***Pârcalab**, *s. m.* préfet. commandant d'une forteresse, 101. — Pl. *pârcălabĭ.*

Paré (a), *v* sembler, paraître. 133. 332. 344. 572. 574. 764. | *îmĭ pare bine,* je suis ravi, 793 *îmĭ pare rĕŭ,* je regrette. 526.

Pare (a se), *v. r.* sembler, croire, paraître, 78. 796.

Pare-ca, il paraît que, il semble que, comme si. 428: passim.

Parera. *s. f* avis, opinion. 43. 44 —Pl. *părerĭ.*

Parete, *s. m.* mur. 57. 282; vedĭ *perete.*

*** Parigorie**, *s. f* consolation. 501.

Parinte. *s. m.* père (en parlant à un prêtre). 599. pl. *părinţĭ,* parents. 75. 80. 114.

Parte, *s f.* côté. 393. 474. 581. 603. *de o parte.* de côté, 771. ‖ *la o parte,* de côté. 737. *în parte,* chacun de son côté. 694.

Parte. *s. f.* chance. *a avé ('ĭ face) parte de,* qu'il te soit donné d'avoir, 69 681.

Pas. *s. m.* pas. 666. 667. 668. — Pl. *paşĭ.*

Pasà (a), *v.* tenir à, s'intéresser, 550. 755.
Pasat, *s. n.* bouillie de maïs moulu gros, 557.
Pascı, *s. f. pl.* Pâques, 144. 650.
Pascut, *s. n.* pâturage, 548
Pasere, *s. f.* oiseau, 225. 786. — Pl. *păsĕrĭ.*
Paseresce, *adv.* à la manière des oiseaux, 847.
Pâşi (a), *v.* marcher, 594.
Pastrà (a), *v.* garder, conserver, 219.
Pat, *s. n.* lit, 296. 297. 495. 500. 591. 646. 735.
Paţi (a), *v.* souffrir, endurer, 160. 305. 805.
Patima, *s. f.* haine, 685.—Pl. *patime.*
Patimaş, *s m.* patient, malade, 668.—Pl. *pătimaşĭ.*
Patimi (a), *v.* souffrir, pâtir, 46. 91. 378. 437. 439. 496. 777. 785.
Patru, *adj. num. card* 100. 159. 250 334 349. 350. 400. 467. 536.
Patru-ḑecı, *adj. num.* quarante, 133. 349. 475. 677. 690.
Patrunde (a), *v.* pénétrer, 272. 757.
Patura, *s. f.* couverture, 590. 591. — Pl. *păturĭ.*
Paza, *s. f.* garde, surveillance, 15.
Pazea, gare, prend bien garde, 97; voir, *a păzì.*
Pazi (a), *v.* surveiller, 155. 183. 219. 298. garder, protéger, 667.
Pazi (a se), *v. r.* se garder de, 771.
Pe, *prép.* sur, 15. 19; passim. | par, 135, 311. 457. 458. 492. 531. 564. 578. 636. 825 en, dans, par, 54. 184. 264. 316. 318. 499 571. 610. par, à cause de, 214. 541. 643. 714. 716. à, aux, 262. 280. 492. 677. 737. pour, 165. 633. | de, du, 45. 633. contre, 747. | vers, 489. au sujet de, 421. formant l'accusatıf. sans se traduire en français, 80. 136. 236. 266. 284. 566. 700; passim. | *unul pe altul,* l'un l'autre, 663. | *pe urmă,* plus tard, 45 *de pe,* du haut de, 510.—Voir *pre.*
Pe, *prép.* voir *pe.*
Pecat, *s. n.* péché, 140. 170. 341. 342. 438. 661. 681. c'est dommage, pure perte, 79.—Pl. *pĕcate.*

Pecingene, *s. f. [Mold.]* dartre, 669.—Pl. *pecingenĭ.*
Pecingina, *s. f.* dartre, 669.—Pl. *pecingini.*
Pele, *s. f. [Mold]*, peau, 384. 393. 415. 416. 417. 418. 419. 479. 765. | *nu'l maĭ încape pelea,* ıl crève dans sa peau. 417. *a fi gros la pele,* être effronté, 418. *cât îĭ face pelea.* ce qu'il vaut, 418. *pele rea,* être un méchant, 419. Voir *piele.*— Pl. *pei.*
Peliţa, *s f. [Mold.]*, peau fine, peau du visage, 394.—Pl. *peliţe.*
Pentru, *prép,* pour, 100. 117; passim. en faveur de, 321. 322. 419. 422. 673. *pentru că,* parce que, 4. 488.
Pepene, *s. m.* melon, 258. — Pl. *pepenĭ.*
Pept, *s. m. [Mold.]*, poitrine, 254. 421. 425. Voir *piept.*
Peptene, *s. m. [Mold]*, peigne, 7. 8. voir *pieptene.*
Per, *s. m.* cheveu, 149. 159. 256. 284. 394. 395. 396. 397. 398 399. 400. 401, 402. 403 404. 405. 801. poil, 321. *în doi perĭ,* changeant, de couleur indécise, 359. 688. 832. *a avé perĭ rĕĭ în ochĭ,* avoir le mauvais oeıl.—Pl. *perĭ.*
Percea, *s. f.* toupet (de cheveux), 405. 469.—Pl. *percele.*
Percıunat, *adj.* qui a des *percĭunĭ,* juif, 405.—Pl. *percĭunaţĭ.*
Perde (a), *v.* perdre, 220. 248. 516. 785. 833
Perdea, *s. f.* goutte sereine, *a avé perdea la ochi,* ne pas comprendre, 669. 670.
Pereche, *s. f.* paire, 460 —Pl. *perechĭ.*
Perechıe, *s. f.* paire, 461.
Perete, *s. m.* mur, 57. 282. 653; voir *părete* — Pl. *pereţĭ.*
Perete, *s. m.* mur; voir *perete.*
Peri (a), *v. [Mold]*, périr. |*i-a perit glasul,* il a perdu la voix, 577.
Perit, *s. m. [Mold.]*, mort, 615.
Perna, *s. f.* coussin, oreiller, 494. 501.—Pl. *perne.*
Peros, *adj.* chevelu, qui a beaucoup de cheveux, 275.—Fém. *pĕrósă.*
Pescar, *s. m.* pêcheur, 530. — Pl *pescarĭ.*
Pesce, *s. m.* poisson, 544. 763.
Peste, *prép.* sur, 19. 24; passim.|

par dessus, 81. 365. 468. 522. 523 586. sans, hors de, 700. 784. outre, 167. *a se dà peste cap*, faire la culbute, 20. 57. *a dà peste cap*, lever bien le coude. 57. | *totul merge peste cap*, tout va de travers, 58. *a dà peste cap*, cul per dessus tête, 449. *a luà peste picior*, traiter par dessous la jambe, 407. *peste mână*, loin qui ne convient pas, 265. *peste fire*, exagéré. 699.

Peștin. *adv.* voir, *peșin.*

Pestriț, *adj.* moucheté, tacheté, 270. 271. 384 —Fém. *pestriță.*

Petica, *s. f. [Mold.]*, toile. 90.

Pétra, *s. f.* pierre. 129. 169. 184. 204. 207. 294. 437. 532. 573. 677. 707. 748 *pétră 'n casă.* embarras. 128. *in pétră sécă*, sans succès, 512.—Pl. *petre.*

Petrece (a), vivre, 794.

Píața, *s. f.* marché, 814.—Pl. *piețe.*

Pic (un), *adv. [Mold.]*, un peu, un instant, 510.

Picà (a), *v.* tomber, 95. 234 317. 510. 633. 634. 777. | *n'o picà sânge*, ce ne sera pas la mort d'un homme, 712. *frumósă de pică*, très-belle, 567. | *picată din sóre*, de toute beauté, 567.

Picatura, *s. f.* goutte, 290. 733.—Pl. *picături.*

Picior, *s. m.* pied, 34. 35. 36. 45. 56. 58. 59. 169. 199. 251. 252. 253. 261. 341. 478. 663. 727. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 511. 805. 846. | *a luà peste picior, a lua în picióre*, traiter par dessous la jambe, 82 407. 408. *'i-a înghețat picerele*, il râle, 408. *i se tăie picerile*, cela lui a cassé bras et jambes, 408. *a pune piciorul în scară*, mettre le pied à l'étrier, 408. *cât s'ar întórce într'un picior*, en un clin d'œil, 408. *pe picior de ducă*, au pied levé, 409. *cât apucă piciorul*, à grands pas, 409. *a se topì d'a 'n piciórele*, sécher sur pied, 409 | *a călcà pe picior*, marcher sur le pied, 410. *a călcà în picióre*, fouler aux pied, 410. *a căl a cu stângul*, partir du pied gauche, 410. *a fi în picióre*, être prêt à, 411. *asta merge chiar drept în picióre*, c'est un mensonge par trop évident, 411 *a cădé în picióre*, retomber sur ses pieds 411. *a'și luà piciórele pe umere*, prendre ses jambes à son cou, 411. *a o luà la picior*, filer rapidement, 412. *a dà cu piciorul*, mépriser, faire fi, 412. *cutare în picióre*. en personne, tout craché, 394. 413. 588. *în picióre*, debout, 646 *a face picióre*, partir, 413. *a bate din picior*, ordonner, 413. *nicì picior de om*, personne, 414 *a fi bună de picior*, femme dévergondée, 414. *a se pune și'n picióre și'n cap*, faire des pieds et des mains, 414. *a stà pe un bun picior*, être bien daus ses affaires, 415. — Pl. *picere, picióre.*

Picuș, *s. n.* goutte, 291.

Piedica, *s. f.* entrave, 406 — Pl. *piedicì.*

Piele, *s. f.* peau, 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. Voir *pele.* | *a întărì din piele*, patienter, 418. *a fi subțire la piele*, être délicat, sensible aux insultes, 418. *a cresce pielea pe cine-va*, se gonfler de joie. d'orgueil, 418. *a'i luà și pielea*, le laisser sur la paille, 419. *a nu'i fi pielea nicì de ciur*, il n'est bon à rien, 419. *a'și pune pielea pentru cine-va*, garantir sur sa tête pour quelqu'un. 419. *a'ì frige pielea*, lui rendre la vie dure, 420. *a'i rupe pielea*, le tromper, 420. *'ți-o fac pe piele.* je t'arrangerai bien, 420. *a'și lăsà pielea unde-va.* y laisser sa peau, 421. *il mănâncă pielea*, la peau lui démange, 421.—Pl. *piei.*

Piept, *s m.* poitrine, 241. 254. 255. 421. 422. — Pl. *piepturì.*

Pieptene, *s. m.* peigne, 7. — Pl. *pieptenì.*

Pierde (a). *v.* perdre. 53. 108. 243. 248. 357. 422. 553. 675

Pierde-vara, *m. comp.* musard, bayeur aux corneilles, 190.

Pierdut, *adj.* perdu, 546. — Fém. *pierdută.*

Pieri (a), *v.* périr, mourir, 156.

225. 291. 369. 375. 439. Voir *a peri*.

Piftie, *s. f.* pieds de veau en gelée 557. — Pl. *piftii.*

Pilda, *s. f.* image. 736. exemple, modèle, 375.—Pl. *pilde.*

Pili (a), *v.* limer. *a'şi pilì măséua,* s'enivrer, 268.

Pilnie, *s. f.* entonnoir, 25. 193.

Pinten, *s. m.* éperon, 30. — Pl. *pintenĭ.*

Pipai (a), *v.* tâter, tâtonner, 670. 833.

Piperat, *adj.* poivré. 251. 832. *are mânĭ piperate,* c'est un voleur, 251 —Fém. *piperată.*

Pirciu, *s. m.* bouc. *a dà pirciŭ babei,* culbuter quelqu'un, 6.

Pireu, *s. m. [Mold],* ruisseau, 155.

Pirjolitor, *adj.* qui brûle, destructeur, 709 —Fém *pirjolitóre.*

Pirli (a) *v.* flamber, roussir, 124 582. tromper. 670.

Pirlit, *adj.* flambé, pauvre, indigne, 670.—Fém. *pirlită.*

Pis, dans l'expres: *a nu zice nicĭ pis,* ne souffler mot, 540.

Pisà (a), *v.* battre, 805.

Pişà (a), *v.* uriner. *a pişà tot bucucĭ,* être sot et impertinent. 670.

Pişà (a se), *v. r.* uriner, 670.

Pişat, *s. n.* action d'uriner, 670.

Pişcà (a), *v.* pincer, piquer, 293. 468. 671. prendre un petit morceau, chiper, 611. 731.

Pişcat, *adj.* pincé. *pişcat la limbă (vorbă),* pris de vin, 228 836. —Fém. *pişcată.*

Pişcatura, *s. f.* piqûre, 671.—Pl. *pişcăturĭ.*

Pisemne, *adv.* probablement, il paraît que, 431.

Pisica, *s. f.* chatte. chat en général, 125. 287. 293. 361. 439 625. 721. 789.—Pl. *pisicĭ.*

Pişpai (a), *v.* chuchoter, 671.

Pişpaitor, *adj.* intrigant, 672. — Fém. *pişpăitóră.*

Piste *prép. [Mold];* voir *peste.*

Pistriţ, *adj.* voir *pestriţ.*

Piua, *s. f.* moulin à foulon, 371.

Pizmui (a), *v.* jalouser, envier, 296.

Place (a), *v.* plaire, aimer, 74. 235. 274. 316. 368. 375. 491. 562. 563. 564. 565. 568. 574. 590 591. 758. 826. 837. 841.

Placut, *adj.* agréable, 488. 820. aimable, plaisant, 811. —Fém. *plăcută.*

Plaga, *s. f.* plaie, blessure, 672.— Pl. *plăgĭ.*

Plamadi (a), *v.* travailler la pâte, 155. 286.

Plânge (a), *v.* pleurer, plaindre, 74. 75 83. 201. 281. 347. 508. 509. 616. 672. 673 674 675. 676. 677. 692. 694 695 741. 775. pleurer sur le sort de, 80. 673.

Plânge (a se), *v. r.* se plaindre, récriminer, 11. 71. 72. 115. 301. 674. *a se plânge de,* se plaindre de ne pas avoir, 396.

***Plângere,** *s. f.* pleur, lamentation. 699.—Pl. *plângerĭ.*

Plânge-pele, *s. m.* sot, 676.— Pl. *plânge-pele.*

Plânge-pişca, *s. m.* fourbe, sournois, 677. Pl. *plânge-pişcă.*

Plâns, *s. m* pleur, acte de pleurer, 622. 674. 677. 698. 699 700.

Plânsóre, *s. f.* acte de pleurer, 677. —Pl *plânsorĭ.*

Plapama, *s. f.* couverture (de lit), 590. 591. Pl. *plapăme.*

Plapoma, *s. f.* couverture (de lit), 590. 591. — Pl. *plapome.*

Plati (a), *v* payer. 416. 802. valoir, 37. 416. 832.

Plati (a se), *v. r.* s'acquitter, 702.

Plecà (a), *v.* partir, 649. 745. baisser, 318. | *a plecà după,* suivre, 649.

Plecà (a se, a'şi), *v r.* s'abaisser, s'incliner, 677. baisser, 305. 469 *a i se plecà,* avoir un embarras gastrique, avoir mal au cœur, 173.

Plecat, *adj.* courbé, incliné, 38 39. 40. humble, soumis, 254. — Fém. *plecată.*

Plesni (a), *v.* se fendre, crever, 158. 325. 355 713. éclater, 577. frapper, 388.

Pleta, *s. f.* tresse, longs cheveux, 422. 423. 469.—Pl. *plete.*

Pleşuv, *s. m.* chauve, 177. — Pl. *pleşuvĭ.*

Pleva, *s. f.* balle du blé. *a vorbi plevil,* dire des sornettes, 844. — Pl. *plevii.*

Plimbà (a), *v.* promener. 463

Plimbà (a se), *v r.* se promener, 676.

Plin, *adj.* plein, rempli; passim. | barbouillé de, 632.—Fém. *plină.*

Plisc, *s. n.* bec, 526. —Pl. *pliscurĭ.*
Ploat, *adj.* mouillé par la pluie. 789.—Fém. *ploată.*
Plóie, *s. f.* pluie, 125. 291. 638. 653.—Pl. *ploĭ.*
Plouat, *adj.* mouillé par la pluie, 731.—Fém. *plouată.*
Plumb, *s. n.* plomb, 58.
Pocit, *adj.* hideux, 299. — Fém. *pocită.*
Pocitura, *s. f.* être difforme, monstre, 678.
Pociu, pour *pot*, je peux, 804.
Pocni (a), *v.* éclater, s'entrechoquer, 269. *a pocnì în cap*, venir à l'esprit, 840.
Pod, *s. m.* grenier, 439. 479. 510. 735. *podul palmeĭ*, paume de la main, 399.—Pl. *podurĭ.*
Podóba, *s. f.* parure, ornement, 1. 294. — Pl. *podóbe.*
Pofta, *s. f.* envie, désir, 296. 375.
Pofti (a), *v.* désirer, avoir envie de, 282. *poftim la masă.* veuillez vous mettre à table, 66.
Pogaciŭ, *s. n.* fouace. 177. 332.— Pl. *pogace.*
***Pohirni (a)**, *v* faire remonter la pente, 748.
Pohlea, *s. f.* taie sur l'œil, 679.— Pl. *pohlele.*
Pohoïala, *s. f.* taie sur l'œil, 678; voir *puhoĭală.*— Pl. *pohoïelĭ*
Pólă, *s. f.* giron. pan d'une robe, 46. 72. 73. 74. 75. 280. 281. 426, 784.—Pl. *póle.*
Poliţa, *s. f.* lettre de change, 245. — Pl. *poliţe.*
Poliţie, *s. f.* police, 320.
Poloboc, *s. n. [Mold.]*, muid, 68.— Fém. *polobóce.*
Pom, *s. m.* arbre, 75. 371. 509. 514. 569. 718 747.—Pl. *pomĭ.*
Pómă, *s. f* fruit, 75. raisin *[Mold.]* 495.—Pl. *póme.*
Pomana, *s. f.* aumône (en mémoire d'un mort), 782. — Pl. *pomenĭ.*
Pomeni (a), *v.* mentionner, parler de, 677.
Pomeni (a se), *vr.* se trouver inopinément, 783. 840.
Ponevos, *adj.* louche, 566.—Fém, *ponevósă.*
Ponos, *s. n.* mauvais renom, 562.— Pl. *ponosurĭ.*
Popa, *s. m.* prêtre, 82. 133. 303. 681. 752. 753. 832. — Pl. *popĭ.*
Popânzac, *adv.* dans l'expres: *a stà popânzac*, se tenir droit et d'un air impertinent, comme le rat des champs, *popândăŭ.* 746.
Popânzoĭ, *adv.* dans l'expres: *a stà popânzoĭ*, même sens que le précédent, 746.
Popas, *s. n.* étape, halte, 160. — Pl. *popasurĭ*
Popinteu, *adv.* dans l'expres: *a sta popinteŭ*, même sens qu'à *popânzac*, 746.
Popri (a), *v. [Mold.]*, arrêter, 217.
Popuşoiu, *s. m. [Mold.]*, maïs, 616.
Porc, *s. m.* porc. 321. 508. 609. 780. 796 817.—Pl. *porcĭ.*
Porcesc, *adj.* de porc, 801 —Fém. *porcéscă.*
Porni (a), *v.* diriger vers, disposer 40.
Porni (a se), *v. r.* partir, 459.
Pornire, *s. f.* élan, 811.—Pl. *pornirĭ.*
Port, *s. n.* costume, façon de s'habiller, 836. 837. — Pl. *porturĭ.*
Pórta, *s. f.* porte cochère, 754. 810 —Pl. *porţĭ.*
Porumb, *s. m. [Mold.]*, pigeon, 169.—Pl. *porumbĭ.*
Porumba, *s. f* prunelle (fruit du prunellier), 643.
Porumbel, *s. m.* pigeon, 484. — Pl. *porumbeĭ.*
Poruncéla, *s. f.* ordre, commandement, 435.—Pl. *porunceli.*
Porunci (a), *v.* ordonner, 503. 657.
Posomorît, *adj.* renfrogné, sombre, 434.
Post, *s. n.* maigre, carême, 553.
Poşta, *s. f.* poste, 91. 160. chaise de poste, 493.—Pl *poştĭ.*
Posti (a), *v.* faire maigre, 650.
Potca. *s. f.* difformité, monstruosité. 679. pieu, paisseau, 734.— Pl. *potce.*
Potcóva, *s. f.* fer à cheval, 288. 777.—Pl. *potcóve.*
Potcovit, *adj.* ferré, 473. — Fém. *potcovită.*
Poteca *s. f.* sentier, 805.—Pl. *potecĭ.*
Poticni (a se), *v. r.* faire un faux pas, broncher, 16. 335. 472. 655.
Potoli (a), *v.* calmer, 624. 825.
Potriva (de-o), semblable, 105.
Potrivi (a), *v.* arranger, appliquer exactement, 164. 750. | comparer, 609,

R

Rabdà (a), *v.* patienter, 332. se passer de, 391.
Rac, *s. m.* écrevisse, 207. 711. — Pl. *racĭ.*
Racila, *s. n.* lésion interne, mal sourd, 684; voir *rahilă.*
Rachita, *s. f.* osier, 44.— Pl. *răchite.*
Rachiu, *s. n.* eau-de-vie, 831. — Pl. *rachiurĭ.*
Radacina, *s. f.* racine, 779. — Pl. *rădăcinĭ.*
Rade (a), *v.* raser, 8.
Rade (a se), *v. r.* se raser, 740.
Raft, *s. m.* harnachement (d'un cheval, âne, etc.), 808.
Rage (a), *v.* bengler, mugir, 125.
Rahila, *s n.* lésion interne, mal sourd, 684; voir *racilă.*
Raiu, *s. n.* paradis, 1. 5. 131. 155. 438. 439. — Pl. *raiurĭ.*
Rana, *s. f.* plaie, blessure, 112. 295. 688. 685. 686. 687. — Pl. *rănĭ.*
Rani (a), *v.* blesser, 686. 813.
Ranit, *adj.* blessé, 157. — Fém. *rănită.*
Rapai (a), *v.* crépiter, claquer avec bruit, 445.
Rapanos, *adj.* [*Mold.*] rogneux, rouvieux, 415. — Fém. *răpănósă.*
Rapitor, *adj* ravisseur, qui ravit, 624. — Fém. *răpitóre.*
Rar, *adj.* rare, peu nombreux, 66. 338 340. — Fém. *rară.*
Rar, *adv.* rarement, 796.
Rasgaiat, *adj.* gâté, 76. — Fém. *răsgăiată.*
Rasgâiat, *adj.* 761. voir, *răsgăĭat.*
Rasipitor, *adj.* prodigue, 156. — Fém. *răsipitóre.*
Raţa, *s. f.* canne. *puiŭ de raţă.* [Mold.], 751, *boboc de raţă,* 750. 751, canneton.
Ratăci (a se), *v. r.* s'égarer, 687
Razimà (a se), *v. r.* s'appuyer, 449.
Re, *adj. f.* [*Mold.*] pour *rea,* maumaise, 415.
Rea, *adj. f.* voir *rĕŭ.*
Rece, *s. m.* froid, 179. 430.
Rece, *adj.* froid, 192. 211. 427. 476. 508.
Reci (a), *v.* refroidir, 192. 211. 283. 825.
Reci (a se), *v. r.* se refroidir, 687. 730.
Recori (a), *v.* rafraîchir 210. *fig* rafraîchir, 697.
Recori, *s. f. pl.* frissons, 687.
Rege, *s. m.* roi, 522.
Remâne (a), *v.* rester, demeurer, 20. 27. 28. 53. 75. 76. 101. 107. 115. 131 178 190. 209. 210 213. 214. 216. 248. 255 322. 424 450. 503. 506. 543. 652. 675. 686. 735. 757. 770. 822. 834.
*Remas, *s. n.* pari, gageure, 16.
Repeḑi (a se), *v. r.* s'élancer, 643. 688.
Reposat, *adj.* mort, 443. — Fém. *rĕposată.*
Repune (a), *v.* mourir, 541.
Rerunchiu, *s. m* rognon, 425.
Resari (a), *v.* se lever, 51. 696.
Resarit, *s. n.* orient, est, 347.
Resbate (a), *v.* pénétrer, passer au travers, 294.
Resboiu, *s. n.* guerre, 15. 294. 299. — Pl. *rĕsbóie.*
Resbunare, *s f.* vengeance, 709.
Resfug, *s. n* tournis, vertige, 688.
Reshirat, *adj.* épars, dans toutes, les directions, 282; pour *resfirat.*
Respunde(a) *v.* répondre, 688. 747.
*Respundere, *s. f* [*Mold.*] réponse, 534. 688. 765.
Respuns, *s. n.* réponse, 648. 689. 764. 765. — Pl. *rĕspunsuri*
Resteu, *s. n.* cheville du joug, 833.—Pl. *resteurĭ.*
Resturnat, *adj.* renversé, 169. — Fém. *rĕsturnată.*
Resuflà (a), *v.* souffler, respirer, 486. 689.
Resuflà (a se), *v. r.* souffler, se reposer, 510.
Retezat, *adj.* coupé net, bref, 534. — Fém. *retezată.*
Reŭ, *adj.* mauvais, méchant, mal, 63. 85. 106. 143. 155. 174. 176. 178. 182 183. 194. 201. 213. 221. 272. 281. 282. 288. 290. 291 294. 295. 298. 299. 352. 355 358. 370. 371. 372 415. 419. 436. 474. 504. 505. 530 686. 713. 811 812. 821. misérable, 781. grand, sérieux, 494. *mai rĕŭ,* pire; passim *vis rĕŭ,* cauchemar 805.—Fem. *rea;* pl. *rèĭ, rele.*

Reŭ, *s. n* mal, 45. 379. 493. 689.
Reu, *adv.* mal, 238. 327. 258. 337. 512. 610. 636. 758. horriblement 718. beaucoup. 297
Revaş, *s. n.* billet, 694, — Pl. *rĕvoşe.*
Rezemà (a se), *v. r.* s'appuyer, 689.
Rezemiş, *adv.* [*Mold.*] dans l'expression : *a vorbì rĕzămiş*, tenir ses promesses, 844.
Rezimà (a se), *v. r.* s'appuyer, 449.
Ricaì (a), *v* gratter (comme la poule), 206.
Ride (a), *v.* rire, 78. 201. 211. 308. 347. 424 488. 574. 577. 677. 689. 690. 691. 692 693. 694. 695. 696 721. 741. se moquer, 655. 677. 698. 734. *a'ĭ rîde mustaţa.* être content, ses moustaches commencent à pousser, 302. *a rîde mânzesce*, rire et pleurer à la fois.
Rîde (a se), *v.* rire, 488.
Ridicà (a), *v.* lever, 161. élever, lever, 54. 318. 696.
Ridicà (a), *v.* enlever. 330.
Ridicà (a se), *v. r.* se dresser, 401. s'élever, 452. grandir, 128. pousser, 733.
Rîgâitura, *s. f.* rot, éruction, 697.
Rîie, *s. f.* gale, 697.
Rîios, *adj.* galeux, 698. — Fém. *rîiósă.*
Rînd, *s. n* rang. *cu treĭ rîndurĭ de lacrĕmĭ*, à chaudes larmes, 595.
Rîndurea, *s f.* hirondelle, 167. — Pl. *rîndurele.*
Rînza, *s. f.* [*Mold.*], estomac, 426.
Rînzos, *adj.* [*Mold.*], rancunier, 204. 426.
Rîs, *s. n.* rire, 622. 675. 698. 699. 700. 701. 804. *de rîs*, risible, la risée de, 78. 691. 695. 701.
Rîsgaià (a), *v.* gâter (un enfant), 76.
Risipi (a se), *v.* se perdre, se ruiner, 296.
Rîşniţa, *s. f.* moulin à bras. 184.
Rîvni (a), *v.* désirer ardemment, 625. 661.
Rob, *s. m:* esclave, 638.
Rochie, *s. f.* robe, 289. — Pl. *rochiĭ.*
Rod, *s. n.* fruit, 248. 718. 747.— Pl. *róde.*
Róde (a), *v.* ronger, grignoter, 55. 64. 115. 157. 185. 218. 274. 375. 465. 701.
Rodi (a), *v.* produire des fruits, 297.
Roditor, *adj.* fécond, 297. *pom roditor*, arbre fruitier, 371. —Fém. *roditóre.*
Român, *s. m.* Roumain, homme, en général, 14. 77. 234. 292. 680. — Pl. *românĭ.*
Ros, *adj.* rongé, 466 — Fém *rósă.*
Roşaţa, *s. f.* rougeur, éclat du teint, 569. 702.
Roşiu, *adj* rouge, 123. 276. 394. 485. 579. 588. 741. 797. 804. — Fém. *roşie.*
***Rost**, *s. n.* bouche, 195.
Rosti (a), *v* parler, 702.
Róta, *s. f.* roue, 452. 492. 627. 644. 658. *a face ochiĭ rótă*, jeter un regard circulaire, 365.
Rotund, *adj.* rond, 813. — Fém. *rotundă.*
Rugà (a), *v.* prier, appeler, 620.
Rugà (a se), *v.* prier, 594.
Rugini (a), *v* se rouiller, 611.
Rumân, *s. m.* 280. Voir *Român.*
Rumegà (a), *v.* ruminer, 817.
Rumeni (a se), *v. r.* rougir, devenir vermeil 504. 702.
Rumpe (a), *v* [*Mold*]. rompre, briser, 573.
Rumpe (a se), *v.* [*Mold*] se rompre, 401.
Rupe (a), *v.* rompre, briser, 89. 163. 314. 385. 406. 420. 702. arracher. 765.
Rupe (a se, a'şi), *v. r.* se rompre, se briser, 11. 89. 190. 309. 401. 413. 425. 583.
Rupt, *adj.* rompu, brisé, 37. 59. 89 340. 429. 506. 694. 736.
Ruptul (în), *loc-adv. în ruptul suflelului*, à perdre haleine, 443. | *în ruptul capuluĭ*, à aucun prix, jamais de la vie, 59.
Rusasca, *adj. f.* [*Mold.*] du masculin *rusesc*, russe, 574.
Ruşine, *s. f.* honte, 130. 281. 314. 325. 485. 509. *e ruşine*, c'est honteux, c'est une honte, 598. — Pl. *ruşinĭ.*
Ruşinos, *adj.* honteux, 569. 570.— Fém. *ruşinósă.*

S

'S, *3-e pers. ind. pl.* [*Mold.*] pour *is* (*sunt*), sont, 155. 301. 343. 602, 704. 811. 823.
Sa, *adj. pos. f.* sa. sienne; passim.
Sa, *conj.* que; passim.
Sabie. *s. f.* sabre, 38 39. 178. 186. 220. 534. 688 813. — Pl. *săbii.*
Sac, *s. m.* sac, 50. 154. 155. 616. 696. 763 — Pl. sacĭ.
Saca, *adj. f.* [*Mold.*] pour *sécă. mână sécă*, homme sans aucune chance, 247. vide, 829.
Şacar-macar, mot du jargon juif. *a umblà cu sacăr-macăr*, chercher à tromper, 789.
Saftica, *s. f.* diminutif de Safta, Elisabeth, 72.
Salcâm, *s. m.* acacia. *a vorbi salcâm*, parler d'une façon mielleuse, 846.
Sale, *adj. pos. f. pl.* sa, 294.
Şale, *s f. pl.* région lombaire, reins, 426.
Saltea, *s. f.* matelas, 590. — Pl. *saltele.*
Saminà (a), *v.* [*Mold.*] ressembler, 104.
Samenà (a), *v.* [*Mold.*] ressembler, 105.
Sanatate, *s. f.* santé, 498. 702. 703. 704. 705. — Pl. *sănătăţi*
Sanatos, *adj.* sain. bien portant, 26. 202. 406. 497. 498. 500 626. 706. 707. 708. salutaire, 569. 570 — Fém. *sănătósă.*
Sanatósa, dans l'expresion: *a o luà la sănătósa*, se sauver, décamper 708.
Sânge, *s. n.* sang, 3. 708. 709. 710. 711. 712. 713.
Sângerà (a). *v.* saigner, 685.
Şanţ, *s. n.* fossé, 715. — Pl. *şanţuri.*
Sânţi (a), *v.* [*Mold.*], sanctifier, 372.
Sapà (a) *v.* creuser, 637.
Sapa, *s. f.* bêche, 42. 266. 651.
Sara, *s. f*, pour *séră*, voir, 701. — Pl. *seri.*
Sarà (a), *v.* saler, 204. 441.
Sarac, *adj.* pauvre, 81. 129. 234. 241. 497. 757. — Fém. *săracă.*
Saracie, *s. f.* pauvreté, 129. 534 623. 817. 818.
Saracuţ, *adj.* pauvret, 416. - Fém. *sărăcuţă.*
Saramura, *s. f.* saumure, 419
Sarat, *adj.* salé. *vorbe sărate*, mots d'esprit, agréables, 834.
Sarcina, *s. f.* charge, 234. — Pl. *sarcine.*
Sare, *s. f.* sel, 258. 354. 825 *vorbe cu sare*, mots plaisants, spirituels 833.
Sari (a), *v.* sauter, 32 61. 181. 197. 269. 359 406. 496. 577. 633. 713. 714. 715. 716 773. bondir trésaillir, 209. sortir de l'orbite, éclater, 343. 355. 676
Sarita, *s. f.* saut, hauteur d'une chûte d'éau, 715. 716. — Pl. *sărite.*
Saritura, *s. f.* saut, 717. — Pl. *sărituri.*
Sarutà (a), *v.* embrasser, baiser, 180. 244. 263 339. 547. 561. 562. 654. 680. 717.
Sarutà (a se), *v r.* s'embrasser, 196.
Sarutare, *s. f.* baiser, 585. 717. — Pl. *sărutări.*
Sarutat, *s. n.* baiser, 681. 717.
Sat, *s. m.* village. 446. 489. 560. 657. 658. 724. *a fi urechea satului*, savoir tout ce qui se passe, 463. — Pl. *sate.*
Saţ, *s. n. a nu avé saţ*, être insatiable, 283.
Satana, *s. m.* Satan, 148 571.
*Satara, *s. f.* charge, fardeau, 433.
Saturà (a se), *v. r.* se rassasier, 177. 390. 434. 437. 825. 829.
Sau, *conj.* ou, ou bien; passim.
Săvîrşi (a), *v.* accomplir, achever, 283. 297.
Sbate (a se), *v. r.* se débattre, 717.
Sbərà (a), *v.* [*Transil.*] braire, 125.
Sbierà (a), *v.* braire, 125. 717.
Sbîrli (a se), *v. r.* se dresser, se hérisser, 401.
Sbîrnli (a), *v.* bourdonner, 28
Sburà (a), *v.* voler, 768. 786, 814. s'envoler, 129.
Sburatui (a), *v.* [*Mold.*] lancer des morceaux de bois (*sburătură*, 718.
Sburdà (a se), *v. r.* folâtrer, sauter de joie, 718.
Scaiu, *s. m.* chardon, 828.
Scapà (a), *v.* échapper. se soustraire à, 109. 160. 283. 520. 627.

Scurt, *adj.* court. bref, 10. 19. 69. 259. 280. 281. 396. 423. 483. 667. 803. 820. 834.
Scurtà (a), *v.* raccourcir 225. 314. *a'i scurtà potecile*, mettre dans l'impossibilité de faire une chose 805.
Scurtà (a se), *v. r.* se raccourcir, 225.
Scuti (a), *v.* préserver, exempter, 721.
Scuturà (a), *v.* secouer, 728.
Scuturà (a se), *v. r.* trembler, 64.
Se, *pron. 3-e pers.* se, soi, à soi; passim.
Șea, *s. f.* selle, 843.—Pl. *șei.*
Sec, *adj.* sec. vide. *cap sec*, sot, 48. *a răbdà în sec*, attendre inutilement, 332. *a călcà în pétră sécă*, ne pas réussir, 512. Fém. *sécă*; pl. *seci.*
Secà (a), *v.* tarir, épuiser. *a i se secà inima.* être anéanti. désaspéré, 214. *a se secà la ficați*, même sans que la précédent, 158.
Secerà (a), *v.* moissonner, récolter, 699.
Secriu, *s. n.* [*Mold.*], cercueil. 582.
Șede (a), *v.* rester, demeurer, 14. 21. 60. 73 99. 118. 124. 127. 286. 288. 292. 547. 572. 599. 611. 616. 728. 732 754. être assis. 208. s'asseoir. 95. 726. | rester, habiter, 720. 745. *a ședé pe urechiele cui-va.* presser, quelqu'un de ses requetes, 467. *îi șéde frumos*, cela qui va bien, 790.
Ședere, *s. f.* action de rester, 732.
Ședut, *s n.* derrière, 80.
Sema, *s. f.* compte, 344. *a băgà de sémă*, faire attention, 721. *a băgà în sémă.* prendre en considération, remarquer, 4. 378.
Semenà (a), *v.* semer, 699. 732. 841.
Semenà (a), *v.* ressembler, 104. 105 732. 733.
Semenatura, *s f.* ensemencement. 371.—Pl. *semĕnăturĭ.*
Semeț, *adj.* hardi, arrogant, 324. *semétă*; pl *semețĭ semețe.*
Seminț̦a, *s. f.* semence *a avé sĕmînță la vorbă*, être légérement pris de vin, 835. *a căutà sĕmința de vorbă*, chercher querelle, 836.—Pl. *seminț̦e.*

Semn, *s. m.* signe, 68. 190 686. —Pl. *semne.*
Semnat, *adj.* [*B inat*], marqué, 733. —Fém. *semnată.*
Senin, *s. n* serein, 161. beau temps, 125.
Șepte, *adj ord. card.* sept, 115. 125. 133. 160. 161. 422. 603.
Șepte, *adj. ord. card.* [*Mold.*] sept, 224. 751.
Septemâna, *s. f.* semaine, 676 — Pl. *sĕptĕmânĭ.*
Septemâna, *s. f.* [*Mold.*], semaine, 2.
Sera, *s. f.* soir 129.
Serbatóre, *s. f.* fète. 4. 730. 800.— Pl. *sĕrbătorĭ*
Șerpe, *s. n.* serpent, 361. 427 — Pl. *șerpĭ.*
Șerpóica, *s. f.* femelle du serpent, 361.—Pl. *șerpó ce.*
Sete, *s. f.* soif, 125.
Seu, *s. m.* graisse, 99. 425. 426.— Pl. *seurĭ.*
Seu, *s. m.* [*Mold*] graisse, 425.— Pl. *sĕurĭ.*
Seu, *pro pos.* son. sien; passim.
Seu, *conj.* ou, ou bien, 754.
Sfânt, *s. m* saint, 194. 383. 384. 662.—Pl. *sfinț̦ĭ.*
Sfaramà (a), *v.* [*Mold.*] briser, 217.
Sfaramà (a) *v.* briser, 217
Sfarâmà (a), *v.* briser, 218.
Sfat, *s. m.* conseil, discussion, 285. 435.—Pl. *sfaturĭ.*
Sfatui (a), *v* conseiller, 496.
Sfinți (a), *v.* sanctifier, donner de la valeur à, 372.
Sfîrîi (a), *v.* grésiller, crépiter, 33. 210. 574.
Sfirleza, *s. f.* toupie, 299. — Pl. *sfirleze.*
Sfîrși (a), *v. r.* se finir, se terminer, 370. 532. 683.
Sfîrșit, *s. n.* fin, 489. — Pl. *sfirșiturĭ.*
Sfîrșit, *adj.* terminé, 537.—Fém. *sfîrșită.*
Sgaibulița, *s. f.* petite égratignure, 733.
Sgârià (a), *v.* égratigner, 16. 240.
Sgau, *s. n.* matrice, 78.
Sgorni (a), *v.* chasser, 290.
'Si, *pr. p.s.* pour soi, son, sa; passim.
Și, *conj.* et; passim. déjà, 486. aussi, 7. 8; passim. encore, 563. même, 376. 450. 502. 650.

jusqu'à, même, 419. *de şi*, quoique, 570 590. *ca şi*, comme, de même que, 146. 153. 615.
Şi, pour *ci* mais, 137.
Şi, *conj*. voir *şi*.
Sigur, *adj*. sûr, certain. 493. — Fém. *sigurâ*.
Sila, *s. f* violence, 826.
Simţi (a), *v*. sentir. 425. 551.
Sin, *s. m*. sein. 3. 256. 274 403. 426. 427. 490. 629 725 | *a stà cu mânile în sîn*, rester les bras croisés, 255.—Pl. *sînurî*.
Sine, *pron*. soi, 180. 776. *de sine*, de lui même, 508. 509.
Sine, *pron*. 776; voir *sine*.
Singur, *adj*. seul, lui-même. 84. 97. 100. 180. 282 334. 379. 470. 497. 572. 637. 691. 727. 728. de-même, 509.—Fém. *singurâ*.
Şiotca, *s. f*. souche, 734.
Şiretlic, *s. n*. fourberie, 822.—Pl. *şiretlicurî*.
Slab, *adj*. faible, 4. 91. 214. 283. 476. 734 774. 811. maigre. maigre, 579. 743.—Fém. *slabâ*; pl. *slabî*, *slabe*.
Slabi (a), *v*. relâcher. | *a slăbi din frîŭ*, lâcher la bride, 293.
Slabiciune, *s. f* faiblesse, 375.
Slanina, *s. f*. lard, 346.— Pl. *slănine*.
Slava, *s. f*. éclat, renommée, 367. | *în slava cerului*, au plus haut des cieux, 696.
Slobod, *adj*. non attaché, libre, 174. 192. 231. libre, qui parle sans retenue. 220. — Fém. *slobodâ*; pl. *slobodî*. *slobode*.
Slobodi (a), *v*. lâcher, 532.
Sluga, *s. f*. serviteur, 447. — Pl. *slugî*.
Sluji (a). *v*. servir, rendre service, 299. 344. 649. 633.
Slut. *adj*. laid, 560. 643. 691. 734. 735. 791.—Fém. *slută*; pl. *sluţi*, *slute*.
Smântâna, *s. f*. crême, 671.
Smerit, *adj*. humble, respectueux, 254. 766. — Fém. *smerită*; pl. *smeriţi*, *smerite*
Smochina, *s. f*. figue, 815. — Pl. *smochine*.
Smulge (a), *v*. arracher, 13. 735.
Smult, *adj*. [*Bucov*] déplumé, 129. — Fém. *smultă*.
Snaga, *s. f*. moelle, sève, 735.
Soba, *s. f*. poële, 440.— Pl. *sobe*.
Soc, *s. m*. sureau; 557.
Socoti (a). *v*. penser, se figurer, 483. 653.
Socoti (a se), *v. r*. se croire, être regardé comme, 522.
Socotinţa, *s. f*. jugement. 373.
Socru, *s. m*. beau-père, 641. 727.— Pl. *socri*.
Şold, *s. n*. hanche, 255. 427,—Pl. *şoldurî*.
Şólda, *s. f*. tromperie, au jeu des *arşici*. *a umblà cu şóldà*, chercher à tromper. 789
Somn, *s. m*. sommeil, 295. 502. 735. 738.—Pl. *somnurî*.
Şonţ, *adj*. bancal. surnom que l'ou donne aux Allemands. 738.
Şopîrcaela, *s. f*. mensonge, tromperie. 789.—Pl. *şopîrcăele*.
Şópta, *s. f*. chuchotement, chose dite à l'oreille, 738. 739. — Pl. *şópte*.
Şopta, *s. f*. [*Mold.*] chuchotement, chose dite à l'oreille, 739.—Pl. *şopte*.
Şoptela, *s. f*. chuchotement, 739.— Pl. *şoptele*.
Şoptiela, *s. f*. chuchotement, 739.
Sor, *s. f*. sœur, 630.
Sora, *s. f*. sœur, 147.—Pl. *surorî*.
Sorbi (a). *v*. boire, 356. 538. humer, 712.
Sorbire, *s. f*. gorgée, 557. — Pl. *sorbirî*.
Sóre, *s. m*. soleil, 24 118. 217. 307. 539. 567. 586. 696. 744. 802.
Sórece, *s. m*. souris, 11. 24. 31. 256. 270. 391. 625. 666. 722. — Pl. *şóreci*.
Şoriciu, *s. n*. couenne, 808.
Şosela, *s. f*. chuchotement, 739. 740.—Pl. *şoşele*.
Soţie, *s. f*. paire, 16.—Pl. *soţiî*.
Şovai (a), *v*. chanceler, hésiter, 740.
Spada, *s. f*. épée. 39.
Spaima, *s. f*. effroi, 628. — Pl. *spaime*.
Spaimântà (a), *v*. effrayer, 679.
Spalà (a), *v*. laver, 235. 236. 249.
Spalà (a se), *v. r*. se laver, 26. 119. 189. 250. 298 711. *a se spălà pe buze de*, renoncer à, 26.
Spân, *s*. et *adj*. imberbe. 394. 588. 740. 741 742.—Pl. *spânî*.
Sparge (a), *v*. briser, détruire, 45 172. 230. 234. 506.

Superà (a), *v.* fâcher, 841.
Superă (a se), *v. r.* se fâcher, 519.
Supt, *prép.* sous, 454; voir *sub.*
Supţire. *adj.* fin, 321; voir *subţire.*
Sur, *adj.* gris, 402. — Fém. *sură,*
Şurà, *s. f.* barge (longue meule). 196 — Pl. *şure.*
Surcea, *s. f.* copeau, 711. — Pl. *surcele.*
Surd, *adj.* sourd 17. 289. 644. 654. 693. 750. 757. 788. — Fém *surdă;* pl. *surḑi, surde.*
Sus, *adv.* haut, 57. 99. 101. 161. 247. 301. 713. 725. | en haut. 714. 820. *în sus* en haut, 750. 790; passim. *în sus,* en l'air. 414 474. 477. 598. 599. 723. 748; haute, relevée, 53. 54 *pe sus,* sur les bras, sans toucher terre. 682; en marchant, debout, 779. *de sus,* de haut. 848. *a călcà de sus.* être fier, 511.
Suspin, *s. n.* soupir, 757. — Pl. *suspinuri.*
Suta, *s. f.* cent. centaine. 95. 96. 155. 242. 676. 690. 823. — Pl. *sute.*

T

Ta, *adj. pers. fém.* ta, tienne; passim.
Tabac, *s. m.* tanneur, 485. — Pl. *tabaci.*
Tacé (a), *v.* se taire, garder le silence, 4. 81. 167. 173. 201. 297. 477. 577. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 794. 837. 838. 840. 843.
Tace-face. *comp.* méchant et hypocrite, 762.
Tacere, *s. f.* silence, 533. 758. 764. 765. — Pl. *tăceri.*
Taclale, *s. f. pl.* bavardages, 844.
Tacut. *adj.* taciturne, silencieux, 289. 295. 766. *pe tăcute,* en silence, silencieusement, 26. 485. — Fém. *tăcută:* pl. *tăcuţi. tăcute.*
Tagârţa, *s. f.* besace, hâvre-sac, 273.
Taià (a), *v.* couper. 16. 22. 38. 39. 63 118. 159. 178. 186. 220. 221. 394. 399. 455. 507. 595. 793. 830. supprimer, 542. *a nu tăià capul pre cine-va.* ne pas savoir faire, 37. 58. 370. *îl taie la ficaţi.* il est gelé, 157. *a'i tăia nasul.* lui rabattre le caquet, 314. | *a'i tăia cuvîntul,* lui couper la parole, 535.
Taià (a se), *v. r* se couper, 39. 215. 251. 408. 766.
Taiat, *adj.* coupé. 39. 313. 314. *e bucăţică tăiată (cap tăiat) cutare.* c'est un tel tout craché, 61. 506. — Fém. *tăiată.*
Taie-baba, *m. comp.* matamore. 5.
Taie-fuga, *m. comp.* faux brave, 571.
Taina, *s. f.* secret. 85. — Pl. *taine.*
Taiuş, *s. n.* tranchant, 221. Pl. *tăiuşuri.*
Talaf, *s. n.* propos inutiles. balivernes, 595. 767. — Pl. *talafuri.*
Talger, *s. n. [Basarab.],* assiette, 569. — Pl. *talgere*
Talpa. *s. f* talon, 37. 93. 444. 445. poutre semelle formant la base des maisons de paysans. 3. — plante des pieds. 444. 445. — Pl. *tălpi.*
Talpaşiţa, *s. f.* diminutif de *talpă,* Pl. *tălpăşiţe.*
Tamâie, *s. f.* encens, 290.
Tam-nesam, sans rime ni raison, 845.
Tâmpit, *adj.* stupide. idiot. 40.
Tanda, *s. f.* nom propre de femme, 694.
Ţap, *s m.* bouc. 41. 714. Pl. *ţapi.*
Ţapura, en croc (en parlant des moustaches), 302.
Tara. *onom.* désigne un bavardage perpétuel. 767.
Tarbacela, *s. f.* dans les premiers jours du Carême. tous les chiens que l'on peut attraper sont attachés et battus d'une façon particulière, nommée *tărbăcélă,* 197.
Ţarcat, *adj.* tacheté, 271. — Fém. *ţărcată*
Târḑiu, *adv.* tard, 296. 845. 547. 674. 757.
Tare, *adj* fort, robuste, 169. 261. 437, 446. 606. 767. à haute-voix, 97. *a fi tare de urechi.* avoir l'oreille dure. 460. 462 *a fi tare în rînză,* entêté, tenace,

426. *a fi tare în fălcĭ*, ne pas céder, 121. | *a fi tare în coș*, robuste, 89. *a fi tare de cap*, avoir la tête dure, 49. || *a fi tare de céfă*, être riche, 65. || *a fi tare de chică*, être riche ou bien-partant, 67.
Tare, *adv.* vite, 30. 813. || fortement, 127.
Tare, *adv.* [*J.old.*] fort, très, 204. 707.
Tata, *s. m.* père, 72. 73. 442. 495. 640. 732. 737.
Tatucuța, *s. f.* diminutif de *tată*, 251.
Tatuța, *s. f.* diminutif de *tată*, 251.
Taun, *s. m.* taon, 107.—Pl. *tăunĭ*.
Tavali (a se), *v. r.* se rouler, 297.
Te, *pr. réfl.* te, toi; passim.
Teiu, *s. m.* tilleul. || en écorce de tilleul, 146. 729. 829. || *inimă de teiŭ*, cœur faible, 216.—Pl. *teiĭ*.
Témă, *s. f.* peur, 623.
Teme (a se), *vr.* craindre, avoir peur, 3. 154. 450. 653. || se méfier, 556. 623.
Temeiŭ, *s. n.* fondement, raison, 829.
Temelie, *s. f.* fondation, 300.—Pl. *temeliĭ*.
Temetor, *adj.* jaloux, 294.—Fém. *temětóre*.
Țépen, *adj.* raidi. || *a fi țépěn*, être pris de vin, 767.—Fém. *țépěnă*.
Țéra, *s. f.* pays, terre, contrée, 101. 657. 658. 698. 812.—Pl *țěrĭ*.
Țeran, *s. m.* paysan, 615. — Pl. *țěranĭ*.
Terciu, *s. n.* eau dans laquelle cuit la farine de maïs, pour faire la *mamaligă*, 557.
Țerîna, *s. f.* terre, poussière, 431. 728.
Țerna, *s. f.* [*Mold.*] terre, 428.
Teu, *pr. pos.* ton, tien; passim.
Ți et 'ți, *pr.* te, 278.
Ticalos, *adj.* misérable, indigne, 579. — Fém. *ticălósă*.
Tichie, *s. f.* bonnet, calotte, 516. 517. 520.
Ticnit, *adj* calme, paisible, 802.—Fém. *ticnită*.
Ție, *pr. pers.* à toi; passim.
Tifla, *s. f.* geste de mépris, 768.
Țifloià (a), remplir, gonfler, 391.
Tigae, *s. f.* poële à frire, 347. — Pl. *tigăĭ*.
Țigan, *s. m.* tsigane, bohémien, 100. 340. 643. 644. 705. — Pl. *țiganĭ*.
Tigva, *s. f.* calebasse-gourde, 50. 677. || caboche, 769. Voir *tivgă*.
Timp, *s. m.* époque, 730. | *la timp*, à temps, 843. — Pl. *timpurĭ*.
Tinda, *s. f.* entrée, vestibule, 440. — Pl. *tinde*.
Tine, *pr. pers.* toi; passim. || *tine-însuțĭ*, toi-même, 700.
Ținé (a), *v.* tenir, 21. 38. 67. 127. 205. 237. 246. 248. 272. 316. 318. 386. 387. 402. 424. 440. 551. || porter, 432. || surveiller, 220. || contenir, 417. 590. 591. || résister, supporter, 695. 767. || tenir pour, considérer comme, 41. | coûter, 173. supporter, tenir, 385. 408. || *a ținé din urmă*, surveiller de près, 793. || *a'șĭ ținé capul*, vivre, subsister, 54. || *daca te ține pěrul*, si tu peux, 405. || *a ține-minte*, se rappeler, 279. 616. || *a ținé calea*, poursuivre de ses assiduités, 791.
Ținé (a se), *v. r.* se tenir, 136. 305. 318. 407. 563. 750. compter, être tenu pour, 765. || se cramponner à, 697. *a se ținé în*, tenir à, 800. | *a se ținé de*, suivre, poursuivre, 60. 102. 163. 321. 450. 664. 768.
Tiner, *adj.* et *s.* jeune, 296. 299. 407. 469. 487. 491. 741. 768. 769. 770. — Fém. *tîněră*; pl. *tinerĭ*, *tinere*.
Tinerel, *adj.* jeunet, 342. — Fém. *tinerică*; pl. *tinerĭ*, *tinerele*.
Tinerețe, *s. f.* jeunesse, 491. 623. 770. 771. 772. 773. — Pl. *tinerețĭ*.
Tingire, *s. f.* casserole, 299. 598.
Tînjala, *s. f.* deuxième limon antérieur du chariot trainé par les bœufs, 102.—Pl. *tînjele*.
Țințar, *s. m.* cousin (insecte), 683. 790.—Pl. *țințarĭ*.
Țipà (a), *v.* crier, 181. 269. 773.
Tîrg, *s. n.* ville, 315 463 464. 785. || marché, 826. 827. *tîrgu-cucului*, marché, 288.—Pl. *tîrgurĭ*.
Tîrî (a se), *v. r.* ramper, 677.
Tirîș, *adv.* en rampant, en se trainant, 773.
Tirîs-grapiș, *loc. adv.* clopin-clopant, 773. 774.

Tiriș-gropiș, *loc. adv.* 774; voir *tiriș-grăpiș.*
Tîrît, *adj.* rampant, triste, 536.— Fém. *tîrîtă.*
Tîritură, *s. f.* traînée, femme de rien, 774.
Tîrla, *s. f.* parc à moutous, 705.— Pl. *tîrle.*
Tîrța-pîrța, *l. comp.* peu de chose, presque rien, 774.
Țîță, *s. f.* téton, sein, 83. 88. 89. 445. 446. 828.—Pl. *țițe.*
Țiui (a), *v.* bourdonner, 467.
Tivga, *s .f.* voir *tigvă.*
To, pour *tĕŭ*, tien, 381.
Toba, *s. f.* tambour, 432. 754. 755.—Pl. *tobe.*
Tocà (a), *v.* hacher, 55, 191.‖sonner (*la tócă*), 299. 467. 752. 753. 755.
Tóca, *s. f.* sorte de planche en bois, ou demi cercle en fer, servant de cloche pour les églises, 289. 299. 467.
Tóca-gură, *l. comp.* bavard, 191.
Tocma, *adv.* justement, tout-à-fait, 114. 688 766.
Tocmaĭ, *adv.* justement, tout-à-fait, 41. 653. précisément, 114.
Tocmala, *s. f.* *[Mold.]* accord, entente, 827. — Pl. *tocmelĭ.*
Toĭag, *s. n.* longue canne, 641.— Pl. *toĭege.*
Țol, *s. n.* couverture, 590. — Pl. *țóle* et *țolurĭ.*
Topi (a), *v.* consumer, 559.
Topi (a se), *v. r.* fondre, se dissoudre, 131, 307. 396. 409. 671.‖ fondre, maigrir, 437. 439.| *i se topesce scuipatul în gură,* l'eau lui en vient à la bouche, 726.
*Tópsesc, *s. n.* *[Mold.]*, poison, 453.
Topor, *s. m.* hache, cognée, 67. 298.—Pl. *topóre.*
Tórce (a), *v.* tordre, filer, 529. 844.
Tort, *s. n.* filasse de chauvre, de lin, etc, 295.
Tot, *adj.* et *adv.* tout, 46. 57; passim. *la tóte,* en toutes choses, toujours, 39. *întru tot,* en tout, 373. *cu totul,* entièrement, complètement, 559. 650. 696. | *de tot,* complètement. 766. toujours, constamment, 8. 93. 137, 143. 144. 179. 201. 222. 275. 297. 479. 503. 504. 507. 511. 513. 528. 541. 564. 583. 593. 594. 633. 636. 670. 682. 740. 743. 757. 787. 826. 848. | malgré cela, encore, 2. 340. 396. 445. 509. 510. 611. 636. 762. 777. 828.‖ quand même, tout de même, 14. 126. 177. 178. 274. 283. 286. 292. 496. 626. 646. 650. 654. 671. 675. 680. 681. 689. 690. 703. 717. 767. 776. 801. 822. 840. aussi, 332.
Tot-dé-una, *adv.* toujours, constamment; passim.
Trage (a), *v.* tirer, 75. 82. 111. 230. 421. 551. 775. aller, être attiré vers, 373. tirer, entraîner, 631. 655. souffrir, endurer, supporter les conséquences, 42. 43. 47. 776 râler, 637. ‖ sonner, 636. 753. *a trage cu urechia,* prêter l'oreille, 469 | *a trage bătaie,* battre, 98. *a trage la măsea (mustață),* boire se griser, 267. 301. *a trage de nas,* mener par le bout du nez, 316. *a trage la stânga,* voler, être fourbe, 435. *a trage cu piciorul,* souhaiter à autruí un bonheur qui nous vient, 413.
Trage (a se), *v. r.* se tirer. *a se trage în degete cu,* être à couteaux tirés, 111.
Traì (a), *v.* 7. 14. 36. 37. 104. 243. 292. 369. 378. 394. 432. 489. 521. 524. 544. 587. 588. 636. 638. 639. 720. 768. 776. 777. 778 779. 780. 781. 782. 785. 759. 801. 839. ‖ durer, exister, 103.
Traista, *s. f.* besace, 49. 205.
Traiu *s. n.* existence, vie, 274. 290. 781. 782. 801.—Pl. *trăsurĭ.*
Trancănì (a), *v.* bavarder, jacasser, 782.
Trandafir, *s. m.* rose, 609.
Trândavie, *s. f.* paresse, fainéantise, 771.
Trânti (a), *v.* lancer, jeter 530. 814. 833.
Trântitură, *s. f.* lutte, action de terrasser, 16.
Tras, *p. p.* tiré. *tras de pĕr,* tiré par les cheveux, 403.
Trasnì (a) *v.* provincialisme pour *a trosni,* craquer, éclater, 467.
Trebă, *s. f.* travail, occupation, 181. 235. 298. 610. 762, 774. 819. 820. 821. 838. chose, 501. *a*

(nu) avé trébă, (ne pas) avoir d occupation, 729. 840, *om de trébă*, homme de bien, comme il faut, 2. 235.—Pl. *treburĭ*.
Trebui (a), *v.* falloir, devoir, être nécessaire, 8. 41. 84. 146. 154. 160. 171. 236. 238. 306. 341. 369. 371. 376. 439. 475. 486. 516. 517. 520 615. 685. 691. 716. 719. 739.
Trebuința, *s. f.* besoin, nécessité, 503 653.—Pl. *trebuințe*.
Trece (a), *v.* passer, 1. 11. 12. 68. 81. 109. 110 124. 208. 275. 303. 322 427. 430. 514. 581. 620. 658. 751. 782. 794. 795. 804. 817. | passer, faire passer, 197. | surpasser, 494. passer, s'user, 584. | dépasser, franchir, 705.|| sauter, passer, 715. | *a'l trece năduşelile*, être dans les transes, 645. || *a trece cu vederea* ignorer quelqu'un, ne pas en tenir compte, 797.
Trece (a se), *v. r.* passer, se faner, 773. *i se trece*, ou lui passe, ou lui permet de, 825.
Trecut, *s. n.* et *adj.* passé, 3. 131. 211.
Treerà (a), *v.* battre (une récolte), 788.
Trei, *adj. num. card.* trois, 20; passim.
Trei-ḑeci, *adj. num.* trente. 115.
Tremurà (a), *v.* trembler, 320. 645. 782. 783.
Trépad, *s. n. [Mold.]* marche, marche forcée, 782. Voir vol. I, *trapăd*.
Trepadata, *s. f. [Mold.]* jambe, pied, 446. — Pl. *trepădate*.
Trépta, *s. f.* marche (d'escalier), 714.—Pl. *trepte*.
Trestie, *s. f.* jonc, roseau, 688. — Pl. *trestiĭ*.
Trezi (a se), *v. r.* s'éveiller, 471. 783.
Triĭ, *adj. num. card. [Mold.]* trois, 557.
Trimete (a), *v.* envoyer, 629.
Trimite (a), *v.* envoyer, 649.
Tronc, tout d'un coup, 202. 530.
Troncani (a), *v.* bavarder, jacasser, 826.
Tropa, *interj.* imitative du claquement que font les savates, lorsque l'on marche, 632
Trosni (a), *v.* craquer, éclater, 121. 270.
Trup, *s. m.* corps. 46. 106. 164. 202. 343. 437. 439. 446. 447. 448. 493. 706.—Pl. *trupurĭ*.
Trupi (a) *v. [Mold.]* danser, être joyeux, 743.
Tu, *pr. 2-a pers.* tu, toi; passim.
Tufa, *s. f.* arbrisseau très feuillu, 571. *gogoşĭ de tufă*, mensonges, 743. rien 48.—Pl. *tufe*.
Tufan, *s. m.* jeune chêne, 510.—Pl. *tufanĭ*.
Tuleiŭ, *s. n.* poil naissant, 127.—Pl. *tuleĭ*.
Tumba, *s. f.* culbute, 449.
Tun, *s. n.* canon, 707. 755.—Pl. *tunurĭ*.
Tunde (a), *v.* tondre, 20. 518. 520. 547.
Tunde (a se), *v. r.* être tondu. se faire tondre. 518. 520.
Tur, *s. m.* fond du pantalon, 174.—Pl. *turĭ*.
Turcesc, *adj.* turc, 5 —Fém. *turcéscă*.
Turma, *s. f.* troupeau, 489. bande, 155.—Pl. *turme*.
Turnà (a), *v.* verser, 783. 784.
Turti (a), *v.* aplatir, écraser, 315.
Turui (a), *v.* bavarder, jacasser, 289.
Tuse, *s. f.* toux, 587. 784.
Tuşi (a), *v.* tousser, 815. 842.
Tutun, *s. n.* tabac, 791. 826.

U

Ucide (a), *v.* tuer, 178.
Ud, *adj.* mouillé, 653.—Fém. *udă*; pl. *uḑĭ*, *ude*.
Udà (a), *v.* mouiller, 784.
Udatura, *s. f.* arrosage, 297.
Uità (a), *v.* oublier. 136 137. 229. 243, 244 475 617. 630 686. 796.
Uità (a se), *v. r.* regarder, jeter un regard sur, 137. 193. 292. 346. 435. 521. 678, 691. 784. 785.
Uità (a se), *v r.* s'oublier, 338.
Uitat, *adj.* oublié, 490. 630.—Fém. *uitată*.

Uitatură, *s. f.* regard, 785. — Pl. *uităturĭ.*
Umblà (a), *v.* aller, marcher, 49. 50. 52. 53. 54. 70 94. 183. 184. 189. 190. 227. 318. 350. 363. 423. 461. 514. 629 646. 720 721. 777. 785. 786. 787. 788. 789. 805. || chercher à, s'efforcer de, 585. 617. aller, voyager, 778. | passer, 263. || se conduire, traiter, 291. 504. | *a umblà după*, tourner autour, rechercher, 131; chercher, chercher à, 848 *a'ĭ umblà prin gură*, avoir sur le bout de la langue, 193.
Umblare, *s. f.* démarche, 789. — Pl. *umblărĭ.*
Umblet, *s. n.* démarche, 789. — Pl. *umbleturĭ.*
Umbra, *s. f.* ombre, 86. 369. 395. 447. 448. 449. 450. 451. 559.— Pl. *umbre.*
Umed, *adj.* humide, 831.—Fém. *umedă.*
Umer, *s. n.* épaule. 33. 217. 245. 411. 451. 452. 453.—Pl. *umere* et *umerĭ.*
Umeri (a se), *v. r.* mettre l'épaule pour, 493.
Umflà (a), *v.* enfler, gonfler, 66. 303. 315. 843. | *a umfla de chiră*, tirer les cheveux, battre, 67.
Umfla (a se), *v. r.* s'enfler, se gonfler, 18. 198. 303. 434.
Umflat, *adj.* gonflé, 26. 790. — Fém. *umflată.*
Umple, (a), *v.* emplir, remplir, 97. 126. 533. 784.
Umple (a se), *v. r.* s'emplir, se remplir, 391. 442.
Un, *adj. num. card.* un; passim. *una*, une chose, 134. 542. *ca una* pareilles, 105. *câte unul, unul câte unul*, un à un, 423, 434. — Fém. *ună*; pl. *unĭ, une.*
Unde, *adv.* où, 3, 4; passim. || là où, 77, 125; passim. || dans lequel, 37.
Unde-va, *adv.* quelque part, 310. 421. 665.
Undiţa, *s. f.* ligne (à pêcher) 530. 544.
Unge (a), *v.* oindre, 18, 168. 197. 211. 330. 344. 345 530.
Unghie, *s. f.* ongle, 453. 454. 455. 456. 719. *unghie şi carne*, ce sont les deux doigts de la main, 453. | *a'şi arătà unghiile*, montrer les griffes, 455. *nicĭ cât unghia*, rien du tout, 455. | *a prins la unghiĭ*, les griffes lui ont poussé, 456—Pl. *unghiĭ.*
Uns, *adj.* graissé, 491.—Fém. *unsă*; pl. *unşĭ, unse.*
Untura, *s. f.* graisse, 483. 633. 790.
Ura, *s. f.* haine, 172.
Urcà (a se), *v. r.* monter, 61. 311. 713. 790. s'élever, 503.
Urda, *s. f.* sorte de fromage blanc, 282. 753.
Urdu-belea, *loc adv.* inopinément et désagréablement, 433.
Urduros, *adj.* chassieux, 634. 790. — Fém. *urdurósă*; pl. *urduroşĭ, urduróse.*
Ureche, *s. f.* oreille, voir *urechĭe.*
Urechĭe, *s. f.* oreille, 54. 56. 178. 186. 300. 336. 345. 346 391. 427. 456. 457. 458. 459. 460 461. 462. 463. 464. 465 466. 467. 468 469. 477. 492. 493. 551. 738. 753. 754. 755. 756. 841. chas. 796. | *a fi într'o urechĭe*, avoir la tête fêlée, 461. *a se face într'o urechĭe*, faire semblant ne pas comprendre, 461. | *a fi tare de urechĭ*, avoir l'oreille dure, 462. *a avé urechĭ lungĭ*, être un sot, 462. *a se lungì urechile cuĭ-va*, avoir les dents longues, 462. | *a fi urechia satuluĭ* (*tîrguluĭ, pămîntuluĭ*), savoir tout ce qui se passe, 463. *a avé urechĭ de cârpă*, entendre mal, 464. *a pune mult pe-o urechĭe*, s'ennivrer, 465. *a'ĭ róde urechile*, lui rebattre les oreilles, 465. || *a se face tot urechĭ*, être tout oreilles, 466 *pân' în urechĭ*, jusqu'aux oreilles, 467. *a ascultà cu o urechĭe*, prêter une oreille distraite, 468. | *a trage cu urechia*, prêter l'oreille, 465. — Pl. *urechĭ.*
Urgie, *s. f.* courroux. 748.
Urì (a), *v.* haïr, détester, 803.
Urì (a se), *v. r.* s'ennuyer, 729.
Urît, *adj*, laid, odieux, 220. 295. 305. 566. 790. 791. 792.—Fém. *urîtă*; pl. *urîţĭ, urîte.*
Urît, *s. n.* laideur, 790.
Urlà (a), *v.* hurler, 784. 792.
Urma, *s. f.* trace, 684. 792. 793. *de pre urmă*, suivant, qui suit,

Védi (a), *v.* dévoiler, déceler, 68.
Veni (a), *v.* venir, arriver, 66. 74. 78. 80. 98. 168. 187. 192. 210. 226. 443. 475. 490. 491. 492 493. 496. 497 518. 539. 547. 572. 608. 623. 639. 640. 699. 745. 775. 777. 778. 798. 799. 830. 841. |convenir, 610. || tomber, 82. 180. 262. 528. || avoir envie de, 403. 693. 695. || *vorba vine,* c'est une façon de parler, 834. || *a'i venì de hac,* en venir à bout, 148.
Venin, *s. n.* poison, 295 538. 799.
Veninà (a), *v. r.* s'envenimer, s'empoisonner, 650.
Vér, *s. m.* cousin, 632.—Pl. *verĭ.*
Verde, *adj.* vert, 22. 174. 203. 276. 298. 333. 339. 359. 380. 511. 587. 595. 718. 806. 846.—Pl. *verḑi.*
Verde. voir *Burtă.*
Verde, *adv.* vertement, 743.
Veriga, *s. f* anneau, chaînon, 281. — Pl. *verige.*
Verme, *s m. [Mold.],* ver, 379. 779. —Pl. *vermĭ.*
Vérsà (a), *v.* verser, 799. || émettre, 645. || répandre, 423. || vomir, rendre, 172. 272.
Vérsat, *s. n.* petite vérole, 800.
Vérsat, *part. pas.* répandu, 709.
Vérsatura, *s. f.* vomissement, 800. —Pl. *vĕrsăturĭ.*
Vesteji (a), *v.* se faner, se flétrir, 568.
Veşteji (a se), *v. r.* se faner, se flétrir, 367.
Vesti (a) *v* annoncer, 445.
Viclén, *adj.* rusé, fourbe, 294. 530. 807.—Fém. *viclénă*; pl. *vicleni, viclene.*
Vie, *s. f.* vigne, 594. — Pl. *viĭ.*
Vĭerme, *s. m.* ver, 225. 780.—Pl. *vĭermĭ.*
Viéţa, *s. f.* vie 80. 136. 137. 202. 282. 289. 345. 625. 667. 737. 773. 800. 801. 802. 807. || *în viéţă,* jamais de la vie, à aucun prix, 85.
Vieţui (a), *v.* vivre, 803.
Vieţuire, *s. f.* vie, existence, 804.
Vĭfor, *s. m.* tempête, 688. — Pl. *viſore.*
Vin, *s. m.* vin, 156. 299. 491. 612. 772.—Pl. *vinurĭ.*
Vîna, *s. f.* veine, 247. 712. || muscle, force, 14. 62. 440. 469. 691. 698. || *a avé vînă,* être fort, 469. || *a fi tare de vînă,* être vigoureux, 446. || *bună de vînă,* vigoureux, de complexion amoureuse, 295. 487.—Pl. *vine.*
Vînat, *s. f.* chasse, 788.
Vinde (a), *v.* vendre, 419. 486. 533.
Vindecà (a), *v.* guérir, 457. 686.
Vindecà (a), *v.* guérir, recouvrer la santé, 484. 685. 686.
Vindicat, *adj. [Mold.]* guéri, 492.— Fém. *vindicată.*
Vino 'ncóce, *s. n.* m à m. viens ici. || *a fi cu vino 'ncóce,* avoir du charme, de l'attrait, 472, 798. 799.
Vînos, *adj.* fort, énergique, 469.— Fém. *vînósă.*
Vînt, *s. m.* vent, 175. 192. 318. 384. 466. 530 531 533. 670. 723. 724. 734. 748. | pet, 804. | *a'şi luà vînt,* s'emballer, 486. || *a se dà în vînt,* se démener, faire l'impossible pour, 423 | *a gonì vînturile,* bayer aux corneilles, 788. || *a vorbì în vînt,* parler en l'air, 734. | *'ĭ-a rĕmas vorba în vînt,* sa requête n'a pas été écoutée, 834. || *slab de'l bate vîntul,* si faible qu'un souffle le renverserait, 734. || *a face vînt cuĭ-va,* pousser quelqu'un, 510.—Pl. *vînturĭ.*
Vipera, *s. f.* vipère, 453.—Pl. *vipere.*
Vîrf, *s. n.* sommet, 401. bout, 109. 110.—Pl. *vîrfurĭ.*
Vîrî (a), *v.* fourrer, mettre dans, 49. 306. 427. 499. 807.
Vîrî (a se,) *v. r.* se fourrer, se glisser, 442.
Vîrsta, *s. f.* âge, 445. 804. — Pl. *vîrste.*
Vîrtos, *adj. [Mold.]* fort, robuste, 708. || *maĭ vîrtos,* encore plus, 396.
Vis, *s. m.* rêve, 735. 804. 805. *vis rĕŭ,* cauchemar, 805. — Pl. *vise* et *visurĭ*
Visà (a), *v.* rêver, 429. 547. 805. 806.
Vişa, *s. f.* nom de femme, 30.
Vită, *s. f.* bête à cornes ; au pluriel, *vite,* bétail, bestiaux, 373. 536.
Viţa, *s. f.* pied de vigne, 298. 497. 594.—Pl. *viţe.*
Viţel, *s. m.* veau, 548.— P. *viţeĭ.*
Vitéz, *adj.* brave, vaillant, 439.— Pl. *vitejĭ.*

Z

Zăbovi (a), *v.* retarder, 838.
Zacare, *s. f.* [*Mold.*]. maladie, 533. 848.
Zace (a), *v.* garder le lit, être malade, gésir, 496. 848. || se trouver, 565. 568.
Zadar (în), *loc. adv.* en vain, inutilement, 702. 717.
***Zadar** (întru), *loc. adv.* en vain, 717.
Zamă, *s. f.* jus, 476. 557. 558.
Zapadă, *s. f.* neige, 131. — Pl. *zăpeḍi.*
***Zapis**, *s. n.* écrit, engagemet, 777. — Pl. *zapise.*
Zări (a, *v.* aperçevoir, 154.
***Zavistie**, *s. f.* malveillance, intrigue, 375.
Zdranga, *m. imit* pan, pan, 69.
Zémă, *s. f.* jus, 305. 476. 558.
Zestre, *s. f.* dot, 131.
Zid, *s. n.* mur, 763. — Pl. *ziduri.*
Zidire, *s. f.* créature, 691.
Zîmbi (a), *v.* sourire, 302. 848.
Zmag, *s. n.* mauvais goût, 508.
Zoïca-bétă, dans l'expres: *a umblà zoica-bétă*, être ahuri, bayer aux corneilles, 788.
Zuluf, *s. m.* papillote, 469. — Pl. *zulufi.*

GLOSAR

MACEDO-FRANCES

A

A, *pr. dém.* le, la, celle, 171, 329. 705. 707. 742.
Acățare, *v.* accrocher, attraper, 596. 663. 812.
Acățare (s'), *v. r.* s'accrocher. || entreprendre, 471.
Acătat, *adj.* conçu, 141.
Açea, *pr. dém.* ce, 246. || cette, 459.
Açel, *pr. dém.* celui, 75. 457. 473. 474. 509. 589. 813.
Acel, *pr. dém.* celui, 141
Aclo, *adv.* là, 550.
Acși, *adv.* ainsi, 798.
Acumperare, *v.* acheter, 841.
Adavdzéare, *v.* ajouter, augmenter, 810.
Aduçere, *v.* apporter, amener, 222. 494. 578. || rapporter, 809.
Aflare, *v.* trouver, obtenir, 379. 578. || trouver, rencontrer, 607. 656.
Agârșire (s'), *v. r.* s'oublier, être oublié, 338.
Agĭungére, *v.* atteindre, 592.
Ahât, *adj.* autant, 778.
Ahânte, *adj. f. pl.* autant, 44.
Ahoria, *adv.* autre chose, 842.
Ahtare, *adj.* tel, 36. — Pl. *ahtărĭ*.
Alagare, *v.* courir, 473. 474.
Alagare, *s. f.* marche, voyage, 473.
Alagat, *adj.* celui qui marche, voyageur, 474.
Alănt, *adj.* autre, autrui, 96.
Alant, *adj.* autre, autrui, 105.
Alasare, *v.* laisser, 596.
Alfa, alpha, 546.
Alghire, *v.* blanchir, 332.
Altu, *adj. ind.* autre, 11, 134. 329. 724. 820.
Amărire, *v.* met de l'amertume, rend amer, 222.
Amél, *adj. pos.* le mien, 96.
Aminduóe, *adj.* et *pron.* les deux, 236.
Amintat, *adj.* qui a profit, avantage, 761.
Amorțire, *v.* être agacé (en parlant des dents), 140. 141.
Anathimare, *v.* anathémiser, 784.
Añiurzire, *v.* sentir bon, 478.
Anvirtére, *v.* tourner, diriger vers, 223.
Apa, *s. f.* eau, 710.
Aprindere, *v.* allumer, 11.
Arana, *s. f.* plaie, blessure, 686.
Aravdare, *v.* patienter, supporter, 473.
Ardére, *v.* brûler, 11.
Aremânére, *v.* rester, demeurer, 76.
Areu, *adj.* mauvais, méchant, 170. 812. 813.
Aridere, *v.* rire, se moquer, 692.
Armânére, *v.* rester, demeurer, 76.
Aroș, *adj.* rouge, 536.
Arsarire, *v.* sauter, franchir, 715.
Arsarit, *adj.* sauté, franchi, 715.
Arușire, *v.* rougir, 138.
Arușie, *s. f.* honte 509.

B

C

D

E

F

G

H

I

L

L, *pr. pers.* le, 222. 550. 551. 603. 727.
La, *prép.* à, 656. 683. || à la, 223. 754. || chez, 225. || *la çe*, ce que, 683.
Lânḑet, *adj.* malade, 707.
Lângóre, *s. f.* maladie, 494.
Lapte, *s. f.* lait, 141. 651.
Largu, *adv.* loin, 588.
Le, *pr. pers.* les, 222. 812. 829.
Legare, *v.* lier, attacher, 551.
Legare (s',) *v. r.* se lier, s'attacher, 550. || chercher à, s'engager à, 683.
Lemargu, *adj.* avide, 332.
Lemn, *s. m.* bois, 549.
Lenevire, *s. f.* paresse, 771.
Li, *pr. pers.* à lui, à elle, lui, elle, 83. 177. 309. 509. 607. 719. || leur, à eux, 673.
Lĭa, *v.* est, 141.
Liĭ, *pr. pers.* à eux, 141. 653.
Lilice, *s. f.* fleur, 183.
Limbă, *s. f.* langue, 218. 221. 222. 223. 225. 230.
Lindzere, *v.* lécher, 686.
Lingere, *v.* lécher, 724.
Lipsire, *v.* falloir, 771. 820. || faire défaut, 35.
Loc, *s. n.* place, 552. 578. 653.
Lu, *pr. pers.* le, 596.
Lucru, *s. m.* chose, 741. 754. || travail, 595. 838.
Luĭ, *pr. pers.* sa, 792. || sien, 171.
Lume. *s. f.* monde, 494. 589.
Lundzit, *adj.* allongé, couché. || malade, 501.
Lung, *adj.* long, 89. 396. 397.
Lup, *s. m.* loup, 574.

M

Ma, *conj.* mais, 9. 309. 329. 331. 473. 839. | plus, 129. 138. 141. 182. 286. 583. 653. || *ma ghini*, mieux, 96.
Macă, *conj.* si, 756.
Macare, *v.* démanger, 235. 603.
Macare, *v.* manger, 454.
Màcare, *v.* manger, 140. 141.
Maçinare, *v.* moudre, 178. 724.
Mână, *s. f.* main, 105. 182. 236. 242. 246. 249. 656.
Mâncare, *v.* manger, 141.
Mărcaş, *s. n.* lait caillé, 652.
Mărcat, *s. n.* lait caillé. 651. 652.
Mare, *adj.* grand, 727. 807. 817.
Mă-sa, pour, *mumă sa*, sa mère, 83.
Măsea, *s. f.* dent molaire, 223.
Mâşea, *s. f.* dent molaire, 223.
Mas, *adv.* seulement, 741.
Maşĭ, *adv.* seulement, 47. 551. || mais, cependant, 218.
Mâ'şĭ, *adv.* de suite, 623.
Mbitat, *adj.* ivre, 756.
Me, *pr. pers.* me, moi, 331. 596. 674.
Mea, *conj.* mais, 140.
Meduă, *s. f.* moelle, 607.
Mencsuna, *s. f.* mensonge, 246.
Mescire, *v.* régaler, 756.
Mi, *pr. pers.* 510. 550. 674. 724.
Mic, *adj.* petit, 807.
Milie, *s. f.* mille, 822.
Minçună, *s. f.* mensonge, 246.
Minduire, *v.* penser, réfléchir, 839.
Minduire, *s. f.* pensée, 47.
Minte, *s. f.* esprit, intelligence, sagesse, 44, 371. 396. 397. || *cu minte*, sage, 141.—Pl. *minţĭ*.
Minte, *s. f.* intelligence, esprit, 36. 89.—Pl. *minţi*.
Misură, *s f.* mesure, 249.
Mĭeare, *s. f.* femme, 17.
Mĭiare, *s. f.* femme, 286.
Móra, *s. f.* moulin, 724.
Mort, *adj.* et *s.* mort, 614.
Mórte, *s. f.* mort, 494. 623. 737. 802.
Mósa, *adj. f.* vieille (femme), 652.
Mula, *s. f.* mule, 293.
Muĭĭéră, *s. f.* femme, 286.
Muĭiere, *s. f.* femme, 286.
Muĭre, *s. f.* femme, 293.
Mult, *adj.* beaucoup, 76. 129. 220. 222. 242. 473. 474. 578. 592. 809. 819. 838. 839.
Mumă, *s. f.* mère, 673.
Munte, *s. m.* montagne, 172.
Mur, *s. m.* mur, 653.
Murire, *v.* mourir, 784.
Muscatură, *s. f.* bouchée, 807.
Mutrire, *v.* regarder, rechercher, 309.

N

O

P

R

S

T

U

V

Z

GLOSAR

ISTRIO-FRANCES

A

A, *déterm. fém. s.* la. 332.
Abunde, *v.* abonde, 701.
Aflà (a se), *v. r.* se gagner, s'obtenir, 717.
Alțĭ, *adj. m. pl.* autres, d'autrui, 157.
Amindó, *adj. f. pl.* toutes deux, 236.
Âmnà (a), *v.* aller, marcher, 786.
An, *s. m.* an, année, 779.
Apa, *s. f.* eau, 557.
Are, *3-e pers. s. ind. pr.* il (elle) a, 38. 47. 218. 559. 697.
Arte, *s. f.* art, adresse, 779.
Aru, *3-e pers. pl. ind. pr.* ils (elles) ont, 344.
Așa, *adv.* ainsi, 646. 779.
At, *adj. ind.* autre, 779.—Fém. *ata.*

B

Bate (a se), *v. r.* se battre, 47.
Beseda, *s. f.* mot, parole, 810. 813.—Pl. *besede.*
Beter, *s.* et *adj.* vieux, 770.
Bire, *adv.* bien, 157. 567. 813.
Bol, *s. f.* maladie, 498.—Pl. *bole.*
Bur, *adj. m.* bon, 766. 770. 800.—Fém. *bura;* pl. *buri.*
Bura, *adj. f.* bonne, 810.
Buri, *adj. m. pl.* bons, 374.
Bușni, *s. f.* baiser, 717.

C

Cacea, *3-e pers. s. ind. pr.* il chasse, prendre en pêchant, 544.
Cacu, *3-e pers. p. ind. pr.* ils salissement, ils embrennent, 140.
Cada, *adj. f.* chaude, 557.
Când, *conj.* lorsque, 770.
Căntune, *s. m.* mur, 293. — Pl. *cănturĭ.*
Cap, *s. m.* tête, 38. 47.
Care, *pr.* celui qui, 557.
Care, *adj.* claire, certaine, évidente, 626.
Carle, *pr.* pour *carele,* qui, celui qui, 47. 157. 541. 544. 559. 608. 642. 647. 697 759. 770. 786. 800.
Casa, *s. f.* maison, 140. 293.
Ca și, *conj.* de même que, comme, 608.

D

E

F

G

I

'I, *3-e pers s. ind. pr.* est, 177. 557. 626. 667. 770. 786.
Ĭama, *s. f.* gouffre, 177.
Ĭe, *pr.* lui, 157.
Ĭe, *3-e pers. s. ind. pr.* est, 770.
Iednac, *adj.* pareil, 105.
Irina, *s. f.* cœur, 338.
Istina, *s. f.* vérité, 174.
Iuva, *adv.* où, 223. 224.

L

La, *prép.* à, 654,
Largo, *adv.* loin de, 338. 589.
Läsà (a), *v.* abandonner, quitter, 642.
Li, *pr.* à elle, 177. les, 344.
Lii, *pr.* pour lui, 544.
Limba, *s. f,* langue, 218. 223. 224.
Lu, *art.* du, 701.
Lume, *s. f.* monde, 642.
Lup, *s. m.* loup, 608.

M

Ma, *conj.* mais, 218.
Maére, *3-e pr. s. ind. pr.* il va, 102. 608. Voir, *a merge.*
Maï, *adv.* plus, 177. 334.
Malura, *s. f.* malheur, 162.
Mâncà (a), *v.* manger; voir, *mărâncă.*
Mancele, *adj,* le premier, 667.
Mârä, *s. f.* main, 236.
Mârâncá, *3-e pers. s. ind.* il (elle) mange, 177.
Merg, *3-e pers. pr. ind.* ils (elles) vont, 157.
Merge (a), *v.* aller; voir, *maére, merg.*
Misaé (lii se), il rêve, 544.
Misle, *s. f.* cervelle, 38.
Moré (a), *v.* devoir, 559. 647. 697.
More (se), *v.* on meurt, 779.
Móre, *3 e pr s. ind.* il meurt, 642. 646.
Mort, *adj.* mort, 786.
Morte, *s. f.* mort, 626.
Mugnit, *adj.* fou, 701.
Muiiére, *s. f.* femme, 293. 374. 717.
Mun (mai), *adv.* plus, 177. 334.
Muri (a), *v.* mourir, 559. 642.
Mușat, *adj.* beau, 564. 567.—Fém. *mușată.*

N

Nasce (a), *v.* naître. 646. 647.
Nazat, *adv.* jamais. 766.
Neca, *prép.* que, 47. 374.
Nego, *adv.* plutôt que, 334.
Niș, *pr. ind.* rien, 541.
Nu, *p. nég.* non, ne ... pas, 47. 105. 157. 218 223. 344. 498. 541. 544. 567. 717. 766. 786. 813.
Nutru, (én), *adv.* dedans, 407.

O

Ocliŭ, *s. m.* oeil, 332. 334. 344; voir, *uocliu.*—Pl. *oclii.*
Om, *s. m.* homme, 162. 293. 374.
Omiri, *s. m.* les hommes, 374.
Opt, *adj. num. card.* huit, 589.
Orb, *adj.* aveugle, 589.
Os, *s. n.* os, 218.

P

R

S

T

U

V

Z

ERRATA[1]

Pag.	8,	linia	19,	*s-cáptinli în loc de ş·cáptin li.*
»	17,	»	18,	a se adaogà: şi bun de gură.
»	17,	prov.	2753,	**barbie în loc de bărbie.**
»	36,	linia	27,	*gârlă* în loc de *gîrlă.*
»	36,	»	32,	*gârlă* în loc de *gîrlă.*
»	42,	»	22,	192 în loc de 129.
»	64,	prov.	2982,	**A fi în loc de A A fi.**
»	68,	»	3005,	**A'ĭ trece în loc de A trece.**
»	69,	linia	8,	*Pântece* în loc de *Paotece.*
»	73,	»	2,	*maĭ* în loc de *m ĭ.*
»	73,	prov.	3022,	**îmbetrânit în loc de îmbatrâ it.**
»	74,	»	3025,	**înneç în loc de înec.**
»	74,	»	3029,	**copiiĭ în loc de copiiĭ.**
»	75,	linia	1,	*Ce? 'ţi* în loc de *Ce'ţĭ.*
»	76,	prov.	3034,	**Remâne în loc de Ramâ e.**
»	81,	»	3057,	**sarac în loc de serac.**
»	85,	linia	31,	*Şi* în loc de *si.*
»	86,	»	16,	*pripas* în loc de *pripaz.*
»	87,	»	39,	hœrentem, în loc de: herentem.
»	90,	»	3,	**3082 b în loc de 3082.**
»	96,	»	9,	*Ma ghini* în loc de *Maghini.*
»	96,	»	12,	167 în loc de 168.
»	97,	»	15,	*Ilfov* în loc de *Ilfof.*
»	105,	»	19,	*dzădzéti* în loc de *zădzĕti.*
»	113,	prov.	3177,	**mâncă în loc de muşcă.**
»	113,	»	3180,	**stringe în loc de strânge.**
»	121,	»	3220,	**tare în loc de fare.**
»	124,	»	3232,	**stringĭ în loc de strângĭ.**
»	131,	»	3268,	**fetata în loc de fatata.**
»	134,	»	3281,	**dinţĭ în loc de dinţiĭ.**
»	141,	»	3311,	**mâçĭ în loc de mâţı**
»	158,	»	3368,	**versă în loc de varsă.**
»	166,	»	3409,	**înmulţesce în loc de îmmulţesce.**
»	177,	»	3463,	**sa-cafta în loc de sa-aftă.**
»	180,	linia	8,	*efflare* în loc de *effl te.*
»	204,	»	15,	nemilos, în loc de: milos.
»	222,	»	33,	*mărasci* în loc de *murasci.*

---

[1] Afară de micĭ excepţiĭ, acest errata nu îndreptéză de cât greşelile saŭ omisiunile, din proverbe saŭ din locuţiunĭ. Cele-l-alte, ne presintând un interes deosebit, s'aŭ trecut cu vederea.

Pag. 224, linia 1, *tradze* în loc de *tradje*.
» 225, prov. 3697, **La nîscinţî tali dinţiĭ, ş-la niscinţi** în loc de *La nŭscŭntŭ talĭ dinţuĭ, ş-la nŭscŭntŭ.*
» 227, linia 14, numaĭ, în loc de: uumaĭ.
» 235, » 18, *măcă* în loc de *macă*.
» 236, » 32, *şi* în loc de *şi*.
» 240, » 16, *Prov.* în loc de *Proa*.
» 240, » 30, 5), în loc de 4).
» 242, » 3, ḑice, in loc de: ḑiee.
» 246, » 12, *mânŭ* în loc de *manâ*
» 264, » 21, *en* în loc de *eu*.
» 268, » 4, Poboran în loc de oboran.
» 286, » 29, *înçérnă* în loc de *înţérnă*.
» 286, » 32, *înçérne* in loc de *înţérne*.
» 295, prov. 3995, **credincĭósà** în loc de **crodinciósa**.
» 296, » 4004, **sa** în loc de **sé**.
» 296, » 4005, **îmbetrânesce** în loc de **îmbatranesce**.
» 301, linia 4, fricos, în loc de: frumos.
» 331, » 16, *Brea-me* in loc de *Breame*.
» 344, prov. 4203, **Celĭi** în loc de **Celi**.
» 350, linie 10, bét, in loc de: bĕt.
» 368, » 18, *ce'i* în loc de *ceĭ*.
» 382, prov. 4388, **Nicĭ** in loc de **Nici**.
» 409, linia 1, *învîrtì* în loc de *invêrtì*.
» 411, » 16, *pieds* în loc de *pied*.
» 423, prov. 4582, **cu** în loc de **câte**.
» 431, » 4625, **ţerina** in loc de **ţeriná**.
» 435, » 4646, **stânga** în loc de **stângà**.
» 453, » 4739, **vrajmaş** in loc de **vrâjmaş**.
» 467, linia 21, *trosnesc* în loc de *trŭsnesc*.
» 473, prov. 4832, **manâncĭ** în loc de **manânci**.
» 488, linia 17, 172; III, în loc de: 1 I.
» 488, » 20, *noĭ* în loc de *n*.
» 502, prov. 4966, **nu móre** în loc de **numóre**.
» 510, linia 10, *odihnesce* o in loc de *odihnesce*.
» 521, » 19, *venit* în loc de *xenit*.
» 522, prov. 5050, **busta** în loc de **busna**.
» 526, linia 25, se adaogă la fine: şi se cértă.
» 532, prov. 5099, **impenat** in loc de **impanat**.
» 538, linia 10, folos, în loc de: foĭos.
» 542, prov. 5145, **va** în loc de **vu**.
» 542, » 5146b, **dziçĭ** în loc de **dziţĭ**.
» 544, » 5159, **lĭi** in loc de **lii**.
» 546, » 5171, a se adaogă la fine: Acelaş inţeles ca la No. 5170.
» 574, » 5296, **galbenare** in loc de *gălbĕnare*.
» 589, » 5364, **çe** in loc de **ce**.
» 592, linia 1, *çerga* în loc de *cerga*.
» 592, » 8. *Tindi-ţi* în loc de *tindi-ĭ*.
» 617, prov. 5480, **innoĭésca** în loc de **inoiésca**.
» 626, linia 12, la capul linieĭ se adaogă: **5507**.
» 638, » 4, la capul linieĭ se adaogă: Vreà să.
» 646, » 31, *nasce* in loc de *naste*.
» 647, prov. 5604, **cuntentu** in loc de **contentu**.
» 685, » 5740, **sa'i**, în loc de: **sa'ı**.
» 689, linia 13, a se intercalà, între liniile 13 şi 14, titlul: A RĔSUFLÀ

Pag. 699, linia 35, *plânsul* în loc de *plînsul*.
» 709, » 46, tradze, în loc de *traje*.
» 712, » 9, dóra, în loc de doara.
» 712, » 13, *dór* în loc de *doar*.
» 719, » 15, *uñgĭa-ĭ nu si sgrămă* în loc de *uñgĭ a-ĭ nu si sgrîmă*.
» 719, » 17, 162 în loc de 62.
» 724, » 25, Ĭu în loc de Tu.
» 724, » 31, Ĭu în loc de Tu.
» 743, prov. 5992, ceea în loc de cea.
» 748, » 6023, pohîrni în loc de pohârni.
» 751, linia 17, *bĕţ* în loc de *băţ*.
» 755, prov. 6045, surduluĭ în loc de surduluĭ.
» 770, » 6114, tirer în loc de tiner.
» 770, » 6117, betrâneţe în loc de betrîneţe.
» 772, » 6126, întrece, în loc de între.
» 779, » 6160, vecuit în loc de vacuit.
» 807, linia 28, *Muşcătură* în loc de *Muscătură*.
» 813, » 37 & 38, glonţ, în loc de: săgétă.
» 813, » 40, Urîtele vorbe, în loc de: Urîta vorbă.
» 822, » 33, I în loc de II.
» 835, » 31, cine scie, în loc de: cine nu scie.

SCARA